ZADARSKA ŽUPANIJA
G R A D Z A D A R
Gradonačelnik

KLASA: 300-01/16-01/12
URBROJ: 2198/01-2-16-2
Zadar, 12. prosinca 2016.

- GRADSKOM VIJEĆU GRADA ZADRA -

PREDMET:	***Prijedlog Odluke o usvajanju Strategije razvoja urbanog područja (SRUP) Grada Zadra za razdoblje 2014.-2020.***
NADLEŽNOST: ***ZA DONOŠENJE:***	***GRADSKO VIJEĆE GRADA ZADRA***
PRAVNI TEMELJ:	***-Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske*** *("Narodne Novine", broj 147/14)* ***– čl.15. st. 5.*** ***-Statut Grada Zadra - članak 27.*** *(„Glasnik Grada Zadra“ br. 9/09, 28/10,3/13,9/14 i 2/15-proč.tekst)*
PREDLAGATELJ:	***Gradonačelnik***
IZVJESTITELJ:	***Pročelnik Šime Erlić, univ.spec.oec.***
MATERIJAL IZRADIO:	***Upravni odjel za EU fondove***

O b r a z l o ž e n j e

Strategija razvoja urbanog područja (SRUP) Grada Zadra za razdoblje 2014. – 2020. izrađena je u skladu sa Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 147/14; ZRR). Sukladno čl. 15. ZRR-a, u Smjernicama je opisan proces izrade Strategije te su dane upute za pripremu pojedinih dijelova SRUP-a. Zakon propisuje svim urbanim područjima obvezu izrade vlastitog strateškog dokumenta u cilju održivog urbanog razvoja. Osnovni cilj izrade SRUP – a je definiranje zajedničkih smjerova razvoja urbanog područja, predlaganje zajedničkih pravaca djelovanja, olakšavanje provedbe zajedničkih projekata.

Predložena strategija je rezultat rada temeljenog na partnerstvu koji uključuje predstavnike svih jedinica lokalne samouprave kao i predstavnike svih relevantnih dionika razvoja urbanog područja. Strategija je izrađena za geografsko područje 13 općina, te Grada Nina i Grada Zadra koje čini veliko urbano područje Zadra. Sami dokument Strategije broji preko 600 stranica. U izradi strategije kroz rad radnih skupina i svih drugih tijela za razradu strategije sudjelovalo je preko 200 osoba iz javnog i stručnog života Zadra i okolnih Općina, koji su naposljetku usvojili Strategiju i dali pozitivno mišljenje na njen sadržaj. Svi članovi Partnerskog i Koordinacijskog vijeća dali su pozitivno mišljenje o Strategiji razvoja urbanog područja.

Na osnovu prikupljenih dokumenata, te rada radnih skupina, provedenih istraživanja i analize izrađena je sveobuhvatna analiza stanja urbanog područja Zadra, te je formiran strateški dio dokumenta. Strategija definira osnovne pravce razvoja urbanog područja grada prikazane kroz ciljeve, prioritete i mjere.

Strategija razvoja urbanog područja Grada Zadra čini temelj za provedbu ITU mehanizma (Integriranih teritorijalnih ulaganja). Integrirana teritorijalna ulaganja su novi mehanizam (ITU mehanizam) Europske unije za razdoblje 2014.-2020. godine koji je uveden s ciljem poticanja teritorijalnog razvoja kroz jačanje uloge gradova kao pokretača gospodarskog razvoja. Aktivnosti koje će se provoditi u urbanim područjima kroz ITU mehanizam doprinijet će stvaranju povoljnijeg okruženja za razvoj poduzetništva, unaprjeđenju kulturne baštine i unapređenju sustava obrazovanja za odrasle. Također, očekuje se i poboljšanje usluga javnog prijevoza, povećanje energetske učinkovitosti, povećanje zapošljavanja te doprinos borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti.

Ovaj dokument čini temelj na kojem će se stvarati budući razvojni projekti i povlačiti europska i nacionalna sredstva. Strategija predstavlja multi-sektorski strateški okvir kojim se planira razvoj urbanog područja kao cjeline unutar definiranog vremenskog razdoblja.

Slijedom navedenog dostavlja se Gradskom vijeću ovaj prijedlog Odluke – na razmatranje i odlučivanje.

GRADONAČELNIK
Božidar Kalmeta, dipl.ing, v.r.

Temeljem članka 15. st. 5. Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske ("Narodne Novine", broj 147/14) i članka 27. Statuta Grada Zadra ("Glasnik Grada Zadra", broj 9/09, 28/10, 3/13, 9/14 i 2/15 – pročišćeni tekst), ***Gradsko vijeće Grada Zadra, na ___. sjednici, održanoj dana _____2016. godine, d o n o s i***

O D L U K U
o usvajanju Strategije razvoja urbanog područja (SRUP) Grada Zadra za razdoblje 2014. – 2020.

Članak 1.

Usvaja se **Strategija razvoja urbanog područja (SRUP) Grada Zadra za razdoblje 2014. – 2020.** (u daljnjem tekstu **Strategija)**.

Članak 2.

Tekst Strategije, zajedno s prilozima (1. Odluka o osnivanju Partnerskog vijeća, imenovanja članova te izvještaji o provedenom konzultacijskom postupku, 2. Cjelovita analiza stanja, 3. Pregled scenarija razvoja UP ia Zadra i 4. Izvještaj o provedenom postupku prethodnog vrednovanja) nalaze se u prilogu ove Odluke i čine njezin sastavni dio.

Članak 3.

Ova Odluka stupa na snagu osmog dana od dana objave u "Glasniku Grada Zadra".

KLASA: 300-01/16-01/12
URBROJ: 2198/01-1-16-
Zadar, _____ 2016.

GRADSKO VIJEĆE GRADA ZADRA

PREDSJEDNIK
Živko Kolega,dr.med.

Obrazac 5. - Mišljenje o strategiji razvoja urbanog područja

Mišljenje o Strategiji razvoja urbanog područja Zadar

1. **PARTNERSKO VIJEĆE URBANOG PODRUČJA ZADAR**

Ja, dolje potpisani, u svojstvu pravnog zastupnika/predstavnika *Partnerskog vijeća Urbanog područja Zadar*, izražavam:

☒ pozitivno mišljenje o strategiji razvoja urbanog područja, verzija 2

☐ negativno mišljenje o strategiji razvoja urbanog područja, verzija 2

Razlozi za izražavanje negativnog mišljenja:

Datum:
08.07.2016.

Ime i prezime: Zvonimir Vrančić

Položaj/funkcija: predsjednik Partnerskog vijeća Urbanog područja Zadar

Potpis:

REPUBLIKA HRVATSKA GRAD ZADAR ZADAR URED GRADA ZADARSKA ŽUPANIJA

Grad Zadar, Narodni trg 1, 23 000 Zadar, OIB: 09933651854, kojeg zastupa gradonačelnik, g. Božidar Kalmeta (u daljnjem tekstu: Grad nositelj izrade Strategije)

i

Grad Nin, Višeslavov trg 1, 23 232 Nin, kojeg zastupa gradonačelnik, g. Emil Ćurko, OIB partnera: 55065959531

i

Općina Bibinje, Trg Tome Bulića 2, 23 205 Bibinje, koju zastupa načelnik, g. Bruno Bugarija, OIB partnera: 61803800042

i

Općina Galovac, Ulica I 113 A, 23 222 Zemunik, koju zastupa načelnik, g. Marin Gulan, OIB partnera: 02309002175

i

Općina Kali, Trg Marnjiva 23, 23 272 Kali, koju zastupa načelnik, g. Duško Vidov, OIB partnera: 33591752539

i

Općina Kukljica, Kukljica 1, 23 271 Kukljica, koju zastupa načelnik, g. Marin Boško, OIB partnera: 17171908335

i

Općina Novigrad, Trg kralja Tomislava 1, 23 312 Novigrad, koju zastupa načelnik, g. Joso Klapan, OIB partnera: 09817183355

i

Općina Poličnik, Ulica dr. Franje Tuđmana 62, 23 241 Poličnik, koju zastupa načelnik, g. Davor Lončar, OIB partnera: 87120007882

i

Općina Posedarje, Trg Martina Posedarskog 1, 23 242 Posedarje, koju zastupa načelnik, g. Ivica Zurak, OIB partnera: 26599619939

i

Općina Preko, Trg hrvatske nezavisnosti 2, 23 273 Preko, koju zastupa načelnik, g. Karlo Novoselić, OIB partnera:13458425443

i

Općina Ražanac, Ražanac bb, 23 248 Ražanac, koju zastupa načelnik, g. Nikola Miletić, OIB partnera: 08842442553

i

Općina Sukošan, Hrvatskih branitelja 14, 23 206 Sukošan, koju zastupa načelnik, g. Ante Martinac, OIB partnera: 05968747240

i

Općina Škabrnja, Trg dr. Franje Tuđmana 6, 23 223 Škabrnja, koju zastupa načelnik, g. Nediljko Bubnjar, OIB partnera: 39446016095

i

Općina Vrsi, Dr. Franje Tuđmana 6, 23 235 Vrsi, koju zastupa načelnica, gđa. Sandra Vukić, OIB partnera: 75575288881

i

Općina Zemunik Donji, Ulica I br. 16, 23 222 Zemunik, koju zastupa načelnik, g. Ivica Šarić, OIB partnera: 82242641755

zaključuju

SPORAZUM O SURADNJI NA IZRADI I PROVEDBI STRATEGIJE RAZVOJA URBANOG PODRUČJA ZADAR

PREDMET SPORAZUMA

Članak 1.

1) Predmet ovog sporazuma je suradnja na izradi Strategije razvoja urbanog područja Zadar (u daljnjem tekstu: Strategija).
2) Cilj izrade Strategije je odrediti ciljeve i prioritete urbanog područja Zadar, a koristit će se i u svrhu prijave Grada Zadra na natječaj Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske Unije (u daljnjem tekstu: MRRFEU) za provedbu mehanizma Integriranih teritorijalnih ulaganja (u daljnjem tekstu: ITU).

Članak 2.

1) Jedinice lokalne samouprave potpisnice ovog Sporazuma dio su urbanog područja Zadra, što je temelje ovog Sporazuma.
2) Partnerski odnos s Gradom nositeljem izrade Strategije temelji se na sudjelovanju jedinica lokalne samouprave u tijelima za izradu i provedbu Strategije razvoja urbanog područja Zadar

Članak 3.

(1) Izrada Strategije je podijeljena u tri faze:
   a. Izrada analize stanja / SWOT analiza te identifikacija potreba i potencijala;
   b. Definiranje razvojnih prioriteta i mjera;

c. Identifikacija razvojnih projekata tj. izrada plana provedbe Strategije.

(2) Tijekom ovih faza održavati će se konzultacijski sastanci radnih tijela za izradu Strategije.

(3) Usvajanje Strategije očekuje se u lipnju 2016. godine.

Članak 4.

(1) Tijela za izradu i provedbu Strategije u kojima sudjeluju JLS su:

Koordinacijsko vijeće – sastoji se od gradonačelnika / načelnika (ili njihovih zamjenika) svih JLS koje ulaze u obuhvat urbanog područja Zadra. Koordinacijsko vijeće raspravlja o Strategiji te projektima za provedbu na području urbane aglomeracije.
Djelokrug i način rada Koordinacijskog vijeća definira Grad nositelj izrade Strategije.

Partnersko vijeće – sastoji se od imenovanih predstavnika svih JLS koje ulaze u urbano područje Zadra te ostalih relevantnih dionika na razini urbane aglomeracije (regionalni koordinatori, privatni i civilni sektor, akademska zajednica i sl.).
Djelokrug i način rada Partnerskog vijeća definirani su u skladu s važećim zakonskim odredbama u Zakonu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske.

Članak 5.

1) Za sve projekte koji su rezultat procesa strateškog planiranja na području urbane aglomeracije potpisuju se posebni sporazumi između projektnih partnera.

Članak 6.

1) Ovaj Sporazum stupa na pravnu snagu nakon što ga potpišu ovlašteni predstavnici sporazumnih strana.

Članak 7.

1) Ovaj Sporazum sastavljen je u jednom (1) izvorniku te petnaest (15) primjeraka kopija, po jedan primjerak za svakog potpisnika Sporazuma.

U Zadru, 12. listopada 2015.

Za Grad Zadar:

Ime i prezime: BOŽIDAR KALMETA

Funkcija: GRADONAČELNIK

Potpis:

REPUBLIKA HRVATSKA GRAD ZADAR 1 GRADONAČELNIK ZADARSKA ŽUPANIJA

Za Grad Nin:

Ime i prezime: BORJAN ANDRIJA PEŠA

Funkcija: VIŠI STRUČNI SURADNIK ZA JAVNU NABAVU I RAZVOJ JLS, GRADSKOG VIJEĆA

Potpis:

Za Općinu Bibinje:

Ime i prezime: BRUNA BUGARIJA

Funkcija: NAČELNIK

Potpis:

Za Općinu Galovac:

Ime i prezime: JOSIPA ŠKALABRIN (MARIN ŠULAN)

Funkcija: VIŠI STRUČNI SURADNIK ZA FINANCIJE

Potpis:

Za Općinu Kali:

Ime i prezime: DUSKO VIDOV

Funkcija: načelnik

Potpis:

Za Općinu Kukljica:

Ime i prezime: Josip Barčul

Funkcija: pročelnik Jedinstvenog upravnog odjela

Potpis:

Za Općinu Novigrad:

Ime i prezime: JOSO KUPAN

Funkcija: NAČELNIK

Potpis:

Za Općinu Poličnik:

Ime i prezime: DAVOR LONČAR

Funkcija: NAČELNIK

Potpis:

Za Općinu Posedarje:

Ime i prezime: IVICA ŽURAK

Funkcija: NAČELNIK

Potpis:

Za Općinu Preko:

Ime i prezime: KRALO HOROŠLIĆ

Funkcija: NAČELNIK

Potpis:

Za Općinu Ražanac:

Ime i prezime: Nikola Milekić

Funkcija: Načelnik

Potpis:

Za Općinu Sukošan:

Ime i prezime: Darko Smolić-Počat

Funkcija: zam. načelnika

Potpis: Počat

Za Općinu Škabrnja:

Ime i prezime: NEDILJKO BUBNJAR

Funkcija: NAČELNIK OPĆINE

Potpis:

REPUBLIKA HRVATSKA OPĆINA ŠKABRNJA 1 ŠKABRNJA OPĆINSKI NAČELNIK ZADARSKA ŽUPANIJA

Za Općinu Vrsi:

Ime i prezime: SANDRA VUKIĆ

Funkcija: NAČELNICA OPĆINE

Potpis: Vukić

REPUBLIKA HRVATSKA OPĆINA VRSI 1 V R S I OPĆINSKI NAČELNIK ZADARSKA ŽUPANIJA

Za Općinu Zemunik Donji:

Ime i prezime: Šime Vicković

Funkcija: zamjenik općinskog načelnika

Potpis:

REPUBLIKA HRVATSKA OPĆINA ZEMUNIK DONJI 1 ZEMUNIK DONJI OPĆINSKI NAČELNIK ZADARSKA ŽUPANIJA

Obrazac 5. - Mišljenje o strategiji razvoja urbanog područja

Mišljenje o Strategiji razvoja urbanog područja Zadar

1. **KOORDINACIJSKO VIJEĆE URBANOG PODRUČJA ZADAR**

Ja, dolje potpisani, u svojstvu pravnog zastupnika/predstavnika *Koordinacijskog vijeća Urbanog područja Zadar,* koordinacijskog tijela, izražavam:

☒pozitivno mišljenje o strategiji razvoja urbanog područja, verzija 2

☐negativno mišljenje o strategiji razvoja urbanog područja, verzija 2

Razlozi za izražavanje negativnog mišljenja:

Datum:
08.07.2016.

Ime i prezime: Božidar Kalmeta

Položaj/funkcija: predsjednik Koordinacijskog vijeća Urbanog područja Zadar

Potpis:

REPUBLIKA HRVATSKA GRAD ZADAR 1 ZADAR GRADONAČELNIK ZADARSKA ŽUPANIJA

STRATEGIJA RAZVOJA **URBANOG** PODRUČJA **ZADRA** 2014.-2020.

URBANEX 2016

Naručitelj: Grad Zadar

Koordinator izrade: Agencija za razvoj Zadarske županije ZADRA nova

Izrađivač: Urbanex d.o.o.

Voditelj izrade: dr. sc. Ivana Katurić, mag. urb. mng.

Autorski tim:

Neven Tandarić, mag. geogr.

Sven Simov, mag. geogr.

Karlo Lugomer, MSc

Mario Gregar, mag. geogr.

Krunoslav Kranjec, univ. bacc. geogr.

Monika Šabijan, mag. geogr.

Tomislav Pintarić, mag. geogr.

Marija Boroša, mag. geogr.

Suradnici u izradi:

mr. sc. Dunja Bonacci Skenderović

dr. sc. Petra Radeljak, Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet, Geografski odsjek

dr. sc. Aleksandar Lukić, Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet, Geografski odsjek

Ivana Bandalo, mag. oecc.

Valerija Butorac, mag. geogr.

Ranko Lipovac

Vanjski tim za prethodno vrednovanje: Sveučilište u Zadru

SADRŽAJ

0. SAŽETAK 1

1. TERITORIJALNA POKRIVENOST 4

1.1. TERITORIJALNI OBUHVAT 4
1.2. TERITORIJALNI KONTEKST 6
1.2.1. GEOPROSTORNI I GEOPROMETNI POLOŽAJ 6
1.2.2. POVRŠINA I PROSTORNE CJELINE 8
1.2.3. OSNOVNA PRIRODNA OBILJEŽJA 10

2. METODOLOGIJA 14

2.1. METODOLOGIJA PRAĆENJA IZRADE I PROVEDBE SRUP-A 14
2.2. METODOLOGIJA ANALIZE STANJA 16
2.2.1. PRIKUPLJANJE PODATAKA 16
2.2.2. ANALIZA PODATAKA 18
2.3. METODOLOGIJA IDENTIFIKACIJE RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA I MOGUĆIH SCENARIJA RAZVOJA 19
2.3.1. METODOLOGIJA SWOT ANALIZE 19
2.3.2. METODA SCENARIJA 20
2.4. METODOLOGIJA IZRADE STRATEŠKOG OKVIRA 22
2.4.1. PRIORITIZACIJA RAZVOJNIH POTREBA 22
2.4.2. METODOLOGIJA PRIKUPLJANJA I EVALUACIJE STRATEŠKIH PROJEKATA 22
2.4.3. DEFINIRANJE VIZIJE 23
2.4.4. DEFINIRANJE STRATEŠKIH CILJEVA 23
2.4.5. DEFINIRANJE RAZVOJNIH PRIORITETA I MJERA 24
2.5. METODOLOGIJA IZRADE FINANCIJSKOG OKVIRA 24
2.6. METODOLOGIJA PRETHODNOG VREDNOVANJA SRUP-A 25

3. ANALIZA STANJA – SAŽETAK 27

3.1. DRUŠTVO 27
3.1.1. DEMOGRAFSKO STANJE I DINAMIKA 27
3.1.2. DRUŠTVENA INFRASTRUKTURA 30
3.1.3. SOCIJALNO UKLJUČIVANJE I USLUGE SOCIJALNE SKRBI 32
3.1.4. ODGOJ I OBRAZOVANJE 34
3.2. GOSPODARSTVO 37
3.2.1. OPĆA GOSPODARSKA KRETANJA 37
3.2.2. TRŽIŠTE RADA 38
3.2.3. POSLOVNO OKRUŽENJE 40
3.2.4. TURIZAM 41
3.2.5. POLJOPRIVREDA I RIBARSTVO 44
3.3. URBANO OKRUŽENJE 47
3.3.1. GOSPODARENJE URBANIM OKOLIŠEM I IZLOŽENOST RIZICIMA 47
3.3.2. UPRAVLJANJE JAVNIM URBANIM POVRŠINAMA 48
3.3.3. KOMUNALNA INFRASTRUKTURA 50
3.3.4. PROMETNA INFRASTRUKTURA 52
3.3.5. URBANI PRIJEVOZ 55

3.4. OKVIR UPRAVLJAVNJA RAZVOJEM 57

4. PREPOZNAVANJE RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA 62

4.1. ANALIZA PREDNOSTI, SLABOSTI, PRILIKA I PRIJETNJI ZA DRUŠTVO 62
4.2. ANALIZA PREDNOSTI, SLABOSTI, PRILIKA I PRIJETNJI ZA GOSPODARSTVO 66
4.3. ANALIZA PREDNOSTI, SLABOSTI, PRILIKA I PRIJETNJI ZA URBANO OKRUŽENJE 69
4.4. SCENARIJSKO PLANIRANJE 72

5. STRATEŠKI OKVIR 81

5.1. VIZIJA 81
5.2. RAZVOJNI CILJEVI 82
5.3. RAZVOJNI PRIORITETI I MJERE 88

6. PROVEDBA 164

6.1. FINANCIJSKI OKVIR ZA PROVEDBU STRATEGIJE 164
6.2. INSTITUCIONALNI OKVIR ZA PROVEDBU STRATEGIJE 169
6.2.1. INSTITUCIONALNI OKVIR ZA PROVEDBU SRUP-A 169
6.2.2. INSTITUCIONALNI OKVIR ZA PROVEDBU ITU MEHANIZMA 170
6.2.3. RAZDVAJANJE FUNKCIJA 174
6.3. STRATEŠKI PROJEKTI 174

7. PARTNERSKO VIJEĆE 185

8. HORIZONTALNA NAČELA 189

8.1. IMPLEMENTACIJA HORIZONTALNIH NAČELA TIJEKOM ANALIZE STANJA 189
8.2. IMPLEMENTACIJA HORIZONTALNIH NAČELA TIJEKOM IZRADE STRATEŠKOG OKVIRA 190
8.3. IMPLEMENTACIJA HORIZONTALNIH NAČELA TIJEKOM PROVEDBE SRUP-A 193
8.3.1. IMPLEMENTACIJA NAČELA ODRŽIVOG RAZVOJA TIJEKOM PROVEDBE SRUP-A 193
8.3.2. IMPLEMENTACIJA NAČELA NEDISKRIMINACIJE U PROVEDBI SRUP-A 194
8.3.3. IMPLEMENTACIJA HORIZONTALNIH NAČELA U PRAĆENJU PROVEDBE SRUP-A 196

9. SAŽETAK IZVJEŠĆA O PROVEDENOM POSTUPKU PRETHODNOG VREDNOVANJA 202

10. MIŠLJENJE O POTREBI STRATEŠKE PROCJENE UTJECAJA NA OKOLIŠ 206

PRILOZI

Prilog 1. Odluka o osnivanju Partnerskog vijeća, imenovanja članova te izvještaji o provedenom konzultacijskom postupku

Prilog 2. Cjelovita analiza stanja

Prilog 3. Pregled scenarija razvoja UP-a Zadra

Prilog 4. Izvještaj o provedenom postupku prethodnog vrednovanja

0. SAŽETAK

Sukladno *Smjernicama za izradu Strategije razvoja urbanih područja, praćenje njihove provedbe i vrednovanje* (2015) izdanim od strane Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije (MRRFEU), izrađena je Strategija razvoja Urbanog područja Zadra 2014.-2020. (u daljnjem tekstu: SRUP Zadar ili samo SRUP).

Prvo poglavlje TERITORIJALNA POKRIVENOST podrazumijeva prije svega teritorijalni obuhvat urbanog područja, prikazan kartografski i tablično uz opis pretpostavki i načina primjene metodologije MRRFEU-a prilikom definiranja obuhvata. U poglavlju se nalazi i popis svih jedinica lokalne samouprave u sastavu urbanog područja te njihova osnovna obilježja. Uz navedeno, prikazano je urbano područje u širem kontekstu kroz objašnjenje njegovog pozicioniranja u nacionalnom i međunarodnom kontekstu.

U drugom je poglavlju opisana korištena METODOLOGIJA izrade SRUP-a koja obuhvaća metode prikupljanja podataka, njihove obrade, konzultacija s dionicima planiranja i razvoja te projekcije pojedinih obilježja do kraja planskog razdoblja 2020. godine.

U ANALIZA STANJA – SAŽETAKU na tridesetak stranica je sažeta detaljna i cjelovita analiza stanja koja se nalazi u Prilogu 2. SRUP-u. Sukladno smjernicama, analiza stanja je podijeljena na tri makrosektora – društvo, gospodarstvo i urbano okruženje te su prikazani najvažniji zaključci iz Cjelovite analize stanja. Uz navedena tri makrosektora, posebno potpoglavlje posvećeno je Okviru upravljanja razvojem u kojem je prikazano stanje u javnom, privatnom i civilnom sektoru. Problemi, potrebe i potencijali uočeni u analizi stanja predstavljali su temelj za SWOT analizu.

Izradom SWOT analize za svaki makrosektor identificirane su prednosti, slabosti, prilike i prijetnje te prepoznate razvojne potrebe i potencijali urbanog područja Zadra. SWOT analiza je osnovana na temelju dostupnih podataka, a uključuje i teritorijalnu dimenziju. Kroz analizu stanja i SWOT analizu prikazana je stvarna potreba za intervencijama u prostoru putem specifičnih ciljeva ITU mehanizma.

U poglavlju STRATEŠKI OKVIR (poglavlje 5.) navedena je vizija razvoja Urbanog područja Zadra, kao i detaljan opis razvojnih ciljeva i prioriteta. U sklopu svakog prioriteta istaknuto je više potrebnih mjera, a u sklopu svake mjere više detaljnih aktivnosti. Četiri glavna cilja strateškog okvira Urbanog područja Zadra su:

Cilj 1. Konkurentno gospodarstvo temeljeno na aktivnoj međusektorskoj integraciji

Cilj 2. Razvoj ljudskih potencijala i visoke kvalitete društvenih sadržaja i usluga

Cilj 3. Održivo gospodarenje prostornim resursima uz poboljšanu kvalitetu urbanog okoliša

Cilj 4. Dobro upravljanje

U dijelu posvećenom financijskom okviru dan je prikaz razrade planiranih sredstava s naznačenim izvorima sredstava na razini ciljeva i prioriteta za cjelokupno razdoblje provedbe Strategije. Navedena sredstva se očekuju iz lokalnog, županijskog i državnog proračuna. Financijski okvir je usko povezan s akcijskim planom SRUP-a.

1

TERITORIJALNA POKRIVENOST

1. TERITORIJALNA POKRIVENOST

1.1. Teritorijalni obuhvat

Definiranje urbanog područja kao osnove za planski razvoj urbanih središta u skladu je s jasno definiranim razvojnim smjerom Europske unije. Prostorni obuhvat urbanog područja Zadra u funkcionalnom se smislu mijenjao tijekom povijesti sukladno promjenama političkogeografske situacije. Grad je najviše napredovao kada je bio funkcionalno povezan sa širim prostorom zaleđa i otoka. Danas je Zadar važno regionalno središte i peti po demografskoj veličini grad u Republici Hrvatskoj te središte Zadarske županije koja obuhvaća veći dio sjeverne Dalmacije i južne dijelove Like.

U hrvatskom zakonskom okviru urbana područja definirana su člankom 14. Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (2014). Grad Zadar spada u veće urbano područje koja čine Gradovi s više od 35.000 stanovnika, a koji nisu uključeni u urbane aglomeracije. Treba napomenuti da je Grad Zadar najveći među takvim gradovima s više od 35.000 stanovnika i vrlo je blizu demografskom obuhvatu urbanih aglomeracija. Prilikom definiranja zadarskog urbanog područja važnu ulogu imala je gravitacijska snaga Grada Zadra, odnosno funkcionalna povezanost Grada i jedinica lokalne samouprave (dalje u tekstu: JLS) koje ga okružuju. U Smjernicama za izradu strategija razvoja urbanih područja, praćenje njihove provedbe i vrednovanje (dalje u tekstu: Smjernice) koje je definiralo Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije (2015) kao jedinstveni kriterij definiranja urbanih područja i urbanih aglomeracija na području Republike Hrvatske predložen je kriterij dnevnih migranata. Naime, kako bi okolne JLS ušle u teritorijalni obuhvat urbanog područja, minimalno 30 % zaposlenih osoba mora na dnevnoj bazi radi posla migrirati u Grad-središte urbanog područja. Prema ovom kriteriju Urbano područje Zadar (dalje u tekstu: UP Zadar ili UPZD) obuhvaća šire područje grada Zadra do Novigradskog i Karinskog mora na istoku uključujući i otoke koji administrativno ulaze u sastav Grada Zadra.

Kako je izuzev navedenog kriterija sukladno Smjernicama moguće i uvođenje dodatnih kriterija koji odgovaraju specifičnim funkcionalnim aspektima različitih urbanih područja, uz kriterij zaposlenih dnevnih migranata u Grad-središte UP-a korišten je i dodatni kriterij socioekonomske funkcionalne povezanosti. Prema tom su kriteriju u obuhvat Urbanog područja Zadra uključene i otočne općine sa sjedištem na otoku Ugljanu (Preko, Kali i Kukljica), a s kojima je Zadar intenzivno povezan, čak višestruko intenzivnije nego s udaljenijim otocima koji administrativno pripadaju Gradu Zadru. Primjerice, u prometnofunkcionalnom smislu izvan sezone otok Ugljan i Zadar

povezuju 24 trajektne i brzobrodske veze javnog putničkog prometa dnevno što omogućuje mještanima tog otoka dolazak u centar grada Zadra za najviše trideset minuta, uključujući na najduljoj relaciji kombinirani trajektni i autobusni prijevoz.

Posljednji, kriterij prostornog kontinuiteta također je zadovoljen budući da ovakvim obuhvatom definirano urbano područje čini kompaktnu i funkcionalnu cjelinu. Kao takvo, predstavlja temelj za izradu strategije razvoja urbanog područja čiji je osnovni cilj prepoznavanje funkcionalnih veza Grada-središta i ostalih JLS-a u obuhvatu.

Sl. 1. Prostorni obuhvat Urbanog područja Zadra

1.2. Teritorijalni kontekst

1.2.1. Geoprostorni i geoprometni položaj

Urbano područje Zadar sa svih petnaest jedinica lokalne samouprave administrativno pripada Zadarskoj županiji te se nalazi na središnjem dijelu hrvatske jadranske obale u regiji Sjevernoj Dalmaciji. Na sjeveru je omeđeno kopnenom i morskom granicom općina Privlake i Povljane te Grada Paga, na istoku ga Velebitski kanal, Novigradsko i Karinsko more odvajaju od prostora južne Like i Bukovice, na jugu ga omeđuju Grad Benkovac te općine Sveti Filip i Jakov na kopnu i Pašman na otoku, a na zapadu je morskom granicom odvojen od Općine Sali na Dugom otoku i otoku Zverincu. Najudaljeniji otoci koji pripadaju UP-u Zadru su Olib i Silba koji su smješteni u trokutu između otoka Vira, Paga i Lošinja. Udaljeni otoci u sastavu UPZD-a su upravo specifičnost zadarskog urbanog područja, a pridruženi su mu jer su administrativno sastavni dio Grada Zadra.

Zadarsko urbano područje ima povoljan geoprometni položaj u kopnenom, morskom i zračnom prometu. UPZD se nalazi na jadransko-jonskoj longitudinalnoj okosnici te na jednom od važnijih transverzalnih pravaca koji povezuju dalmatinsko priobalje s unutrašnjošću Primorske i Gorske Hrvatske (Magaš, 2014). Kroz UPZD prolazi autocesta A1 koja povezuje sjeverne i južne dijelove nacionalnog teritorija Republike Hrvatske te dva najveća hrvatska grada – Zagreb i Split, a ima i spoj prema Rijeci. U UPZD-u su smještena dva izlaza s navedene autoceste: 1) sjeverni (Zadar 1) koji se spaja s državnom cestom D8 te preko Općine Poličnika vodi do Grada Zadra, i 2) južni (Zadar 2) koji se spaja s državnim cestama D424 i D502 te kroz općine Zemunik Donji i Bibinje vodi do Grada Zadra. Navedena autocesta spaja Zadar s hrvatskom prijestolnicom koja je ujedno i važno prometno čvorište i gdje je moguće spajanje na važne europske prometne koridore – Vb i X koji povezuju Hrvatsku sa srednjoeuropskim, istočnoeuropskim i krajnje jugoistočnim državama Europe. Uz autocestu A1, veliku prometnu i gospodarsku (poglavito turističku) važnost ima državna cesta D8 (tzv. Jadranska magistrala) koja povezuje sva važnija naselja na hrvatskoj obali od Rijeke do Dubrovnika.

Sl. 2. Geoprometni položaj urbanog područja Zadra

Željeznički promet je u UP-u Zadru redovno funkcionirao do travnja 2014. g. kada je za sav promet zatvorena željeznička pruga Knin – Zadar koja prolazi kroz općine Škabrnju, Galovac, Sukošan i Bibinje i Grad Zadar u UPZD-u, a od velike je važnosti za zadarsku luku koja UPZD povezuje s drugim dijelovima Jadranske Hrvatske i s Italijom. Pruga je zatvorena za promet zbog remonta, a putnički se promet odvija autobusima između željezničkih kolodvora. Jedina zračna luka u urbanom području nalazi se na prostoru Općine Zemunika Donjeg, udaljena 7 km od grada Zadra. Ova međunarodna zračna luka trenutačno je povezana s 25 gradova zapadne, srednje i sjeverne Europe.

U širem geoprostornom kontekstu, zadarsko urbano područje nalazi se u prostoru Jugoistočne Europe, na približno 150 km od talijanskog grada Ancone s kojim ga povezuje međunarodna brodska linija.

1.2.2. Površina i prostorne cjeline

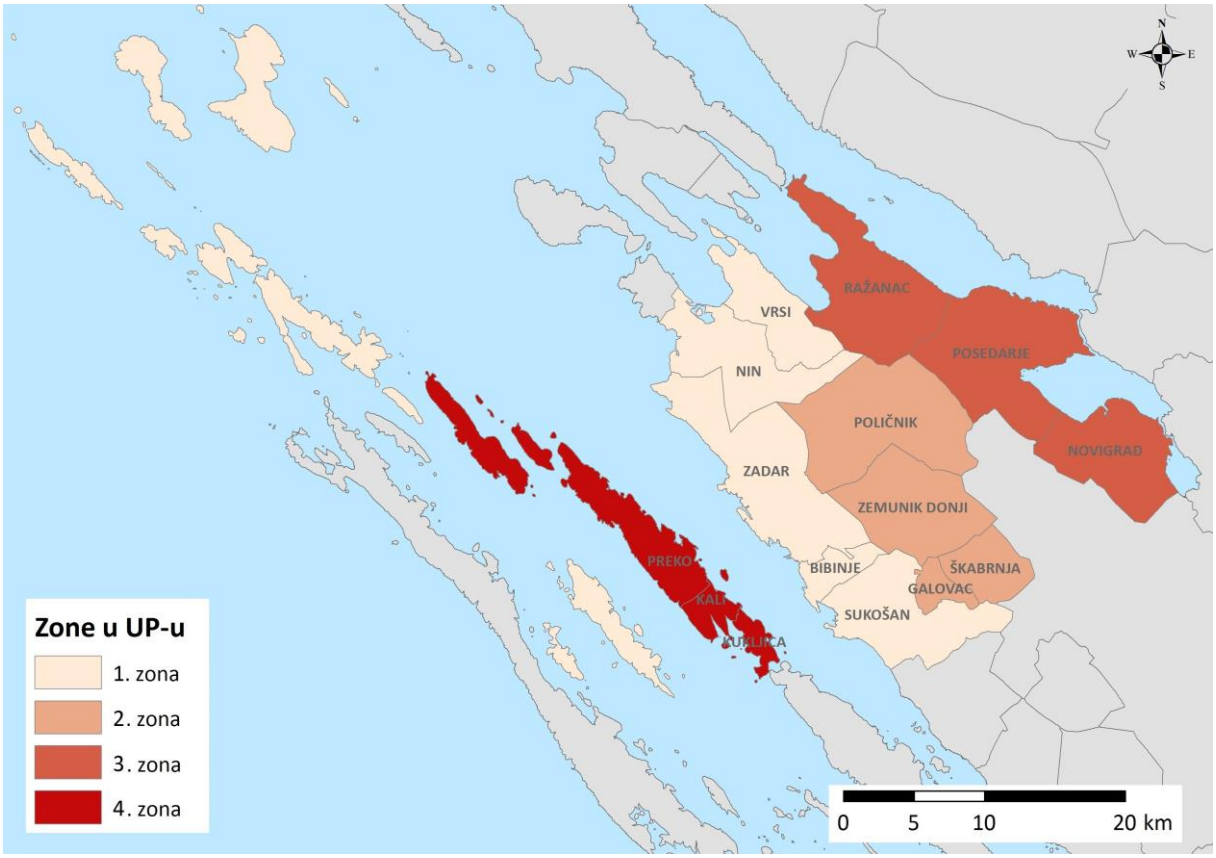
U okviru različitih znanstvenih područja postoji kontinuitet proučavanja hrvatskih gradskih regija i urbanih područja. Zapaženije priloge dali su geografi S. Žuljić i M. Vresk i sociolozi O. Čaldarović i A. Svirčić Gotovac. Istraživanjima gradova i urbanih područja doprinos su dali i znanstvenici sa Sveučilišta u Zadru, prvenstveno sociologinja Ž. Tonković (2011, 2014, 2015) i geografi B. Cavrić, S. Šiljeg (r. Toplek) i A. Šiljeg (2008a,b,c), međutim, i brojni drugi koji su pisali o pojedinačnim aspektima koji su adresirani u ovoj Strategiji.

Prilikom odlučivanja o sastavu urbanog područja Zadra za izradu ove Strategije mišljenje o prostornom obuhvatu dao je dr. sc. Josip Faričić (2015) definirajući četiri zone (Sl. 3.):

1. kontinuirani priobalni urbani i urbanizirani pojas od Vrsa na SZ do Sukošana na JI koji obuhvaća Gradove Zadar i Nin te općine Vrsi, Bibinje i Sukošan;
2. prvi niz zaobalnih jedinica lokalne samouprave kojeg čine općine Poličnik, Zemunik Donji, Galovac i Škabrnja;
3. drugi niz zaobalnih jedinica lokalne samouprave kojeg čine općine Ražanac, Posedarje i Novigrad; te
4. jedinice lokalne samouprave sa sjedištem na otoku Ugljanu (općine Preko, Kali i Kukljica).

Ovakav pristup omogućava jasnije upravljanje razvojem temeljeno na prepoznavanju i praćenju različitih prostornih i funkcionalnih karakteristika, kao i međusobnih odnosa unutar urbanog područja.

Prvu zonu čine Grad Zadar i jedinice lokalne samouprave koje su funkcionalno najuže povezane s Gradom Zadrom što se najviše očituje kroz više od 50 % zaposlenih dnevnih migranata prema Gradu (izuzev Grada Nina u kojem je taj udio nešto manji). Pritom u prvu zonu ulaze i otoci (sjeverna usitnjena otočna skupina, sjeverni manji otoci ugljansko-pašmanske skupine te manji otoci koji omeđuju Iški kanal) koji administrativno pripadaju Gradu Zadru. Drugu zonu čine općine bez izlaza na more u kojima su socioekonomska obilježja uvjetno pogoršana u odnosu na prvu zonu, no udio zaposlenih dnevnih migranata u Grad Zadar veći je od 50 %. Treću zonu obilježava udio zaposlenih dnevnih migranata prema Gradu Zadru manji od 50 %, ali veći od 30 %. Posljednju, četvrtu zonu čine općine koje su u funkcionalnom odnosu s Gradom Zadrom kroz ostvarivanje brojnih funkcija (kako će biti pokazano kasnije u analizi stanja) premda je udio zaposlenih dnevnih migranata u Grad Zadar niži od 30 %.

Sl. 3. Zone u urbanom području Zadru prema Faričiću

Izvor podataka: Faričić, 2015

Ukupna površina urbanog područja Zadra iznosi 790 km^2 i na njoj je prema Popisu stanovništva 2011. g. živjelo 113.045 stanovnika. Prosječna gustoća naseljenosti iznosila je 143,1 stanovnika po četvornom kilometru što je gotovo dvostruko više od hrvatskog prosjeka, a odgovara uobičajeno većoj gustoći u urbanim područjima u odnosu na ukupan teritorijalni prosjek. Međutim, među zonama postoje značajne razlike u gustoći naseljenosti kako je pokazano u poglavlju 3.1.1. Površinom i demografski najveća JLS, Grad Zadar, prema Popisu stanovništva 2011. imala je 75.062 stanovnika na površini od 193,9 km^2. S druge strane površinom i demografski najmanja JLS je Općina Kukljica s 741 stanovnikom na površini manjoj od 7 km^2.

Tabl. 1. Glavne značajke urbanog područja Zadra

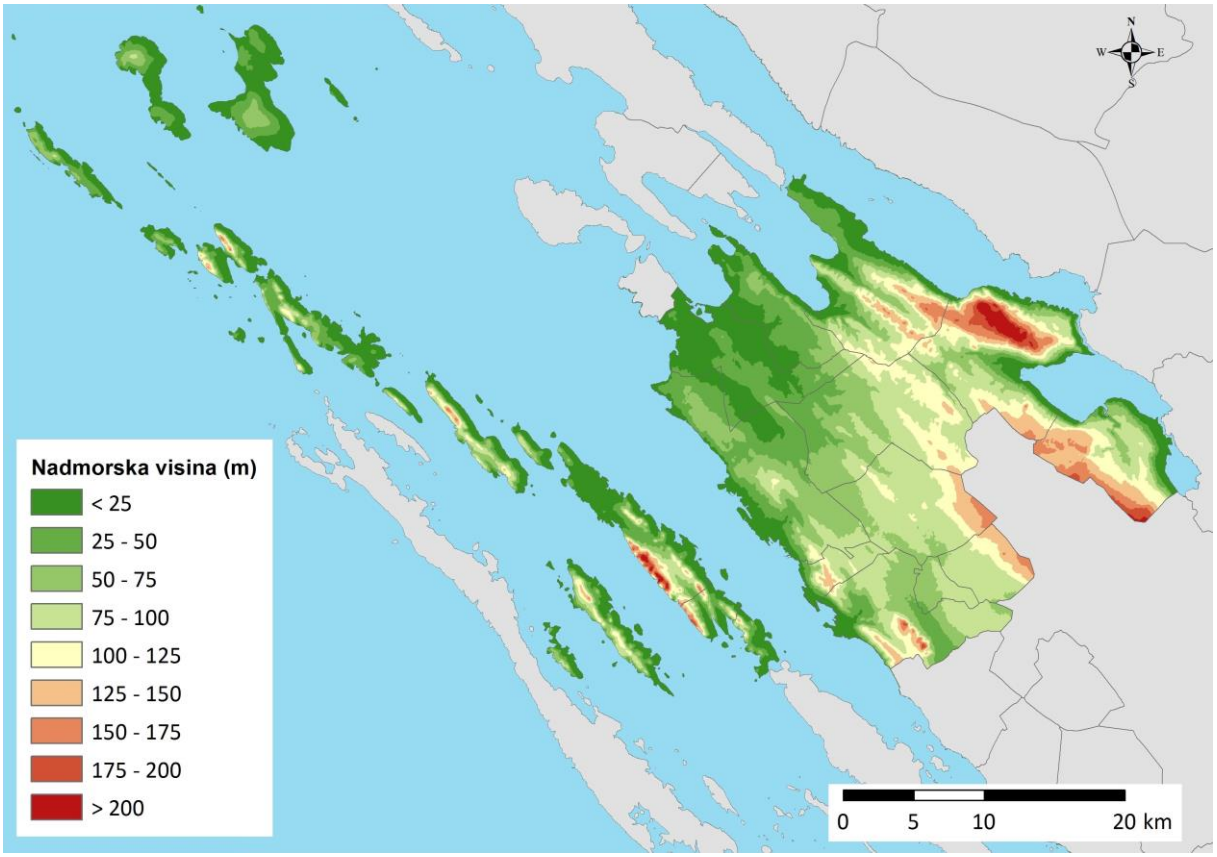
Naziv JLS-a koje čine urbano područje	Admini-strativni status	Broj stanovnika 2011. g.	Dnevni migranti u Grad-središte		Zona
			ukupan broj dnevnih migranata	udio u ukupnom broju zaposlenih (%)	
Bibinje	općina	3.985	682	60,0	I
Galovac	općina	1.234	227	62,0	II
Kali	općina	1.638	56	10,0	IV
Kukljica	općina	714	28	13,6	IV
Nin	Grad	2.744	317	39,8	I
Novigrad	općina	2.375	301	48,2	III
Poličnik	općina	4.469	803	59,5	II
Posedarje	općina	3.607	406	41,4	III
Preko	općina	3.805	126	12,3	IV
Ražanac	općina	2.940	351	45,6	III
Sukošan	općina	4.583	710	53,0	I
Škabrnja	općina	1.776	353	65,4	II
Vrsi	općina	2.053	192	33,9	I
Zadar	Grad	75.062	/	/	I
Zemunik Donji	općina	2.060	335	54,9	II
UP ZADAR	/	**113.045**	**4.887**	**13,0**	/

Izvor podataka: Državni zavod za statistiku, 2015

1.2.3. Osnovna prirodna obilježja

Urbano područje Zadar smješteno je na dodiru Jadranskog mora i dinarske planinske zone. Na karbonatnoj podlozi u relativno vlažnim uvjetima razvio se krški okoliš obilježen nerazvijenom površinskom, ali vrlo razvijenom podzemnom hidrografijom. Kako je uslijed tektonskih i geomorfoloških procesa kroz geološku prošlost došlo do uravnjivanja kopnene zone u neposrednom zaobalju Zadra, a recentno do akumulacije fliša u depresijama, razvio se relativno uravnjen prostor Ravnih kotara dok su depresije na zapadu u holocenu poplavljene pa su iznad morske razine ostala samo vapnenačko-dolomitna bila (Sl. 4.). Ona danas čine zadarsku skupinu otoka koja se dijeli na sjevernu usitnjenu skupinu (kojoj pripadaju Olib, Silba, Premuda, Škarda, Ist, Molat i drugi manji otoci), ugljansko-pašmansku skupinu (Sestrunj, Rivanj, Ugljan, Pašman i dr.) te dugootočko-kornatsku skupinu (Zverinac, Dugi otok, Rava, Iž, Kornat, Žut i dr.) (Magaš i Faričić, 1999). Ravni kotari pak predstavljaju najveće poljoprivredno područje Dalmacije, a prema Blaći (2014) UP Zadar pripada trima različitim dijelovima Ravnih kotara – Ravnokotarskom primorju

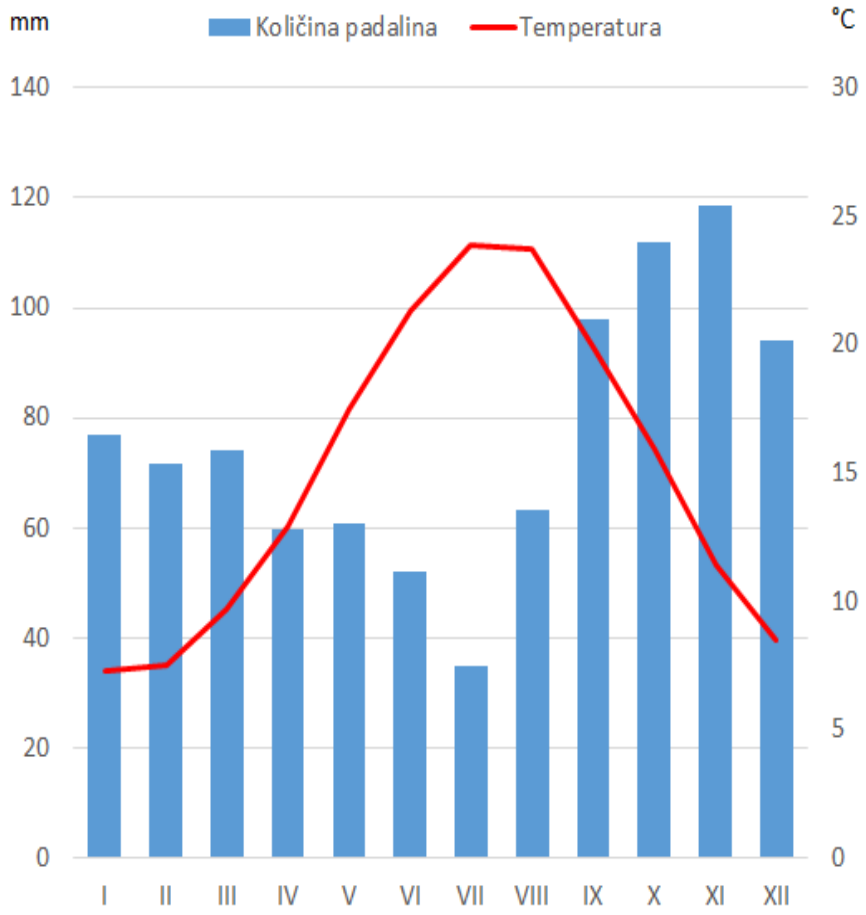
(dijelovi Gradova Nina i Zadra te općina Vrsi, Bibinja i Sukošana), Sjevernokotarskom primorju (općine Ražanac, Posedarje i Novigrad) i Središnjim Ravnim kotarima (dijelovi Grada Nina i općina Vrsi i Sukošana te čitav prostor općina Poličnika, Zemunika Donjeg, Galovca i Škabrnje).

Sl. 4. Hispometrijska karta Urbanog područja Zadra

Izvor podataka: EU-DEM, 2015

Klimu UPZD-a obilježavaju vruća suha ljeta i blage vlažne zime s koncentracijom padalina u jesenskom dijelu godine. Srednje mjesečne temperature su tijekom cijele godine iznad 0°C, a tijekom ljetnih mjeseci su iznad 24°C. Prosječna količina padalina je 915 mm pri čemu je u prosjeku 107 dana s kišom (≥0,1 mm) te jedan dan sa snijegom (≥1 cm). Godišnja insolacija u Zadru iznosi oko 2.500 sati što je iznad prosjeka Hrvatske (Zaninović, 2008) i predstavlja iznimno povoljne uvjete za turizam.

Sl. 5. Klimadijagram meteorološke postaje Zadar za razdoblje 1971.-2000. godine

Izvor podataka: Zaninović, 2008

2 METODOLOGIJA

2. METODOLOGIJA

Metodologija izrade Strategije razvoja Urbanog područja Zadra bazira se na uputama danim u Smjernicama za izradu strategije razvoja urbanih područja, praćenje njihove provedbe i vrednovanje koje je izdalo Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije (2015).

Sukladno spomenutim Smjernicama, Strategija razvoja Urbanog područja Zadra podijeljena je na devet velikih poglavlja. Prvo se poglavlje bavi teritorijalnim obuhvatom i kontekstom UP-a Zadra. U drugom poglavlju opisana je metodologija korištena za izradu analize stanja, analize razvojnih potreba i prioriteta te definiranja razvojnih ciljeva, prioriteta i mjera. U trećem je poglavlju dan sažeti prikaz analize stanja UP-a Zadra dok se cjelovita analiza stanja nalazi u prilogu Strategiji. Na temelju analize stanja provedena je SWOT analiza čiji su rezultati dani u četvrtom poglavlju i služili su, zajedno s rezultatima provedene metode scenarija, definiranju razvojnih ciljeva i mjera danih u Strateškom okviru u petom poglavlju. U šestom su poglavlju detaljno obrazloženi svi mehanizmi provedbe SRUP-a. Nadalje, u sedmom poglavlju daje se prikaz rada Partnerskog vijeća te detaljno obrazlaže način na koji se ispoštovao partnerski pristup prilikom izrade dokumenta. Sedmo poglavlje daje pregled kako su horizontalna načela ugrađena u SRUP odnosno u njegovu analizu stanja, razvojnih potreba i potencijala te definiranje razvojnih ciljeva i mjera. Osmo poglavlje obuhvaća sažetak Izvješća o provedenom postupku prethodnog vrednovanja dok deveto poglavlje obuhvaća sažetak Izvješća o strateškoj procjeni utjecaja na okoliš. Cjelovita izvješća priložena su na kraju SRUP-a.

2.1. Metodologija praćenja izrade i provedbe SRUP-a

Sukladno Zakonu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (2015), Smjernicama MRRFEU-a (2015) i Uredbi o osnivanju, sastavu, djelokrugu i načinu rada Partnerskih vijeća (2015) definirana su radna tijela za praćenje izrade i provedbe SRUP-a: Partnersko vijeće, Radne skupine i Koordinacijskog vijeće UPZD-a.

Partnersko vijeće Urbanog područja Zadra uspostavljeno je kao savjetodavno tijelo za praćenje pripreme i provedbe Strategije razvoja Urbanog područja Zadra kojeg čine svi relevantni akteri razvoja UPZD-a iz javnog, privatnog i

civilnog sektora. Detaljniji pregled sastava, načina rada i provedenih aktivnosti dan je u poglavlju 7. PARTNERSKO VIJEĆE.

Radne skupine su savjetodavna tijela koja su uspostavljena za potrebe izrade SRUP-a, a čine ih članovi Partnerskog vijeća i ostali relevantni dionici iz javnog, privatnog i civilnog sektora koji djeluju na teritoriju UPZD-a. S ciljem identifikacije razvojnih problema i potreba na području UP Zadar, uspostavljene su tri radne skupine za tri makrosektora koji čine okvir za izradu analize stanja SRUP-a: Društvo, Gospodarstvo i Urbano okruženje. Uz te radne skupine oformljena je i uža, ekspertna radna skupina koju su činili predstavnici Grada Zadra, Razvojne agencije Zadre nove, Sveučilišta u Zadru i izrađivača – tvrtke Urbanex d.o.o. Tijekom izrade Cjelovite analize stanja održana su tri sastanka radnih skupina (Tabl. 2.).

Tabl. 2. Pregled održanih sastanaka radnih skupina za izradu SRUP-a

Datum	Sastanak	Tema sastanka
9. studenog 2015.	1. sastanak	prezentacija i rasprava o prvom nacrtu SWOT analize
3. veljače 2016.	2. sastanak	brainstorming o budućem strateškom i održivom razvoju UPZD-a
26. travnja 2016.	3. sastanak	prezentacija i rasprava o strateškom okviru SRUP-a

Koordinacijsko vijeće UPZD-a čine gradonačelnici i načelnici svih JLS-a u obuhvatu Urbanog područja Zadra te njihovi zamjenici, a Vijećem predsjedava Gradonačelnik Grada Zadra. Uloga je Koordinacijskog vijeća sudjelovanje u praćenju postupka izrade i provedbe SRUP-a kroz davanje mišljenja o svakoj fazi izrade i provedbe. Koordinacijsko vijeće sastalo se dva puta tijekom procesa izrade SRUP-a (Tabl. 3.).

Tabl. 3. Pregled održanih sjednica Koordinacijskog vijeća UP-a Zadra

Datum	Sjednica	Tema sastanka
6. svibnja 2016.	1. sjednica Koordinacijskog vijeća	prezentacija ITU mehanizma i definiranje postupka prikupljanja strateških projekata
8. srpnja 2016.	2. sjednica Koordinacijskog vijeća	usvajanje 2. verzije SRUP-a i prijedloga doprinosa ITU mehanizma provedbi SRUP-a Zadra

2.2. Metodologija analize stanja

U analizi stanja analiziraju se postojeće stanje i trendovi u domenama društva, gospodarstva, urbanog okruženja i lokalnog upravljanja razvojem kako bi se dala detaljna slika urbanog područja i postavili temelji za dubinsko razumijevanje postojećeg stanja i dinamike razvoja urbanog područja. Tematski obuhvat za analizu stanja temelji se na Dodatku 3. Smjernica (Indikativni „Sadržaj analize stanja", 2015) te pregledu primjera najboljih praksi strategija urbanih područja u različitim europskim porodicama planiranja.

2.2.1. Prikupljanje podataka

U analizama se koriste kvalitativni i kvantitativni podaci prikupljeni iz različitih, pouzdanih izvora. Podaci su prikupljani na tri osnovna načina:

- temeljem ciljanih upita za primarnim podacima i već provedenim analizama od različitih javnih tijela i tijela s javnim ovlastima (JLS-i i TZ-i Urbanog područja Zadra, DZS, MUP, FINA, DUUDI, HZZ, CZSS, HEP, AZO, i dr.);
- organizacijom fokus grupa s relevantnim dionicima;
- provođenjem anketnih upitnika među predstavnicima javnog, privatnog i civilnog sektora unutar svih JLS-a koje čine UP Zadar.

Prilikom prikupljanja primarnih podataka uočeni su određeni problemi poput nedostatka kontinuiteta u praćenju pojedinih obilježja (uz naglasak na nepostojanje nacionalnog registra stanovništva), komercijalizacije dijela podataka (dio podataka može se nabaviti jedino kupnjom od DZS-a, FINA-e i drugih ustanova) i nedostatka centraliziranih baza podataka. Uslijed tih problema analiza stanja je za pojedina obilježja manjkava, no identificirani su nedostaci kako bi se uputilo na početak kontinuiranog praćenja pojedinih obilježja koji će omogućiti kvalitetniju i obuhvatniju analizu za izradu SRUP-a za sljedeće plansko razdoblje. Treba spomenuti da su podaci prikupljeni izravno od pojedinih ustanova dani u posebnom popisu nepubliciranih izvora podataka.

Radi uključivanja javnosti u procese strateškog planiranja razvoja održane su fokus grupe na kojima su prikupljeni kvalitativni podaci vezani uz osnovne probleme, prepreke i izazove te snage i mogućnosti unutar trinaest razvojnih područja (poduzetništvo, gospodarstvo, turizam, okoliš i energetska efikasnost, infrastruktura i promet, odgoj i obrazovanje, sport, socijalna skrb, zdravstvo, kultura, poljoprivreda i ruralni razvoj, ribarstvo, institucionalno upravljanje) (Tabl. 4.). Metoda fokus grupa koristi se za prikupljanje subjektivnih podataka i stavova koji mogu ukazati na pitanja i probleme koji

kvantitativnim analizama nisu identificirani. Fokus grupe trajale su do 120 minuta, a na njima su sudjelovali relevantni dionici iz javnog, privatnog i civilnog sektora.

Izuzev toga, u pojedinim su fazama izrade analize stanja traženi dodatni podaci od JLS-a putem upitnika. Tako su traženi podaci o inventaru pojedinih JLS-a poput podataka o poslovnim zonama, javnim zelenim površinama, nekadašnjim vojnim i industrijskim područjima kao i o sustavu lokalne samouprave, javnih ustanova i poduzeća JLS-a te glavnih projekata koji su u provedbi ili su planirani za provedbu u narednom razdoblju.

Tabl. 4. Održane fokus grupe

Datum održavanja	Vrijeme održavanja (h)	Mjesto održavanja	Tema
14.09.2015.	11:30	ZADRA NOVA - Inovativni Zadar	Infrastruktura i promet
14.09.2015.	14:00	ZADRA NOVA - Inovativni Zadar	Okoliš i energetska efikasnost
14.09.2015.	14:00	HGK - Županijska komora Zadar	Sport
15.09.2015.	09:00	Mala Vijećnica Doma Zadarske županije	Poduzetništvo
15.09.2015.	09:00	ZADRA NOVA - Inovativni Zadar	Odgoj i obrazovanje
15.09.2015.	11:30	HGK - Županijska komora Zadar	Gospodarstvo
15.09.2015.	11:30	ZADRA NOVA - Inovativni Zadar	Zdravstvo
15.09.2015.	14:00	Mala Vijećnica Doma Zadarske županije	Poljoprivreda i ruralni razvoj
16.09.2015.	09:00	Mala Vijećnica Doma Zadarske županije	Turizam
16.09.2015.	09:00	ZADRA NOVA - Inovativni Zadar	Kultura
16.09.2015.	08:30	Hrvatski zavod za zapošljavanje	Socijalna skrb
16.09.2015.	11:30	Mala vijećnica Doma Zadarske županije	Ribarstvo
16.09.2015.	11:30	ZADRA NOVA - Inovativni Zadar	Institucionalno upravljanje

2.2.2. Analiza podataka

Prikupljeni podaci obrađeni su uobičajenim statističkim metodama i metodama kartografske vizualizacije kako bi se pokrila njihova vremenska i prostorna dimenzija. Podaci su analizirani na nekoliko prostorno-administrativnih razina:

- gdje god su postojali podaci na razini JLS-a, uspoređivali su se stanje i trendovi među pojedinim JLS-ima pri čemu je naglašavan odnos Grada Zadra kao populacijskog i gospodarskog središta i ostalih JLS-a koji čine UP Zadar;
- ukoliko su postojali podaci koji su omogućavali usporedbe UP-a Zadra i drugih urbanih područja u Hrvatskoj ili u Europskoj uniji, takve su usporedbe provedene;
- stanje i trendovi u UP-u Zadru uspoređivani su s istima na razini Zadarske županije i Republike Hrvatske, a gdje je bilo relevantno i s drugim županijama, prvenstveno onima koje pripadaju statističkoj (NUTS II) regiji Jadranske Hrvatske.

Valja spomenuti da je većina analiza zbog dostupnosti podataka provedena na razini jedinica lokalne samouprave. S obzirom na to, na kartografskim prikazima je čitavo područje Grada Zadra obilježeno jedinstvenom vrijednošću pojedinog obilježja premda ta vrijednost za većinu obilježja značajno odstupa na otocima u sklopu Grada Zadra od kopnenih naselja u sklopu iste JLS. Gdje su podaci na razini naselja bili dostupni, rađena je podrobnija analiza, posebice za heterogeni teritorij Grada Zadra.

U poglavlju 1.1.1. Cjelovite analize stanja (Prilog 2.) izrađena je projekcija stanovništva UPZD-a do 2021. g. Projekcija je rađena kohortno-komponentnom metodom prema podacima o dobno-spolnoj strukturi, prirodnom kretanju stanovništva i mortalitetu prema kojem je ustanovljena vjerojatnost doživljenja. Prednost navedene demografske metode leži u tome što omogućuje, ne samo izračunavanje ukupnog broja stanovnika u budućnosti, već i njegove distribucije prema dobnim kohortama. Nadalje, Nejašmić (2005) ističe da ovakvom tipu projekcije treba dati prednost u odnosu na jednostavne matematičke metode poput linearne ekstrapolacije kada su u pitanju relativno mala geografska područja, a JLS-i UPZD-a to svakako jesu.

Zbog nedostatka podataka o specifičnoj migracijskoj bilanci prema dobi projekcija dobno-spolnog sastava stanovništva rađena je uz pretpostavku „zatvorenog stanovništva", odnosno zanemareno je prostorno kretanje stanovništva. Nakon što su dobiveni apsolutni brojevi stanovnika prema dobnim kohortama, zbrojeni su čime je dobiven ukupan broj stanovnika 2021. g. Budući da raspolažemo podacima o migracijskoj bilanci za razdoblje 2010.-2014. g. za čitavu populaciju promatranog područja, ona je aproksimirana za razdoblje 2015.-2021. g. i pridodana rezultatima projekcije. Zbog velikih

oscilacija i nepouzdanosti aproksimacije trendom, uzeta je prosječna migracijska bilanca za razdoblje 2011.-2014. g. i pretpostavljena je njena stagnacija tijekom ostalih godina do 2021. g. Broj živorođenih do 2021. g. također je trebalo procijeniti i to je učinjeno linearnom ekstrapolacijom. U slučaju projekcije nataliteta to je bilo moguće jer je trend opadanja rodnosti konzistentniji u odnosu na migracijsku bilancu.

Projekcija stanovništva do 2021. g. provedena je i prema spolu čime je dobivena projekcija dobno-spolne strukture stanovništva do 2021. g. Osim toga, podaci dobiveni projekcijom korišteni su i u projekcijama predškolske i školske populacije te radno sposobnih i radno aktivnih osoba na tržištu rada.

2.3. Metodologija identifikacije razvojnih potreba i potencijala i mogućih scenarija razvoja

2.3.1. Metodologija SWOT analize

Prema rezultatima analize stanja provedena je SWOT analiza kroz koju su definirane snage, slabosti, prilike i prijetnje razvoju urbanog područja kako bi se identificirale razvojne potrebe i potencijali urbanog područja. Slabosti i prijetnje analizirale su se kako bi se identificirale razvojne potrebe dok su se snage i prilike analizirale u svrhu identificiranja razvojnih potencijala.

Objašnjenje komponenata SWOT analize:

- *snage* podrazumijevaju područja, resurse i sposobnosti unutar urbanog područja na koje se ono može osloniti u razvoju i koje pružaju najveće mogućnosti za uspjeh;
- *slabosti* ukazuju koja područja, resursi i sposobnosti unutar urbanog područja ograničavaju ili onemogućuju njegov razvoj;
- *prilike* su područja, resursi i sposobnosti izvan urbanog područja koje bi se mogle iskoristiti za razvoj UP-a odnosno kroz koje bi se mogle povećati snage i/ili smanjiti slabosti;
- *prijetnje* predstavljaju područja, resurse i sposobnosti izvan urbanog područja koji mogu ugroziti njegov razvoj odnosno koji bi mogli smanjiti snage i/ili povećati slabosti.

SWOT analiza provedena je za tri velike domene definirane u analizi stanja: društvo, gospodarstvo i urbano okruženje. Preliminarni rezultati SWOT analize u nekoliko su navrata predstavljani radnim skupinama na kojima su iznošena

mišljenja njihovih članova i na taj su način izjave u analizi korigirane. Konačni rezultati SWOT analize dani su nakon usuglašavanja svih članova radnih skupina i autora analize.

2.3.2. Metoda scenarija

Metoda scenarija jedan je od pristupa promišljanju mogućih budućnosti u prostornom planiranju. Scenariji pritom predstavljaju moguće smjerove razvoja kroz identifikaciju glavnih faktora razvoja, prepoznavanje prilika i prijetnji, razmatranje uzročno-posljedičnih veza i vrednovanje rezultata (Radeljak, 2014). Međutim, svrha scenarija nije predviđanje budućnosti nego identifikacija uvjeta koji će utjecati na budući razvoj nekog područja, a koji mogu biti utjecani u svrhu usmjeravanja razvoja. Sukladno tome, cilj je korištenja metode scenarija u izradi ove Strategije bila identifikacija najvjerojatnijih mogućih smjerova razvoja Urbanog područja Zadra do 2023. g.[1] kako bi se odabrao najpovoljniji scenarij i identificirali razvojne potrebe i potencijali koji bi omogućili ostvarenje najpovoljnijeg scenarija.

Za provedbu metode scenarija korišteni su podaci prikupljeni i analizirani u analizi postojećeg stanja, razvojne potrebe i potencijali identificirani kroz SWOT analizu te kvalitativni podaci o glavnim faktorima ukupnog i sektorskog razvoja Urbanog područja Zadra do 2023. g. Ti su podaci prikupljani putem posebnih upitnika od sudionika radnih skupina (koje čine predstavnici javnog, privatnog i civilnog sektora) raspodijeljenih u sedam razvojnih područja:

1. Odgoj, obrazovanje i zaposlenost,
2. Zdravstvo i socijalna skrb,
3. Poduzetništvo i obrtništvo,
4. Poljoprivreda, ribarstvo i marikultura,
5. Turizam, kultura i rekreacija,
6. Zaštita okoliša i prirode, te
7. Komunalna, energetska i prometna infrastruktura.

Upitnici su bili prostorno osjetljivi kako bi ispitanici mogli diferencirati čimbenike s obzirom na njihov utjecaj u različitim zonama UPZD-a. Ukupno su upućena 162 upitnika krajem siječnja, a ispitanici su vratili 48 upitnika. Inicijalna obrada podrazumijevala je podrobnu kvalitativnu i statističku

1 Prema članku 11., stavku 2. Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (2014) planski dokumenti politike regionalnog razvoja donose se za sedmogodišnje razbolje u skladu s višegodišnjim okvirom kohezijske politike Europske unije. Kako za Republiku Hrvatsku za iskorištavanje financijskih sredstava vrijedi tzv. pravilo n+3 prema kojem Hrvatska može sredstva iz Europskih strukturnih fondova koristiti unutar tri godine od završetka razdoblja 2012.-2020. g., ciljnom godinom za scenarije postavljena je 2023. g. koja je i završna godina financijskog razdoblja.

analizu te grupiranje sličnih odgovora u svrhu kvantifikacije i identifikacije najvažnijih čimbenika razvoja. Na temelju dobivenih čimbenika te rezultata analize stanja i SWOT analize definirane su dvije glavne osi prema kojima su razrađivani scenariji razvoja – diversificiranost gospodarstva i održivost korištenja prostora. Stvaranjem koordinatnog sustava baziranog na tim dvjema osima dobivena su četiri potencijalna scenarija s različitim odnosom diversificiranosti gospodarstva i održivosti korištenja prostora (Sl. 6.).

Sl. 6. Matrica korištena za generiranje potencijalnih scenarija

U narednom su koraku kvalitativno analizirani potencijalni scenariji kako bi se identificiralo koji od njih su vjerojatni. Potom je izrađen sustavni tabelarni pregled scenarija kao i opća tekstualna forma u kojoj se scenariji najčešće prikazuju. Na samom kraju odabran je najpoželjniji scenarij čije postavke su korištene kao smjernice pri definiranju vizije razvoja i odabiru razvojnih ciljeva, prioriteta i mjera.

2.4. Metodologija izrade strateškog okvira

Analiza stanja zajedno sa SWOT analizom i rezultatima metode scenarija predstavlja osnovu za izradu strategije razvoja urbanog područja koja adresira identificirane potrebe i potencijale UP-a. Koraci u izradi strateškog okvira su prioritizacija identificiranih potreba, identifikacija strateških projekata, definiranje vizije, definiranje strateških ciljeva te definiranje razvojnih prioriteta i mjera.

2.4.1. Prioritizacija razvojnih potreba

Identificiranim potrebama dodjeljuje se prioritet za njihovo rješavanje. Pri određivanju prioriteta treba voditi računa da je poduzeto (Smjernice, 2015):

- usklađivanje vezano uz javne politike, strateška usmjerenja, ciljeve i prioritete razvoja na višim i nižim teritorijalnim razinama (lokalna, županijska, regionalna, nacionalna i EU razina);
- usklađivanje SRUP-a s dokumentima prostornog uređenja;
- usklađivanje s informacijama s partnerskih konzultacija koje se odvijaju paralelno s postupkom izrade strategije; te
- usklađivanje s odlukama donesenim na političkoj razini.

2.4.2. Metodologija prikupljanja i evaluacije strateških projekata

U svrhu prikupljanja strateških projekata i projekata za financiranje putem ITU mehanizma radi definiranja realnog, izvedivog i usmjerenog strateškog okvira provedene su konzultacije među svim jedinicama lokalne samouprave u obuhvatu UP-a te su pozvani svi akteri razvoja iz javnog, privatnog i civilnog sektora da dostave projektne prijedloge.

Prvi je korak bio sjednica Koordinacijskog vijeća održana 6. svibnja 2016. g. na kojoj su predstavnici svih JLS-a UPZD-a pozvani su da dostave prijedloge projektnih ideja kako bi se oformila konačna baza projekata za provedbu. Poziv za dostavu projekata poslan je i mailom članovima Partnerskog vijeća u kojem je bio priložen obrazac za prijavu projektnih prijedloga. U prvom je krugu prikupljeno 30 projekata. U bazu projekata su uz te projekte uneseni i projektni prijedlozi prikupljeni za potrebe izrade Razvojne strategije Zadarske županije 2014.-2020. godine. Navedena je baza poslužila kao predložak za formiranje nove koja se izradila nakon prikupljanja svih prihvatljivih projekata za financiranje putem ITU mehanizma. Projekti su potom poslani Ministarstvu

regionalnoga razvoja i fondova Europske unije 23. svibnja 2016. godine te se o njima raspravljalo na sektorskim konzultacijama s Ministarstvom dana 6. lipnja 2016. godine. Rezultati sektorskih konzultacija predstavljeni su na 3. sjednici Partnerskog vijeća održanoj 21. lipnja 2016. godine. Budući da je Ministarstvo na sektorskim konzultacijama raspravilo s Gradom Zadrom prijavljene projektne ideje, neke od njih je bilo potrebno modificirati i/ili dopuniti što je učinjeno kroz telefonske konzultacije s prijaviteljima projekata. Nakon toga formirana je konačna lista strateških projekata koja je prezentirana i prihvaćena na posljednjim sjednicama Partnerskog i Koordinacijskog vijeća održanim 8. srpnja 2016. godine.

2.4.3. Definiranje vizije

Nakon prioritizacije razvojnih potreba, a u skladu s odabranim scenarijem razvoja definirana je vizija koja predstavlja predodžbu razvoja Urbanog područja Zadra. Njome je implicitno ukazano kakav napredak se očekuje da će biti postignut na kraju razdoblja za koje se izrađuje SRUP.

2.4.4. Definiranje strateških ciljeva

U sljedećem su koraku u skladu s formuliranom vizijom definirani strateški ciljevi. Strateški ciljevi predstavljaju planirane promjene koje treba postići, a adresiraju specifične potrebe i izazove s kojima je UPZD suočen. Ciljevi su definirani tako da usklađenim djelovanjem dovedu do međusektorske sinergije i posljedično do ostvarenja vizije.

Za definiranje ciljeva korišteni su sljedeći kriteriji:

- *relevantnost* – zašto je određeni cilj značajan u odnosu na situaciju u urbanom području te je li njegova relevantnost potkrijepljena nalazima analize stanja i SWOT analize;
- *očekivani načini postizanja ciljeva* – koji problemi će se pokriti i koji učinci će biti postignuti njegovom implementacijom; te
- *dosljednost* – usklađenost ciljeva SRUP-a s ciljevima u ključnim strateškim dokumentima na regionalnoj, nacionalnoj i EU razini odnosno s relevantnim sektorskim dokumentima uključujući i one na lokalnoj razini.

Za svaki se cilj utvrđuju relevantni pokazatelji učinka koji su određeni očekivanim vremenom ostvarenja te su kvantificirani. Pokazatelji učinka razvijeni su sukladno Prijedlogu pokazatelja za praćenje provedbe (Dodatak 3. Smjernica za izradu županijskih razvojnih strategija, 2015).

2.4.5. Definiranje razvojnih prioriteta i mjera

Pošto su definirani razvojni ciljevi, slijedi njihova razrada i konkretizacija kroz razvojne prioritete. Prioriteti su definirani tako da budu mjerljivi, ostvarivi, određeni rokom ostvarenja, međusobno sukladni, sveobuhvatni i usklađeni s prioritetima postavljenim u strateškoplanskim dokumentima na drugim prostorno-administrativnim razinama. Kako bi bili mjerljivi, za svaki se prioritet definiraju kvantitativni pokazatelji koji će omogućiti praćenje provedbe prioriteta i određivanje je li postignut. Pokazatelji su definirani na isti način kao i pokazatelji učinka ciljeva.

Razvojni prioriteti se dalje razrađuju i konkretiziraju pa u konačnici objedinjuju određeni broj tematski sličnih i komplementarnih mjera. Razvojne mjere podrazumijevaju promjenu uvjeta čime se nastoji doprinijeti ostvarenju razvojnih prioriteta. Svaka mjera obuhvaća niz specifičnih i vrlo konkretnih aktivnosti, projekata i programa. Za mjere se također definiraju kvantificirani i očekivanim vremenom ostvarenja određeni pokazatelji ishoda prema istoj metodologiji kao za razvojne ciljeve.

2.5. Metodologija izrade financijskog okvira

Financijski plan daje procjenu potrebnih sredstava s naznakom izvora sredstava na razini ciljeva i prioriteta za cjelokupno razdoblje za koje se donosi SRUP. Pritom se procjenjuje alokacija koja se očekuje iz lokalnog, županijskog i državnog proračuna (uključujući ESI fondove), a na temelju udjela rashoda za razvojne aktivnosti u proračunu unazad tri godine te projekcije za naredne godine uzimajući u obzir pokazatelje poput rasta BDP-a, kretanja stanovništva i druge.

2.6. Metodologija prethodnog vrednovanja SRUP-a

Prethodno vrednovanje postupak je koji se provodi tijekom svih faza izrade SRUP-a, a završava prije njenog usvajanja. Osnovna svrha ovog procesa je poboljšanje kvalitete SRUP-a, a time i kvalitete cjelokupnog programiranja. Vrednovanje treba doprinijeti postizanju nužne povezanosti SRUP-a s drugim lokalnim, županijskim i nacionalnim strateškim razvojnim dokumentima kao i onima na razini EU-a.

Tijekom siječnja 2016. godine Grad Zadar je kao nositelj izrade SRUP-a pokrenuo postupak prethodnog vrednovanja (ex ante) evaluacije kako bi se poboljšala kvaliteta SRUP-a, odnosno omogućio porast kvalitete cjelokupnog planiranja urbanog razvoja te pronašao optimalan način za dostizanje SRUP-om postavljenih ciljeva. U skladu s tim, uloga glavnog ex ante evaluatora (nezavisnog stručnog tijela) povjerena je Sveučilištu u Zadru koje se obvezalo na ispunjavanje sljedećih zadataka:

- izrada Početnog izvješća nakon formiranja osnovne analize, odnosno analize stanja;
- izrada Međuizvješća koje sadrži analizu vizije, strateških ciljeva, prioriteta i mjera; te
- izradu Završnog izvješća o prethodnom vrednovanju SRUP-a nakon njene izrade, a prije usvajanja od strane Partnerskog vijeća.

Uz to, Sveučilište se obvezalo na davanje mišljenja i preporuka tijekom cijelog postupka strateškog planiranja čime se ujedno osigurala objektivnost i dodana vrijednost cijelog procesa. Nakon razmatranja dobivenih preporuka koordinator izrade SRUP-a, Razvojna agencija ZADRA nova, te izrađivač, Urbanex d.o.o., koristili su navedene kako bi unaprijedili nacrt SRUP-a odnosno konačni strateški dokument.

3

ANALIZA STANJA

SAŽETAK

3. ANALIZA STANJA – SAŽETAK

Postojeće stanje analizirano je kroz četiri velike tematske cjeline: društvo, gospodarstvo, urbano okruženje i okvir upravljanja razvojem s ciljem pružanja uvida u razumijevanje trenutnog stanja i aktualnih procesa i trendova kako bi se usmjerio budući razvoj Urbanog područja Zadra. Treba napomenuti da je ovdje prikazan sažetak analize stanja dok se cjelovita analiza stanja nalazi u Prilogu 2. SRUP-u.

3.1. DRUŠTVO

Društvo je glavni akter razvoja i transformacije geografskog prostora u kojem se odvijaju sve prostorno i socioekonomski relevantne aktivnosti.

U ovom poglavlju obrađeni su demografsko stanje i dinamika, društvena infrastruktura u širem smislu te njeni podsustavi: zdravstvena, kulturna, sportsko-rekreacijska, odgojno-obrazovna i infrastruktura socijalnog uključivanja i socijalne skrbi.

3.1.1. Demografsko stanje i dinamika

Prema Popisu stanovništva 2011. u UP-u Zadru u petnaest jedinica lokalne samouprave (JLS) živi 113.045 stanovnika. U UPZD-u se razvilo 70 naselja u kojima živi između 29 (Ošljak) i 71.471 (Zadar) stanovnika. Sedam naselja ima manje od 100 stanovnika od čega je šest smješteno na otocima i jedan u kopnenom dijelu Grada Zadra. Čak 80 % naselja ima manje od 1.000 stanovnika među kojima i dva općinska središta (Ražanac i Kukljica). U prosjeku u naseljima živi 1.615 stanovnika, no ukoliko iz računice maknemo Grad Zadar, prosječan broj stanovnika po naselju pada ispod 603.

U odnosu na teritorij Republike Hrvatske u cjelini, UP Zadar ima relativno povoljna demografska kretanja pa je u posljednjem međupopisnom razdoblju područje u cjelini zabilježilo blagi porast ukupnog broja stanovnika. Pozitivna obilježja vezana uz stanovništvo mogu se pronaći i u činjenici da sve JLS osim Novigrada, Galovca i Škabrnje bilježe pozitivnu migracijsku bilancu u recentnom razdoblju (2011.-2014. g.), a posebno je značajno da se među tim JLS-ima nalaze i općine otoka Ugljana. U slučaju prirodnog kretanja stanovništva stanje je nešto nepovoljnije, no i dalje ohrabruje činjenica da većina JLS-a I. i II. zone UPZD-a bilježi pozitivnu prirodnu promjenu (Zadar, Bibinje, Sukošan, Poličnik, Galovac i Škabrnja).

Glavni demografski problem čini polarizacija na demografski progresivna te problemska područja koja su uglavnom vezana uz otoke u sastavu Grada Zadra i općine u zaleđu kao što su Novigrad, Škabrnja i Zemunik Donji. Navedena područja zahvaćena su emigracijom, a Općina Novigrad osim toga bilježi negativnu prirodnu promjenu pa je i jedina JLS koja ima podtip općeg kretanja izumiranje stanovništva.

Tabl. 5. Regije općeg kretanja stanovništva u Urbanom području Zadru

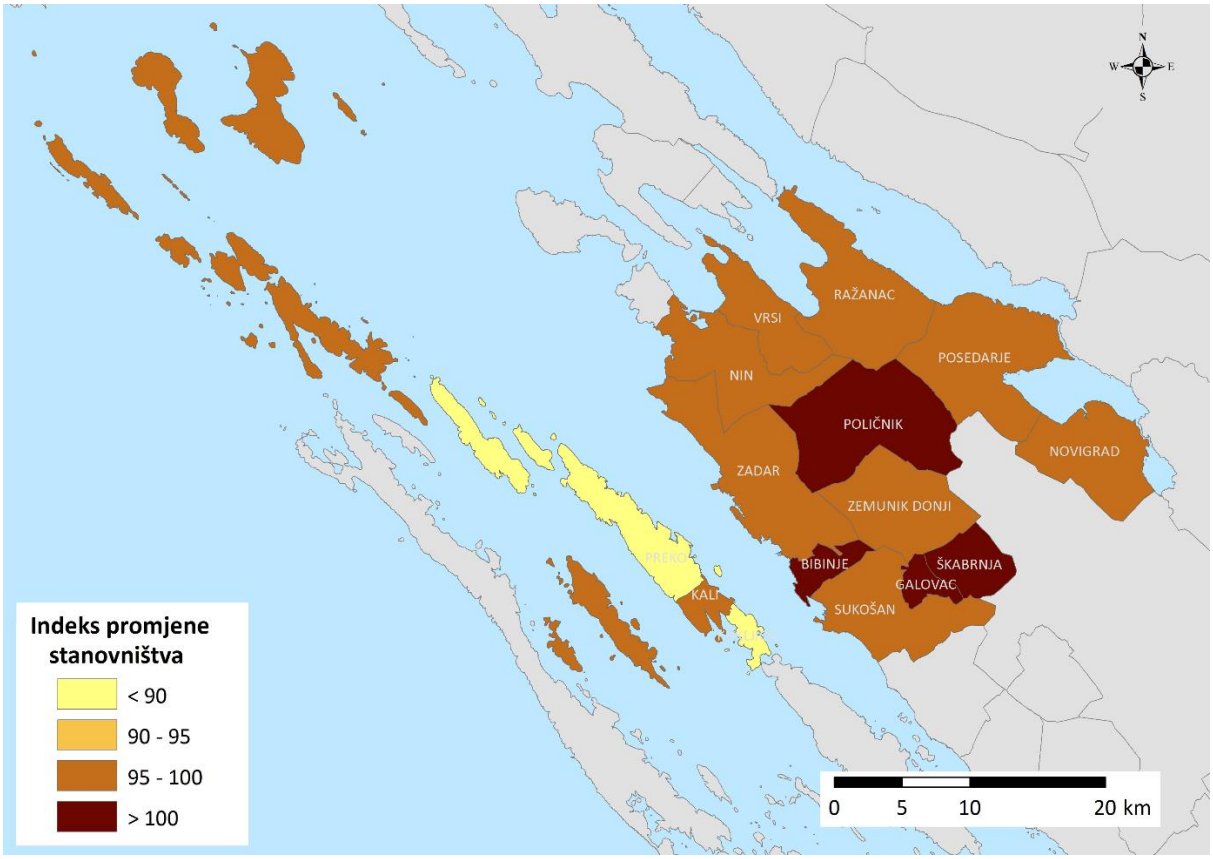
Demografska regija	JLS	Podtipovi općeg kretanja	Opis
demografski progresivna područja	Zadar, Bibinje, Sukošan, Poličnik	I_1	- zabilježen je ukupan rast koji je posljedica i pozitivne prirodne promjene i pozitivne migracijske bilance
područja ukupnog rasta s negativnim tendencijama	Preko, Kali, Kukljica, Nin, Vrsi, Ražanac, Posedarje, Galovac	I_2, I_3, I_4, E_1	- zabilježen je ukupan rast koji je posljedica imigracije; negativna prirodna promjena mogla bi u skoroj budućnosti dovesti do ukupnog pada, osobito jer se radi o područjima koja su istovremeno zahvaćena intenzivnim starenjem stanovništva (posebice JLS-i na otoku Ugljanu) - iznimka je Općina Galovac u čijem je slučaju rast determiniran pozitivnom prirodnom promjenom, a djelomično ugrožen emigracijom
problemska područja	Novigrad, Škabrnja, Zemunik Donji	E_2, E_3, E_4	- zabilježen je ukupan pad stanovništva uzrokovan negativnom bilancom migracije, a u slučaju Općine Novigrada i negativnom prirodnom promjenom

Zbog geografskih specifičnosti otoke koji su administrativno-teritorijalno svrstani u sastav Grada Zadra valja promatrati odvojeno pa tada do izražaja dolaze posebno problematična obilježja poput uznapredovalog procesa starenja stanovništva reprezentiranog upadljivim indeksom starosti od 1.134,4, nesklada spolnog sastava pri čemu na svakih 93,9 žena dolazi 100 muškaraca što je obrnuto od stanja zatečenog na razini UPZD-a, te visoke stope prirodnog pada stanovništva koji u prosjeku za otoke Grada Zadra iznosi -100,8 ‰.

Lokalne samouprave UPZD-a trebale bi valorizirati povoljne demografske resurse gdje god oni postoje i potaknuti njihovo zadržavanje dok god za to postoje realni uvjeti. Otočni prostor u kojemu su negativni demografski procesi najviše uzeli maha najbolje pokazuju koliko je teško riješiti probleme izumiranja stanovništva kada za to postane prekasno, a isto vrijedi i za Općinu Novigrad u kojoj je u razdoblju 2011.-2014. g. stanovništvo izumiralo, a prema

rezultatima projekcije stanovništva u njemu se u razdoblju 2011.-2021. g. u slučaju inertnosti relevantnih populacijskih i gospodarskih politika očekuje najveće daljnje smanjenje broja stanovnika što se prema projekciji očekuje i za Grad Nin te općine Kali i Kukljicu.

Nije nevažna činjenica kako se u narednih deset godina na razini UP-a, kao i Grada Zadra očekuje blagi pad broja stanovnika što uz očekivano smanjenje nataliteta indicira da će demografsku situaciju stabilnom održavati eventualno još imigracija.

Sl. 7. Projekcija promjene ukupnog broja stanovnika po JLS-ima UP-a Zadra između 2011. i 2021. godine

Izvori podataka: Popis stanovništva 2011.; Tablice mortaliteta, 2014; Državni zavod za statistiku, 2015

Ishodišta imigracije trenutno se dominantno nalaze unutar županije i broj imigranata koji od tamo dolaze u porastu je u recentnom razdoblju. Pokazatelj je to da će imigracija još neko vrijeme biti relativno postojana te da će držati ukupno kretanje stabilnim. Međutim, znamo li da ostatak županije bilježi prosječno negativnija demografska kretanja, mogućnosti će se za nadomještaj stanovništva imigracijom u budućnosti postupno smanjivati. Prijeti opasnost da će dugoročno gledano stagnacija prijeći u ukupnu depopulaciju. Demografski će razvoj UPZD-a stoga ovisiti o pronatalitetnoj populacijskoj

politici UPZD-a te međužupanijskim i međunarodnim migracijskim kretanjima, odnosno mlado će se reproduktivno i radno sposobno stanovništvo u slučaju dugoročno izvjesnih poremećaja demografskih trendova morati tražiti u drugim županijama i inozemstvu (uključujući hrvatsku dijasporu). Iako će te potrebe postati kritične u kasnijem razdoblju, o njima valja razmišljati i adekvatne mjere demografskoga razvoja planirati već sada.

3.1.2. Društvena infrastruktura

Društvena infrastruktura odraz je socijalnih funkcija nekog područja. U planerskom smislu razvijenost elemenata društvene infrastrukture uobičajeno se sumira centralitetom naselja. U nodalno-funkcionalnoj organizaciji UP-a Zadra prisutno je jedno regionalno središte (Zadar) te sedam područnih centara, od čega tri jača (Nin, Preko, Zemunik Donji) i četiri slabija (Posedarje, Sukošan, Ražanac, Bibinje). Svih se sedam područnih centara nalazi na obali dok se naselja nižeg hijerarhijskog reda veličine (lokalni centri i naselja bez centraliteta) pretežito nalaze u zaleđu te na otocima, što pokazuje društveno-gospodarsku snagu obale i slabiju razvijenost zaleđa i indikator je prostorno neujednačenog razvoja.

Društvene ustanove koje čine osnovni element društvene infrastrukture neravnomjerno su raspoređene na urbanom području i koncentrirane su u Gradovima Zadru i Ninu. Upravne su funkcije još neravnomjernije raspodijeljene pa se tako policijske postaje i sudovi nalaze isključivo na području Grada Zadra. Kada su u pitanju zdravstvene usluge, sve su javne zdravstvene ustanove, osim ambulanti koje su prisutne u svim JLS-ima te Psihijatrijske bolnice Ugljan, koncentrirane u Gradu Zadru. Zadarska županija općenito ima bolje pokazatelje razvijenosti zdravstva s obzirom na broj liječnika i kreveta u odnosu na broj stanovnika u usporedbi s Republikom Hrvatskom te Šibensko-kninskom i Splitsko-dalmatinskom županijom, a taj podatak vrijedi i za UP Zadar imajući na umu koncentraciju zdravstvenih funkcija u tom dijelu županije. S druge strane, nedostatak određenih specijaliziranih ustanova poput ortopedije, kao i činjenica da Općoj bolnici Zadar, jedinoj na tom području, gravitira ne samo stanovništvo UPZD-a, već i stanovništvo čitave Zadarske pa i dijela susjedne Ličko-senjske županije, ostavlja prostor za napredak u vidu otvaranja novih objekata namijenjenih pružanju zdravstvenih usluga, posebice u pružanju usluge primarne zdravstvene skrbi na otocima. Postojeće stanje ukazuje na nedovoljnu infrastrukturnu opremljenost centara primarne zdravstvene skrbi i nedostatak moderne medicinske opreme za zdravstvene ustanove.

S obzirom na to da prisutnost i dostupnost društvenih i zdravstvenih ustanova uvelike utječe na korištenje slobodnog vremena pojedinaca u prvom slučaju, mogućnosti liječenja u drugom slučaju te kvalitetu života u oba slučaja, proširenje mreže društvenih i zdravstvenih ustanova u centrima trenutno

nižeg stupnja centraliteta može imati važnu ulogu u budućim demografskim i gospodarskim kretanjima. Dodatan razlog za prostorno jačanje društvene infrastrukture leži u činjenici da ukupna funkcionalna opremljenost i centralitet naselja, koji pak posredno kroz mogućnosti zadovoljavanja osnovnih životnih funkcija, utječe na odluku stanovnika o ostanku ili konačnoj migraciji, a o važnosti pozitivne migracijske bilance za demografski razvoj UP-a već je bilo riječi u poglavlju 3.1.1. Demografija.

Kako bi se u potpunosti ostvario potencijal koji ima kultura u UPZD-u, još su potrebna dodatna ulaganja, posebice u objekte koji prihvaćaju posjetitelje i građane. To se posebice odnosi na osiguravanje centara za posjetitelje i interpretacijskih centara čijom će se izgradnjom i opremanjem pružiti podrška organizaciji kulturnih događanja tijekom cijele godine te omogućiti provođenje edukacija za aktivnije uključivanje građana (posebice djece) u kulturne aktivnosti. Modernizacija postojećih i osiguravanje novih adekvatnih prostora za kulturne djelatnosti (muzejsko-galerijske, izložbene, kazališne, bibliotekarske, arhivske, i dr.) i prilagodba kulturnih ustanova za pristup osobama s invaliditetom trebala bi ojačati kulturni života UPZD-a.

Rekreacijska infrastruktura obuhvaća one javne sadržaje koje ljudi koriste prema vlastitim potrebama i željama, a nevezano za profesionalni rad. Osim rekreacijske i zdravstvene dimenzije sport ima svakako i onu obrazovnu te stvara važne vrijednosti kao što su kolektivni duh, solidarnost i tolerancija. Najveći broj sportsko-rekreacijskih sadržaja UP-a Zadra nalazi se u Gradu Zadru - ukupno 64 od kojih većina otpada na sportsko-rekreacijske centre i nogometna igrališta te najvećim djelom na kategoriju ostali sportsko-rekreacijski sadržaj. Stoga je potrebno decentralizirati ponudu sportova na ostale JLS-e UPZD-a te to popratiti odgovarajućim sportsko-rekreacijskim sadržajima i organizacijom sportskih aktivnosti i događaja u koje će biti uključeni sve dobne skupine. Ukoliko se to ostvari, bit će moguće ponuditi kvalitetniju ponudu koja će povezivati turizam i sport.

Velika većina stanovništva UPZD-a (98,3 %) ima riješeno stambeno pitanje i živi u stanovima pogodnima za kvalitetan život sa zadovoljavajućom komunalnom opremljenošću. Iznimno visok udio (oko 99 % ili, najčešće, više) stanova sa sanitarnim čvorom, kupaonicom, kuhinjom s jedne strane te infrastrukturnim instalacijama poput kanalizacije, vodovoda i električne mreže ukazuje na izvrsnu opremljenost stanova koja je iznad prosjeka Republike Hrvatske. Izuzetak čine instalacije plina prisutne u svega 1,7 % stanova što je 22 puta slabije od razine države. Za one stanovnike UPZD-a koji žive u nezadovoljavajućim uvjetima potrebno je osigurati dovoljno adekvatan i financijski pogodan prostor za stanovanje (socijalni stanovi), a u slučaju nedovoljne infrastrukturne opremljenosti potrebno je pronaći sredstva za subvencioniranje opremanja.

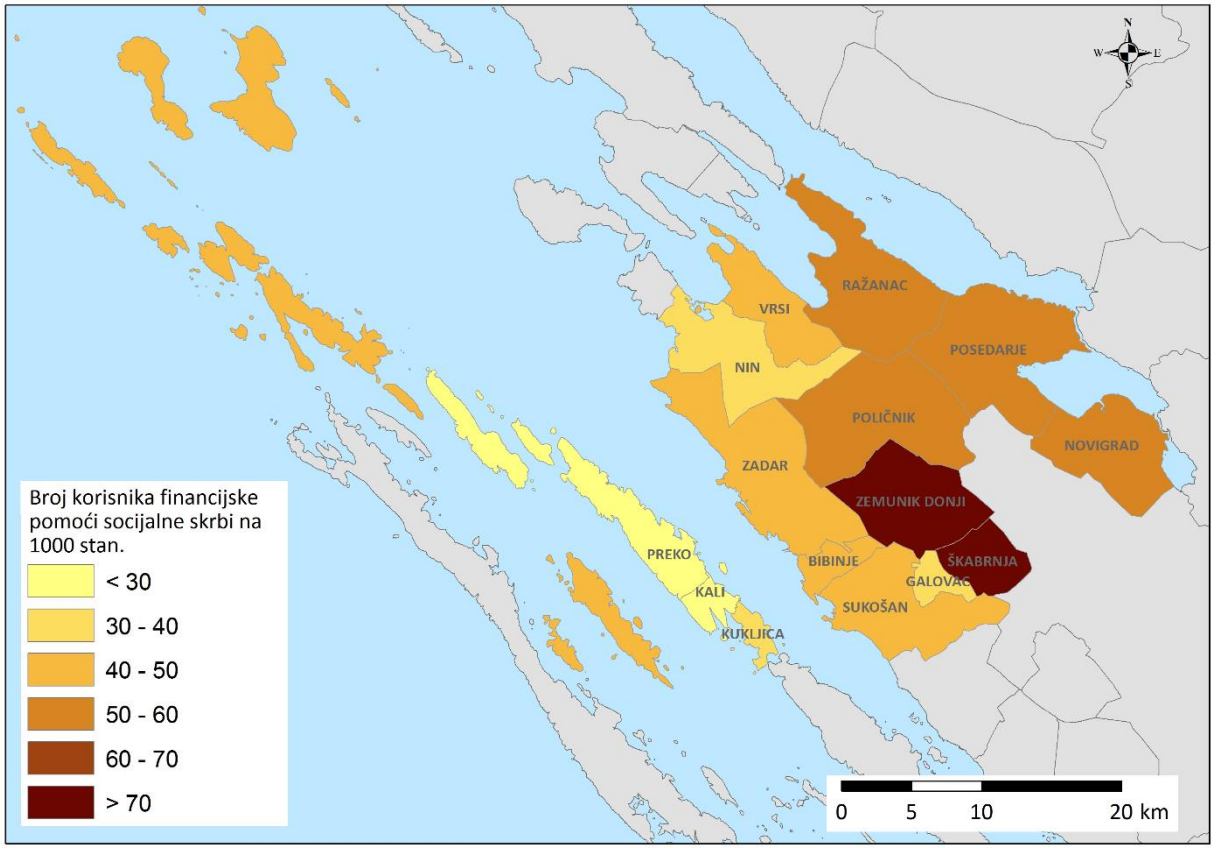
Glavni je problem funkcije stanovanja u UPZD-u visok udio povremeno korištenih stanova. Svaki se sedmi stan koristi tek povremeno, a ta je pojava, koja se povezuje s vikendaštvom, najizraženija u sjevernom dijelu UPZD-a u

općinama Ražancu, Posedarju i Vrsima. Posljedice su vidljive na sporijem rastu hotelskog turizma, ali i na neskladu između demografskog rasta i rasta stambenog fonda pri čemu potencijalni demografski resursi koji bi u prostoru bili prisutni u slučaju potpunog korištenja stambenoga fonda ostaju neiskorišteni pa se isto reflektira i u neiskorištenosti potencijala gospodarskog rasta.

3.1.3. Socijalno uključivanje i usluge socijalne skrbi

Siromaštvo je, neovisno o korištenom indikatoru (korištenje socijalne naknade, nezaposlenost, udio stanovništva bez prihoda), prisutno na području UPZD-a uz određene prostorne varijacije pri čemu je različitim oblicima deprivacije najjače pogođeno stanovništvo zaleđa, a najmanje stanovništvo otoka i obale. Prema svim pokazateljima Općina Škabrnja najlošije stoji i na rješavanje socijalnih problema ondje, ali i u ostalim općinama druge zone UPZD-a, treba staviti naglasak. Identificirana prostorna zakonitost može dovesti u vezu s turizmom koji je najrazvijeniji upravo na obali i otocima i kao jedna od glavnih gospodarskih djelatnosti tamošnjem stanovništvu donosi dostatne prihode.

Nedostatak financijskih sredstava, kadrova, prostora i opreme za pružanje usluga socijalne skrbi svima kojima je potrebna, kao i s tim povezan nedostatak kadrova educiranog za pisanje projekata koji bi mogli donijeti potrebna financijska sredstva, prepoznati su kao jedni od ključnih organizacijskih problema borbe protiv siromaštva i pružanja adekvatnih usluga. Osim toga, neke od institucija socijalne skrbi prisutne su samo u Zadru i nemaju mobilni tim koji bi aktivno djelovao i na otocima. Iako je otok Ugljan prepoznat kao područje relativno manjih problema socijalne deprivacije, upitno je je li stanje jednako povoljno i na otocima u sastavu Grada Zadra s obzirom na činjenicu da za razinu naselja ne postoje podaci. Podrška pružanju socijalnih usluga s ciljem razvoja izvaninstitucionalne socijalne skrbi jedan je od prioriteta koji treba popratiti adekvatnim infrastrukturnim i organizacijskim rješenjima. Oni bi trebali obuhvatiti razvoj usluga deinstitucionalnog smještaja za osobe s posebnim potrebama kroz uspostavljanje i razvoj centara za dnevni boravak i organizirano stanovanje.

Sl. 8. Korisnici financijske pomoći socijalne skrbi po JLS-ima UP-a Zadra 2014. godine

Izvor podataka: Centar za socijalnu skrb Zadar, 2015

Potrebno je i razvijanje usluga osobne asistencije, razvoj klubova i mobilnih timova za osobe s posebnim potrebama i invaliditetom, razvoj dnevnih rehabilitacijskih programa za deinstitucionalizirane korisnike, pružanje usluga savjetovanja i pomaganja obiteljima i skrbnicima te razvijanje vlastitih stručnih kapaciteta ustanova za pružanje izvaninstitucionalnih oblika usluga socijalne skrbi. Socijalno ugrožene skupine i mlada populacija trebaju adekvatnu pomoć kako bi ih se što kvalitetnije uključilo u život zajednice. Problem njihove integracije veliki je problem UPZD-a jer takve osobe uslijed dugoročnog neostvarivanja dostatnih sredstava za život dolaze u opasnost od socijalne isključenosti i stoga na taj problem treba obratiti posebnu pozornost. Posebno ugrožena skupina su NEET-ovi (engl. *Not in Education, Employment, or Training*) koji su papirološki nevidljivi, no socijalno itekako deprivirani i od iznimne je važnosti za socijalno stanje UPZD-a da se pripadnicima te skupine omogući daljnje osposobljavanje, obrazovanje ili (samo)zaposlenje. Jedna od najugroženijih skupina su i osobe s invaliditetom kojima je potrebno pružiti kvalitetnije socijalne usluge i to kroz: uklanjanje fizičkih prepreka te pružanje usluga informacija prema tipu invaliditeta, podršku uslugama profesionalne rehabilitacije, poticanje socijalne uključenosti i zapošljivosti (posebice hrvatskih branitelja i civilnih žrtava

Domovinskog rata). Mladi imaju posebnu važnost u socijalnom životu UPZD-a budući da čine važan dio radnog kontingenta. Njihova što dulja nezaposlenost opterećuje razvoj cijelog UPZD-a. Stoga je potrebno poboljšati postojeće i razviti nove socijalne usluge, aktivnosti formalnog i neformalnog obrazovanja mladih koje obuhvaćaju razvoj mreža za mlade, centara za mlade, infocentara, savjetovanja za mlade i volonterskih programa.

Iako postoji velika potražnja za udomiteljstvom, ono je i dalje razmjerno slabo razvijena socijalna usluga. To do izražaja dolazi kada su u pitanju obiteljski domovi, a osobito kada su u pitanju domovi za smještaj starijih osoba. Primjerice, iako je udio starog stanovništva veći u Općini Ražancu nego u Općini Galovcu, uz podjednak ukupan broj stanovnika, Općina Ražanac nema nijednu ustanovu za smještaj starijih osoba, a Općina Galovac ima. S obzirom na trendove starenja stanovništva, u budućnosti će potražnja za ustanovama za pružanje usluga starijim osobama nastaviti rasti pa upravo ova socijalna usluga mora zasigurno imati svoje mjesto u budućem socijalnom planiranju u UPZD-u.

Stopa kriminaliteta na području koje pokrivaju dvije policijske postaje Zadra u stalnom je padu u razdoblju 2011.-2014. g. Broj je slučajeva maloljetničke delinkvencije u širem području Zadra veći nego u ostalim regionalnim središtima Jadranske Hrvatske (Puli, Šibeniku i Dubrovniku). Međutim, to je povezano s većim brojem stanovnika Grada Zadra, a k tome, i ta je brojka u padu posljednjih godina.

3.1.4. Odgoj i obrazovanje

Relativno povoljna obrazovna struktura stanovništva u vidu razmjerno niskog udjela stanovništva bez završene osnovne škole (koje je ionako uglavnom povezano sa starijim generacijama) te razmjerno visokog udjela stanovništva s višom i visokom stručnom spremom povoljan je postojeći preduvjet za budućnost gospodarskog razvoja UP-a Zadra. U UPZD-u je 2015. g. djelovala 21 osnovna škola, 16 srednjih škola i jedno sveučilište te devet ustanova koje su pružale programe obrazovanja odraslih. Postojanje školskih zgrada čak i u otočnim naseljima gdje trenutno nema djece školske dobi pokazuje da osnovna infrastruktura postoji, glavni dio problema leži u mjestimično izrazito nepovoljnoj dobnoj strukturi stanovništva. Izuzetak, doduše, čini Općina Vrsi koja nema nijednu osnovnu školu (osim područne), a brojem je stanovnika veća od općina Galovca i Škabrnje koje imaju osnovnu školu te neznatno manja od Općine Novigrada koja ima dvije osnovne škole. Koncentracija vrtića uglavnom prati koncentraciju stanovništva predškolske dobi, međutim, izuzetak čine općine Ražanac i Novigrad gdje nema nijednog vrtića, a istovremeno ondje živi više od po 150 djece predškolske dobi. Infrastruktura predškolskog odgoja vrlo je slaba na otocima u sastavu Grada Zadra i uključuje jedino predškolski program na otoku Silbi pokrenut 2015. g. Iako u ovom

trenutku to ne čini veliki problem zbog nedostatka djece predškolske dobi, ukoliko bi se pristupilo sustavnom rješavanju problema ostarjelosti stanovništva i depopulacije otoka, takvu bi infrastrukturu valjalo izgraditi.

Osnovni su problemi u sustavu redovnog obrazovanja na svim razinama nedovoljna povezanost s gospodarstvom, nedostatak stručnog, kvalificiranog nastavničkog kadra posebice u prirodnim, tehničkim i interdisciplinarnim područjima. Obrazovni sustav još nije u potpunosti digitaliziran što znači da implementacija informacijsko-komunikacijskih tehnologija u nastavi i učenju još uvijek nije do kraja provedena.

Sa socioekonomskog aspekta ključni je problem nepovezanost obrazovnog sustava s gospodarstvom odnosno neusklađenost obrazovnih programa s potrebama na tržištu rada. Strategije razvoja ljudskih potencijala Zadarske županije donesene 2011. i 2015. g. podjednako naglašavaju da je gospodarstvo još uvijek nedovoljno uključeno u upisnu politiku srednjih škola i sveučilišta Zadarske županije (što je posebno relevantno i za UPZD u kojem se nalazi većina srednjih škola i jedino sveučilište) uslijed čega vještine mladih stečene tijekom formalnog obrazovanja često ne odgovaraju potrebama tržišta rada te to smanjuje njihove mogućnosti za pronalazak posla i povećava rizik od dugoročne nezaposlenosti i socijalne isključenosti. Sveučilište u Zadru ima bogatu ponudu obrazovnih programa na kojima studira veliki broj studenata iz različitih dijelova Hrvatske koju je potrebno i dalje širiti kroz ponudu novih sadržaja. U skladu s tim, postoje realne potrebe za razvoj sveučilišnog kampusa čime će se postići daljnja diversifikacija djelatnosti Sveučilišta. Kako bi se provodile moderne prakse razmjene znanja i informacija, Sveučilište promiče aktivnosti razmjene studenata i profesora kroz različita studijska putovanja. U tom vrlo važnom segmentu visokoškolskog obrazovanja još uvijek postoje velike šanse za povećanjem mobilnosti koje treba popratiti adekvatnim financijskim sredstvima.

U Županijskoj razvojnoj strategiji Zadarske županije (2011) navodi se da je na području UP-a Zadra taj problem izraženiji na otocima. Jačanje kapaciteta i poticanje međunarodne suradnje strukovnih škola za provedbu pristupa osiguravanja kvalitete mora biti jedan od prioriteta ukoliko se želi stvoriti kvalitetan radni kontingent koji je u skladu s potrebama tržišta rada. Potrebno je i profesionalno usavršavanje nastavnika, ravnatelja i stručnih suradnika u stjecanju digitalnih kompetencija, posebice onih u strukovnim školama.

Naposljetku, s obzirom na ključno značenje koje se u tematici obrazovanja u EU pridaje cjeloživotnom obrazovanju, nerazvijenost svijesti o njegovu značenju i potrebi za daljnji razvoj u suvremenom životu UPZD-a (ŽRS, 2011; SRLJP, 2015) predstavlja jedan od kritičnih problema na čije je rješavanje u narednom razdoblju potrebno uložiti specijalne napore. S obzirom da se sustavno praćenje broja programa cjeloživotnog učenja i njihovog pohađanja još ne provodi, u narednom bi planskom razdoblju valjalo početi prikupljati podatke o uključenosti stanovništva u cjeloživotno obrazovanje u UPZD-u. Sukladno stanju na tržištu rada trebalo bi i povećati ulaganje u razvoj sektora

cjeloživotnog obrazovanja (kurikularno, organizacijski i metodološki) te poticati sudjelovanje odraslih u takvom obliku obrazovanja, posebice u svrhu prilagođavanja ponude radne snage potražnji s obzirom da to predstavlja jedan od načina borbe protiv nezaposlenosti i povećanja konkurentnosti radne snage i gospodarstva u cjelini. To znači i potpore uslugama upravljanja karijerom, razvoj partnerstva za jačanje zapošljivosti između ustanova za obrazovanje odraslih, poslodavaca i lokalnih zajednica, edukaciju nastavnika i stručnih suradnika koji pružaju usluge u stjecanju digitalnih kompetencija te infrastrukturno opremanje i nabavu različite opreme (moderne tehnologije, sektorski relevantni alati, strojevi, informacijsko-komunikacijske tehnologije, specijalizirana didaktička i pedagoška oprema).

3.2. GOSPODARSTVO

U drugom velikom dijelu osnovne analize razmatraju se gospodarska pitanja koja uključuju opća gospodarska kretanja, tržište rada, poslovno okruženje te turizam i kulturu u UP-u Zadru. Svrha je ove analize odrediti osnovne gospodarstvene karakteristike navedenog područja i kroz usporedbu s drugim komparabilnim administrativnim jedinicama, prvenstveno Zadarskom županijom i Republikom Hrvatskom u cjelini odrediti problemska područja na koja je potrebno usmjeriti pažnju u planskom razdoblju na koje se ova Strategija odnosi.

3.2.1. Opća gospodarska kretanja

Urbano područje Zadar obilježava veliki nesrazmjer u razvijenosti okolnih jedinica lokalne samouprave u odnosu na Grad Zadar. Gospodarstvo UPZD-a se temelji pretežno na uslužnim djelatnostima trgovine, prometa i turizma, iako je u recentnom razdoblju zabilježen porast važnosti prerađivačke industrije i poljoprivrede, šumarstva i ribarstva. S obzirom da podaci o BDP-u u Hrvatskoj nisu raspoloživi za lokalnu razinu, prilikom analiziranja općih gospodarskih kretanja korišteni su podaci na razini županija prema kojima je u 2014. g. u Zadarskoj županiji zabilježen rast ukupnih prihoda od 3,1 % i smanjenje agregiranih gubitaka tvrtki koje bilježe gubitke od 2,6 % u odnosu na 2013. g. Za razliku od pozitivnih trendova prije gospodarske krize, BDP Zadarske županije je u razdoblju 2008.-2012. g. padao brže u odnosu na prosjek Hrvatske. Regionalni centralitet Grada Zadra ne ističe se prema njegovom udjelu u nacionalnom BDP-u te se Zadarska županija nalazi među županijama Jadranske Hrvatske s manjim BDP-om. Kako bi povećala svoju regionalnu gospodarsku važnost, Zadarska županija bi u narednom razdoblju trebala imati daleko veće stope porast BDP-a što uz trenutne trendove nije moguće očekivati. Najveći rast prihoda zabilježen je u prerađivačkoj industriji (posebno u proizvodnji metala) kao rezultat povećanja ulaganja u visini od 20,1 % u odnosu na prethodno razdoblje.

Udio djelatnosti u BDP-u Zadarske županije ukazuje na orijentiranost na djelatnosti tercijarnog sektora koje čine 46,0 % BDP-a županije, a posebno je visok udio djelatnosti vezanih uz turizam koji predstavlja glavnu gospodarsku granu županije. Proizvodne djelatnosti imaju gotovo dvostruko manji udio od tercijarnih (24,3 %) pri čemu pojedinačno udjelom dominira prerađivačka industrija. Zadarska županija u razdoblju 2008.-2012. g. bilježi kontinuirani pad BDP-a po stanovniku koji je brži od prosječnog pada na razini države. BDP po stanovniku je 2012. godine iznosio 8.169 eura što čini 79,3 % prosječnog BDP-a po stanovniku Republike Hrvatske, odnosno 16,0 % manje u odnosu na 2008. godinu.

Opća gospodarska kretanja Zadarske županije (promatrana kroz BDP i BDP po stanovniku) zabilježila su negativne trendove posljednjih godina za koje su dostupni podaci (do 2012. g.). Razdoblje gospodarske krize ostavilo je vidljiv trag u gospodarstvu županije što se preslikava i na UP Zadar. Djelatnosti koje su zabilježile najveći udio u ukupnom BDP-u županije su djelatnosti tercijarnog i kvartarnog sektora (uslužne djelatnosti), od kojih se posebno ističu djelatnosti povezane uz turizam. Turizam je potrebno dodatno razvijati, ali njegov udio u BDP-u županije je već dovoljno visok stoga je u svrhu polifunkcionalnog i održivog gospodarskog razvoja potrebno povećati važnost drugih djelatnosti pri čemu se stavlja visok potencijal na proizvodne djelatnosti u sklopu prerađivačke industrije.

3.2.2. Tržište rada

Radni kontingent iz kojeg se opskrbljuje tržište rada obuhvaća stanovništvo starosti između 15 i 64 godine. Prema Popisu stanovništva 2011. g. radni kontingent UP-a Zadra činilo je 75.385 osoba odnosno 66,7 % stanovništva što je veći udio u ukupnom stanovništvu u odnosu na Zadarsku županiju. S obzirom na kretanje stopa nataliteta u proteklim desetljećima i dobni sastav stanovništva mijenjaju se priljev i odljev iz radnog kontingenta. Najnepovoljnije stanje prepoznato je u četvrtoj, otočnoj zoni UPZD-a gdje je odljev bio znatno veći od priljeva i 2001. i 2011. g. uz negativan trend. Stoga slijedi da je u razdoblju 2011.-2015. g. u UPZD-u na 100 osoba koje su izašle iz radnog kontingenta u njega ušlo samo 83,5 osoba, a očekuje se nastavak negativnog trenda i smanjenje ulaska u radni kontingent.

Prema izrađenim projekcijama, najveći problem smanjenja obujma radne snage predstavlja smanjenje populacijskog opsega mlađe radne snage (20 do 34 godine) koja ima veliko značenje u lokalnom gospodarstvu zbog velikog udjela u potrošnji. Jedine JLS koje mogu računati na porast broja stanovnika u radnoj dobi jesu općine Poličnik (0,6 %) i Škabrnja (1,3 %), poljoprivredno najvrjedniji dijelovi UPZD-a. S obzirom na očekivan porast važnosti poljoprivrede kroz povećanu potražnju (posebno tijekom turističke sezone), potencijalno je moguće smanjenje nezaposlenosti i povećanje prihoda lokalnog stanovništva u ovim općinama. S druge strane, otočne općine Preko i Kukljica zabilježit će pad broja stanovnika radne dobi veći od 20 %, a sa sličnim problemom se susreću i Grad Nin i općine Vrsi, Ražanac i Zemunik Donji te je u njima nužno poduzeti potrebne mjere ukoliko se želi održati lokalna ekonomija, ali i svi ostali segmenti života.

Glavni pokazatelj zaposlenosti je stopa zaposlenosti koja se odnosi na udio zaposlenog u ukupnom radno sposobnom stanovništvu. U ovoj analizi stanja stope zaposlenosti po JLS-ima su računate prema dostavljenim podacima Porezne uprave Ministarstva financija i Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje (HZMO). S obzirom da Porezna uprava vodi evidenciju zaposlenih

prema prebivalištu posloprimca ovi podaci su smatrani relevantnijima za izračun stopa zaposlenosti. U razdoblju 2011.-2014. g. u UPZD-u je u prosjeku bilo zaposleno 54,9 % radno sposobnog stanovništva što je neznatno veća stopa zaposlenosti od one na razini Republike Hrvatske. Prostorno je uočen trend pada stope zaposlenosti od otoka prema zaleđu s iznimkom Općine Bibinja. Promatrajući zaposlenost prema spolu, uočava se manja stopa zaposlenosti žena unatoč trendu smanjenja navedenih razlika. Prilično niske stope zaposlenosti stanovništva očekivano su zabilježene u dobi 15-19 g. i 65 i više godina.

Najviše je zaposlenih 2011. g. bilo u tercijarnom sektoru čemu najviše doprinosi zaposlenost u turizmu i trgovinskim djelatnostima, a više od trećine svih zaposlenih radilo je u kvartarnom sektoru koji pruža socijalne i uprave usluge odnosno ne doprinosi dohotku UPZD-a.

Pregled zaposlenosti u sekundarnom i tercijarnom sektoru u odnosu na Zadarsku županiju i Republiku Hrvatsku odražavaju najveće razlike u strukturi zaposlenosti koje ukazuju na društveno-gospodarsku usmjerenost na turizam. U odnosu na županijski i hrvatski prosjek, znatno je manja zaposlenost u proizvodnim djelatnostima, a posebno u prerađivačkom sektoru što je posljedica visoke zaposlenosti u uslužnim djelatnostima.

Najvažniji pokazatelj nezaposlenosti je stopa nezaposlenosti koja se računa kao omjer broja nezaposlenih i ukupnog broja radno aktivnih osoba. Ta je stopa u UPZD-u rasla je u razdoblju 2011.-2013. g., a 2014. g. zabilježen je njen pad i to za 25,3 %. Stopa nezaposlenosti najmanja je u četvrtoj zoni UPZD-a (otočne općine). Najmanja nezaposlenost zabilježena je u Gradu Zadru i obližnjim općinama Zemuniku Donjem i Škabrnji, a najveća u Bibinju, Sukošanu, Poličniku i Novigradu. UP Zadar u navedenom razdoblju ima znatno nižu stopu nezaposlenosti u odnosu na Zadarsku županiju. U kontekstu stope nezaposlenosti, posebno je potrebno naglasiti važnost turističke sezone koja značajno utječe na stopu zaposlenosti tijekom godine. Tako se stopa nezaposlenosti u 2015. g. smanjila tijekom sezone u prosjeku za 33,8 % u odnosu na prosinac 2014. g.

Posebno treba obratiti pozornost na stopu nezaposlenosti po spolu. Stopa nezaposlenosti žena u svim je godinama osjetno veća od stope zaposlenosti muškaraca. Druge su specifične situacije nezaposlenosti u UP-u Zadru dugotrajna nezaposlenost i nezaposlenost mladih. Problem nezaposlenosti mladih ključni je socio-ekonomski problem, a najveću stopu nezaposlenosti imaju osobe stare 15-25 godina. Poseban je problem dugotrajna nezaposlenost (nezaposlenost dulja od godine dana). Gotovo trećina nezaposlenih u razdoblju 2011.-2014. g. u UPZD-u dugotrajno je nezaposlena. Taj je problem značajan u svim JLS-ima. S obzirom da dugotrajna nezaposlenost narijetko vodi do smanjenja mogućnosti vraćanja u zaposlenje, ali i drugih socijalnih i ekonomskih problema, potrebno je poduzeti djelotvornije mjere s ciljem smanjenja broja dugotrajno nezaposlenih osoba u UP-u Zadru.

Unatoč prikazanim visokim stopama nezaposlenosti u UP-u Zadru, na nekoliko fokus grupa u vezi izrade Strategije razvoja urbanog područja, od strane poslodavaca istaknut je nedostatak kvalificirane radne snage (posebno u sektorima poljoprivrede, ribarstva, ugostiteljstva, turizma, sporta, strojarstva i obrazovanja). Problem velikim dijelom leži u neusklađenosti obrazovnih programa sa stvarnim potrebama na tržištu rada.

3.2.3. Poslovno okruženje

U UPZD-u je 2014. g. registrirano 2.627 poduzeća od čega je tri četvrtine koncentrirano u Gradu Zadru, u čemu se reflektira gospodarsko značenje Grada kao jezgre UP-a. Gustoća poduzeća iznosi 3,4 po km2 što je više od prosjeka Zadarske županije, no manje od prosjeka Republike Hrvatske. Više od trećine svih prihoda ostvaruje pet poduzeća: OTP d.d., Tankerska plovidba d.d., Cromaris d.d., Bakmaz d.o.o., Kali tuna d.o.o. Prosječan broj poduzeća na 1000 stanovnika u UPZD-u iznosi 23,2.

UP Zadar ima povoljne uvjete za jačanje poslovnog sektora koji se ogledaju u povoljnom prometnogeografskom položaju, dostupnosti visokokvalificirane radne snage, blizini jugoistočnoeuropskog tržišta te indikatorima poput rasta pokrivenosti uvoza izvozom, rasta izvoza razmjerno većeg od rasta na razini županije, rasta broja poduzeća tijekom 2014. g., rasta broja zaposlenih u poduzećima te visokog udjela malih poduzeća koji je čest cilj nacionalnih i lokalnih ekonomskih politika. Navedenim pozitivnim obilježjima valja pridodati i prisutnost 27 poduzetničkih zona od kojih jedna (Poslovna zona Crno) ima potencijal postati najvećom u Hrvatskoj; kao i Poduzetničkog inkubatora Zadar koji pruža usluge besplatnog ili jeftinog korištenja njihovih prostora za predinkubacijske te razne druge poslovne i tehničke usluge.

S druge strane, i dalje negativna vanjskotrgovinska bilanca, udvostručenje negativnog konsolidiranog financijskog rezultata tijekom 2014. g., lagani pad prosječne netoplaće u UPZD-u od 0,4 % u razdoblju 2013.-2014. g., manja izravna strana ulaganja u Zadarsku u odnosu na većinu ostalih županija Jadranske Hrvatske, negativne su odrednice poslovanja u UPZD-u. Nadalje, ranije istaknute pozitivne odrednice vezane uz poduzetničke zone zasjenjene su problemima poput nedostatka električne energije u njima, kao i nedostatak bilo kakvog dugoročnog planiranja njihova razvoja. Problem predstavlja i nedostatak prostora za širenje poslovnih zona zbog nedostatka volje vlasnika inače praznih susjednih parcela za njihovom prodajom što ima i šire negativne posljedice na stvaranje destimulirajuće poslovne klime i odbijanje investicija. Kako bi poslovni sektor postao konkurentan, potrebno je pružanje zajmova i jamstava za male i srednje poduzetnike čime će se potaknuti nova kapitalna ulaganja koja će unaprijediti profile njihovih proizvoda i aktivnosti na tržištu za što je potrebna i pomoć kroz smanjivanje troškova izlaza na inozemno tržište.

Gospodarstvo je orijentirano primarno na trgovinu na veliko i malo, prerađivačku industriju, usluge prijevoza i skladištenja te turizam koji nije formalno izdvojen kao posebna kategorija, već se promatra u sklopu ostalih gospodarskih djelatnosti. Važno je istaknuti kako ključno značenje u okviru prerađivačke industrije ima prehrambena industrija, no to nije rezultat njene komparativne snage, već je rezultat propadanja ostalih industrijskih grana tijekom ratnog i poratnog razdoblja.

Glavni elementi suvremenih zahtjeva u poslovnom sektoru čine prelazak na niskougljičnu ekonomiju za čiji razvoj u UPZD-u nema definiranih strategija, no postoje dva nedavno (studeni 2015.) prijavljena projekta te potencijal za razvoj socijalnog poduzetništva i inovacija. Za razvoj socijalnog poduzetništva trebalo bi osmisliti programe formalnog obrazovanja i osposobljavanja te omogućiti umrežavanje socijalnih poduzetnika na sajmovima i ostalim događanjima.

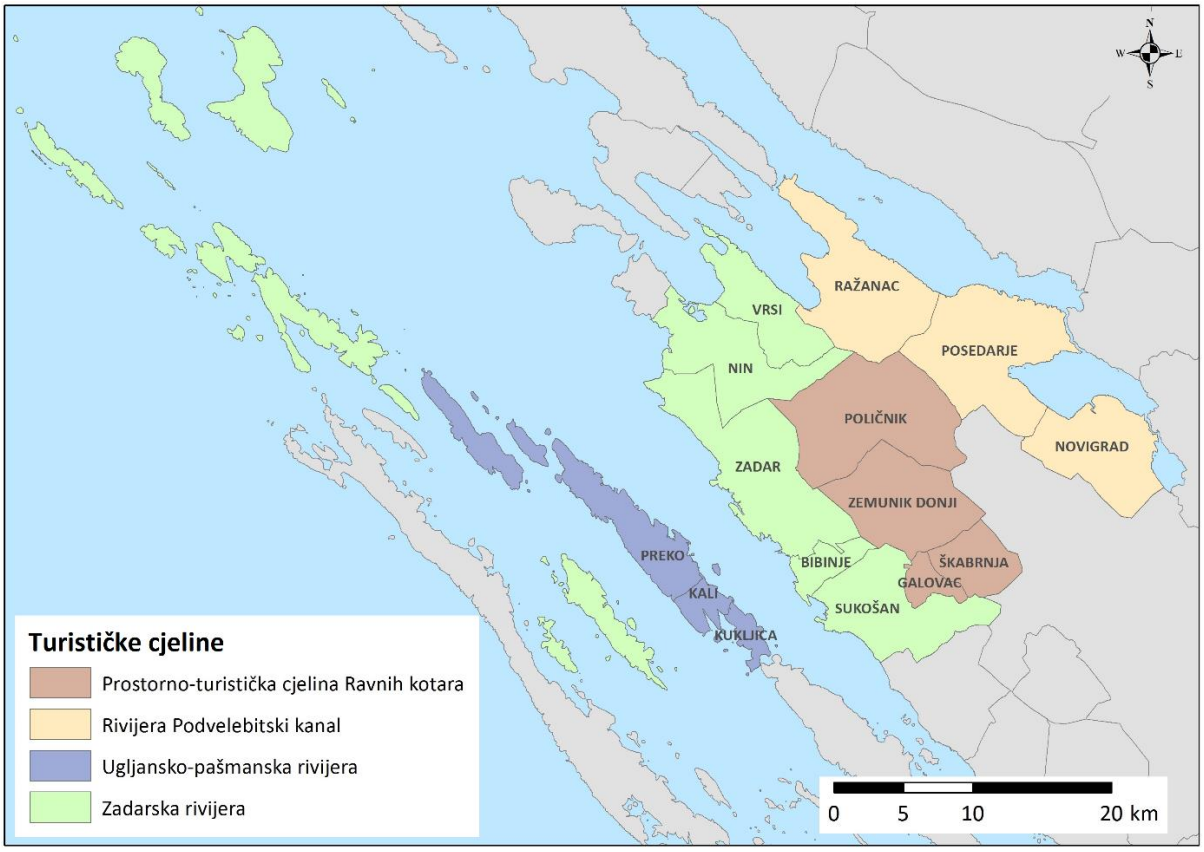
U budućnosti će za razvoj poslovnog sektora veliku važnost, uz direktno i indirektno rješavanje ranije predočenih problema, imati i integrirani pristup razvoju gospodarstva, eliminacija dugih administrativnih procesa, ublažavanje problema sezonalnosti, rješavanje problema dominacije turističkog sektora općenito i rada „na crno". Promocija gospodarstva i proizvoda na nacionalnom i međunarodnim tržištima te provođenje istraživanja stanja na stranim tržištima i prezentacija potencijalnih tržišta poslovnim subjektima neki su od prioriteta za razvoj poslovnog sektora.

Neke je od tih problema moguće adresirati kroz poticanje socijalnog poduzetništva. Važnu bi ulogu moglo imati i otvaranje novih i restrukturiranje postojećih studijskih programa na Sveučilištu u Zadru s ciljem većeg povezivanja znanosti i poslovnog sektora koje trenutno izostaje zbog dominantne usmjerenosti sveučilišta na humanističke znanosti. Jačanjem infrastrukturnih kapaciteta Sveučilišta dodatno bi se povećale mogućnosti uspostave novih znanstvenoistraživačkih centara, zavoda i instituta te omogućila ulaganja u stručne studije iz područja inženjerstva i informacijskih tehnologija. Time bi se pružila podrška razvoju STEM (science, technology, engineering and mathematics) dimenzije Sveučilišta.

3.2.4. Turizam

U UP-u Zadru turizam kao izuzetno važna gospodarska djelatnost bilježi pozitivne pokazatelje i trendove u recentnom razdoblju. Izuzevši 2014. g. koja je bila u smislu vremenskih uvjeta lošija u odnosu na prethodne godine, UPZD bilježi porast broja dolazaka i noćenja turista što se, ukoliko izostanu loši vremenski uvjeti, može očekivati i u narednom razdoblju. Prema broju dolazaka i noćenja prednjači Grad Zadar na koji se odnosi nešto više od polovice dolazaka turista i preko trećine svih noćenja. Sekundarno turističko središte prema navedenim pokazateljima je Grad Nin dok se gledajući

prostorne cjeline UPZD-a ističe njegova 1. zona koja bilježi najveći broj dolazaka i noćenja u odnosu na ostale zone. Prepoznatljivost UPZD-a u stranim državama ogleda se u činjenici da gotovo 85 % svih dolazaka i noćenja bilježe inozemni turisti.

Sl. 9. Turističke cjeline Zadarske županije koje ulaze u prostor UP-a Zadra

Izvor podataka: GPRTZŽ, 2013

Kao što je karakteristično za cjelokupni turizam Hrvatske, tako se i UPZD susreće s problemom njegove sezonalnosti. Njen intenzitet i izraženost vidljivi su u tome što se preko polovice svih turističkih dolazaka i gotovo dvije trećine noćenja ostvare u samo dva mjeseca – srpnju i kolovozu. Iz navedenog razloga prilikom daljnjeg razvoja turizma izrazito je bitno razvijati selektivne oblike turizma i diversificirati ponudu kako bi se smanjio prenaglašeni sezonalni karakter ovoga područja. Velike mogućnosti ima i oživljavanje i revitalizacija tradicijskih obrta koji bi mogli dopuniti turističku ponudu. S obzirom na potencijale koji proizlaze iz čistog mora, mnoštva otoka, kulturnih i prirodnih znamenitosti, ali i značajne zastupljenosti poljoprivrednog područja (u odnosu na ostale županije Jadranske Hrvatske) iz kojeg proizlazi mogućnost razvoja ruralnog turizma i svih njegovih oblika, može se zaključiti kako je itekako moguće značajnije diversificirati turističku ponudu UPZD-a i produžiti turističku sezonu na proljetne i jesenske mjesece. Unaprjeđenje

kapaciteta turističkih informacijskih centara za kvalitetniju podršku agencijama i lokalnim udrugama u kreiranju specijaliziranih ponuda i organizacija edukacija o mogućnostima razvoja selektivnih oblika turizma (agroturizma, seoskog, cikloturizma, kongresnog turizma, avanturističkih sadržaja...) i integrirane ponude (otoci-obala-zaleđe), organizacija, promocija i subvencioniranje kulturnih, gastronomskih, glazbenih i sportskih događanja izvan sezone te povezivanje poslovnih subjekata u turizmu radi stvaranja integrirane ponude samo su neki od izazova kojima se može ostvariti jačanje izvansezonske turističke ponude.

Unatoč porastu broja postelja, odnosno smještajnih kapaciteta u recentnom razdoblju, u UPZD-u, kao problem se navodi nedostatak kvalitetnog hotelskog smještaja (pet zvjezdica) kao i kamp-odmorišta. Ulaganjem u hotele posredno se potpomaže i razvoj kongresnog turizma koji bi upotpunio turističku ponudu te pridonio spomenutoj diversifikaciji ponude i produženju turističke sezone. Plaže, koje predstavljaju okosnicu turizma (kupališni turizam), potrebno je kvalitetnim planovima unaprijediti i povećati njihovu kvalitetu. Kod plaža, kao i kod mnogih ostalih pokazatelja u UPZD-u, postoji izrazita koncentracija pa ih je gotovo polovica smještena na području Grada Zadra. Mnoge plaže zahtijevaju podizanje razine opremljenosti dok je od izrazite važnosti omogućavanje njihova pristupa invalidima pomoću prikladne infrastrukture, što imaju tek rijetke plaže. U UPZD-u postoji izrazito veliki broj prirodnih atrakcija kao i kulturnih znamenitosti i manifestacija. Ovaj aspekt ponude značajno zaostaje za kupališnim turizmom koji dominira turističkom ponudom. Unatoč nedostatnoj razvijenosti kulturnog turizma postoje izrazito povoljni preduvjeti za njegov daljnji razvoj i promociju u nacionalnim i međunarodnim okvirima. Stoga je nužno ulagati u obnovu i rekonstrukciju pojedinih kulturnih dobara te poticati kulturne manifestacije i povezane događaje. Treba napomenuti i kako je s prostornog aspekta velik dio kulturnih ustanova smješten u Gradu Zadru, pri čemu se kao potreba javlja razvoj kulturnih ustanova u ostalim JLS-ima.

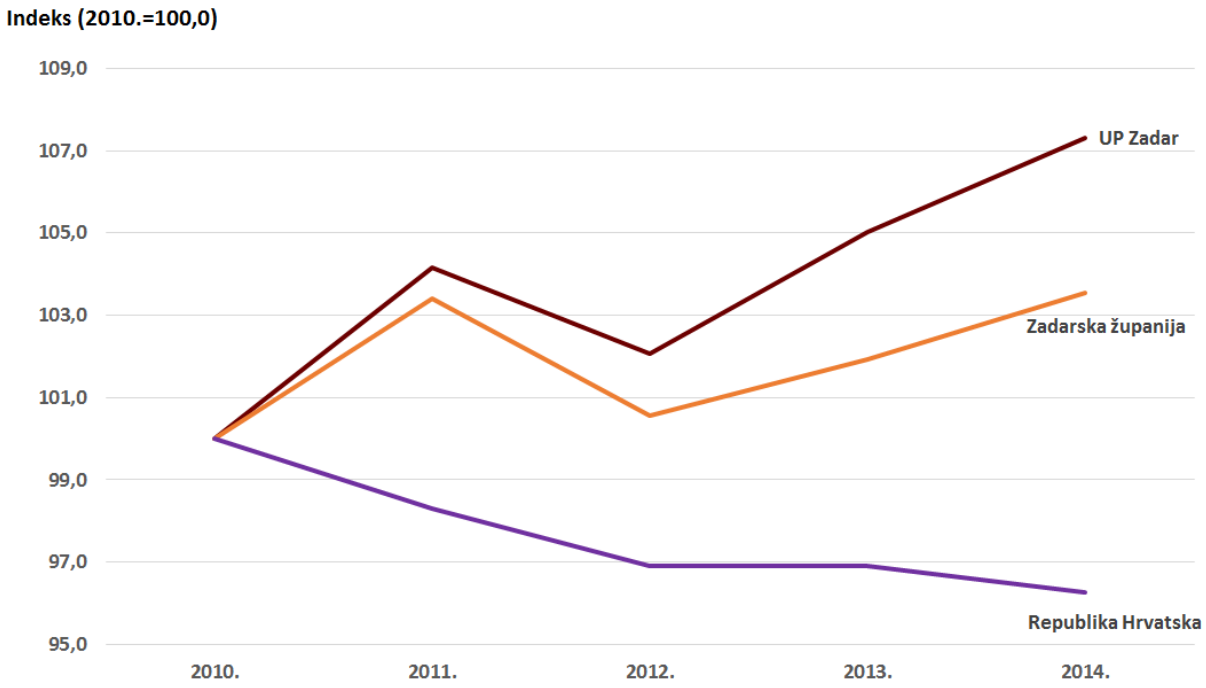
Prema korištenim podacima za poslovanje u djelatnosti turizma primjetno je kako je u svim recentnim godinama zabilježen negativan financijski rezultat. Unatoč tome, turističko poslovanje bilježi pozitivan trend kojim se gubitak iz godine u godinu smanjuje te će, ukoliko se nastavi ovaj trend, doći do nule, odnosno eventualno će doći i do pozitivnog financijskog rezultata. Diversifikacija turističke ponude, koja je nužna za održivi i uravnoteženi razvoj, ovome će značajno pridonijeti jer će se smanjiti ovisnost o vremenskim prilikama koje imaju izrazito velik utjecaj na broj dolazaka i noćenja turista u ljetnim mjesecima. Vezano uz diversifikaciju nužno je promovirati ovo područje u sklopu čega važnu ulogu ima brendiranje prostora, ali i samostalne ponude i proizvoda u njemu. Unatoč postojanju pojedinih inicijativa brendiranja, ovaj segment je potrebno značajno razvijati kako bi se cjelokupni UPZD mogao predstaviti kao jedna turistički komplementarna i povezana cjelina koja nudi raznoliku i mnogobrojnu ponudu. Postojeća kulturna baština vrlo je vrijedan faktor turističke ponude za čiju potpunu turističku valorizaciju

nema dovoljno financijskih sredstava. Nedostaju adekvatni planovi upravljanja, konzervatorske analize i smjernice za zaštićena područja, lokalitete i objekte kulturne baštine. Uz to, mnogi objekti kulturne baštine zahtijevaju obnovu i rekonstrukciju te izgradnju prateće infrastrukture za turističko korištenje kako bi se omogućio razvoj novih turističkih proizvoda i promocija lokalnih posebnosti. turistička valorizacija zahtijeva i modernizaciju webservisa za predstavljanje turističke ponude, posebice one vezane uz prirodnu i kulturnu baštinu.

3.2.5. Poljoprivreda i ribarstvo

Poljoprivreda, ribarstvo i marikultura su u UP-u Zadru djelatnosti od iznimne važnosti, stoga su u Županijskoj razvojnoj strategiji prepoznate kao prioritet za multisektorski i polifunkcionalan gospodarski razvoj. Unutrašnjost UPZD-a (prostor Ravnih kotara) izuzetno je vrijedan resurs za razvoj poljoprivrede. Poljoprivreda je u Ravnim kotarima unatoč procesima deagrarizacije ostala relativno značajna gospodarska djelatnost. Pozitivna obilježja ovog prostora su dobri ekološki uvjeti, velike poljoprivredne površine, mogućnosti navodnjavanja, dobra prometna povezanost te blizina potencijalnog tržišta za poljoprivredne proizvode. Osnovne poljodjelske grane su vinogradarstvo, voćarstvo i maslinarstvo, a prostor oko Zadra je i jedno od pčelarskih središta Primorske Hrvatske. Mogućnosti za daljnji razvoj maslinarstva su velike, osobito na otocima, a velik broj trenutno neobrađenih površina mogao bi se uz poticaje prenamijeniti za maslinarsku proizvodnju što je velik potencijal za budući razvoj otoka u sklopu UPZD-a. U okviru stočarske proizvodnje gospodarski je najvažnije ovčarstvo jer se u Zadarskoj županiji uzgaja više od četvrtine ovaca u Republici Hrvatskoj.

U UP-u Zadru u razdoblju 2010.-2014. g. zabilježen je porast broja poslovnih subjekata registriranih za obavljanje poljoprivredne djelatnosti te je 2014. g. zabilježeno njih ukupno 3.307. Većinu takvih subjekata (97,0 %) čine obiteljska poljoprivredna gospodarstva (Sl. 10.), kojih se trećina nalazi na teritoriju Grada Zadra. Međutim, najveći porast broja OPG-a bilježe općine Ravnih kotara. Iako podaci ukazuju na daleko veći broj ekoloških poljoprivrednih gospodarstava u usporedbi s ostalim jadranskim županijama, poželjno je povećati njihov broj i ojačati razvoj kako bi ekološki poljoprivredni proizvodi UP-a Zadra imali iznimnu kakvoću te postali prepoznatljiv brend na tržištu. Uz to potrebno je subvencioniranje ekološke poljoprivredne proizvodnje te povećanje broja edukacija za poljoprivrednike i zadruge o mogućnostima i potencijalima ekološke poljoprivrede.

Sl. 10. Kretanje broja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava u UP-u Zadru, Zadarskoj županiji i Republici Hrvatskoj u razdoblju 2010.-2014. godine

Izvor podataka: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, 2016

Najveći problem u poljoprivrednoj proizvodnji UP-a je navodnjavanje koje će biti ključno za daljnji razvoj poljoprivrede i sprječavanje proizvodnih gubitaka. U uvjetima okolišnih promjena, posebice klimatskih, koje su već evidentne, ulaganje u navodnjavanje jedan je od načina jačanja adaptacije lokalne poljoprivrede. Navodnjavanje, okrupnjavanje zemljišta, rješavanje vlasničkih odnosa i institucionalna pomoć u tom procesu trebali bi biti jedan od prioriteta u planiranju razvoja poljoprivredne proizvodnje u UP-u. Osim toga, visok potencijal leži u povezivanju ekološke poljoprivrede i turizma.

Ribarstvo je djelatnost koja odlikuje Zadarsku županiju i u čemu je ona na samom vrhu u Republici Hrvatskoj (gotovo petina hrvatske ribolovne flote, do 47,0 % ukupnog morskog ulova itd.). Ribarska flota UPZD-a najbrojnija je u Gradu Zadru i Općini Kalima, a povećanje broja plovila bilježi pozitivan trend od 2011. g. Ribarstvo karakterizira i dobra organiziranost ribara kroz zadruge, a 2014. g. u Kalima je osnovan i prvi hrvatski LAGUR (lokalna akcijska grupa u ribarstvu). Više od polovice ukupne hrvatske marikulture locirano je u Zadarskoj županiji, a razvijena su uzgajališta bijele ribe i tune (najviše na Ugljanu) te mrjestilište u Ninu. Riba i ostali proizvodi u marikulturi se velikim dijelom izvoze na inozemno europsko tržište dok se istovremenu uvozi riba u Zadarsku županiju. Iz navedenog proizlazi zaključak kako postoji značajno i neiskorišteno domaće tržište za ribarske i marikulturne proizvode. S druge strane, prema marikulturi se razvio otpor među lokalnim otočkim stanovništvom s obzirom da kavezni uzgoj ribe dovodi do promjene kvalitete

ekosustava, smanjenja mogućnosti plovidbe, a ribarima je onemogućen pristup pojedinim dijelovima mora. Stoga bi u planiranju UP-a jedan od prioriteta trebalo biti i planiranje održivog gospodarenja morem koje bi uključivalo intenzivnije praćenje ribljeg fonda i utjecaja marikulture na marinski okoliš te, ukoliko je potrebno, premještanje uzgajališta riba na prikladnije lokacije.

Razvoju navedenih djelatnosti pridonosi i rad lokalnih akcijskih grupa – Bure, Marete i Laure te navedenog LAGUR-a Losture. Njihovu djelatnost treba i dalje poticati te dati podršku pri izradi i provedbi njihovih lokalnih razvojnih strategija. Daljnji razvoj poljoprivrede i ribarstva zasigurno će biti olakšan uz financiranje iz europskih fondova kroz mjere Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske. Razvoj poljoprivrede trebao bi se temeljiti na intenzivnijoj poljoprivredi Ravnih kotara, ali i povećanje ekološke poljoprivrede. Potrebno je na razini UPZD-a ojačati prehrambenu prerađivačku industriju kako bi se u potpunosti iskoristio potencijal poljoprivrednih površina UPZD-a. U okviru ribarstva i marikulture također je potrebno ojačati prerađivačku industriju na otocima gdje bi gospodarski uzlet smanjio negativne demografske trendove te pridonio socio-ekonomskoj situaciji otoka. To znači da su potrebna dodatna ulaganja u nabavu ribarske i marikulturne opreme i razvoj ribarske infrastrukture poput ribarskih luka, iskrcajnih mjesta i ostale ribarske infrastrukture.

3.3. URBANO OKRUŽENJE

3.3.1. Gospodarenje urbanim okolišem i izloženost rizicima

U UP-u Zadru kakvoća okoliša je izrazito visoka što je posljedica zatvaranja mnogih industrijskih pogona nakon Domovinskog rata, ili smanjenja kapaciteta proizvodnje, dok se s druge strane novi pogoni grade prema puno strožim uvjetima čime se doprinosi smanjenju polutanata u zraku, tlu i vodi. Većina izvora emisija u okoliš UP-a nalazi se u Gradu Zadru (preko četiri petine njih) što je logično s obzirom da je Zadar industrijski najrazvijenije područje cijele županije, ne samo UPZD-a. To ukazuje na povećanu potrebu provođenja različitih promotivnih aktivnosti uključivanja stanovništva vezano uz probleme zaštite okoliša i mjere njegovog očuvanja. S obzirom na najveći broj izvora emisija u okoliš u Zadru nužno je djelovati na način da se obnovom ili nadogradnjom postojećih pogona smanji količina štetnih emisija.

Primarni izvori zagađivanja zraka u UPZD-u su promet, kućna ložišta, industrija i energetika. Zagađenje iz prometa najveće je u ljetnom dijelu godine za vrijeme turističke sezone kada se broj vozila na prometnicama umnogostručuje što predstavlja izraziti problem ne samo u ekološkom već i u prometnom smislu. S druge strane, u zimskom dijelu godine kućna ložišta postaju značajan izvor emisije aeropolutanata budući da se većina kućanstava grije na drva, ugljen i naftne derivate. Unatoč navedenom, prema mjerenjima koja su provođena u razdoblju 2003.-2008. g. kvaliteta zraka u Gradu Zadru je dobra te je spadala u I. kategoriju (čist ili neznatno onečišćen zrak). Problematičnim područjem s nešto većim onečišćenjem zraka izdvaja se industrijska zona Gaženica.

Analizama kojima se provjerava kvaliteta voda na području Zadarske županije zaključeno je kako je najveći dio voda izvrsne kvalitete što se prvenstveno odnosi na analize kakvoće mora. Prema analizama provedenima u razdoblju 2011.-2014. g. sve kontrolirane plaže imale su izvrsnu kakvoću mora dok je tek jedna od njih 43 ocijenjena dobrom kakvoćom. Unaprjeđenjem sustava prikupljanja i pročišćavanja otpadnih voda značajno je smanjeno onečišćenje mora koje pridonosi očuvanju njegove visoke kakvoće. Sustav automatskih stanica za praćenje kakvoće vode zahtijeva rekonstrukciju i unaprjeđenje, a od posebne je važnosti nastaviti provoditi ispitivanje i praćenje fizikalnih, kemijskih i bakterioloških osobina morske vode, meteoroloških prilika i hidrografskih osobina mora.

Praćenje onečišćenja tala u UPZD-u ne provodi se kontinuirano te je stoga potrebno uspostaviti takav sustav kojim će se prikupljati potrebni podaci i koji će pomoći u identifikaciji najugroženijih područja. Unatoč nepostojanju navedenog sustava, u UPZD-u se može izdvojiti nekoliko lokaliteta koji su onečišćeni raznim industrijskim produktima, od čega najveću opasnost

predstavljaju poliklorirani bifenili (PCB) koji na nekim mjestima višestruko prelaze dopuštene granice za koje se smatra da je potrebna sanacija. Izvori onečišćenja tala, kao i svi ostali, većinom se nalaze u Gradu Zadru zbog razvijene industrije, odnosno prisutnosti brojnih industrijskih pogona.

Buka, također, pridonosi smanjivanju kvalitete okoliša kroz aktivnosti različitih gospodarskih subjekata i prometa. U UPZD-u ne postoji strateška karta buke koju su već izradili neki hrvatski gradovi poput Rijeke i Zagreba. Njezina prevencija nije prepoznata ni u građevinskim i prostornoplanskim dokumentima iz čega slijedi potreba da se tom problemu počne pristupati i rješavati ukoliko se identificiraju ugrožene zone.

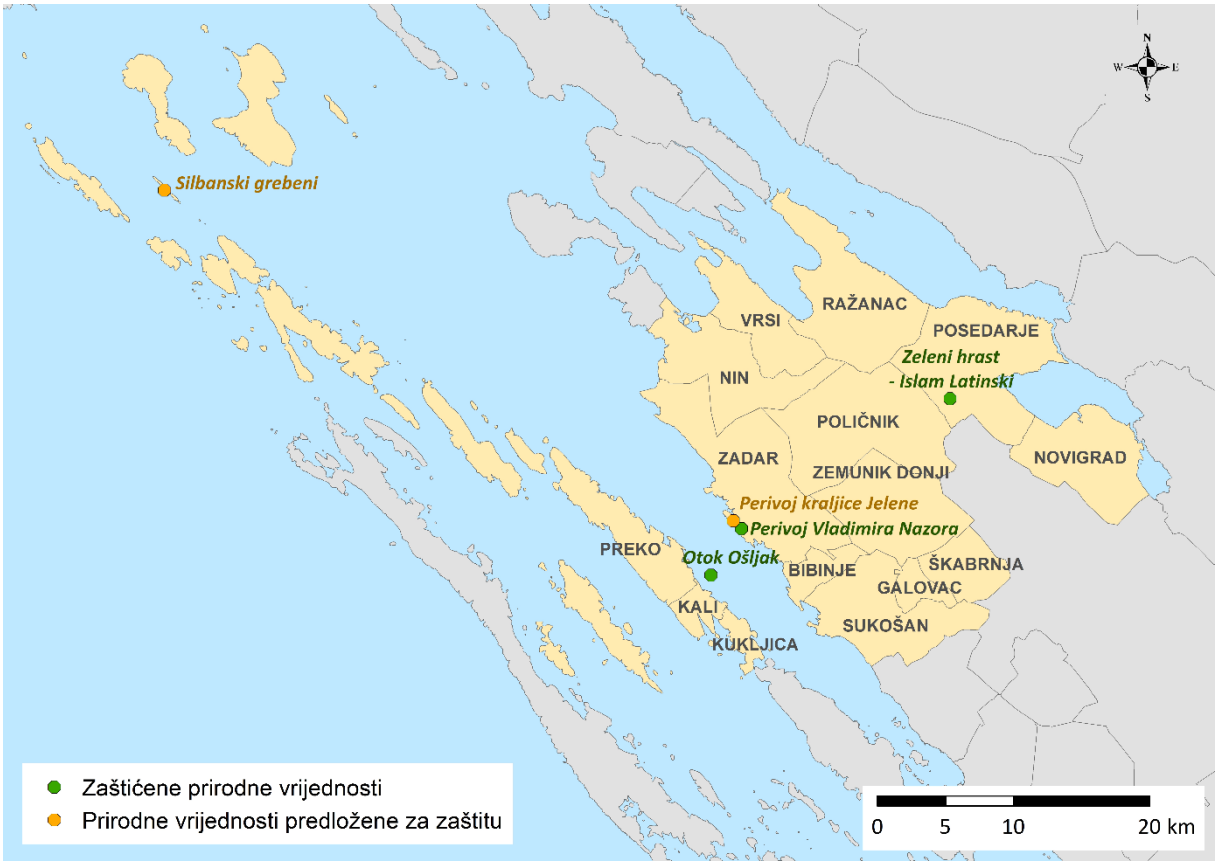
Glavne posljedice klimatskih promjena s kojima se suočava UP Zadar su sve intenzivnije i učestalije suše, poplave, oskudica vode, porast razine mora, toplinski valovi, valovi ekstremne hladnoće i snježnih padalina, oluje i požari u prirodnim područjima. U prosjeku se u UP-u Zadru svakih deset godina javlja toplinski val koji dovodi do suše, problema u vodoopskrbi te bolesti koje posebno ugrožavaju stanovništvo starije dobne skupine. Grad Zadar je prepoznao potrebu za djelovanjem koje će utjecati na ublaživanje klimatskih promjena te su u skladu s tim, prikupljeni podaci i izrađene strategije i planove vezani uz navedenu problematiku. Uz njih, potrebno je i stalno provođenje različitih aktivnosti kojima će se promovirati mogućnosti ublažavanja klimatskih promjena i mjere adaptacije na njih, kroz provođenje edukacija, radionica, komunikacijskih strategija i različitih savjetovanja.

Prirodni i antropogeni rizici određenim dijelom su prisutni u UPZD-u, a ponajviše se odnose na bujice i poplave nastale nakon kratkih i jakih kiša, odrone i druge geološke hazarde, te s antropogene strane na gospodarske subjekte koji posluju s opasnim tvarima. Unatoč postojanju planova povezanih uz navedenu problematiku, ključno je osigurati daljnji razvoj sustava zaštite od rizika, prvenstveno onih prirodnih budući da sa sve češćom pojavom ekstremnih vremenskih uvjeta dolazi do pojačanog rizika od nastupanja prirodnih nepogoda. Od najveće su važnosti sustav i kapaciteti za upozoravanje i zaštitu od svih vrsta katastrofa te adekvatna oprema i infrastruktura koja će pridonijeti smanjenju tih istih rizika (primjerice nasipi, kanali za odvodnju, pristupne ceste i putovi i sl.). Važan potencijal predstavlja mlada, učenička populacija koja je nedovoljno upoznata s potencijalnim rizicima i mogućostima obrane od istih.

3.3.2. Upravljanje javnim urbanim površinama

Javne urbane površine podrazumijevaju zaštićena područja prirode, javne zelene površine, šumske površine i napuštena nekadašnja industrijska i vojna područja (tzv. *brownfields*) koja se nalaze u urbanom području i predstavljaju resurs koji doprinosi kvaliteti urbanog života i standardu življenja, kao i potencijal za daljnji razvoj. U UP-u Zadru trenutno su zaštićene tri prirodne

vrijednosti: otok Ošljak (značajni krajobraz), Perivoj Vladimira Nazora u Zadru (spomenik parkovne arhitekture) te Zeleni hrast u Islamu Latinskom (spomenik prirode). Sukladno višem stupnju društveno-gospodarskog razvoja UP-a Zadra od ostatka Zadarske županije, u njemu se nalazi tek 15 % svih zaštićenih prirodnih vrijednosti Zadarske županije. Analizom je prepoznata potreba zaštite podmorja, pri čemu je za jedan lokalitet (Greben kod Silbe) već predložen za zaštitu dok se za mnoge druge lokalitete to tek treba učiniti. U UPZD-u postoje i mnoga vrijedna područja bez statusa zaštite, kao i brojne endemske biljne i životinjske vrste. Sve navedeno predstavlja važan ekološki čimbenik, kao i eventualno mogućnosti za iskorištavanje u turističke svrhe. Stoga je potrebno poticati različite aktivnosti (poučne staze i ostale edukativne aktivnosti) u svrhu očuvanja i održavanja visokog stupnja krajobrazne, biološke i georaznolikosti, odnosno identifikacije posebno osjetljivih ekosustava u svrhu zaštite.

Sl. 11. Zaštićene prirodne vrijednosti i prirodne vrijednosti predložene za zaštitu u UP-u Zadru 2015. godine

Izvor podataka: Natura Jadera, 2015a

Javne zelene površine najzastupljenije su u Gradu Zadru što je logično s obzirom na njegovu prostornu i demografsku veličinu. Unatoč postojanju javnih zelenih površina, ne postoji baza podataka u kojoj se prati njihov broj

i stanje što otežava procese upravljanja istima kao i planiranja njihova razvoja i unaprjeđenja.

Gotovo 90 % šuma u Zadarskoj županiji čine gospodarske šume, iako šumarstvo samo po sebi nije razvijena djelatnost što je posljedica činjenice da prevladavaju šume niže kvalitete. No s obzirom da one predstavljaju važan uvjetno obnovljiv resurs, njima je potrebno obzirno gospodariti. To znači provođenje regeneracije šuma i šumskog zemljišta kroz pošumljavanje autohtonim vrstama i provođenje mjera obnove uništenih i oštećenih šumskih sastojina.

Brownfield lokaliteti predstavljaju veliki potencijal za unaprjeđenje ekonomskog, ekološkog i društvenog okruženja u UP-u. Najveći dio njih odnosi se na bivša vojna područja (83,3 %) dok je evidentirano tek nekoliko bivših industrijskih područja. Identificirana područja nužno je obnoviti i ponovno staviti u funkciju kako bi se postojeći, trenutno neiskorišteni prostor, ponovno upotrebljavao i služio zajednici. Valja napomenuti kako osim bivših vojnih i industrijskih područja postoji i značajan broj ostalih vrsta objekata, kao što su primjerice napuštene škole, zgrade i slično, koje također predstavljaju razvojni potencijal ukoliko ih se obnovi i stavi u funkciju.

3.3.3. Komunalna infrastruktura

Komunalnu infrastrukturu čine vodoopskrbna, kanalizacijska, elektroopskrbna i plinoopskrbna infrastruktura, gospodarenje otpadom, sustav javnog grijanja, eksploatacija alternativnih energenata i energetska učinkovitost. Iako je UP Zadar umjereno siromašno postojećim vodnim resursima, posebice na otocima i priobalnom području, voda je prema svim mjerilima kvalitetna i zdravstveno ispravna te je odlikuje izvrsna kakvoća. Najvažniji vodovodni sustav regionalnog značenja nalazi se na rijeci Cetini koja opskrbljuje Zadar te dijelove Ravnih kotara i Bukovice, ali je nedostatna za potrebe cijele Zadarske županije. Prosječna priključenost kućanstava UPZD-a na vodovod iznosi 93,1 %. U prostornom smislu, općine Ravnih kotara imaju manji postotak priključenosti na postojeću vodovodnu mrežu. Iste općine evidentirale su manju ukupnu potrošnju vode u odnosu na prosjek UPZD-a te u recentnom razdoblju bilježe trend smanjenja potrošnje vode po glavi stanovnika. Podaci dobiveni analizom u ovom poglavlju ukazuju kako UP Zadar valja u narednom planskom razdoblju priključiti kućanstva bez postojećeg priključka na vodoopskrbnu infrastrukturu, posebice u općinama Ravnih kotara. U planu su rekonstrukcije postojeće infrastrukture i jačanje kapaciteta za unaprjeđenje, održavanje i upravljanje vodoopskrbnim sustavom, a od velikog značenja trebala bi biti gradnja vodoopskrbne infrastrukture otoka koja bi omogućila sigurnost opskrbe, posebice tijekom najvećeg pritiska u vrijeme turističke sezone kada na području cijelog UP-a Zadra postoji problem nedostatka pitke vode. Još uvijek nedovoljna informiranost lokalnog stanovništva i posjetitelja

o obzirnom i štedljivom korištenju vode i nedostatni poticaji izgradnje kolektora kišnice s prikladnim pročišćivačima i vodospremama povećavaju rizik nestašice vode tijekom ljetnih mjeseci.

Kanalizacijska infrastruktura UP-a Zadra obuhvaća četiri odvodna sustava (Zadar, Bibinje-Sukošan, Ugljan i Novigrad). S obzirom na nedostatak podataka po JLS-ima, analiza je provedena samo na razini Grada Zadra. Postojeća pokrivenost kućanstava u Gradu Zadru iznosi 75,0 % što je znatno više od poraznog prosjeka Republike Hrvatske koji iznosi tek 43,0 %. Trend priključenosti kućanstava na kanalizacijsku infrastrukturu u razdoblju 2010.-2015. g. ukazuje na stalan porast broja priključenih kućanstava u Gradu Zadru. Iako je u planu Odvodnje d.o.o., ovlaštene tvrtke u Gradu Zadru, povećati priključenost kućanstava na 94 % do 2020. g., prema trenutnom trendu pokrivenost bi te godine trebala iznositi tek 82,8 %. Problem predstavljaju kućanstva koja nisu spojena na postojeću kanalizacijsku infrastrukturu. Njihov odvod uglavnom podrazumijeva postojanje septičkih jama koje najčešće ne zadovoljavaju standarde zaštite okoliša jer su često propusne pa se otpadne vode gube u podzemlju i otječu prema moru. U ostalim JLS-ima nema evidencije stoga ju je potrebno provesti te širiti kanalizacijsku infrastrukturu sukladno potrebama stanovništva i u skladu s načelima zaštite okoliša.

Adekvatno gospodarenje otpadom od iznimne je važnosti za krški okoliš kakav karakterizira UP Zadar. Sukladno važnosti gospodarenja, UPZD odlikuje visok udio kućanstava uključenih u sustav organiziranog gospodarenja otpadom koji prosječno iznosi visokih 96,2 % (iako nema svih dostatnih podataka za sve JLS-e). Sektorom gospodarenja otpadom rukovode tri komunalne tvrtke i UPZD-u koje odvoze smeće na jedino odlagalište otpada koje se nalazi u Gradu Zadru – Diklo. Upravo je deficit odlagališta veliki problem UPZD-a što posljedično uzrokuje visok broj ilegalnih odlagališta (njih čak 63), a posebice je problem uočljiv na otocima. U Općini Kalima trenutno je u sanaciji bivše odlagalište otpada te se na istom području planira gradnja reciklažnog dvorišta. Potrebno je povećati napore u pogledu edukacije građana o potrebi pravilnog odlaganja otpada kako bi se broj ilegalnih odlagališta smanjio. Sumativno glavne probleme predstavljaju velika količina otpada od kojeg je najveći dio nerazvrstan, problem adekvatnog gospodarenja otpadom na otocima, posebice onim manjim i udaljenijim, te nedostatak infrastrukture za održivo gospodarenje otpadom.

Plinoopskrbna infrastruktura je u gradnji te je do 2016. g. izgrađeno 42,3 % od planirane mreže, a 89,3 % postojeće infrastrukture već provodi plin. Gradnju je potrebno nastaviti i dovršiti, a izgrađenu infrastrukturu iskoristiti kao gospodarsku prednost ispred ostalih županija, Gradova i općina Dalmacije bez izgrađene infrastrukture. Izgradnjom potpune plinoopskrbne infrastrukture otvaraju se mogućnosti za stvaranje sustava javnog grijanja koji bi riješio problem, doduše kratkog, zimskog razdoblja nižih temperatura.

S obzirom na nedostatak podataka o elektroopskrbnoj infrastrukturi u UPZD-u, analiza potrošene električne energije nije bila moguća. Elektroopskrbnu

funkciju obavlja Elektra Zadar te prikuplja podatke samo na razini cijele županije. Kao probleme postojeće infrastrukture Elektra Zadar navodi zastarjelu infrastrukturu na otocima koji su u sastavu Grada Zadra zbog čega dolazi do prekida u opskrbi električnom energijom te zastarjele podmorske kablove kojima je potrebna zamjena. Postojeću elektroopskrbnu infrastrukturu potrebno je obnoviti, a u prostore koji imaju manje razvijenu infrastrukturu potrebno je povećati ulaganja te postojeću mrežu modernizirati i nadograditi. Kako bi se povećala energetska neovisnost, Zadarska županija proteklih godina nudi mogućnosti sufinanciranja izgradnje alternativnih izvora energije. Sukladno tome, proizvodnja električne energije iz obnovljivih izvora energije priključenih na distribucijsku mrežu Elektre Zadar na razini UP-a u znatnom je porastu. Od obnovljivih izvora najveći potencijal imaju energija sunca i vjetra. Primjerice, broj fotonaponskih (solarnih) elektrana se u posljednje tri godine povećao na 14, a njihova instalirana snaga porasla je za 3,6 puta. Potrebno je uvesti dodatne mjere za poticanje iskorištavanja energije vjetra i povećati ulaganja u solarne elektrane, a rezultat bi donio povećanje energetske učinkovitosti, porast količine energije, smanjenje CO2 i štetnosti po okoliš te smanjenje energetskog opterećenja u mjesecima turističke sezone. Posebice je to bitno za otočne predjele UPZD-a koji bi se na taj način mogli energetski osamostaliti. Grad Zadar raspolaže mnogim respektabilnim projektima kojima je cilj ušteda energije, povećanje korištenja obnovljivih izvora energije i smanjenje utjecaja na okoliš. Primjeri unaprjeđenja procesa postizanja energetske učinkovitosti vidljivi su u poticanju izgradnje instalacija postrojenja za eksploataciju obnovljivih energenata te fotonaponskih sustava na krovovima javnih objekata, sufinanciranju izgradnje privatnih postrojenja za eksploataciju obnovljivih energenata, poticanju povećanja korištenja obnovljivih energenata kod MSP-ova i provedbi aktivnosti promoviranja eksploatacije obnovljivih energenata.

3.3.4. Prometna infrastruktura

UP Zadar posjeduje zadovoljavajuću infrastrukturu državnih cesta i autocesta, dok županijske i lokalne ceste donekle zaostaju te im je potrebna rekonstrukcija. Unutarnja povezanost cestovnom mrežom na kopnu je povoljna. Postoje tri izlaza na autocestu (dva su u III. zoni urbanog područja), a povezanost između glavne pomorske luke, zadarske zračne luke i autoceste je izvrsna.

Sl. 12. Prometni sustav šireg područja UP-a Zadra

Kako je prometna povezanost JLS-a analizirana pomoću gustoće cestovne mreže, Engelovim koeficijentom te gama indeksom, rezultati analize ipak prikazuju prostorne neusklađenosti u realnom stanju mreže cestovnog prometa. Najmanju gustoću cestovne mreže ima Općina Sukošan (411,3 /km2) što rezultira stvarnim prometnim zastojima koji se identificiraju u tijeku turističke sezone. Iz toga razloga potrebno je izgraditi obilaznicu Zadar – Biograd na Moru kako bi se Općina Sukošan rasteretila prometnog opterećenja. Engelov koeficijent (koji uzima u obzir i površinu i broj stanovnika) prikazuje kako je razvijenost cestovne mreže manja (58,56) od županijskog i državnog prosjeka što ukazuje na nedostatak ulične prometne infrastrukture u Gradu Zadru. Gama indeks uzima u obzir čvorove i veze između čvorova različitih cesta i prema tom pokazatelju UP Zadar ima bolju povezanost mreže autocesta, državnih, županijskih i lokalnih cesta. Pokazatelji PLDP i PGDP ukazuju kako je u UPZD-u potrebno proširiti glavne koridore cestovne mreže te modernizirati regulaciju prometa kako bi se ostvarila veća protočnost prometa, posebice tijekom ljetne sezone. Iako sve dosadašnje strategije navode potrebu gradnje novih dionica državnih cesta, veći prioritet trebale bi biti županijske ceste koje bi stvorile potencijalnu alternativu u slučaju prometnog opterećenja postojeće mreže. Uz navedeno, potrebne su još neke mjere kojima bi se unaprijedio sustav za upravljanje i nadzor prometa te poboljšala sigurnost u prometu. One bi obuhvatile uvođenje fizičkih mjera za

usporavanje prometa, poboljšanje regionalne mobilnosti kroz infrastrukturu TEN-T, sanaciju crnih/kritičnih točaka u prometnoj mreži, sanaciju točaka s najvećim brojem prometnih nezgoda te najvećim brojem poginulih i teško ozlijeđenih osoba.

Jedina željeznička pruga spaja Zadar s Kninom, a njeni su osnovni problemi neelektrificiranost i zastarjelost, a od 2014. g. je proglašena nerentabilnom te je zatvorena za promet. Putnički prijevoz između željezničkih postaja privremeno se odvija autobusima. Poseban motiv za modernizaciju pruge predstavlja intermodalno povezivanje pomorske luke u Zadru s prugom za teretni prijevoz dobara. Željeznička pruga bi time mogla smanjiti prometno (kamionsko) opterećenje prometnica od pomorske luke do autoceste, a željeznička pruga bi mogla vratiti putničku funkciju koja je građanima II. i III. zone UP-a Zadra potrebna za dnevne migracije (radi posla, opskrbe ili korištenja drugih socijalnih funkcija). Poboljšanje željezničkog prometa trebalo bi se odvijati kroz infrastrukturnu obnovu željezničke pruge i kolodvora, sufinanciranje pripreme projektnih rješenja za unaprjeđenje željezničkog prometa i povećanje frekventnosti linija željezničkog prometa ukoliko za to postoje potrebe.

Zračna infrastruktura izuzetno je važna za gospodarstvo UP-a Zadra zbog direktne povezanosti sa Srednjom i Zapadnom Europom. Od dolaska aviokompanije Ryanaira, Zračna luka Zadar bilježi trend povećanja broja putnika te redovnih i charter letova, međutim njihova sezonalnost iznimno je izražena što implicira na važnost zračne luke u razvoju turističkih djelatnosti UP-a Zadra. Trenutna zračna infrastruktura u skladu je s normama i standardima, a kao problem ističe se nepostojanje alternativnog prilaza zračnoj luci što bi u vrijeme velikih cestovnih zastoja i neželjenih događaja u turističkoj sezoni moglo otežati prilaz luci. Zračna luka Zadar, jedina u Hrvatskoj, raspolaže s dvije asfaltirane uzletno-sletne staze, a treća se nalazi u Zatonu i može poslužiti u izvanrednim situacijama. Prioriteti u daljnjem razvoju trebali bi se uklapati u okvir rekonstrukcije i modernizacije postojeće infrastrukture, proširenje putničkog terminala i popratnih sadržaja te spajanje na alternativnu cestovnu prometnicu. Zračna luka od iznimnog je interesa za gospodarstvo i turizam UP-a Zadra i potrebno je postojeći potencijal maksimalno iskoristiti.

Za UP Zadar, zbog funkcionalnosti i povezanosti između otočnog i kopnenog dijela od važnog značenja je pomorski promet. Lučka uprava Zadar raspolaže s četiri pomorske luke (Gradska luka Zadar, Luka Gaženica, teretna luka Gaženica i ribarska luka Vela Lamjana – Kali). Grad Zadar povezan je sa zadarskim otocima, otokom Lošinjem, a sezonski i s talijanskom lukom Anconom. Ipak, najjača povezanost je s otokom Ugljanom na relaciji Zadar – Preko što ojačava gospodarske i funkcionalne spone između kopnenog i otočnog dijela UPZD-a. Međutim, posljednji podaci ukazuju na trend smanjenja broja putnika i porasta broja prevezenih vozila u lukama Lučke uprave Zadar, dok teretne luke ne mogu razviti svoj potpuni potencijal zbog

loše željezničke pruge koja trenutno ne može omogućiti intermodalnu funkciju transporta dobara. Velik problem nalazi se u međupovezanosti otoka u sjevernom i južnom dijelu UP-a i šireg okruženja. Stanovništvo otoka koje dijeli slične razvojne, ekonomske, socijalne i druge probleme time se teže međusobno povezuje u rješavanju problema; poslovni razvoj koji bi se oslanjao na radnu snagu na otocima time je također otežan budući da je na manjim otocima ponuda radne snage nedostatna; bolja međusobna povezanost mogla bi doprinijeti i rješavanju problema ponude određenih usluga na otocima koje se ne mogu ponuditi na svakom otoku zasebno. Sve to djeluje kao vrlo nepovoljan čimbenik demografskog i gospodarskog razvitka. Radi uravnoteženog polifunkcionalnog razvoja potrebno je ulagati u povezivanje otočja s kopnom, ali i međusobnu povezanost između otoka, a postojeću infrastrukturu potrebno je modernizirati. Trenutna luka u Gaženici predstavlja velik lučko-gospodarski projekt koji bi dinamizirao prostor i dao nove mogućnosti razvoju luke, gospodarstva, ali i omogućio socio-ekonomske promjene.

3.3.5. Urbani prijevoz

Urbani prijevoz UP-a Zadra obuhvaća autobusni, trajektni i brodski prijevoz. Autobusni prijevoz sastoji se od deset autobusnih linija od kojih je najfrekventnija linija broj 5 koja prometuje na relaciji Puntamika – Autobusni kolodvor, odnosno koja prolazi kroz centralni dio Grada Zadra. Učestala frekventnost posljedica je potreba putnika prema Puntamici, posebice tijekom turističke sezone zbog dostupnosti gradske plaže i turističkih sadržaja. Trajektni i brodski prijevoz također imaju karakter javnog gradskog prijevoza jer povezuju otoke na kojima postoji veći broj dnevnih migranata. Međutim, brodski promet ima malu frekventnost i nisku rentabilnosti linija zbog socio-ekonomskog nazadovanja udaljenijih otoka, a nepostojanje redovitih linija na nekim otocima dodatno onemogućuje socio-ekonomski razvoj. U skladu s tim, predviđena je nabava manjih putničkih brodova koji zadovoljavaju niske emisije ugljika. U okviru budućeg razvoja, a u svrhu povećanja kvalitete života stanovništva na otocima kojima prijeti demografsko izumiranje, potrebno je međusobno povezati otoke kako bi putnici pri putovanju s jednog otoka na drugi izbjegli presjedanje u luci Zadar. Na taj način bi se luka rasteretila dijela prometa, a otocima bi se omogućila veća prometna funkcija koja bi sa sobom donijela i dio drugih funkcija te bi se omogućio put socio-ekonomskim promjenama i revitalizaciji otoka.

S obzirom na potencijal intermodalne funkcije prometa u Gradu Zadru, ali i na razini cijelog UPZD-a, potrebno je organizirati funkcionalan sustav kako bi se povezale četiri ključne komponente javnog gradskog prijevoza: autobusni, trajektni, brodski i zračni prijevoz, a nakon obnove pruge i željeznički putnički promet kao oblik javnog prigradskog prijevoza. U planu je gradnja novih

intermodalnih terminala te izgradnja i usklađenje postojeće prometne infrastrukture za potrebe intermodalnog prijevoza. Organizacija sustava intermodalnog prijevoza omogućila bi uvođenje jedinstvenih prijevoznih karata, bolju organizaciju prometa, rasterećenje trenutne cestovne infrastrukture, ušteda energije, zaštitu okoliša, bolju povezanost između i unutar JLS te bolju funkcionalnu integraciju slabije razvijenih JLS unutar UP-a Zadra. Stvaranje intermodalnog sustava dalo bi prednost slabije razvijenim granama javnog gradskog prijevoza koje bi doživjele modernizaciju i rekonstrukciju infrastrukture. Smanjilo bi se opterećenje trenutnih parkirnih kapaciteta ponajviše u Gradu Zadru, a Grad bi napokon mogao organizirati pješačke zone. Sve navedeno smanjilo bi prometnu zagušenost, smanjilo bi se ulično parkiranje i prometni prekršaji, povećale bi se potrebe za javnim garažama na periferiji te bi se oslobodio prostor za ekološki prihvatljiva rješenja kao što su biciklističke staze i sl. Trenutna biciklistička infrastruktura nedostatna je potrebama i standardima.

3.4. OKVIR UPRAVLJAVNJA RAZVOJEM

Iz dosadašnjih analiza proizlazi da razvojni potencijali i problemi nadilaze granice jedinica lokalne samouprave te da su nužni partnerstvo i sinergija među JLS-ima za iskorištavanje tih potencijala i rješavanje problema. Pritom oni trebaju biti usklađeni sa strateškim planovima, ciljevima i prioritetima definiranim na lokalnoj, županijskoj, nacionalnoj i EU razini.

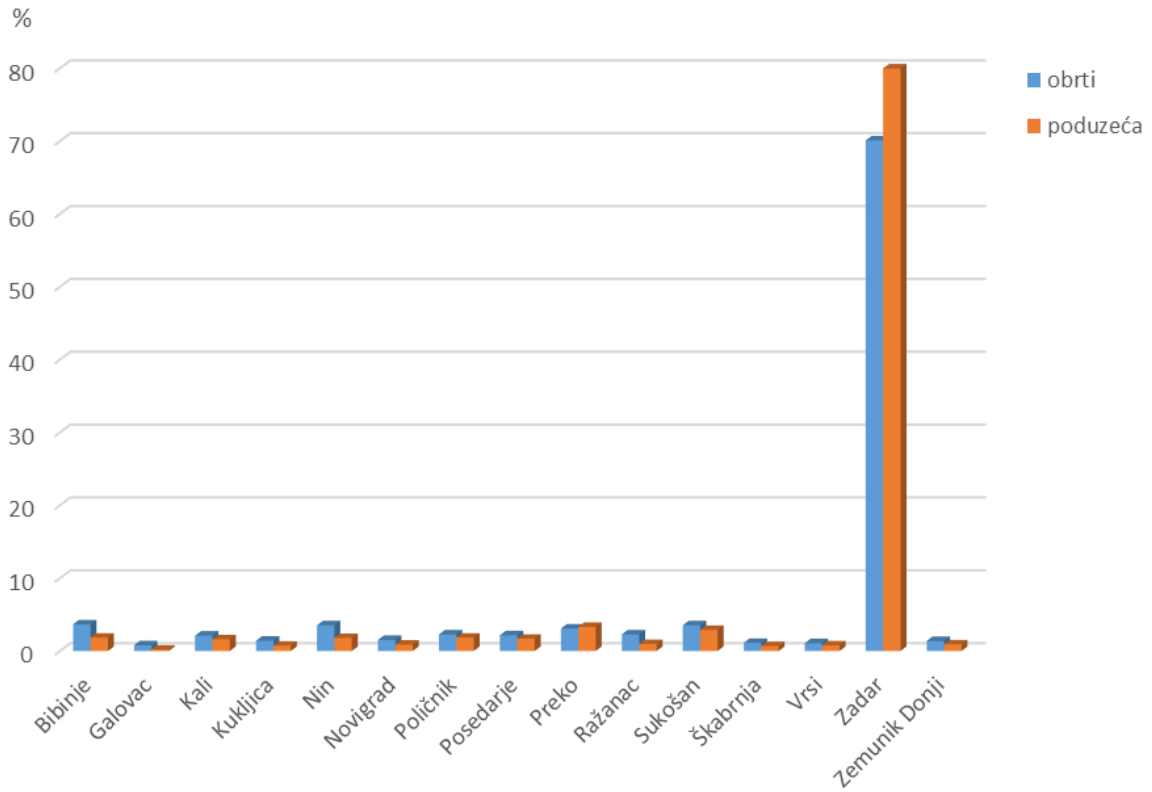
Upravljanje razvojem u UP-u Zadru provodi se kroz javni, privatni i civilni sektor. Vodeću ulogu u planiranju i upravljanju razvojem imaju upravna tijela jedinica lokalne samouprave. Najveći broj gradskih/općinskih ustanova i poduzeća nalazi se u Gradu Zadru koji je osnivač/suosnivač 21 ustanove i vlasnik/suvlasnik dvanaest poduzeća. U ostalim JLS-ima broj javnih poduzeća i ustanova najčešće se kreće od jedne do tri, s tim da se ustanove gotovo u cijelosti odnose na dječje vrtiće i turističke zajednice dok su poduzeća u velikoj mjeri vezana uz obavljanje komunalne djelatnosti.

Postojeći rad javne uprave ukazuje na velike mogućnosti unaprjeđenja, a to se posebice odnosi na unaprjeđenje sustava upravljanja vlastitim ljudskim resursima te povećanje kvalitete usluge kroz širenje informacijsko-komunikacijskih tehnologija u javnom upravljanju. To se može postići kroz korištenje suvremenih digitalnih usluga (webservisi za upravljanje vlastitim ljudskim resursima, za informiranje o natječajima za subvencioniranje, financiranje i edukaciju građana; uvođenje GIS-a za praćenje stanja u prostoru). Rad javne uprave se također, može poboljšati i obrazovanjem djelatnika za unaprjeđenje kompetencija ili za provedbu aktivnosti međunarodne suradnje.

Javna poduzeća na području Grada Zadra prednjače prema broju zaposlenih i resursnim kapacitetima, stoga se očekuje visok stupanj njihove uključenosti u provođenje razvojnih projekata na području cijelog UP-a i suradnja s ostalim javnim i privatnim poduzećima s područja ostalih JLS-a. Važan dionik u pripremi i provedbi projekata je i Agencija za razvoj Zadarske županije Zadra Nova čiji su osnivači Zadarska županija i Grad Zadar. Druga važna agencija je Agencija za ruralni razvoj Zadarske županije AGRRA koja je nezaobilazan dionik u planiranju razvoja ruralnih dijelova UPZD-a i gospodarskih djelatnosti primarnog sektora. Za planiranje razvoja ljudskih resursa i inovacijske infrastrukture poslovnog sektora ključni je dionik Ustanova za razvoj kompetencija, inovacija i specijalizacije Zadarske županije INOVAcija. Veliku ulogu u upravljanju razvojem imaju i turističke zajednice budući da je turizam jedna od osovina gospodarskog razvoja UP-a Zadra. Urede turističke zajednice imaju sve JLS izuzev triju općina bez izlaza na more (Galovac, Škabrnja, Zemunik Donji). Problem u provođenju projekata s aspekta dionika u javnom sektoru mogli bi predstavljati nešto slabiji kadrovski i resursni kapaciteti malih JLS-a te nedostatak javnih poduzeća i ustanova koji pokrivaju određeno razvojno područje u njima. U skladu s tim, potrebna je optimizacija poslovnih

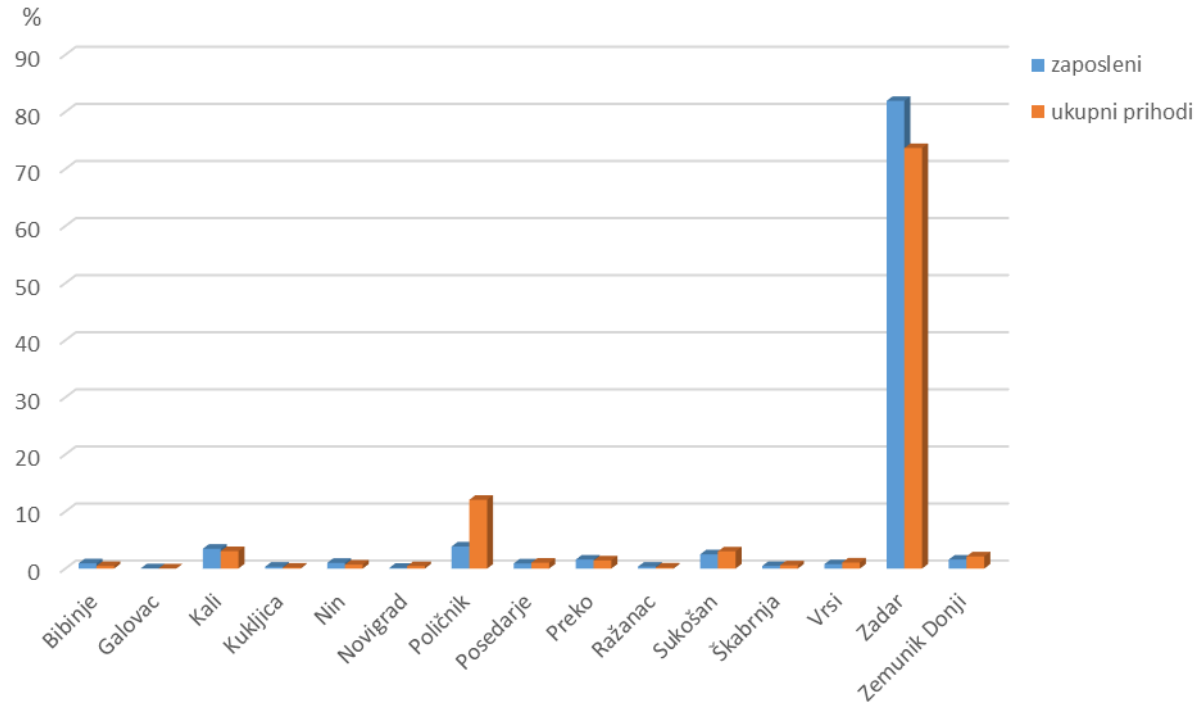
procesa javne uprave koji bi se trebala provesti kroz unaprjeđenje rada javnih ustanova i poduzeća te razvoj informacijskih i komunikacijskih tehnologija u javnom upravljanju čime će se poboljšati komunikacija s građanima (webservisi i uspostavljanje GIS-a za praćenje stanja u prostoru).

Privatni sektor obuhvaća gospodarske subjekte u privatnom vlasništvu. Gospodarski subjekti članice su Županijske komore Zadar (u sklopu Hrvatske gospodarske komore) i Udruženja obrtnika Zadar (u sklopu Obrtničke komore Zadarske županije odnosno Hrvatske obrtničke komore). Prema najnovijim podacima privatni sektor u UPZD-u predstavlja 2.627 aktivnih poduzeća (FINA, 2015) te 2.689 aktivnih obrta (UO Zadar, 2016). Prema broju poduzeća i obrta u odnosu na UPZD ističe se Grad Zadar s visokim udjelima od 70,1 % obrta i 80,0 % poduzeća (Sl. 13.). Primjetno je kako je unatoč velikoj dominaciji Zadra u relativnim omjerima obrtništvo ipak nešto razvijenije u ostalim JLS-ima u odnosu na poduzeća kod kojih su četiri petine smještene u Zadru. Zbog ovako snažne dominacije Zadra ostale JLS imaju male relativne pokazatelje, no treba izdvojiti Općinu Poličnik gdje je u poduzećima bilo zaposleno 3,9 % od ukupnog broja zaposlenih u UPZD-u, a ostvareni prihodi zauzimali su udio od relativno visokih 12,1 % (Sl. 14.).

Sl. 13. Udio obrta i poduzeća u njihovom ukupnom broju po JLS-ima UP-a 2014. godine (poduzeća) i 2015. godine (obrti)

Izvor podataka: FINA, 2015; Udruženje obrtnika Zadar, 2016

Sl. 14. Udio zaposlenih i ukupnih prihoda poduzeća po JLS-ima UP-a Zadra 2014. godine

Izvor podataka: FINA, 2015

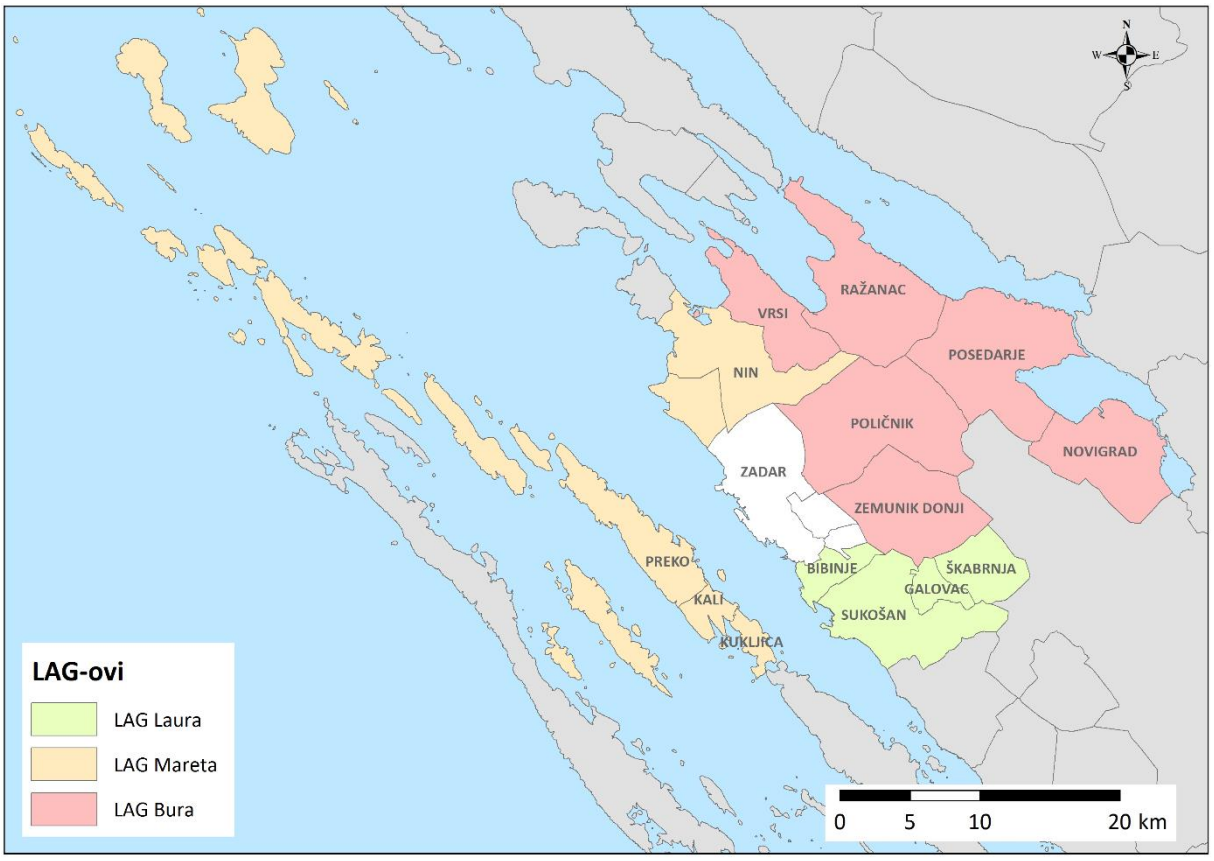
Po broju subjekata privatnog sektora unutar pojedinih razvojnih područja može se zaključiti kako su sva relativno dobro pokrivena te postoji dovoljan broj dionika koji mogu poticati projekte i aktivno sudjelovati u njihovoj pripremi i provedbi.

Civilni sektor čine neprofitne organizacije građana, prije svega udruge i zaklade. U Registru udruga u Republici Hrvatskoj je na dan 15. 3. 2016. g. bilo registrirano 1.120 udruga sa sjedištem u JLS-ima UPZD-a što je 66,0 % svih udruga Zadarske županije. U Gradu Zadru je od toga djelovalo 72,4 % svih udruga UP-a.

Izuzev Zadra prema broju udruga ističu se Preko (3,7 %), Nin (2,9 %), Bibinje i Novigrad (po 2,6 %) te Poličnik i Posedarje (po 2,5 %). Najmanji broj udruga registriran je na području općina Galovca i Škabrnje gdje djeluje tek nekoliko njih. S obzirom na mali broj udruga te slabe kapacitete i resurse, civilni sektor pojedinih JLS ne pokriva u dovoljnoj mjeri sva razvojna područja koja su dio Strategije. Iz toga proizlazi kako je na području nekih JLS-a potrebno poticati daljnji razvoj cjelokupnog civilnog sektora putem kojeg će lokalno stanovništvo moći u većoj mjeri sudjelovati u oblikovanju razvojnih mjera i upravljanju razvojem svog područja, kao i cijelog UP-a.

Ključ za obuhvatno i uključivo upravljanje razvojem je partnerski odnos i sinergično djelovanje svih dionika koji mogu doprinijeti tijekom planiranja i provedbe programa upravljanja razvojem. Jedan od oblika takvog sinergičnog

djelovanja su lokalne akcijske grupe (LAG-ovi) koje kroz partnerstvo dionika kombiniraju ljudske i financijske resurse iz sva tri sektora i na taj način osnažuju zajedničke i međusektorske projekte (HMRR, 2015). S obzirom da se LAG-ovi osnivaju u izvangradskim područjima, na prostoru UP-a djeluju tri LAG-a koja pokrivaju sve JLS-e uključujući i Grad Zadar u kojem, međutim, ne pokrivaju samo gradsko naselje Zadar. To su LAG Bura, LAG Laura i LAG Mareta (Sl. 15.). Posebno treba istaknuti iskustvo LAG-a Laure koji je sudjelovao u provedbi brojnih projekata od čega 65 projekata sufinanciranih nacionalnim sredstvima (ukupna vrijednost svih projekata iznosi 4,5 milijuna kuna) te 31 projektu sufinanciranom EU sredstvima (ukupne vrijednosti 950 tisuća eura). Projekti su provođeni u svih trinaest JLS-a i unutar sva tri sektora (javnog, privatnog i civilnog) prema čemu LAG Laura ima veliko iskustvo koje valja valorizirati u upravljanju razvojem UP-a.

Sl. 15. Područje djelovanja LAG-ova na prostoru UP-a Zadra 2015. godine

Izvor podataka: HMRR, 2015

4

PREPOZNAVANJE **RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA**

4. PREPOZNAVANJE RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA

4.1. Analiza prednosti, slabosti, prilika i prijetnji za društvo

RAZVOJNI POTENCIJALI	RAZVOJNE POTREBE
snage	**slabosti**
Demografija • Relativno velik broj stanovnika • Pozitivno opće kretanje i obje njegove sastavnice (prirodno kretanje i migracijski saldo) u 1. i 2. zoni • Dugogodišnja prisutnost procesa imigracije • Povoljniji demografski pokazatelji u odnosu na županijski i nacionalni prosjek Društvena i zdravstvena infrastruktura i stambeni fond • Porast broja stanova na području UPZD-a • Natprosječno dobra opremljenost postojećeg nastanjenog stambenog fonda (izuzev plinskih instalacija) • Riješeno stambeno pitanje velike većine stanovništva (98,3 %) • Natprosječan broj kreveta i liječnika UPZD-a u odnosu na županiju i državu • Izrađeni planovi razvoja zdravstvene infrastrukture Socijalno uključivanje, usluge socijalne skrbi i sigurnost građana • Pad broja korisnika financijske pomoći socijalne skrbi i usluga socijalnih ustanova u recentnom razdoblju • Pad broja kaznenih djela u UPZD-u u recentnom razdoblju Odgoj i obrazovanje • Adekvatna raspodjela predškolskih i osnovnoškolskih ustanova na području UPZD-a (izuzev otoka Grada Zadra) • Razvoj sveučilišta kroz porast broja studenata, programa i znanstvenika u recentnim godinama	Demografija • Izrazita polarizacija u prostornom razmještaju stanovništva • Mali prosječan broj stanovnika po naseljima (izuzev Grada Zadra) • Negativna prirodna promjena u 3. i 4. zoni UPZD-a • Izrazito visok udio starog stanovništva, prvenstveno u perifernim JLS-ima i na otocima • Velike prostorne nejednakosti u vrijednostima svih demografskih pokazatelja (demografski progresivna / problemska područja) • Porast broja emigranata u recentnom razdoblju • Izrazito negativni demografski pokazatelji i procesi na otocima • Nizak reproduktivni potencijal u većini JLS-a • Nedostatak mladog i obrazovanog stanovništva u zaleđu i na otocima • Velik broj osoba s poteškoćama u obavljanju svakodnevnih aktivnosti Društvena i zdravstvena infrastruktura i stambeni fond • Neravnomjerna prostorna distribucija centara većeg stupnja centraliteta • Slaba suradnja i komunikacija među institucijama koje pružaju javne usluge na lokalnoj razini • Slaba dostupnost stanova zadovoljavajuće kvalitete mladim obiteljima (visoke cijene stanova) • Relativno velik broj napuštenih stanova u zaleđu i na otocima • Nedostatak (nepostojanje) socijalnih stanova izvan područja Grada Zadra • Centraliziranost svih funkcija i vrsta infrastrukture u Gradu Zadru

• Županijske i lokalne stipendije za učenike i studente • Povoljnija obrazovna struktura u odnosu na županiju i državu • Povoljniji pokazatelji primarne i tercijarne (informatičke) pismenosti u odnosu na županiju i državu	• Nedovoljna zdravstvena zaštita u ruralnim područjima i na otocima • Vrlo nizak omjer broja liječnika i stanovnika većine JLS-a • Nepostojanje zdravstvenih ustanova tercijarne razine zaštite i nedostatak liječnika specijalista • Slaba dostupnost društvenih ustanova osobama s invaliditetom **Socijalno uključivanje, usluge socijalne skrbi i sigurnost građana** • Koncentracija institucija u Zadru što je dodatna prepreka uključivanju ugroženih skupina iz drugih dijelova urbanog područja (posebno s otoka) • Ispodprosječan iznos i rast dohotka po stanovniku u odnosu na nacionalni prosjek • Velik broj korisnika financijske pomoći socijalne skrbi, prvenstveno u 2. zoni UPZD-a • Iznadprosječna stopa nezaposlenosti u odnosu na nacionalni prosjek • Visoka stopa nezaposlenosti mladih, prvenstveno u 1. zoni UPZD-a • Nepostojanje sustavnog pristupa identifikaciju i rješavanju problema NEET skupine • Značajno veća nezaposlenost žena u odnosu na županiju i državu • Nedostatni prihodi (mali broj stanovnika ima stalne prihode) • Velik broj stanovnika bez prihoda u JLS-ima zaleđa • Nedostatak financija i prostora za pružanje adekvatnih usluga te kadra za pisanje projekata • Stanovnici otoka u nepovoljnom položaju pri traženju i ostvarivanju prava na usluge socijalne skrbi • Nedostatak obiteljskih domova i općenito ustanova za smještaj starijih osoba • Nedostatak volonterskih programa za socijalno uključivanje • Nedovoljna dostupnost socijalnih usluga za osobe s invaliditetom **Odgoj i obrazovanje** • Nepostojanje dječjih vrtića na otocima Grada Zadra i u pojedinim JLS-ima 2. zone UPZD-a • Nedovoljna prilagođenost odgojno-obrazovnih ustanova osobama s invaliditetom • Izrazita koncentracija srednjoškolskih i visokoškolskih ustanova te ustanova cjeloživotnog obrazovanja u Gradu Zadru • Nedostatak ustanova za obrazovanje učenika s poteškoćama u razvoju • Nedostatak učeničkog i studentskog smještaja

	• Neodgovarajuća obrazovna infrastruktura, dotrajalost pojedinih postojećih objekata i opreme u osnovnim i srednjim školama • Visoka cijena programa za obrazovanje odraslih
prilike	**prijetnje**
Demografija • Povoljniji pokazatelji projekcija kretanja stanovništva u odnosu na županijsku i nacionalnu razinu Društvena i zdravstvena infrastruktura i stambeni fond • Nastavak korištenja mjera iz programa društveno poticane stanogradnje (POS) • Korištenje aplikacije Wheelmap.org u svrhu određivanja potreba i razine dostupnosti objekata osobama s invaliditetom Socijalno uključivanje, usluge socijalne skrbi i sigurnost građana • Izrađen Socijalni plan (2015) na županijskoj razini • Uvođenje raznovrsnih mjera aktivne politike tržišta rada usmjerenih na zapošljavanje socijalno isključenih skupina • Rastući broj i interes dionika za pružanje izvaninstitucionalnih oblika skrbi te za djelovanje u području socijalnog uključivanja • Značajna financijska sredstva (ESI fondovi) usmjerena na razvijanje izvaninstitucionalnih oblika skrbi u zajednici Odgoj i obrazovanje • Većina dječjih vrtića ima planove daljnjeg razvoja (stručno usavršavanje djelatnika, obnova infrastrukture itd.) • Porast upisnih kvota sveučilišnih studija • Smanjenje razlika u stupnju obrazovanja prema spolu • Provedena analiza i projekcija potreba na tržištu rada • Strategija razvoja ljudskih potencijala Zadarske županije (2011. i 2015.) • Izrada novih programa strukovnog obrazovanja usklađenih sa potrebama na tržištu rada	Demografija • Daljnje napredovanje procesa starenja stanovništva • Daljnji pad reproduktivnog potencijala • Pojava i jačanje negativnih trendova u pojedinim JLS-ima (prvenstveno 3. i 4. zoni) • Ublažavanje pozitivnih obilježja migracijskih procesa (snažniji porast emigracije od imigracije) na razini cijelog UPZD-a • Iseljavanje mladog i obrazovanog radno sposobnog stanovništva • Neadekvatnost i nedostatak strateških dokumenata na nacionalnoj/regionalnoj razini vezanih uz populacijsku politiku Društvena i zdravstvena infrastruktura i stambeni fond • Povećanje broja stanova koji se koriste povremeno • Sve izraženija potreba za pojačanim održavanjem pojedinih zgrada i socijalnih stanova zbog starosti • Jačanje centralizacije društvene i zdravstvene infrastrukture i jačanje funkcionalne ovisnosti o Gradu Zadru • Pritisak na zdravstvene ustanove tijekom ljetnih mjeseci zbog velikog broja turista • Nepredvidive posljedice privatizacije zdravstva Socijalno uključivanje, usluge socijalne skrbi i sigurnost građana • Dugotrajna nezaposlenost • Nedostatak realnih podataka zbog zastupljenosti sive ekonomije u turizmu • Smanjenje lokalne i regionalne financijske pomoći zbog smanjenja priljeva u proračune lokalne i regionalne samouprave • Porast pritiska na ustanove za pružanje usluga i smještaja starijim osobama • Natprosječna stopa kriminaliteta u odnosu na županiju i državu • Nedovoljna osjetljivost društvene zajednice prema određenim socijalnim kategorijama • Nedovoljna pravna uređenost za djelovanje u području socijalnog poduzetništva • Povećanje (apsolutnog) broja socijalno isključenog stanovništva (dugoročno

	nezaposleni, nezaposleni starijih dobnih skupina, staro stanovništvo) • Nepostojanje sustava praćenja NEET-ova i djelovanja na njihovu socijalnom i uključivanju na tržište rada Odgoj i obrazovanje • Nepovezanost obrazovnih programa i upisnih kvota s potrebama gospodarstva • Smanjenje priljeva djece u jasličku, vrtićku i srednjoškolsku dob • Nedostupnost podataka o kvaliteti dječjih vrtića i usklađenosti s nacionalnim i EU standardima • Pad broja učenika i razrednih odjela osnovnih škola u UPZD-u • Problem organizacije nastave u 2 smjene • Prevelik naglasak sveučilišta na humanističke znanosti • Smanjenje broja diplomiranih studenata u recentnim godinama • Neinformiranost i nezainteresiranost stanovništva za cjeloživotne programe obrazovanja • Visoka cijena programa cjeloživotnog obrazovanja • Smanjenje broja programa cjeloživotnog obrazovanja u recentnom razdoblju • Nezainteresiranost poslodavca za daljnja usavršavanja njihovih zaposlenika u cilju stjecanja novih znanja i vještina • Slab utjecaj gospodarstva na usmjeravanje sustava obrazovanja /nedovoljna uključenost poslodavaca u proces obrazovanja • Nedostatak sredstava za kapitalne investicije u srednjim i osnovnim školama

4.2. Analiza prednosti, slabosti, prilika i prijetnji za gospodarstvo

Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
snage	**slabosti**
Opća gospodarska kretanja • Porast indeksa razvijenosti gotovo svih JLS-a u recentnom razdoblju • Porast važnosti prerađivačke industrije te poljoprivrede, šumarstva i ribarstva Tržište rada • Pozitivni pokazatelji kretanja zaposlenosti / nezaposlenosti u recentnom razdoblju Poslovno okruženje • Velik broj mikro- i malih poduzeća • Rast broja poduzeća i ukupnih prihoda • Značajna proizvodnja pića i prehrambenih proizvoda Turizam i kultura • Duga turistička tradicija i značenje • Velika prirodna i kulturna ponuda • Zadovoljavajuća pokrivenost uredima turističkih zajednica • Razvijeni kupališni, nautički i kulturni turizam u 1. zoni • Porast značenja turizma – rast broja dolazaka, noćenja i turističkih objekata • Duga kulturno-povijesna tradicija • Zadovoljavajući broj sportsko-rekreacijskih sadržaja i usluga za turiste Poljoprivreda i ribarstvo • Razvijenost i povezanost voćarstva i vinogradarstva s prehrambenom industrijom • Velike poljoprivredne površine u odnosu na ostale dalmatinske županije • Vrlo povoljni klimatski i pedološki uvjeti za maslinarstvo • Razvijeno pčelarstvo • Porast broja poljoprivrednih gospodarstava na području cijelog UPZD-a uz značajno pozitivnije trendove u odnosu na županiju i državu • Porast broja ekoloških poljoprivrednih gospodarstava i površina • Tradicija i razvijenost ribarstva i marikulture (prema broju plovila/uzgajališta i količini ulova/uzgoja) • Postojanje LAGUR-a i ribarskih zadruga	Opća gospodarska kretanja • Nizak stupanj razvijenosti JLS-a 2. i 3. zone • Veliki nesrazmjer u razvijenosti između Grada Zadra i ostalih JLS-a • Izražena dominacija turističkog sektora • Nedostatak integriranog pristupa razvoju gospodarstva Tržište rada • Lošiji pokazatelji u zaleđu (viša stopa nezaposlenosti / niža zaposlenosti) • Izraženo sezonalno kretanje zaposlenosti /nezaposlenosti • Viša stopa nezaposlenosti žena • Ispodprosječan broj zaposlenih u proizvodnim djelatnostima u odnosu na županiju i državu • Visoka stopa nezaposlenosti mladih, prvenstveno u zaleđu • Nedostatak kvalificirane radne snage u pojedinim djelatnostima (poljoprivreda, ribarstvo, ugostiteljstvo, turizam, sport, strojarstvo, obrazovanje) • Slaba zastupljenost javnih radova u sprječavanju nezaposlenosti Poslovno okruženje • Neravnomjerna prostorna distribucija poduzeća i obrta (koncentracija u Gradu Zadru) • Nedostatak velikih poduzeća i koncentracija postojećih u Zadru • Negativni konsolidirani financijski rezultati (gubitak) poduzeća u recentnim godinama • Pad broja obrta u recentnom razdoblju • Slaba infrastrukturna opremljenost i popunjenost poslovnih zona na području UPZD-a • Nedostatak ulaganja, umreženosti i suradnje • Nerijetko dugi administrativni procesi • Smanjenje udjela proizvodnih djelatnosti u korist uslužnih djelatnosti • Nedovoljno razvijeno poslovno okruženje i nepovoljna poduzetnička klima • Nedostatak energetskih kapaciteta i prostora u poduzetničkim zonama • Neadekvatna znanstvena usmjerenost sveučilišta na društvene i humanističke znanosti

	Turizam i kultura • Izrazito sezonalni karakter turizma • Slaba turistička razvijenost Ravnih Kotara • Prenaglašena važnost Zadra u turizmu • Nedovoljna razvijenost ostalih oblika turizma (osim ljetno kupališnog) • Nedostatak kvalitetnog hotelskog smještaja i kamp-odmorišta • Nerentabilnost turističke infrastrukture izvan sezone • Negativni financijski rezultati turističkog poslovanja u recentnom razdoblju • Slaba suradnja u stvaranju turističke ponude i promocije • Slaba turistička promocija otoka unatoč velikom potencijalu • Nedostatak kvalificirane radne snage u turizmu **Poljoprivreda i ribarstvo** • Nedostatak vode i nerazvijenost sustava navodnjavanja • Usitnjenost zemljišta • Neriješeni vlasnički odnosi • Visoka starost poljoprivrednika
prilike	**prijetnje**
Opća gospodarska kretanja • Mjere i projekti za razvoj potpomognutih područja • Iskorištavanje financijskih sredstava iz EU fondova • Porast BDP-a i indeksa razvijenosti Zadarske županije **Tržište rada** • Mjere za povećanje zaposlenosti / smanjenje nezaposlenosti **Poslovno okruženje** • Porast izravnih stranih ulaganja u Zadarsku županiju u recentnom razdoblju • Razvoj novih tehnologija i inovacija u proizvodnji • Povezivanje znanosti i poslovnog sektora (postojanje Sveučilišta) • Razvoj centara kompetencije kroz Program dodjele državne potpore za razvoj Centara kompetencija • Izrada Strategije pametne specijalizacije Republike Hrvatske • Promocija kulturnih i kreativnih industrija **Turizam** • Povezivanje turizma i drugih gospodarskih djelatnosti	**Opća gospodarska kretanja** • Neravnomjeran regionalni razvoj u državi • Ispodprosječan županijski BDP pc u odnosu na nacionalni prosjek **Tržište rada** • Smanjenje radnog kontingenta, prvenstveno mlade radne snage (20-34 g.) • Povećanje opterećenosti radnog stanovništva starim • Porast broja zaposlenih u javnom sektoru uz smanjenje u privatnom • Problemi preobrazovanosti i dugotrajne nezaposlenosti • Nezainteresiranost nezaposlenih za korištenje mjera (obrazovanje nezaposlenih osoba, potpore za samozapošljavanje...) • Neusklađenost obrazovnih programa s potrebama tržišta **Poslovno okruženje** • Trend pada investicija poduzeća • Smanjenje broja obrta i zaposlenih u obrtima u Zadarskoj županiji • Ispodprosječna strana ulaganja u Zadarsku županiju u odnosu na prosjek Jadranske Hrvatske • Pad atraktivnosti poslovnih zona • Neriješeni imovinsko-pravni odnosi

• Povoljni uvjeti za produljenje turističke sezone • Razvoj selektivnih oblika turizma • Izrada Regionalnog programa uređenja plaža Zadarske županije • Blizina nacionalnih i parkova prirode • Blagi oporavak rezultata turističkog poslovanja • Brendiranje destinacije • Jača promocija i razvoj turističkih proizvoda na otocima i u zaleđu **Poljoprivreda i ribarstvo** • Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EAFRD) • Povezivanje s turističkim sektorom • Razvijeno ovčarstvo u Zadarskoj županiji i dijelu UPZD-a • Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EFPR) • Iskorištavanje postojećeg domaćeg tržišta za prodaju poljoprivrednih i ribarskih proizvoda • Naglašeno značenje Zadarske županije prema broju ekoloških poljoprivrednih gospodarstava u odnosu na ostale dalmatinske županije	• Smanjenje ulaganja u znanost i razvoj na nacionalnoj razini **Turizam** • Stihijski (neplanski) razvoj turizma te apartmanizacija i betonizacija • Nedostatak inicijativa za razvoj plaža • Jači razvoj masovnog turizma • "Apartmanizacija i betonizacija" uslijed nekontroliranog razvoja turizma • Onečišćenje okoliša i smanjenje kvalitete javne infrastrukture uzrokovano velikim pritiskom turista **Poljoprivreda i ribarstvo** • Sve veći broj neobrađenih površina • Značajno veći porast broja zatvorenih u odnosu na otvorena poljoprivredna gospodarstva • Značajno sporiji razvoj marikulture u odnosu na županiju • Preveliki izlov ribe u Jadranu • Otpor lokalnog otočnog stanovništva prema marikulturi • Negativan utjecaj marikulture na kvalitetu marinskog okoliša • Nedovoljna educiranost poljoprivrednog stanovništva o korištenju financijskih sredstava iz EU fondova • Nedovoljna zainteresiranost poljoprivrednika za inovacije u poljoprivredi

4.3. Analiza prednosti, slabosti, prilika i prijetnji za urbano okruženje

Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
snage	**slabosti**
Gospodarenje urbanim okolišem i izloženost rizicima • Visoka kakvoća okoliša u UPZD-u (zrak, voda, more...) • Trend smanjenja emisija CO_2 • Dva uređaja za pročišćivanje otpadnih voda u Gradu Zadru • Izrađena Vizija pripravnosti Grada Zadra na klimatske promjene i pripadajući akcijski plan u okviru projekta EU Cities Adapt • Provedeni regulacijski zahvati i izgrađeni nasipi kojima je smanjena opasnost od plavljenja • Velik broj vatrogasnih postrojbi za slučaj prirodnih i antropogenih nepogoda i katastrofa • Velika biološka i krajobrazna raznolikost Upravljanje javnim urbanim površinama • Prepoznata je potreba zaštite i očuvanja morskog okoliša (predložena područja za zaštitu) • Velik dio područja UPZD-a dio mreže Natura 2000 • Pozitivni primjeri – provedeni projekti prenamjene brownfield područja Komunalna infrastruktura • Razgranata prostorna distribucija vodoopskrbne, elektroenergetske i kanalizacijske mreže • Službeno odlagalište otpada na području UPZD-a • Kvalitetna i zdravstveno ispravna voda za piće Prometna infrastruktura • Razgranata cestovna mreža • Natprosječna gustoća cestovne mreže i međusobna povezanost lokalnih, županijskih i državnih prometnica u odnosu na županiju i državu • Izgrađena infrastruktura zračnog, pomorskog i željezničkog prometa • Zračna luka s dvije uzletno-slijetne staze (jedina takva u Hrvatskoj) • Novoizgrađena putničko-teretna luka Gaženica velikog kapaciteta	Gospodarenje urbanim okolišem i izloženost rizicima • 2/3 izvora emisija Zadarske županije u UPZD-u • 25 % otpadnih voda kućanstava i gospodarstva se ne prikuplja u sustav odvodnje i ne pročišćuje • Nedostatna vlažnost tala u Ravnim Kotarima • Plitka i slabije plodna tla na otocima • Lokaliteti izuzetno zagađeni vrlo toksičnim polikloriranim bifenilima (PCB) • Minski sumnjiva područja • Nedostatak strateških planova vezanih uz prevenciju prirodnih rizika Upravljanje javnim urbanim površinama • Mali broj zaštićenih prirodnih vrijednosti u UPZD-u (tek tri) • Postojanje osjetljivih ali nezaštićenih ekosustava • Slaba mogućnost iskorištavanja šuma zbog slabo iskoristivih degradacijskih oblika • Preko četvrtine šumskih površina je neobraslo šumsko zemljište • Mali broj brownfield područja u vlasništvu JLS-a Komunalna infrastruktura • Neizgrađenost vodovodne i kanalizacijske infrastrukture na otocima Grada Zadra • Nerazvijena plinska mreža i sustav javnog grijanja na području UPZD-a • Neusklađenost postojećeg odlagališta otpada prema propisanim standardima • Nedostatak odlagališta na području UPZD-a i velik broj ilegalnih odlagališta • Zastarjelost elektroenergetske mreže na otocima i podmorskih kabela • Siromaštvo vodnim resursima (posebice obalna zona i otoci) i nestašice vode u ljetnim mjesecima • Nedovoljna razina iskorištavanja potencijala obnovljivih energenata, posebice vjetra i Sunca • Nedostatna educiranost stanovništva o važnosti i mogućnostima iskorištavanja obnovljivih energenata Prometna infrastruktura • Loša kvaliteta cestovnih prometnica na otocima • Velik broj prometnih nesreća na području UPZD-a u odnosu na županiju

Urbani prijevoz • Visoka razina razvijenosti autobusnog javnog prijevoza (Grad Zadar) • Osigurana sredstva za besplatan javni prijevoz osoba s invaliditetom (Grad Zadar) • Porast broja taksija (Grad Zadar) • Uveden Nextbike sustav javnih bicikala **Internetska infrastruktura** • Visoka pokrivenost širokopojasnom infrastrukturom • Natprosječan udio korisnika širokopojasnog interneta u odnosu na županijski i državni prosjek	• Nedovoljna propusna moć cesta Grada Zadra i nepostojanje sustava cjelovite koordinacije semaforskih uređaja • Nezadovoljavajuće stanje i slaba iskorištenost željezničke infrastrukture • Nepostojanje alternativnog cestovnog pristupa aerodromu • Nefunkcioniranje dužobalnog linijskog prometa i slaba međusobna povezanost otoka • Prometovanje međunarodne brodske linije samo u sezoni **Urbani prijevoz** • Nerazvijen željeznički i pomorski javni prijevoz • Nepostojanje objedinjenog organiziranog intermodalnog prijevoza • Nepostojanje i neadekvatnost postojećih biciklističkih staza u mnogim JLS-ima **Internetska infrastruktura** • Unatoč velikoj pokrivenosti manje od polovice stanovništva UPZD-a koristi širokopojasni internet • Nemogućnost korištenja brzog interneta (50 Mbit/s i više) – osim u kopnenom dijelu Grada Zadra • Nepostojanje podvodnih optičkih kablova do otoka i zastarjelost telekomunikacijske infrastrukture na njima
prilike	**prijetnje**
Gospodarenje urbanim okolišem i izloženost rizicima • Izgradnja javnog sustava grijanja i plinofikacija • Sredstva EU i programi LIFE+ i Horizon 2020 za provođenje mjera vezanih uz prilagodbu klimatskim promjenama **Upravljanje javnim urbanim površinama** • Sredstva EU za obnovu javnih urbanih površina (ITU mehanizam) • Povećanje broja gospodarskih subjekata za preradu drveta • Većina brownfield područja je u državnom vlasništvu • Lokalna i nacionalna svijest o potrebi obnove brownfield područja (izrađene strategije) i velik broj područja koja se mogu prenamijeniti • Aktivnost na polju uvođenja evidentiranih prirodnih vrijednosti u registar prirodnih vrijednosti i proglašenje zaštite **Komunalna infrastruktura** • Izrađen Atlas vjetra Zadarske županije	**Gospodarenje urbanim okolišem i izloženost rizicima** • Šumski požari u ljetnim mjesecima i pojačano zagađenje zbog povećanja broja turista i automobila • Nepostojanje sustavnog mjerenja kakvoće vode, tla i zraka na području UPZD-a • Balastne vode i nautički turizam • Ilegalna gradnja i gradnja bez adekvatne oborinske odvodnje, nepravilno korištenje poljoprivrednog zemljišta i deforestacija • Klimatske promjene (porast broja suša, olujnih nevremena, intenzivnih pljuskova s bujicama, poledice i tuče) • Potresi • Postojanje privrednih subjekata koji koriste opasne tvari i pretovar opasnih potencijalnih zagađivača u luci Gaženica **Upravljanje javnim urbanim površinama** • Nesustavno prikupljanje i nedostatak podataka o javnim zelenim površinama • Neodrživo gospodarenje šumama • Sporost procesa prenamjene brownfield područja **Komunalna infrastruktura**

• Suradnja Grada Zadra i ostalih JLS-a po pitanju odlagališta otpada • Izgradnja Centra za gospodarenje otpadom u Biljanima Donjim • Povoljni uvjeti za iskorištavanje Sunca i vjetra • Sredstva iz EU fondova • Započeta plinofikacija na prostoru UPZD-a • Poticaji za iskorištavanje obnovljivih energenata • Izrađen Akcijski plan energetske učinkovitosti Grada Zadra Prometna infrastruktura • Povećanje investicija za održavanje prometnica • Mogućnosti za prostorno širenje aerodroma • Asfaltirana uzletno-sletna staza kod vojarne Šepurina • Porast značenja zračne luke Urbani prijevoz • Primjena „park & ride" i „bike & ride" principa • Proširenje sustava javnih gradskih bicikala • Povećanje broja prevezenih putnika u javnom gradskom prijevozu • Izrada masterplana održive urbane mobilnosti Internetska infrastruktura • Projekt modernizacije infrastrukture i ubrzanja usluga	• Pritisak na komunalnu infrastrukturu tijekom turističke sezone • Daljnje korištenje neadekvatnog odlagališta otpada Dikla • Nezainteresiranost stanovništva za korištenje obnovljivih izvora energije Prometna infrastruktura • Opterećenost svih oblike prometne infrastrukture tijekom turističke sezone • Slabo održavanje prometnica na otocima • Nezainteresiranost za modernizaciju i razvoj željezničke infrastrukture • Dugoročna neodrživost postojećeg modela sufinanciranja niskotarifne kompanije RyanAira • Smanjenje broja prevezenih putnika brodskim linijama • Značajan pad teretnog prometa luke Gaženice u recentnom razdoblju Urbani prijevoz • Nedostatak podataka o prilagođenosti infrastrukture za osobe s invaliditetom (izuzev Grada Zadra) • Daljnje favoriziranje automobilskog prometa Internetska infrastruktura • Zaostajanje infrastrukture i kvalitete usluga na otocima zbog nedovoljnih ulaganja i izostanka modernizacije

4.4. Scenarijsko planiranje

Scenarijsko planiranje regionalnog razvoja razvilo se u posljednjim desetljećima 20. stoljeća. Važnost takvog pristupa u prostornom i regionalnom planiranju proizlazi iz povećanja znanja o razvojnim trendovima i elementima prostora i konačno iz produkata koji može voditi konkretnim strategijama i mjerama upravljanja (Radeljak, 2014). U Republici Hrvatskoj scenarijsko planiranje ponajprije se koristi u strateškim dokumentima vezanim uz razvoj turizma na lokalnoj i regionalnoj razini.

U ovom dokumentu scenarijsko planiranje koristi se kako bi se dobio dodatni izvor podataka o razvojnim potrebama i potencijalima. Tehnikom upitnika prikupljeni su podaci od predstavnika organizacija i ustanova iz javnog, privatnog i civilnog sektora prema kojima su identificirani čimbenici koji bi trebali imati presudan utjecaj na budući razvoj Urbanog područja Zadra.

Kvalitativnom analizom potencijalnih scenarija i usporedbom s postojećim trendovima i identificiranim čimbenicima odabrana su tri izgledna scenarija: plavi scenarij - polifunkcionalni gospodarski razvoj uz održivo korištenje prostornih resursa i tehnološki razvoj, zeleni scenarij - monokultura turizma uz održivo korištenje prostornih resursa te sivi scenarij - monokultura turizma uz neodrživo korištenje prostornih resursa. Radi se o prognostičkim scenarijima kojima se nastoje predvidjeti pravci mogućeg razvoja Urbanog područja Zadra do 2023. g. Scenariji su potom građeni diferencijacijom identificiranih čimbenika razvoja prema viđenjima ispitanika, a uzimajući u obzir pretpostavke vezane uz diversificiranost gospodarstva i održivost korištenja prostora. Detaljna razrada scenarija s osjetljivošću prema razvojnim područjima dana je u Prilogu 3.

Treba imati na umu kako scenarijsko planiranje ne može u potpunosti adresirati sve čimbenike razvoja zbog čega predstavlja donekle idealiziranu pretpostavku budućnosti. Iz tog je razloga ono prikladnije za dugoročno strateško planiranje. Uzimajući te dvije odrednice u obzir u kombinaciji s korištenim participativnim pristupom, može se očekivati kako scenariji bolje predviđaju razvoj UP-a kroz drugo desetljeće 21. stoljeća nego stanje tijekom preciznije određene 2023. g. Stoga je to uzeto u obzir u određivanju razvojnih potreba i potencijala i potom u procesu izrade strateškog okvira te je odabrani scenarij poslužio više kao vodilja nego skup konkretnih smjernica.

Pregled scenarija dan je u sljedeća tri boksa.

POLIFUNKCIONALNI GOSPODARSKI RAZVOJ UZ ODRŽIVO KORIŠTENJE PROSTORNIH RESURSA I TEHNOLOŠKI RAZVOJ

Gospodarski razvoj UP-a Zadra do 2023. g. bit će usmjeren prema razvoju različitih gospodarskih djelatnosti (turizma, industrije, poljoprivrede i ribarstva) uslijed čega će se povećati broj radnih mjesta u svim tim djelatnostima. Polifunkcionalni gospodarski razvoj potaknut će pozitivne demografske trendove (prije svega imigraciju mladog stanovništva i prirodni prirast) i značajan porast zaposlenosti. Naime, otvaranje novih radnih mjesta privući će mlado stanovništvo u potrazi za poslom što će povećati reprodukciju stanovništva, ali i poboljšati socijalno stanje i kvalitetu života. Sukladno tome će se povećati i potrebe za predškolskim i osnovnoškolskim ustanovama i programima, a povećat će se i ulaganja u različite obrazovne programe usklađene s potrebama lokalnog gospodarstva (turizma, poslovanja, poljoprivrede i marikulture u prvom redu), posebice u I. zoni UPZD-a. Kao posljedica toga poboljšat će se ponuda stručne radne snage, a konsekventno će doći do povećanja proizvodnje i konkurentnosti poduzeća. Ipak, demografsko starenje neminovno će se nastaviti, a uočit će se i pojačano useljavanje starijeg, umirovljenog stanovništva koje će u potrazi za idealnim bioklimatskim uvjetima odlučiti trajno se preseliti u zadarsko područje. To će povećati potrebe za kvalitetom i brojem zdravstvenih i usluga socijalne skrbi, posebice u I. i IV. zoni. Zajedno s tim razvijat će se i zdravstveni turizam koji će dodatno poboljšati ponudu zdravstvenih usluga.

Uslijed povećanja prihoda u gospodarstvu doći će do značajnog unaprjeđenja društvenih funkcija i sadržaja i povećanja njihova broja što će imati posebno povoljan funkcionalni i demografski utjecaj na ruralne zone UPZD-a. Razvoj UPZD-a slijedit će načela razvoja tzv. pametnog grada koji podrazumijeva veće korištenje obnovljivih energenata, održivu mobilnost i razvoj tehnologija. Osnažit će se suradnja između Sveučilišta i drugih znanstveno-tehnoloških institucija i poslovnih subjekata uslijed čega će doći do jačeg transfera znanja i tehnologija iz znanosti u poslovni sektor što će doprinijeti povećanju konkurentnosti gospodarstva i otvaranju novih poduzeća, posebice u I. i II. zoni.

Razvoj infrastrukture poslovne potpore i poticanje ulaganja u industrijsku proizvodnju dovest će do uspona poslovnog sektora, jačeg privlačenja investicija i otvaranja novih pogona i obrta. Daljnjom specijalizacijom poslovnih zona poboljšat će se ukupno poslovanje i povećati konkurentnost poslovnih subjekata. Dodatni poticaj razvoju malog i srednjeg poduzetništva i obrtništva dat će mogućnosti iskorištavanja nacionalnih i europskih strukturnih fondova što bi se u konačnici moglo odraziti kroz povećanje kvalitete ponude proizvoda i usluga.

Razvoj selektivnih oblika turizma dovest će do produljenja turističke sezone na veći dio godine i privlačenja novih turista zainteresiranih za turističku ponudu drukčiju od uobičajene 3S ponude (sun, sea & sand). Unatoč jačem razvoju i drugih djelatnosti, turizam će ostati važna gospodarska grana jer će omogućiti ravnomjernije raspoređene prihode tijekom godine. Selektivni oblici turizma dovest će i do otvaranja lokalnih obrta usmjerenih na pružanje proizvoda i usluga turistima. Posebno će biti izraženo jačanje kulturnog i sportskog turizma koji će omogućiti razvoj kulturnih i sportsko-rekreacijskih sadržaja, od čega će izravne koristi imati i lokalno stanovništvo, kao i veće financiranje zaštite i očuvanja

kulturne baštine. Povećanje broja visokokvalitetnih smještajnih i ugostiteljskih objekata privući će turiste veće platežne moći što će značiti i veće prihode. Sveukupno poboljšanje turističke ponude poboljšat će turističko iskustvo i ojačati brendiranje destinacije.

Poljoprivreda, ribarstvo i marikultura također će imati poticaja za razvoj, primarno uslijed jačeg povezivanja s turizmom i industrijom te strateškoplanskog pristupa razvoju primarnog sektora. Naime, razvojem ruralnog turizma i većom potražnjom za lokalnim prehrambenim proizvodima povećat će se broj poljoprivrednih gospodarstava i malih ribara koji će svoje proizvode plasirati u lokalne ugostiteljske objekte. Uz to će i razvoj agroturizma povećati broj mješovitih poljoprivrednih gospodarstava usmjerenih na agroturističku ponudu i privlačenje turista zainteresiranih doživjeti ruralno iskustvo. Na lokalnoj i nacionalnoj razini pak će se poticati osnivanje obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava i osigurati plasman njihovih proizvoda na tržištu, a kroz mjere okrupnjavanja zemljišta poboljšat će se iskorištenost poljoprivrednih površina. Razvoju poljoprivrede i ribarstva će doprinijeti i razvoj poljoprivrednih i ribarskih zadruga. Premda će se nastaviti ulagati u razvoj marikulture, više će se pažnje posvećivati očuvanju okoliša uslijed čega će se zatvoriti ribogojilišta štetna za marinske ekosustave. Dugoročno će negativan faktor razvoja poljoprivrede i marikulture biti i klimatske promjene uslijed čega će se početi organizirati edukacije poljoprivrednika za prilagodbu i ublažavanje klimatskih promjena.

Ulaganja će se povećati i u komunalnu, energetsku i prometnu infrastrukturu, a sve će se to odraziti kroz povećanje kakvoće okoliša i kvalitete života. Doći će do decentralizacije prometne mreže i povećati prometna povezanost zona što će omogućiti i bolje kombiniranje turističke ponude među JLS-ima odnosno razvoj tzv. planimor turizma i posljedično povećanje broja turista, posebice u II. i III. zoni. Uvođenje novih zračnih linija također će povećati broj stranih turista dok će stavljanje cjelokupne lučke infrastrukture u funkciju privući turističke sadržaje na glavni element intermodalne prometne infrastrukture u UPZD-u što će se povoljno odraziti na razvoj kruzerskog turizma i posjećenost otoka. Razvijat će se svi oblici prometa: cestovni, pomorski, željeznički, zračni, i doći će do jačeg povezivanja s gospodarstvom što će se odraziti kroz veći promet roba.

Blagi rast broja turista i prometa povećat će pritisak na prirodne resurse koji će se nastojati rješavati uvođenjem ekološki prihvatljivih praksi. Poticat će se korištenje obnovljivih energenata i modernih tehnologija čime će se povećati energetska učinkovitost zgrada, prometa i infrastrukture, kakvoća okoliša te kvaliteta i atraktivnost životnog i turističkog okruženja. Sve bi to trebalo smanjiti javne troškove pa će se javna financijska sredstva stečena kroz sveukupnu proizvodnju i turizam preusmjeriti u modernizaciju i izgradnju infrastrukture.

Veliku će važnost pritom dobiti povezivanje otoka s kopnom kroz modernizaciju luka i uvođenje novih trajektnih i brodskih veza čime će se ojačati dostupnost funkcija stanovništvu otoka, ali i povećati njihovu dostupnost turistima. Problem će predstavljati nedostatak parkirnih mjesta uslijed povećanja prometa što će se rješavati povećanjem ulaganja u javni prijevoz, posebice u I. zoni. Posebna će se pozornost posvetiti uvođenju sustava odvojenog prikupljanja i gospodarenja otpadom kako bi se smanjilo opterećenje okoliša i povećala kvaliteta životnog okruženja u svim zonama UPZD-a.

Ključnu ulogu u tome će imati izgradnja centra za gospodarenje otpadom koji će omogućiti zbrinjavanje otpada te smanjiti broj divljih odlagališta otpada. U odgojno-obrazovnim programima pojačat će se sadržaji vezani uz zaštitu i očuvanje okoliša te učinke divljeg odlaganja otpada.

Sveukupno će se područje UPZD-a uvjetno gospodarski zonirati odnosno pojedini će gospodarski sektori biti više zastupljeni u određenim dijelovima UP-a pri čemu zone međusobno nisu isključive. Poljoprivredna zona obuhvaćat će područje Ravnih kotara i otoke (tzv. voćarsko-maslinarska zona), poslovna zona obuhvaćat će središnji dio UPZD-a, a turistička zona priobalje i otok Ugljan.

MONOKULTURA TURIZMA UZ ODRŽIVO KORIŠTENJE PROSTORNIH RESURSA

Monokultura turizma obilježit će gospodarski razvoj UP-a Zadra do 2023. g., premda će se nastojati razvijati na obziran način i uz održivo korištenje prostornih resursa. Usporedno s turizmom kao dominantnom gospodarskom granom u manjoj će se mjeri razvijati i ostale gospodarske djelatnosti kao dopunske djelatnosti turizmu. Uslijed rasta važnosti turizma gospodarska kretanja i potražnju za radnom snagom obilježit će sezonalnost, premda će razvoj selektivnih oblika turizma donekle ublažiti tu tendenciju budući da će doći do produljenja turističke sezone.

Dosadašnji demografski trendovi uglavnom će se nastaviti budući da će otvaranje radnih mjesta u turizmu i dalje privlačiti mlađe imigrante, a potencijalno doseljavanje starijih, umirovljenih osoba koje će se u potrazi za idealnim bioklimatskim uvjetima odlučiti trajno se preseliti u zadarsko područje, doprinosit će i onako uznapredovalom starenju stanovništva. Uslijed toga doći će do manjeg poboljšanja socijalnog stanja, a uslijed razvoja zdravstvenog turizma povećat će se opseg i kvaliteta zdravstvenih usluga, posebice u 1. i 4. zoni. Zbog imigracije mladih osoba zainteresiranih za rad u turizmu, povećat će se broj mladih obitelji čime će porasti potražnja za predškolskim ustanovama s programima i tijekom ljetnih mjeseci, posebice izvan 2. zone. Uslijed dominacije s turizmom povezanih djelatnosti povećat će se broj obrazovnih programa vezanih uz turizam (a potencijalno i uz jezike).

Premda neće biti statistički prevelikog povećanja broja radnih mjesta, taj će broj rasti u proljetnim i jesenskim, a u manjoj mjeri i zimskim mjesecima uslijed produljenja turističke sezone i razvoja cjelogodišnjih turističkih sadržaja. Poslovni će sektor znatno manje doprinositi povećanju zaposlenosti i imigraciji. Doći će do određenog povećanja suradnje između Sveučilišta i poslovnih subjekata te će doći do transfera znanja i tehnologija iz znanosti u poslovni sektor kao i kvalificirane radne snage, prvenstveno u one segmente usmjerene na turizam. Zbog smanjenja ulaganja u industrijsku proizvodnju te zbog monokulturne usmjerenosti gospodarstva izostat će značajniji razvoj infrastrukture poslovne potpore kao i investicije pa će napredak doživjeti samo poduzeća i obrti povezani s turizmom, a u manjoj mjeri oni usmjereni na izvoz. Ta će poduzeća i obrti imati i bolju potporu za iskorištavanje nacionalnih i fondova EU što će doprinijeti povećanju kvalitete ponude i usluga u turizmu.

Snažan razvoj selektivnih oblika turizma dovest će do značajnog produljenja turističke sezone na veći dio godine i privlačenja novih turista veće platežne moći i zainteresiranih za turističku ponudu drukčiju od uobičajene 3S ponude (sun, sea & sand). Kroz to će se uvelike povećati gospodarska važnost turizma jer će omogućiti ravnomjernije raspoređene prihode tijekom godine, a prihodi će omogućiti daljnja ulaganja u razvoj turističke infrastrukture. Selektivni oblici turizma dovest će i do otvaranja lokalnih obrta usmjerenih na pružanje proizvoda i usluga turistima. Posebno će biti izraženo jačanje kulturnog i sportskog turizma koji će omogućiti razvoj kulturnih i sportsko-rekreacijskih sadržaja, od čega će izravne koristi imati i lokalno stanovništvo, kao i veće financiranje zaštite i očuvanja kulturne baštine. Određena brownfield područja prenamijenit će se u turističke sadržaje. Ruralni turizam pak će dovesti do ulaganja u ruralne krajolike i njihovu turističku valorizaciju. Sveukupno značajno poboljšanje turističke ponude poboljšat će turističko iskustvo i ojačati brendiranje destinacije, a pozitivni funkcionalni i demografski učinci osjetit će se i u ruralnim zonama UPZD-a.

Poljoprivreda, ribarstvo i marikultura razvijat će se pod utjecajem snažnog povezivanja s turizmom. Intenzivnim razvojem ruralnog turizma i većom potražnjom za lokalnim prehrambenim proizvodima povećat će se broj poljoprivrednih gospodarstava i malih ribara koji će svoje proizvode plasirati u lokalne ugostiteljske objekte. Uz to će se poticati i razvoj agroturizma uslijed čega će se povećati broj mješovitih poljoprivrednih gospodarstava usmjerenih na agroturističku ponudu i privlačenje turista zainteresiranih doživjeti ruralno iskustvo kao i multifunkcionalno korištenje poljoprivrednog zemljišta. Poticat će se plasman lokalnih proizvoda na turističkom tržištu, a značajnu ulogu u tome imat će poljoprivredne i ribarske zadruge. Premda će se nastaviti ulagati u razvoj marikulture usmjerene na zadovoljavanje lokalnih potreba u ugostiteljstvu, više će se pažnje posvećivati očuvanju kvaliteti i atraktivnosti okoliša uslijed čega će se zatvoriti ribogojilišta štetna za marinske ekosustave. Dugoročno će negativan faktor razvoja poljoprivrede i marikulture biti i klimatske promjene uslijed čega će se početi organizirati edukacije poljoprivrednika za prilagodbu i ublažavanje klimatskih promjena.

Sveukupni razvoj UPZD-a slijedit će načela razvoja tzv. čistoga grada koji podrazumijeva veće korištenje obnovljivih energenata, održivu mobilnost, odvojeno prikupljanje otpada, prikupljanje kišnice itd. Na taj će način ulaganja u komunalnu, energetsku i prometnu infrastrukturu biti vođenja rezultantnim povećanjem kakvoće okoliša i kvalitete života. Blagi rast broja turista i prometa povećat će pritisak na prirodne resurse koji će se nastojati rješavati uvođenjem ekološki prihvatljivih praksi. Poticat će se korištenje obnovljivih energenata i modernih tehnologija čime će se povećati energetska učinkovitost zgrada, prometa i infrastrukture, kakvoća okoliša te kvaliteta i atraktivnost životnog i turističkog okruženja, a UP će se moći brendirati kao ekodestinacija. Sve bi to trebalo smanjiti javne troškove pa će se javna financijska sredstva stečena kroz sveukupnu proizvodnju i turizam preusmjeriti u modernizaciju i izgradnju infrastrukture. Veliku će važnost pritom dobiti povezivanje otoka s kopnom kroz modernizaciju luka i uvođenje novih trajektnih i brodskih veza čime će se ojačati dostupnost funkcija stanovništvu otoka, ali i povećati njihovu dostupnost

turistima. Problem će predstavljati nedostatak parkirnih mjesta uslijed povećanja prometa što će se rješavati povećanjem ulaganja u javni prijevoz, posebice u 1. zoni. Posebna će se pozornost posvetiti gospodarenju otpadom kako bi se smanjilo opterećenje okoliša i povećala kvaliteta životnog i turističkog okruženja u svim zonama UPZD-a. Ključnu ulogu u tome će imati izgradnja centra za gospodarenje otpadom koji će omogućiti zbrinjavanje otpada te smanjiti broj divljih odlagališta otpada.

Doći će do određene decentralizacije prometne mreže i povećanja prometne povezanosti zona što će omogućiti i bolje kombiniranje turističke ponude među JLS-ima odnosno razvoj tzv. planimor turizma i posljedično povećanje broja turista, posebice u 2. i 3. zoni. Uvođenje novih zračnih linija također će povećati broj stranih turista dok će stavljanje cjelokupne lučke infrastrukture u funkciju privući turističke sadržaje na glavni element intermodalne prometne infrastrukture u UPZD-u što će se povoljno odraziti na razvoj kruzerskog turizma i posjećenost otoka. Razvijat će se svi oblici prometa: cestovni, pomorski, željeznički, zračni, i doći će do jačeg povezivanja s gospodarstvom što će se odraziti kroz veći promet roba. Ipak, marinskom će okolišu zbog povećanog pomorskog prometa zaprijetiti balastne vode ispuštene iz plovila koje bi mogle smanjiti kvalitetu morske vode i ugroziti marinsku bioraznolikost.

Sveukupno će se područje UP-a uvjetno gospodarski zonirati odnosno pojedini će gospodarski sektori biti više zastupljeni u određenim dijelovima UP-a pri čemu zone međusobno nisu isključive. Glavna turistička zona obuhvaćat će priobalje i otoke, a poljoprivredno-agroturistička zona obuhvaćat će područje Ravnih kotara.

MONOKULTURA TURIZMA UZ NEODRŽIVO KORIŠTENJE PROSTORNIH RESURSA

Izrazita monokultura turizma obilježit će gospodarski razvoj i degradirati okoliš UP-a Zadra do 2023. g. Turizam će apsolutno dominirati gospodarskim razvojem dok će se gospodarska važnost ostalih djelatnosti smanjiti. Zbog takve će dominacije gospodarska kretanja i potražnju za radnog snagom obilježavati izrazita sezonalnost koja će se nepovoljno odraziti na funkcionalna obilježja i demografske trendove u UPZD-u. Doći će do izrazite litoralizacije i prometne centralizacije koja će pojačati depopulaciju na otocima i u ruralnim zonama UPZD-a. Mlado stanovništvo obrazovano za neturističke djelatnosti izgubit će perspektivu i povećat će se emigracija. Stanovništvo UPZD-a, posebice zvan I. zone, prestat će se obnavljati imigracijom i uslijedit će izrazito starenje stanovništva koje će dovesti do izrazito velikih potreba za razvojem zdravstvenih i usluga socijalne i palijativne skrbi. Povećanje pritiska na zdravstvene ustanove uzrokovat će i povećanje broja turista, posebice u I. zoni.

Uslijed masovnosti turizma, ponuda radnih mjesta u turističkoj sezoni bit će maksimalizirana te će uzrokovati manju imigraciju mlađih osoba, vjerojatno tek sezonskog karaktera. Smanjenje broja radnih mjesta u drugim djelatnostima dovest će do smanjenja životnog standarda i izražene polarizacije u socijalnom stanju stanovništva što će se odraziti kroz emigraciju mladog i reproduktivnog stanovništva. Opća depopulacija smanjit će potrebe, a posljedično i broj odgojno-

obrazovnih ustanova u svim zonama izuzev I. u kojoj će se intenzivno ulagati u obrazovne programe povezane s turizmom i jezicima.

Selektivni oblici turizma neće doživjeti značajan razvoj uslijed čega se turistička sezona neće produljivati, a broj turista doživjet će boom tijekom ljetnih mjeseci. Turistička ponuda i dalje će se u najvećoj mjeri zasnivati na tzv. 3S ponudi (sun, sea & sand). Takvi će trendovi dovesti do pojačanih potreba za smještajnim kapacitetima. Prostorni planovi i dalje se neće u potpunosti provoditi uslijed čega će se nastaviti apartmanizacija obale i divlja gradnja koja će degradirati krajolik i smanjiti kvalitetu životnog okruženja. Na taj će se način povećati broj nisko- do srednjekvalitetnih smještajno-ugostiteljskih sadržaja koji će privlačiti turiste manje platežne moći i povećavati gužve u turističkim zonama tijekom ljetnih mjeseci. Kulturnoturistička ponuda neće se značajnije unaprjeđivati već će ostati tek dopunska ponuda. Uslijed toga neće doći ni do unaprjeđenja socio-kulturnih sadržaja i usluga za lokalno stanovništvo.

Poslovni sektor stagnirat će ili nazadovati budući da će ulaganja biti usmjerena na one poslovne subjekte koji su povezani s potrebama masovnog turizma. Transfer znanja i tehnologija iz znanosti u poslovni sektor bit će minimalan, a poduzeća će ostvarivati slabe poslovne rezultate. Brojni će se pogoni i obrti ugasiti ili preseliti što će ostaviti velik broj neaktivnih poslovnih zona. Postojeća velika poduzeća postat će ovisna o vlastitom financiranju i izvozu. Obilježje masovnosti kod turizma smanjit će i mogućnosti financiranja iz nacionalnih i fondova EU zbog čega će se poduzetništvo i obrtništvo razvijati primarno na temelju prihoda od turizma.

Poljoprivreda, ribarstvo i marikultura razvijat će se pod utjecajem turizma. S obzirom na privlačenje turista niske platežne moći povećat će se potražnja za jeftinom hranom zbog čega neće doći do značajnijeg povezivanja turizma s poljoprivredom, ribarstvom i marikulturom što će posljedično dovesti do daljnjeg propadanja djelatnosti primarnog sektora. Neće biti ni institucionalnog poticanja poljoprivrede što će dodatno utjecati na propadanje poljoprivrede i zapuštanje poljoprivrednih zemljišta. U priobalnim zonama poljoprivredno će se zemljište prenamijeniti u građevinsko. Dugoročno će negativan faktor razvoja poljoprivrede i marikulture biti i klimatske promjene koje će smanjiti poljoprivrednu i marikulturnu proizvodnju.

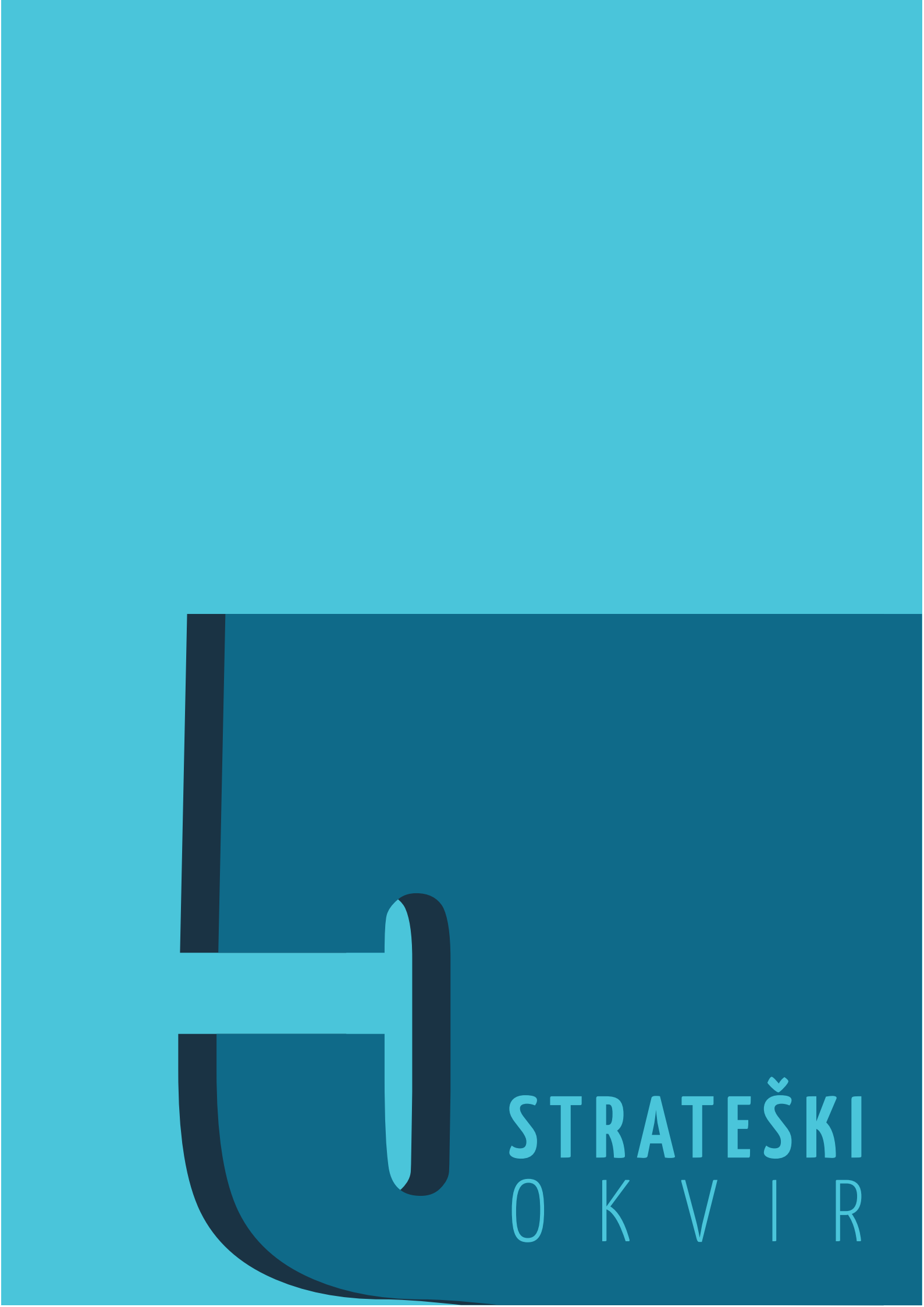
Ulaganja u razvoj infrastrukture bit će minimalna što će se s vremenom odraziti kroz centralizaciju prometne mreže u I. zonu, zagušenošću prometa, probleme s količinom otpada te probleme vodoopskrbe u sezoni, posebice na otocima. Značajan rast broja turista i prometa povećat će pritisak na prirodne resurse, posebice pitku vodu i plaže. Neminovno će doći do povećanja količine otpada za kojeg neće biti dostatan postojeći sustav zbrinjavanja te će doći i povećanja nekontroliranog, ilegalnog odlaganja otpada i posljedično do smanjenja kvalitete okoliša i životnog okruženja u II. zoni. Nekontrolirano ispuštanje otpadnih voda iz naselja i industrijskih zona dodatno će ugroziti okoliš i bioraznolikost, ali i vodoopskrbu. Ispuštanje balastnih voda pak će značajno smanjiti kvalitetu morske vode i alarmantno ugroziti marinsku bioraznolikost kao i turističku atraktivnost.

Prometna povezanost unaprijedit će se jedino između I. i IV. zone, a radi povećanja broja turista lučka će infrastruktura biti opterećena nekontroliranim

lociranjem turističkih sadržaja što će povećati gužve i smanjiti funkcionalnost luka. Povećanje broja zračnih linija također će doprinijeti povećanju broja turista, a posljedično će se dijelom povećati prometna povezanost II. i I. zone. Zbog velikog korištenja cesta doći će do njihove degradacije, a sezonsko povećanje broja vozila će stvarati prometne gužve i zakrčenost parkirališta.

Sveukupno će se područje UP-a uvjetno gospodarski zonirati: primarna turistička zona obuhvaćat će priobalje, otok Ugljan će tvoriti sekundarnu turističku zonu dok će Ravni kotari i manji otoci biti zona socioekonomskog propadanja.

Temeljem rezultata scenarijskog planiranja kombiniranim s rezultatima SWOT analize odabran je prvi scenarij, „Polifunkcionalni gospodarski razvoj uz održivo korištenje prostornih resursa i tehnološki razvoj" kao poželjni pravac razvoja urbanog područja Zadra. U sljedećoj fazi odabrani scenarij doprinio je zajedno s identificiranim razvojnim potrebama i potencijalima analizi utvrđivanju razvojnih ciljeva prioriteta i mjera.

STRATEŠKI
OKVIR

5. STRATEŠKI OKVIR

5.1. Vizija

Integralni razvoj koji podrazumijeva polifunkcionalno gospodarstvo uz održivo korištenje prostornih resursa, porast životnog standarda, tehnološki napredak i inovacije u urbanom okolišu te poboljšanje sustava upravljanja razvojem, obuhvatna je paradigma na kojoj će se temeljiti sveukupni razvoj urbanog područja Zadra.

Pojašnjenje vizije

Dugoročni razvoj urbanog područja nezamisliv je bez integralnog pristupa i uvažavanja potreba i potencijala svih njegovih sastavnica: društva, gospodarstva i okoliša. Funkcionalna povezanost grada Zadra i njegovog urbanog okruženja neophodna je za dostizanje svih razvojnih potencijala Urbanog područja. Radi ostvarenja stabilnog razvoja nužno je razvijati različite gospodarske djelatnosti (od turizma, preko industrije, do poljoprivrede, ribarstva i dr.) te ne zasnivati razvitak na jednom stupu o čijem stanju onda ovisi opstojnost svih drugih sastavnica. Iako je turizam vrlo važna gospodarska grana, zamjetne su i njegove negativne posljedice te je stoga potreba za rediversifikacijom gospodarstva nakon snažne deindustrijalizacije u tranzicijskom razdoblju još neophodnija. Rezultati takvog gospodarenja prostorom i resursima moraju unaprijediti kvalitetu i kvantitetu društvenih funkcija i sadržaja i u konačnici povećati kvalitetu života i socijalnu uključenost svih stanovnika. To je moguće ostvariti primjenom načela tzv. plave ekonomije koja korištenjem modernih tehnologija i inovacija omogućuje održivo korištenje prirodnih resursa (obnovljivi energenti, recikliranje i sl.), osigurava zadovoljenje osnovnih ljudskih potreba svim stanovnicima i unaprjeđuje prirodno i životno okruženje.

5.2. Razvojni ciljevi

Cilj 1. Konkurentno gospodarstvo temeljeno na aktivnoj međusektorskoj integraciji

Relevantnost

Konkurentno gospodarstvo predstavlja okosnicu sveukupnog razvoja Urbanog područja Zadra. Kako bi taj razvoj bio stabilan, nužno je poticati polifunkcionalni gospodarski razvoj temeljen na aktivnoj međusektorskoj integraciji koja će umanjiti negativne učinke neočekivanih događaja. Budući da su turizam i poduzetništvo prominentni gospodarski sektori, njihova međusobna i integracija s drugim gospodarskim sektorima predstavlja korak prema razvoju međusobno poticajnog polisektorskog gospodarstva. Osnovu za takvo nastojanje predstavlja dugogodišnja tradicija proizvodnih (poljoprivreda, ribarstvo, industrija) i uslužnih (turizam, trgovina, promet) djelatnosti kao i potreba za razvojem inovativnih i autohtonih turističkih proizvoda i usluga.

S obzirom da gospodarski potencijali u urbanom području Zadru još uvijek nisu dostatno iskorišteni, a gospodarski sektori se razvijaju neovisno, gospodarstvo je još uvijek ranjivo na vanjske uvjete što posebice dolazi do izražaja kod još uvijek masovno usmjerenog turizma.

Zbog naglašene važnosti turizma i nedostatnog stupnja razvijenosti ostalih sektora potrebno je potaknuti gospodarski razvoj koji će se temeljiti na osnaženim djelatnostima iz svih sektora te njihovoj međusobnoj suradnji. Samim time povećat će se konkurentnost gospodarstva što će osigurati daljnji gospodarski rast, a povezano s time smanjit će se stopa nezaposlenosti te će se posredno povećati cjelokupna kvaliteta života.

Očekivani načini ostvarenja

Povećanje konkurentnosti gospodarstva i međusobna integracija gospodarskih sektora nužno pretpostavlja unaprjeđenje opće i potporne poduzetničke infrastrukture, ulaganja u istraživanja i transfer rezultata u poslovni sektor, diversifikaciju turističke ponude i uključivanje autohtonih poljoprivrednih i ribarskih te tradicionalnih obrtničkih proizvoda, a usporedno sa svim tim procesima nužna je prilagodba obrazovnih programa potrebama na tržištu rada kako bi se stvorili uvjeti za provedbu i razvoj modernizacije gospodarstva. Konačni rezultat trebalo bi biti konkurentno gospodarstvo temeljeno na međusobno povezanim gospodarskim sektorima (obrtništvo, industrija, turizam, poljoprivreda i ribarstvo) i primjeni istraživanja u

poslovanju. Očekivani koprodukti bit će povećana zapošljivost stanovništva i smanjena nezaposlenost te posljedično i bolji životni standard.

Dosljednost

Povećanje zaposlenosti, ulaganja u istraživanje i razvoj, a posredno smanjenje siromaštva, smanjenje stakleničkih plinova i uključenosti u (tercijarno) obrazovanje učinci su koji se potiču i u strategiji Europa 2020. Nastojanja utvrđena ovim ciljem u skladu su i s ciljevima unaprjeđenja poduzetničkog sektora kroz potporu malom i srednjem poduzetništvu, razvoju ljudskih potencijala i ulaganjima u istraživanje i razvoj u Strategiji razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj 2013.-2020. kao i u Strategiji razvoja Grada Zadra 2013.-2020. Ciljevi vezani uz razvoj turizma usklađeni su i širi od ciljeva postavljenih u Strategiji razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine.

Cilj 2. Razvoj ljudskih potencijala i visoke kvalitete društvenih sadržaja i usluga

Relevantnost

Stanovništvo je primarni element urbanog područja prema čijem interesu treba biti usmjeren sveukupni razvoj UPZD-a. Društveni razvoj izravan je čimbenik životnog standarda, a kvalitetni i dostupni društveni sadržaji i usluge preduvjet su za osobni razvoj pojedinca i funkcioniranje društvenih zajednica. Osnovne socijalne potrebe podrazumijevaju mogućnosti zaposlenja (odnosno rada) te kvalitetne stambene uvjete i socijalne usluge (uključujući zdravstvene, obrazovne, kulturne i sportsko-rekreacijske).

Analiza stanja pokazala je nedostatnu razvijenost društvene infrastrukture i usluga u gotovo svim dijelovima urbanog područja Zadra uz izuzetak grada Zadra. Takva je razvojna potreba u kombinaciji s konstantnom potrebom za osuvremenjivanjem i diversifikacijom društvenih sadržaja i usluga temeljni razlog za formiranje ovakvog razvojnog cilja. Imajući na umu međuovisnost socijalne i turističke komponente prostornog razvoja UPZD-a, dodatnu važnost ovom cilju daje i činjenica da će učinci ovog cilja biti relevantni i za razvoj turističke ponude. Unaprjeđenje obrazovnog sustava na svim razinama predstavlja preduvjet za razvoj gospodarski relevantnih obrazovnih programa koji se nastoje razviti kroz prethodni cilj.

Očekivani načini ostvarenja

Razvoj kvalitetnih društvenih sadržaja i usluga složen je i višeslojan proces koji zahtijeva djelovanje u različitim sektorima: obrazovanju, zdravstvu, socijalnoj skrbi, stanovanju, kulturi, sportu i rekreaciji. Kako se urbano područje Zadar sastoji od morfološki različitih cjelina koje obuhvaćaju priobalje, zaleđe i otoke, dostupnost različitih društvenih sadržaja i usluga varira ovisno o mjestu života i stoga je ključno omogućiti jednako kvalitetne i visokodostupne sadržaje i usluge stanovništvu malih i otočnih naselja kakvi su dostupni stanovništvu većih, centralnih naselja. Konačni bi učinci ovog cilja trebali biti unaprjeđena kvaliteta obrazovnog procesa u svim školama kao i zdravstvenih i usluga socijalne skrbi, poboljšane mogućnosti korištenja sportsko-rekreativnih sadržaja, veća uključenost u kulturne aktivnosti te smanjen broj NEET osoba i bolja zapošljivost svih ranjivih skupina.

Dosljednost

Visokokvalitetne odgojno-obrazovne usluge i infrastruktura zajedničko je nastojanje ove i Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije temeljeno na unaprjeđenju kvalitete opreme, nastavnih sadržaja i kompetencija odgojno-obrazovnih djelatnika. Nacionalna strategija razvoja zdravstva 2012.-2020. nastoji unaprijediti sve aspekte zdravstva: infrastrukturu, opremu, kompetencije djelatnika te kvalitetu i dostupnost zdravstvenih usluga što je i nastojanje ove Strategije. Posebna je pozornost povećana borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti što je i ključni cilj Strategije borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republici Hrvatskoj 2014.-2020. Smanjenje osoba u opasnosti od siromaštva, onih koji napuštaju školovanje prije završetka kao i visoke nezaposlenosti zajednički su ciljevi SRUP-a i strategije Europa 2020.

Cilj 3. Održivo gospodarenje prostornim resursima uz poboljšanu kvalitetu urbanog okoliša

Relevantnost

Urbani razvoj u svim segmentima mora integrirati prirodni i izgrađeni okoliš u jedinstvenu, međupovezanu i neraskidivu cjelinu koja predstavlja životni okoliš stanovništva urbanog područja. Za unaprjeđenje tog okoliša imperativ je održivo gospodarenje prostornim resursima koje jedino može dovesti do socijalnog blagostanja i gospodarskog prosperiteta. U tu je svrhu nužno unaprijediti komunalnu infrastrukturu, kvalitetu okoliša kao i uvesti okolišno prihvatljive prakse i poticati energetsku učinkovitost. Drugi vid održivog

gospodarenja okolišem je osiguranje održive i funkcionalne mobilnosti među svim dijelovima urbanog područja.

Infrastrukturna opremljenost varira kao i dostupnost i kvaliteta društvenih sadržaja i usluga uslijed heterogenog morfološko-teritorijalnog obuhvata urbanog područja Zadra. Analiza stanja pokazala je probleme u vodoopskrbnoj, plinoopskrbnoj, kanalizacijskoj i internetskoj infrastrukturi u otočnim općinama, ali i pojedinim mjestima u zaleđu što predstavlja nepovoljne uvjete za razvoj stambenog standarda, poduzetništva, ali i turizma. Tome dodatno doprinose i problemi prometne međupovezanosti otoka, posebice onih koji administrativno pripadaju Gradu Zadru. Unaprjeđenje infrastrukturne opremljenosti i održivi pristup upravljanju prostorom preduvjet je rasta životnog standarda.

Očekivani načini ostvarenja

Održivo gospodarenje prostornim resursima uz poboljšanu kvalitetu okoliša ključna je dimenzija teritorijalnog upravljanja i gospodarenja. S obzirom da se radi o širokom, ali međupovezanom razvojnom području potreban je integralni planski pristup razvoju infrastrukture, upravljanju javnim površinama te praćenju i povećanju kvalitete okoliša. Prvenstveno je potrebno izgraditi nedostajuću i unaprijediti postojeću komunalnu i prometnu infrastrukturu, uvesti okolišno prihvatljive prakse u komunalno gospodarenje prirodnim resursima i promet, unaprijediti sustave gospodarenja javnim površinama, uključujući zaštićene prirodne i zelene površine te brownfield područja. Unaprjeđenje svega navedenog odrazit će se kroz povećanje pokrivenosti naselja i kućanstava komunalnim uslugama, smanjenjem pritisaka na okoliš i povećanjem njegove kakvoće te prenamjenom napuštenih izgrađenih površina, a u konačnici će se to odraziti kroz povećanje kvalitete života i životnog okruženja.

Dosljednost

Zaštita i unaprjeđenje kvalitete okoliša kao i kvalitete života kroz unaprjeđenje prometnog i komunalnog infrastrukturnog sustava te zaštitu i valorizaciju prirodne baštine i vrijednosti cilj je koji SRUP dijeli sa Strategijom razvoja Grada Zadra 2013.-2020. Nastojanje uvođenja okolišno prihvatljivih praksi u gospodarenje prostornim resursima, prije svega u industriji i prometu definirano je i u strategiji Europa 2020. SRUP kao i Strategija prometnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2030. godine teži poboljšanju i modernizaciji prometnog sustava uz osnaženje funkcije javnog prometa.

Cilj 4. Dobro upravljanje

Relevantnost

Kako bi se osiguralo adekvatno upravljanje resursima, nužno je kvalitetno i dobro upravljanje. Ono se mora temeljiti na kompetentnoj javnoj samoupravnoj vlasti, digitalnim javnim uslugama, suradnji javnog, privatnog i civilnog sektora u planiranju i provedbi razvojnih aktivnosti te snažnom sektoru organizacija civilnog društva. S obzirom da je analiza stanja ukazala na mogućnosti sinergičnog djelovanja svih triju sektora kao i nedostatak organizacija civilnog društva u pojedinim razvojnim sektorima, ključno je djelovati na razvoju istih.

Očekivani načini ostvarenja

Ulazak u digitalno doba zahtijeva osuvremenjivanje i modernizaciju sustava upravljanja kroz digitalizaciju i digitalno osposobljavanje djelatnika, povećanje javne dostupnosti informacija te uvođenje sustava upravljanja kvalitetom i praćenja produktivnosti javne uprave. Takve bi promjene trebale dovesti do povećanja kvalitete i brzine ostvarivanja javnih usluga. Druga ključna intervencija odnosi se na osnaženje civilnog sektora i suradnje među akterima javnog, privatnog i civilnog sektora. Kroz navedeno će se ostvariti partnerski pristup planiranju i upravljanju razvojem.

Dosljednost

Vrednovanje rezultata i učinaka javne uprave, uvođenje digitalnih usluga i povećanje dostupnosti informacija nastojanja su koja su identificirana i u Strategiji razvoja javne uprave za razdoblje od 2015. do 2020. godine.

POKAZATELJI UČINKA RAZVOJNIH CILJEVA

Cilj	Pokazatelj učinka			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor podataka za praćenje
	Definicija	*Jedinica*	*Opis*	*Vrijednost*	*Godina*	*Vrijednost*	*Godina*		
1.	Rast broja poslovnih subjekata	broj	Broj poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika	23,2	2017.	40,0	2023.	godišnje	FINA
1.	Novoopremljena i/ili novoizgrađena fizička infrastruktura	m^2	Kumulativna površina novoopremljene i/ili novoizgrađene fizičke infrastrukture	0	2017.	500.000	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta
2.	Povećanje broja obnovljenih i opremljenih društvenih ustanova	broj	Broj novoobnovljenih i novoopremljenih društvenih ustanova	0	2017.	150	2023.	godišnje	JLS-i
2.	Broj učenika strukovnog obrazovanja i osposobljavanja kojima je pružena podrška kroz obrazovne aktivnosti u centrima kompetencija	broj	Broj učenika strukovnog obrazovanja i osposobljavanja kojima je pružena podrška kroz obrazovne aktivnosti u centrima kompetencija	0	2017.	1.000	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta
3.	Unaprijeđena komunalna infrastruktura	broj	Kumulativni broj provedenih projekata unaprjeđenja komunalne infrastrukture	0	2017.	300	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta
3.	Implementiran ITS	1	Implementiran ITS	0	2017.	1	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta
4.	Provedba projekata iz SRUP-a od strane javne uprave	%	Udio uspješno provedenih projekata iz SRUP-a od strane javne uprave planiranih u danoj godini	0,0	2017.	100,0	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekata

5.3. Razvojni prioriteti i mjere

Cilj 1. Konkurentno gospodarstvo temeljeno na aktivnoj međusektorskoj integraciji

Prioritet 1.1. Razvoj konkurentne industrije, poljoprivrede, ribarstva i marikulture

Cilj

Povećanje konkurentnosti industrije, poljoprivrede, ribarstva i marikulture kroz poticanje proizvodnje, prerade i plasmana proizvoda visoke kvalitete i autohtonosti s naglaskom na okolišno prihvatljive prakse.

Opravdanje

U strukturi industrije UPZD-a prevladavaju prehrambena i u manjoj mjeri metaloprerađivačka i strojogradevna industrija, a zastupljene su još i kemijska industrija i proizvodnja plastičnih masa dok tekstilna, kožarska industrija, proizvodnja duhana, obuće, elektronike gotovo nestaju. U posljednjim je desetljećima industrija kontinuirano gubila na važnosti što se očitovalo i smanjenjem udjela (ispod 10 %) u ukupnom BDP-u Zadarske županije. S obzirom na važnost koju industrija, posebice prerađivačka (244 poduzeća u 2014. g.), ima u broju zaposlenih i (potencijalnim) prihodima, ključno je stvoriti uvjete za njenu revitalizaciju koji će omogućiti mobilizaciju lokalnih resursa, zapošljavanje lokalne radne snage te ulaganje u nove tehnologije, inovacije, istraživanje i razvoj.

Poljoprivreda, ribarstvo i marikultura važne su gospodarske djelatnosti i važan su stup željenog integriranog polifunkcionalnog gospodarskog razvoja UP-a Zadra. Unutrašnjost UPZD-a (Ravni kotari) prostor je produktivnih tala na kojima se stoljećima razvijala poljoprivreda koja i danas predstavlja jedno od najvažnijih poljoprivrednih područja Primorske Hrvatske. U suvremenim klimatskim uvjetima sve veći problem postaju suše zbog kojih je nužno osigurati navodnjavanje. Među ostalim se problemima izdvajaju još i usitnjenost zemljišta i nedostatno znanje za konkurentno poslovanje. Te je probleme nužno adresirati kako bi se osigurao razvoj isplative i konkurentne poljoprivrede i plasman poljoprivrednih proizvoda u lokalnom ugostiteljstvu. Posebne mogućnosti pruža ekološka poljoprivreda koja je u skladu s krhkim krškim okolišem, a trend potražnje za ekološkim poljoprivrednim proizvodima je u porastu.

Tisućljetna tradicija ribarstva odražava se kroz dominaciju Zadarske županije u suvremenom ulovu Primorske Hrvatske (43,8 % 2014. g.), a ono je zajedno s pionirskom, ali progresivnom marikulturnom djelatnošću (više od polovice

ukupne hrvatske marikulture locirano je u Zadarskoj županiji) temelj suvremene industrije proizvodnje i prerade ribe i proizvoda od morskih plodova. Probleme u ribarstvu predstavlja nedostatna educiranost ribara o poslovnim i okolišnim aspektima kao i zastarjelost ribarske infrastrukture.

UP pokrivaju tri lokalne akcijske grupe (LAG-a) i prva hrvatska lokalna akcijska grupa u ribarstvu (LAGUR) koje predstavljaju svojevrsne potporne organizacije za područje poljoprivrede i ribarstva čija je potpora ključna za suvremeni razvoj djelatnosti primarnog sektora.

Opis

Prioritetom će se kroz četiri mjere identificirati ključni elementi i faktori industrijskog razvoja UPZD-a. Prvom mjerom adresirat će se razvojne potrebe tradicionalnih i industrija visokih tehnologija kroz poticanje industrijskih poslovnih subjekata i potpornih djelatnosti poput prijevoza i skladištenja pri čemu je poseban naglasak stavljen na razvoj ICT sektora koji je prepoznat kao konkurentan sektor budućeg razvoja. Za razvoj poljoprivrede, ribarstva i marikulture definirane su tri mjere koje pokrivaju podršku poslovanju i ljudskim kapacitetima te razvoj infrastrukture. Prvom mjerom pružit će se podrška poslovanju poslovnih subjekata u području poljoprivrede, ribarstva i marikulture te razvoju ljudskih kapaciteta proizvođača. Drugom je mjerom definirana potpora u modernizaciji i infrastrukturnom opremanju poslovnih subjekata. Trećom se mjerom podupire djelovanje lokalnih akcijskih grupa kao svojevrsnih potpornih organizacija za poljoprivredne, ribarske i marikulturne poslovne subjekte.

Pokazatelji ishoda za prioritet 1.1.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
Zaposlenost u industriji	broj	Kumulativni broj novo-zaposlenih u industriji	100	2023.	godišnje	HZZ
Komercijalni subjekti u poljoprivredi, ribarstvu i marikulturi	broj	Broj novo-osnovanih komercijal-nih subjekata u poljoprivredi, ribarstvu i marikulturi	500	2023.	godišnje	Agencija za plaćanja u poljopriv-redi, ribarstvu i ruralnom razvoju

Mjera 1.1.1. Stvaranje povoljnog okruženja za razvoj industrije visokih tehnologija s integriranom brigom za okoliš

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Identificiranje ključnih elemenata i faktora industrijskog razvoja (studija)
2. Poticanje razvoja proizvoda i usluga visoke dodane vrijednosti (poput ICT sektora): edukacije o dostupnim izvorima financiranja, načinu raspisivanja projektne ideje i sl.

Pokazatelji ishoda za Mjeru 1.1.1.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina		
Identificirani ključni elementi i faktori industrijskog razvoja	1	Izrađena studija identifikacije ključnih elemenata i faktora industrijskog rasta	1	2023.	na kraju razdoblja	Izvješća o provedbi projekta
Proizvodnja s visokom dodanom vrijednošću	broj	Broj novo-osnovanih poduzeća s proizvodima visoke dodane vrijednosti	200	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta

Mjera 1.1.2. Potpora poslovanju subjekata u poljoprivredi, ribarstvu i marikulturi

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Organizacija i potpora edukacijama vlasnika poslovnih subjekata u poljoprivredi, ribarstvu i marikulturi o efikasnoj organizaciji poslovanja
2. Savjetovanje i potpora vlasnicima u procesu okrupnjavanja zemljišta i rješavanja vlasničkih odnosa
3. Subvencioniranje zadruga i udruga iz poljoprivrednih, ribarskih i marikulturnih djelatnosti
4. Organizacija seminara/skupova za umrežavanje i povezivanje zainteresiranih poslovnih subjekata
5. Edukacija o mogućnostima certificiranja/brendiranja proizvoda

6. Promocija zaštićenih/certificiranih/brendiranih proizvoda na (turističkim) sajmovima
7. Subvencioniranje ekološke poljoprivredne proizvodnje
8. Edukacija poljoprivrednika i zadruga o mogućnostima i potencijalima ekološke poljoprivrede

Pokazatelji ishoda za Mjeru 1.1.2.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Zatvaranje poslovnih subjekata u poljoprivredi, ribarstvu i marikulturi	indeks	Smanjenje broja novo zatvorenih poslovnih subjekata u poljoprivredi, ribarstvu i marikulturi u odnosu na prethodnu g.	33,0	2023.	godišnje	Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju
Ekološka poljopriv-redna gospodarstva	broj	Broj ekoloških poljopriv-rednih gospodarstva	200	2023.	godišnje	DZS

Mjera 1.1.3. Razvoj infrastrukture za potrebe poljoprivrede, ribarstva i marikulture

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Subvencioniranje nabave poljoprivredne, ribarske i marikulturne opreme
2. Izgradnja i modernizacija sustava navodnjavanja, stvaranje plana gradnje efikasnog sustava navodnjavanja
3. Razvoj ribarskih luka, iskrcajnih mjesta i ostale ribarske infrastrukture

Pokazatelji ishoda za Mjeru 1.1.3.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Izgrađene i obnovljene ribarske luke	broj	Kumulativni broj novih i obnovljenih ribarskih luka i lučica	10	2023.	godišnje	JLS-i
Navodnjavano zemljište	m^2	Površina novog navodnjavanog zemljišta	1.000	2023.	godišnje	JLS, UO za poljopriv-redu Zadarske županije

Mjera 1.1.4. Podrška potpornim organizacijama u poljoprivredi i ribarstvu

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata

1. Podrška djelovanju lokalnih akcijskih grupa (LAG-ova) i lokalnih akcijskih grupa u ribarstvu (LAGUR-a)
2. Podrška pri izradi lokalnih razvojnih strategija

Pokazatelji ishoda za Mjeru 1.1.4.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Proračunska sredstva namijenjena djelovanju LAG-ova i LAGUR-a	%	Udio proračunskih sredstava namijenjenih djelovanju LAG-ova i LAGUR-a	0,5	2023.	godišnje	JLS
Proračunska sredstva namijenjena za izradu lokalnih razvojnih strategija	%	Udio proračunskih sredstava namijenjenih izradi lokalnih razvojnih strategija	1,0	2023.	godišnje	JLS

Prioritet 1.2. Primjena znanja, novih tehnologija i inovacija u gospodarstvu

Cilj

Poboljšanje kapaciteta i jačanje suradnje između znanstvenoistraživačkih i poslovnih subjekata kao nositelja gospodarskog razvoja kroz primjenu znanja, tehnologija i inovacija u poslovanju.

Opravdanje

Ulaganje u istraživanje i razvoj jedan je od ciljeva strategije Europe 2020. Prosječno izdvajanje za taj sektor u EU iznosi 2,0 % BDP-a dok je ono u Hrvatskoj tek 0,8 % pri čemu je Hrvatska jedna od tek tri zemlje članice u kojima je kroz posljednjih desetak godina ulaganje u znanost smanjeno. S obzirom da u Gradu Zadru djeluje sveučilište, prisutan je nedovoljno iskorišten potencijal za povezivanje znanosti i poslovnog sektora, prvenstveno zbog istraživačke i obrazovne usmjerenosti Sveučilišta na društvene i humanističke znanosti. Na Sveučilištu djeluju četiri znanstvenoistraživačka centra od kojih dva imaju potencijal za povezivanje s poslovanjem. Jedno od mogućih rješenja za razvoj suradnje, na čiju potencijalnu uspješnost već ukazuju neki od postojećih nastavnih programa, je pokretanje znanstveno-nastavnog rada u onim znanstvenim poljima koja su kompatibilna s lokalnim gospodarstvom.

Navedeno zahtijeva niz aktivnosti povezanih s razvijanjem infrastrukturnih i informacijskih kapaciteta znanstvenoistraživačkih ustanova i poslovnih subjekata. Tu u prvi plan dolazi Sveučilište koje ima najbolje predispozicije postati nositelj istraživanja i njihova transfera. U novije su vrijeme u UP-u zabilježeni pionirski projekti vezani uz transfer znanja, tehnologija i inovacija u poslovanje koji su pokazali potencijal tog područja, a dodatni poticaj pružit će osnivanje centara kompetencija.

Opis

Prioritet će se ostvariti dvjema mjerama koje će kroz višesektorski pristup obuhvatiti niz aktivnosti koje će omogućiti izgradnju kapaciteta postojećih i uspostavljanje novih platformi suradnje znanstvenoistraživačkog sektora i poslovnih subjekata. Time će se omogućiti podrška aktivnostima istraživanja, razvoja i inovacija u svrhu osmišljavanja i stvaranja inovativnih proizvoda, tehnologija i usluga. Prvom mjerom osnažit će se poslovni subjekti i potporne poduzetničke institucije za provedbu istraživanja i primjenu rezultata u poslovanju kao i za apsorpciju znanja, rezultata istraživanja i inovacija iz znanstvenoistraživačkih ustanova. Drugom mjerom razvijaju se infrastrukturni i provedbeni kapaciteti Sveučilišta u Zadru za razvoj znanja i istraživanja te njihov transfer u poslovni sektor. Pritom je poseban naglasak stavljen na

razvoj STEM dimenzije Sveučilišta koja je tek u začecima, a ima izniman potencijal za razvoj primjenjivih znanja i metoda u lokalnom gospodarstvu.

Pokazatelji ishoda za prioritet 1.2.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Ostvarene suradnje znanstveno-istraživačkog i poslovnog sektora	broj	Godišnji broj ostvarenih suradnji	10	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta

Mjera 1.2.1. Jačanje znanstvenoistraživačke dimenzije poslovnog sektora

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Izgradnja kapaciteta postojećih i uspostava novih platformi suradnje znanstvenoistraživačkog sektora i poslovnih subjekata
2. Podrška u uspostavi i opremanju centara kompetencija
3. Podrška aktivnostima istraživanja, razvoja i inovacija u svrhu inovativnih novih proizvoda, tehnologija i usluga

Pokazatelji ishoda za Mjeru 1.2.1.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Poduzeća uključena u istraživačko-razvojne projekte	broj	Broj poduzeća uključenih u istraživačko-razvojne projekte	10	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta
Uspostavljeni i opremljeni centri kompetencija	broj	Broj uspostavljenih i opremljenih centara kompetencija	3	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta

Mjera 1.2.2. Poboljšanje kapaciteta znanstvenoistraživačkih institucija kao nositelja gospodarskog razvoja

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Jačanje infrastrukturnih kapaciteta Sveučilišta u Zadru
2. Podrška u uspostavi ureda za transfer tehnologija na Sveučilištu u Zadru
3. Podrška projektima ureda za transfer tehnologije i provedba kompleksnih usluga transfera znanja i tehnologija
4. Podrška u razvoju STEM dimenzije Sveučilišta u Zadru

Pokazatelji ishoda za Mjeru 1.2.2.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Uspostava ureda za transfer tehnologija na Sveučilištu u Zadru	1	Uspostavljen ured za transfer tehnologija na Sveučilištu u Zadru	1	2023.	jednom na kraju razdoblja	Sveučilište u Zadru
Znanstvenoistraživačke jedinice Sveučilišta u Zadru	broj	Broj znanstveno-istraživačkih jedinica Sveučilišta u Zadru u području STEM-a	4	2023.	jednom na kraju razdoblja	Sveučilište u Zadru

Prioritet 1.3. Održivi razvoj turizma kroz diversificiranu cjelogodišnju ponudu

Cilj

Povećanje i upotpunjavanje turističke ponude kroz poticanje održivog razvoja turizma temeljenog na cjelogodišnjoj ponudi i selektivnim oblicima turizma.

Opravdanje

Suvremene turističke djelatnosti UP-a Zadra obilježava sezonalnost temeljenu na ljetnim aktivnostima vezanim uz proizvod „sunce i more". Premda postoje značajni resursi za razvoj različitih turističkih proizvoda i usluga na temelju

kojih je moguće formirati turističku ponudu neovisnu o dobu godine, oni još uvijek nisu dostatno valorizirani uslijed čega su smještajni kapaciteti popunjeni samo u ljetnom dijelu godine, a zimi su prazni. Sezonalnost na taj način utječe na gospodarsku aktivnost i zaposlenost stanovništva.

Bogatstvo prirodne i kulturne baštine u kombinaciji s konvencionalnim turističkim resursima (more, plaže, izletišta) omogućava formiranje teritorijalno i sektorski integrirane turističke ponude koja će uključivati selektivne oblike turizma, gospodarsku aktivaciju otoka i zaleđa i uključivanje poljoprivrednih gospodarstava i tradicionalnih obrta u turističku djelatnost. Sve bi to doprinijelo smanjenju sezonalnosti u vidu godišnjeg rasporeda turističkih dolazaka i prihoda te gospodarske aktivnosti i kretanja (ne)zaposlenosti.

Opis

Kako bi se produljila turistička sezona kroz diversifikaciju turističke ponude i teritorijalnu integraciju, nužno je razviti adekvatan sustav upravljanja destinacijom koji će služiti kao platforma za razvoj turističkih aktivnosti i proizvoda te praćenje i unaprjeđenje turističke infrastrukture. Predviđene su tri mjere kojima će se poboljšati institucionalni kapaciteti, promotivne i edukativne aktivnosti te podrška unaprjeđenju ponude selektivnih oblika turizma. Kao potpora tome kroz posebnu mjeru će se unaprijediti turistička infrastruktura , a potom razviti sustav upravljanja destinacijom UP-a Zadra.

Pokazatelji ishoda za prioritet 1.3.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Turistička posjećenost izvan sezone	%	Godišnji broj turista izvan turističke sezone	35,0	2023.	godišnje	Turističke zajednice
Ispitivanje zadovoljstva posjetitelja različitim elementima ponude destinacije UP Zadar	Likert-ova skala (1-5)	Razina zadovoljstva posjetitelja različitim elementima ponude destinacije UP Zadar	4,8	2023.	godišnje	Turističke zajednice

Mjera 1.3.1. Poticanje razvoja selektivnih oblika turizma u svrhu jačanja izvansezonske turističke ponude

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Unaprjeđenje kapaciteta turističkih informacijskih centara za kvalitetniju podršku agencijama i lokalnim udrugama u kreiranju specijaliziranih ponuda
2. Organizacija edukacija o mogućnostima razvoja selektivnih oblika turizma (agroturizma, seoskog, cikloturizma, kongresnog turizma, avanturističkih sadržaja...) i integrirane ponude (otoci-obala-zaleđe)
3. Organizacija, promocija i subvencioniranje kulturnih, gastronomskih, glazbenih i sportskih događanja izvan sezone
4. Povezivanje poslovnih subjekata u turizmu radi stvaranja integrirane ponude

Pokazatelji ishoda za Mjeru 1.3.1.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Formiranje i održavanje platforme za povezivanje poslovnih subjekata u turizmu radi stvaranja integrirane ponude	1	Održavanje platforme za povezivanje poslovnih subjekata u turizmu radi stvaranja integrirane ponude	1	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta
Edukacije o mogućnostima razvoja selektivnih oblika turizma i integrirane ponude	broj	Broj održanih edukacija o mogućnostima razvoja selektivnih oblika turizma i integrirane ponude	2	2023.	godišnje	Turističke zajednice

Mjera 1.3.2. Razvoj nove te obnova i unaprjeđenje postojeće turističke infrastrukture

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Financiranje obnove postojeće i razvoja nove javne turističke infrastrukture (plaže, šetnice, izletišta, igrališta, koncertne dvorane…)
2. Širenje mreže smeđe signalizacije

Pokazatelji ishoda za Mjeru 1.3.2.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Obnovljena i izgrađena turistička infrastruktura	broj	Kumulativni broj novo-izgrađenih i obnovljenih elemenata turističke infrastrukture	50	2023.	godišnje	Turističke zajednice
Postavljena smeđa signalizacija	broj	Kumulativni broj JLS-a u kojima je postavljena nova smeđa signalizacija	15	2023.	godišnje	Turističke zajednice

Mjera 1.3.3. Razvoj sustava upravljanja destinacijom UP Zadar

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Uspostava sustava upravljanja destinacijom
2. Brendiranje lokalnih turističkih proizvoda
3. Sufinanciranje zajedničkih inicijativa promidžbe UP-a

Pokazatelji ishoda za Mjeru 1.3.3.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Uspostavljen sustav upravljanja destinacijom	1	Uspostavljen sustav upravljanja destinacijom	1	2023.	godišnje	Turističke zajednice
Sufinancirane zajedničke inicijative promidžbe u UP-u	broj	Broj sufinanciranih zajedničkih inicijativa promidžbe u UP-u	3	2023.	godišnje	Turističke zajednice

Prioritet 1.4. Osiguranje poticajnog poduzetničkog okruženja za razvoj poduzetništva i obrtništva

Cilj

Podizanje razine konkurentnosti kroz stvaranje poticajnog poduzetničkog okruženja i jačanje izvozne orijentacije MSP-ova.

Opravdanje

Malo i srednje poduzetništvo u nacionalnoj je Strategiji razvoja poduzetništva prepoznato kao ključni sektor za razvoj gospodarstva. U UP-u su 2014. g. mala poduzeća činila 98,8 %, a srednja tek 1,0 % poduzeća pri čemu je većina koncentrirana u II. i III. zoni UP-a. Jasna je važnost MSP-ova za sveukupan razvoj i povećanje zaposlenosti, a njihova ravnomjernija prostorna raspodjela može značajno doprinijeti razvijenosti pojedinih zona. Prema pokazatelju prostorne gustoće poduzeća (3,4 poduzeća po km2) UP (primarno Grad Zadar) se ističe kao regionalno žarište budući da je ona veća od prosjeka Zadarske županije, no manja od nacionalnog prosjeka.

I dalje negativna vanjskotrgovinska bilanca, udvostručenje negativnog konsolidiranog financijskog rezultata tijekom 2014. g., lagani pad prosječne netoplaće u UP-u od 0,4 % u razdoblju 2013.-2014. g. te manja izravna strana ulaganja u Zadarsku u odnosu na većinu ostalih županija Jadranske Hrvatske negativne su odrednice poslovanja u UP-u. Tome valja pridodati i nedostatno razvijenu poduzetničku infrastrukturu.

Trenutno je od 28 poduzetničkih zona u UP-u aktivnih 11, neaktivnih čak 9, a pet u pripremi dok ostalima ne postoje dostupni podaci. Dodatni je problem što mnoge od njih još uvijek nisu dostatno infrastrukturno opremljene niti se adekvatno planira njihovo daljnje funkcioniranje i razvoj. Uslijed toga zone nemaju ni kapacitete za pružanje kvalitetnih usluga zainteresiranim tvrtkama

što im smanjuje atraktivnost na tržištu, a čime se gube kapital i potencijal gospodarskog razvoja.

UP Zadar pokušava ići u korak s novim trendovima u poslovnom sektoru. Jedan od tih trendova je socijalno poduzetništvo koje je tek u povojima i potrebno je dodatno raditi na njegovu razvoju. Stvoreni su preduvjeti kroz projekt „Coworking Zadar – suradnjom do inovacija" u sklopu kojeg je krajem 2015. g. otvoren coworking prostor. Budući je projekt tek započeo, potrebno je nastaviti raditi na njegovom razvoju u svrhu dodatnog poticanja i razvoja socijalnog poduzetništva.

Opis

Ovaj će se prioritet ostvariti kroz tri mjere koje se odnose na unaprjeđenje infrastrukturne opremljenosti postojećih poduzetničkih zona pri čemu će poseban naglasak biti stavljen na specijalizaciju za prerađivačku industrije u PZ Crno. Razvojem novih usluga poduzetničkih potpornih institucija poboljšat će se uvjeti za razvoj poduzeća i inicijalno razdoblje poslovanja. Istodobno će se poticati izvozna komponenta poslovanja kroz subvencioniranje inovativnih proizvoda i usluga MSP-ova te edukacije i promocije čime će se ojačati potencijal lokalnih poduzeća na regionalnom, nacionalnom i međunarodnom tržištu. Drugom mjerom će se poticati izvorna orijentacija zadarskog gospodarstva kroz promocije i financijsku pomoć onim poduzećima koja nastupaju i prezentiraju svoje proizvode na stranim tržištima. Posljednjom mjerom obuhvaćene su aktivnosti edukacije, umrežavanja i pomoći razvoju socijalnog poduzetništva.

Pokazatelji ishoda za prioritet 1.4.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Registrirani novi MSP-ovi	broj	Broj novo-registriranih MSP-ova	1.200	2023.	godišnje	FINA
Izvoz UP-a Zadra	%	Financijski udio izvoza UPZD-a u ukupnom izvozu županije	88,0	2023.	godišnje	FINA

Mjera 1.4.1. Razvoj poslovne infrastrukture i poduzetničkih potpornih institucija te potpora gospodarskom udruživanju

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Razvoj fizičke poduzetničke infrastrukture
2. Podupiranje razvoja poslovne infrastrukture MSP-ova za rast na regionalnom, nacionalnom i međunarodnom tržištu
3. Razvoj kompetencija osoblja poduzetničkih potpornih institucija
4. Razvoj usluga savjetovanja u poduzetničkim potpornim institucijama
5. Razvoj i pružanje predinkubacijskih usluga
6. Pružanje profesionalnih usluga MSP-ovima na zahtjev putem poduzetničkih potpornih institucija (osposobljavanje, savjetovanje, mentorstvo)
7. Poticanje povećanja korištenja obnovljivih energenata u MSP-u
8. Edukacija poduzetnika i podrška za razvijanje projekata istraživanja i razvoja za poslovni sektor
9. Potpora uvođenju IKT-a u poduzeća
10. Privlačenje prerađivačke industrije u poduzetničku zonu Crno
11. Subvencioniranje troškova komunalnih usluga za inicijalno razdoblje poslovanja
12. Razvoj programa za privlačenje ulaganja
13. Podrška u izradi pripremnih dokumenata za osnivanje klastera (ugovora, pravilnika, sporazuma itd.) te sudjelovanje u izradi plana aktivnosti rada klastera
14. Edukacija poduzetnika o klasterima konkurentnosti
15. Podrška uspostavi tematskih platformi za konkurentnost

Pokazatelji ishoda za Mjeru 1.4.1.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Poduzeća u poduzetničkim zonama	broj	Broj novo-smještenih poduzeća u poduzetničke zone	50	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta
Podržane organizacije za poslovnu podršku	broj	Kumulativni broj podržanih organizacija za poslovnu podršku	200	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta

Mjera 1.4.2. Poticanje izvozne orijentacije gospodarstva

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Subvencioniranje novih inovativnih proizvoda i usluga MSP-a orijentiranih na izvoz
2. Pružanje zajmova i jamstava MSP-ovima za nova kapitalna ulaganja koja će unaprijediti profile njihovih proizvoda i aktivnosti na tržištu
3. Poticanje izvozno orijentiranih poduzeća smanjenjem troškova izlaza na inozemno tržište
4. Edukacija o potporama za nastupanje na stranim tržištima
5. Promocija gospodarstva i proizvoda na nacionalnom i međunarodnim tržištima
6. Provođenje istraživanja stanja na stranim tržištima i prezentacija potencijalnih tržišta poslovnim subjektima

Pokazatelji ishoda za Mjeru 1.4.2.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Odnos uvoza i izvoza	koefi-cijent	Koeficijent vanjsko-trgovinske bilance	4,0	2023.	godišnje	FINA

Mjera 1.4.3. Promicanje socijalnog poduzetništva

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Podrška prijenosu dobre prakse u području socijalnog poduzetništva
2. Izrada i provedba programa formalnog obrazovanja za socijalno poduzetništvo
3. Razvoj i provedba programa neformalnog osposobljavanja za socijalno poduzetništvo
4. Umrežavanje socijalnih poduzetnika
5. Podrška socijalnim poduzetnicima za sudjelovanju na sajmovima
6. Podrška u uspostavi socijalnog poduzeća

Pokazatelji ishoda za Mjeru 1.4.3.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Socijalna poduzeća s unaprjeđenim poslovnim vještinama	broj	Broj socijalnih poduzeća s unaprjeđenim vještinama u području obavljanja poslovne djelatnosti	8	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta
Pružene potpore socijalnim poduzećima	broj	Broj socijalnih poduzeća kojima je pružena potpora	5	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta

Cilj 2. Razvoj ljudskih potencijala i visoke kvalitete društvenih sadržaja i usluga

Prioritet 2.1. Povećanje zapošljivosti i razvoj obrazovnih programa usklađenih s potrebama gospodarstva

Cilj

Unaprjeđenje zapošljivosti odraslih i mladih nakon završetka obrazovanja kroz povećanje usklađenosti obrazovnih programa s gospodarskim potrebama i strateškim smjerom sveukupnog razvoja.

Opravdanje

Obrazovni sustav na svim razinama u Hrvatskoj nije usklađen s gospodarskim potrebama zbog čega dolazi do inflacije i deflacije pojedinih zanimanja. U tom je pogledu nužno djelovati na obrazovne programe kao glavne proizvođače kvalifikacija odnosno njihovih frekvencija. Područnih ured HZZ-a u Zadru posljednjih godina provodi analize i projekcije potreba na tržištu rada te definira suficitarna i deficitarna zanimanja. Potrebno je međutim uložiti značajnije operativne napore kako bi se uskladila ponuda radne snage s potrebama na tržištu rada kao i potpomogla strateška gospodarska orijentacija UP-a.

Stopa nezaposlenosti je u UP-u Zadru krajem 2014. g. iznosila 13,1 % pri čemu je broj nezaposlenih žena (3.384) bio izraženiji od broja nezaposlenih muškaraca (2.824). Pored toga, stopa zaposlenosti mladih među manjima je kad se promatraju dobne skupine, no relativno učestala dugotrajna nezaposlenost (31,8 % 2014. g.) jače pogađa stariju radno aktivnu populaciju.

Jedan od ključnih razloga je neusklađenost kompetencija i zahtjeva na tržištu rada. U tu se svrhu povećava broj programa cjeloživotnog učenja i prekvalifikacije, no uključenost u njih je još uvijek nedovoljna (ispod 1 % 2012. g. naspram 9 % na razini EU) što je dijelom i posljedica velike skupoće takvih programa, posebice iz perspektive nezaposlenih koji nemaju primanja da te troškove apsorbiraju, ali i nedovoljne informiranosti o mogućnostima.

Sukladno tome nužno je povećati ulaganje u razvoj sektora cjeloživotnog obrazovanja te poticati sudjelovanje odraslih u takvom obliku obrazovanja, posebice u svrhu prilagođavanja ponude radne snage potražnji s obzirom da to predstavlja jedan od načina borbe protiv nezaposlenosti i socijalne isključenosti te povećanja konkurentnosti radne snage i gospodarstva u cjelini.

Opis

Prioritet će se ostvariti kroz tri mjere jačanja zapošljivosti. Prvom mjerom adresira se problem osoba iz NEET skupine (osobe koje se ne obrazuju, ne osposobljavaju niti su zaposlene) čije je stanje moguće riješiti upućivanjem u daljnje obrazovanje i stjecanje kvalifikacija, osposobljavanje ili (samo)zapošljavanje. Pritom će se pružiti i podrška zainteresiranim poslodavcima za zapošljavanje NEET-ova, a poticat će se i sudjelovanje NEET-ova u deficitarnim zanimanjima. Druga je mjera jačanje lokalnih dionika u razvoju zapošljivosti koji pružaju usluge savjetovanja, osposobljavanja i unaprjeđenja vještina nezaposlenih osoba kao i provode aktivnosti usmjerene na podizanje javne svijesti o mogućnostima obrazovanja odraslih, prekvalifikacija i dokvalifikacija. Posljednja mjera usmjerena je na jačanje infrastrukturnih, institucionalnih, kurikularno-metodoloških i organizacijskih kapaciteta odgojno-obrazovnih ustanova za strukovno obrazovanje odraslih u svrhu oblikovanja kompetencija usklađenih s potrebama na tržištu rada.

Pokazatelji ishoda za prioritet 2.1.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Stopa nezaposlenosti	%	Prosječna godišnja stopa nezaposlenosti	8,0	2023.	godišnje	HZZ
Programi cjeloživotnog obrazovanja usklađeni s potrebama gospodarstva	broj	Broj novih programa cjeloživotnog obrazovanja usklađenih s potrebama gospodarstva	12	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekata

Mjera 2.1.1. Podrška osposobljavanju i zapošljivosti osoba iz NEET skupine

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Izrada sustava identifikacije i praćenja NEET-ova
2. Omogućavanja osposobljavanja i usavršavanja vještina u skladu s potrebama tržišta rada NEET-ova s neodgovarajućim ili niskim stupnjem obrazovanja
3. Usmjeravanje i podrška samozapošljavanju i poduzetništvu NEET-ova
4. Pružanje izravnih potpora i naknada za zapošljavanje odnosno financijske potpore poslodavcima za zapošljavanje NEET-ova
5. Aktivnosti usmjerene na sudjelovanje NEET-ova u deficitarnim obrtničkim zanimanjima te stipendiranje i subvencije za edukaciju i stjecanje odgovarajućih praktičnih vještina

Pokazatelji ishoda za Mjeru 2.1.1.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Implementiran sustav identifikacije i praćenja NEET-ova	1	Implementiran sustav identifikacije i praćenja NEET-ova	1	2023.	jednom na kraju projekta	Izvješća o provedbi projekta
Pružene potpore za zapošljavanje NEET-ova	broj	Broj pruženih potpora za zapošljavanje NEET-ova	25	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta

Mjera 2.1.2. Jačanje zapošljivosti i podrška radu lokalnih dionika u razvoju zapošljivosti

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Aktivnosti individualne podrške, savjetovanja, osposobljavanje za usavršavanje radnih navika, kompetencija i radnih vještina
2. Podrška provedbi aktivnosti usmjerenih na podizanje javne svijesti o mogućnostima obrazovanja odraslih, prekvalifikacija i dokvalifikacija
3. Programi sufinanciranja polaznika i poticanja unaprjeđenja radnih vještina (samozapošljavanje, prekvalifikacija, dokvalifikacija i sl.)

Pokazatelji ishoda za Mjeru 2.1.2.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Zaposlene osobe nakon pohađanja programa cjeloživotnog učenja i prekvalifikacije	broj	Broj osoba koje su se zaposlile nakon pohađanja programa cjeloživotnog učenja i prekvalifikacije	700	2023.	godišnje	HZZ

Mjera 2.1.3. Unaprjeđenje kvalitete sustava i ustanova za obrazovanje odraslih

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Podrška partnerstvu između ustanova za obrazovanje odraslih, poslodavaca i lokalnih zajednica te zajedničkom stvaranju i oblikovanju novih programa i promociji cjeloživotnog učenja
2. Potpora razvoju usluga upravljanja karijerom te osnovnim vještinama odraslih organizacijski uključujući pripadnike etničkih manjina
3. Poboljšanje usluga obrazovanja odraslih – kurikularno, metodološki, organizacijski
4. Ciljano pružanje vaučera odraslim osobama za sudjelovanje u programima cjeloživotnog obrazovanja
5. Profesionalno usavršavanje nastavnika, ravnatelja i stručnih suradnika iz ustanova za obrazovanje odraslih u stjecanju digitalnih kompetencija
6. Rekonstrukcija i adaptacija institucija za strukovno obrazovanje odraslih u ciljanim sektorima
7. Nabava specijalizirane opreme za ustanove: radionice, laboratoriji, moderne tehnologije, sektorski relevantni alati, strojevi, IKT, specijalizirana didaktička i pedagoška oprema
8. Razvoj integriranog webportala za informiranje o mogućnostima obrazovanja odraslih

Pokazatelji ishoda za Mjeru 2.1.3.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Pružena podrška u razvoju i provedbi kvalitetnih programa cjeloživotnog učenja	broj	Broj programa cjeloživotnog učenja kojima je pružena podrška u razvoju i provedbi	15	2023.	godišnje	ASOO
Odrasli koji unaprjeđuju svoje vještine i kompetencije prema potrebama na tržištu rada	broj	Broj odraslih kojima su dodijeljeni vaučeri	200	2023.	godišnje	ASOO

Prioritet 2.2. Razvoj odgojno-obrazovne infrastrukture i usluga

Cilj

Unaprjeđenje kvalitete i organizacije lokalnog odgojno-obrazovnog sustava s osjetljivošću prema skupinama u nepovoljnom položaju.

Opravdanje

Odgojno-obrazovni sustav u UP-u Zadru obuhvaća obrazovne ustanove na svim razinama (dječje vrtiće, osnovne i srednje škole, sveučilišta te ustanove za obrazovanje odraslih). U svrhu omogućavanja usluge predškolskog odgoja u različitim naseljima, posebice onima prostorno slabije dostupnima poput otočnih, u UP-u djelovalo je i 37 područnih dječjih vrtića od čega 32 u Gradu Zadru. Ovakva centraliziranost vrtića na području Grada Zadra ukazuje na nedostatak vrtića i vrtićkih programa što se osim u odgojnom odražava i u aspektu povećane nezaposlenosti mladih majki koje dulje ostaju kod kuće brinuti o djeci i njihovu odgoju. U skladu s tim očekivano smanjenje priljeva djece u jasličku i vrtićku dob ističe lošu demografsku i gospodarsku sliku prostora, dok sa druge strane smanjuje broj djece po odgajatelju. Osnovne su škole ravnomjernije razmještene unutar UP-a dok su sve srednje škole kao i sveučilište smješteni u Gradu Zadru. Obrazovni sustav obilježava nedovoljna i neadekvatna opremljenost, dvosmjenski rad, nedostatna socijalna osjetljivost i nepostojanje sustavnog pristupa osiguravanja kvalitete odgojno-obrazovnog procesa.

Opis

Razvoj odgojno-obrazovnog sustava odvijat će se kroz tri mjere koje pokrivaju poboljšanje uvjeta i kvalitete njegovih usluga, obnovu i opremanje ustanova te unaprjeđenje pristupa za učenike i studente iz skupina u nepovoljnom položaju. Prva od mjera usmjerena je na poboljšanje odgojno-obrazovnih uvjeta i usluga kroz digitalizaciju nastavnog procesa i sadržaja, razvoj kurikuluma, osiguravanje uvjeta za jednosmjensku nastavu i unaprjeđenje sustava upravljanja kvalitetom kako bi se odgojno-obrazovni proces tehnički i metodološki uskladila sa zahtjevima suvremenog informacijskog doba. Druga mjera adresira nedovoljnu infrastrukturnu opremljenost pa se njome planiraju izgradnja infrastrukturnih kapaciteta, specijalizirano opremanje ustanova (radionice, laboratoriji, moderne tehnologije, IKT, specijalizirana didaktička i pedagoška oprema i dr.) te prilagodba za pristup osoba s invaliditetom. Konačno, treća mjera pokriva socijalnu dimenziju odnosno aktivnosti potpore djeci i učenicima iz skupina u nepovoljnom položaju. Ove tri mjere u sinergiji će omogućiti metodološki, tehnološki i organizacijski unaprjeđene usluge koje pružaju odgojno-obrazovne ustanove na svim razinama, bolji pristup tim uslugama i veću socijalnu uključenost.

Pokazatelji ishoda za prioritet 2.2.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Unaprijeđena odgojno-obrazovna infrastruktura	broj	Broj novoizgrađenih, obnovljenih i opremljenih društvenih ustanova	150	2023.	jednom na kraju razdoblja	JLS, MZOS
Opremljene odgojno-obrazovne ustanove	%	Udio odgojno-obrazovnih ustanova novo-opremljenih specijaliziranom opremom	30	2023.	jednom na kraju razdoblja	JLS,MZOS

Mjera 2.2.1. Podrška poboljšanju uvjeta i kvalitete usluga sustava odgoja i obrazovanja na svim razinama

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Razvoj kurikuluma vezanih uz opće i strukovno obrazovanje
2. Osiguravanje uvjeta u odgojno-obrazovnim ustanovama za jednosmjensku nastavu

3. Integracija IKT-a u nastavu i učenje u OŠ i SŠ
4. Razvoj digitalnih obrazovnih sadržaja
5. Profesionalno usavršavanje nastavnika, ravnatelja i stručnih suradnika u stjecanju digitalnih kompetencija, posebice onih u strukovnom obrazovanju
6. Jačanje kapaciteta strukovnih škola za provedbu pristupa osiguravanja kvalitete
7. Poticanje diversifikacije djelatnosti Sveučilišta u Zadru
8. Podržavanje međunarodne suradnje između strukovnih škola te povećanje mobilnosti studenata i profesora
9. Stipendiranje studenata za deficitarna zanimanja
10. Razvoj strukovnih obrazovnih programa u centrima kompetencija
11. Podrška razvoju suradnje između strukovnih škola i gospodarskih subjekata u svrhu stjecanja radnog iskustva učenika

Pokazatelji ishoda za Mjeru 2.2.1.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Unaprjeđenje škola uvođenjem informacijsko-komunikacijskih tehnologija	broj	Broj novih škola u koje je uvedena moderna informacijsko-komunikacijska tehnologija	20	2023.	godišnje	MZOS, JLS
Novi obrazovni programi na Sveučilištu u Zadru	broj	Kumulativni broj uvedenih novih obrazovnih programa na Sveučilištu u Zadru	10	2023.	jednom na kraju razdoblja	Sveučilište u Zadru

Mjera 2.2.2. Izgradnja, obnova i opremanje odgojno-obrazovnih ustanova

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Potpora razvoju sveučilišnog kampusa i daljnjem razvoju Sveučilišta u Zadru
2. Nabava specijalizirane opreme za ustanove: radionice, laboratoriji, moderne tehnologije, sektorski relevantni alati, strojevi, IKT, specijalizirana didaktička i pedagoška oprema

3. Opremanje i organizacija odgojno-obrazovnih ustanova za dnevni boravak predškolske djece i učenika
4. Izgradnja novih i prilagodba odgojno-obrazovnih ustanova za pristup osobama s invaliditetom: izgradnja adekvatnih pristupnih staza, ugradnja dizala za osobe s invaliditetom

Pokazatelji ishoda za Mjeru 2.2.2.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Prilagođenost odgojno-obrazovnih ustanova za pristup osobama s invaliditetom	%	Udio odgojno-obrazovnih ustanova prilagođenih za pristup osobama s invaliditetom	100,0	2023.	godišnje	MZOS
Izgrađen i uspostavljen novi sveučilišni kampus	1	Izgrađen i uspostavljen novi kampus Sveučilišta u Zadru	1	2023.	jednom na kraju razdoblja	Sveučilište u Zadru

Mjera 2.2.3. Unaprjeđenje pristupa kvalitetnom obrazovanju za učenike iz skupina u nepovoljnom položaju

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Subvencioniranje troškova uključivanja djece iz skupina u socioekonomski nepovoljnom položaju u predškolsko obrazovanje
2. Uvođenje pomoćnika u nastavi za učenike s poteškoćama
3. Potpora učenicima pripadnicima manjina s ciljem integracije u sustav redovnog obrazovanja
4. Stipendiranje učenika, posebice onih u nepovoljnom položaju, za deficitarna i zanimanja u području STEM-a

Pokazatelji ishoda za Mjeru 2.2.3.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Pružena potpora predškolskoj djeci i učenicima iz obitelji u socioekonomski nepovoljnom položaju	broj	Broj predškolske djece i učenika iz obitelji u socioekonomski nepovoljnom položaju kojima je pružena potpora za uključivanje u odgojno-obrazovni proces	2.000	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta
Podrška pružena učenicima s teškoćama u razvoju	broj	Broj učenika s teškoćama s osiguranom ciljanom stručnom podrškom u vidu pomoćnika u nastavi	100	2023.	godišnje	CZSS Zadar

Prioritet 2.3. Unaprjeđen i teritorijalno uravnotežen razvoj socijalne i zdravstvene infrastrukture i skrbi uz povećanje socijalne uključenosti

Cilj

Unaprjeđenje sustava socijalnih sadržaja i zdravstvene skrbi u svrhu smanjenja socijalne isključenosti te poboljšanja zdravstvenih kapaciteta i kvalitete usluga.

Opravdanje

Uslijed problema nezaposlenosti koja je produbljena tijekom recentne gospodarske krize došlo je do pogoršanja socijalnog stanja u UP-u Zadru. Nepovoljnom stanju doprinosi i uznapredovali proces starenja stanovništva kojim se povećavaju potrebe za pružanjem usluga starijim i nemoćnim osobama, posebice u ruralnijim dijelovima UP-a. Sustav socijalne skrbi pored svih tih pritisaka ograničavaju i nepovoljni financijski uvjeti i neadekvatni stručni kapaciteti i opremljenost.

Poseban je problem nedostupnost usluga za starije osobe u udaljenim dijelovima UP-a što smanjuje njihove mogućnosti ostvarivanja prava na usluge socijalne skrbi. S druge strane, u domovima za starije osobe liste čekanja daleko nadmašuju smještajne kapacitete (primjerice, Domu za starije i nemoćne osobe Zadar gotovo 1.800 osoba čeka na smještaj dok je kapacitet

doma 372 osobe, dakle pet puta manji). Ti podaci pokazuju nužnost razvoja drugog tipa usluga socijalne skrbi – izvaninstitucionalnih usluga u čijem razvoju i provedbi značajnu ulogu mogu imati organizacije civilnog društva.

Uslijed političko-administrativnih razloga i koncentracije stanovništva zdravstvena je infrastruktura centralizirana u Gradu Zadru dok u ostalim JLS-ima (izuzev Općine Vrsa) djeluju ambulante opće medicine, a u Općini Preku Psihijatrijska bolnica. Pritom je problematično što su ambulante na otocima većinom smještene u starijim, neadekvatnim zgradama. U većinu JLS-a broj liječnika na 1.000 stanovnika ne premašuje 1, a broj liječnika se pritom i smanjivao što je posebno problematično uzme li se u obzir da je ukupan broj liječnika u njima vrlo malen. Takvo stanje dodatno pospješuje centralizaciju.

Poseban problem predstavlja nedostatna hitna medicinska pomoć za područje otoka što ima dvostruku važnost s obzirom da na otocima živi starije stanovništvo za koje je veća vjerojatnost da će trebati hitnu medicinsku pomoć, ali i s obzirom na turističku posjećenost otoka (posebice ljeti). Prema scenariju razvoja moguće je očekivati doseljavanje starijeg stanovništva iz drugih dijelova Republike Hrvatske i Europske unije u JLS-e UP-a koji će zahtijevati kvalitetnu i pravovremenu medicinsku pomoć. Stoga je razvoj zdravstvenih usluga i infrastrukture ključan razvojni prioritet.

Opis

Unaprjeđenje ustanova i usluga iz sustava socijalne skrbi ostvarit će se kroz četiri mjere koje će omogućiti poboljšanje sustava socijalne i zdravstvene infrastrukture i skrbi. Prvom mjerom unaprijedit će se infrastruktura i oprema institucija socijalne skrbi, prije svega onih koje pružaju smještajne usluge, ali i usluge mobilnih timova, no ta je mjera usmjerena primarno na provedbu deinstitucionalizacije usluga i razvoj novih izvaninstitucionalnih usluga za različite skupine korisnika socijalne skrbi, a prije svega starije osobe, osobe s posebnim potrebama, djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi te mladih nakon napuštanja institucionalne skrbi. U sklopu ove mjere planira se i uspostava mobilnih timova radi povećanja dostupnosti usluga osobama na otocima i daljim naseljima u zaleđu. Daljnjim aktivnostima smanjit će isključenost socijalno ugroženih skupina iz života zajednice i ostvarivanja povoljnijih mogućnosti prijevoza. Drugom mjerom nastojat će se unaprijediti socijalne usluge za mlade koje će doprinijeti njihovom aktivnom sudjelovanju u zajednici, uključujući i mogućnosti korisnog volontiranja. Integriranom provedbom mjera doći će do smanjenja socijalne isključenosti i povećanja kvalitete pruženih socijalnih usluga svim ranjivim skupinama.

Unaprjeđen i teritorijalno uravnotežen razvoj sustava zdravstvene skrbi UP-a Zadra postići će se kroz dvije mjere koje adresiraju unaprjeđenje infrastrukture i usluga te unaprjeđenje stručnih kapaciteta. Trećom mjerom planiraju se unaprijediti postojeći ili izgraditi (te opremiti) novi centri primarne zdravstvene skrbi, posebice u onim područjima u kojima je ta infrastruktura u lošem stanju ili nedostaje. Za otočno područje planiraju se uvesti dodatni timovi hitne medicinske pomoći, a na otoku Ugljanu uspostavit će se medicinski centar za primarnu i hitnu zdravstvenu zaštitu. Posljednja

mjera obuhvaća unaprjeđenje specijalističkog i informatičkog obrazovanja zdravstvenih djelatnika.

Pokazatelji ishoda za prioritet 2.3.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Deinstitucionalizacija socijalne skrbi	broj	Broj osoba koje su prešle s institucionalne na izvaninstitucionalnu socijalnu skrb	100	2023.	godišnje	CzSS
Obnovljena i opremljena zdravstvena infrastruktura	broj	Broj obnovljenih i opremljenih jedinica zdravstvene infrastrukture	5	2023.	godišnje	HZZO

Mjera 2.3.1. Infrastrukturno unaprjeđenje institucija socijalne skrbi te podrška pružanju socijalnih usluga u lokalnim zajednicama s ciljem razvoja izvaninstitucionalne socijalne skrbi

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Poboljšanje infrastrukture domova socijalne skrbe i drugih pružatelja socijalnih usluga u svrhu pružanja socijalnih usluga u zajednici: dnevni boravci, radni centri, IKT oprema, druga specijalizirana oprema potrebna za osobe s invaliditetom
2. Kupnja vozila kao potpore radu mobilnih timova koji pružaju izvaninstitucionalnu skrb
3. Povećanje korisničkih kapaciteta domova za smještaj starijih osoba kroz izgradnju novih domova i proširenje postojećih
4. Razvoj usluga deinstitucionalnog smještaja za osobe s posebnim potrebama: uspostavljanje i razvoj centara za dnevni boravak i organizirano stanovanje
5. Pružanje usluga osobne asistencije, razvoj klubova i mobilnih timova za osobe s posebnim potrebama i invaliditetom
6. Razvoj izvaninstitucionalnih oblika skrbi za osobe starije dobi: pomoć u kući, dnevni boravak, prijevoz

7. Razvoj dnevnih rehabilitacijskih programa za deinstitucionalizirane korisnike
8. Unaprjeđenje i razvoj programa za djecu i mlade s poremećajima u ponašanju i osobe s invaliditetom
9. Subvencioniranje udomljavanja djece i odraslih osoba
10. Unaprjeđenje podrške za djecu i mlade bez roditeljske skrbi te udomljavanje
11. Razvoj usluga savjetovanja i pomaganja obiteljima, pojedinačno i grupno savjetovanje s roditeljima i skrbnicima
12. Unaprjeđenje i razvoj savjetodavnih usluga i pomaganja mladima nakon napuštanja institucionalne skrbi
13. Unaprjeđenje stručnih kapaciteta ustanova za pružanje izvaninstitucionalnih oblika usluga socijalne skrbi
14. Potpora za radionice osposobljavanja i unaprjeđenje vještina za stručnjake u sustavu socijalne skrbi

Pokazatelji ishoda za Mjeru 2.3.1.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Mobilni timovi socijalne skrbi	broj	Broj mobilnih timova socijalne skrbi	3	2023.	godišnje	CzSS
Korisnici izvaninstitucionalnih usluga socijalne skrbi	%	Udio korisnika koji koriste izvaninstitucionalne usluga socijalne skrbi pružene kroz projekte	30	2023.	godišnje	CzSS

Mjera 2.3.2. Aktivno uključivanje socijalno ugroženih skupina i mladih u život zajednice

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Poboljšanje dostupnosti usluga za osobe s invaliditetom: uklanjanje fizičkih prepreka te pružanje usluga informacija prema tipu invaliditeta, podrška uslugama profesionalne rehabilitacije
2. Razvoj programa za socijalnu inkluziju psihički oboljelih osoba
3. Poticanje socijalne uključenosti i zapošljivosti Hrvatskih branitelja i civilnih žrtava Domovinskog rata

4. Subvencioniranje prijevoza socijalno ugroženih skupina stanovništva
5. Poboljšanje postojećih i uspostava novih socijalnih usluga za mlade: mreže mladih, centri za mlade, infocentri, savjetovanje za mlade
6. Razvoj programa neformalnog obrazovanja mladih: obrazovanje za članove vijeća mladih, razvoj vještina i radnih navika
7. Poticanje volontiranja u socijalnim aktivnostima
8. Potpora radu lokalnih dionika za izravan rad s ranjivim skupinama kroz radionice
9. Provedba programa javnih radova
10. Potpora lokalnim partnerstvima za zapošljavanje (LPZ): ulaganja u razvoj kapaciteta LPZ-a, ulaganje u opremu koja podržava funkcioniranje LPZ-a, razvoj internih politika i procedura LPZ-a, analiza i politika strategija razvoja LPZ-a
11. Povećanje zapošljivosti osoba u predpenzijskoj dobi

Pokazatelji ishoda za Mjeru 2.3.2.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Nezaposlene osobe, uključujući dugotrajno nezaposlene	broj	Broj nezaposlenih osoba, uključujući dugotrajno nezaposlene	3400	2023.	godišnje	HZZ
Uspostavljanje centra za mlade	1	Uspostavljen centar za mlade	1	2023.	godišnje	HZZ

Mjera 2.3.3. Podrška poboljšanju pristupa hitnoj i primarnoj zdravstvenoj zaštiti te kvaliteti zdravstvenih usluga

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Obnova ili izgradnja infrastrukture centara primarne zdravstvene skrbi
2. Kupnja moderne medicinske opreme za zdravstvene ustanove
3. Osiguravanje dodatnih timova hitne pomoći za otočno područje (možda brzobrodska hitna pomoć stacionirana na Ugljanu)
4. Uspostava (sezonskog) medicinskog centra za primarnu i hitnu zdravstvenu zaštitu na otoku Ugljanu za pružanje zdravstvenih usluga za čitav otočni prostor UPZD-a

5. Priprema i provedba edukacije građana o važnosti prevencije i zdravog načina života

Pokazatelji ishoda za Mjeru 2.3.3.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Obnovljene zdravstvene ustanove (primarne zaštite)	broj	Broj obnovljenih zdravstvenih ustanova (primarne zaštite)	5	2023.	godišnje	HZZO
Dodatni timovi hitne medicinske pomoći na otocima	broj	Broj osnovanih dodatnih timova hitne medicinske pomoći na otocima	1	2023.	godišnje	JLS,HZZO

Mjera 2.3.4. Podrška unaprjeđenju obrazovanja za zdravstvene djelatnike

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Razvoj obrazovnih sadržaja i obrazovanja za zdravstvene djelatnike: specijalističko obrazovanje hitne medicine za liječnike koji rade na objedinjenim bolničkim odjelima hitne službe, osposobljavanje i medicinsko obrazovanje zdravstvenih djelatnika i dodatno ciljano obrazovanje za zdravstvene radnike
2. Povećanje informatičke pismenosti zdravstvenih djelatnika

Pokazatelji ishoda za Mjeru 2.3.4.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Zdravstveni djelatnici s povećanom informatičkom pismenošću	broj	Broj zdravstvenih djelatnika koji su sudjelovali na usavršavanju informatičke pismenosti	40	2023.	godišnje	HZJZ

Prioritet 2.4. Unaprjeđenje uređenja i kvalitete stambenih i javnih zgrada

Cilj

Povećanje dostupnosti i kvalitete stanovanja te vizualnog identiteta naselja.

Opravdanje

Prema podacima Upravnog odjela za gospodarenje gradskom imovinom Grad Zadar raspolaže manjim brojem socijalnih stanova od potražnje odnosno broja osoba koje nemaju riješeno stambeno pitanje. S druge strane, u većini ostalih JLS-a potrebe za socijalnim stanovima nisu identificirane pa nema programa izgradnje ni dodjele socijalnih stanova. S druge strane, u pojedinim JLS-ima još uvijek kuće i stanovi nisu adekvatno infrastrukturno opremljeni. Važan je problem i nedostatak adekvatnog studentskog smještaja s obzirom da su i učenički i studentski dom (koji smještaju studente) prekapacitirani, a broj studenata Sveučilišta u Zadru svake godine raste. Kvaliteta smještaja predstavlja privlačni faktor pri odabiru srednjoškolskih i sveučilišnih programa, stoga bi kvalitetan razvoj smještajnih kapaciteta pridonio atraktivnosti Zadra kao studijskog i srednjoškolskog odredišta studentima i učenicima izvan Zadarske županije, pa i izvan granica Republike Hrvatske.

Opis

Prva razvojna mjera ovog prioriteta podrazumijeva provedbu analize potreba te planiranje, gradnju i dodjelu socijalnih stanova u programu društveno poticane stanogradnje. Drugo mjerom nastoji se doprinijeti kvaliteti privatnog stambenog fonda i javnih zgrada, prije svega stanova siromašnih obitelji te učeničkih i studentskih domova.

Pokazatelji ishoda za prioritet 2.4.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Obnovljene ili novosagrađene javne ili stambene jedinice	m^2	Površina obnovljenih ili novosagrađenih javnih ili stambenih jedinica	1200	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta
Uspostavljanje sustava praćenja potrebe gradnje gradskih stanova	1	Izrađen program za izgradnju gradskih stanova	1	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta

Mjera 2.4.1. Planiranje i gradnja stanova iz programa društveno poticane stanogradnje

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Provedba analize potreba za stanovima iz programa društveno poticane stanogradnje
2. Izrada programa za izgradnju gradskih stanova
3. Planiranje, obnova i gradnja socijalnih stanova
4. Razrada pravilnika za dodjelu socijalnih stanova

Pokazatelji ishoda za Mjeru 2.4.1.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Provedena analiza potreba za stanovima iz POS programa	1	Provedena analiza potreba za stanovima iz POS programa	1	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta
Obnovljeni i izgrađeni stanovi POS-a	broj	Kumulativni broj obnovljenih i izgrađenih stanova POS-a	100	2023.	godišnje	APN

Mjera 2.4.2. Poticanje obnove i infrastrukturnog opremanja stambenih i javnih zgrada

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Subvencioniranje osnovnog infrastrukturnog opremanja kuća i stanova siromašnih obitelji
2. Uspostava i provedba modela poticanja uređenja gradskih i pročelja na objektima u vlasništvu grada
3. Rekonstrukcija i obnova postojećih te gradnja i opremanje novih učeničkih i studentskih domova

Pokazatelji ishoda za Mjeru 2.4.2.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Subvencionirano osnovno infrastrukturno opremanje kuća I stanova siromašnih obitelji	broj	Broj kuća i stanova siromašnih obitelji čije je osnovno infrastrukturno opremanje subvencionirano	12	2023.	godišnje	JLS
Smještajni kapaciteti učeničkih i studentskih domova	broj	Ukupan broj kreveta u učeničkim i studentskim domovima	800	2023.	godišnje	MZOS

Prioritet 2.5. Unaprjeđenje kulturne infrastrukture i sadržaja

Cilj

Bolje zadovoljavanje kulturnih potreba stanovništva i posjetitelja te snažnije uključivanje u kulturne aktivnosti.

Opravdanje

Unatoč bogatom kulturnom nasljeđu, kulturna infrastruktura u UP-u još uvijek nije dostatno razvijena. U nekima od JLS-a još uvijek ne postoje javne knjižnice, a taj se problem dijelom nastoji riješiti mrežom tzv. bibliobusa koje je potrebno dostatno održavati za ispunjenje funkcije. Posjećivanje knjižnica kao i drugih ustanova u području kulture nemjerljivo je s drugim oblicima ustanova koje omogućuju usluge za razonodu, zabavu i učenje, a moderna tehnologija nije dovoljno prepoznata ni iskorištena za približavanje kulturnih sadržaja suvremenoj publici. Stoga je potrebno uložiti snažne napore u modernizaciju kulturne infrastrukture i sadržaja, privlačenje korisnika i pružanje modernih kulturnih usluga.

Suvremeni razvoj industrije pretpostavlja razvoj inovativnih oblika poslovanja od kojih su u UP-u poseban potencijal pokazale kreativne i kulturne industrije. Projekti poput Zadar Film Commissiona, Film Forum Festivala i AMKA-e ukazuju na porast interesa publike za projekte filmske industrije koja bi se mogla razviti u progresivnu granu na regionalnom nivou. Stoga je potrebno osigurat adekvatne uvjete i okruženje kako bi se osigurao napredak u toj grani.

Opis

Unaprjeđenje kulturne infrastrukture i sadržaja planira se kroz četiri međusobno nadopunjujuće mjere. Prije svega unaprijedit će se kulturni sadržaji i programi i potaknuti uključenost publike u iste. U tu svrhu osigurat će se primjena modernih, informacijsko-komunikacijskih tehnologija te digitalizacija knjižne i arhivske građe kako bi se formirale digitalne usluge. Također se planira i osnaženje suradnje između kulturnih i odgojno-obrazovnih institucija kako bi se formirala mlada i znatiželjna publika.

Drugom mjerom unaprijedit će se postojeća infrastruktura u kulturi. Osigurat će se adekvatni prostori za odvijanje različitih kulturnih aktivnosti, a svi će prostori bit prilagođeni osobama s invaliditetom. Trećom mjerom će se unaprijediti sustav upravljanja kulturnim programima i aktivnostima uključujući jačanje stručnih kapaciteta u kulturnim ustanovama. Posljednjom mjerom osigurat će se prostor i povoljno okruženje za kulturne i kreativne industrije te osnažiti njihovo partnerstvo s obrazovnim i kulturnim ustanovama.

Pokazatelji ishoda za prioritet 2.5.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Kulturne ustanove koje su uvele IKT	broj	Broj kulturnih ustanova koje su uvele IKT	20	2023.	godišnje	Turističke zajednice

Mjera 2.5.1. Unaprjeđenje kulturnih sadržaja i programa te poticanje uključenosti u kulturne aktivnosti

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Kontinuirana, cjelogodišnja podrška organizaciji kulturnih događanja
2. Digitalizacija knjižne i arhivske građe
3. Primjena IKT tehnologija za unaprjeđenje usluga i promociju kulture
4. Edukacija i motiviranje građana, posebno mladih za sudjelovanje u kulturnom životu
5. Unaprjeđenje suradnje s odgojno-obrazovnim institucijama kako bi se kontinuirano djelovalo na aktivnije uključivanje djece i mladih u kulturni život grada

Pokazatelji ishoda za Mjeru 2.5.1.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Suradnja odgojno-obrazovnih i ustanova u kulturi kojima je pružena podrška	broj	Broj suradnji između odgojno-obrazovnih i ustanova u kulturi kojima je pružena podrška	12	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta

Mjera 2.5.2. Unaprjeđenje infrastrukture u kulturi

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Modernizacija postojećih i osiguravanje novih adekvatnih prostora za kulturne djelatnosti (muzejsko-galerijske, izložbene, kazališne, bibliotekarske, arhivske, i dr.)
2. Prilagodba kulturnih ustanova za pristup osobama s invaliditetom: izgradnja adekvatnih pristupnih staza, ugradnja dizala za osobe s invaliditetom

Pokazatelji ishoda za Mjeru 2.5.2.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Razvoj postojećih i uvođenje novih infrastrukturnih kapaciteta u kulturi	m^2	Površina novih infrastrukturnih kapaciteta u kulturi u UP-u Zadra	350	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta
Kulturne institucije i destinacije dostupne osobama s posebnim potrebama	broj	Broj kulturnih institucija i destinacija dostupnih osobama s posebnim potrebama	35	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta

Mjera 2.5.3. Unaprjeđenje sustava upravljanja kulturnim programima i aktivnostima

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Uspostavljanje sustava za koordinirano i efikasno upravljanje i financiranje kulturnih programa i aktivnosti
2. Jačanje stručnih i administrativnih kapaciteta u kulturnim ustanovama

Pokazatelji ishoda za Mjeru 2.5.2.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Potpisani ugovori s JLS-ima za uspostavljanje umreženog sustava s ciljem praćenja usklađenosti kulturnih programa i aktivnosti sa strateškim dokumentima i javnim kulturnim politikama	broj	Broj potpisanih ugovora s JLS-ima UP-a Zadra o uspostavi umreženog sustava s ciljem praćenja usklađenosti kulturnih programa i aktivnosti sa strateškim dokumentima i javnim kulturnim politikama	15	2023.	godišnje	Izvješća o potpisanim ugovorima
Povećanje broja zaposlenih stručnjaka u kulturnim ustanovama	broj	Broj novozaposlenih stručnjaka u kulturnim ustanovama	15	2023.	godišnje	JLS,

Mjera 2.5.4. Poticanje razvoja kulturnih i kreativnih industrija

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Promocija kulturnih i kreativnih industrija na domaćem i stranom tržištu
2. Izrada komunikacijske strategije za kreativne i kulturne industrije i pripadajući komunikacijski akcijski plan
3. Osiguravanje prostora za djelovanje kreativne industrije
4. Osnaživanje partnerstva između kulturnih i kreativnih industrija i svih vrsta obrazovnih i kulturnih institucija

Pokazatelji ishoda za Mjeru 2.5.3.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Zaposlenost u kulturnim i kreativnim industrijama	broj	Broj novozaposlenih u kulturnim i kreativnim industrijama	25	2023.	godišnje	HZZ
Poslovni subjekti u sektoru kulturnih i kreativnih industrija	broj	Broj novoosnovanih poslovnih subjekata u sektoru kulturnih i kreativnih industrija	3	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta

Prioritet 2.6. Unaprjeđenje sportsko-rekreacijske infrastrukture i sadržaja te sustava potpora za ravnomjerniji razvoj sporta

Cilj

Poboljšanje sportsko-rekreacijske funkcije u svim naseljima uz povećanje uključenosti u rekreativne aktivnosti.

Opravdanje

Sukladno koncentraciji stanovništva najviše je sportsko-rekreacijskih sadržaja u gradu Zadru dok su u ostalim naseljima Grada Zadra kao i u drugim JLS-ima prisutni rekreacijski tereni i dvorane, no još uvijek nisu sva naselja opskrbljena javnim sportsko-rekreacijskim sadržajima, a u mnogima postoje tek školski sportski tereni. Pored toga, infrastruktura je u nekim naseljima zastarjela, a u nekima je minimalno uređena. Loše stanje posebno je prisutno na otocima. To je i jedan od razloga niske razine uključenosti stanovništva u sportsko-rekreativne aktivnosti koji se posredno nepovoljno održava na zdravlje stanovništva i povećava izdatke u sustavu zdravstvene skrbi. Stoga bi trebalo unaprijediti postojeću i izgraditi novu sportsko-rekreacijsku infrastrukturu kako bi se omogućilo i povećalo sudjelovanje stanovništva, a posebice mlađih naraštaja u kojima se može razviti navika aktivnog života. Fizička aktivnost ne bi trebala biti privilegija samo osoba izvrsnog zdravstvenog stanja, već je potrebno obratiti veću pozornost ravnopravnom uključivanju osoba s invaliditetom u rekreaciju i sport. Jedan od preduvjeta za odvijanje sporta i rekreacije osoba s invaliditetom jest postojanje prilagođenih sadržaja i infrastrukture koji su pristupačni tim osobama. Takva infrastruktura zasada postoji jedino u Gradu Zadru.

Opis

U ovom se prioritetu kroz dvije mjere planira unaprijediti sportsko-rekreacijska infrastruktura uključujući javno dostupne i školske sadržaje u svim naseljima UP-a te potaknuti uključenost stanovništva i turista u sportsko-rekreativnim aktivnostima kroz stvaranje ponude različitih aktivnosti čime će se promovirati aktivni život uz posebnu usmjerenost na kritičnu, mlađu populaciju.

Pokazatelji ishoda za prioritet 2.6.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Izgrađena sportsko-rekreacijska infrastruktura	m^2	Površina novoizgrađene sportsko-rekreacijske infrastrukture	5000	2023.	godišnje	JLS

Mjera 2.6.1. Unaprjeđenje sportsko-rekreacijske infrastrukture

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Obnova i izgradnja sportsko-rekreacijskih centara i školskih dvorana
2. Izgradnja i rekonstrukcija dječjih igrališta

Pokazatelji ishoda za Mjeru 2.6.1.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Opremljena dječjih igrališta i školske dvorane	broj	Broj uređenih/opremljenih dječjih igrališta i školskih dvorana	15	2023.	godišnje	JLS

Mjera 2.6.2. Poticanje uključenosti u sportsko-rekreativne aktivnosti

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Poticanje organizacije sportskih događanja i aktivnosti, posebice za djecu i mlade
2. Promotivne aktivnosti za sudjelovanje stanovnika UP-a u programima sporta i sportske rekreacije
3. Poticanje povezivanja turizma i sporta

Pokazatelji ishoda za Mjeru 2.6.2.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Podrška projektima povezivanja turizma i sporta	broj	Broj projekata povezivanja turizma i sporta kojima je pružena podrška	6	2023.	godišnje	Turističke zajednice i JLS

Cilj 3. Održivo gospodarenje prostornim resursima uz poboljšanu kvalitetu urbanog okoliša

Prioritet 3.1. Unaprjeđenje prometne povezanosti i održive urbane mobilnosti

Cilj

Poboljšanje lokalnog prometnog sustava UP-a kroz povećanje povezanosti svih zona, uvođenje modernih i okolišno prihvatljivih praksi u upravljanje i razvoj prometnog sustava te poticanje korištenja javnog prijevoza i bicikala umjesto osobnih automobila.

Opravdanje

Prometna funkcija ključna je za ostvarivanje većine potreba stanovništva, kako socijalnih, tako i gospodarskih. Stoga su ulaganja u prometnu infrastrukturu i sustav od prvenstvenog značenja za sveukupni razvoj UP-a. UP ima povoljan geoprometni položaj koji još uvijek nije potpuno iskorišten, a predstavlja važan gospodarski potencijal.

Osnovni problemi cestovnog prometa proizlaze iz zastarjelosti cestovnih prometnica niže razine, posebice na otocima, kao i na nedovoljnom protočnom kapacitetu što dolazi do izražaja u ljetnim mjesecima kada se broj vozila na cestama iznimno povećava. Tada je i najveći sigurnosti rizik od prometnih nezgoda i nesreća. Budućnost željezničkog prometa u potpunosti je nepredvidiva s obzirom da je pruga dulje vrijeme u remontu zbog zastarjelosti infrastrukture, a prijevoz se odvija autobusima. Pruga prolazi kroz južni dio UP-a i potencijalno bi mogla predstavljati oblik javnog prijevoza kada remont bude završen. Mnogo je veći potencijal željeznice u teretnom prometu s obzirom da Zadar predstavlja intermodalno čvorište cestovnog, željezničkog i pomorskog prometa te relativne blizine zračne luke, a jačanjem te funkcije smanjio bi se pritisak na cestovne prometnice. Zračni je promet mnogo važniji kao oblik putničkog prijevoza, a Zračna luka Zadar regionalni je zračni centar s vezama prema Zapadnoj i Srednjoj Europi, no dotrajala infrastruktura smanjuje daljnji razvoj. Pored toga javlja se i potreba za izgradnjom heliodroma koji bi imao posebno važnu ulogu u povezivanju s otocima, posebice u rizičnim situacijama. S obzirom da je Zadar regionalni centar prema kojem je usmjereno veliko otočno područje, brodske i trajektne veze otočnih naselja sa Zadrom temelj su ostvarenja brojnih centralnih usluga njihovog stanovništva. Probleme predstavljaju zastarjelost lučke infrastrukture i pristaništa na otocima te nedovoljna međusobna povezanost otoka, a koji se odražavaju na sveukupan život na otocima. U svrhu razvoja turizma također bi valjalo osigurati i terminale s benzinskim postajama za nautičare na otocima.

Drugo prioritetno područje je sustav javnog prijevoza i promet u mirovanju. Javni promet u UP-u prvenstveno je razvijen u Gradu Zadru, a obuhvaća autobusni te trajektni i brodski promet za povezivanje otoka s gradom Zadrom. Problemi u javnom prijevoz uključuju dotrajalost voznog parka s energetski neučinkovitim vozilima i zastario sustav interakcije s korisnicima. Uz to značajan je problem povećan broj osobnih automobila koji uslijed prostornih ograničenja ne može biti adekvatno podržan kroz sustav javnih parkirališta i garaža. Stoga je potrebno uvesti sustav koji će integrirani na intermodalni način javni prijevoz i promet u mirovanju. U tu je svrhu moguće integrirati i biciklistički sustav koji može značajno rasteretiti prometni sustav, posebice u centralnim naseljima, a trenutna biciklistička infrastruktura još uvijek nije dostatno razvijena niti su osigurani sigurnosni uvjeti.

Opis

Prioritet će se ostvariti kroz osam mjera koje pokrivaju sustav upravljanja prometom i sigurnošću u prometu, daljnje unaprjeđenje pojedinih vrsta prometa kao i javnog prijevoza te planiranje daljnjeg razvoja i organizacije prometnog i prijevoznog sustava. Prva je mjera usmjerena na unaprjeđenje sustava za upravljanje i nadzor prometa i poboljšanje sigurnosti u prometu kroz implementaciju inteligentnog prometnog sustava i sanaciju kritičnih točaka u prometnoj mreži. Sljedećom mjerom unaprijedit će se i modernizirati sustav i infrastruktura javnog prijevoza. Tri su mjere usmjerene na obnovu i razvoj infrastrukture te usluga pojedinih zračnog, željezničkog i pomorskog

prometa. One uključuju aktivnosti unaprjeđenja lučke infrastrukture te povećanje trajektnih i brodskih linija među otocima i prema drugim jadranskim i mediteranskim lukama, rekonstrukciju i obnovu infrastrukture zračnog prometa te izgradnju heliodroma, revitalizaciju željezničkog prometa i prateće infrastrukture te obnovu postojećih i izgradnju novih cestovnih prometnica, s naglaskom na unutar otočnu povezanost. Sljedećom mjerom zamišljeno je unaprjeđenje cestovne prometne mreže kroz aktivnosti obnove postojećih prometnica i izgradnje novih, posebice na otocima. Sedmom mjerom predviđene su aktivnosti izgradnje nove intermodalne infrastrukture s naglaskom na primjenu rješenja za smanjenje prometnih gužvi kroz uspostavu suvremenih *park and ride* i *bike and ride* rješenja te osiguravanje dodatnih parkirnih mjesta u lukama za stanovnike otoka kako bi im se osigurano brži i kvalitetniji pristup za ostvarivanje svakodnevnih potreba u Gradu Zadru.

Posebnu važnost za UPZD ima posljednja mjera kojom promoviraju održivi oblici mobilnosti te zdrav način života kroz razvoj pješačke i biciklističke infrastrukture. U tu će se svrhu provoditi popularizacija i edukacija biciklista te jače uključivanje stanovništva u biciklističke aktivnosti.

Pokazatelji ishoda za prioritet 3.1.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Izgrađene prometne trase	broj	Broj novoizgrađenih prometnih trasa unutar UP-a	10	2023.	godišnje	DZS, Županijska uprava za ceste
Izrađena strategija održive urbane mobilnosti	1	Izrađena strategija održive urbane mobilnosti	1	2023.	godišnje	Liburnija d.o.o. i ostali autoprijevoznici

Mjera 3.1.1. Unaprjeđenje sustava za upravljanje i nadzor prometa te poboljšanje sigurnosti u prometu

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Uvođenje fizičkih mjera za usporavanje prometa
2. Sanacija točaka s najvećim brojem prometnih nezgoda i najvećim brojem nezgoda s poginulim i teško ozlijeđenim osobama

Pokazatelji ishoda za Mjeru 3.1.1.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Sanirane točke s najvećim brojem prometnih nezgoda	broj	Broj saniranih točaka s najveim brojem prometnih nezgoda	10	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta
Smrtno stradali u prometu na 1000 stanovnika	broj (koefi-cijent)	Broj smrtno stradalih u prometu na 1000 stanovnika	5,5	2023.	godišnje	Županijska uprava za ceste, Hrvatske ceste

Mjera 3.1.2. Unaprjeđenje sustava javnog gradskog i prigradskog prijevoza

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Izrada masterplana održive mobilnosti funkcionalne regije
2. Priprema plana održive urbane mobilnosti UPZD-a
3. Uspostava jedinstvenog sustava javnog gradskog i prigradskog prijevoza (cestovni i pomorski promet): studija definiranja uspostave sustava.
4. Realizacija infrastrukture potrebne za funkcioniranje sustava javnog gradskog i prigradskog prijevoza (cestovni i pomorski promet)
5. Unapređenje organizacijskih aspekata sustava javnog prijevoza: jedinstvena prijevozna karta, sustav obavještavanja putnika, beskontaktno plaćanje, pametna karta i sl.
6. Nabava i osuvremenjivanje putničkog voznog parka s nižom emisijom CO_2
7. Izgradnja punionica za opskrbu električnih vozila i izgradnja prateće infrastrukture

Pokazatelji ishoda za Mjeru 3.1.2.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Novi putnički vozni park	broj	Broj novonabavljenih vozila za poboljšanje javnog gradskog i prigradskog prijevoza (autobusi, vlakovi, brodovi)	10	2023.	godišnje	Liburnija d.o.o. i ostali autoprijevoznici
Stanice za punjenje električnih vozila	broj	Broj novoizgrađenih stanica za punjenje električnih vozila	1	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta

Mjera 3.1.3. Unaprjeđenje pomorske infrastrukture i usluga te poboljšanje međuotočne povezanosti

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Podrška ŽLU i DLU u izgradnji i obnovi mreže luka i pristaništa na obali i na otocima
2. Izgradnja ostale pomorske infrastrukture sukladno djelokrugu JLS
3. Omogućavanje odvajanja trajektnih i brodskih linija koje prevoze cestovna vozila od brzih turističkih putničkih linija
4. Planiranje i poticanje izgradnje benzinskih postaja na otocima uz plovne putove za nautičare
5. Stvaranje uvjeta i poticanje formiranja mreže bržih i učestalih veza na linijama s drugim jadranskim i mediteranskim lukama

Pokazatelji ishoda za Mjeru 3.1.3.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Prevezeni putnici u trajektnom i brodskom prometu	broj	Broj novo prevezenih putnika u trajektnom i brodskom prometu	300.000	2023.	godišnje	Jadrolinija d.o.o., G&V Line DZS
Nove i obnovljene luke i lučice	broj	Broj novih i obnovljenih luka i lučica	15	2023.	godišnje	JLS

Mjera 3.1.4. Podrška unaprjeđenju zračnog prometa kroz razvoj Zračne luke Zadar

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Redovito održavanje postojeće infrastrukture zračnog prometa
2. Modernizacija terminala Zračne luke Zadar i izgradnja piste
3. Planiranje i izgradnja heliodroma

Pokazatelji ishoda za Mjeru 3.1.4.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Povećanje broja putnika zračne luke Zadar	broj	Broj prevezenih putnika zračne luke Zadar	800.000	2023.	godišnje	Zračna luka Zadar
Moderniziran terminal	1	Moderniziran terminal Zračne luke	1	2023.	godišnje	Zračna luka Zadar

Mjera 3.1.5. Podrška revitalizaciji željezničkog prometa

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Koordinacija s HŽ-om u provedbi infrastrukturne obnove željezničke pruge i kolodvora
2. Podrška u pripremi projektnih rješenja za unaprjeđenje željezničkog prometa
3. Podrška uključivanju željezničke infrastrukture u UPZD-u u državnu željezničku mrežu
4. Suradnja JLS-a urbanog područja na poticanju povećanje frekventnosti linija željezničkog prometa s ciljem uključenja istih u sustav mobilnosti UPZD-a

Pokazatelji ishoda za Mjeru 3.1.5.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Povećanje broja putnika u željezničkom prometu u UP-u	broj	Broj putnika u željezničkom prometu na postaji Zadar	40.000	2023.	godišnje	HŽCARGO
Unaprjeđenje željezničke mreže	km	Broj kilometara rekonstruirane /izgrađene željezničke pruge	21,5	2023.	godišnje	HŽPP,DZS

Mjera 3.1.6. Unaprjeđenje cestovne prometne mreže

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Izgradnja novih i obnova postojećih lokalnih i nerazvrstanih cesta
2. Izgradnja nedostajućih uličnih i cestovnih spojeva i rekonstrukcija raskrižja
3. Poboljšanje pristupnih cesta na otocima koje izravno povezuju luke za putnički prijevoz
4. Potpora izgradnji i rekonstrukciji dionica državnih i županijskih cesta
5. Priprema zemljišta za izgradnju prometnica (otkup i projektiranje)

Pokazatelji ishoda za Mjeru 3.1.6.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Novoizgrađene ulice, asfaltirane makadamske ceste i rekonstruirana raskrižja	km	Kumulativni broj kilometara novih izgrađenih ulica, asfaltiranih makadamskih cesta i rekonstruiranih raskrižja	100	2023.	godišnje	Županijska uprava za ceste, Hrvatske ceste
Izgrađenost ili obnova lokalnih i nerazvrstanih cesta	km	Kumulativna duljina novoizgrađenih ili obnovljenih lokalnih i nerazvrstanih cesta	100	2023.	godišnje	Županijska uprava za ceste, Hrvatske ceste

Mjera 3.1.7. Unaprjeđenje intermodalne infrastrukture i prometa u mirovanju te razvoj ITS-a UP-a Zadra

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Implementacija inteligentnog prometnog sustava (ITS) nadzora i upravljanja prometom
2. Razvoj *park and ride* te *bike and ride* infrastrukture
3. Povećanje površine rezervirane za korisnike komunalnog veza na području Grada Zadra i osiguranje prostora za brodski promet u mirovanju stanovnika otoka (dijelovi operativne obale Luke za javni promet državnog značaja, dio obale pod upravljanjem JLS-a, dio obale namijenjen za ostale tipove luka)
4. Razvoj sustava prometa u mirovanju

Pokazatelji ishoda za Mjeru 3.1.7.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
ITS proveden	1	Broj uvedenih ITS sustava nadzora i upravljanja prometom	1	2023.	na kraju razdoblja provedbe	Županijska uprava za ceste, Hrvatske ceste
Povećanje kapaciteta komunalnih vezova za stanovnike otoka	broj	Kumulativni broj novih komunalnih vezova za stanovnike otoka	30	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta

Mjera 3.1.8. Razvoj pješačkog i biciklističkog prometa

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Planiranje sustava pješačkog i biciklističkog prometa UPZD-a
2. Dodavanje i unaprjeđenje biciklističkih i pješačkih traka
3. Izgradnja i unaprjeđenje prateće biciklističke infrastrukture
4. Proširenje sustava javnih bicikala
5. Provedba kampanja za popularizaciju biciklizma i edukacija biciklista

Pokazatelji ishoda za Mjeru 3.1.8.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Izrađena studija biciklističkog prometnog sustava	1	Izrađena studija biciklističkog prometnog sustava UPZD-a	1	2023.	godišnje	JLS
Nove i nadograđene biciklističke trake	km	Broj novoizgrađenih kilometara biciklističkih traka	50	2023.	godišnje	JLS

Cilj

Organizacija i povećanje kvalitete urbanog okoliša i krajobraza putem jedinstvenog sustava za praćenje kakvoće okoliša, unaprjeđenje sustava obrane i djelovanja u slučaju prirodnih i antropogenih rizika, obnovu napuštenih vojnih i industrijskih područja te uspostavu sustava integriranog upravljanja postojećim i budućim javnim površinama na temelju održivog korištenja.

Opravdanje

Praćenje kvalitete pojedinih sastavnica okoliša u UP-u Zadru obilježeno je nedostatkom opreme i infrastrukture za njihovo mjerenje unatoč tome što je na prostoru UP-a Zadra koncentrirano 64 % izvora emisija cijele Zadarske županije, od čega 77 % otpada na područje Grada Zadra.

Trenutno ne postoji postaja državne ni županijske mreže za praćenje kakvoće zraka bez koje se ne može utvrditi kategorija kvalitete zraka s obzirom da je za to mjerenja potrebno provoditi neprekidno tijekom jedne godine. Podaci dobiveni mjerenjima pokretnih automatskih mjernih postaja ne mogu se usporediti s Uredbom o graničnim vrijednostima onečišćujućih tvari u zraku, ali mogu biti indikativni u smislu ukazivanja kakvoće zraka. Najveći zagađivači zraka su promet, posebice tijekom ljetnih mjeseci kad se broj vozila umnogostručuje, kućna ložišta, energetika, industrija te kamenolomi u Općini Bibinjama i Gradu Zadru.

Kako u Hrvatskoj još uvijek nije uspostavljeno sustavno praćenje kvalitete i onečišćenosti tla tako ne postoji takav sustav ni na području UP-a Zadra. Osnovni izvori onečišćenja tla na području UP-a Zadra su poljoprivreda (upotreba pesticida, izljevi strojnih ulja), promet (izljevi ulja, taloženje ispušnih plinova), nepropisno odlaganje otpada te industrija i ratna događanja pri čemu motrenje istih zahtijeva dodatnu pozornost zbog mogućnosti širenja krškim sustavom i ulaskom u podzemne vodonosnike. Osim toga treba spomenuti i gubitak tla do kojeg dolazi uslijed izgradnje (posebice nelegalne), pretjeranog i nepravilnog poljoprivrednog korištenja tla (npr. pretjerana ispaša) te deforestacije čime se povećava podložnost tla eroziji vjetrom i vodom. Specifičan oblik zagađenja u UP-u Zadru su minski sumnjiva područja koja se nalaze na prostoru općina Posedarja, Novigrada, Sukošana, Zemunika Donjeg i Poličnika.

Pri mjerenjima kakvoće voda u UP-u Zadru najveća pozornost se posvećuje moru. Kakvoća mora je povoljna, iako postoji mogućnost zagađenja mora fekalnim otpadnim vodama te balastnim i otpadnim vodama brodova koje mogu narušiti osjetljivi ekosustav zatvorenog Jadranskog mora. Također je evidentna velika koncentracija plaža u 1. zoni, posebice Gradu Zadru, čime se javlja potreba za ravnomjernijom prostornom raspodjelom plaža kako bi se

smanjio pritisak na središte UP-a. Kakvoća mora duž dalmatinske obale opada od Zadarske preko Šibensko-kninske do Splitsko-dalmatinske županije zbog čega je potrebno kontinuirano vršiti mjerenja i analize kako bi kakvoća mora ostala izvrsne kategorije.

UP Zadar smješten je u umjereno rizičnom prostoru od prirodnih nepogoda. Glavni prirodni rizici uključuju potrese, bujične poplave, intenzivne pljuskove, tuču, organske vjetrove i sušu, a zimi se javlja i opasnost od poledice. U prosjeku se u UP-u Zadru svakih deset godina javlja toplinski val koji dovodi do suše, problema u vodoopskrbi te bolesti koje posebno ugrožavaju stanovništvo starije dobne skupine. Osim prirodnih rizika (poplava, potresa, ostalih prirodnih uzroka), moguć je i nastanak tehničko-tehnoloških katastrofa i nesreća u gospodarskim subjektima, prometu, nuklearnim postrojenjima, kao i epidemioloških nesreća.

S druge strane, posljedice klimatskih promjena postaju sve vidljivije u prostoru i odražavaju se na gospodarstvo i okolišne uvjete. Trenutno ni jedan prostorni plan ili plan zaštite na lokalnoj i županijskoj razini UP-a Zadra ne adresira prirodne rizike i klimatske promjene, stoga ne postoje sustavne mjere ublažavanja i adaptacije istima. Premda na županijskoj razini postoji Stožer zaštite i spašavanja, radi efikasne zaštite nužno je jačanje suradnje među svim uključenim dionicima kao i kontinuirano unaprjeđenje njihove opreme i tehnologije.

Klimatske promjene postaju stvarnost koju je ključno uzeti u obzir u planiranju i upravljanju razvojem. Radi toga je potrebno uspostaviti sustavno prikupljanje i primijenjena istraživanja klimatskih promjena i njihovih posljedica što je tek započeto na Sveučilištu u Zadru. Takvi će podaci omogućiti izradu planova borbe i adaptacije klimatskim promjenama kako u sustavu zaštite stanovništva, infrastrukture i baštine, tako i u sustavu gospodarstva.

U UPZD-u se nalazi niz napuštenih i zapuštenih nekadašnjih vojnih i industrijskih područja (tzv. *brownfield*) koja predstavljaju neiskorišteni kapital. Prenamjena brownfield područja u različitim je nacionalnim i lokalnim strateškim planovima prepoznata kao strateški interes koji će omogućiti razvoj društvenih i/ili gospodarskih sadržaja usklađenih s odabranom razvojnom orijentacijom UP-a Zadra.

Potpuni podaci o broju, veličini, očuvanosti i potrebi za revitalizacijom javnih zelenih površina na području UP-a Zadra ne postoje s obzirom da nije uspostavljen sustav praćenja istih. Ujedno nije razvijen ni registar javnih zelenih površina bez kojeg nije moguća uspostava sustava njihovim kvalitetnim upravljanjem temeljenim na održivom korištenju. Gospodarenje plažama kao temeljnim preduvjetom kupališnog turizma obilježeno je nedostatkom inicijativa i planova za njihov razvoj dok je njihova uređenost i opremljenost neujednačena i to posebno između kopnenog i otočnog dijela.

Opis

Prioritet će se ostvariti kroz šest mjera. Prve dvije mjere podrazumijevaju organizaciju i unaprjeđenje kvalitete urbanog okoliša i krajobraza kroz uspostavu jedinstvenog sustava njihovo praćenje te kroz provedbu konkretnih mjera za zaštitu okoliša u različitim medijima (voda, zrak i tlo) i podizanje svijesti stanovništva o važnosti očuvanja okoliša. Integriranim aktivnostima na unaprjeđenju sustava praćenja stanja okoliša, edukacijom i jačanjem ljudskih potencijala u poslovima njegove zaštite, izgradnjom infrastrukture za praćenje, prevencijom prirodnih rizika te suzbijanjem antropogenih učinaka (buka, deforestacija, razminiranje i dr.) postići će se održivost i povećanje kvalitete okoliša na UP-u Zadru. Treća mjera adresira unaprjeđenje sustava zaštite i spašavanja u slučaju rizika i katastrofa uključujući jačanje suradnje, tehnološko opremanje, izradu planova i informiranje građana za postupanje u slučaju rizika. Četvrtom mjerom nastojat će se razviti otpornost zajednice i infrastrukture na rizike i klimatske promjene. Posebnom mjerom obuhvaćene su aktivnosti pripreme prostornoplanske dokumentacije za prenamjenu i aktiviranje brownfield područja te nakon toga aktivnosti pripreme i realizacije projekata obnove. Ova mjera nužno zahtijeva sinergiju s drugim sektorskim mjerama čime se postiže sinergija kroz razvoj nove funkcije obnovljenih lokaliteta. Posljednjom mjerom obuhvatit će se unaprjeđenje gospodarenja javnim zelenim površinama (klasifikacija i uvođenje registra javnih zelenih površina) te njihovo unaprjeđenje kroz različite aktivnosti sadržajnog i oblikovnog unaprjeđenja što će rezultirati poboljšanjem kvalitete postojećih i razvojem kvalitetnih novih javnih površina.

Pokazatelji ishoda za prioritet 3.2.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Smanjenje površina neobnovljenih brownfield područja	m^2	Površina obnovljenih brownfield područja	2,9	2023.	godišnje	ITU PT, Izvješće o stanju u prostoru, Zavod za prostorno uređenje Zadarske županije
Uspostavljanje informacijskog sustava javnih zelenih površina	1	Uvođenje registra javnih zelenih površina	1	2023.	godišnje	Čistoća d.o.o.

Mjera 3.2.1. Organizacija i unaprjeđenje sustava praćenja kakvoće okoliša i provođenja mjera unaprjeđenja sustava

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Uspostava sustava za mjerenje i praćenje kakvoće zraka: nabava kemijskolaboratorijskih instrumenata, razvoj sustava upravljanja kvalitetom zraka (razvoj ljudskih kapaciteta i infrastrukture, uvođenje GIS-a za upravljanje kakvoćom zraka)
2. Rekonstrukcija automatskih stanica za praćenje kakvoće vode
3. Ispitivanje fizikalnih, kemijskih i bakterioloških osobina morske vode, meteoroloških prilika i hidrografskih osobina mora
4. Uvođenje sustava praćenja kakvoće tla i pritisaka na tlo
5. Izrada strateške karte buke
6. Poticanje postupka razminiranja minski sumnjivih površina
7. Prevencija zagađenja bukom putem građevinskih i prostorno-planskih dokumenata
8. Regeneracija šuma i šumskog zemljišta pošumljavanjem autohtonim vrstama i mjerama obnove uništenih i oštećenih šumskih sastojina

Pokazatelji ishoda za Mjeru 3.2.1.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Kakvoća mora	ocjena	Procjena kakvoće mora	izvrsna	2023.	godišnje	Zavod za javno zdravstvo, ZŽ
Uspostavljeni sustavi praćenja kakvoće okoliša	broj	Broj uspostavljenih sustava praćenja kakvoće okoliša (zraka, vode, mora, tla)	3	2023.	godišnje	Hrvatske šume

Mjera 3.2.2. Podizanje svijesti o važnosti očuvanja okoliša

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Provedba promotivnih aktivnosti za podizanje svijesti o problemima okoliša i mjerama za očuvanje okoliša
2. Uključivanje stanovništva u aktivnosti zaštite i očuvanja okoliša

Pokazatelji ishoda za Mjeru 3.2.2.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Promotivne aktivnosti zaštite okoliša	broj	Broj novo provedenih akcija zaštite okoliša	15	2023.	godišnje	Ministarstvo zaštite okoliša, JLS, FZOEU
Sudionici u akcijama zaštite okoliša	broj	Broj sudionika u akcijama zaštite okoliša	150	2023.	godišnje	JLS, Izvještaji o aktivnostima

Mjera 3.2.3. Unaprjeđenje sustava zaštite i spašavanja

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Osnaženje suradnje svih nadležnih institucija u zaštiti od prirodnih i antropogenih rizika kroz integraciju u jedinstveni sustav zaštite i spašavanja
2. Izrada planova praćenja, prevencije i djelovanja u slučaju svih vrsta rizika
3. Nabava opreme i napredne tehnologije za prevenciju i sanaciju rizika i onečišćenja
4. Unaprjeđenje i izgradnja vatrogasnih putova, prosjeke i osmatračnica u svrhu smanjenja opasnosti od požara
5. Informiranje i edukacija građana za postupanje u slučaju rizika

Pokazatelji ishoda za Mjeru 3.2.3.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Aktivnosti informiranja i edukacije građana o postupanju u slučaju rizika	broj	Broj provedenih aktivnosti informiranja i edukacije građana o postupanju u slučaju rizika	10	2023.	godišnje	Hrvatske šume d.o.o.
Institucije uključene u primijenjena istraživanja rizika na području UP Zadar	broj	Broj institucija uključenih u istraživanja prirodnih i antropogenih rizika na području UP Zadar	6	2023.	godišnje	ZŽ

Mjera 3.2.4. Poboljšanje spremnosti na rizike i klimatske promjene

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Izrada planova zaštite i spašavanja, sprječavanja i ublažavanja posljedica prirodnih i antropogenih rizika i klimatskih promjena
2. Razvoj organizacijskih sustava i kapaciteta za upozoravanje i zaštitu od svih vrsta katastrofa
3. Nabava opreme i izgradnja infrastrukture za smanjenje štete od katastrofa
4. Provedba programa za podizanje svijesti o rizicima i klimatskim promjenama
5. Uvođenje u nastavne sadržaje problematike prirodnih i antropogenih rizika i klimatskih promjena te sprječavanja i ublažavanja njihovih posljedica
6. Razvoj sustava prikupljanja podataka o klimatskim promjenama i primijenjenih istraživanja
7. Izrada i provedba akcijskih planova za borbu protiv klimatskih promjena i adaptaciju istima
8. Osnaživanje svijesti javnosti o posljedicama klimatskih promjena i mjerama adaptacije na njih: komunikacijske strategije, edukacije, radionice, savjetovanje stanovništva

Pokazatelji ishoda za Mjeru 3.2.4.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Osposobljene jedinice za djelovanje u slučaju elementarne nepogode	broj	Broj osposobljenih jedinica za djelovanje u slučaju elementarne nepogode	10	2023.	godišnje	Stožer za zaštitu i spašavanje Zadarske županije, Zapovjedništvo civilne zaštite ZŽ
Praćenje i procjena učinaka klimatskih promjena	%	Udio teritorija na kojem se provodi stalno praćenje i procjena učinaka klimatskih promjena	100,0	2023.	godišnje	DHMZ

Mjera 3.2.5. Aktiviranje brownfield područja

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Izrada prostornoplanske i ostale tehničke dokumentacije za prenamjenu i aktiviranje brownfield područja
2. Aktivnosti pripreme i realizacije projekata obnove

Pokazatelji ishoda za Mjeru 3.2.5.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Pripremljenost planske dokumentacije	broj	Broj donesene prostorno-planske dokumentacije za prenamjenu/ aktiviranje brownfield područja	5	2023.	godišnje	Zavod za prostorno uređenje ZŽ

Mjera 3.2.6. Integrirano upravljanje postojećim i razvoj novih javnih površina

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Sadržajno i oblikovno unaprjeđenje postojećih i gradnja novih pješačkih ulica i trgova
2. Profiliranje, sadržajno i oblikovno unaprjeđenje i stvaranje novih plaža, dječjih igrališta, šetnica i zelenih površina
3. Osiguravanje kontinuiranog i adekvatnog održavanja javnih gradskih površina
4. Planiranje izgradnje novih javnih zahoda
5. Klasifikacija javnih površina: tržnica, šetnica, plaža i javnih zelenih površina
6. Uvođenje registra ili informacijskog sustava javnih zelenih površina

Pokazatelji ishoda za Mjeru 3.2.6.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Uređene javne površine	ha	Površina uređenih postojećih javnih površina	30	2023.	godišnje	Čistoća d.o.o

Prioritet 3.3. Unaprjeđenje komunalnih infrastrukturnih sustava

Cilj

Osigurati kvalitetno funkcioniranje komunalnih infrastrukturnih sustava vodeći računa u potrebama svih njihovih korisnika kao i zahtjeva koje se javljaju uslijed povećanog korištenja.

Opravdanje

Komunalni infrastrukturni sustavi još uvijek ne obuhvaćaju sva kućanstva u svim naseljima UP-a, pri čemu je posebno problemsko područje otoka u kojem organizacija takvih sustava zahtijeva dodatne napore. S obzirom na krški okoliš u kojem je smješteno urbano područje, nužno je održavati visoki

standard komunalne infrastrukture kako bi se osigurala visoka kvaliteta okoliša, učinkovitost sustava i adekvatna opskrbljenost stanovništva.

Iako je u sustav gospodarenja otpadom uključen velik dio kućanstava, još uvijek nisu sva kućanstva uključena, a ni stanje javne svijesti nije na dovoljno visokoj razini uslijed čega dolazi do nastanka ilegalnih odlagališta ili kućnog spaljivanja dijela otpada. Problem je i velika količina komunalnog otpada koja posebice postaje problem u turističkoj sezoni kad se broj proizvođača otpada iznimno povećava. U tom je pogledu potrebno osnažiti gospodarenje otpadom uključujući odvojeno prikupljanje otpada. Prekapacitiranost jedinog službenog odlagališta otpada nemoguće je riješiti dok se ne uspostavi regionalni centar za gospodarenje otpadom.

U pogledu vodoopskrbnog sustava UP Zadar karakterizira nedostatak vodnih resursa koji se odražava time što opskrbljenost javnim vodovodom u JLS-ima UP-a varira između samo 27,9 i 100,0 %, a ljeti u uvjetima povećanog pritiska na vodoopskrbni sustav dolazi do poremećaja u opskrbi na otocima i priobalnim mjestima s tendencijom pogoršanja stanja uslijed trenda sve većeg broja turističkih posjeta. Kvalitetno održavanje vodoopskrbnog sustava vezano je uz sustav odvodnje i zbrinjavanja otpadnih voda zbog činjenice što otpadne vode na kršu s lakoćom prodiru u podzemlje i onečišćuju vodonosnik. Trenutno je samo 75 % kućanstava i gospodarskih objekata priključeno na sustave odvodnje fekalnih voda dok je i dalje, posebno na otocima, raširena korištenje septičkih jama koje zbog propusnosti krškog terena ne zadovoljavaju suvremene standarde zaštite okoliša. Poseban je problem što neke JLS ne provode sustavno prikupljanje podataka o stanju kanalizacijske infrastrukture ni priključenosti na istu dok u pojedinima kanalizacijska infrastruktura nije ni izgrađena.

U energetskom pogledu JLS-i UP-a Zadra vrlo su dobro opremljeni električnom energijom, no infrastruktura za elektroopskrbu u nekim je dijelovima, prije svega na otocima, dotrajala i tijekom nevrjemena dolazi do prekida u opskrbi. Osim toga podaci o potrošnji energije ne prate se sustavno što otežava planiranje. S druge strane, izgradnja infrastrukture za opskrbu plinom nije još dovršena.

Najslabija opskrbljenost kućanstava prisutna je u području širokopojasne infrastrukture. Manje od polovice kućanstava koristi širokopojasni internet, a taj udio varira između 24,0 % u Općini Novigradu i 64,9 % u Gradu Zadru, međutim kućanstava koristi brzine od 2 do 4 Mbit/s, a veće brzine od 50 Mbit/s imaju jedino stanovnici kopnenog dijela Grada Zadra. Širokopojasna infrastruktura najslabije je razvijena na otocima budući da do njih nema postavljenih optičkih podvodnih kablova već su povezani radijskim vezama.

Energetska učinkovitost standard je u suvremenom gospodarskom i infrastrukturnom razvoju. Na teritoriju UP-a Zadra provedeno je više projekata povećanja energetske učinkovitosti u različitim sektorima, no potrebna su daljnja ulaganja kako bi pomaci postali vidljivi. Među projektima se izdvaja sufinanciranje kupnje električnih vozila gdje je s 2014. na 2015. g. odobreno 3,6 puta više subvencija, no kupljeno je samo jedno vozilo više. Drugo važno područje u energetici je nedostatno korištenje obnovljivih energenata.

Eksploatacija obnovljivih energenata oblik je održivog gospodarenja resursima koji doprinosi smanjenju emisije stakleničkih plinova i smanjuje ovisnost o nesigurnijim fosilnim gorivima. Urbano područje Zadar ima vrlo povoljne uvjete za eksploataciju energije Sunca i vjetra, a nude se i županijske potpore za iskorištavanje solarne energije, no broj zainteresiranih još uvijek je premalen. S druge strane, Zadarska je županija prva u Hrvatskoj izradila Atlas vjetra u svrhu korištenja vjetropotencijala koji se u UP-u još uvijek ne iskorištava unatoč uspješnim primjerima u neposrednoj okolici. Posebno je na niskoj razini iskorištavanje obnovljivih energenata u javnom sektoru odnosno kod javnih zgrada gdje postoje mogućnosti za dodatno poboljšanje energetske učinkovitosti.

Opis

Ostvarenje prioriteta temeljit će se na pet mjera koje će u sinergiji doprinijeti kvalitetnoj infrastrukturnoj opskrbljenosti kućanstava te javnih i poslovnih subjekata i posljedično unaprijediti kvalitetu života u UP-u. Mjera gospodarenja otpadom obuhvatit će unaprjeđenje cjelokupnog sustava gospodarenja kroz jačanje odvojenog sakupljanja i odlaganja otpada, obnavljanja i modernizacije infrastrukture i opreme, sanaciju prekapacitiranih i ilegalnih odlagališta te podizanje javne svijesti o važnosti odvojenog sakupljanja otpada.

Problemi vodoopskrbe riješit će se poboljšanjem i dogradnjom javne vodoopskrbne infrastrukture kako bi se povećala kvaliteta vode u mreži i opskrbljenost stanovništva te smanjila propusnost mreže i zaštitila vodocrpna područja. Provest će se aktivnosti poticanja gradnje kolektora kišnice i informiranje lokalnog stanovništva i turista o održivom gospodarenju vodom tijekom ljetnih mjeseci.

U sustavu odvodnje obnovit će se postojeća infrastruktura, ojačati ljudski resursi i stručni kapaciteti za upravljanje sustavom te tehnološki unaprijediti sustav zbrinjavanja otpadnih voda. Četvrtom mjerom nastojat će se unaprijediti telekomunikacijska infrastruktura te pokrivenost internetom u dijelovima UP-a koji ne koriste širokopojasni Internet. Mjeru prate aktivnosti koje obuhvaćaju suvremena tehnološka rješenja pružanja telekomunikacijskih usluga uključujući i HotSpot lokacije u centralnim naseljima.

Posljednjom mjerom obuhvaćen je razvoj, obnova i unaprjeđenje energoopskrbe čime će se stavit naglasak na nadogradnju energetskog informacijskog sustava, posebice obnovu postojeće elektroenergetske mreže i podrška izgradnju infrastrukture koja je potrebna za priključenje na plinovod.

Pokazatelji ishoda za prioritet 3.3.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Provedeni projekti unaprjeđenja infrastrukturnih sustava	broj	Broj provedenih projekata unaprjeđenja infrastrukturnih sustava	100	2023.	godišnje	JLS UP, Fond za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost

Mjera 3.3.1. Unaprjeđenje sustava gospodarenja otpadom i sanacija lokacija visokozagađenih otpadom

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Uspostava javnog informacijskog sustava o otpadu
2. Unaprjeđenje sustava odvojenog sakupljanja, recikliranja i ponovne upotrebe otpada
3. Ulaganje u postrojenja za reciklažu, reciklažne centre i dvorišta
4. Potpora uspostavi centra za gospodarenje otpadom Zadarske županije
5. Nabava posebne opreme za gospodarenje otpadom i dobivanje energije iz otpada: kompaktori, posebna vozila za odvoz smeća, buldožeri, i ostala oprema u funkciji centra za gospodarenje otpadom
6. Sanacija odlagališta otpada s dostignutim kapacitetom
7. Sanacija divljih odlagališta otpada
8. Uvođenje naprednih sustava naplate (čipovi) u svrhu poticanje recikliranja otpada
9. Podizanje svijesti stanovništva o važnosti odvojenog sakupljanja otpada

Pokazatelji ishoda za Mjeru 3.3.1.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Novoizgrađeni objekti za unaprjeđenje sustava gospodarenja otpadom	broj ili površina	Broj ili površina reciklažnih dvorišta i zelenih otoka	100	2023.	godišnje	Čistoća d.o.o, Hripa d.o.o. i p.o Marija
Povećanje površine za gospodarenje otpadom	1	Izgrađen centar za gospodarenje otpadom Zadarske županije	1	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta

Mjera 3.3.2. Razvoj i unaprjeđenje sustava odvodnje

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Rekonstrukcija postojećih i izgradnja novih dijelova mreže za prikupljanje i odvodnju otpadnih voda
2. Jačanje ljudskih kapaciteta i opremanje odgovornih institucija za rad i održavanje sustava odvodnje
3. Poticanje korištenja najnovijih tehnologija u sustavu zbrinjavanja otpadnih voda

Pokazatelji ishoda za Mjeru 3.3.2.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Stanovništvo priključeno na sustav odvodnje	%	Udio stanovnika priključenih na sustav odvodnje	80,0	2023.	godišnje	Odvodnja d.o.o.

Mjera 3.3.3. Unaprjeđenje javne vodoopskrbne infrastrukture u svrhu osiguranja kvalitete i sigurnosti usluga opskrbe pitkom vodom

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Modernizacija sustava upravljanja vodnim resursima
2. Izgradnja, rekonstrukcija i nadogradnja javne vodoopskrbne infrastrukture u cilju povećanja opskrbljenosti stanovništva pitkom vodom, posebice na otocima
3. Izgradnja, rekonstrukcija i nadogradnja postrojenja za pročišćavanje vode za piće i postrojenja za desalinizaciju kako bi se udaljene otoke i udaljena naselja u unutrašnjosti opskrbilo pitkom vodom
4. Ulaganja u otkrivanje i eliminiranje propusnosti vodovodnih cijevi
5. Ispitivanje zdravstvene ispravnosti izvorskih voda i vode za piće (posebno u mjesnim cisternama na otocima na području Grada Zadra)
6. Planiranje i realizacija intervencija zaštite vodocrpilišta
7. Informiranje lokalnog stanovništva i posjetitelja o obzirnom i štedljivom korištenju vode
8. Poticanje izgradnje kolektora kišnice s prikladnim pročišćivačima i vodospremama

Pokazatelji ishoda za Mjeru 3.3.3.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Smanjenje potrošnje vode	m^2/stan.	Smanjena potrošnja vode po stanovniku	60,0	2023.	godišnje	Vodovod d.o.o.
Implementacija kolektora kišnice	broj	Kumulativni broj novoimplementiranih kolektora kišnice	100	2023.	godišnje	Vodovod d.o.o.

Mjera 3.3.4. Podrška razvoju i unaprjeđenju telekomunikacijske infrastrukture te povećanje pokrivenosti internetom

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Planiranje i izgradnja mreže telekomunikacijskog sustava korištenjem isključivo digitalnih sustava prijenosa po svjetlovodnim kabelima
2. Donošenje dokumenata prostornog uređenja kojima se omogućuje izgradnja infrastrukture pokretnih i nepokretnih komunikacijskih mreža
3. Ulaganje u razvoj postojećih komunikacijskih mreža i izgradnju nove infrastrukture širokopojasnog pristupa
4. Poticanje razvoja programa pružanja internetskih usluga na otocima
5. Instalacija HotSpotova na Poluotoku i središnjim naseljima

Pokazatelji ishoda za Mjeru 3.3.4.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Postignuti prostornoplanski preduvjeti za razvoj internetske infrastrukture	1	Donosena dokumentacija prostornog uređenja koja omogućuje izgradnju infrastrukture pokretnih u nepokretnih komunikaijskih mreža	1	2023.	godišnje	HAKOM, ZŽ, JLS
Instalirani HotSpotovi	broj	Broj instaliranih HotSpotova	15	2023.	godišnje	HAKOM, ZŽ, JLS

Mjera 3.3.5. Podrška u razvoju, obnovi i unaprjeđenju sustava energoopskrbe

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Podrška u planiranju i obnovi postojeće elektroenergetske mreže
2. Nadogradnja energetskog informacijskog sustava
3. Podrška izgradnji potrebne infrastrukture za priključenje na trasu plinovoda

Pokazatelji ishoda za Mjeru 3.3.5.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Priključci na plin	broj	Broj priključaka na plin	1500	2023.	godišnje	EVN Croatia Plin

Prioritet 3.4. Poticanje energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora energije

Cilj

Unaprjeđenje gospodarenja energijom uz korištenje obnovljivih energenata i veću energetsku učinkovitost zgrada, javne rasvjete i prometa.

Opravdanje

Urbano područje Zadra ima vrlo povoljne uvjete za eksploataciju energije Sunca i vjetra, a nude se i županijske potpore za iskorištavanje solarne energije, no broj zainteresiranih još uvijek je premalen. S druge strane, Zadarska je županija prva u Hrvatskoj izradila Atlas vjetra u svrhu korištenja vjetropotencijala koji se u UP-u još uvijek ne iskorištava unatoč uspješnim primjerima u neposrednoj okolici. Posebno je na niskoj razini iskorištavanje obnovljivih energenata u javnom sektoru odnosno na javnim zgradama. Energetska učinkovitost standard je u suvremenom gospodarskom i infrastrukturnom razvoju. Na teritoriju UP-a Zadra provedeno je više projekata povećanja energetske učinkovitosti u različitim sektorima, no potrebna su daljnja ulaganja kako bi pomaci postali vidljivi. Primjeri unaprjeđenja procesa postizanja energetske učinkovitosti vidljivi su u poticanju izgradnje instalacija postrojenja za eksploataciju obnovljivih energenata te fotonaponskih sustava na krovovima javnih objekata, sufinanciranju izgradnje privatnih postrojenja za eksploataciju obnovljivih energenata, poticanju povećanja korištenja obnovljivih energenata kod MSP-ova i provođenju aktivnosti promoviranja eksploatacije obnovljivih energenata. Prema Strategiji energetskog razvoja Republike Hrvatske, planirano je povećanje energetske učinkovitosti u proizvodnji energije i neposrednoj potrošnji energije na području Grada Zadra. S obzirom na već postojeće projekte za postizanje energetske učinkovitosti postoji potreba za daljnjom identifikacijom mogućih mjera i aktivnosti energetske učinkovitosti u sektorima prometa, poduzetništva, javnih i privatnih objekata te u sektoru javne rasvjete.

Opis

Za ostvarenje ovog prioriteta predviđene su dvije mjere. Prva mjera podrazumijeva ostvarivanje energetske učinkovitosti u javnom i privatnom sektoru kroz programe energetske obnove i gradnje energetski učinkovitih zgrada, korištenje obnovljivih energenata u poduzetništvu, uvođenje učinkovite javne rasvjete te provedbe edukativnih i promotivnih aktivnosti vezanih uz mogućnosti povećanja energetske učinkovitosti. Druga mjerom će se provoditi aktivnosti promocije korištenja obnovljivih energenata kroz informiranje građana o prednostima njihovog korištenja.

Pokazatelji ishoda za Pokazatelj 3.4.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Korištenje obnovljivih energenata u javnim zgradama	broj	Broj javnih zgrada s ugrađenim sustavom korištenja obnovljivih energenata	20	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta
Aktivnosti informiranja i edukacije građana o energetskoj učinkovitosti i obnovljivim energentima	broj	Broj provedenih aktivnosti informiranja i edukacije građana o energetskoj učinkovitosti i obnovljivim energentima	10	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta

Mjera 3.4.1. Povećanje energetske učinkovitosti infrastrukture u javnom i privatnom sektoru

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Zamjena energenta za grijanje, rekonstrukciju postojećeg sustava grijanja, ugradnju solarnih toplinskih sustava ili drugih sustava na obnovljive izvore energije u vrtićima, osnovnim školama, sportsko-rekreacijskim centrima, javnim zgradama i kućanstvima
2. Zamjena postojećih energetski neučinkovitih zastarjelih rasvjetnih tijela učinkovitim rasvjetnim tijelima na bazi LED tehnologije u vrtićima, osnovnim školama, sportsko-rekreacijskim centrima, javnim zgradama i kućanstvima

3. Poboljšanje toplinske izolacije objekta kroz zamjenu stolarije, povećanje toplinske zaštite vanjske ovojnice, poda, stropa i/ili krova prema negrijanom prostoru u vrtićima, osnovnim školama, sportsko-rekreacijskim centrima i javnim zgradama
4. Iskorištavanje energije mora na području vanjskog niza otoka koji administrativno pripadaju Gradu Zadru (Ist, Premuda, Silba, Olib, Iž, Rava i Molat)
5. Provedba programa edukacije građana i MSP-ova o važnosti i koristima energetske učinkovitosti
6. Provedba aktivnosti promoviranja eksploatacije obnovljivih energenata (infopultovi, brošure, reklame, televizijski spotovi) i pružanja savjetodavnih usluga (energetski info pult, Educiranje energetskog savjetnika i stvaranje potrošačkih grupa)
7. Sufinanciranje provedbe energetskih pregleda i energetskog certificiranja te izradu projektne dokumentacije povećanja energetske učinkovitosti višestambenih zgrada

Pokazatelji ishoda za Mjeru 3.4.1.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Ugrađeni kolektorski sustavi za grijanje potrošne tople vode	broj	Broj ugrađenih kolektorskih sustava za grijanje potrošne tople vode	10	2023.	godišnje	Ministarstvo gospodarstva
Javne zgrade s ugrađenom energetski učinkovitom rasvjetom	broj	Broj javnih zgrada s ugrađenom energetski učinkovitom javnom rasvjetom	30	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta

Mjera 3.4.2. Poticanje i povećanje korištenja obnovljivih izvora energije

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Promocija obnovljivih energenata i informiranje građana o prednostima obnovljivih energenata te mogućnostima korištenja
2. Instalacija postrojenja za eksploataciju obnovljivih energenata te fotonaponskih sustava na krovovima javnih objekata

Pokazatelji ishoda za Mjeru 3.4.2.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Elektrane na obnovljive izvore energije	broj	Broj novoizgrađenih izgrađenih elektrana na obnovljive izvore energije	5	2023.	godišnje	HEP

Prioritet 3.5. Održivo upravljanje prirodnom i kulturnom baštinom

Cilj

Integracija aktivnosti zaštite i upravljanja elementima prirodne i kulturne baštine u svrhu njihova očuvanja i turističke valorizacije.

Opravdanje

S obzirom na kršku osnovu i razvedenu obalu te dugu povijest naseljenosti, UP Zadar bogat je prirodnom i kulturnom baštinom. Dio te baštine, posebice kulturne, formalno je zaštićen, no pojedini lokaliteti prirodne i krajobrazne raznolikosti još uvijek ne uživaju status zaštite. K tome, njihova valorizacija, posebice održivo korištenje u okviru turizma, još uvijek nije u potpunosti zaživjelo premda predstavlja velik neiskorišteni potencijal. U posljednjem je desetljeću mnogo uloženo u obnovu kulturnih dobara i razvoj kulturnog turizma, ali nedostatak financijskih sredstava za potpunu rekonstrukciju i očuvanje sveukupne kulturne baštine otežava adekvatno upravljanje njima i uvođenje turističke funkcije.

Iz tog razloga je nužno izraditi planove upravljanja i smjernica za postojeće vrijedne lokalitete i objekte te provesti konzervatorske analize kako bi se stvorila osnova na svrsishodno sufinanciranje obnove i valorizacije lokaliteta prirodne i kulturne baštine. K tome, nužno je provesti daljnja istraživanja kako bi se identificirali dosad zapostavljeni prirodni i kulturni lokaliteti i dobra te adekvatno zaštitili i valorizirali.

Opis

Prioritet obuhvaća dvije mjere koje će u sinergiji postići integrirani pristup obnovi, očuvanju i valorizaciji kako prirodnih tako i kulturnih lokaliteta i dobara te povećati svijest lokalnog stanovništva o njima kao vrijednim

resursima. Prvom se mjerom adresira pristup očuvanju i valorizaciji prirodne baštine uključujući ukupnu krajobraznu, biološku i georaznolikost, a drugom mjerom se obnova i rekonstrukcija pokretne i nepokretne kulturne baštine (uključujući izumrle i tradicijske obrte pod rizikom od izumiranja) te njeno uključivanje u turističku i obrazovnu valorizaciju.

Pokazatelji ishoda za prioritet 3.5.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Razvoj webservisa za promociju prirodne I kulturne baštine	1	Razvijen swebervis za promociju prirodne i kulturne baštine	1	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta

Mjera 3.5.1. Praćenje, očuvanje i održivo korištenje prirodne baštine uključujući krajobraznu, biološku i georaznolikost

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Poticanje aktivnosti u svrhu očuvanja i održavanja visokog stupnja krajobrazne, biološke i georaznolikosti
2. Identifikacija posebno osjetljivih ekosustava u svrhu zaštite
3. Kartiranje i uspostava informacijskog sustava o vrijednim i zaštićenim područjima prirode te utvrđenim elementima krajobrazne, biološke i georaznolikosti
4. Provedba promotivnih aktivnosti za podizanje svijesti o mjerama za očuvanje prirode te održivo gospodarenje prirodnim resursima
5. Podrška za inovativnu prezentaciju i promociju te izradu planova za upravljanje prirodnom baštinom
6. Uključivanje stanovništva u aktivnosti zaštite i očuvanja prirodne baštine
7. Razvoj webservisa za promociju prirodne baštine

Pokazatelji ishoda za Mjeru 3.5.1.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Izrada planova upravljanja, konzervatorskih analiza, za očuvanje krajobrazne i georaznolikosti	broj	Kumulativni broj novoizrađenih planova upravljanja, konzervatorskih analiza, za očuvanje krajobrazne i georaznolikosti	6	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta
Porast broja projekata povezanih s očuvanjem i održavanjem krajobrazne, bioraznolikosti, i georaznolikosti	broj	Kumulativni broj novih projekata povezanih s očuvanjem i održavanjem krajobrazne, bioraznolikosti, i georaznolikosti	10	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta

Mjera 3.5.2. Obnova i rekonstrukcija kulturne baštine i popratne infrastrukture te podizanje svijesti o važnosti njezinog očuvanja

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Izrada planova upravljanja, konzervatorskih analiza i smjernica za zaštićena područja, lokalitete i objekte
2. Obnova i rekonstrukcija kulturnih znamenitosti i baštine te izgradnja prateće infrastrukture
3. Razvoj novih turističkih proizvoda povezanih s kulturnom baštinom i njena promocija
4. Subvencioniranje tradicijskih obrta i revitalizacija izumrlih obrta te njihovo uključivanje u turističku ponudu
5. Podrška za inovativnu prezentaciju i promociju kulturne baštine
6. Podizanje svijetsi stanovništva o kulturnoj baštini kroz uključivanje stanovništva u aktivnosti zaštite i očuvanja kulturne baštine

Pokazatelji ishoda za Mjeru 3.5.2.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Obnovljeni spomenici kulturno-povijesne baštine (pokretni i nepokretni)	broj	Broj obnovljenih spomenika kulturno-povijesne baštine (pokretnih i nepokretnih)	20	2023.	godišnje	Turističke zajednice
Broj podržanih programa razvoja kulturne baštine	broj	Broj podržanih programa razvoja kulturne baštine	5	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta

Cilj 4. Dobro upravljanje

Prioritet 4.1. Povećanje efikasnosti javne uprave

Cilj

Poboljšanje učinkovitosti javne uprave unaprjeđenjem sustava upravljanja ljudskim resursima, uvođenjem sustava upravljanja kvalitetom te optimizacijom poslovnih procesa i pružanja usluga na lokalnoj razini.

Opravdanje

Kvalitetno funkcioniranje javne uprave zahtijeva stalno optimiziranje poslovnih procesa, integriranje poslovnih funkcija, poboljšanje učinkovitosti organizacije rada, osposobljavanje ljudskih kadrova te poboljšanje interakcije s klijentima. Međutim, nepostojanje sustava praćenja ili nadzora koji bi omogućio mjerenje učinkovitosti rada i provedenih aktivnosti onemogućuje detektiranje mana i donošenje valjanih rješenja, a samim time i unaprjeđenje efikasnosti poslovanja.

U UP-u Zadru Grad Zadar ima najveće ljudske kapacitete za provođenje razvojnih projekata, pri čemu polovica zaposlenih ima visoku stručnu spremu. Zaposleni u upravnim tijelima ostalih JLS imaju u pravilu visoku stručnu spremu na pozicijama gradonačelnika/načelnika i pročelnika upravnih odjela, dok se na ostalim pozicijama uz osobe s visokom nalaze i osobe sa srednjom stručnom spremom. Manje JLS UP-a Zadra tako karakteriziraju slabiji kadrovski i resursni kapaciteti nego u Gradu Zadru kao i nedostatak javnih poduzeća i

ustanova koji pokrivaju određeno razvojno područje u njima. Takvim kadrovima često nedostaje iskustva u provođenju širokog aspekta razvojnih projekata s obzirom da se većina njih oslanja na Grad Zadar zbog posjedovanja kadrovskih i resursnih mogućnosti.

Opis

Prioritet će se ostvariti kroz tri mjere koje će pokriti povećanje i optimizaciju javne uprave i pružanje korisničkih usluga na lokanoj razini koju će pratiti uspostavljanje informacijskog sustava s ciljem praćenja procesa u prostoru. Uz povećanje efikasnosti javne uprave provest će se još dvije mjere od kojih će jedna biti usmjerena na unaprjeđenje sustava upravljanja ljudskim resursima kroz osposobljavanje javnih djelatnika u skladu s potrebama javnog upravljanja. Treća mjera bit će usmjerena na praćenje produktivnosti i upravljanje kvalitetom kroz nadzor provedbe i evaluaciju učinka provedenih aktivnosti. Sinergija mjera ukazuje na jasno postavljen okvir kojim će se u potpunosti povećati efikasnost javne uprave.

Pokazatelji ishoda za prioritet 4.1.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Optimizacija poslovnih procesa javne uprave te pružanje usluga javne uprave	1	Uspostavljen informacijski sustav javne uprave	1	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta

Mjera 4.1.1. Unaprjeđenje sustava upravljanja ljudskim resursima i povećanje ljudskih kapaciteta

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Razvoj sustava upravljanja ljudskim resursima i provedba IKT rješenja u sustavu upravljanja ljudskim resursima
2. Kontinuirano osposobljavanje i obrazovanje javnih djelatnika u skladu s potrebama javnog upravljanja
3. Jačanje osposobljenosti djelatnika javne uprave za pripremu i provedbu projekata međunarodne suradnje

Pokazatelji ishoda za Mjeru 4.1.1.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Djelatnici javne uprave s adekvatno završenim programom osposobljavanja	broj	Broj djelatnika javne uprave s adekvatno završenim programom osposobljavanja	60	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta

Mjera 4.1.2. Uvođenje sustava upravljanja kvalitetom i praćenja produktivnosti

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Uspostava sustava nadzora za praćenje učinaka provedbe SRUP-a
2. Uvođenje procedure evaluacije učinaka provedenih aktivnosti

Pokazatelji ishoda za Mjeru 4.1.2.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Povećanje sustava upravljanja kvalitetom i učinaka provedbe aktivnosti SRUP-a	1	Uspostavljen sustav nadzora provedbe i evaluacije učinaka aktivnosti SRUP-a	1	2023.	na kraju razdoblja provedbe	SRUP

Mjera 4.1.3. Optimizacija poslovnih procesa javne uprave te pružanje korisničkih usluga na lokalnoj razini

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Unaprjeđenje rada javnih poduzeća i ustanova
2. Uspostava sustava nadzora za praćenje učinaka rada javnih poduzeća
3. Izgradnja i razvoj informacijskog sustava (uključujući prostornu bazu podataka u koju će se pohranjivati prostorni podaci vezani za sve sektore pokrivene SRUP-om) koja će omogućiti praćenje procesa u prostoru i koji će biti baza za razvoj budućih strateških i prostornoplanskih dokumenata te kvalitetnije upravljanje prostorom

Pokazatelji ishoda za Mjeru 4.1.3.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Javna poduzeća i ustanove u kojima su optimizirani poslovni procesi	udio	Udio javnih poduzeća i ustanova u kojima su optimizirani poslovni procesi	100,0	2023.	godišnje	ZŽ

Prioritet 4.2. Jačanje komunikacije između građana i javne uprave

Cilj

Bolja komunikacija između građana i javne uprave olakšana implementacijom modernih IKT- tehnologija.

Opravdanje

Uslijed niske uključenosti informacijsko-komunikacijskih tehnologija u javno upravljanje, pristup informacijama o događanjima, natječajima, financiranju, edukacijama i drugim uslugama koje nudi javna uprava je otežan. Iz tog je razloga nužno uvesti suvremena informacijsko-komunikacijska rješenja koja će omogućiti bolju komunikaciju građana i javne uprave kao i unaprijediti modalitete suradnje između javnih uprava UP-a Zadra.

Opis

Ostvarenje prioriteta predviđeno je kroz jednu mjeru koja se odnosi na razvijanje i širenje informacijsko-komunikacijske tehnologije u javnom upravljanju te uspostavljanje online geoinformacijskog sustava. Njome će se implementirati IKT u proces informiranja i interakcije na relaciji korisnik – javna uprava te interaktivni prostorni sustav kojim će se omogućiti stvaranje baze o prostornim informacijama o UP-u čime će se uspostaviti nadzor i prijavljivanje nepravilnosti koje nisu u skladu s razvojnim planovima i projektima u UP-u.

Pokazatelji ishoda za prioritet 4.2.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Implementiran sustav e-Zadranin	1	Implementiran sustav e-Zadranin	1	2023.	godišnje	UDU ZŽ

Mjera 4.2.1. Širenje informacijskih i komunikacijskih tehnologija u javnom upravljanju

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Izgradnja webservisa za informiranje o natječajima za subvencioniranje, financiranje te o edukacijama
2. Poticanje digitalne interakcije između javne uprave i građana u svim segmentima javnoga upravljanja implementacijom novih ICT rješenja
3. Razvoj interaktivnog webservisa za informiranje o razvojnim planovima i projektima u provedbi
4. Uspostava interaktivnog online geoinformacijskog sustava s javno dostupnim prostornim podacima za područje UP-a koji će omogućavati prijavljivanje problemskih situacija (nastanak divljih deponija, destrukcija spomenika itd.)

Pokazatelji ishoda za Mjeru 4.2.1.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Razvoj sustava praćenja prostornih podataka na području UP	1	Uspostavljen funkcionalni online geoinformacijski sustav	1	2023.	godišnje	Izvješća o provedbi projekta

Prioritet 4.3. Osnaženje kapaciteta i suradnje među svim akterima razvoja

Cilj

Jačanje ljudskih i upravljačkih kapaciteta i suradnje među razvojnim akterima iz javnog, privatnog i civilnog sektora.

Opravdanje

Posebno načelo na kojem se temeljila izrada strateškog okvira je razvoj kapaciteta i suradnje među akterima iz svih sektora – javnog, privatnog i civilnog. S obzirom da je u dosadašnjem okviru razvoj svakog sektora bio proveden na razini razvojnih područja, nužno je razviti upravljačke i organizacijske kapacitete u svim sektorima pri zajedničkom upravljanju razvojem. Takva suradnja je ključna za održiv i uključiv razvoj temeljen na uvažavanju potreba svih sektora kao i samokorekciji i samousmjeravanju razvoja. To je posebice važno za civilni sektor koji se u Hrvatskoj tek posljednjih desetljeća počeo razvijati, no pojedina područja još uvijek nisu adekvatno zastupljena organizacijama civilnog društva. Primjerice, od 1.120 udruga registriranih u UP-u Zadru početkom 2016. g. 20,7 % ih djeluje u domeni sporta dok u domeni zaštite zdravlja djeluje tek 1,9 % udruga što znači da mnoga područja u toj domeni nisu pokrivena. S druge strane, u domenama gdje postoje tematski slične udruge, one najčešće nisu međusobno povezane niti surađuju uslijed čega nema (dovoljno) sinergije u ostvarenju njihovih programa koja bi doprinijela ostvarenju zajedničkih nastojanja.

Opis

Ovaj vrlo važan prioritet zahtijeva posebnu pažnju jer se sinergijom mjera postiže kvalitetnije strateško i prostorno planiranje te olakšava realizacija razvojnih prioriteta u sva tri sektora. U tom pogledu zamišljene su tri mjere kojima će se ojačati untarsektorska i međusektorska suradnja između institucija i organizacija u sva tri sektora, ojačati njihovi kapaciteti za strateško planiranje i financiranje iz različitih fondova te osnažiti nedovoljno

razvijen civilni sektor, posebice u sektorima koji su deficitarni. Provedba ovih mjera trebala bi u sinergiji rezultirati povećanim kapacitetima za planiranje i upravljanje razvojem uključujući efikasniju provedbu ostalih mjera definiranih u strateškom okviru, suradnjom među akterima te uključivanjem stručnjaka u definiranje razvojnih potreba i smjerova.

Pokazatelji ishoda za prioritet 4.3.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Osnaživanje kapaciteta i suradnje između aktera razvoja	1	Uspostavljanje platforme za osnaživanje kapaciteta i suradnje među akterima	1	2023.	na kraju razdoblja provedbe	Izvješće o provedbi projekta
Broj udruga u dosad nepokrivenim sektorskim područjima	broj	Broj novoosnovanih udruga u dosad nepokrivenim sektorskim područjima	35	2023.	godišnje	JLS

Mjera 4.3.1. Jačanje unutarsektorske i kroszektorske suradnje među institucijama i organizacijama

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Razrada standardiziranih pravila za međusobnu suradnju
2. Organizacija redovitih tematskih radnih sastanaka relevantnih sektorskih predstavnika
3. Uspostava platformi za umrežavanje subjekata iz javnog, privatnog i civilnog sektora

Pokazatelji ishoda za Mjeru 4.3.1.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Razrađena standardizirana pravila za međusobnu suradnju	1	Razrađena standardizirana pravila za međusobnu suradnju	1	2023.	godišnje	JLS

Mjera 4.3.2. Organizacija i potpora obrazovanju za korištenje sredstava EU i strateško planiranje u javnom, privatnom i civilnom sektoru

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Edukacija organizacija civilnog društva o mogućnostima korištenja financijskih instrumenata
2. Edukacija poduzetnika o mogućnostima korištenja financijskih instrumenata

Pokazatelji ishoda za Mjeru 4.3.2.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Polaznici edukacija/prezentacija/radionica za korištenje EU fondova	broj	Broj polaznika edukacija/ prezentacija/ radionica za korištenje EU fondova	1000	2023.	godišnje	JLS

Mjera 4.3.3. Osnaženje civilnog sektora

Popis indikativnih aktivnosti/programa/projekata:

1. Poticanje osnivanja i djelovanja udruga, posebno u sektorima koji su identificirani kao deficitarni
2. Jačanje svijesti građana o važnosti i mogućnostima djelovanja organizacija civilnog društva u pripremi, donošenju i provođenju javnih politika kroz organizaciju tribina, skupova i sl.
3. Mjerenje učinaka programa i projekata civilnog društva financiranih proračunskim sredstvima

Pokazatelji ishoda za Mjeru 4.3.3.

Pokazatelj ishoda			Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
definicija	jedinica	opis	vrijednost	godina		
Osposobljeni djelatnici organizacija civilnog sektora za pripremu i provedbu projekata financiranih nacionalnim, EU i međunarodnim sredstvima	broj	Broj osposobljenih djelatnika organizacija civilnog sektora za pripremu i provedbu projekata financiranih nacionalnim, EU i međunarodnim sredstvima	200	2023.	godišnje	OCD-i

6

PROVEDBA STRATEGIJE

6. PROVEDBA

6.1. Financijski okvir za provedbu strategije

Financijski okvir daje indikativni prikaz financijskih sredstava za provedbu razvojnih aktivnosti definiranih kroz ciljeve, prioritete i mjere Strategije razvoja Urbanog područja Zadra. Financijski okvir sažet je i jednostavan pregled akcijskog plana. Njime se izdvajaju okvirne planirane financijske alokacije na razini razvojnih ciljeva prioriteta (Tabl. 6.). Za očekivati je da će se financijske alokacije po pojedinim prioritetima s vremenom povećavati, s obzirom da se Strategija razvoja urbanoga područja kao takva izrađuje prvi puta. Osim prema prioritetima, financijske alokacije grupiraju se i prema izvoru u financijskom okviru – dolaze li iz općinskog, Gradskog, županijskog proračuna itd.

U akcijskom planu kao podlozi za izradu financijskog okvira izražene su financijske alokacije prikupljenih projekata svih JLS-a u obuhvatu UPZD-a te iz podataka o proračunima JLS-a. Osim navedenih izvora, korištene su i na informacije dobivene od lokalnih dionika.

Najprije su utvrđeni projekti koji se mogu sufinancirati putem ITU mehanizma kako bi se odredila indikativna sredstva koja se mogu očekivati iz ESI fondova. Za ostale aktivnosti, projekte i programe u prioritetu prikupljeni su okvirni procijenjeni iznosi dostavljeni od strane dionika.

Početkom provedbe SRUP-a počet će i prije spomenuta bolja razrada financijskih alokacija, koje će se povećavati. Dionici Urbanog područja Zadra moći će kroz izravnu implementaciju bolje procijeniti udjele financiranja. Detaljno prikazane financijske alokacije vidljive su u akcijskom planu.

Osim samog iskustva koje dolazi s implementacijom SRUP-a, potrebno je zakonsko usuglašavanje kako bi se unaprijedio sustav planiranja i izvještavanja. Prvenstveno je bitno da se na nacionalnoj razini uskladi Zakon o regionalnom razvoju, Zakon o financijama i Zakon o proračunu skupa sa svim njihovim pod zakonskim aktima. Svrha i dobrobit takvog usklađivanja koristila bi izravno izradi strategija razvoja urbanih područja te bi se jasnije definiralo i olakšalo točnije određivanje potrebnih sredstava. Na temelju čvrsto određenih financijskih sredstava osiguralo bi se bolje i sveobuhvatnije izvještavanje o učincima utrošenih sredstava.

Tabl. 6. Financijski okvir za provedbu strategije

Cilj / Prio-ritet	Ciljevi i prioriteti	Procjena potrebnih sredstava u trogodišnjem razdoblju	Ukupna potrebna sredstva u cijelom razdoblju provedbe	Izvor financiranja (€)				
				Državni proračun	Županijski proračun	Lokalni proračun	ESI fondovi	Ostali izvori
1.	**Konkurentno gospodarstvo temeljeno na aktivnoj međusektorskoj integraciji**	**73,988,599.53**	**105,697,999.33**	**5,125,333.34**	**850,666.60**	**44,401,733.31**	**48,200,266.12**	**7,119,999.96**
1.1.	Razvoj konkurentne industrije, poljoprivrede, ribarstva i marikulture	9,377,899.77	13,396,999.67	5,125,333.34	500,666.60	855,666.67	5,522,666.40	1,392,666.66
1.2.	Primjena znanja, novih tehnologija i inovacija u gospodarstvu	8,018,733.33	11,455,333.33	0	0	50,000.00	9,164,266.66	2,241,066.67
1.3.	Održivi razvoj turizma kroz diversificiranu cjelogodišnju ponudu	27,218,800.00	38,884,000.00	0	0	37,870,000.00	0	1,014,000.00
1.4.	Osiguranje poticajnog poduzetničkog okruženja za razvoj	29,373,166.43	41,961,666.33	0	350,000.00	5,626,066.64	33,513,333.06	2,472,266.63

	poduzetništva i obrtništva							
2.	**Razvoj ljudskih potencijala i visoke kvalitete društvenih sadržaja i usluga**	**83,003,689.95**	**118,576,699.93**	**13,810,344.75**	**5,000.00**	**25,945,920.87**	**74,566,960.53**	**4,248,473.77**
2.1.	Povećanje zapošljivosti i razvoj obrazovnih programa usklađenih s potrebama gospodarstva	2,214,291.80	3,163,274.00	0	0	649,654.20	2,474,619.80	39,000.00
2.2.	Razvoj odgojno-obrazovne infrastrukture i usluga	39,466,764.82	56,381,092.59	3,810,344.75	5,000.00	3,613,400.00	45,016,874.07	3,935,473.77
2.3.	Unaprjeđen i teritorijalno uravnotežen razvoj socijalne i zdravstvene infrastrukture i skrbi uz povećanje socijalne uključenosti	11,595,733.33	16,565,333.33	0	0	3,625,866.67	12,675,466.66	264,000.00
2.4.	Unaprjeđenje uređenja i kvalitete stambenih i javnih zgrada	27,454,000.00	39,220,000.00	10,000,000.00	0	14,820,000.00	14,400,000.00	0

2.5.	Unaprjeđenje kulturne infrastrukture i sadržaja	653,100.00	933,000.00	0	0	923,000.00	0	10,000.00
2.6.	Unaprjeđenje sportsko-rekreacijske infrastrukture i sadržaja te sustava potpora za ravnomjerniji razvoj sporta	1,619,800.00	2,314,000.00	0	0	2,314,000.00	0	0
3.	**Održivo gospodarenje prostornim resursima uz poboljšanu kvalitetu urbanog okoliša**	**278,296,307.60**	**397,566,153.71**	**3,000,000.00**	**14,755,136.90**	**114,220,122.21**	**200,098,161.60**	**65,492,733.00**
3.1.	Unaprjeđenje prometne povezanosti i održive urbane mobilnosti	111,226,500.00	158,895,000.00	3,000,000.00	5,005,000.00	37,722,000.00	59,168,000.00	54,000,000.00
3.2.	Poboljšanje kvalitete urbanog okoliša, te proaktivno djelovanje u slučaju prirodnih i antropogenih rizika	18,708,565.68	26,726,522.40	0	75,000.00	6,321,123.00	18,997,066.40	1,333,333.00

3.3.	Unaprjeđenje komunalnih infrastrukturnih sustava	129,059,183.62	184,370,262.31	0	7,122,000.00	66,157,062.31	100,971,200.00	10,120,000.00
3.4.	Poticanje energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora energije	6,039,600.00	8,628,000.00	0	1,000,000.00	1,682,800.00	5,936,800.00	8,400.00
3.5.	Održivo upravljanje prirodnom i kulturnom baštinom	13,262,458.30	18,946,369.00	0	1,553,136.90	2,337,136.90	15,025,095.20	31,000.00
4.	**Dobro upravljanje**	**1,109,500.00**	**1,585,000.00**	**0**	**826,000.00**	**53,400.00**	**74,400.00**	**631,400.00**
4.1.	Povećanje efikasnosti javne uprave	70,700.00	101,000.00	0	0	31,800.00	60,000.00	9,200.00
4.2.	Jačanje komunikacije između građana i javne uprave	870,100.00	1,243,000.00	0	826,000.00	1,000.00	13,600.00	402,600.00
4.3.	Osnaženje kapaciteta i suradnje među svim akterima razvoja	168,700.00	241,000.00	0	0	20,600.00	800.00	219,600.00
	UKUPNO	**435,306,797.08**	**621,866,852.97**	**21,935,678.09**	**16,436,803.50**	**184,621,176.39**	**322,939,788.25**	**77,492,606.73**

6.2. Institucionalni okvir za provedbu strategije

U provedbenoj fazi Strategije razvoja Urbanog područja Zadra krovno tijelo nadležno za provedbu bit će Grad Zadar kao Grad-središte UP-a i nositelj izrade SRUP-a, odnosno Gradonačelnik Grada Zadra kao osoba koja predlaže Strategiju razvoja Urbanog područja Zadra za usvajanje Gradskom vijeću Grada Zadra.

6.2.1. Institucionalni okvir za provedbu SRUP-a

Za operativnu provedbu Strategije razvoja Urbanog područja Zadra bit će odgovoran Upravni odjel za EU fondove Grada Zadra. U skladu s tim, Upravni odjel za EU fondove provodit će sljedeće aktivnosti sukladno definiranom akcijskom planu (Prilog 6.):

- raspisivanje natječaja za strateške projekte te razvojne aktivnosti i projekte;
- objavljivanje poziva za prikupljanje prijedloga projekata i projektnih ideja;
- praćenje dinamike provedbe akcijskog plana (Prilog 6.).

U provedbi SRUP-a Upravni odjel za EU fondove surađivat će s Razvojnom agencijom Zadarske županije – ZADROM novom koja je tijekom izrade SRUP-a imala ulogu tehničkog tajništva i koordinatora izrade SRUP-a i pripreme Prijedloga doprinosa ITU mehanizma provedbi Strategije razvoja Urbanog područja Zadra. U provedbenoj fazi Upravni odjel za EU fondove i ZADRA nova nastavit će surađivati s Koordinacijskim i Partnerskim vijećem UPZD-a koja će imati ulogu davanja mišljenja i prijedloga za daljnje korake provedbe na identičan način kao i tijekom izrade SRUP-a.

Planiran je i nastavak rada osnovanih radnih skupina po makrosektorima: Društvo, Gospodarstvo, Urbano okruženje, a čiji će članovi moći biti imenovani kao predstavnici JLS-a u povjerenstvima za procjenu kvalitete i odabir projekata. Osim sudjelovanja u radu povjerenstava, radne skupine nastavit će imati funkciju savjetodavnog tijela u procesu definiranja metodologije za odabir projekata kroz konzultacije s odgovornim tijelima.

6.2.2. Institucionalni okvir za provedbu ITU mehanizma

S obzirom da se provedba ITU mehanizma na razini urbanih područja odvija u koordinaciji s Ministarstvom regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, u organizacijskoj strukturi Grada Zadra, Upravnom odjelu za EU fondove definiran je Odsjek za provedbu ITU mehanizma koji će činiti ITU posredničko tijelo zaduženo za pripremu i provedbu ITU mehanizma na razini UPZD-a u koordinaciji s ITU upravljačkim tijelima (UT) za Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014.-2020. (OPKK) te Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020. (OPULJP).

Odsjek za provedbu ITU mehanizma činit će dvije strukturne jedinice: Sektor za provedbu operacija iz OPKK-a i Sektor za provedbu operacija iz OPULJP-a. Aktivnosti koje će obavljati Odsjek za provedbu ITU mehanizma i pripadajući sektori navedene su u Tabl. 8.

Ukupno će u Odsjeku za provedbu ITU mehanizma raditi tri osobe i to:

1. voditelj Odsjeka;
2. viši stručni savjetnik za operacije iz područja OPKK-a;
3. viši stručni savjetnik za operacije iz područja OPULJP-a.

Pregled zadataka i odgovornosti povezanih s navedenim funkcijama dan je u Tabl. 7.

Tabl. 7. Funkcije i povezani zadaci i odgovornosti u Odsjeku za provedbu ITU mehanizma

Funkcije	Zadaci i odgovornosti
voditelj Odsjeka (*magistar/magistra struke ili stručni/a specijalist/kinja iz područja društvenih, tehničkih ili interdisciplinarnih znanosti s najmanje tri godine radnog iskustva na odgovarajućim poslovima*)	Priprema godišnjeg plana rada Odsjeka; upravljanje i vođenje rada Odsjeka; koordinacija obavljanja poslova u skladu s Planom provedbe ITU mehanizma i SRUP-om; sudjelovanje na partnerskim konzultacijama; davanje smjernica za pripremu evaluacija za programske dokumente (operativne programe i ITU provedbeni plan) i smjernice za rješavanje revizorskih nalaza i unaprjeđenje sustava upravljanja; usmjeravanje i nadziranje procesa pripreme ITU implementacijskog programa te nadziranje provedbe navedenog Programa; vođenje i organizacija provedbe aktivnosti povezanih uz pripremanje dokumentacije za poziv na dostavu projektnih prijedloga te provedbu postupaka dodjele bespovratnih sredstava za projekte u područjima ulaganja iz nadležnosti Odsjeka; donošenje odluke o imenovanju povjerenstava za ocjene kvalitete i odabir projektnih prijedloga; usmjeravanje i nadziranje pripreme Priručnika o postupanju slijedeći naputke i smjernice UT-a za OPKK te predaja nacrta Priručnika UT-u za OPKK na prethodno odobrenje; utvrđivanje rizika i sudjelovanje u prijavi nepravilnosti iz djelokruga Sektora; osiguravanje čuvanja dokumenata i evidencija o provedbi funkcija radi osiguravanja odgovarajućeg revizijskog traga

viši stručni savjetnik za operacije iz područja OPKK-a (*magistar/magistra struke ili stručni/a specijalist/kinja iz područja društvenih, tehničkih ili interdisciplinarnih znanosti s najmanje tri godine radnog iskustva na odgovarajućim poslovima*)	Priprema godišnjeg plana rada Odsjeka u suradnji s voditeljem Odsjeka; koordiniranje aktivnosti JLS-a i JRS-a vezanih uz pripremu poziva za dostavu projektnih prijedloga; organizacija, koordiniranje i davanje uputa za pripremu i izradu poziva na dostavu projektnih prijedloga; organizacija, koordiniranje i davanje uputa za vrednovanje i odabir projektnih prijedloga; koordiniranje procesa pripreme imenovanja povjerenstava za ocjenu kvalitete i odabir projektnih prijedloga u suradnji s koordinacijskim/radnim tijelima UPZD-a; koordiniranje procesa pripreme ITU implementacijskog programa te provedbe navedenog Programa; organizacija i koordiniranje pripreme Priručnika o postupanju (i njegovo ažuriranje) slijedeći naputke i smjernice UT-a za OPKK. Ostali poslovi sukladno djelokrugu rada Odsjeka: sudjelovanje u izradi plana provedbe ITU mehanizma UPZD-a; sudjelovanje na glavnim i koordinacijskim sastancima koje organizira UT za OPKK; sudjelovanje u radu Odbora za praćenje OPKK-a; sudjelovanje u radu radnih skupina koje osniva UT za OPKK za definiranje kriterija odabira projekata i izradu metodologije odabira za ITU specifične ciljeve; sudjelovanje u izradi uputa za strateške projekte i/ili pripremi poziva za dostavu projektnih prijedloga s UT-om za OPKK za ITU specifične ciljeve iz OPKK-a; procjena kvalitete i rangiranje projektnih prijedloga unutar ITU specifičnih ciljeva iz OPKK-a koji su prošli administrativnu provjeru i provjeru prihvatljivosti; suradnja s posredničkim tijelom razine 2 za OPKK koje provodi administrativnu provjeru i provjeru prihvatljivosti; priprema periodičnih izvješća ITU koordinatoru; izrada nacrta Priručnika o postupanju (i njegovo ažuriranje); čuvanje dokumenata i evidencija o provedbi procedure i rezultata odabira projekata (delegiranih funkcija) radi osiguravanja adekvatnog revizijskog traga u skladu sa smjernicama UT-a za OPKK; osiguravanje odvajanje funkcija između Odsjeka za provedbu ITU mehanizma i ostalih organizacijskih jedinica Grada Zadra odgovornih za pripremu, podnošenje i provedbu projekata kako bi se spriječio mogući sukob interesa.
viši stručni savjetnik za operacije iz područja OPULJP-a (*magistar/magistra struke ili stručni/a specijalist/kinja iz područja društvenih, tehničkih ili interdisciplinarnih znanosti s najmanje tri godine radnog iskustva na odgovarajućim poslovima*)	Priprema godišnjeg plana rada Odsjeka u suradnji s voditeljem Odsjeka; koordiniranje aktivnosti JLS-a i JRS-a vezanih uz pripremu poziva za dostavu projektnih prijedloga; organizacija, koordiniranje i davanje uputa za pripremu i izradu poziva na dostavu projektnih prijedloga; organizacija, koordiniranje i davanje uputa za vrednovanje i odabir projektnih prijedloga; koordiniranje proces pripreme imenovanja povjerenstava za ocjenu kvalitete i odabir projektnih prijedloga u suradnji s koordinacijskim/radnim tijelima UPZD-a; koordiniranje procesa pripreme ITU implementacijskog programa te provedbe navedenog Programa; organizacija i koordiniranje pripreme Priručnika o postupanju (i njegovo ažuriranje) slijedeći naputke i smjernice UT-a za OPULJP. Ostali poslove sukladno djelokrugu rada Odsjeka: sudjelovanje u izradi plana provedbe ITU mehanizma u UPZD-u vezano uz OPULJP specifične ciljeve; sudjelovanje na koordinacijskim sastancima koje saziva UT za OPULJP; sudjelovanje u radu Odbora za praćenje OPULJP-a, ukoliko bude dogovoreno; sudjelovanje u radu radnih skupina za definiranje kriterija odabira projekata i izradi metodologije odabira za ITU specifične ciljeve; sudjelovanje u pripremi poziva za dostavu projektnih prijedloga u dogovoru s UT-a za OPULJP; sudjelovanje u procjeni kvalitete i rangiranju projektnih prijedloga unutar ITU specifičnih ciljeva sukladno smjernicama UT-a za OPULJP; priprema periodičnih izvješća za UT za OPULJP za specifične ciljeve iz OPULJP-a i dr.

Tabl. 8. Aktivnosti u nadležnosti Odsjeka za provedbu ITU mehanizma u UPZD-u

ODSJEK ZA PROVEDBU ITU MEHANIZMA	Sektor za operacije iz područja OPKK-a	Sektor za operacije iz područja OPULJP-a

- Imenovanje:
  ○ *osobe odgovorne za informiranje i komunikaciju u mrežu za informiranje i komunikaciju iz Zakona koja je u svom radu odgovorna službeniku za informiranje i komunikaciju za ESI fondove te o tome obavještava ITU koordinatora;*
  ○ *osobe za upravljanje rizicima te osiguravanje provođenja aktivnosti za upravljanje rizicima;*
  ○ *osobe za nepravilnosti i prijevare te osiguravanje provođenja aktivnosti prevencije, otkrivanja i ispravljanja nepravilnosti;*
- Konzultacije s ostalim jedinicama lokalne samouprave i drugim dionicima u obuhvatu UPZD-a;
- Izvještavanje i potpora radu Koordinacijskog vijeća UPZD-a
	- Sudjelovanje:
	  ○ *u izradi plana provedbe ITU mehanizma u UPZD-u zajedno s UT-om za OPKK te posredničkim tijelom razine 2;*
	  ○ *na glavnim koordinacijskim sastancima koje organizira UT za OPKK;*
	  ○ *na koordinacijskim sastancima koje saziva UT za OPKK;*
	  ○ *u radu radnih skupina koje osniva UT za OPKK za definiranje kriterija odabira projekata i izradu metodologije odabira za ITU specifične ciljeve iz OPKK*
	  ○ *u izradi uputa za strateške projekte i/ili pripremi poziva na dostavu projektnih prijedloga s UT-om za OPKK za ITU specifične ciljeve iz OPKK-a;*
	  ○ *u procjeni kvalitete i rangiranje projektnih prijedloga unutar ITU specifičnih ciljeva iz OPKK-a koji su prošli administrativnu provjeru i provjeru prihvatljivosti;*
	- Suradnja s posredničkim tijelom razine 2 za OPKK koje provodi administrativnu provjeru i provjeru prihvatljivosti;
	- Priprema i dostava periodičnih izvješća ITU koordinatoru s opisom napretka u provedbi ITU mehanizma u UPZD-u
		- Sudjelovanje:
		  ○ *u izradi plana provedbe ITU mehanizma u UPZD-u zajedno s UT-om za OPULJP te posredničkim tijelima razine 2;*
		  ○ *na koordinacijskim sastancima koje saziva UT za OPULJP;*
		  ○ *u radu radnih skupina koje osniva UT za OPULJP za definiranje kriterija odabira projekata i izradu metodologije odabira za ITU specifične ciljeve iz OPULJP-a*
		  ○ *u pripremi poziva na dostavu projektnih prijedloga u dogovoru s UT-om za OPULJP za specifične ciljeve iz OPULJP-a;*
		  ○ *u procjeni kvalitete i rangiranju projektnih prijedloga unutar ITU specifičnih ciljeva iz OPULJP-a sukladno smjernicama UT-a za OPULJP;*
		- Priprema i dostava periodičnih izvješća ITU koordinatoru s opisom napretka u provedbi ITU mehanizma u UPZD-u sukladno planu provedbe ITU mehanizma;
		- Izrada nacrta Priručnika o postupanju (i njegovo ažuriranje) slijedeći naputke i smjernice UT-a za OPKK te upućivanje

	sukladno planu provedbe ITU mehanizma; - Izrada nacrta Priručnika o postupanju (i njegovo ažuriranje) slijedeći naputke i smjernice UT-a za OPKK te upućivanje nacrta Priručnika UT-u za OPKK na prethodno odobrenje; - Čuvanje dokumenata i evidencija o provedbi procedura i rezultata odabira projekata (delegiranih funkcija) radi osiguravanja adekvatnog revizijskog traga u skladu sa smjernicama ITU koordinatora; - Osiguravanje odgovarajućeg razdvajanja funkcija u skladu s člankom 125., stavkom 7. Uredbe (EU) br. 1303/2013, odnosno osiguravanje odvajanja funkcija između Odsjeka za provedbu ITU mehanizma i ostalih organizacijskih jedinica Grada Zadra odgovornih za pripremu, podnošenje i provedbu projekata kako bi se spriječio mogući sukob interesa	nacrta Priručnika UT-u za OPKK na prethodno odobrenje

Eventualno iznimno povećanje opsega rada Odsjeka za provedbu ITU mehanizma kao rezultata delegiranja više funkcija od strane UT-a ili uslijed nekog drugo razloga riješit će se na način da se angažiraju dodatni stručnjaci iz JLS-a u sastavu UPZD-a ili ugovaranjem tehničke pomoći za pojedine funkcije i/ili aktivnosti.

6.2.3. Razdvajanje funkcija

Razdvajanje funkcija vrši se u skladu s odredbama članaka 72. te 74., stavka 1. Uredbe (EU) br. 1303/2013 na sljedeći način: osobe i ustrojstvene jedinice koje provode funkciju dodjele bespovratnih sredstava odnosno odabira operacija nisu uključene u procese vezane uz njihovu pripremu i provedbu. Svi izvršitelji potpisuju izjave o tajnosti podataka i izbjegavanju sukoba interesa.

6.3. Strateški projekti

Na razini Urbanog područja Zadra definirano je deset strateških projekata koji se planiraju provesti do kraja provedbene faze Strategije razvoja Urbanog područja Zadra.

Sljedeći su projekti definirani kao strateški:

1. Novi kampus – Centar novih tehnologija, edukacije i kulturnih resursa Sveučilišta u Zadru (studentski dom + katovi ispod i zgrada) (Tabl. 9.);
2. Centar za mlade (Tabl. 10.);
3. Razvoj urbane mobilnosti VUP područja (Tabl. 11.);
4. Razvoj luke Gaženice (Tabl. 12.);
5. Modernizacija zračne luke (Tabl. 13.);
6. Izgradnja županijskog centra za gospodarenje otpadom u Biljanima Donjim (Tabl. 14.);
7. Sanacija odlagališta Dikla (Tabl. 15.);
8. Izgradnja mreže odvodnje na VUP području (Tabl. 16.);
9. Izgradnja i rekonstrukcija vodovodne mreže i sanacija gubitaka vode u sustavu VUP područja (Tabl. 17.);

10. Muzej Dvije palače / Centar za baštinu (Tabl. 18.).

Tablice za pregled strateških projekata su strukturirane kako bi sadržavale referencu na strateški okvir, naziv projekta, nositelja i partnere na projektu, njegov cilj, sažetak aktivnosti, tip, pripremljenost, indikativni ukupni iznos i izvor financiranja. Ciljano područje adresira koje JLS-e UPZD-a uključuje projekt; tip projekta može biti infrastrukturni i soft; pripremljenost projekta određuje se prema ishodovanoj dokumentaciji u trenutku izrade poglavlja prema čemu se projekti dijele na projekte neposredne realizacije (oznaka 1 u tablici), projekte realizacije u srednjoročnom planskom razdoblju (oznaka 2 u tablici) i projekte realizacije u dugoročnom planskom razdoblju (oznaka 3 u tablici); indikativni proračun projekta podrazumijeva procijenjeni ukupni trošak projekta; te izvor financiranja koji treba dati indiciju iz kojih su izvora planirana sredstva za provedbu projekta (lokalni proračun, fondovi ili sl.).

Tabl. 9. Pregled strateškog projekta 1.

Cilj	2. Razvoj ljudskih potencijala i visoke kvalitete društvenih sadržaja i usluga
Prioritet	2.2. Razvoj odgojno-obrazovne infrastrukture i usluga
Mjera	2.2.2. Izgradnja, obnova i opremanje odgojno-obrazovnih ustanova
Naziv projekta	Novi kampus – Centar novih tehnologija, edukacije i kulturnih resursa Sveučilišta u Zadru (studentski dom + katovi ispod i zgrada)
Nositelj projekta	Sveučilište u Zadru
Partneri na projektu	-
Cilj projekta	Osigurati najbolje okruženje za visoko obrazovanje i znanstvenoistraživački rad kvalitetnim studijskim programima, razvojem obrazovne i znanstvenoistraživačke infrastrukture u prostoru Novog kampusa Sveučilišta u Zadru.
Sažetak aktivnosti	Izgradnja i opremanje studentskog dormitorija i studentskih paviljona s restoranom prilagođenim potrebama svih budućih korisnika, u svrhu povećanja smještajnih i kapaciteta prehrane za studente i gostujuće profesore; Izgradnja i opremanje obrazovne infrastrukture – zgrada odjela prirodnih, tehničkih, biotehničkih i biomedicinskih znanosti; Izgradnja i opremanje knjižnice s kulturnim centrom kao učilišnog, znanstvenoistraživačkog i kulturnog središta; Izgradnja i opremanje istraživačke infrastrukture – Znanstveno-inovacijski centar s opremom potrebnom za stručno usavršavanje sveučilišnih odjela, znanstvenoistraživački rad, transfer tehnologije i znanja kao podrška na znanju utemeljenom gospodarstvu; Edukacija i certificiranje za rukovanje sofisticiranom opremom (Nautički simulator itd.) u svrhu stručnog usavršavanja krajnjih korisnika.
Ciljano područje	Grad Zadar

Tip projekta	infrastrukturni
Pripremljenost projekta	2
Indikativni ukupni trošak (EUR)	61.103.447,53
Izvori financiranja	vlastita sredstva nositelja projekta; sredstva državnog proračuna i državnih ustanova; sredstva iz ESI fondova
ITU projekt	ne

Tabl. 10. Pregled strateškog projekta 2.

Cilj	2. Razvoj ljudskih potencijala i visoke kvalitete društvenih sadržaja i usluga
Prioritet	2.3. Unaprjeđen i teritorijalno uravnotežen razvoj socijalne i zdravstvene infrastrukture i skrbi uz povećanje socijalne uključenosti
Mjera	2.3.2. Aktivno uključivanje socijalno ugroženih skupina i mladih u život zajednice
Naziv projekta	Centar za mlade
Nositelj projekta	Grad Zadar, *Upravni odjel za EU fondove*
Partneri na projektu	Gradska knjižnica Zadar, Zadarska županija
Cilj projekta	Glavni cilj projekta je promicanje izvaninstitucionalnog i neformalnog obrazovanja i razvoja vještina među mladima u UPZD-u i Zadarskoj županiji na području kulture, umjetnosti i aktivnog građanstva, dok je specifični cilj uspostava platforme za društvenu integraciju, mobilnost i međunarodnu suradnju mladih kroz aktivno građanstvo, kulturu i kreativnost.
Sažetak aktivnosti	Upravljanje projektom (formaliziranje partnerstva, definiranje zadataka i odgovornosti partnera, praćenje i vrednovanje provedbe projekta, izvještavanje i revizija); Izgradnja i opremanje Centra (rekonstrukcija i nadogradnja postojeće zgrade u bivšoj vojarni Stjepana Radića, odmah uz zgradu Gradske knjižnice. Centar je zamišljen kao dvoetažni prostor od ukupno cca 3.100 m^2. U prizemlju je predviđen prostor za proširenje Gradske knjižnice, jedna velika multimedijalna dvorana, tri manje dvorane te uredi za udruge s pomoćnim prostorijama (garderobe, sanitarni čvorovi itd.) Na katu su predviđene još četiri manje dvorane za predavanja i radionice, dvanaest ureda za udruge te stan od 72 m^2 – rezidencija za umjetnike); Definiranje programa rada Centra (glavne djelatnosti bi bile: provođenje programa nezavisne kulture te programa kulture mladih i za mlade; pružanje usluga informiranja i savjetovanja za potrebe mladih; internet klub; prezentacija i koordinacija edukacijskih, kulturnih i drugih programa; pružanje usluga klupskih, zabavnih i drugih srodnih sadržaja; provođenje tečajeva i programa neformalnog obrazovanja mladih; poticanje mladih na aktivno uključivanje u kulturne i druge aktivnosti; koordinacija i provođenje programa gostovanja i boravka domaćih i stranih umjetnika,

	volontera i djelatnika na području nezavisne kulture i mladih; međunarodna suradnja i poticanje mobilnosti mladih; prikupljanje publikacija, dokumenata, knjiga, časopisa i sl. s područja svoje djelatnosti; izdavanje periodičke publikacije poput časopisa, biltena kao i stručne publikacije s tematikom vezanom za ostvarivanje ciljeva Centra; produciranje multimedijalnih sadržaja za potrebe internet izdavaštva (webstranice, audio i video emitiranje putem interneta) iz područja svoje djelatnosti; izdavanje nosača zvuka, video zapisa, CD-ROM-ova, te ostalih promotivnih materijala iz područja svoje djelatnosti); Jačanje postojećih kapaciteta za upravljanje Centrom (definiranje i opis potrebnih radnih mjesta za upravljanje Centrom, edukacija ljudskih potencijala...); Promocija i vidljivost projekta (promidžbene aktivnosti u svrhu postizanja prepoznatljivosti Centra na regionalnoj i međunarodnoj razini).
Ciljano područje	Grad Zadar
Tip projekta	infrastrukturni
Pripremljenost projekta	1
Indikativni ukupni trošak (EUR)	5.333.333,33
Izvori financiranja	vlastita sredstva nositelja projekta; sredstva iz ESI fondova
ITU projekt	da

Tabl. 11. Pregled strateškog projekta 3.

Cilj	3. Održivo gospodarenje prostornim resursima uz poboljšanu kvalitetu urbanog okoliša
Prioritet	3.1. Unaprjeđenje prometne povezanosti i održive urbane mobilnosti
Mjere	3.1.2. Unaprjeđenje sustava javnog gradskog i prigradskog prijevoza 3.1.7. Unaprjeđenje intermodalne infrastrukture i prometa u mirovanju te razvoj ITS-a UPZD-a 3.1.8. Razvoj pješačkog i biciklističkog prometa
Naziv projekta	Razvoj urbane mobilnosti VUP područja
Nositelj projekta	Grad Zadar, *Upravni odjel za EU fondove*
Partneri na projektu	-
Cilj projekta	Stvoriti preduvjete za integraciju u transeuropsku prometnu mrežu (TEN-T) uz uspostavu dinamičnog prometnog menadžmenta primjenom inteligentnog prometnog sustava (ITS), rekonstrukciju cestovne mreže gradskog prometnog sustava, rekonstrukcija važnih križanja i otklanjanje crnih točaka u gradskom i prigradskom prometu, te rekonstrukcija ulica.
Sažetak aktivnosti	Nabava i osuvremenjivanje putničkog voznog parka s nižom emisijom CO_2; Uvođenje pametnog sustava nadzora i upravljanja prometom; Izrada projektne dokumentacije za projekte ITS-a i održive urbane mobilnosti;

	Implementacija pametnih prometnih rješenja upotrebom novih tehnologija i informacijskih i komunikacijskih tehnologija; Održiva urbana logistika u povijesnoj gradskoj jezgri Zadra – Poluotoku; Unaprjeđenje organizacije prometa i implementacija novih rješenja (javni prijevoz, org. intermodalnih točaka, i dr.); Nova semaforizacija gradskih raskrižja - uvođenje pametnih semafora; Uređenje novih biciklističkih staza sa svim ostalim potrebnim sadržajima za bicikliste.
Ciljano područje	Grad Zadar
Tip projekta	infrastrukturni
Pripremljenost projekta	2
Indikativni ukupni trošak (EUR)	21.500.000,00
Izvori financiranja	vlastita sredstva nositelja projekta; sredstva iz ESI fondova
ITU projekt	da

Tabl. 12. Pregled strateškog projekta 4.

Cilj	3. Održivo gospodarenje prostornim resursima uz poboljšanu kvalitetu urbanog okoliša
Prioritet	3.1. Unaprjeđenje prometne povezanosti i održive urbane mobilnosti
Mjera	3.1.3. Unaprjeđenje pomorske infrastrukture i usluga te poboljšanje međuotočne povezanosti
Naziv projekta	Razvoj luke Gaženice
Nositelj projekta	Državna lučka uprava Zadar
Partneri na projektu	-
Cilj projekta	Cilj dovršetka izgradnje luke Gaženice je otvaranje mogućnosti rasta i razvoja pomorskog prometa koji će zbog izvrsne povezanosti s autocestom, željeznicom i zračnom lukom pridonijeti ukupnom gospodarskom razvoju Zadra i cjelokupne regije te omogućit odvijanje pomorskog putničkog prometa u propisanim sigurnosnim uvjetima koji su trenutno na granici održivosti. Također će pridonijeti očuvanju kulturno-povijesne baštine stare gradske jezgre uklanjanjem štetnih utjecaja prometa, čime će se otvoriti prostor za organizaciju novih sadržaja te time dati nov impuls razvoju turizma.
Sažetak aktivnosti	Projekt *Nova luka Zadar* obuhvaća izmještanje trajektnog terminala smještenog u središtu povijesne jezgre Zadra i izgradnju nove trajektne luke na drugoj lokaciji – u Gaženici, u blizini teretne luke, 3,5 km južno od gradskog središta, s izvrsnim pristupom autocesti, željeznici i zračnoj luci. Strategijom prometnog razvitka Republike Hrvatske (*Narodne novine* 139/99.) za luku Zadar je utvrđeno da nedostatnost prostora u luci uvjetuje premještanje trajektnog prometa iz gradske luke u teretnu luku

	Gaženicu, a izgradnja novog trajektnog terminala predviđena je kao prioritetno ulaganje. Projekt u vrijednosti od 236 milijuna eura financira se iz zajmova Europske investicijske banke (100 milijuna eura) i njemačke razvojne banke KfW, Frankfurt am Main (120 milijuna eura), sklopljenih 7. rujna 2007. godine u Zadru, dok će preostalih 16 milijuna eura osigurati Lučka uprava Zadar, putem Ministarstva mora, prometa i infrastrukture.
Ciljano područje	Grad Zadar
Tip projekta	infrastrukturni
Pripremljenost projekta	1
Indikativni ukupni trošak (EUR)	30.000.000,00
Izvori financiranja	vlastita sredstva nositelja projekta; sredstva iz Europske investicijske banke; sredstva iz njemačke razvojne banke (KfW)
ITU projekt	ne

Tabl. 13. Pregled strateškog projekta 5.

Cilj	3. Održivo gospodarenje prostornim resursima uz poboljšanu kvalitetu urbanog okoliša
Prioritet	3.1. Unaprjeđenje prometne povezanosti i održive urbane mobilnosti
Mjera	3.1.4. Podrška unaprjeđenju zračnog prometa kroz razvoj Zračne luke Zadar
Naziv projekta	Modernizacija Zračne luke Zadar
Nositelj projekta	Zračna luka Zadar d.o.o.
Partneri na projektu	-
Cilj projekta	Izgradnja i proširenje operativnih površina u ZLZ sadrži dva velika infrastrukturna projekta i to : rekonstrukciju i produljenje uzletno sletne staze za 700m te rekonstrukciju i proširenje glavne stajanke. Projekt za uzletno-sletnu pistu je uvršten u strateški važna projekte za RH. Potrebnim rekonstrukcijama će se sanirati kompletna kolnička konstrukcija sa svim slojevima do u 1,1 m dubine te dodatno proširiti. Time će se stvoriti pretpostavke za primitak najvećih zrakoplova od 400t i dobiva na max sigurnosti odvijanja zračnog prometa. Trenutno je u proceduri priprema zahtjeva i idejnih projekata za izdavanje lokacijskih dozvola za oba projekta.
Sažetak aktivnosti	Rekonstrukcija i produljenje uzletno-sletne staze za 700 m; Rekonstrukcija i proširenje glavne stajanke.
Ciljano područje	
Tip projekta	infrastrukturni
Pripremljenost projekta	2
Indikativni ukupni trošak (EUR)	54.000.000,00
Izvori financiranja	vlastita sredstva prijavitelja; sredstva iz državnog proračuna i državnih ustanova
ITU projekt	ne

Tabl. 14. Pregled strateškog projekta 6.

Cilj	3. Održivo gospodarenje prostornim resursima uz poboljšanu kvalitetu urbanog okoliša
Prioritet	3.3. Unaprjeđenje komunalnih infrastrukturnih sustava
Mjera	3.3.1. Unaprjeđenje sustava gospodarenja otpadom i sanacija lokacija visokozagađenih otpadom
Naziv projekta	Centar za gospodarenje otpadom
Nositelj projekta	Zadarska županija, *UO za prostorno uređenje i zaštitu okoliša*
Partneri na projektu	Ministarstvo zaštite okoliša i prirode; Eko d.o.o. Zadar
Cilj projekta	Izgradnja i uspostavljanje Centra za gospodarenje otpadom Zadarske županije.
Sažetak aktivnosti	Priprema i izrada projektne dokumentacije; Odobrenje projekta – aplikacije; Izrada natječajne dokumentacije za izgradnju Centra za gospodarenje otpadom, uključujući i pogon za mehaničko-biološku obradu otpada; Izgradnja Centra za gospodarenje otpadom, uključujući i pogon za mehaničko-biološku obradu otpada; Priprema i izrada projektne dokumentacije za izgradnju pretovarnih stanica; Izrada natječajne dokumentacije za izgradnju pretovarnih stanica; Izgradnja pretovarnih stanica; Nabava opreme za uspostavu sustava gospodarenja otpadom; Zatvaranje i sanacija službenih/neuređenih odlagališta na području Zadarske županije.
Ciljano područje	UPZD
Tip projekta	infrastrukturni
Pripremljenost projekta	1
Indikativni ukupni trošak (EUR)	49.648.262,31
Izvori financiranja	
ITU projekt	ne

Tabl. 15. Pregled strateškog projekta 7.

Cilj	3. Održivo gospodarenje prostornim resursima uz poboljšanu kvalitetu urbanog okoliša
Prioritet	3.3. Unaprjeđenje komunalnih infrastrukturnih sustava
Mjera	3.3.1. Unaprjeđenje sustava gospodarenja otpadom i sanacija lokacija visokozagađenih otpadom
Naziv projekta	Sanacija odlagališta Dikla
Nositelj projekta	Čistoća d.o.o. Zadar
Partneri na projektu	-
Cilj projekta	Strateško je opredjeljenje naše države sanirati i zatvoriti sva postojeća odlagališta otpada, te istovremeno uspostaviti mrežu županijskih i regionalnih Centara za gospodarenje otpadom (CGO) i time ostvariti integralni

	sustav gospodarenja otpadom na području čitave Republike Hrvatske do kraja 2018. godine. Time će se ispuniti i obveza izgradnje svih centara za gospodarenje otpadom i sanacije svih postojećih odlagališta komunalnog otpada, koju je Republika Hrvatske preuzela u pregovorima za pristupanje Europskoj uniji u poglavlju 27. – Okoliš.
Sažetak aktivnosti	Sanacija odlagališta Dikla
Ciljano područje	Grad Zadar
Tip projekta	infrastrukturni
Pripremljenost projekta	1
Indikativni ukupni trošak (EUR)	12.000.000,00
Izvori financiranja	sredstva iz državnog proračuna i državnih ustanova; sredstva iz ESI fondova
ITU projekt	ne

Tabl. 16. Pregled strateškog projekta 8.

Cilj	3. Održivo gospodarenje prostornim resursima uz poboljšanu kvalitetu urbanog okoliša
Prioritet	3.3. Unaprjeđenje komunalnih infrastrukturnih sustava
Mjera	3.3.2. Razvoj i unaprjeđenje sustava odvodnje
Naziv projekta	Izgradnja mreže odvodnje na VUP području
Nositelj projekta	Odvodnja d.o.o. Zadar
Partneri na projektu	-
Cilj projekta	Proširiti mrežu sustava odvodnje na područje cijelog Grada i nastaviti izgradnju zasebnih sustava odvodnje UPZD- a.
Sažetak aktivnosti	Izgradnja mreže odvodnje na području Grada Zadra i ostalih JLS-a u UPZD-u
Ciljano područje	UPZD
Tip projekta	infrastrukturni
Pripremljenost projekta	1
Indikativni ukupni trošak (EUR)	50.000.000,00
Izvori financiranja	sredstva iz ESI fondova
ITU projekt	ne

Tabl. 17. Pregled strateškog projekta 9.

Cilj	3. Održivo gospodarenje prostornim resursima uz poboljšanu kvalitetu urbanog okoliša
Prioritet	3.3. Unaprjeđenje komunalnih infrastrukturnih sustava
Mjera	3.3.3. Unaprjeđenje javne vodoopskrbne infrastrukture u svrhu osiguranja kvalitete i sigurnosti usluga opskrbe pitkom vodom
Naziv projekta	Izgradnja i rekonstrukcija vodovodne mreže i sanacija gubitaka vode u sustavu VUP područja
Nositelj projekta	Vodovod d.o.o. Zadar
Partneri na projektu	-

Cilj projekta	Izgraditi sustav vodoopskrbe na svim područjima UP-a koja nisu pokrivena vodoopskrbnom mrežom te povećati efikasnost postojećeg sustava vodoopskrbe i smanjiti gubitke vode.
Sažetak aktivnosti	Izgradnja i rekonstrukcija komunalnog i vodoopskrnog sustava na području Grada Zadra; Izgradnja i rekonstrukcija komunalnog i vodoopskrnog sustava na područjima vodovodnih sustava pojedinih JLS-a u UPZD-u.
Ciljano područje	UPZD
Tip projekta	infrastrukturni
Pripremljenost projekta	2
Indikativni ukupni trošak (EUR)	50.000.000,00
Izvori financiranja	sredstva iz lokalnih proračuna; sredstva iz ESI fondova
ITU projekt	ne

Tabl. 18. Pregled strateškog projekta 10.

Cilj	3. Održivo gospodarenje prostornim resursima uz poboljšanu kvalitetu urbanog okoliša
Prioritet	3.5. Održivo upravljanje prirodnom i kulturnom baštinom
Mjera	3.5.2. Obnova i rekonstrukcija kulturne baštine i popratne infrastrukture te podizanje svijesti o važnosti njezinog očuvanja
Naziv projekta	Muzej Dvije palače / Centar za baštinu
Nositelj projekta	Grad Zadar
Partneri na projektu	-
Cilj projekta	Baštinski centar grada Zadra odnosno Muzej dvije palače započeo je s realizacijom kroz provedbu projekta uređenja Kneževe palače. Kroz ITU je plan da se Providurova palača kao dio centra za baštinu obnovi i revitalizira što bi u konačnici rezultiralo realizacijom ukupnog projekta i uspostavom baštinskog centra odnosno Muzeja dvije palače. Baštinski centar nadilazi lokalni značaj i predstavlja centar regionalne razine, odnosno centar je važan za promociju i zaštitu kulture cijelog UP-a.
Sažetak aktivnosti	Muzej Dvije palače u Zadru sadržavao bi sve sadašnje odjele Narodnog muzeja Zadra: Galeriju umjetnina, Muzej grada Zadra te Etnološki i Prirodoslovni odjel. Uz izložbene prostore Odjela te sve ostale muzejske sadržaje, u sklopu muzeja predviđen je i veći izložbeni prostor za povremene izložbe, kao i koncertna dvorana, ugostiteljski objekti (muzejska kafeterija i restoran), muzejska prodavaonica te galerijsko prodajni sadržaji kako bi navedeni kompleks postao aktivan i djelatan kulturni i turistički centar Grada Zadra i šire regije.
Ciljano područje	Grad Zadar
Tip projekta	infrastrukturni
Pripremljenost projekta	1

Indikativni ukupni trošak (EUR)	8.882.852,00
Izvori financiranja	vlastita sredstva nositelja projekta; sredstva iz ESI fondova
ITU projekt	da

7

PARTNERSKO VIJEĆE

7. PARTNERSKO VIJEĆE

Partnersko vijeće Urbanog područja Zadra savjetodavno je tijelo za praćenje pripreme i provedbe Strategije razvoja Urbanog područja Zadra. Djelokrug i način rada Partnerskog vijeća utvrđeni su Uredbom o osnivanju, sastavu, djelokrugu i načinu rada Partnerskih vijeća (2015). Partnersko je vijeće UPZD-a osnovao Grad Zadar kao nositelj izrade SRUP-a na prvoj sjednici Vijeća 6. studenog 2015. godine na kojoj je usvojen Poslovnik kojim je definiran način rad i sastav Vijeća, predstavljen ITU mehanizam te imenovani članovi radnih skupina za izradu strategije razvoja urbanog područja. Osnivanjem Partnerskog vijeća formalizirano je promicanje bliske suradnje između jedinica lokalne samouprave, regionalnih koordinatora, gospodarskih i socijalnih partnera te tijela koja predstavljaju civilno društvo. Vijeće uključuje predstavnike svih JLS-a koji čine UP Zadar, predstavnike Zadarske županije i regionalnog koordinatora (Razvojne agencije Zadarske županije – ZADRE nove) te predstavnike partnera kako slijedi:

- drugih javnih tijela čije je sudjelovanje značajno za razvoj urbanog područja;
- visokoškolskih ustanova, pružatelja obrazovnih usluga i usluga osposobljavanja te istraživačkih centara;
- gospodarskih i socijalnih partnera, uključujući istaknute organizacije gospodarskih i socijalnih partnera te predstavnike gospodarskih i obrtničkih komora ili poslovnih udruženja iz urbanog područja; i
- organizacija civilnog društva, posebno iz područja zaštite okoliša, promicanja socijalne uključenosti, jednakosti među spolovima i nediskriminacije, zaštite prava nacionalnih manjina uzimajući u obzir geografsku i tematsku pokrivenost, sposobnost upravljanja, stručnost i inovativne pristupe.

Sastav Partnerskog vijeća definiran je Poslovnikom, a prema načelu ravnomjerne predstavljenosti partnera što podrazumijeva da Partnersko vijeće omogućava predstavljenost ključnih dionika razvoja iz javnog, privatnog i civilnog sektora te da se u njegovom radu onemogući pretežiti utjecaj samo jedne kategorije dionika. Na taj su način na sjednicama Partnerskog vijeća bile uključene 54 organizacije (Tabl. 19.).

Tabl. 19. Organizacije članice Partnerskog vijeća UPZD-a

Javni sektor	Privatni sektor	Civilni sektor
1. Grad Zadar 2. Grad Nin 3. Općina Bibinje 4. Općina Galovac 5. Općina Kali 6. Općina Kukljica 7. Općina Novigrad 8. Općina Poličnik 9. Općina Posedarje 10. Općina Preko 11. Općina Ražanac 12. Općina Sukošan 13. Općina Škabrnja 14. Općina Vrsi 15. Općina Zemunik Donji 16. Zadarska županija 17. Razvojna agencija Zadarske županije - ZADRA nova 18. Hrvatski zavod za zapošljavanje - područna služba Zadar 19. Sveučilište u Zadru 20. Udruženje obrtnika Zadar 21. Obrtnička komora Zadarske županije 22. Hrvatska gospodarska komora - Županijska komora Zadar 23. Turistička zajednica Grada Zadra 24. Zavod za prostorno uređenje Zadarske županije 25. Inovativni Zadar d.o.o. 26. Pučko učilište Zadar 27. Zračna luka Zadar d.o.o. 28. Državna lučka uprava – Zadar	29. Maraska d.d. 30. Cromaris d.o.o. 31. Lignum d.o.o. 32. Tankerkomerc d.d. 33. Hoteli Zadar d.d. 34. HSTec d.o.o. 35. Kali tuna d.o.o. 36. Avventura d.o.o. 37. Medita d.o.o. 38. D-Marin Marina Dalmacija d.o.o. 39. Turisthotel d.d. 40. ZKM d.o.o. 41. Vigens d.o.o.	42. Udruga Eko Zadar 43. Zajednica udruga Centar nezavisne kulture 44. Zadar developers hub 45. Ribarska zadruga Omega 3 46. LAG Mareta 47. LAG Bura 48. Liga protiv raka Zadar 49. Udruga socijalnih radnika Zadar 50. Zajednica Talijana Zadar 51. Udruge bošnjačke nacionalne zajednice Zadarske županije 52. Ured Saveza samostalnih sindikata Hrvatske Zadarske županije 53. Udruga mladih Poluotok 54. Vijeće Srpske nacionalne manjine Grada Zadra

Svrha je Partnerskog vijeća aktivno sudjelovanje u utvrđivanju zajedničkih prioriteta razvoja na razini UP-a, predlaganju strateških projekata važnih za razvoj urbanog područja te njihove provedbe i praćenja.

Tijekom izrade SRUP-a Partnersko vijeće u svom radu rukovodilo sljedećim načelima:

- *transparentnost* – koje se odnosi na postupak utvrđivanja ključnih dionika razvoja jednako kao i način rada Partnerskog vijeća;
- *jednakost članova partnerstva* – koje podrazumijeva da svaki član Partnerskog vijeća može iznijeti stajalište organizacije koju predstavlja te da to mišljenje na prikladan način bude uzeto u razmatranje

U fazi izrade SRUP-a Partnersko vijeće aktivno je održavalo konzultacije i doprinosilo kvaliteti izrade SRUP-a. Sveukupno se u procesu izrade Vijeće sastalo četiri puta (Tabl. 20.). Prije i nakon sjednica Partnerskog vijeća održavala se aktivna online komunikacija među članovima Vijeća kroz koju su im pravovremeno dostavljani radni materijali na koje su članovi slali komentare i prijedloge sukladno zadaćama definiranim u Poslovniku.

Tabl. 20. Pregled održanih sjednica Partnerskog vijeća UPZD-a

Datum	Sjednica	Tema sastanka
6. studenog 2015.	1. sjednica PV-a	konstituiranje vijeća i predstavljanje ITU mehanizma
13. siječnja 2016.	2. sjednica PV-a	rasprava o analizi stanja i SWOT analizi u okviru SRUP-a
21. lipnja 2016.	3. sjednica PV-a	rasprava o strateškom okviru SRUP-a i strateškim projektima
8. srpnja 2016.	4. sjednica PV-a	usvajanje 2. verzije SRUP-a i prijedloga doprinosa ITU mehanizma provedbi SRUP-a Zadra

Sjednice Partnerskog vijeća zatvorene su za medije i javnost, osim ako drugačije ne odluče članovi Partnerskog vijeća. Sukladno Poslovniku, javnost se informira o radu Partnerskog vijeća redovnim priopćenjima za javnost koje priprema Predsjedavajuća osoba uz pomoć Tajništva, a medijima se šalju najkasnije dva dana nakon sjednice Partnerskog vijeća te objavom zapisnika sa sjednica na mrežnoj stranici Grada Zadra i ZADRE nove najkasnije dva radna dana nakon usvajanja zapisnika.

Kako je prikazano, Partnersko je vijeće sudjelovalo u svim fazama izrade SRUP-a te će aktivno sudjelovati i u praćenju njegove provedbe. Aktivnosti Partnerskog vijeća tijekom praćenja provedbe SRUP-a i napretka u ostvarenju njezinih ciljeva nastavit će se dinamikom koju će odrediti postupak provedbe. Sukladno tome, uloga Partnerskog vijeća u narednom razdoblju bit će vezana uz praćenje provedbe akcijskog plana te SRUP-om definiranih pokazatelja. Partnersko će vijeće raspravljati o dinamici provedbe te predlagati izmjene akcijskog plana u svrhu njegova usklađivanja sa stvarnom dinamikom na koju osim planiranih aktivnosti utječu i vanjske, često nepredvidive okolnosti.

8

HORIZONTALNA NAČELA

8. HORIZONTALNA NAČELA

Proces strateškog planiranja u okviru izrade Strategije razvoja Urbanog područja Zadra vođen je horizontalnim načelima održivog razvoja i nediskriminacije. Pritom se pod načelom održivog razvoja u ovom dokumentu podrazumijevaju:

- obzirno i učinkovito korištenje resursa;
- očuvanje i zaštitu okoliša;
- ublažavanje posljedica klimatskim promjenama i prilagodbu istima;
- očuvanje krajobrazne, biološke i georaznolikosti;
- otpornost na krizne situacije, sprječavanje i ublažavanje rizika;
- izbjegavanje ugrožavanja okoliša, odnosno svih njegovih sastavnica;
- izbjegavanje nepovratnog gubitka neobnovljivih prostornih resursa.

Načelo nediskriminacije podrazumijeva:

- borbu protiv svakog oblika socijalne isključenosti;
- izbjegavanje nejednakog postupanja prema svim socijalno ranjivim skupinama.

Horizontalna su načela primjenjivanja u svim fazama izrade SRUP-a čime su, koliko je to moguće, u određenom omjeru uklopljena u sve razine strateškog okvira pri čemu je najveći izravni učinak načela predviđen kroz mjere koje se većim dijelom usredotočuju upravo na uža tematska područja koji su djelomično ili u potpunosti vezani uz navedena načela.

8.1. Implementacija horizontalnih načela tijekom analize stanja

Tijekom izrade analize stanja navedena načela korištena su pri odabiru tema koje će biti obrađene kao i identifikacije problema u analiziranim razvojnim područjima. U nastavku teksta numeracija poglavlja odnosi se na Cjelovitu analizu stanja koja je Prilog 2. SRUP-u.

U poglavlju *2.1.3. Socijalno uključivanje i usluge socijalne skrbi* analizirano je socijalno stanje u UP-u pri čemu je naglasak stavljan na dostupnost i korištenje socijalnih usluga od strane ranjivih skupina dok je u poglavljima *2.1.2. Društvena infrastruktura* i *2.1.4. Odgoj i obrazovanje* analizirana

dostupnost stambenog fonda, društvene, zdravstvene, odgojno-obrazovne, kulturne i sportsko rekreacijske infrastrukture između ostaloga i za socijalno ranjive skupine.

Načela održivog razvoja prije svega su uzimana u obzir pri izradi poglavlja *2.2.5. Poljoprivreda i ribarstvo* i svih potpoglavlja u okviru poglavlja *2.3. Urbano okruženje*. U poglavlju *2.3.1. Gospodarenje urbanim okolišem i izloženost rizicima* obuhvaćen je niz relevantnih tema povezanih s potencijalnim prirodnim i antropogenim rizicima koji bi mogli doprinijeti smanjenju održivosti postojećeg ekološkog sustava UPZD-a. Isto tako, tijekom izrade poglavlja *2.3.2. Upravljanje javnim urbanim površinama* održivi razvoj promatran je vidu racionalnog gospodarenja vrijednom prirodnom baštinom i zaštićenim prirodnim vrijednostima, javnim zelenim i šumskim površinama te napuštenim vojnim i industrijskim prostorima. Nadalje, u poglavlju *2.3.3. Komunalna infrastruktura* napravljena je analiza u pružanju usluga vezanih uz opskrbu vodom, gospodarenje otpadom, sustav grijanja, elektroopskrbu, eksploataciju alternativnih energenata i energetsku učinkovitost unutar kojih je identificirano stanje i provedene aktivnosti koje promiču okolišno prihvatljive i održive prakse gospodarenja resursima. U poglavljima *2.3.4. Prometna infrastruktura* i *2.3.5. Urbani prijevoz* prometno i javni prijevozni sustav analizirani su u kontekstu održive urbane mobilnosti.

8.2. Implementacija horizontalnih načela tijekom izrade strateškog okvira

U izradi strateškog okvira osmišljavanje razvojnih prioriteta i mjera vođeno je navedenim horizontalnim načelima kako bi se osigurao održivi socijalni, ekonomski i okolišni razvoj u svim razvojnim područjima kao i nediskriminacija u svim razvojnim mjerama i aktivnostima u kojima je diskriminacija moguća.

Horizontalna su načela pritom ugrađivana u strateški okvir na dva načina:

- razvojni prioriteti, mjere i aktivnosti, gdje je to bilo relevantno, definirani su kako bi u nazivu i sadržaju ta načela bila prepoznatljiva i tako se osiguralo njihovo uvažavanje u realizaciji strateškog razvoja;
- gdje ta načela nisu mogla biti izravno primijenjena, definirani su dodatni razvojni prioriteti, mjere i aktivnosti usmjereni na osiguravanje nediskriminacije odnosno održivog aspekta razvoja u polju na koje se prioritet, mjera ili aktivnost odnosi.

Nediskriminaciji i održivom razvoju izravno doprinose aktivnosti navedene u Tabl. 21.

Tabl. 21. Pregled razvojnih mjera koja integriraju načela održivo razvoja i nediskriminacije prema razvojnim ciljevima

1. Konkurentno gospodarstvo temeljeno na aktivnoj međusektorskoj integraciji	2. Razvoj ljudskih potencijala i visoke kvalitete društvenih sadržaja i usluga	3. Održivo gospodarenje prostornim resursima uz poboljšanu kvalitetu urbanog okoliša
Održivi razvoj	*Nediskriminacija*	*Održivi razvoj*
1.1.1. Stvaranje povoljnog okruženja za razvoj industrije visokih tehnologija s integriranom brigom za okoliš 1.3.2. Razvoj nove te obnova i unaprjeđenje postojeće turističke infrastrukture 1.4.1. Razvoj poslovne infrastrukture i poduzetničkih potpornih institucija te potpora gospodarskom udruživanju 1.4.3. Poticanje socijalnog poduzetništva	2.1.1. Podrška osposobljavanju i zapošljivosti osoba iz NEET skupine 2.1.2. Jačanje zapošljivosti i podrška radu lokalnih dionika u razvoju zapošljivosti 2.2.1. Podrška poboljšanju uvjeta i kvalitete usluga sustava odgoja i obrazovanja na svim razinama 2.2.2. Izgradnja, obnova i opremanje odgojno-obrazovnih ustanova 2.2.3 Unaprjeđenje pristupa kvalitetnom obrazovanju za učenike iz skupina u nepovoljnom položaju 2.3.1. Infrastrukturno unaprjeđenje institucija socijalne skrbi te podrška pružanju socijalnih usluga u lokalnim zajednicama s ciljem razvoja izvaninstitucionalne socijalne skrbi 2.3.2. Aktivno uključivanje socijalno ugroženih skupina i mladih u život zajednice 2.3.3. Podrška poboljšanju pristupa hitnoj i primarnoj zdravstvenoj zaštiti te kvaliteti zdravstvenih usluga 2.6.1. Unaprjeđenje sportsko-rekreacijske infrastrukture	3.1.8. Razvoj pješačkog i biciklističkog prometa 3.2.1. Organizacija i unaprjeđenje sustava praćenja kakvoće okoliša i provođenja mjera unaprjeđenja sustava 3.2.2. Podizanje svijesti o važnosti očuvanja okoliša 3.2.3. Unaprjeđenje sustava zaštite i spašavanja 3.2.4. Poboljšanje spremnosti na rizike i klimatske promjene 3.2.5. Aktiviranje brownfield područja 3.2.6. Integrirano upravljanje postojećim i razvoj novih javnih površina 3.3.1. Unaprjeđenje sustava gospodarenja otpadom i sanacija lokacija visokozagađenih otpadom 3.3.2. Razvoj i unaprjeđenje sustava odvodnje 3.3.3. Unaprjeđenje javne vodoopskrbne infrastrukture u svrhu osiguranja kvalitete i sigurnosti usluga opskrbe pitkom vodom 3.3.5. Podrška u razvoju, obnovi i unaprjeđenju sustava energoopskrbe 3.4.1. Povećanje energetske učinkovitosti infrastrukture u javnom i privatnom sektoru 3.4.2. Poticanje i povećanje korištenja obnovljivih izvora energije 3.5.1. Praćenje, očuvanje i održivo korištenje prirodne baštine uključujući krajobraznu, biološku i georaznolikost

Konačno, u fazi određivanja pokazatelja za praćenje provedbe strategije definirani su i pokazatelji kojima se u prati doprinos SRUP-a održivom razvoju i nediskriminaciji, kroz prethodno navedene komponente obuhvaćene tim načelima. Neki od tih pokazatelja prikazani su u Tabl. 22.

Tabl. 22. Pregled razvojnih mjera koja integriraju načela održivo razvoja i nediskriminacije prema razvojnim ciljevima

Održivi razvoj	*Nediskriminacija*
Nove površine Park&Ride te Bike&Ride infrastrukture Unaprijeđena komunalna infrastruktura Duljina novoizgrađenih biciklističkih staza i putova Duljina obnovljene kanalizacijske mreže Smanjene površine neobnovljenih brownfield područja Površina novo pošumljenih zemljišta autohtonim vrstama Broj novopriključenih stanovnika na sustav odvodnje Novi projekti i programi iz područja obnovljivih izvora energije Količina uporabljenog otpada Broj ili površina reciklažnih dvorišta i zelenih otoka	Broj novih usluga u području obrazovanja, zdravstva, socijalne skrbi, kulture, sporta i rekreacije; Proračunska sredstva JLS-a UP-a koja se izdvajaju za djecu iz ranjivih skupina; Površina obnovljene ili novoizgrađene socijalne infrastrukture Novozaposleni pripadnici ranjivih skupina; Broj korisnika izvaninstitucionalnih usluga socijalne skrbi Broj obnovljenih i opremljenih jedinica zdravstvene infrastrukture Odrasli koji unaprjeđuju svoje vještine i kompetencije prema potrebama na tržištu rada Pripremljeni/provedeni planovi aktivnosti za suzbijanje siromaštva i socijalnu integraciju ranjivih skupina

Integraciju previđenih mjera moguće je osigurati kroz niz modaliteta. Primjerice, moguća je integracija projekata povećanja energetske učinkovitosti infrastrukture u javnom i privatnom sektoru tijekom razvoja infrastrukture poduzetničkih institucija u kojima će se poticati jednakost zastupljenosti žena i muškaraca (integracija mjere *1.4.1. Razvoj poslovne infrastrukture i poduzetničkih potpornih institucija te potpora gospodarskom udruživanju* i *3.4.1. Povećanje energetske učinkovitosti infrastrukture u javnom i privatnom sektoru*). Isto tako, potencijalna integracija mjera moguća je prilikom promicanja efikasnog gospodarenja otpadom što znači da će se prilikom ocjene projekta u obzir uzeti da li će novi objekti biti prilagođeni osobama iz ranjivih skupina i djeci (integracija mjere *2.3.2. Aktivno uključivanje socijalno ugroženih skupina i mladih u život zajednice* i *3.3.1. Unaprjeđenje sustava gospodarenja otpadom i sanacija lokacija visokozagađenih otpadom*). Integriranost će biti moguća i prilikom projekata izgradnje infrastrukture za odgoj, obrazovanje te socijalnu skrb kojim će se utvrditi da li popratna infrastruktura obuhvaća opremljenost biciklističkom i pješačkom infrastrukturom te adekvatnim stazama (integracija mjera *2.2.2.*

Izgradnja, obnova i opremanje odgojno-obrazovnih ustanova ili *2.3.1. Infrastrukturno unaprjeđenje institucija socijalne skrbi te podrška pružanju socijalnih usluga u lokalnim zajednicama s ciljem razvoja izvaninstitucionalne socijalne skrbi* s *3.1.8. Razvoj pješačkog i biciklističkog prometa*). Isto tako, integritet mjera moguće je postići prilikom provođenja mjere obnove brownfield područja prilikom čije procjene izvedivosti će se procjenjivati učinak na spolove i nediskriminaciju (mjere *3.2.5. Aktiviranje brownfield područja* i *2.4.1. mjere Aktivno uključivanje socijalno ugroženih skupina i mladih u život zajednice*), odnosno tijekom provođenja mjere očuvanja i održivog korištenja prirodne baštine uključujući krajobraznu, biološku i georaznolikost čime će ujedno omogućiti uključenost sudjelovanja žena, manjina i ranjivih skupina u edukativnim i informativnim kampanjama (mjera *3.5.1. Praćenje, očuvanje i održivo korištenje prirodne baštine uključujući krajobraznu, biološku i georaznolikost* i *2.3.2. Aktivno uključivanje socijalno ugroženih skupina i mladih u život zajednice*).

8.3. Implementacija horizontalnih načela tijekom provedbe SRUP-a

Tijekom provedbe SRUP-a spomenuta horizontalna načela promicat će se u postupcima odabira projekata, u okviru kriterija odabira i pitanja za kvalitativnu procjenu, tako što će prijavitelji kroz opis predviđenih aktivnosti morati dokazati da će projekti koje prijavljuju pozitivno doprinositi načelu održivog razvoja i/ili načelu nediskriminacije te u kojoj mjeri je navedeni doprinos predviđen.

Tijekom faze odabira projekata i budućeg ugovaranja u obzir će se uzimati veličina i tip projekta, odnosno radi li se o infrastrukturnom ili soft projektu (aktivnostima poput edukacija, podizanja razine svijesti i promocije određenih tema i sl.) te će u skladu s tim provjeravati prijavni obrazac projekta u kojem će se dokazivati doprinos opisanim horizontalnim načelima.

8.3.1. Implementacija načela održivog razvoja tijekom provedbe SRUP-a

U skladu s tim, svi prijavitelji trebat će dokazati da njihov projekt neće imati štetne učinke na okoliš, službeno potvrditi da je ekološki neutralan i/ili opisati na koji će način projekt pozitivno utjecati na održivi razvoj. Dakle, svaki će prijavitelj prilikom pripreme projekta morati razmotriti ključne čimbenike održivosti te, prema potrebi, razmisliti kako uvećati pozitivne učinke projekta na okoliš. Isto tako, u pogledu ostvarivanja načela

diskriminacije tijekom odabira projekata ocjenjivat će se prijavljene projektne aktivnosti koje će zadovoljavati kriterije iz perspektive borbe protiv socijalne isključenosti i izbjegavanje nejednakog postupanja prema svim socijalno ugroženim skupinama.

Prema potrebi će se realizacije pojedinih infrastrukturnih intervencija čija je provedba planirana u okviru SRUP-a podnijeti molba za *Ocjenu o potrebi strateške procjene utjecaja zahvata na okoliš*. To podrazumijeva provedbu postupka tijekom kojeg nadležno tijelo utvrđuje može li planirani zahvat imati značajne utjecaje na okoliš i odlučuje o potrebi provedbe procjene utjecaja zahvata na okoliš, kako bi se utjecaji sveli na najmanju moguću mjeru i postigla najveća moguća očuvanost kakvoće okoliša.

8.3.2. Implementacija načela nediskriminacije u provedbi SRUP-a

Tijekom provedbe projekata SRUP-a načelo nediskriminacije promicat će se kroz aktivnosti definirane prethodno navedenim mjera unutar ciljeva 1. i 2. Konkretnije, provest će se aktivnosti kojima će se spriječiti diskriminacija, promicati ravnopravnost i jednake mogućnosti za pojedince u opasnosti od društvene isključenosti. To se u kontekstu cilja *1. Konkurentno gospodarstvo temeljeno na aktivnoj međusektorskoj integraciji* odnosi na pružanje usluga potpore poduzećima u začetku (start-up poduzećima) u kojima ne postoji dovoljna zastupljenost pripadnika ranjivih skupina, posebice predstavnika nacionalnih manjina (mjera *1.4.1. Razvoj poslovne infrastrukture i poduzetničkih potpornih institucija te potpora gospodarskom udruživanju*). Isto tako, prepoznata je mjera *1.4.3. Poticanje socijalnog poduzetništva* kojom je predviđeno osposobljavanje socijalno ugroženih osoba i osoba s invaliditetom za pokretanje i sudjelovanje u poduzetničkim aktivnostima.

Unutar cilja *2. Razvoj ljudskih potencijala i visoke kvalitete društvenih sadržaja i usluga* načelo nediskriminacije prepoznato je kroz pružanje podrške zapošljavanju NEET skupine (mjera *2.1.1. Podrška osposobljavanju i zapošljivosti osoba iz NEET skupine*), pristupačnost fizičkog okoliša, prijevoza, informacija i komunikacija te ostalih sadržaja osobama s invaliditetom (mjera *2.3.2. Aktivno uključivanje socijalno ugroženih skupina i mladih u život zajednice*), pružanje podrške pružanju socijalnih usluga u lokalnim zajednicama s ciljem razvoja izvaninstitucionalne socijalne skrbi (mjera *2.3.1. Infrastrukturno unaprjeđenje institucija socijalne skrbi te podrška pružanju socijalnih usluga u lokalnim zajednicama s ciljem razvoja izvaninstitucionalne socijalne skrbi*). Isto tako, načelo nediskriminacije bit će integrirano u projekte kojima se potiče ravnopravnost spolova u strukovnom obrazovanju (mjera *2.2.1. Podrška poboljšanju uvjeta i kvalitete usluga sustava odgoja i obrazovanja na svim razinama*), odnosno u unaprjeđenju pristupa kvalitetnom obrazovanju za učenike iz skupina u nepovoljnom položaju (mjera *2.2.3.*

Unaprjeđenje pristupa kvalitetnom obrazovanju za učenike iz skupina u nepovoljnom položaju). Pružanje podrške poboljšanju pristupa hitnoj i primarnoj zdravstvenoj zaštiti te kvaliteti zdravstvenih usluga provest će mjerom *2.3.3. Podrška poboljšanju pristupa hitnoj i primarnoj zdravstvenoj zaštiti te kvaliteti zdravstvenih usluga* kojom će se omogućiti pružanje kvalitetne usluga prema ranjivim skupinama i ostalim ciljanim skupinama.

Mjere kojima će se unutar cilja *3. Održivo gospodarenje prostornim resursima uz poboljšanu kvalitetu urbanog okoliša* omogućiti ostvarenje načela održivog razvoja vodit će računa o tematskim područjima zelene javne nabave, klimatskih izazova, učinkovitosti resursa i zelenog rasta. Primjerice, mjere *3.2.5. Aktiviranje brownfield područja* i *3.4.1. Povećanje energetske učinkovitosti infrastrukture u javnom i privatnom sektoru* mogu tijekom provedbe omogućiti promicanje učinkovitosti resursa kroz podizanje energetske učinkovitosti prilikom renovacije ili adaptacije za elemente reguliranog opterećenja (grijanje, hlađenje, rasvjeta, ventilacija). Unutar aktivnosti pojedinih mjera zelena javna nabava će se promicati prilikom nabave novih vozila, uvođenja učinkovite rasvjete i gradnje novih zgrada. Ove aktivnosti relevantne su i za mjere unutar cilja 2., posebice one koje se odnose na gradnju nove infrastrukture i nabavu novih vozila za potrebe odgojno – obrazovnog, zdravstvenog i socijalnog sektora (mjere *2.2.2. Izgradnja, obnova i opremanje odgojno-obrazovnih ustanova*, *2.3.1. Infrastrukturno unaprjeđenje institucija socijalne skrbi te podrška pružanju socijalnih usluga u lokalnim zajednicama s ciljem razvoja izvaninstitucionalne socijalne skrbi* i *2.3.3. Podrška poboljšanju pristupa hitnoj i primarnoj zdravstvenoj zaštiti te kvaliteti zdravstvenih usluga*).

Dvjema mjerama, *3.3.2. Razvoj i unaprjeđenje sustava odvodnje* i *3.4.1. Povećanje energetske učinkovitosti infrastrukture u javnom i privatnom sektoru* odgovorit će se na klimatske izazove kroz upotrebu održivih sustava odvodnje, odnosno zelenu gradnju kojom se može povećati i bioraznolikost lokacija te realizirati druge koristi poput poboljšanja izolacije, filtriranja zraka, smanjenje i ublažavanje otjecanja uslijed kiše. Promicanje zelenog rasta i zelene infrastrukture realizirat će se kroz mjere kojima se može doprinijet očuvanju prirodnih ekoloških procesa. Ove aktivnosti poticat će se kroz mjere *3.2.6. Integrirano upravljanje postojećim i razvoj novih javnih površina* i *3.5.1. Praćenje, očuvanje i održivo korištenje prirodne baštine uključujući krajobraznu, biološku i georaznolikost* prilikom kojih je moguća realizacija različitih elemenata zelene infrastrukture (parkovi, jezera i šume te manji zahvati u prostoru poput zelenih krovova, sadnica uz cestu i područja za skladištenje vode).

8.3.3. Implementacija horizontalnih načela u praćenju provedbe SRUP-a

Praćenje provedbe SRUP-a provodit će se na temelju redovitog praćenja definiranih pokazatelja učinaka kojima će se doprinijeti navedenim ciljevima, odnosno horizontalnim načelima kojima se izravno promiče ravnopravnost i održivost. Daljnje aktivnosti tijekom provedbe SRUP-a obuhvatit će i njegovu evaluaciju čime bi se tijekom postupka provedbe vodilo računa i o promicanju te praćenju tih načela. Nakon dovršetka provedbe, u okviru moguće *ex post* evaluacije trebao bi se utvrditi okvir koji će jasno definirati potrebne smjernice za praćenje horizontalnih načela u budućim strateškim dokumentima. Primjena navedenih načela ovisit će o prirodi i opsegu projekta, definiranim aktivnostima te o uvjetima određenog natječaja (u tom će slučaju upute za prijavitelje odrediti uvjete i bodovanje za doprinos horizontalnim načelima). Informaciju o doprinosu horizontalnim načelima prijavitelji će upisivati u za to predviđeni obrazac za što može poslužiti postojeći obrasci koji su predloženi u uputama za prijavitelje i korisnike o provedbi horizontalnih načela operativnih programa *Konkurentnost i kohezija 2014.-2020.* te *Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020.*

Uz to, kao pomoćni alat predlaže se izrada kontrolne liste za osobe koje sudjeluju u pripremi projekta koja će pomoći prijaviteljima, odnosno uključenim dionicima u pripremi projektne prijave. Ona će u inicijalnoj fazi biti otvorena te će se po potrebi moći nadopunjavati i proširivati. O učinkovitosti i mogućnosti njezinog korištenja kao pomoći prijaviteljima odlučit će se naknadno, a do tada će ona biti interni alat. Ukoliko se tijekom provedbe SRUP-a prijavitelji projekata odluče za njezino korištenje, ona može postati dio projektne dokumentacije što znači da će biti dostupna tijekom provjera i revizija kao dokaz pripremnih aktivnosti te kao provjera procjene pozitivnog ili neutralnog učinka na provedbu SRUP-a s obzirom na horizontalna načela.

U pogledu promicanja načela nediskriminacije te u skladu i s načelom partnerstva, relevantna tijela iz javnog, civilnog i privatnog sektora koja su bila uključena u izradu SRUP-a tijekom provedbe postat će prijavitelji projekata dok će procjenu učinaka na načelo nediskriminacije provoditi nadležna državna tijela i tijela jedinica lokalne samouprave. To znači da će korisnici u obliku obrasca ili spomenute interne liste detaljnije objasniti na koji način će projektna aktivnost ili mjera utjecati na različite socijalno ugrožene skupine. Na taj će se način osigurati nastavak njihove uključenosti i rada kako je propisano u delegiranom aktu o Europskom kodeksu ponašanja u partnerstvu definiranom Uredbom (EU) br. 240/2014 u okviru Europskih strukturnih i investicijskih fondova.0

Kako bi se u konačnici smanjio cjelokupni rizik od diskriminacije, jedna od ključnih aktivnosti uključivat će i promidžbene aktivnosti te širenje

informacija koje obuhvaćaju mjere za podršku pristupačnosti, poput obuke i sastanaka na razini UP-a, odgovarajućih internetskih stranica, tiskanih materijala i drugih. K tome, provodit će se i mjere za obuku osoblja tijela uključenih u upravljanje i kontrolu SRUP-a, u području antidiskriminacijske politike, politike i zakona u području spolne ravnopravnosti, kao i invalidnosti. Sumarno, praćenje provedbe naglasit će razvoj vještina projektnog osoblja, probleme i rješenja, metode prikupljanja podataka i analizu prikupljenih podataka i rezultata sukladno tome o kojoj se ciljnoj skupini radi. Konačno, praćenje provedbe SRUP-a u pogledu diskriminacije obuhvatit će sljedeća pitanja:

- jesu li projektno osoblje, ciljne skupine i dionici educirani o integriranju nediskriminacije u projektne aktivnosti?
- s kojim se problemima i preprekama projekt suočava pri integriranju nediskriminacije, odnosno promicanju borbe protiv svakog oblika socijalne isključenosti i izbjegavanja nejednakog postupanja prema svim socijalno ugroženim skupinama tijekom projektnih aktivnosti?
- kakva su nova rješenja potrebna kako bi se u većoj mjeri naglasila važnost nediskriminacije?
- upotrebljavaju li se u procjeni pokazatelji kojima se prate učinci nediskriminacije?
- razlikuju li se očekivanja korisnika mjera kojima se promiče socijalna uključenost i nediskriminacija?
- je li aktivnost jednako pristupačna ciljanim korisnicima i ispunjava li u jednakoj mjeri njihove potrebe?
- kakvi su učinci projekta u pogledu nediskriminacije?
- kakvi će biti dugoročni učinci projekta na nediskriminaciju?

U skladu s navedenim svi prijavitelji morat će poštivati odgovarajuće zakone, odredbe i pravilnike te nacionalne i međunarodne dokumente kojima se utvrđuju prava osoba koje se na bilo koji način podložene nekoj vrsti socijalne isključenosti i diskriminaciji, a to su:

- Zakon o suzbijanju diskriminacije;
- Zakon o socijalnoj skrbi;
- Zakon o ravnopravnosti spolova;
- Zakon o gradnji;
- Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom;
- Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi;
- Pravilnik o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti;

- Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine;
- Plan deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2011.-2016. (2018.);
- Akcijski plan Vijeća Europe za promicanje prava i potpunog sudjelovanja u društvu osoba s invaliditetom: poboljšanje kvalitete života osoba s invaliditetom u Europi 2006.-2015.;
- Deklaracija Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom:
- Europska strategija za osobe s invaliditetom 2010.-2020.

U kontekstu načela održivog razvoja, tijekom provedbe projekata vodit će se računa o mogućim negativnim posljedicama po okoliš što znači da će potencijalni onečišćivač morati preuzeti odgovornost u skladu s relevantnim zakonima. U skladu s tim, potencijalni onečišćivač biti će dužan pokriti troškove proizašle iz onečišćivanja okoliša i uklanjanja štete iz okoliša, kao i troškove mjera za sprječavanje onečišćenja okoliša.

Poštivanje načela održivog razvoja u provedbi SRUP-a koje je ugrađeno u temelje razvojnih ciljeva, prioriteta i mjera koje su definirane njegovim odrednicama obuhvatit će poštivanje minimalnih zakonskih odredbi održivog razvoja. U skladu s tim, u svakom će se pozivu morati navesti relevantno zakonodavstvo i pripadajući dokumenti koje će prijavitelji morati priložiti. U konkretnom slučaju, praćenje provedbe SRUP-a Zadra obuhvatit će poštivanje propisa i međunarodnih ugovora iz područja:

- zaštite okoliša;
- zaštite zraka;
- zaštite voda;
- zaštite klime i ozonskog sloja;
- gospodarenja otpadom;
- zaštite prirode;
- zaštite mora i priobalja;
- zaštite od elementarnih nepogoda;
- zaštite od protuminskog djelovanja.

U skladu s navedenim, praćenje provedbe SRUP-a Zadra obuhvatit će:

- uvođenja okolišno održivih praksi u sektor zbrinjavanja otpada što znači da će se sve potencijalno negativne posljedice kažnjavati u skladu s postojećim Zakonom o održivom gospodarenju otpadom;
- poštivanja zakonodavnog okvira za gospodarenje vodama, koji uključuje načela nadoknade troškova za usluge distribucije vode i načela

„onečišćivač plaća" i „korisnik plaća", sve u skladu sa Zakonom o vodama;

- zaštite ekološke mreže Natura 2000, čime će se omogućiti održivo upravljanje što će pozitivno utjecati na lokalno gospodarstvo, sve u skladu sa Zakonom o zaštiti prirode i važećim pravilnicima i propisima;
- provođenja aktivnosti razminiranja u slučajevima eventualne minske zagađenosti ili sumnje na isto prilikom provedbe budućih infrastrukturnih zahvata u skladu sa Zakonom o protuminskom djelovanju;
- gradnje novih građevina nakon prilaganja podataka o provedenoj procjeni, odnosno uključivanje podataka o energetskom pregledu i postupku izdavanja certifikata, analizi troškova i koristi, troškova životnog ciklusa i to u skladu s postojećim Zakonom o prostornom uređenju i Zakonom o zaštiti okoliša;
- izrade planova zaštite i spašavanja kojima će se utvrditi opseg elementarnih nepogoda, a sve u skladu sa Zakonom o zaštiti od elementarnih nepogoda;
- revitalizacije brownfield područja nakon provođenja obaveznog energetskog pregleda u slučaju renoviranja ili adaptacijskih radova na zgradama u javnom vlasništvu, zgradama otvorenim za javnost ili velikih poduzeća u skladu sa Zakonom o prostornom uređenju i Zakonom o zaštiti okoliša;
- prilikom ublažavanja i prilagodbe na klimatske promjene u skladu sa Zakonom o zaštiti zraka i važećim uredbama EU.

Mogućnosti provođenja projekata u pogledu četiri tematska područja koja uključuju zelenu javnu nabavu, mjere suočavanja s klimatskim izazovima, poticanje učinkovitosti resursa i zelena načela rasta bit će u potpunosti poštovana i provedena na svim razinama provedbe SRUP-a.

Ukoliko prijavitelj namjerava tijekom provedbe koristiti postupke zelene i održive javne nabave morat će utvrditi sljedeće postupke:

- jesu li primijenjeni postupci zelene ili održive javne nabave i je li korisnik proveo odgovarajuću procjenu tijekom pripreme natječajne dokumentacije za nabavu prema kategoriji proizvoda?
- jasno utvrditi relevantni postupak/relevantne postupke nabave i povezati ga s važećim kriterijima; te
- pružiti informacije o provjeri da isporučeni proizvod/izvršeni radovi zadovoljavaju utvrđene kriterije/tehničku specifikaciju.

Ukoliko prijavitelj planira koristiti mjere SRUP-a kojima se povećava otpornost na klimatske promjene i učinkovitost resursa kako bi promovirao održivi razvoj morat će:

- izvještavati tijekom provedbe o relevantnim elementima i njihovom izvršenju, uz povezivanje s pripadajućim specifikacijama i dokumentacijom o radovima; te
- čuvati svu dokumentaciju o praćenju rezultata.

Ukoliko prijavitelj planira koristiti mjere SRUP-a kojima se planira korištenje zelene infrastrukture morat će:

- izvještavati tijekom provedbe o elementima zelene infrastrukture i njihovom zaključenju;
- čuvati svu dokumentaciju o specifikacijama, ishođenju certifikata i praćenju;
- usvojiti i primjenjivati plan praćenja mjera i aktivnosti za povećanje bioraznolikosti.

9

SAŽETAK IZVJEŠĆA O PROVEDENOM POSTUPKU PRETHODNOG VREDNOVANJA

9. SAŽETAK IZVJEŠĆA O PROVEDENOM POSTUPKU PRETHODNOG VREDNOVANJA

Prethodno vrednovanje (ex ante evaluacija) izrade Strategije razvoja Urbanog područja Zadra za razdoblje do 2020. godine obavljeno je na osnovi Ugovora sklopljenog između Grada Zadra i Sveučilišta u Zadru 29. siječnja 2016. i to sukladno *Pravilniku o postupku i metodologiji vrednovanja politike regionalnog razvoja* (2015). Pri tome je prethodno vrednovanje obuhvatilo metode i elemente predviđene Smjernicama za izradu strategije razvoja urbanih područja, praćenje njihove provedbe i vrednovanje (Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, Zagreb, 2015.)

Proces izrade SRUP-a primjereno je planiran, pripreman, vođen i dovršen, a temeljio se na zajedničkom strateškom interesu Grada Zadra i jedinica lokalne samouprave Bibinja, Galovca, Kala, Kukljice, Nina, Novigrada, Poličnika, Posedarja, Preka, Ražanca, Sukošana, Škabrnje, Vrsi i Zemunika Donjeg koje tvore urbano područje (određeno sukladno *Smjernicama za izradu strategija razvoja urbanih područja, praćenje njihove provedbe i vrednovanje*, 2015) da se postigne uravnotežen i policentričan razvoj na cijelom urbanom području okupljenom oko vodećega regionalnog središta središnjega dijela hrvatskoga Jadrana. Uvažena je specifičnost prostornog obuhvata zadarskoga urbanog područja koje ima tri osnovne cjeline – otočnu, priobalnu i zaobalnu, te mogućnosti i ograničenja društveno-gospodarskoga razvoja koji se, uz ostalo, temelji na održivom, pametnom i uključivom rastu, platformi razvitka definiranoj strategijom *Europa 2020*.

Cjelovita analiza stanja i na njoj utemeljena analiza snaga, slabosti, prilika i prijetnji (SWOT analiza) bili su osnova za izradu SRUP-a, koji su Izrađivači strategije uskladili uz strategije, ciljeve i prioritete razvoja na višim i nižim teritorijalnim razinama (europskoj, državnoj, županijskoj i onoj JLS-a uključenih u UPZD). SRUP je usklađen s dokumentima prostornog uređenja, od *Strategija prostornog razvoja Republike Hrvatske* (2015), preko *Prostornog plana Zadarske županije* do prostornih planova JLS-a uključenih u Urbano područje Zadar.

Tijekom izrade SRUP-a uvažavana su horizontalna načela nediskriminacije i održivoga razvoja koja su omogućila ravnopravnu zastupljenost svih osnovnih društvenih i gospodarskih dionika te istodobno pridonijeli izbjegavanju bilo kakve isključenosti i nejednakog postupanja (npr. prema nacionalnim manjinama, manjim gospodarskim subjektima i dr.). To je postignuto koordinacijom na razini Partnerskog vijeća urbanog područja Zadra, na razini radnih skupina, fokus grupa i načelnika svih JLS-a unutar zadarskoga urbanog

područja pri čemu su uvažene potrebe, posebnosti i mogućnosti koji će pridonositi komplementarnom i na sinergiji zasnovanom razvoju. Radne skupine i fokus grupe su određene i okupljene tako da obuhvaćaju: 1) sadržajno sva motrišta društvenoga i gospodarskog života i 2) prostorno sve jedinice lokalne samouprave koje čine dio zadarskoga urbanog područja. Četiri radne skupine bavile su se različitim aktivnostima koje bi se trebale zasnivati na konceptu (1) održivog, (2) pametnog i (3) uključivog rasta, sukladno strateškom dokumentu Europske unije kojim je obuhvaćeno razdoblje do 2020. godine, te zasebno (4) poljoprivreda, ribarstvo, ruralni razvoj. Na fokus grupama razmatrane su teme iz različitih gospodarskih sektora te oblika društvenoga života. Tako su postignuti sveobuhvatnost, relevantnost i integriranost, posebno u sastavljanju SWOT analize i strateškog okvira SRUP-a, a u konačnici i cijeloga SRUP-a.

Priprema i izrada SRUP-a temeljila se na odlukama političkih tijela JLS-a, putem koordinacijskog vijeća te predstavničkih tijela JLS-a zadarskoga urbanog područja, koji su obuhvatili demokratsku proceduru od zasnivanja Urbanog područja Zadra, preko rasprave i usuglašavanja popisa strateških projekata do prihvaćanja pojedinih elemenata, a zatim i usvajanja cjelovitoga SRUP-a.

Postupak izrade Cjelovite analize stanja, SWOT analize, strateškoga okvira, definiranja baze deset strateških projekata i, u konačnici, SRUP-a u cjelini, pratilo je kontinuirano prethodno vrednovanje. Ono je obuhvatilo rad s Naručiteljem, koordinacijskim vijećem, Izrađivačima te Partnerskim vijećem, radnim skupinama i fokus grupama. Primjedbe i prijedlozi iznošeni su usmeno na sastancima te u pisanoj formi, vrlo iscrpno uz nacrt Cjelovite analize stanja, SWOT analize, strateškog okvira, baze strateških projekata i radnih verzija nacrta SRUP-a. Prijedlozi su obuhvaćali potrebu uključivanja više relevantnih izvora prostornih podataka, uputili na prikladnost analize na razini naselja, posebno u slučaju otoka koji pripadaju Gradu Zadru i za koje nisu mjerodavni podaci koji se odnose na cijelu JLS (npr. u pogledu gustoće naseljenosti, BDP-a, različitih elemenata standarda života i dr.), upozorili na neprimjerenost potpune primjene *Uredbe o indeksu razvijenosti* (1999) i na njoj zasnovane *Odluke o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti* (2013) jer *de facto* ne odgovara stvarnom stanju na otocima na što su do sada višekratno upozoravali predstavnici otočnih JLS-a te predstavnici mjesnih odbora i civilnog društva s otoka u sastavu Grada Zadra, važnost ravnomjernog razvitka i uspostave platforme za koheziju unutar Urbanog područja Zadra te jačanje funkcionalnih veza grada s pripadajućim urbaniziranim i ruralnim prostorom te odabira deset strateških projekata koji će obuhvatiti potrebe Zadra te potrebe svih ostalih JLS-a unutar urbanoga područja na polju infrastrukture, gospodarstva i društva.

Rezultat suradnje Izrađivača strategije, Koordinacijskog vijeća u kojem su ravnopravno sudjelovali predstavnici svih JLS-a Urbanog područja Zadra, Partnerskog vijeća, radnih skupina, fokus grupa i ex ante evaluatora jest nacrt

SRUP-a koji kompetentno, metodološki primjereno, sadržajno cjelovito i pregledno te konzistentno i koherentno definira strategiju razvoja urbanog područja Zadra do 2020. s:

1. jasnom vizijom;
2. relevantnim ciljevima koji opisuju planirane promjene koje se trebaju postići s osnovnom zadaćom održivoga razvoja Zadra i pripadajućeg urbanog područja koje čine JLS-i kao dijelovi iste funkcionalne cjeline;
3. jasno definiranim razvojnim prioritetima koji logično proizlaze iz strateških ciljeva, obuhvaćaju razne sektore i usmjereni su prema međusobno povezanim aktivnostima; i
4. mjerama koje konkretiziraju prioritete sa specifičnim aktivnostima, programima i projektima koji znatno pridonose ostvarenju prioriteta i ciljeva razvoja Urbanog područja Zadra.

Priređen je indikativni financijski okvir kojim se razrađuju planirana sredstva namijenjena ostvarenju prioriteta i ciljeva, po izvorima financiranja za cijelo razdoblje obuhvaćeno SRUP-om. Posebno su elaborirani strateški projekti, osnova postizanja temeljnih ciljeva i prioriteta strategije razvoja zadarskoga urbanog područja.

SRUP prati sveobuhvatna i vrlo detaljna Cjelovita analiza stanja – dokument zasnovan na više tisuća podataka pretočenih u relevantne informacije temeljem kojih je bilo moguće utvrditi postojeće stanje na cijelom zadarskom urbanom području, uočiti prevladavajuće trendove i izdvojiti mogućnosti i probleme. Uz mnoge prirodne i kulturne resurse koji se mogu prikladno vrednovati u društvenom i gospodarskom razvoju urbanoga, urbaniziranog i ruralnog dijela zadarskoga urbanog područja, istaknuti su i osnovni problemi, osobito demografski koji zahvaćaju većinu JLS-a unutar urbanoga područja. Posebno je važno da je naglasak dan na diversifikaciju i komplementarnost gospodarskog razvitka koji valja zasnivati na suradnji gospodarskoga sektora i društvenih ustanova s ciljem inovativnog iskoraka na bazi transfera znanja i tehnologija. Svakako, Cjelovita analiza stanja bila je izvrsna podloga za izradu SRUP-a.

1

MIŠLJENJE O POTREBI STRATEŠKE PROCJENE UTJECAJA NA OKOLIŠ

10. MIŠLJENJE O POTREBI STRATEŠKE PROCJENE UTJECAJA NA OKOLIŠ

REPUBLIKA HRVATSKA
ZADARSKA ŽUPANIJA

UPRAVNI ODJEL ZA PROSTORNO UREĐENJE, ZAŠTITU OKOLIŠA I KOMUNALNE POSLOVE

KLASA: 351-01/15-01/23
URBROJ: 2198/1-07/2-16-14
Zadar, 9. studenoga 2016. godine

GRAD ZADAR

Poštovani,

zaprimili smo Vaš zahtjev za davanje mišljenja o potrebi provedbe postupka ocjene, odnosno strateške procjene utjecaja na okoliš za Strategiju razvoja urbanog područja Zadra do 2020., a koji ste nam dostavili sukladno odredbi članka 66. stavka 1. Zakona o zaštiti okoliša (Narodne novine broj 80/13. i 153/13.).

Upravni odjel za prostorno uređenje, zaštitu okoliša i komunalne poslove Zadarske županije smatra da za Strategiju razvoja urbanog područja Zadra do 2020. nije potrebno provesti postupak ocjene o potrebi strateške procjene utjecaja na okoliš.

Naime, uvidom u Strategiju razvoja urbanog područja Zadra do 2020. i Prostorni plan Zadarske županije (Službeni glasnik Zadarske županije broj 2/01, 6/04., 2/05., 17/06., 3/10., 15/14. i 14/15.) nalazimo da su većina aktivnosti/programa/projekata planiranih Strategijom, a koji podliježu ocjeni o potrebi procjene utjecaja na okoliš, odnosno procjeni utjecaja na okoliš, već planirani Prostornim planom Zadarske županije (Službeni glasnik Zadarske županije broj 15/14.). Kako je za dvije zadnje Izmjene i dopune Prostornog plana Zadarske županije proveden postupak ocjene o potrebi strateške procjene, koji je završio Odlukama župana da za njih nije potrebno provesti stratešku procjenu, u svrhu izbjegavanja umnožavanja istovrsnih postupaka, ovo tijelo smatra da za Strategiju razvoja urbanog područja Zadra nije potrebno provesti postupak ocjene o potrebi strateške procjene utjecaja na okoliš.

Osim toga Zadarska županija je u postupku izrade i donošenja Županijske razvojne strategije Zadarske županije 1015. – 2020., a za koju je izrađena Strateška studija o utjecaju na okoliš. Kako su polazne osnove Strategije razvoja urbanog područja Zadra uključene u Županijsku razvojnu strategiju i po toj osnovi, u svrhu izbjegavanja umnožavanja istovrsnih postupaka, ovo tijelo smatra da za predmetnu Strategiju nije potrebno provesti postupak ocjene o potrebi strateške procjene utjecaja na okoliš.

POMOĆNIK PROČELNIKA
Josip Matić, dipl. iur.

ZADAR

PRILOG
1

ODLUKA O OSNIVANJU PARTNERSKOG VIJEĆA, IMENOVANJA ČLANOVA TE IZVJEŠTAJI O PROVEDENOM KONZULTACIJSKOM POSTUPKU

Na temelju članka 28., stavka 1. Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske *(„Narodne novine", broj 147/14)* i članka 36. Statuta Grada Zadra *(„Glasnik Grada Zadra", broj: 9/09, 28/10, 3/13, 9/14 i 2/15 - pročišćeni tekst)*, ***Gradonačelnik Grada Zadra,*** dana ***12. listopada 2015.*** godine, ***d o n o s i***

O D L U K U
o osnivanju, sastavu, djelokrugu i načinu rada tijela za pripremu i provedbu Strategije razvoja Urbanog područja Zadar

Članak 1.

Ovom Odlukom propisuje se osnivanje, sastav, djelokrug i način rada tijela odgovornih za izradu i provedbu Strategije razvoja Urbanog područja Zadar 2015. - 2020. *(u nastavku: Strategija).*

Tijela za izradu i provedbu Strategije su:

- Partnersko vijeće za Urbano područje Zadar *(u nastavku: Partnersko vijeće)*
- Koordinacijsko vijeće za Urbano područje Zadar *(u nastavku: Koordinacijsko vijeće)*
- Radne skupine

Partnersko vijeće

Članak 2.

Partnersko vijeće sudjeluje u svim fazama postupka izrade Strategije, utvrđivanju prioriteta razvoja urbanog područja, predlaganja strateških projekata važnih za razvoj urbanog područja te praćenja provedbe Strategije.

Članak 3.

Partnersko vijeće se u svom radu rukovodi sljedećim načelima:

- *ravnomjerne predstavljenosti partnera* – koje podrazumijeva da partnersko vijeće omogućava predstavljenost ključnih dionika razvoja iz javnog, privatnog i civilnog sektora na području za koje se osniva te da se u radu partnerskog vijeća onemogući pretežiti utjecaj samo jedne kategorije dionika;
- *transparentnosti* – koje se odnosi na postupak utvrđivanja ključnih dionika razvoja jednako kao i način rada partnerskog vijeća;
- *jednakosti članova partnerstva* – koje podrazumijeva da svaki član partnerskog vijeća može iznijeti stajalište organizacije koju predstavlja te da to mišljenje na prikladan način bude uzeto u razmatranje.

Članak 4.

Partnerskim vijećem predsjedava zamjenik Gradonačelnika Grada Zadra.

Članak 5.

Za članove Partnerskog vijeća imenuju se predstavnici iz sljedećih institucija i organizacija iz reda javnog, privatnog i civilnog sektora, sukladno načelu partnerstva i suradnje te vodeći računa o zastupljenosti različitih aktera razvoja iz urbanog područja i zastupljenosti interesa većine stanovništva urbanog područja:

1	**Grad Zadar**
2	**Grad Nin**
3	**Općina Bibinje**
4	**Općina Galovac**
5	**Općina Kali**
6	**Općina Kukljica**
7	**Općina Novigrad**
8	**Općina Poličnik**
9	**Općina Posedarje**
10	**Općina Preko**
11	**Općina Ražanac**
12	**Općina Sukošan**
13	**Općina Škabrnja**
14	**Općina Vrsi**
15	**Općina Zemunik Donji**
16	**Zadarska županija**
17	**Razvojna agencija zadarske županije - ZADRA NOVA**
18	**Hrvatski zavod za zapošljavanje - područna služba Zadar**
19	**Sveučilište u Zadru**
20	**Udruženje obrtnika Zadar**
21	**Obrtnička komora Zadarske županije**
22	**Hrvatska gospodarska komora -županijska komora Zadar**
23	**Udruga Eko Zadar**
24	**Maraska d.d.**
25	**Cromaris d.o.o.**
26	**Turistička zajednica Grada Zadra**

27	Zajednica udruga „Centar nezavisne kulture“
28	Zadar developers hub
29	Ribarska zadruga Omega 3
30	Zračna luka Zadar d.o.o.
31	Inovativni Zadar d.o.o.
32	Državna lučka uprava - Zadar
33	Lignum d.o.o.
34	Tankerkomerc d.d.
35	Hoteli Zadar d.d.
36	Lag Mareta
37	Lag Bura
38	Zavod za prostorno uređenje Zadarske županije
39	Pučko učilište Zadar
40	Liga protiv raka Zadar
41	Udruga socijalnih radnika Zadar
42	HSTec d.o.o.
43	Zajednica Talijana Zadar
44	Udruge bošnjačke nacionalne zajednice Zadarske županije
45	Kali tuna d.o.o.
46	Avventura d.o.o.
47	Ured Saveza samostalnih sindikata Hrvatske Zadarske županije
48	Udruga mladih Poluotok
49	Medita d.o.o.
50	D-Marin Marina Dalmacija d.o.o.
51	Turisthotel d.d.
52	ZKM d.o.o.
53	Vijeće Srpske nacionalne manjine Grada Zadra
54	Vigens d.o.o.

Članak 6.

Na svojoj prvoj sjednici Partnersko vijeće donijet će Poslovnik o radu kojim se utvrđuje način rada vijeća te odabrati zamjenika predsjednika.

Koordinacijsko vijeće

Članak 7.

Za članove/ice Koordinacijskog vijeća imenuju se gradonačelnici/ce i načelnici jedinica lokalne samouprave iz Urbanog područja Zadar te njihovi zamjenici/ce.

Članak 8.

Za predsjednika Koordinacijskog vijeća imenuje se Gradonačelnik Grada Zadra, a za zamjenika se imenuje zamjenik Gradonačelnika Grada Zadra.

Članak 9.

Koordinacijsko vijeće sudjeluje u praćenju postupka izrade Strategije i svih njenih dijelova, na način da daje mišljenje na različite faze izrade i provedbe Strategije.

Članak 10.

Na svojoj prvoj sjednici Koordinacijsko vijeće donijet će Poslovnik o radu kojim se utvrđuje način rada.

Radne skupine

Članak 11.

Radne skupine za izradu Strategije osnivaju se za rad na konkretnim poslovima i zadacima koji se tiču savjetovanja, predlaganja i usmjeravanja procesa izrade Strategije kroz za to namijenjene radionice. Svaki član Partnerskog vijeća može biti i član radne skupine, a osim njih u rad radnih skupina mogu se uključiti i stručne osobe koje nisu imenovane u Partnersko vijeće, prema sljedećim uključenim temama:

- Pametan rast
- Održivi rast
- Uključiv rast
- Odnos urbanog i ruralnog

Članak 12.

Administrativne i stručne poslove za potrebe Partnerskog vijeća, Koordinacijskog vijeća i radnih skupina obavljat će Grad Zadar.

Članak 13.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

KLASA: 300-01/15-01/11
URBROJ: 2198/01-2-15-73
Zadar, 12. listopada 2015.

GRADONAČELNIK

Božidar Kalmeta, dipl.ing.

IZVJEŠTAJ O PROVEDENOM SAVJETOVANJU – KONZULTACIJSKOM POSTUPKU

1. SJEDNICA PARTNERSKOG VIJEĆA URBANOG PODRUČJA ZADAR

SAŽETAK SAVJETOVANJA

Dana 06. studenog 2015. održana je 1., konstituirajuća sjednica Partnerskog vijeća Urbanog područja Zadar sa sljedećim dnevnim redom:

1. Predstavljanje Poslovnika o radu Partnerskog vijeća Grada Zadra
2. Predstavljanje koncepta Integriranog teritorijalnog ulaganja i postupka izrade Strategije razvoja urbanog područja do 2020. godine
3. Imenovanje članova radnih skupina za izradu Strategije razvoja urbanog područja do 2020. godine

Sastanak su predvodili zamjenik gradonačelnika Grada Zadra, ujedno i predsjednik Partnerskog vijeća, gospodin Zvonimir Vrančić, ravnateljica Agencije za razvoj Zadarske županije ZADRA NOVA, gospođa Sanja Peričić, pročelnik UO za europske fondove Grada Zadra, gospodin Šime Erlić te zamjenica ravnateljice Agencije za razvoj Zadarske županije ZADRA NOVA, gospođa Marica Babić.

Gospođa Sanja Peričić pozdravila je sve prisutne i napravila prozivku kojom je utvrdila postojanje kvoruma potrebnog za rad Partnerskog vijeća.

Gospodin Zvonimir Vrančić izrazio je zadovoljstvo što su konačno formirana i usvojena urbana područja nakon višemjesečnog rada na proceduralnim detaljima. Zadatak prvog sastanka Partnerskog vijeća je formiranje radnih skupina koje će pružati podršku u izradi Strategije razvoja urbanog područja do 2020. godine. Napomenuo je i kako novoformirano urbano područje nema nikakav novi ustrojbeni ili administrativni karakter.

Na Partnerskom Vijeću predstavljen je Poslovnik o radu Partnerskog vijeća Grada Zadra, prezentiran koncept Integriranih teritorijalnih ulaganja i postupak izrade SRUP-a do 2020. godine te imenovani članovi radnih skupina za izradu SRUP-a do 2020. godine.
Partnersko vijeće je jednoglasno usvojilo Poslovnik o radu, te su dogovoreni svi sljedeći koraci na izradi Nacrta strategije razvoja Urbanog područja Zadar.

ZADRA nova
AGENCIJA ZA RAZVOJ
ZADARSKE ŽUPANIJE

POTPISNA LISTA
SJEDNICA PARTNERSKOG VIJEĆA ZA URBANO PODRUČJE ZADAR
6. studenog 2015. godine

Br.	Ime i prezime	Institucija	Kontakt (tel/mob)	E-mail	Potpis
1.	KRISTINA ERLIĆ	OPĆINA ŠKABRNJA	091/4499871	Kristinaerlic@gmail.com	
2.	VESELKO ČAKIĆ	VIJEĆE SRP. NACI.	091/564-4503	veselko.cakic@gmail.com	
3.	VALENTINA JAČAN	ZAJEDNICA TAL. ZD	055/8700 202	jacan@drigle.hr	
4.	RINA VILLANI	ZAJEDNICA TAL. ZD	091/2110120	rina.villani@gmail.com	
5.	ANĐO MAZINJAC	OPĆINA SUKOŠAN	091/272-743		
6.	IVICA ŠARIĆ	OPĆINA ŽEMUNIK DONJI	099/3045060	nacelnik@zemunik.hr	
7.	MARIN GULAN	OPĆINA GALOVAC	099/2405353	opcina.galovac@gmail.com	
8.	EMIL BILIĆ	Lučka uprava ZADAR	099/2706-139	ebilic@portzadar.hr	
9.	ZDENKO UŽELAC	LIGA ~~ZA~~ ZBOROVI	098331336		
10.	LANA STIPIČIĆ	ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE	0915805841	lana.stipicic@zpu-zadzup.hr	
11.	ANA BUKULIĆ	OPĆINA PRIČIĆNIK	098 934 9214	abukulic@vnizd.hr	

POTPISNA LISTA

ZADRAnova
AGENCIJA ZA RAZVOJ
ZADARSKE ŽUPANIJE

POTPISNA LISTA
SJEDNICA PARTNERSKOG VIJEĆA ZA URBANO PODRUČJE ZADAR
6. studenog 2015. godine

Br.	Ime i prezime	Institucija	Kontakt (tel/mob)	E-mail	Potpis
12.	EMILIA S. BAJLO	LAG NERETVA	091 5139102	iupeccaguelo.hr	
13.	BORIS JURIĆ	TANKERKOMERC O.D.	098 270 904	BORIS.JURIC@TANKERKOMERC.HR	
14.	DANE DESNICA	CROMARIS D.D.	099 8106045	dane.desnica@aeromaritime	
15.	NIKO VRDOLJAK	ZADAR DEVELOPERS HUB	099 4697 640	niko.vrdoljak@hotmail.com	
16.	VEDRAN MIJOLOVIĆ	HRVATSKI ZAVOD ZA ZAPOŠLJAVANJE	031 341 359	VEDRAN.MIJOLOVIC@HZZ.HR	
17.	LIDIJA ŠOŠA (zamjenik)	D. NARODNI MUZEJ ZADAR	098 346 085	lidija.sosa@muzej-zadar.hr	
18.	JOSIP FARIČIĆ	SVEUČILIŠTE U ZADRU	099/313-31-75	jfaricic@unizd.hr	
19.	JAGODA GLUŠČEVIĆ	PUČKO OTVORENO UČILIŠTE ZADAR	091/300-2087	narodna.sveucilista.zadar@zd.t-com.hr	
20.	Stipe Bevanda	Maraska	023/208-800	maraska@maraska.hr	
21.	Senad Tokić	Bošnjačka nacionalna zajednica	092/449-597	eldirettore@gmail.com	
22.	JOSIP DEVČIĆ	OPĆINA VRSI	091 3606260	opcina.vrsi@gmail.com	

ZADRAnova
AGENCIJA ZA RAZVOJ
ZADARSKE ŽUPANIJE

POTPISNA LISTA
SJEDNICA PARTNERSKOG VIJEĆA ZA URBANO PODRUČJE ZADAR
6. studenog 2015. godine

Br.	Ime i prezime	Institucija	Kontakt (tel/mob)	E-mail	Potpis
23.	ACIM PAVIĆ	ZAJEDNICA UDRUGA I CENTAR NEZAVISNE KULTURE	095 8178529	ACIM.PAVIC@GMAIL.COM	
24.	JASMINKA SMOKROVIĆ	UDRUŽENJE OBRTNIKA ZADAR	099/213-2091	info@uoz.hr	
25.	ZORAN KLARIĆ	ZKM d.o.o.	098 449 196	zoran.klaric@zkm.hr	
26.	DENIS IKIĆ	HGK-ŽUP. KOMORA ZD	098 200-264	dikic@hgk.hr	
27.	IVO MARIN	OBRTNIČKA KOM. ZADAR. ŽUP.	098/429 659	tajnik@obrtnicka-komora-zadar.hr	
28.	LOVRO MARASOVIĆ	HSTEC d.d.	098/921-4779	lovro.marasovic@hstec.hr	
29.	JOSO KLAPAN	OPĆINA NOVIGRAD	098749306	opcina.novigrad@zd.t-com.hr	
30.	ALAN KOCIPER	INOVATIVNI TEHNOL d.o.o.	091/5840317	alan.kociper@intad.hr	
31.	ŠIME SEKULA	OPĆINA DIBINJE	099/350 506	simesekula@gmail.com	
32.	ALEN LOVRINOV	ZZ OMEGA 3 KALI	099/2281008	alen.lovrinov@gmail.com	
33.	DAMIR JORDAN	OPĆINA RAŽANAC	099/651-1023	opcina-razanac@zd.t-com.hr	

ZADRA nova
AGENCIJA ZA RAZVOJ
ZADARSKE ŽUPANIJE

POTPISNA LISTA
SJEDNICA PARTNERSKOG VIJEĆA ZA URBANO PODRUČJE ZADAR
6. studenog 2015. godine

Br.	Ime i prezime	Institucija	Kontakt (tel/mob)	E-mail	Potpis
34.	DAVOR LONIĆ	ZADARSKA ŽUPANIJA	099/2170924	lonic@zadarska-zupanija.hr	
35.	BORJAN ANDRIJA PEŠA	GRAD NIN	091/3229977	pesa.komunalno@grad-nin.hr	
36.	Nives Kalac	Turisthotel d.d.	098 486037	nives@hostelforum-zadar.com	
37.	Martina Knežević	Turisthotel d.d.	099/1020802	martina@hostelforumzadar.com	
38.	ŽELJKA ŠURE	TZG			
39.	Vesna Dujić	Udruga [illegible]	095/2120019	domzadar@inet.hr	
40.	JURICA DEVIĆ	VIGENS D.O.O.	091/3687057	jurica.devic@vigens.hr	
41.	MARKO RAPAN	ZELENA LUKA ZADAR	098/237-207	marko.rapan@zadar-airport.hr	
42.	Ante Župan	OPĆINA PAKOŠTANE	091/5022291	ante.zupan@pakostane.hr	
43.	Tvonimir Vrančić	Grad Zadar	091 9816855		
44.	MIRJANA GALIĆ-TOMIĆ	GKD ZADAR "UDROGA"	091/[illegible]936	[illegible]	

ZADRA nova
AGENCIJA ZA RAZVOJ
ZADARSKE ŽUPANIJE

POTPISNA LISTA
SJEDNICA PARTNERSKOG VIJEĆA ZA URBANO PODRUČJE ZADAR
6. studenog 2015. godine

Br.	Ime i prezime	Institucija	Kontakt (tel/mob)	E-mail	Potpis
45.	NIKOLINA NEKIĆ	OPĆINA PSEDARJE	098/3659-069	iuloa@opcina-posedarje.hr	
46.	ŠIME ERLIĆ	GRAD ZADAR	098/962-2918	sime.erlic@grad-zadar.hr	
47.	MARICA BABIĆ	ZADRA nova	099/8125084	marica.babic@zadra.hr	
48.	SANJA PERIĆ	ZADRA NOVA	099/293 5993	sanja.perica@zadra.hr	
49.	LIDIJA HALILOVIĆ	~~ZADRA~~ NOVA	023 492 887	lidija.halilovic@zadra.hr	
50.	ANA ŽUJIĆ	ZADRA NOVA	095 881 2029	ana.zujic@zadra.hr	
51.	ANDREJ ERIĆ	ZADRA NOVA	0997208342	ANDREJ.ERIC@ZADRA.HR	
52.					
53.					
54.					
55.					

ZAPISNIK

U petak 6. studenog 2015., u Velikoj vijećnici Grada Zadra održan je prvi sastanak Partnerskog vijeća Grada Zadra za izradu Strategije razvoja urbanog područja (SRUP-a) Grada Zadra do 2020. godine. Sastanak su predvodili zamjenik gradonačelnika Grada Zadra, ujedno i predsjednik Partnerskog vijeća, gospodin Zvonimir Vrančić, ravnateljica Agencije za razvoj Zadarske županije ZADRA NOVA, gospođa Sanja Peričić, pročelnik UO za europske fondove Grada Zadra, gospodin Šime Erlić te zamjenica ravnateljice Agencije za razvoj Zadarske županije ZADRA NOVA, gospođa Marica Babić.

Gospođa Sanja Peričić pozdravila je sve prisutne i napravila prozivku kojom je utvrdila postojanje kvoruma potrebnog za rad Partnerskog vijeća.

Gospodin Zvonimir Vrančić izrazio je zadovoljstvo što su konačno formirana i usvojena urbana područja nakon višemjesečnog rada na proceduralnim detaljima. Zadatak prvog sastanka Partnerskog vijeća je formiranje radnih skupina koje će pružati podršku u izradi Strategije razvoja urbanog područja do 2020. godine. Napomenuo je i kako novoformirano urbano područje nema nikakav novi ustrojbeni ili administrativni karakter. Nakon g. Vrančića, gospođa Sanja Peričić predstavila je **dnevni red** sastanka kako slijedi:

1. Predstavljanje Poslovnika o radu Partnerskog vijeća Grada Zadra
2. Predstavljanje koncepta Integriranog teritorijalnog ulaganja i postupka izrade Strategije razvoja urbanog područja do 2020. godine
3. Imenovanje članova radnih skupina za izradu Strategije razvoja urbanog područja do 2020. godine

1. točka dnevnog reda: Predstavljanje Poslovnika o radu Partnerskog vijeća Grada

Gospođa Peričić pojasnila je kako je Partnersko vijeće tijelo osnovano u svrhu pripreme i praćenja provedbe Strategije koje se osniva i djeluje sukladno načelu partnerstva i suradnje. Uloga i zadaća Partnerskog vijeća je da sudjeluje u svim fazama postupka izrade Strategije, da usvaja pojedine cjeline Strategije, da predlaže strateške projekte važne za razvoj urbanog područja te da prati provedbu Strategije. Prema definiranoj metodologiji strukture članova Partnerskog vijeća za urbana područja definiran je ustroj Partnerskog vijeća s važnim dionicima civilnog, javnog i privatnog sektora. Članove i zamjenike institucija/organizacija predstavljenih u Partnerskom vijeću imenuje gradonačelnik Grada Zadra, a uz prethodno pribavljeno mišljenje izvršnog tijela svih jedinica lokalne samouprave s urbanog područja. Gospođa Peričić je potom predstavila stavke Poslovnika koji se odnose na prava i obveze članova Partnerskog vijeća.

Gospođa Peričić je navela kako je ulogu tehničkog tajništva Partnerskog vijeća preuzela Agencija za razvoj Zadarske županije ZADRA NOVA. U nastavku su izneseni zadaci Tajništva od

kojih su najvažniji organizacija sjednica Partnerskog vijeća, prikupljanje i/ili izrađivanje te dostavljanje dokumenata i materijala (uključujući zapisnik) članovima te koordinacija provedbe odluka Partnerskog vijeća. Odluke Partnerskog vijeća se donose konsenzusom, a u slučaju da se ne postigne konsenzus, Partnersko vijeće će odluku donijeti običnom većinom glasova članova prisutnih na sjednici.

Predstavljeni poslovnik je dan na glasovanje te je jednoglasno usvojen po načelu partnerstva i konsenzusa. S obzirom da nije bilo pitanja gospođa Peričić riječ je predala zamjenici, gospođi Babić.

2. točka dnevnog reda: Predstavljanje koncepta Integriranog teritorijalnog ulaganja i postupka izrade Strategije razvoja urbanog područja do 2020. godine

Gospođa Babić utvrdila je kako je prepoznato da se urbana područja susreću s gospodarskim problemima, dodatnim pritiscima na resurse, te specifičnim problemima zagađenja okoliša, te je iz tog razloga EU u financijskoj perspektivi 2014.-2020. uvela novi mehanizam s rezerviranim sredstvima samo za urbana područja - Integrirana teritorijalna ulaganja. Ovaj mehanizam je osmišljen na način da se kombinirano troše sredstva iz više fondova te da se na taj način postiže sinergijski učinak za razvoj.

Za integrirana teritorijalna ulaganja, rezerviran je iznos od ukupno 345 milijuna eura za područje Hrvatske. Potencijalni korisnici tih sredstava su 7 urbanih aglomeracija/područja: Zagreb, Split, Osijek, Rijeka, Zadar, Slavonski Brod i Pula. Riječ je o gradovima i njihovim okolicama koje imaju više od 50.000 stanovnika.

Gospođa Babić ukratko je pojasnila i pojam urbanog područja. Urbano područje ne čini administrativna jedinica grada, već i druge jedinice lokalne samouprave koje gravitiraju tome gradu.

Kao što je već naglašeno, preduvjet za korištenje mehanizma Integriranih teritorijalnih ulaganja jest izrađena kvalitetna Strategiju razvoja urbanog područja u čemu će važnu ulogu imati Partnersko vijeće.

Gospođa Babić prisutnima je prezentirala indikativnu listu tematskih ciljeva s financijskim alokacijama. Sljedeće vrste projekta moguće su za financiranje kroz ITU: napredne poslovne infrastrukture i odgovarajuće usluge, povećanja učinkovitosti sustava toplinarstva, korištenje kulturne baštine u funkciji turizma, korištenje zapuštenih prostora (industrijska i vojna zemljišta), projekti za čisti urbani promet, aktivnosti za mlade nezaposlene, deinstitucionalizacija socijalnih i zdravstvenih usluga te projekti osmišljavanja i provedbe obrazovnih programa za razvoj grada.

Zaključno, gospođa Babić je istaknula kako općine koje su ušle u urbano područje mogu koristiti sredstva namijenjena i urbanom i ruralnom razvoju. Nadalje ovaj mehanizam je bitan jer ujedno priprema kapacitet terena za decentralizirano upravljanje ESI fondovima.

Objava natječaja Ministarstva regionalnog razvoja za odabir 4 ITU grada je planirana krajem tekuće godine. Gospođa Babić prisutnima je predstavila korake koji su već poduzeti te predstojeće aktivnosti u vezi s natječajem. Prvi korak je već odrađen, a to je definiranje obuhvata i službena uspostava urbanog područja. Ministarstvo je postavilo ključan kriterij za definiranje obuhvata, a odnosi se na 30% dnevnih migranata u ukupnom zaposlenom stanovništvu prema gradu središtu urbanog područja. Na taj način u obuhvat urbanog područja Grada Zadra uključene su sljedeće jedinice lokalne samouprave: Vrsi, Nin, Posedarje, Ražanac, Novigrad, Sukošan, Zemunik Donji, Poličnik, Bibinje, Galovac, Škabrnja. Otok Ugljan je prostor intenzivne funkcionalne i prometne povezanosti s gradom Zadrom te su iz tog razloga u urbano područje Zadra ušle i općine Preko, Kali i Kukljica.

Sljedeći korak je uspostava partnerstva za održivi urbani razvoj čija se osnivačka sjednica upravo održava.

U tijeku je priprema Strategije razvoja urbanog područja te prihvaćanje i odobravanje Strategije. Gospođa Babić potom je prisutne upoznala s trenutnom fazom izrade Strategije. Do sada za u okviru izrade Strategije napravljena kvantitativna obrada podataka, te zakonodavnog i strateškog okvira, održane su fokus grupe s ključnim dionicima 13 sektora (165 sudionika), popunjeni upitnici od strane predstavnika općina i gradova te napravljena GIS analiza.

Očekuje se još dovršenje i prihvaćenje Strategije, definiranje strateških projekata i izrada akcijskog plana. Gospodin Erlić je istaknuo kako još nisu objavljeni kriteriji za odabir gradova, a koji su izuzetno važni kako bi se usmjerio proces.

3. točka dnevnog reda: Imenovanje članova radnih skupina za izradu Strategije razvoja urbanog područja do 2020. godine

Gospođa Babić započela je sa trećom točkom dnevnog reda rekavši kako će se 9. i 10. studenog formirati radne skupine za izradu Strategije te je prisutnima izložila prijedlog radnih skupina. Predloženo je da članovi radnih skupina za Strategiju razvoja urbanog područja budu isti članovi radnih skupina za izradu Županijske razvojne strategije.

Postavljeno je pitanje razlike između Pametnog, Održivog i Uključivog rasta.

Gospođa Babić pojasnila je kako će se Županijska razvojna strategija i Strategija razvoja urbanog područja temeljiti na tematskom pristupu što znači da će se povezati sa najvišim strateškim dokumentom, a to je Europa 2020. Europa 2020 ima tri osnovna prioriteta, a to su Pametan rast, Održiv rast i Uključiv rast. Pametan rast je rast gospodarstva temeljen na inovacijama. Uključiv rast temelji se na rastu zapošljavanja i cjeloživotnom obrazovanju. Održiv rast je rast koji odvaja potrošnju resursa od gospodarskog rasta odnosno okreće se obnovljivim izvorima energije.

Neki od prisutnih članova izjasnili su se u koju radnu skupinu žele biti svrstani što je gospođa Peričić i zabilježila. Gospodin Erlić dodao je kako je moguće biti član više radnih skupina istodobno.

Gospodin Vrančić još jednom je naglasio da će samo 4 grada biti odabrana za financiranje te da je interes svih prisutnih da se Strategija što brže i što kvalitetnije napravi. Gospođa Babić nadovezala se rekavši kako su nedavno predstavnici svih 7 urbanih područja bili pozvani na predstavljanje poduzetih koraka ispred predstavnika Europske komisije i Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU, te je ustvrdila kako je Grad Zadar u naprednoj fazi pripreme u odnosu na pojedine gradove.

Među prisutnima je postignut dogovor da se prijedlog radnih skupina odobri te da se naknadno dodaju ili mijenjaju članovi među pojedinim radnim skupinama.

Gospođa Peričić i gospodin Vrančić zahvalili su prisutnima na sudjelovanju i zaključili sastanak.

FOTOGRAFIJE

IZVJEŠTAJ O PROVEDENOM SAVJETOVANJU – KONZULTACIJSKOM POSTUPKU

2. SJEDNICA PARTNERSKOG VIJEĆA URBANOG PODRUČJA ZADAR

SAŽETAK SAVJETOVANJA

Dana 13. siječnja 2016. održana je 2. sjednica Partnerskog vijeća Urbanog područja Zadar sa sljedećim dnevnim redom:

1. Potvrda zapisnika sa 1. sastanka Partnerskog vijeća
2. Presjek odrađenih i predstojećih aktivnosti za izradu Strategije razvoja urbanog područja 2015. – 2020.
3. Predstavljanje i prihvaćanje osnovne analize Strategije razvoja urbanog područja 2015. – 2020.
4. Predstavljanje i prihvaćanje SWOT analize Strategije razvoja urbanog područja 2015. – 2020.
5. Razno

Sastanak su predvodili ravnateljica Agencije za razvoj Zadarske županije ZADRE NOVE, gospođa Sanja Peričić, pročelnik UO za europske fondove Grada Zadra, gospodin Šime Erlić, zamjenica ravnateljice Agencije za razvoj Zadarske županije ZADRE NOVE, gospođa Marica Babić te gospođa Dinka Bujas iz tvrtke Urbanex zadužene za izradu Strategije. Gospođa Sanja Peričić pozdravila je sve prisutne i napravila prozivku kojom je utvrdila postojanje kvoruma potrebnog za rad Partnerskog vijeća.

Gospodin Šime Erlić pozdravio je sve prisutne i zahvalio im se na dolasku te najavio govornike koji će predstaviti tijek izrade dokumenta. Objasnio je i kako bi se na sastanku trebale usvojiti osnovna i SWOT analiza koje su svi članovi dobili na mail. Ukratko je objasnio kako se svi gradovi užurbano pripremaju za ovaj instrument s obzirom da dokument mora uskoro biti gotov, a samo četiri grada će biti odabrana, odnosno četiri urbana područja. Ovo je prvi put da se radi po principu integriranog strateškog dokumenta što znači da se na jednom većem urbanom području odabere nekoliko projekata i učini ih se komplementarnim. Gospodin Erlić potom je riječ prepustio gospođi Sanji Peričić koja je pozdravila sve prisutne u ime ZADRE NOVE kao Tehničkog tajništva i koautora izrade Strategije.

Na sjednici je potvrđen zapisnik 1. sastanka Partnerskog Vijeća, prezentirane odrađene i predstojeće aktivnosti za izradu SRUP-a 2015. – 2020. te predstavljene i prihvaćene osnovna i SWOT analiza Strategije.

ZADRA nova
AGENCIJA ZA RAZVOJ
ZADARSKE ŽUPANIJE

POTPISNA LISTA
SJEDNICA PARTNERSKOG VIJEĆA ZA URBANO PODRUČJE ZADAR
13. siječnja 2016. godine

Br.	Ime i prezime	Institucija	Kontakt (tel/mob)	E-mail	Potpis
1.	JAGODA GLUŠČEVIĆ	PUČKO OTVORENO UČILIŠTE ZADAR	091-300-2084	narodno.sveuciliste.zadar@zd.t-com.hr	
2.	VEDRAN MIJOLOVIĆ	HZZ	051-371-375	vedran.mijolovic@hzzz.hr	
3.	ŽELJKO ANDOŠEVIĆ	GRAD NIN	098 98111 72	pravni-odjel@grad-nin.hr	
4.	VESELKO ČAKIĆ	KOORDINACIJA NAC. MANJINA	091/564-4508	veselko.cakic@gmail.com	
5.	VESNA BURIĆ	CZSS ZADAR	098/9666114	vesna.buric@socskrb.hr	
6.	VESNA [illegible]	USLUGA SOC. ZAŠTITA	059/212 013		
7.	ANTE GALIĆ	TZG ZADAR	099/3576888	ANTE@ZADAR-TRAVEL	
8.	Darko Smolić-Ročak	Općina Sukošan	098 238-191	dsrocak5@gmail.com	
9.	MARKO RAPAN	ZRAČNA LUKA ZADAR	098/237-207	marko.rapan@zadar-airport.hr	
10.	[illegible]	[illegible]	023/208 800	[illegible]	
11.	ALEN LOVRINOV	RIBARSKA USLUGA OMEGA 3 - KALI	099/2281008	alen@rz-omega3.hr	

POTPISNA LISTA

ZADRA nova
AGENCIJA ZA RAZVOJ
ZADARSKE ŽUPANIJE

POTPISNA LISTA
SJEDNICA PARTNERSKOG VIJEĆA ZA URBANO PODRUČJE ZADAR
13. siječnja 2016. godine

Br.	Ime i prezime	Institucija	Kontakt (tel/mob)	E-mail	Potpis
12.	KRISTINA ERLIĆ	OPĆINA ŠKABRNJA	091/4499871	Kristinaerlic@gmail.com	
13.	MARIN GULAN	OPĆINA GALOVAC	099/2405353	opcina.galovac@gmail.com	
14.	Šime Vicković	OPĆINA ZEMUNIK DONJI	099 314 8576	donacelnik@zemunik.hr	
15.	Senad Tokić	Bošnjaci Zadarske županije	098/449-597	info@bnzzz.hr	
16.	NEVEN CINOTI	KALI TUNA d.o.o.	099/8157-529	neven@kali-tuna.hr	
17.	TEREZA VITALI	UDRUGA MLADIH ZADRA	091/3397133	terezavitalic@yahoo.com	
18.	DUŠKO VIDOV	OPĆINA KALI	098 273-357	opcina.kali@zd.t-com.hr	
19.	ANA PEROŠ	CRO MARIS d.d.	099 2554482	ana.perosa@cromaris.hr	
20.	RINA VILLANI	ZAJEDNICA TALIJANA	091-2110120	rina.villani@gmail.com	
21.	VALENTINA JAČAN	ZAJEDNICA TALIJANA	095-8700202	jacan@dripe.hr	
22.	ALENKA BOPSIĆ	ZADAR DEVELOPERS HUB	098 130 1315	alenka@springmedia.hr	Alenka Bopsić

ZADRAnova
AGENCIJA ZA RAZVOJ
ZADARSKE ŽUPANIJE

POTPISNA LISTA
SJEDNICA PARTNERSKOG VIJEĆA ZA URBANO PODRUČJE ZADAR
13. siječnja 2016. godine

Br.	Ime i prezime	Institucija	Kontakt (tel/mob)	E-mail	Potpis
23.	NIKOLA MILETIĆ	OPĆINA RAŽANAC	099/651-10-22	nacelnik@opcina-razanac.hr	
24.	JOSIP DEVČIĆ	OPĆINA VRSI	091 3606260	opcina.vrsi@gmail.com	
25.	ANA ODVITOVIĆ	INOVATIVNI ZADAR d.o.o.	099/5354662	ana.odvitovic@inzad.hr	
26.	JASMINKA SMOKROVIĆ	UDRUŽENJE OBRTNIKA ZADAR	099/213-2091	jasminka.smokrovic@uoz.hr	
27.	IVO MARIN	OBRTNIČKA KOMORA ZAD. ŽUP.	098/429659	tajnik@obrtnicka-komora-zadar.hr	
28.	BORIS BRČIĆ	HSTEC	098/1869222	boris.brcic@hstec.hr	
29.	Emila Š. Bajlo	LAG Mareta	091 5199102	info@lagmareta.hr	
30.	DENIS IKIĆ	HGK - ŽUP. KOMORA ZADAR	211-747	dikic@hgk.hr	
31.	LANA STIPIČIĆ	ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE ZADARSKE ŽUPANIJE	091 580 5841	lana.stipicic@gmail.com	Lana Stipičić
32.	ŽELJKO UTEZAC	LIGA ZA BOR KAKA	098 331336	utezac.zeljko@gmail.com	
33.	DANIJEL LONIĆ	ZUPANIJSKA SKUPŠTINA	099 6140924	lonic@zadarska-zupanija.hr	

ZADRAnova
AGENCIJA ZA RAZVOJ
ZADARSKE ŽUPANIJE

POTPISNA LISTA
SJEDNICA PARTNERSKOG VIJEĆA ZA URBANO PODRUČJE ZADAR
13. siječnja 2016. godine

Br.	Ime i prezime	Institucija	Kontakt (tel/mob)	E-mail	Potpis
34.	ATANA GRBIĆ-MARGINOVIĆ	„EKO-ZADAR"	300-120	desk@ekozadar.hr	
35.	NIKOLINA NEKIĆ	OPĆINA POSEDARJE	098/9659-069	nina3009@net.hr	
36.	SLAVEN ŽJALIĆ	SVEUČILIŠTE U ZADRU	099/4268744	SZJALIC@UNIZD.HR	
37.	ŠIME ERLIĆ	Grad Zadar	098/362-2818	sime.erlic@grad.zadar.hr	
38.	DINKA BUJAS	URBANEX	091/769-844	dinka.bujas@urbanex.hr	
39.	MARICA ŽADIĆ	ZADRA nova	099/8122084	marica.zadic@zadra.hr	
40.	Ante Župan	OPĆINA PRKOS	091/5022291	ante.zupan@prko.hr	
41.	Sanja Perišić	ZADRA NOVA	098/283-5333	sanja.perisic@zadra.hr	
42.	LIDIJA HABULOVIĆ	ZADRA NOVA	492-887	lidija.habulovic@zadra.hr	
43.	ANTONIA BRKLJAČA	ZADRA NOVA	233-163	antonia.brkljaca@zadra.hr	
44.	ANA Žujić	ZADRA NOVA	095 881 2024	ana.zujic@zadra.hr	

ZAPISNIK

U srijedu 13. siječnja 2016. u 10 sati, u Velikoj vijećnici Grada Zadra, održan je drugi sastanak Partnerskog vijeća Grada Zadra za izradu Strategije razvoja urbanog područja (SRUP-a) Grada Zadra do 2020. godine. Sastanak su predvodili ravnateljica Agencije za razvoj Zadarske županije ZADRE NOVE, gospođa Sanja Peričić, pročelnik UO za europske fondove Grada Zadra, gospodin Šime Erlić, zamjenica ravnateljice Agencije za razvoj Zadarske županije ZADRE NOVE, gospođa Marica Babić te gospođa Dinka Bujas iz tvrtke Urbanex zadužene za izradu Strategije.

Gospodin Šime Erlić pozdravio je sve prisutne i zahvalio im se na dolasku te najavio govornike koji će predstaviti tijek izrade dokumenta. Objasnio je i kako bi se na sastanku trebale usvojiti osnovna i SWOT analiza koje su svi članovi dobili na mail. Ukratko je objasnio kako se svi gradovi užurbano pripremaju za ovaj instrument s obzirom da dokument mora uskoro biti gotov, a samo četiri grada će biti odabrana, odnosno četiri urbana područja. Ovo je prvi put da se radi po principu integriranog strateškog dokumenta što znači da se na jednom većem urbanom području odabere nekoliko projekata i učini ih se komplementarnim.

Gospodin Erlić potom je riječ prepustio gospođi Sanji Peričić koja je pozdravila sve prisutne u ime ZADRE NOVE kao Tehničkog tajništva i koautora izrade Strategije. Nakon pozdrava gospođa Peričić napravila je prozivku kojom je utvrdila postojanje kvoruma potrebnog za rad Partnerskog vijeća te dala na glasanje dnevni red koji je jednoglasno prihvaćen. Dnevni red glasio je kako slijedi:

1. Potvrda zapisnika sa 1. sastanka Partnerskog vijeća
2. Presjek odrađenih i predstojećih aktivnosti za izradu Strategije razvoja urbanog područja 2015. – 2020.
3. Predstavljanje i prihvaćanje osnovne analize Strategije razvoja urbanog područja 2015. – 2020.
4. Predstavljanje i prihvaćanje SWOT analize Strategije razvoja urbanog područja 2015. – 2020.
5. Razno

Gospođa Peričić potom je riječ dala profesoru Josipu Faričiću sa zadarskog Sveučilišta koji je predstavio preliminarnu analizu analize stanja u kontekstu obuhvata urbanog područja Grada Zadra.

Nakon što je pozdravio sve prisutne profesor Faričić najavio je kako će definirati urbano područje Zadra i objasniti značenje ove analize kao iscrpnog metodološkog dokumenta odnosno osnove za izradu Strategije što je potom i učinio. Istaknuo je kako u suvremenom poimanju prostora ne funkcioniraju samo one podjele koje idu za izgledom već su vrlo važne funkcije prostora. Može se reći da je ono što je definirano kao urbano područje Zadra zapravo izuzetno jako urbaniziran prostor odnosno prostor prožet urbanim silnicama osobito s obzirom na standard života te na društvena odnosno gospodarska obilježja. Ono što se

donedavno smatralo isključivo seoskim prostorom, osobito prostor zadarskog zaobalja i zadarskoga otočnoga pročelja mnogim svojim obilježjima doživljava temeljitu preobrazbu.

Članovi urbanog područja Zadra postale su sve one jedinice lokalne samouprave iz kojih najmanje 30 % ekonomski aktivnog stanovništva u Zadru ostvaruje funkciju rada. U tom smislu ostvarene su 3 cjeline: priobalna, zaobalna i otočna.

Govoreći o analizi stanja kao podlozi za izradu Strategije, istaknuo je kako analiza ima ne samo stručno obilježje nego i znanstvenu vrijednost s obzirom da su svi izneseni podaci jasno potkrijepljeni. Napomenuo je ukoliko neki od iznesenih podataka nisu ažurniji razlog tome je najvjerojatnije nedostatak odgovarajućeg broja podataka. No, analiza se još uvijek može dorađivati te to ne bi trebao biti razlog da ne bude usvojena. Istaknuo je i kako je analiza izrazito objektivna, bez ikakvog uljepšavanja. Smatra kako se Grad Zadar nije nametnuo kao središte koje bi usisalo sva ostala naselja koja mu gravitiraju. Profesor Faričić navodi kako je dosadašnji razvoj bio prilično polariziran što je normalno s obzirom da grad poput Zadra ima izrazitu usisnu moć, dok je gravitirajući prostor gubio ekonomski i biološki vitalno stanovništvo koje je osnova razvitka. Izuzetno je važno, ne samo podizati svijest nego konkretnim mjerama raditi na integraciji unutar područja kako bi se razvoj raspršio i obuhvatio cijelo područje.

Nakon izlaganja profesora Faričića, gospodin Rapan iz Zračne luke Zadar dao je komentar kako podaci za Zračnu luku nisu ažurirani na što mu je gospođa Babić rekla kako će se o ispravcima dogovoriti po završetku sastanka te će oni biti naknadno uvršteni u osnovnu analizu.

Istaknuto je kako se preporuča da članovi Partnerskog vijeća pregledaju radne dokumente prije sastanka kako bi se na sastanku zajedno sa dopunama mogli dati na usvajanje.

2. Presjek odrađenih i predstojećih aktivnosti za izradu Strategije razvoja urbanog područja 2015. - 2020.

Gospođa Marica Babić pozdravila je prisutne te započela sa prezentiranjem druge točke dnevnog reda u kojoj je najavila kako će upoznati članove Partnerskog vijeća sa do sada odrađenim koracima, načinom na koji su odrađeni te budućim koracima koje je potrebno odraditi. Prvo je naglasila obavezne korake koje je bilo potrebno odraditi, a to su: osnivanje Partnerskog vijeća sa svim metodološkim načelima što je učinjeno kao i ugovaranje ex-ante evaluatora (profesora Josipa Faričića) koji je, među ostalim, dao preliminarnu analizu osnovne i SWOT analize. Još jedan dokument koji se mora ugovoriti i izraditi je Strateška procjena utjecaja na okoliš.

Jedan od obaveznih principa koji mora biti ispoštovan prilikom izrade Strategije je princip partnerskog pristupa što znači da je Strategija rezultat rada jednog velikog kruga dionika koji su predstavnici civilnoga, javnog i privatnog sektora. Kako bi taj kriterij bio zadovoljen dovoljno je održati radne skupine, no išlo se i dalje od toga kako bi bili u prednosti u odnosu na ostale

konkurente te je organizirano trinaest fokus skupina kao i intervjui sa načelnicima i gradonačelnicima urbanog područja.

Do sada su održane četiri radne skupine (Pametan, Održiv i Uključiv rast te Poljoprivreda, ribarstvo i ruralni razvoj). Na radnim skupinama sakupljali su se inputi za izradu osnovne i SWOT analize.

Osim radnih skupina održano je i trinaest fokus grupa po sektorima na kojima je sudjelovalo 165 relevantnih stručnjaka koji su dali svoje mišljenje o razvoju područja. Kada se ovom broju pribroje i održani intervjui dolazi se do broja od 250 dionika koji su sudjelovali u izradi osnovne i SWOT analize.

Dakle, osnovna i SWOT analiza su odrađene, a u nadolazećem razdoblju slijedi najznačajniji dio posla. Ove dvije analize su temelj na kojem će se graditi vizija, prioriteti, ciljevi i mjere u nadolazećem razdoblju. Osnovna analiza trenutno broji 200 stranica dok konačni dokument mora sadržavati samo 35 stranica osnovne analize, a ovih 200 će biti prilog Strategiji.

Osim strateškog dijela moraju se odraditi još neki izuzetno bitni dijelovi među kojima je i financijski okvir odnosno procjena sredstava potrebnih za provedbu svakog cilja, prioriteta i mjere unutar Strategije te iznos potrebnih sredstava iz državnih, gradskih i općinskih proračuna.

Osim financijskog, potrebno je odrediti i institucionalni okvir odnosno definirati koje su institucije odgovorne za provođenje koje mjere unutar Strategije.

Još jedna stvar na koju treba obratiti pažnju su horizontalna načela koja se odnose na partnerski pristup, održivi razvoj, nediskriminaciju, razminiranje itd. Dakle, horizontalna načela su nešto što nije moralo biti izrijekom rečeno u ciljevima, prioritetima i mjerama nego se podrazumijevalo. Međutim, sada se naglasak posebno stavlja na dva horizontalna načela, a to su: nediskriminacija i održivi razvoj te će oni morati biti posebno obrađen dokument.

Osim svega navedenog postoji još jedan ključni dio, a to je baza projekata. Partnersko vijeće usuglasit će se o pet ključnih strateških projekata čija će se implementacija posebno nadzirati prilikom praćenja i provedbe Strategije.

Što se tiče praćenja provedbe Strategije, gospođa Babić istaknula je kako svaka mjera, cilj i prioritet moraju biti kvantificirani što će se kao indikatori pratiti tijekom provedbe. Grad Zadar će imati obvezu praćenja i izvještavanja jednom godišnje o provedbi Strategije.

Izuzetno bitan dodatak Strategiji je Akcijski plan jer se radi o dokumentu koji povezuje Strategiju sa proračunom (mjere u Strategiji sa pozicijom u proračunu, kako gradskim tako i općinskim).

Komunikacijska strategija još je jedan važan dokument koji se izrađuje za vrijeme izrade Strategije a čija je osnovna funkcija raspisati način na koji će ta Strategija biti predstavljena javnosti, odnosno podići svijest javnosti o važnosti izrade Strategije.

Nakon što je gospođa Babić završila izlaganje, gospođa Peričić je najavila sljedeću točku dnevnog reda i riječ prepustila gospođi Dinki Bujas iz tvrtke Urbanex zadužene za izradu Strategije.

3. Predstavljanje i prihvaćanje osnovne analize Strategije razvoja urbanog područja 2015. – 2020.

Gospođa Dinka Bujas svojom prezentacijom prikazala je važnost izrade Strategije i metodološki pristup korišten prilikom njene izrade.

Europska komisija prepoznala je važnost gradova kao pokretača razvoja koji će biti vrlo važne poluge koje će ostvarivati ciljeve politike 2020 za Pametan, Održiv i Uključiv razvoj. Komisija je te ciljeve instrumentalizirala na način da je u okviru ove financijske perspektive odlučeno da 5% sredstava iz Europskog fonda za regionalni razvoj svaka država članica mora iskoristiti za održivi urbani razvoj. Gospođa Bujas naglasila je i kako je Hrvatska relativno nova u kontekstu definiranja politike regionalnog razvoja. U svrhu postizanja održivog urbanog razvoja Komisija je uvela nekoliko mehanizama među kojima je i mehanizam Integriranih teritorijalnih ulaganja za koji se odlučila Republika Hrvatska. Gospođa Bujas govorila je i o načinu organiziranja upravljanjem razvoja na teritorijalnoj razini te o čemu to ovisi. Kao primjer je navela Francusku kao državu sa najdužim iskustvom u programiranju razvoja urbanih područja te pojasnila način na koji su Francuzi upravljali razvojem urbanih područja. Naglasila je važnost partnerskog pristupa kako ne bi došlo do lokalnih proturječnih akcija. Kao primjer je istaknula francusko metropolitansko područje Lille.

Gospođa Bujas navela je kako hrvatski zakonodavni okvir još uvijek nije definirao na koji način će biti uspostavljene upravljačke strukture koje će upravljati urbanim razvojem što svakako mora biti napravljeno i u Gradu Zadru kako bi se provodio mehanizam Integriranog teritorijalnog ulaganja.

Istaknula je 4 područja koja su se svrstala u 3 zone koje će se koristiti za definiranje razvojnih potreba i projekata. Osim propisanih podataka od strane Ministarstva, u analizi stanja nastojali su se prikazati i neki dodatni podaci koji su se pokušali dovesti u vezu kao i njihova interpretacija. Trenutno su izrađene tri SWOT analize: za društvo, gospodarstvo i urbano okruženje te će biti izrađena i četvrta jedinstvena SWOT analiza koja objedinjuje sva tri već spomenuta makrosektora.

Ovime je gospođa Bujas završila svoje izlaganje nakon čega je riječ ponovno preuzela gospođa Sanja Peričić koja se zahvalila gospođi Bujas na izlaganju te upitala prisutne ukoliko imaju komentara, primjedbi i dopuna na sve rečeno da ih mogu iznijeti.

S obzirom da se nitko nije javio gospođa Peričić dala je na usvajanje osnovnu analizu Strategije razvoja urbanog područja koja je potom i jednoglasno usvojena uz dopunu koju će dostaviti gospodin Rapan iz Zračne luke Zadar.

4. Predstavljanje i prihvaćanje SWOT analize Strategije razvoja urbanog područja 2015. – 2020.

S obzirom da je prethodno već predstavljena na glasanje je dana i SWOT analiza Strategije razvoja urbanog područja koja je također jednoglasno usvojena.

Gospođa Peričić najavila je kako se očekuje da čitav dokument bude gotov za dva do tri mjesece te uputila prisutne kako će o sljedećem sastanku Partnerskog vijeća i dokumentima biti obaviješteni na vrijeme.

Gospođa Peričić zahvalila se prisutnima na odazivu, strpljenju i prisutnosti čime je završen sastanak.

Sastanak je završio u 11 sati i 10 minuta.

FOTOGRAFIJE

IZVJEŠTAJ O PROVEDENOM SAVJETOVANJU – KONZULTACIJSKOM POSTUPKU

3. SJEDNICA PARTNERSKOG VIJEĆA URBANOG PODRUČJA ZADAR

SAŽETAK SAVJETOVANJA

Dana 21. lipnja 2016. godine održana je 3. sjednica Partnerskog vijeća Urbanog područja Zadar sa sljedećim dnevnim redom:

1. Pozdravna riječ
2. Potvrda zapisnika sa 2. sastanka Partnerskog vijeća
3. Presjek odrađenih i predstojećih aktivnosti za izradu Strategije razvoja urbanog područja 2015.-2020.
4. Prezentacija nacrta ITU doprinosa Strategiji razvoja urbanog područja 2015.-2020.
5. Prihvaćanje strateškog okvira Strategije razvoja urbanog područja 2015.-2020.
6. Prihvaćanje strateških projekata Strategije razvoja urbanog područja 2015.-2020.
7. Razno

Sastanak su predvodili zamjenica ravnateljice Agencije za razvoj Zadarske županije ZADRE NOVE , gospođa Marica Babić te pročelnik UO za europske fondove Grada Zadra, gospodin Šime Erlić.

G. Šime Erlić pozdravio je sve prisutne i zahvalio im na dolasku te najavio uvodni govor zamjenika zadarskog gradonačelnika i predsjednika Partnerskog vijeća Grada Zadra gospodina Zvonimira Vrančića. G. Vrančić je pozdravio sve prisutne u ime Grada Zadra i gradonačelnika, gospodina Božidara Kalmete, te im zahvalio na dolasku. G. Vrančić je naglasio kako smo pred samim usvajanjem Strategije razvoja urbanog područja Grada Zadra do 2020. koja je ujedno i preduvjet za apliciranje za Europske fondove. Naglasio je da svi zajedno od SRUP-a očekujemo zajedničku korist i doprinose, te je uputio čestitke pročelniku g. Šimi Erliću i njegovim suradnicima, te članovima Partnerskog vijeća na dosadašnjem urađenom poslu.

Nakon uvodnog govora g. Zvonimir Vrančić je prepustio dnevni red g. Erliću koji se osvrnuo na početak procesa izrade SRUP-a i proces oformljivanja tijela tj. prvi sastanak Partnerskog vijeća 4.11.2015., zatim 7.01.2016. godine, drugi sastanak Partnerskog vijeća gdje je usvojena osnovna analiza i SWOT analiza strateškog dokumenta te nam još predstoji zadatak usvajanja najvažnijeg dijela dokumenta, strateškog dijela sa ciljevima, prioritetima i mjerama koje nam ukazuju na smjer kretanja razvoja urbanoga područja. Zadnji dio Strategije urbanog područja grada Zadra do 2020. će biti usvojen za sedam do deset dana na zadnjem sastanku Partnerskog vijeća Grad Zadra te se 15.07.2016. prijavljujemo na natječaj za (Integrirano teritorijalno upravljanje) ITU gradove nakon čega ćemo biti u mogućnosti akreditirati se kao tijelo za urbano područje koji kreće u implementaciju 2017. godine.

Na sjednici su odrađene sljedeće aktivnosti:

-potvrđen zapisnik sa 2. Sastanka Partnerskog vijeća

-prezentiran presjek odrađenih i predstojećih aktivnosti za izradu Strategije razvoja urbanog područja 2015.-2020.

- prezentiran nacrt Prijedloga ITU doprinosa Strategiji razvoja urbanog područja Zadar 2015.-2020 koji će biti usvojen na 4. sjednici Partnerskog vijeća

- prihvaćan i jednoglasno usvojen Strateški okvir Strategije razvoja urbanog područja Zadar2015.-2020.

- prihvaćeni strateški projekti Strategije razvoja urbanog područja Zadar 2015.-2020.

ZADRAnova
AGENCIJA ZA RAZVOJ
ZADARSKE ŽUPANIJE

POTPISNA LISTA
SJEDNICA PARTNERSKOG VIJEĆA ZA URBANO PODRUČJE ZADAR
21. lipnja 2016. godine

Br.	Ime i prezime	Institucija	Kontakt (tel/mob)	E-mail	Potpis
1.	ŽVONIMIR VRANČIĆ	Grad Zadar			
2.	MARIJA PLETIKOSA	Ured. soc. razvitka	098 330536	maja.pletikosa@gmail.com	
3.	DANIJEL LONIĆ	ZAD. ŽUPANIJA	095217092	lonic@zadarska-zupanija.hr	
4.	ATANA GRBIĆ	UDRUGA EKO-ZADAR	0918922385	desk@ekozadar.hr	
5.	BORJAN ANDRIJA PEŠA	GRAD NIN	091 322 9977	pesa.konferadno@grad-nin.hr	
6.	ANITA LEPINA SILIĆ	OPĆINA PRIVLAKA	0997827390	jupetopcina-razanac.hr.	
7.	VEDRAN MIJOLOVIĆ	H22	031 371 375	vedran.mijolovic@h22.hr	
8.	MARKO RAPAN	ZRAČNA LUKA ZADAR	098/239-207	marko.rapan@zadar-airport.hr	
9.	SERGEJ STANOJEVIĆ	AVANTURA FILM PRODUKCIJA	091 2607467	festival@avantura.com	
10.	ANTE GALIĆ	TZG ZADAR	091 3576 888	ANTE@ZADAR.TRAVEL	
11.	ANDRIJA ŠARIĆ	LUZ	098/9844474	asaric@port-authority-zadar.hr	

POTPISNA LISTA

ZADRA nova
AGENCIJA ZA RAZVOJ
ZADARSKE ŽUPANIJE

POTPISNA LISTA
SJEDNICA PARTNERSKOG VIJEĆA ZA URBANO PODRUČJE ZADAR
21. lipnja 2016. godine

Br.	Ime i prezime	Institucija	Kontakt (tel/mob)	E-mail	Potpis
12.	ŠIME SEKULA	OPĆINA GRBINJE	099/350-560	simesekula@gmail.com	
13.	Šime Vicković	OPĆINA ZEMUNIK DONJI	023 351-600	tonacelnik@zemunik.hr	
14.	VLADIMIR DEDIĆ	LAG BUKA	095/549-6476	lagbuka@gmail.com	
15.	NEKIĆ NIKOLINA	OPĆINA POSEDARJE	098/9659-069	nina3003@net.hr	
16.	ALEN LOURINOU	RIBARSKA LADNGA OMEGA 3 - KALI	099/2281008	alen@rz-omega3.hr	
17.	ANA ODVITOVIĆ	INOVATIVNI ZADAR	099/535 4662	ana.odvitovic@inzad.hr	
18.	LANA STIPIĆIĆ	ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE ZADARSKE ŽUPANIJE	091/5805841	lana.stipicic@gmail.com	Lana Stipičić
19.	ŽELJKO UZELAC	LIGA ZA BORBU PROTIV RAKA	098/331 336	uzelac.zeljko@gmail.com	
20.	BOŽIDAR BOŠKA	LOKALNA AKCIJSKA	0983780 57	bozidar.boska@[illegible]	
21.	MARTIN GOSPIĆ	OPĆINA NOVIGRAD	094 7338746	opcina.novigrad@zd.t-com.hr	
22.	IVAN ŠTEFANIĆ	MARASKA	099/406-5182	ivan.stefanic@maraska.hr	

ZADRA nova
AGENCIJA ZA RAZVOJ ZADARSKE ŽUPANIJE

POTPISNA LISTA
SJEDNICA PARTNERSKOG VIJEĆA ZA URBANO PODRUČJE ZADAR
21. lipnja 2016. godine

Br.	Ime i prezime	Institucija	Kontakt (tel/mob)	E-mail	Potpis
23.	MIRKO ĆUSIĆ	OPĆINSKI POLICIJSKI	099/703-203	DRUSTVENEDJELATNIK-REDITELJ.HR	
24.	Davor Fortuna	— II —	099 704 5 095 373-005	Opcina-Policija@zd.t-com.hr	
25.	Ante Župan	OPĆINA PRKOS	091/5022251	ante.zupan@prko.hr	
26.	DENIS IKIĆ	HGK-ŽUP. KOMORA ZADAR	098/200-264	dikic@hgk.hr	
27.	Senad Tokić	Bošnjaci Zadar	098/449-597	senadtokiczd@gmail.com	
28.	DUJMO VIDOV	OPĆINA KUKLJICA			
29.	Ivana Lisjak	URBANEX d.o.o.	091 1691531	ivana.lisjak@urbanex.hr	
30.	Nives Kalac	Turistholding d.d.	098 486 037	nives@hotelsnovalja.com	
31.	JOSIP JELČIĆ	OPĆINA VRSI	023 360 625 091 360 6260	opcina@vrsi.hr	
32.	ALENKA BOPSIĆ	ZADAR DEVELOPERS HUB	098 130 1315	alenka@springmedia.hr	Alenka Bopsić
33.	INES GOLIK	Zadarska županija	092 108 1453	ines.golik@zadarska-županija.hr	Golik

ZADRAnova
AGENCIJA ZA RAZVOJ
ZADARSKE ŽUPANIJE

POTPISNA LISTA
SJEDNICA PARTNERSKOG VIJEĆA ZA URBANO PODRUČJE ZADAR
21. lipnja 2016. godine

Br.	Ime i prezime	Institucija	Kontakt (tel/mob)	E-mail	Potpis
34.	NIKOLINA MIOČIĆ	PROMETNA INSPEKCIJA	095/3033146	miocica.nikolina@zadarske-zupanije.hr	
35.	ANA PEJDO	Sveučilište u Zadru	098/869-773	apejdo@unizd.hr	
36.	VESELKO ČAKIĆ	UDRUGE SRP.-NAP. MANJINE	091/564-650	veselko.cakic@gmail.com	
37.	Džemail Spahić	BNV Zadarske županije	033/688-583	dspahic@gmail.com	
38.	KRISTINA ERLIĆ	OPĆINA ŠKABRNJA	091/4499 871	kristinaerlic@gmail.com	
39.	SANJA PELIĆIĆ	ZADRA NOVA	098/293539	sanja.pelicic@zadra.hr	
40.	SINIŠA ERLIĆ	GRAD ZADAR	098/9012018	- -	
41.	MARICA BABIĆ	ZADRA NOVA	023/492-886	marica.babic@zadrar	
42.	DANIJELA NEKIĆ	AGENCIJA ZA RAZVOJ ZADRA NOVA	023/233-163	danijela.nekic@zadra.hr	
43.					
44.					

ZAPISNIK

U utorak, 21. lipnja 2016. U 10 sati u Velikoj vijećnici Grada Zadra, održan je treći sastanak Partnerskog vijeća Grada Zadra za izradu Strategije razvoja urbanog područja (SRUP-a) Grada Zadra do 2020.godine. Sastanak su predvodili zamjenica ravnateljice Agencije za razvoj Zadarske županije ZADRE NOVE, gospođa Marica Babić te pročelnik UO za europske fondove Grada Zadra, gospodin Šime Erlić.

G. Šime Erlić pozdravio je sve prisutne i zahvalio im na dolasku te najavio uvodni govor zamjenika zadarskog gradonačelnika i predsjednika Partnerskog vijeća Grada Zadra gospodina Zvonimira Vrančića. G. Vrančić je pozdravio sve prisutne u ime Grada Zadra i gradonačelnika, gospodina Božidara Kalmete, te im zahvalio na dolasku. G. Vrančić je naglasio kako smo pred samim usvajanjem Strategije razvoja urbanog područja Grada Zadra do 2020. koja je ujedno i preduvjet za apliciranje za Europske fondove. Naglasio je da svi zajedno od SRUP-a očekujemo zajedničku korist i doprinose, te je uputio čestitke pročelniku g. Šimi Erliću i njegovim suradnicima, te članovima Partnerskog vijeća na dosadašnjem urađenom poslu.

Nakon uvodnog govora g. Zvonimir Vrančić je prepustio dnevni red g. Erliću koji se osvrnuo na početak procesa izrade SRUP-a i proces oformljivanja tijela tj. prvi sastanak Partnerskog vijeća 4.11.2015., zatim 7.01.2016. godine, drugi sastanak Partnerskog vijeća gdje je usvojena osnovna analiza i SWOT analiza strateškog dokumenta te nam još predstoji zadatak usvajanja najvažnijeg dijela dokumenta, strateškog dijela sa ciljevima, prioritetima i mjerama koje nam ukazuju na smjer kretanja razvoja urbanoga područja. Zadnji dio Strategije urbanog područja grada Zadra do 2020. će biti usvojen za sedam do deset dana na zadnjem sastanku Partnerskog vijeća Grad Zadra te se 15.07.2016. prijavljujemo na natječaj za (Integrirano teritorijalno upravljanje) ITU gradove nakon čega ćemo biti u mogućnosti akreditirati se kao tijelo za urbano područje koji kreće u implementaciju 2017. godine. Nakon uvodnih riječi g. Šime Erlić napravio je prozivku kojom je utvrdio postojanje kvoruma potrebnog za rad Partnerskog vijeća te je dao na glasanje dnevni red koji je jednoglasno usvojen. Pritom je predložio da se zamijene 4. i 5. točka dnevnog reda zbog logike procesa. Dnevni red glasio je kako slijedi:

1. Pozdravna riječ
2. Potvrda zapisnika sa 2. Sastanka Partnerskog vijeća
3. Presjek odrađenih i predstojećih aktivnosti za izradu Strategije razvoja urbanog područja 2015.-2020.
4. Prezentacija nacrta Prijedloga ITU doprinosa Strategiji razvoja urbanog područja 2015.-2020.
5. Prihvaćanje strateškog okvira Strategije razvoja urbanog područja 2015.-2020.
6. Prihvaćanje strateških projekata Strategije razvoja urbanog područja 2015.-2020.
7. Razno

2. Potvrda zapisnika sa 2. sastanka Partnerskog vijeća

Nastavno je g. pročelnik UO za europske fondove g. Šime Erlić dao na usvajanje 2. točku dnevnog reda, zapisnik sa 2. sastanka Partnerskog vijeća Grada Zadra koji je također jednoglasno usvojen.

3. Presjek odrađenih i predstojećih aktivnosti za izradu Strategije razvoja urbanog područja 2015.-

G. Šime Erlić je potom riječ dao gospođi Marici Babić, zamjenici ravnateljice Agencije za razvoj Zadarske županije ZADRE NOVE , i koautora Strategije razvoja urbanog područja Grada Zadra, koja je pozdravila prisutne i zahvalila se na velikom odazivu. Obzirom da se bliži datum za prijavu SRUP-a , dosada su odrađene sve potrebne stavke u suradnji sa Ministarstvom regionalnoga razvoja i fondova Europske unije. Nadalje je dodala da ukoliko SRUP bude pozitivno ocijenjena, postajemo ITU grad te dobivamo alokaciju za trošenje od 35 milijuna eura. Prilikom prijave, ocjenjuje se sam dokument Strategija urbanog područja Grada Zadra do 2020., zatim prijedlog doprinosa ITU mehanizma te sustav provedbe ITU mehanizma u Gradu Zadru. Pri ocjenjivanju Strategije, posebno se ocjenjuje participatorni pristup iz kojeg razloga su uključene jedinice lokalne samouprave ITU doprinosa jer se mogu referirati na bilo koju stavku, ali napominje ono najbitnije, a to je da se pravovremeno usvoji nacrt Strategije urbanog područja Grada Zadra i prijedlog doprinosa ITU strategiji. Ključni dokumenti za prijavu su nacrt SRUP-a, prijedlog doprinosa ITU, mišljenje Partnerskog vijeća, mišljenje Koordinacijskog vijeća te potpisana prijava Grada Zadra.

4. Prezentacija nacrta Prijedloga ITU doprinosa Strategiji urbanog područja 2015.-2020.

G. Šime Erlić, otvorio je raspravu na 4. točku reda „Prezentacija nacrta Prijedloga ITU doprinosa Strategiji urbanog područja 2015.-2020.“ u kojoj je naglasio da je Strategija krovni dokument, a ITU je instrument Strategije koji unutar sadrži financijska sredstava koja proizlaze iz operativnog programa, točnije ciljevi koji su nama zadani. Zatim je gđa. Marica Babić nadodala da ITU mehanizam predstavlja vezu između Strategije razvoja urbanog područja i EU sredstava sa ITU mehanizmom. Određena su područja u koje se smije ulagati unutar 35 milijuna eura a to su 1. Napredna poslovna infrastruktura i odgovarajuće usluge, 2. Povećanje učinkovitosti sustava toplinarstva, 3. Korištenje kulturne baštine u funkciji turizma, 4. Korištenje zapuštenih prostora, 5. Čisti urbani prostor, 6. Aktivnosti za mlade i poduzetne, 7. Deinstitucionalizacija socijalnih i zdravstvenih usluga, 8. Osmišljavanje i provedba obrazovnih programa za razvoj grada. Također je napomenula da su to specifični ciljevi operativnog programa kojima je određena indikativna financijska alokacija. Nastavno na 4. točku dnevnog reda g. Šime Erlić je zaključio da se ova točka ne usvaja na današnjem sastanku, nego će se usvojiti na zadnjem Partnerskom vijeću Grada Zadra. Pozvao je međutim, članove Partnerskog vijeća da, ukoliko imaju, u narednih tjedan dana pošalju komentare na nacrt Prijedloga ITU doprinosa čime otvara partnerske konzultacije o Prijedlogu ITU doprinosa.

5. Prihvaćanje strateškog okvira Strategije razvoja urbanog područja 2015.-2020.

Gđa. Marica Babić je nadalje nastavila s 5. točkom dnevnog reda, predstavljanje strateškog okvira Strategije urbanog područja, točnije naglasila je da strateški okvir predstavlja ono što implementira Strategiju tj. određivanje ciljeva, prioriteta i mjera. Definirana su 4 temeljna cilja koja se razrađuju u 24 prioriteta, a oni nadalje u 72 mjere. Posebni prioriteti su transverzalni ciljevi a to su ujednačavanje teritorijalnog razvoja te istodobni razvoj javnog, privatnog i civilnog sektora i partnerstva među njima. Zatim je gđa. Babić nabrojila 4 temeljna cilja, a to su :

1. Konkurentno gospodarstvo temeljeno na aktivnoj međusektorskoj integraciji

2. Razvijeni društveni sadržaji i usluge

3. Održivo gospodarenje prostornim resursima uz poboljšanu kvalitetu urbanog okoliša

4. Dobro upravljanje

Nastavno je g. Šime Erlić dao na usvajanje 5. točku dnevnog reda, koja je također jednoglasno usvojena.

6. Prihvaćanje strateških projekata Startegije razvoja urbanog područja 2015.- 2020.

Šesta točka dnevnog reda obuhvaća strateške projekte SRUP-a za koje je g. Šime Erlić komentirao da se po metodologiji za izradu SRUP-a određuje od 5 -10 strateških projekata na koje se naslanja čitava Strategija razvoja urbanog područja Grada Zadra. (**Popis strateških projekata nalaze se u prilogu**). Naglasio je da je važno da projekti budu strateški, ali da to ne znači da će biti financirani iz ITU mehanizma te da moraju biti bitni za razvoj urbanog područja. Također je jedan od kriterija odabira projekata taj da isti imaju utjecaj na većinu urbanog područja te spremnost odnosno izglednost realizacije projekta. Zatim je dao na raspravu 6. točku dnevnog reda na koju se referirao g. Borjan Andrija Peša iz Grada Nina, točnije na strateški projekt broj 6. Izgradnja mreže odvodnje na području grada u kojem je nositelj Odvodnja d.o.o. Zadar te je predložio izmjenu naziva nositelja projekta u više pribavitelja, jer smatra da Odvodnja nije podobna biti nositelj cijele komunalne mreže. G. Davor Lončar, načelnik općine Poličnik također smatra da bi se projekt HEP – izgradnja trafostanice u Poličniku i Bibinjama, trebao nadodati u strateške projekte za koje smatra da su jako bitni za razvoj općina te je na to g. Šime Erlić odgovorio da to nije projekt na koji imamo vlastiti utjecaj te se ne nalazi u proračunu, ali da će se svakako nadodati u aktivnosti i mjerama. Nadalje je gđa. Marica Babić nadodala bitnu stavku u izradi Strategije, a to je mogućnost spajanja postojećih mjera. Kako nitko nije imao dodatnih pitanja na tu temu, g. Šime Erlić je otvorio raspravu na kojoj su jednoglasno prihvaćeni Strateški projekti Strategije razvoja urbanog područja do 2020.

Obzirom da pod točkom 7. „Razno“ dnevnog reda nema daljnjih rasprava, g. Šime Erlić zaključuje 3. sastanak Partnerskog vijeća Grada Zadra u 10.50 minuta.

FOTOGRAFIJE

KOMENTARI NA NACRT PRIJEDLOGA ITU DOPRINOSA

REPUBLIKA HRVATSKA
ZADARSKA ŽUPANIJA
OPĆINA PREKO

KLASA: 302-02/16-01/02
UR. BROJ: 2198/13-3-16-1
Preko, 22. lipnja 2016. godine

GRAD ZADAR
UPRAVNI ODJEL ZA EU FONDOVE
n/p Šime Erlić, pročelnik
NARODNI TRG 2
23000 ZADAR

Predmet: Mišljenje Općine Preko na Prijedlog ITU doprinosa Strategije razvoja urbanog područja Zadra

- Dostavlja se

Poštovani,

Ovim putem željeli bismo se očitovati na prezentirani ITU doprinos na 3. sastanku Partnerskog vijeća za izradu Strategije razvoja urbanog područja Zadra. Naime, smatramo kako ovako utvrđeni ciljevi prioriteti i mjere mogu imati koristi za razvoj ukupnog urbanog područja, međutim moramo naglasiti kako je iznimno važno da se povede računa o potrebama otoka i otočnih općina u sastavu urbanog područja. Smatramo kako su razvojni uvjeti i potrebe na otocima značajno drugačije od potreba na kopnenom djelu urbanog područja, pa sukladno tome smatramo da se u kriterijima odabira projekata kroz ITU doprinos projekte sa otoka treba dodatno bodovati. Molimo vas da se naša inicijativa uvaži jednom kada se bude radilo kriterije odabira projekata.

Isto tako, naglašavamo da navedeni prijedlog ITU doprinosa smatramo razvojnim i pozitivnim za razvoj urbanog područja.

S poštovanjem,

REPUBLIKA HRVATSKA OPĆINA PREKO 1 PREKO OPĆINSKI NAČELNIK ZADARSKA ŽUPANIJA

Općinski načelnik
Karlo Novoselić

Udruga za promicanje
ekološke proizvodnje hrane,
zaštite okoliša i održivog razvoja
„Eko-Zadar“

GRAD ZADAR
UO za EU fondove
Narodni trg 1
23000 ZADAR

Zadar, 22.06. 2016.

PREDMET: Mišljenje na Prijedlog ITU doprinosa Strategiji razvoja urbanog područja Zadra

Poštovani/e,

ovim putem želimo se očitovati na predloženi ITU doprinos Strategiji razvoja urbanog područja Zadra, te istaknuti kako smatramo da kriteriji zaštite okoliša, očuvanja bioraznolikosti, te održivi razvoj moraju biti jedan od kriterija odabira projekata iz ITU instrumenta. Smatramo to uistinu važnim instrumentom u ostvarenju politike zaštite okoliša urbanog područja Zadra, te ključnim načinom da se ciljevi ove strategije koji se tiču zaštite i očuvanja okoliša uistinu i ostvare.

Isto tako napominjemo kako nemamo drugih prijedloga ili primjedbi na predloženi ITU doprinos.

Srdačan pozdrav,

Nives Rogoznica
tajnica Udruge

Špire Brusine 12, 23000 Zadar
tel.: +385 23 300 120
fax. : +385 23 300 119
desk@ekozadar.hr
www.ekozadar.hr
facebook/ekozadar

MB: 1479857
OIB: 36247318879
OTP banka HR3224070001100082103

Zeleni telefon 072/ 123 456

REPUBLIKA HRVATSKA
ZADARSKA ŽUPANIJA

OPĆINA ZEMUNIK DONJI
Općinski načelnik

Ulica I broj 16, 23 222 Zemunik Donji
tel: 023 351-355, e-mail: opcinaze@inet.hr

Zemunik Donji, 13. 07. 2016. god.

GRAD ZADAR

Predmet: Mišljenje o Prijedlogu ITU doprinosa Strategiji razvoja urbanog područja Zadra

Poštovani,

Nakon održanog 3. sastanka Parterskog vijeća za izradu Strategije razvoja urbanog područja Zadra, te prezentacije nacrta ITU doprinosa željeli bismo izraziti svoje mišljenje na odabrane ciljeve ITU mehanizma te obuhvat, odnosno značenje navedenih ciljeva prioriteta i mjera za razvoj urbanog područja.

Željeli bismo naglasiti kako je izbor ciljeva vrlo raznolik što omogućava široku paletu izbora te našem urbanom području dozvoljava implementaciju projekata u više tematskih područja važnih za razvoj urbanog područja što smatramo dobrim za naše područje.

Ipak, željeli bismo istaknuti važnost većeg uključivanja potreba općina i općinskih projekata, baš kako bismo bili sigurni da će se željena integracija urbanog područja uistinu i desiti. Zato predlažemo da u fazi razrade strategije i implementacije ITU mehanizma vodite računa o zastupljenosti projekata općina kroz direktnu realizaciju projeakta na području općina. Budući smo vam dostavili naše potrebe i projekte, nije nužno da navodimo iste ponovo.

S poštovanjem.

OPĆINSKI NAČELNIK:
Ivica Šarić, dipl. ing.

REPUBLIKA HRVATSKA – OPĆINA ZEMUNIK DONJI – ZEMUNIK DONJI OPĆINSKI NAČELNIK ZADARSKA ŽUPANIJA

IZVJEŠTAJ O PROVEDENOM SAVJETOVANJU – KONZULTACIJSKOM POSTUPKU

4. SJEDNICA PARTNERSKOG VIJEĆA URBANOG PODRUČJA ZADAR

SAŽETAK SAVJETOVANJA

U petak, 8. srpnja 2016. godine u 10 sati u Velikoj vijećnici Grada Zadra, održan je četvrti sastanak Partnerskog vijeća Grada Zadra za izradu Strategije razvoja urbanog područja (SRUP-a) Grada Zadra do 2020. godine sa sljedećim dnevnim redom:

1. Prihvaćanje zapisnika sa 3. sjednice Partnerskog vijeća
2. Prikaz – kronologija provedenih aktivnosti na izradi strategije razvoja Urbanog područja Zadar
3. Prihvaćanje Strategije razvoja Urbanog područja Zadar, nacrt, verzija br. 2
4. Prihvaćanje prijedloga doprinosa ITU mehanizma provedbi Strategije razvoja Urbanog područja Zadar, nacrt, verzija br.2
5. Razno

Sastanak su predvodili pročelnik UO za europske fondove Grada Zadra, gospodin Šime Erlić, ravnateljica Agencije za razvoj Zadarske županije ZADRE NOVE , gospođa Sanja Peričić, njena zamjenica, gospođa Marica Babić te gospođa Ivana Katurić , predstavnica tvrtke Urbanex.

G. Šime Erlić pozdravio je sve prisutne i zahvalio im na dolasku te je nakon uvodnih riječi napravio prozivku kojom je utvrdio postojanje kvoruma potrebnog za rad Partnerskog vijeća te je dao na glasanje dnevni red koji je jednoglasno usvojen.

Na sjednici je:

-prihvaćen zapisnik 3. sjednice Partnerskog vijeća

-prikazana kronologija provedenih aktivnosti na izradi strategije razvoja Urbanog područja Zadar

- prihvaćena i jednoglasno usvojena Strategija razvoja Urbanog područja Zadar

-prihvaćen i jednoglasno prihvaćen prijedlog doprinosa ITU mehanizma provedbi Strategije razvoja Urbanog područja Zadar nacrt, verzija br.2.

ZADRAnova
AGENCIJA ZA RAZVOJ
ZADARSKE ŽUPANIJE

POTPISNA LISTA
SJEDNICA PARTNERSKOG VIJEĆA ZA URBANO PODRUČJE ZADAR
8.srpnja 2016. godine

Br.	Ime i prezime	Institucija	Kontakt (tel/mob)	E-mail	Potpis
1.	MARIO NOVOSELIĆ	OPĆINA PREKO	098992888	kontakt.novoselic@prekohr	
2.	BORJAN ANDRIJA POŠA	GRAD NIN	091 32299 77	pca.komunalno@grad-nin.hr	
3.	SANDRA VUKIĆ	OPĆINA VRSI	091792845	sandra.vukic@vrsi.hr	
4.	Šime Vicković	OPĆINA ZEMUNIK DONJI	023348376	dorocelnik@zemunik.hr	
5.	Nediljko Bubnjar	OPĆINA ŠKABRNJA	098-212312	nenobubnjar@gmail.com	
6.	JOSIPA ŠKALABRIN	OPĆINA GALOVAC	091/726 3778	Opcina.galovac2@gmail.com	
7.	MARKO ČOSIĆ	OPĆINA POLIČNIK	023/203-036	DRUŠTVENEĆA OPĆINA-POLICNIK.HR	
8.	Davor Tomičev	općina Poličnik	091704 5096	opcina-policnik@zd.t-com.hr	
9.	Dražko Vučković	OPĆINA KALI	098273 357	opcina.kali@zd.t-com.hr	
10.	NIKOLINA NEKIĆ	OPĆINA POSEDARJE	098/9659-069	nina3009@net.hr	
11.	Ante Župan	OPĆINA PREKO	091/5022251	ante.zupan@preko.hr	

POTPISNA LISTA

ZADRAnova
AGENCIJA ZA RAZVOJ ZADARSKE ŽUPANIJE

POTPISNA LISTA
SJEDNICA PARTNERSKOG VIJEĆA ZA URBANO PODRUČJE ZADAR
8.srpnja 2016. godine

Br.	Ime i prezime	Institucija	Kontakt (tel/mob)	E-mail	Potpis
12.	Darko Sandić	Ured opć. Sukošan	098 238-191	dsrocak5@gmail.com	
13.	ŽUPANIR VRANČIĆ	GRAD ZADAR			
14.	DINOR LONIĆ	ZAD. NAKLADA	0992170924	buic@zadarka-znanja.hr	
15.	JAGODA GLUŠČEVIĆ	POU ZD	091-300-208	jagoda.glusc@zzd.t-com.hr	
16.	VESNA BUIĆ	CZSS ZADAR	098 966 114	vesna.buic@socskr.hr	
17.	VESNA ANIĆ	DJM SV. FRANE	099/212 0015		
18.	ŽELJKO HOMOLJIĆ	VILČIĆ d.o.o.	091/368 704	vijus@vijus.hr	
19.	MARKO RAPAN	ŽRAČNA LUKA ZADAR	098/239-207	marko.rapan@zzdbor.hr	
20.	Ivona Radović	ZAJEDNICA TALIJANA ZADRA	091 2110120		
21.	VLADIMIR DEDIĆ	LAG BUKA	095/549-6476	lagbuka@gmail.com	
22.	ALEN LOVRINOV	RZ OMEGA 3 TIM	099/2281008	alen@rz-omega3.hr	

ZADRAnova
AGENCIJA ZA RAZVOJ ZADARSKE ŽUPANIJE

POTPISNA LISTA
SJEDNICA PARTNERSKOG VIJEĆA ZA URBANO PODRUČJE ZADAR
8.srpnja 2016. godine

Br.	Ime i prezime	Institucija	Kontakt (tel/mob)	E-mail	Potpis
23.	Senad Tokić	Bošnjaci Zadar	098/449-592	senadtokic.zd@gmail.com	
24.	RANKO LIMOVIĆ	GRADEX d.o.o.	091/602 731	ranko.limovic@urbos.hr	
25.	DINKO BASIOLI	HGK - ŽK ZADAR	099 695 3593	dbasioli@hgk.hr	
26.	ANTE GALIĆ	TZG ZADAR	099 3576 888	ANTE@ZADAR.TRAVEL	
27.	Nives Kalac	Turistmont d.d.	098 486 037	nives@hotelkornati.com	
28.	Ana Odvitović	Inovativni Zadar d.o.o.	099 535 4662	ana.odvitovic@inzad.hr	
29.	JOSIP FARIČIĆ	SVEUČILIŠTE U ZADRU (ex-officio member)	091/338-80-69	jfaricic@unizd.hr	
30.	SLAVEN ŽJALIĆ	SVEUČILIŠTE U ZADRU	099/1426 8744	SZJALIC@UNIZD.HR	
31.	JASMINKA SMOKROVIĆ	UDRUŽENJE OBRTNIKA ZADAR	099/2132091	jasminka.smokrovic@uoz.hr	
32.					
33.	LANA STIPIČIĆ	ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE ZADARSKE ŽUPANIJE	0915805841	lana.stipicic@zpu-zadarzup.hr	

ZADRA nova
AGENCIJA ZA RAZVOJ ZADARSKE ŽUPANIJE

POTPISNA LISTA
SJEDNICA PARTNERSKOG VIJEĆA ZA URBANO PODRUČJE ZADAR
8.srpnja 2016. godine

Br.	Ime i prezime	Institucija	Kontakt (tel/mob)	E-mail	Potpis
34.	Emil Bilić	LUČKA UPRAVA ZADAR	023 201-201	ebilica@port-authority-zadar.hr	
35.	IVAN ŠTEFANIĆ	MARASKA ZADAR	099/406-518	mavoska@mavoska.hr	
36.	Boris Brčić	HSTEC	098 18 69222	boris.brcic@hstec.hr	
37.	BOŽIDAR SUĆA	MARINA DALMACIJA	098 378 057	bsuca@d-marin.hr	
38.	ŽELJKO UBOVIĆ		098 331 336	[illegible]	
39.	ANJA GRBIĆ	„EKO-ZADAR"	091 892 2385	ekozadar@ekozadar.hr	
40.	Vedrko Ćaković	Vijeće [illegible]	091 564-450	[illegible]	
41.	KRISTINA ERLIĆ	OPĆINA ŠKABRNJA	091 4499 871	Kristinaerlic@gmail.com	
42.	JOSIP DEVIĆ	OPĆINA VIR	091 360 6260	opcina@vir.hr	
43.	SIMO ERLIĆ	GRAD BIOGRAD	091/962-2913	—	
44.	SANJA PERUĆIĆ	ZADAR NOVI	091/2935557	[illegible]	

ZADRA nova
AGENCIJA ZA RAZVOJ
ZADARSKE ŽUPANIJE

POTPISNA LISTA
SJEDNICA PARTNERSKOG VIJEĆA ZA URBANO PODRUČJE ZADAR
8.srpnja 2016. godine

Br.	Ime i prezime	Institucija	Kontakt (tel/mob)	E-mail	Potpis
45.	MARICA BABIĆ	~~ZADRA~~ NOVA		marica.babic@zadra.hr	
46.	DANIJELA NEKIĆ	ZADRA NOVA	233-163	danijela.nekic@zadra.hr	
47.	MARIN KALEB	ZADRA NOVA		marin.kaleb@zadra.hr	
48.					
49.					
50.					
51.					
52.					
53.					
54.					
55.					

ZAPISNIK

U petak, 8. srpnja 2016. U 10 sati u Velikoj vijećnici Grada Zadra, održan je četvrti sastanak Partnerskog vijeća Grada Zadra za izradu Strategije razvoja urbanog područja (SRUP-a) Grada Zadra do 2020.godine. Sastanak su predvodili pročelnik UO za europske fondove Grada Zadra, gospodin Šime Erlić, ravnateljica Agencije za razvoj Zadarske županije ZADRE NOVE , gospođa Sanja Peričić, njena zamjenica, gospođa Marica Babić te gospođa Ivana Katurić, predstavnica tvrtke Urbanex.

G. Šime Erlić pozdravio je sve prisutne i zahvalio im na dolasku te je nakon uvodnih riječi napravio prozivku kojom je utvrdio postojanje kvoruma potrebnog za rad Partnerskog vijeća te je dao na glasanje dnevni red koji je jednoglasno usvojen.

Dnevni red glasio je kako slijedi:

6. Prihvaćanje zapisnika sa 3. sjednice Partnerskog vijeća
7. Prikaz – kronologija provedenih aktivnosti na izradi strategije razvoja Urbanog područja Zadar
8. Prihvaćanje Strategije razvoja Urbanog područja Zadar, nacrt, verzija br. 2
9. Prihvaćanje prijedloga doprinosa ITU mehanizma provedbi Strategije razvoja Urbanog područja Zadar, nacrt, verzija br.2
10. Razno

1. Prihvaćanje zapisnika sa 3. Sastanka Partnerskog vijeća

Nadalje je g. Šime Erlić prešao na radni dio sjednice tj. 1. točku dnevnog reda "Prihvaćanje zapisnika sa 3. Sastanka Partnerskog vijeća" koja je jednoglasno prihvaćena.

2. Prikaz - kronologija provedenih aktivnosti na izradi Strategije razvoja Urbanog područja Zadar

G. Šime Erlić se osvrnuo na cijeli dosadašnji proces, teško razdoblje u izradi popratnih dokumenata koje je prošlo te se u ime Grada kao nositelja aplikacije, zahvalio svima članovima Partnerskog vijeća, voditeljima izrade procesa, Agenciji za razvoj Zadarske županije ZADRI NOVOJ te Urbanexu, tvrtci koja je pomogla u izradi dokumenta. Istaknuo je da je u odnosu na druge gradove, situacija Urbanog područja Grada Zadra bila konstruktivna, pozitivna i afirmativna te da prvi put posjedujemo dokument koji decentralizira ovlasti središnje države na gradove, po naputku i regulativi Europske unije. Zatim je prepustio riječ ravnateljici Agencije za razvoj Zadarske županije ZADRE NOVE, koordinatoru izrade Strategije razvoja urbanog područja Zadar, gospođi Sanji Peričić koja je pozdravila prisutne i zahvalila se na odazivu.

Gđa. Sanja Peričić se također osvrnula na dugotrajni proces izrade Strategije u kojem su svi sudjelovali i dali maksimum od sebe kroz niz radionica i fokus grupa. Naglasila je da svi strateški dokumenti moraju biti usklađeni tako da je Strategije razvoja Urbanog područja Grada Zadra usklađena s Županijskom razvojnom strategijom koja je također u završnici izrade.

Nadalje je preuzela riječ gđa. Marica Babić, zamjenica ravnateljice Agencije za razvoj Zadarske županije ZADRE NOVE koja je podsjetila prisutne na kronologiju izrade Strategije tj. prikaz provedenih aktivnosti. Prvo je osnovano temeljno tijelo, Partnersko vijeće za izradu Strategije, odrađena su 3. sastanka Partnerskog vijeća Grada Zadra, te današnji četvrti, na kojem prihvaćamo nacrt Strategije te prijedlog doprinosa ITU mehanizma. Nadalje su utvrđena 54 člana Partnerskog vijeća, Ex ante evaluator (Sveučilište u Zadru), osnovane su radne skupine i 13 fokus grupa te je napravljena analiza sa 36 pitanja za gradonačelnike i načelnike jedinica lokalne samouprave. Zatim je utvrđen temeljni strateški okvir sa ciljevima, prioritetima i mjerama te prijedlog doprinosa ITU mehanizma provedbe Strategije razvoja Urbanog područja, dokument pomoću kojeg će se realizirati ciljevi Strategije razvoja Urbanog područja Zadar.

Nastavno je g. Šime Erlić dao na usvajanje 3. točku dnevnog reda, " Prihvaćanje Strategije razvoja Urbanog područja Zadar", koja je jednoglasno usvojena.

4. Prihvaćanje prijedloga doprinosa ITU mehanizma provedbi Strategije razvoja Urbanog područja Zadar, nacrt, verzija br.2

G. Šime Erlić je potom riječ dao gospođi Ivani Katurić, iz tvrtke Urbanex, koji su također sudjelovali u izradi Strategije. Gđa. Ivana Katurić je pozdravila prisutne te objasnila značenje ITU doprinosa koji je ispisan na 6 stranica teksta, a koji je ujedno i jedan od ključnih uvjeta za odabir ITU područja. Također, to je novi mehanizam na razini Europske Unije , decentralizacija tj. prebacivanje dijela ovlasti na velika urbana područja. Svi odabrani strateški projekti moraju biti započeti do 2020. godine, a završeni do 2023. godine. Gđa. Katurić je nadodala i da su odrađeni su svi koraci u izradi ITU mehanizma, a to su 3. koordinacijska sastanka i prijedlog sustava provedbe, za koje se čeka odobrenje Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije.

Potom je g. Šime Erlić stavio na glasanje 4. točku dnevnog reda koja je također jednoglasno prihvaćena.

Nadalje se javio g. Željko Uzelac iz Lige protiv raka Zadar i član Predsjedništva, koji čestita Agenciji za razvoj Zadarske županije ZADRI NOVOJ i Gradu Zadru , na uloženom trudu i radu pri izradi Strategije razvoja urbanog područja Zadar, te također g. Josip Faričić, prorektor za strategiju razvoja i izdavaštvo Sveučilišta u Zadru, koji čestita tvrtci Urbanex na odlično izrađenoj analizi stanja Strategije urbanog područja Zadar.

Obzirom da pod točkom 5. „Razno“ dnevnog reda nema daljnjih rasprava, g. Šime Erlić se zahvaljuje svima prisutnima te zaključuje četvrti, ujedno i posljednji sastanak Partnerskog vijeća Grada Zadra u 10 sati i 40 minuta.

FOTOGRAFIJE

390/1056

ZADAR

URBANO PODRUČJE

PRILOG 2

CJELOVITA ANALIZA STANJA

1. OSNOVNA PRIRODNA OBILJEŽJA..... 2
2. ANALIZA POSTOJEĆIH STANJA I TRENDOVA7
2.1. Društvo 9
2.1.1. Demografsko stanje i dinamika 11
2.1.1.1. Prostorni razmještaj stanovništva 14
2.1.1.2. Prirodno kretanje stanovništva 18
2.1.1.3. Migracijska obilježja 22
2.1.1.4 Opće kretanje stanovništva 25
2.1.1.5 Dobno-spolni sastav stanovništva 32
2.1.1.6 Projekcija stanovništva 46
2.1.1.7 Etničke skupine i manjine 50
2.1.1.8 Zaključak 55
2.1.2 Društvena infrastruktura 58
2.1.2.1 Društvena infrastruktura 60
2.1.2.2 Zdravstvena infrastruktura 62
2.1.2.3 Kulturna infrastruktura 69
2.1.2.4 Sportsko-rekreacijska infrastruktura 73
3.1.1.1. 2.1.2.5. Stanovanje i stambeni fond 76
4.1.1.1. 2.1.2.6. Zaključak 82
2.1.3 Socijalno uključivanje i usluge socijalne skrbi 87
2.1.3.1 Socijalno stanje u UP-u 87
2.1.3.2 Dostupnost i korištenje socijalnih usluga 95
2.1.3.3 Kriminalitet i sigurnost građana 102
2.1.3.4 Zaključak 106
2.1.4 Odgoj i obrazovanje 109
2.1.4.1 Predškolski odgoj 109
2.1.4.2 Obrazovna infrastruktura 113
2.1.4.3 Projekcija predškolskog i školskog uzrasta 126
2.1.4.4 Obrazovna struktura stanovništva i povezanost obrazovanja s tržištem rada 133
2.1.4.5 Cjeloživotno obrazovanje 141
2.1.4.6 Zaključak 143
2.2. Gospodarstvo 146
2.2.1. Opća gospodarska kretanja 150
2.2.1.1. BDP 150
2.2.1.2. BDP po stanovniku 153
2.2.1.3. Zaključak 155
2.2.2. Tržište rada 157

2.2.2.1. Radna snaga 157
2.2.2.2. Zaposlenost 163
2.2.2.3. Prostorna kretanja s obzirom na zaposlenost 170
2.2.2.4. Nezaposlenost 172
2.2.2.5. Zaključak 181
2.2.3. Poslovno okruženje 184
2.2.3.1. Prostorna distribucija poduzeća 186
2.2.3.2. Trendovi poslovanja poduzeća 190
2.2.3.3. Obrtništvo 205
2.2.3.4. Strana izravna ulaganja 210
2.2.3.5. Poduzetnička infrastruktura 212
2.2.3.6. Povezanost znanosti i poslovnog sektora 217
2.2.3.7. Suvremeni trendovi u poslovnom sektoru 219
2.2.3.8. Zaključak 225
2.2.4. Turizam 228
2.2.4.1. Turističke atrakcije i destinacije 229
2.2.4.2. Turistički tokovi 230
2.2.4.3. Turistička infrastruktura 237
2.2.4.4. Turističko poslovanje 255
2.2.4.5. Inicijative brendiranja i promidžbe 258
2.2.4.6. Zaključak 260
2.2.5. Poljoprivreda i ribarstvo 263
2.2.5.1. Poljoprivredna karakterizacija UP-a 263
2.2.5.2. Trendovi u poljoprivrednom gospodarstvu 265
2.2.5.3. Ribarstvo i marikultura 275
2.2.5.4. Zaključak 282
2.3. Urbano okruženje 285
2.3.1. Gospodarenje urbanim okolišem i izloženost rizicima 287
2.3.1.1. Kvaliteta i onečišćenost zraka 289
2.3.1.2. Kvaliteta i onečišćenost voda 293
2.3.1.3. Kvaliteta i onečišćenost tla 296
2.3.1.4. Klimatske opasnosti 298
2.3.1.5. Prirodni rizici 300
2.3.1.6. Antropogeni rizici 304
2.3.1.7. Sustav prevencije rizika i djelovanja u slučaju katastrofa 308
2.3.1.8. Zaključak 311
2.3.2. Upravljanje javnim urbanim površinama 314
2.3.2.1. Prirodna baština i zaštićene prirodne vrijednosti 314

2.3.2.2. Javne zelene površine 317
2.3.2.3. Šumske površine 318
2.3.2.4. Nekadašnji vojni i industrijski prostori 320
2.3.2.5. Zaključak 324
2.3.3. Komunalna infrastruktura 327
2.3.3.1. Vodoopskrbna infrastruktura 327
2.3.3.2. Kanalizacijska infrastruktura 332
2.3.3.3. Gospodarenje otpadom 334
2.3.3.4. Plinoopskrbna infrastruktura 339
2.3.3.5. Sustav javnog grijanja 340
2.3.3.6. Elektroopskrbna infrastruktura 340
2.3.3.7. Eksploatacija alternativnih energenata 344
2.3.3.8. Energetska učinkovitost 347
2.3.3.9. Zaključak 352
2.3.4. Prometna infrastruktura 355
2.3.4.1. Cestovni promet 356
2.3.4.2. Željeznički promet 366
2.3.4.3. Zračni promet 370
2.3.4.4. Pomorski promet 378
2.3.4.5. Zaključak 384
2.3.5. Urbani prijevoz 387
2.3.5.1. Javni prijevoz 387
2.3.5.2. Taxi-prijevoz 391
2.3.5.3. Intermodalna infrastruktura 392
2.3.5.4. Promet u mirovanju 393
2.3.5.5. Biciklistička infrastruktura 396
2.3.5.6. Zaključak 397
2.3.6. Internetska infrastruktura 399
2.4. Okvir upravljanja razvojem 402
2.3.1. Javni sektor 404
2.4.2. Privatni sektor 410
2.4.3. Civilni sektor 416
2.4.4. Sinergija u upravljanju razvojem 420
2.4.5 Zaključak 422

SKRAĆENICE

SKRAĆENICA	značenje
UP	urbano područje
JLS	jedinica lokalne samouprave
Sl.	slika / grafički prilog
dr.	drugo
tzv.	takozvani
stan.	stanovnici
km	kilometar
g.	godina
tab. tab.	tablica
k_m	koeficijent maskuliniteta
k_f	koeficijent femininiteta
npr.	na primjer
i_s	indeks starosti
EUR	euro [valuta]
kn	kuna [valuta]
m	metar
°C	Celzijev stupanj
mm	milimetar
cm	centimetar
SI	sjeveroistok
ha	hektar
TZ	turistička zajednica
DZS	Državni zavod za statistiku
MUP	Ministarstvo unutarnjih poslova
FINA	Financijska agencija
DUUDI	Državni ured za upravljanje državnom imovinom
HZZ	Hrvatski zavod za zapošljavanje
CZSS	Centar za socijalnu skrb
HEP	Hrvatska elektroprivreda
AZO	Agencija za zaštitu okoliša
NUTS	Nomenclature des unités territoriales statistiques; Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku
EU	Europska unija
ESI	europski strukturni i investicijski fondovi
BDP	bruto domaći proizvod
BDP pc	bruto domaći proizvod per capita [po stanovniku]
ž.	županija
BDV	bruto dodana vrijednost
FUA	funkcionalno urbano područje
RH	Republika Hrvatska
OPG	obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo

EPG	ekološko poljoprivredno gospodarstvo
ha	hektar
VS	vodovodni sustav
OMM	obračunsko mjerno mjesto
h	sat
min	minuta
JGP	javni gradski prijevoz
PGDP	prosječni godišnji dnevni promet
PLDP	prosječni ljetni dnevni promet

NAPOMENE

S obzirom da se u hrvatskom jeziku koristi ista riječ za formalni (grad što ga čini kompaktno sagrađeni prostor s cjelokupnim urbanim sadržajem; Vresk, 2002) i administrativni (grad što ga čini kompaktno sagrađen prostor zajedno s urbaniziranom i funkcionalno integriranom okolicom; Vresk, 2002) grad, u Strategiji će se koristiti ustaljena geografska praksa pisanjem riječi *grad* s malim početnim slovom kada se misli na formalni grad te s velikim početnim slovom kada se misli na administrativni grad.

ZADAR

BIBINJE GALOVAC KALI KUKLJICA NOVIGRAD NIN POLIČNIK

POSEDARJE PREKO RAŽANAC SUKOŠAN ŠKABRNJA VRSI ZEMUNIK DONJI

398/1056

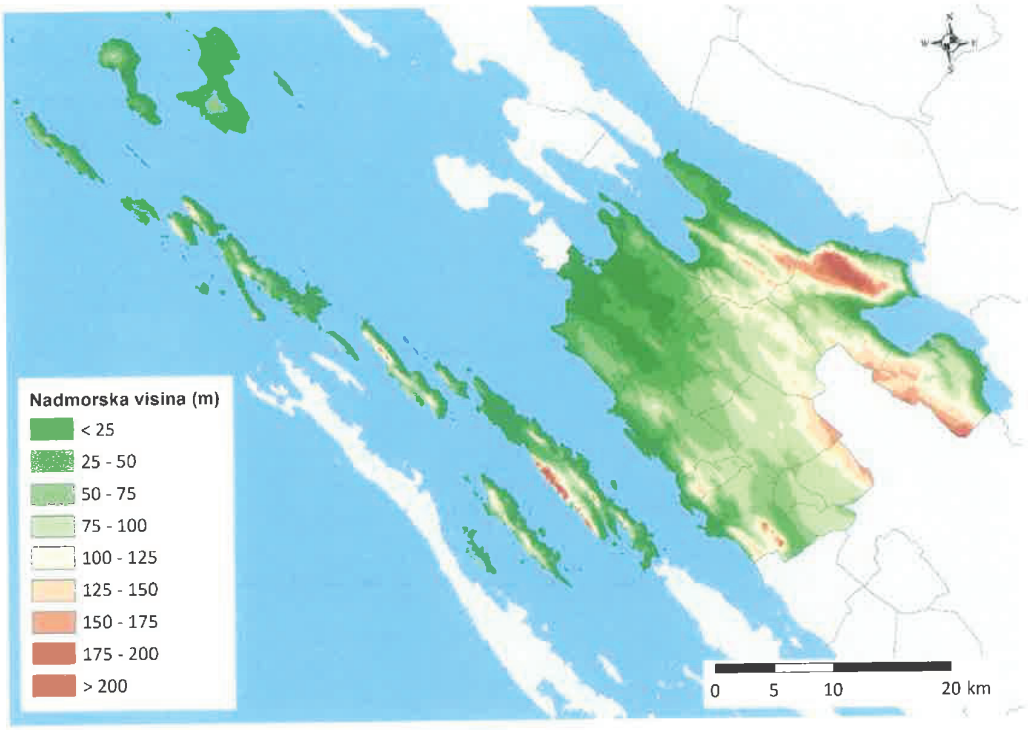
1.

OSNOVNA PRIRODNA OBILJEŽJA

Stranica Prijave 396

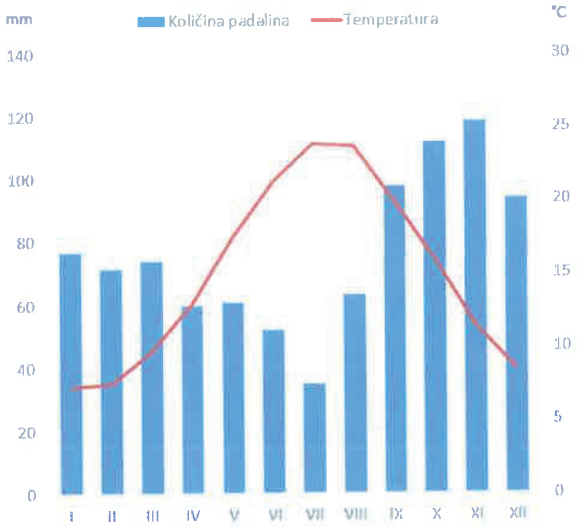
1. OSNOVNA PRIRODNA OBILJEŽJA

Urbano područje Zadar smješteno je na dodiru Jadranskog mora i dinarske planinske zone. Na karbonatnoj podlozi u relativno vlažnim uvjetima razvio se krški okoliš obilježen nerazvijenom površinskom, ali vrlo razvijenom podzemnom hidrografijom. Kako je uslijed tektonskih i geomorfoloških procesa kroz geološku prošlost došlo do uravnjivanja kopnene zone u neposrednom zaobalju Zadra, a recentno do akumulacije fliša u depresijama, razvio se relativno uravnjen prostor Ravnih kotara dok su depresije na zapadu u holocenu poplavljene pa su iznad morske razine ostala samo vapnenačko-dolomitna bila (Sl. 1.). Ona danas čine zadarsku skupinu otoka koja se dijeli na sjevernu usitnjenu skupinu (kojoj pripadaju Olib, Silba, Premuda, Škarda, Ist, Molat i drugi manji otoci), ugljansko-pašmansku skupinu (Sestrunj, Rivanj, Ugljan, Pašman i dr.) te dugootočko-kornatsku skupinu (Zverinac, Dugi otok, Rava, Iž, Kornat, Žut i dr.) (Magaš i Faričić, 1999). Ravni kotari pak predstavljaju najveće poljoprivredno područje Dalmacije, a prema Blaći (2014) UP Zadar pripada trima različitim dijelovima Ravnih kotara – Ravnokotarskom primorju (dijelovi Gradova Nina i Zadra te općina Vrsi, Bibinja i Sukošana), Sjevernokotarskom primorju (općine Ražanac, Posedarje i Novigrad) i Središnjim Ravnim kotarima (dijelovi Grada Nina i općina Vrsi i Sukošana te čitav prostor općina Poličnika, Zemunika Donjeg, Galovca i Škabrnje).

Sl. 1. Hipsometrijska karta urbanog područja Zadra

Klimu UP-a obilježavaju vruća suha ljeta i blage vlažne zime s koncentracijom padalina u jesenskom dijelu godine. Srednje mjesečne temperature su tijekom cijele godine iznad 0°C, a tijekom ljetnih mjeseci su iznad 24°C. Prosječna količina padalina je 915 mm pri čemu je u prosjeku 107 dana s kišom (≥0,1 mm) te jedan dan sa snijegom (≥1 cm). Godišnja insolacija u Zadru iznosi oko 2.500 sati što je iznad prosjeka Hrvatske (Zaninović, 2008) i predstavlja iznimno povoljne uvjete za turizam.

Sl. 2. Klimadijagram meteorološke postaje Zadra za razdoblje 1971.-2000. godine

PRIRODNI RESURSI

Temeljni prirodni resursi u UP-u Zadru su vodni resursi, more, kultivirani krajolik otoka, tlo i šume. Metalnih rudača i mineralnih energenata nema u značajnijim količinama, iako se u okolici Zadra, Bibinja i Sukošana eksploatira kamen, a u okolici Nina, Sukošana i Škabrnje glina, dok lapori na području Nina i Vrsa predstavljaju potencijal za cementnu industriju (PPZŽ, 2006).

Površinska hidrološka mreža nije značajnije razvijena. Postoji nekoliko vodotoka od kojih su neki povremenog karaktera. Većina slatkovodnih vodnih resursa nalazi se u krškom vodonosniku koji uz rijeku Zrmanju (SI od UP-a) predstavlja glavni izvor vode za vodoopskrbu naselja i gospodarskih objekata. Prema istraživanjima provedenim za potrebe donošenja Strategije prostornog uređenja Republike Hrvatske, područja Ravnih kotara svrstana su u zonu rezerve podzemnih voda prve kategorije (ISOZŽ, 2013). Na otocima uopće nema stalnih površinskih tokova, a u njihovim obalnim zonama podzemne su vode bočate i stoga se ne koriste za vodoopskrbu, već su izgrađene javne i privatne vodospreme za prikupljanje i pohranu kišnice, no tijekom duljih suša i one znaju presušiti (Magaš i Faričić, 2000, 2002;

Faričić, 2012). Zbog pojačane potražnje za vodom tijekom ljetnog razdoblja odnosno turističke sezone, povremeno dolazi do nestašice vode, posebice na otocima što se nadomješta prijevozom vode s kopna brodovima vodonoscima.

Jadransko more predstavlja važan prometni medij te ribarski i turističko-rekreacijski resurs. Zbog povezanosti sa Sredozemnim morem, a preko njega i s Atlantikom odnosno svjetskim morem, UP Zadar je prometno globalno povezan što je posebno značajno u gospodarskom i turističkom smislu. (Hidro)klimatski uvjeti (ljetne temperature zraka i mora iznad 20°C; Zaninović, 2008), velik broj sunčanih sati (2.475 u Zadru) tijekom godine i prozirnost vode omogućuju izuzetnu turističku valorizaciju Jadranskog mora (PPZŽ, 2006), a tome doprinosi i izloženost maestralu na zapadnim obalama otoka i kopnenog dijela koji smanjuje iznimno visoke ljetne temperature (Magaš, 2013). Maestral je i važan povoljni čimbenik za razvoj nautičkog turizma koji je sve važniji oblik turizma u UP-u (Faričić i Marelić, 2014). More na području UP-a je važan izvor soli koja se eksploatira u ninskoj solani kao i ribe koja je posebno značajan životni resurs na otocima. Kroz prošlost je na gotovo svakom otoku postojala jedna solana, a često i više (Faričić, 2012). S druge strane, zadarski akvatorij kroz dugu je prošlost bio jedan od glavnih izvora hrane, a tradicionalno ribarstvo u novije je vrijeme dopunjeno marikulturom u plitkim otočnim akvatorijima. Abrazijsko-akumulacijskim djelovanjem valova na pješčanim naslagama u Ninskoj laguni formirane su niske pjeskovite plaže koje su vrlo atraktivan element turističke ponude (Faričić i Marelić, 2014).

Posebno važan turistički resurs predstavlja kulturni krajolik otoka koji odražava njihov kompleksan historijskogeografski razvoj u kojem je stanovništvo prilagođavalo prirodnu osnovu svojim životnim potrebama. Temeljni elementi otočkog krajolika su terasirane padine pregrađene suhozidima radi očuvanja ionako plitkog tla te označavanja posjeda, bunje (suhozidne kućice) i gusta mreža otočnih putova, iako uslijed depopulacije, deagrarizacije i sukcesije vegetacije ti elementi polako iščezavaju (Faričić, 2012). U svrhu održivog turističkog korištenja krajolika otoka Rave i Ugljana Mamut (2010a,b) je provela geoekološko vrednovanje i utvrdila velik turistički potencijal otokâ. Kulturni krajolik u unutrašnjosti UP-a podložniji je suvremenoj preobrazbi (izgradnja i betonizacija), premda se s razvojem agroturizma u nekim dijelovima oživljavaju tradicionalna arhitektura i autohtona gastronomska ponuda (Faričić i Marelić, 2014).

Tla su jedan od najvažnijih prirodnih resursa na području UP-a. Na karbonatnoj podlozi razvila su se plića, a u flišnim zonama dublja tla koja su ljudskim zahvatima pretvorena u plodna antropogena tla. Stoga su najznačajnije poljoprivredne površine smještene na području Ravnih kotara. Na otocima su se na dolomitnoj podlozi razvila smeđa tla pogodna za uzgoj voća i povrća koja se iskorištavaju primarno za maslinarstvo, a gradnjom suhozida se tlo čuva od erozije, dok se ostala tla iskorištavaju kao pašnjaci za ispašu stoke (Magaš i Faričić, 1999, 2000, 2002; Magaš i dr., 1999; Faričić i Marelić, 2014). Prilično velik broj suhih dana (282 s tendencijom daljnjeg rasta; Cindrić i dr., 2013) godišnje ograničavajući je faktor u poljoprivredi, posebice u ljetnim mjesecima. Na otocima problem predstavlja posolica koju donosi bura, a koja ima štetno

djelovanje na produktivnost ionako rijetkih i plitkih tala zbog čega je stanovništvo na istočnim obalama ostavljalo samonikle ili sadilo umjetne šume ili drvorede (Magaš i Faričić, 2000).

Što se tiče prirodne vegetacije, na području UP-a Zadra dominiraju zimzelena makija hrasta crnike u otočnom i jugoistočnom priobalnom dijelu te šuma i šikara hrasta medunca i bijeloga graba u kopnenom dijelu, iako se mora spomenuti da su autohtonu šumsku vegetaciju u mnogim dijelovima zamijenile zasađene, a poslije i spontano proširene šume alepskog bora (Magaš i Faričić, 2000; ISOZŽ, 2013) koje imaju veliku turističku vrijednost, ali predstavljaju i velik rizik od nastanka požara (Tekić, 2013). Šumama je 2006. g. bilo pokriveno 29.990 ha UP-a Zadra (Plan navodnjavanja, 2006) s tim da je gustoća šuma veća na otocima, a na nekima od njih (poput Oliba i Silbe) nastupio je proces reforestacije izvornih šumskih zajednica sredozemnog hrasta crnike (Magaš, 2013). Šume posjeduju još jedan važan resurs- divljač za lovstvo (jeleni, srne, mufloni, divokoze, divlje svinje, zečevi, fazani i dr.), posebice na području Ravnih kotara (ISOZŽ, 2013).

Klimatski uvjeti u vezi s geomorfološkim obilježjima omogućuju i povoljne uvjete za iskorištavanje obnovljivih energenata poput vjetra i Sunca. Naime, Zadar ima 2.475 osunčanih sati tijekom godine (PPZŽ, 2006) što je dijelom, iako još uvijek nedostatno, iskorišteno kroz fotonaponske elektrane. Vjetropotencijal je vrlo slabo iskorišten, premda vjetrovitost omogućuje njegovo iskorištavanja kako pokazuje i vjetroelektrana na obližnjem otoku Pagu i u području Bruške.

403/1056

2.

ANALIZA POSTOJEĆIH STANJA I TRENDOVA

Stranica Prijave 401

2. ANALIZA POSTOJEĆIH STANJA I TRENDOVA

Temelj svakog planskog postupka je podrobna i detaljna analiza postojećih stanja i trendova kako bi se utvrdile prostorne i strukturne zakonitosti, problemi, prednosti i potencijali koji će omogućiti izradu konkretnih i efektivnih razvojnih ciljeva, prioriteta i mjera. Postojeći stanje i trendovi analizirani su kroz četiri velike tematske cjeline: društvo, gospodarstvo, urbano okruženje i okvir upravljanja razvojem s ciljem pružanja uvida u razumijevanje trenutnog stanja i aktualnih procesa i trendova kako bi se usmjerio budući razvoj urbanog područja Zadar.

S obzirom da se u hrvatskom jeziku koristi ista riječ za formalni (grad što ga čini kompaktno sagrađeni prostor s cjelokupnim urbanim sadržajem; Vresk, 2002) i administrativni (grad što ga čini kompaktno sagrađen prostor zajedno s urbaniziranom i funkcionalno integriranom okolicom; Vresk, 2002) grad, u Strategiji će se koristiti ustaljena geografska praksa pisanjem riječi grad s malim početnim slovom kada se misli na formalni grad te s velikim početnim slovom kada se misli na administrativni grad.

Treba napomenuti da je ovdje dana cjelovita analiza stanja koja će u konačnici biti prilog Strategiji dok će se u glavnom dijelu Strategije nalaziti sažetak ovog analitičkog poglavlja.

2.1.

Društvo

2.1. Društvo

Društvo je temeljni organizacijski oblik ljudske vrste. Ono podrazumijeva zajednicu ljudi koji žive na određenom prostoru te uspostavljaju međusobne veze i odnose kroz koje ostvaruju svoje potrebe i interese. Društvo je i glavni akter razvoja i transformacije geografskog prostora u kojem se odvijaju sve prostorno i socioekonomski relevantne aktivnosti.

U ovom poglavlju obrađeni su demografsko stanje i dinamika, društvena infrastruktura u širem smislu te njeni podsustavi: zdravstvena, kulturna, sportsko-rekreacijska, odgojno-obrazovna i infrastruktura socijalnog uključivanja i socijalne skrbi.

407/1056

2.1.1.

Demografsko stanje i dinamika

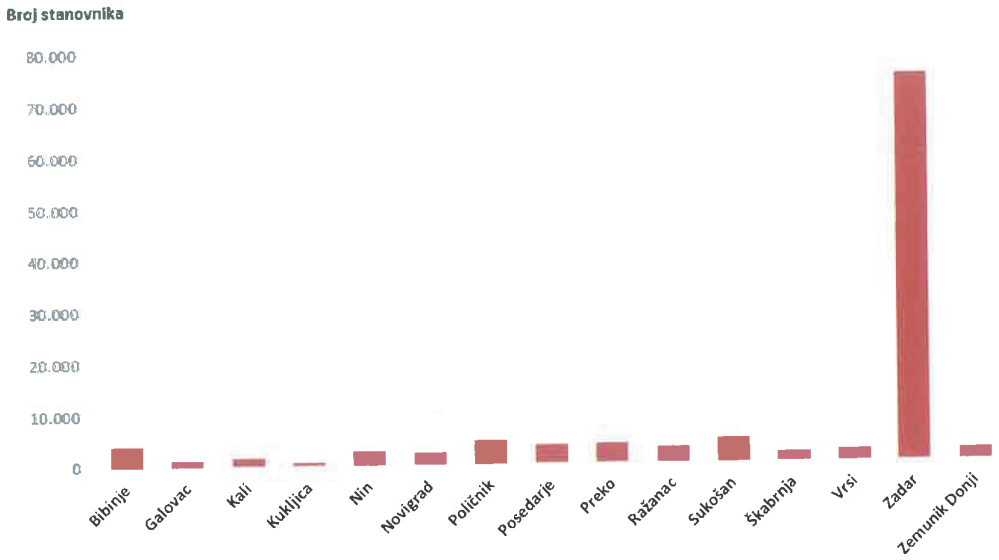
Stranica Prijave 405

2.1.1. Demografsko stanje i dinamika

Stanovništvo je skup osoba koje žive i rade na nekom dijelu Zemljine površine. Ono je odraz prošlih zbivanja, čimbenik sadašnjosti i subjekt budućnosti (Nejašmić, 2005) i kao takvo temeljni je čimbenik prostornog razvoja. Suvremeno stanovništvo prostor prvenstveno prilagođava gradnjom naselja u koja smješta temeljne funkcije za svoju egzistenciju. Radi zajedničkog upravljanja prostorom i uspostavljanja vitalnih veza između naselja potrebno je politički gospodariti prostorom. U Hrvatskoj su naselja stoga udružena u političko-administrativne prostorne jedinice – Gradove i općine čije je osnovno svojstvo lokalna samouprava. Ovim su poglavljem obuhvaćeni prostorni razmještaj, prirodno, prostorno i opće kretanje stanovništva te njegov dobno-spolni i etnički sastav.

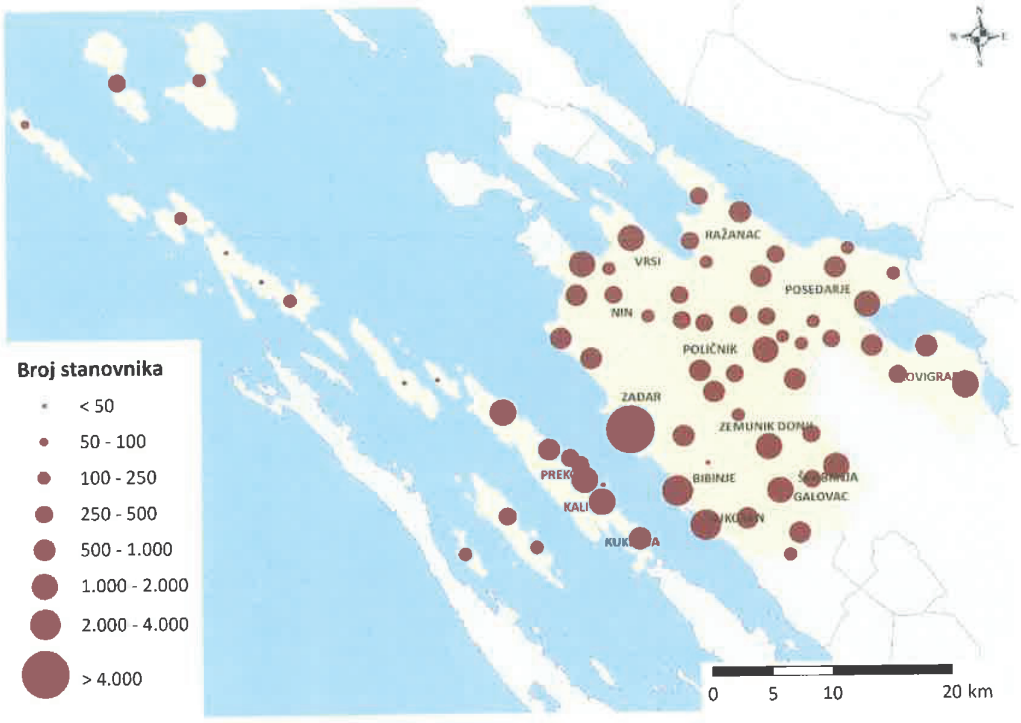
Prema Popisu stanovništva 2011. u UP-u Zadru u petnaest jedinica lokalne samouprave (JLS) živi 113.045 stanovnika. Kako je vidljivo na Sl. 3., postoji izrazit nesrazmjer između broja stanovnika Grada Zadra i ostalih JLS-a UP-a. U Gradu Zadru živi dvije trećine stanovništva (66,4 %) UP-a na čemu se i temelji njegov funkcionalni centralitet unutar, ali i izvan granica urbanog područja.

Stranica Prijave 406

Sl. 3. Broj stanovnika po JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine

U UP-u se razvilo 70 naselja u kojima živi između 29 (Ošljak) i 71.471 (Zadar) stanovnika (Sl. 4.). Sedam naselja ima manje od 100 stanovnika od čega je šest smješteno na otocima i jedan u kopnenom dijelu Grada Zadra. Čak 80 % naselja ima manje od 1.000 stanovnika među kojima i dva općinska središta (Ražanac i Kukljica). U prosjeku u naseljima živi 1.615 stanovnika, no ukoliko iz računice maknemo Grad Zadar, prosječan broj stanovnika po naselju pada ispod 603. Najveći broj naselja smješten je u Gradu Zadru što je posljedica većeg broja otoka koji mu administrativno pripadaju. U odnosu na površinu najveću gustoću naselja ima Općina Poličnik, međutim, prostorno gledajući nema značajnijih nejednakosti u razmještaju, a jedina pravilnost koju je moguće uočiti je da su sva naselja na otoku Ugljanu (kao i na otoku Ižu jugozapadno od njega) smještena na sjeveroistočnoj strani otoka što je posljedica spleta prirodnih uvjeta i socioekonomskih veza.

Sl. 4. Prostorni razmještaj naselja prema demografskoj veličini u UP-u Zadru 2011. godine

Gradska naselja su Zadar i Nin u kojima živi 72.603 stanovnika odnosno 64,2 % stanovništva (Popis stanovništva 2011.) dok na razini Republike Hrvatske 52,1 % stanovništva živi u gradskim naseljima (SPRRH, 2015). Međutim, na objema obalama Zadarskog kanala protežu se dvije gotovo neprekinute urbane zone od Petrčana do Sukošana na kopnu te od Lukorana do Kala na otoku Ugljanu.

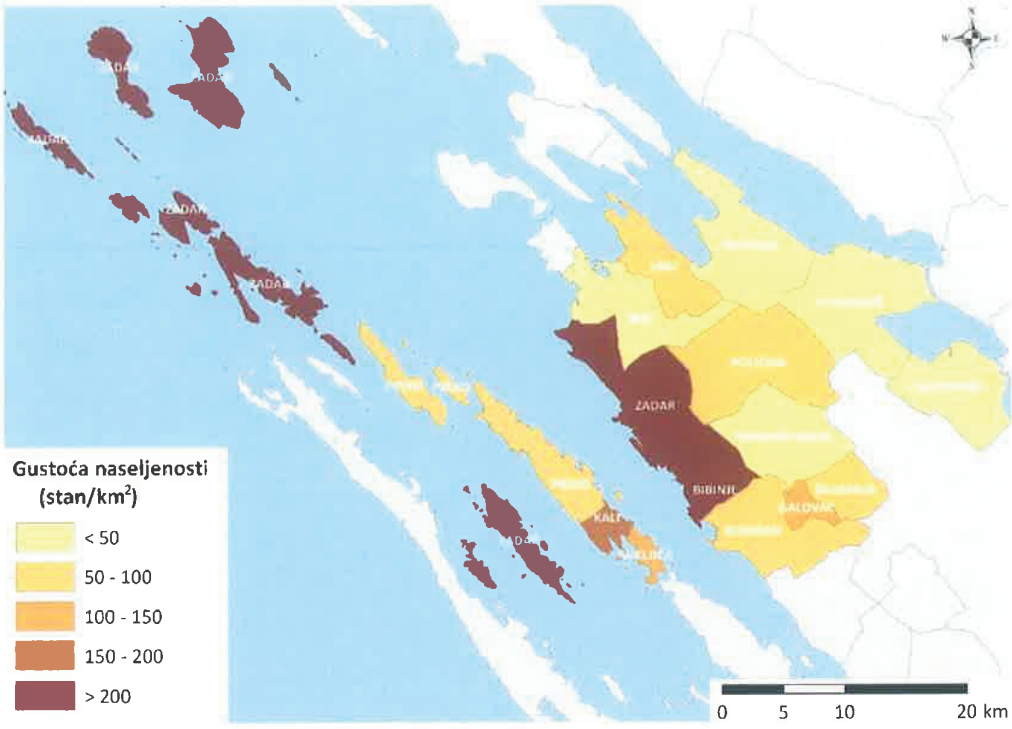
Osnovne demografske analize kojima se u ovom poglavlju podrobnije analiziraju stanje i trendovi vezani uz stanovništvo obuhvaćaju analize prostornog razmještaja i gustoće naseljenosti, analize općeg, prirodnog i prostornog kretanja stanovništva, sastava prema spolu, dobi i etničkoj pripadnosti te problemi povezani uz ta demografska obilježja.

2.1.1.1. Prostorni razmještaj stanovništva

Osnovni su pokazatelji prostornog razmještaja stanovništva distribucija broja stanovnika prema prostornim jedinicama te odnos broja stanovnika i površine prostornih jedinica (tzv. gustoća naseljenosti[1]).

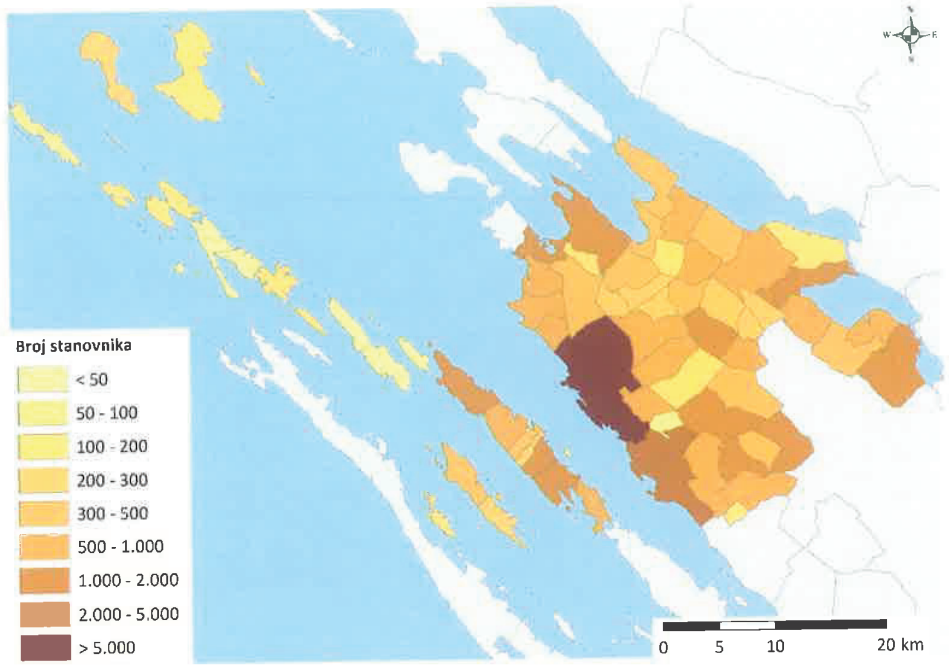
Prostorni razmještaj stanovništva u UP-u Zadru obilježava izrazita polarizacija. Gotovo dvije trećine stanovništva UP-a koncentrirano je na teritoriju Grada Zadra dok je u ostatku UP-a opća zakonitost da je na razini jedinica lokalne samouprave gustoća naseljenosti najveća u naseljima-središtima uslijed koncentracije centralnih funkcija. Na razini UP-a se gustoća naseljenosti smanjuje od grada-središta prema periferiji njegovog gravitacijskog područja (Sl. 5.) sukladno smanjenju broja funkcija odnosno povećanju udaljenosti od centralnih funkcija (Vresk, 2002; Ravetz i dr., 2013). Usporedbe radi, Lajić i Klempić Bogadi (2012) uočili su u riječkoj urbanoj aglomeraciji zakonitost smanjenja doseljavanja stanovništva od središta gravitacijskog područja prema njegovoj periferiji uslijed čega se u istom smjeru smanjuju i demografski rast, gustoća naseljenosti i biodinamika stanovništva. S obzirom na ta obilježja urbano područje Zadar gustoćom naseljenosti slično je drugim južnoeuropskim gradovima u kojima vlada izrazita koncentracija stanovništva u gradu-središtu koja se naglo smanjuje prema rubovima urbane regije (Kasanko i dr., 2005).

[1] *Gustoća naseljenosti povoljniji je pokazatelj prostornog razmještaja stanovništva kada se podaci o broju stanovnika pokazuju površinski umjesto točkasto te u tom slučaju donekle realnije prikazuje razmještaj stanovništva budući da ga dovodi u odnos s površinom administrativnog naselja na koje se podatak odnosi.*

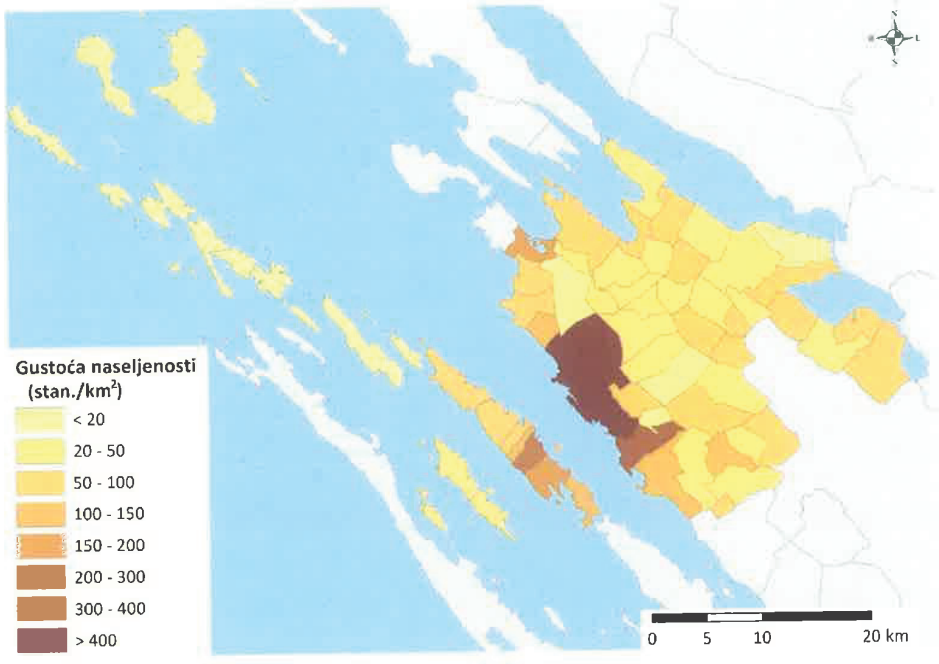

Sl. 5. Gustoća naseljenosti po JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine

Polarizacija je *de facto* još veća na razini naselja. U gradu Zadru koncentrirano je 95,2 % stanovništva Grada Zadra dok u ostalim naseljima živi do 1.000 stanovnika po naselju, a u otočnima i manje (do 300 stanovnika) (Sl. 6.). Gustoća naseljenosti po naseljima ukazuje na još veću polarizaciju. U gradu Zadru na samo 6,5 % površine UP-a živi 63,2 % stanovništva što rezultira gustoćom naseljenosti od čak 1.375 stan./km² dok na otocima u sastavu Grada Zadra gustoća naseljenosti ne prelazi 50 stan./km², a na otocima sjeverne usitnjene skupine ni 20 stan./km² (Sl. 7.).

Sl. 6. Prostorni razmještaj stanovništva po naseljima UP-a Zadra 2011. godine

Sl. 7. Gustoća naseljenosti po naseljima UP-a Zadra 2011. godine

Velike razlike u prostornoj distribuciji stanovništva, poglavito gustoći naseljenosti, svakako treba uzeti u obzir pri planiranju razvoja urbanog područja budući da znatno utječu na socioekonomska i prometna obilježja te pritisak na okoliš. Osnovna posljedica polarizacije prostornog razmještaja stanovništva u urbanom području je koncentracija funkcija u Gradu Zadru. Uz to, veća koncentracija stanovništva u pravilu se odražava kroz smanjenje efikasnosti prometnog sustava, povećanje stope kriminaliteta i zagađenja okoliša koje se može odraziti na ljudsko zdravlje i kvalitetu života (Resnik, 2010; Säynäjoki i dr., 2013).

Stranica Prijave 412

2.1.1.2. Prirodno kretanje stanovništva

Prirodna promjena stanovništva podrazumijeva omjer broja rođenih i umrlih u nekom razdoblju, a dinamika tog omjera u nekom razdoblju predstavlja prirodno kretanje stanovništva. Kad se promatra prirodno kretanje stanovništva, obično se analiziraju stope nataliteta i mortaliteta. Stopa nataliteta podrazumijeva broj živorođenih osoba na 1.000 stanovnika u određenom razdoblju. Stopa mortaliteta pak označava broj umrlih osoba na 1.000 stanovnika u određenom razdoblju (Nejašmić, 2005).

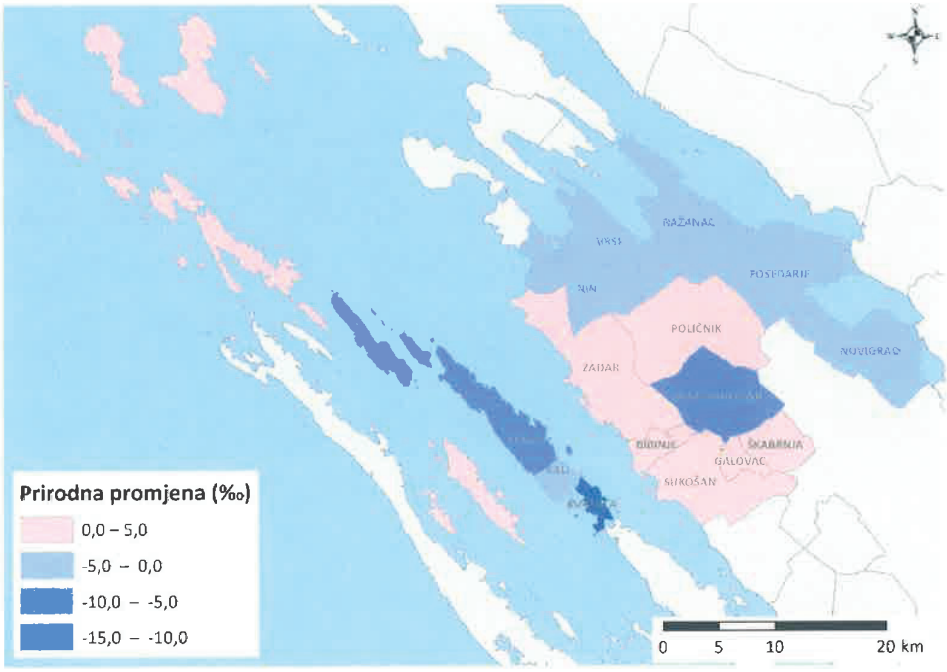
Prema podacima dobivenim od Državnog zavoda za statistiku (2015) stopa nataliteta u UP-u Zadru u razdoblju 2010.-2014. g. iznosila je 10,5 ‰ (Tab. 1. tab. 1. u prilogu). Najveću stopu nataliteta u promatranom razdoblju bilježi Općina Poličnik dok je najmanja stopa nataliteta zabilježena u općinama Kukljici i Vrsima. Općina Kukljica istovremeno bilježi i najviše stope mortaliteta što ovu otočnu općinu čini jedinicom lokalne samouprave s najizraženijom negativnom prirodnom promjenom u posljednjem petogodišnjem razdoblju.

Tab. 1. Prosječne stope nataliteta i mortaliteta UP-a Zadra u razdoblju 2010.-2014. godine

JLS	Stopa nataliteta (‰)	Stopa mortaliteta (‰)	Stopa prirodne promjene (‰)
Bibinje	11,9	7,7	4,2
Galovac	10,7	9,4	1,3
Kali	10,0	12,7	-2,7
Kukljica	7,3	21,3	-14,0
Nin	9,5	12,1	-2,6
Novigrad	9,9	13,0	-3,0
Poličnik	12,4	10,0	2,4
Posedarje	10,1	10,4	-0,3
Preko	8,0	17,1	-9,0
Ražanac	10,3	13,8	-3,5
Sukošan	11,3	9,4	2,0
Škabrnja	11,8	9,0	2,8
Vrsi	7,6	10,1	-2,5
Zadar	10,6	8,7	1,9
Zemunik Donji	10,3	16,7	-6,4
UP ZADAR	10,5	9,7	1,8

U navedenom razdoblju UP Zadar obilježava pozitivna prirodna promjena po prosječnoj stopi od 1,8 ‰ pri čemu je najveći prirast zabilježen u Općini Bibinjama (4,2 ‰). U prostornom kontekstu moguće je uočiti jasnu diferencijaciju pozitivne i negativne prirodne promjene

unutar gravitacijskog područja Zadra (Sl. 8.). Pozitivnu prirodnu promjenu imaju JLS-i I. i II. zone UP-a uz izuzetak Grada Nina i općina Vrsi i Zemunika Donjeg. III., najdalju zonu UP-a u potpunosti obilježava negativna prirodna promjena dok je stanje najnepovoljnije u IV., otočnoj zoni gdje je mortalitet uslijed uznapredovalog procesa starenja stanovništva značajno viši od nataliteta (Graovac Matassi i Bacalja, 2014). Istovremeno Zadarska je županija zabilježila u tom razdoblju negativnu stopu prirodne promjene od 0,7 ‰ što između ostalog ukazuje na bolje životne uvjete stanovništva u UP-u Zadru u odnosu na ostatak Županije. U ovom kontekstu nužno je spomenuti da su demografska kretanja UP-a značajno determinirana kretanjima u Gradu Zadru s obzirom da u njemu živi dvije trećine stanovništva UP-a.

Sl. 8 Prirodna promjena u JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine

Promatrajući prirodno kretanje po godinama može se uočiti da postoje značajne varijacije u stopama nataliteta i mortaliteta u razdoblju 2010.-2014. g. (tab. 1. u prilogu) što je posljedica relativno male populacije JLS-a. Naime, veće JLS (Grad Zadar te općine Bibinje, Sukošan i Poličnik) pokazuju znatno manje varijacije po godinama u odnosu na ostale JLS-e.

Zbog specifične administrativno-teritorijalne podjele u kojoj Grad Zadar obuhvaća JLS-e bitno različitih geografskih obilježja, osnovna dinamička i strukturna obilježja stanovništva valja promotriti na razini pojedinih naselja Grada Zadra. Analizom su utvrđene tri regije unutar Grada Zadra za koje su prikazani podaci: prigradska kopnena naselja, otočna naselja te grad Zadar. Prirodna promjena stanovništva (

Tab. 2. itab. 2. u prilogu) u razdoblju 2010.-2014. g. bila je pozitivna jedino u gradu Zadru (12,9 ‰). S druge strane, njegova prigradska naselja bilježila su prirodni pad (-17,1 ‰). Istovremeno, u otočnim se naseljima Grada Zadra dogodio krajnje visok prirodni pad (-100,8 ‰) što je posljedica vrlo niskog ili u nekim slučajevima (Zapuntel i Premuda) čak nultog nataliteta i, kako će biti pokazano u nastavku poglavlja, visoke ostarjelosti stanovništva.

Tab. 2. Prirodno kretanje stanovništva po naseljima Grada Zadra u razdoblju 2010.-2014. godine

Naselje / prostorna cjelina	Stopa prirodne promjene 2010. - 2014. (‰)
Prigradska kopnena naselja	-17,14
Babindub	0,00
Crno	-22,35
Kožino	0,00
Petrčane	-36,61
Otočna naselja	-100,81
Brgulje	-41,67
Ist	-76,92
Mali Iž	-134,88
Molat	-149,53
Olib	-78,57
Premuda	-46,88
Rava	-76,92
Silba	-82,19
Veli Iž	-120,00
Zapuntel	-142,86
grad Zadar	12,89
Grad Zadar	7,05

Iako u skupinu prigradskih kopnenih naselja spadaju svega četiri naselja (Babindub, Crno, Kožino i Petrčane), broj je stanovnika 2011. g. ondje bio veći u odnosu na deset otočnih naselja Grada Zadra i taj je odnos iznosio 1.984 naspram 1.607.

Vrijednost stope nataliteta u UP-u Zadru, koja je u razdoblju 2010.-2014. g. iznosila 10,5 ‰, kao i opći trendovi odrednica prirodnog kretanja stanovništva upućuju na to da se UP prema teoriji demografske tranzicije nalazi u demografskoj posttranziciji. Riječ je o završnoj fazi razvoja stanovništva koja nastupa nakon završetka demografske tranzicije, odnosno prelaska

s visokih stopa rodnosti i smrtnosti na niske stope rodnosti i smrtnosti uslijed modernizacije društva, poboljšanja zdravstvene zaštite, napretka i širenja obrazovanja i drugih segmenata društveno-gospodarskog i tehnološkog razvoja (Bowen, 1955) u koju određeno područje ulazi kada mu stopa nataliteta padne ispod vrijednosti od 14 ‰ (Nejašmić, 2005). Karakteristike posttranzicije obuhvaćaju stabilizaciju, odnosno prestanak daljnjega pada mortaliteta te nastavak sporog opadanja nataliteta koji vodi stopu prirodne promjene prema nuli, a potom i prema negativnim vrijednostima, a sve to uz uvjete da migracije nemaju značajniji efekt na demografski razvoj promatranoga područja te da se na istome području ne provodi nijedna varijanta stimulativne populacijske politike (Wertheimer-Baletić, 1999). Kako će pokazati naredna poglavlja, migracije imaju važnu ulogu u demografskom razvoju UP-a Zadra, međutim, blago opadanje nataliteta i dalje je vidljivo pa su značajke posttranzicije evidentne. D. van de Kaa (1987) posttranzicijsku fazu naziva i europskom drugom demografskom tranzicijom naglašavajući važnost uloge nataliteta čije niske i opadajuće vrijednosti postaju glavnim modifikatorom budućega prirodnog kretanja. Uzroci takvog tijeka razvoja postaju primarno socio-psihološke prirode i ogledaju se u pomaku vrijednosne orijentacije s obitelji na pojedinca, sve većem raskoraku između konzervativnih i liberalnih poimanja temeljnih životnih vrijednosti te sve većem naglasku na hedonizam i konzumerizam (van de Kaa, 1987; Wertheimer-Baletić, 2013). Iako se Hrvatska formalno gledano u posttranziciji našla još 1970. g. kada joj je stopa nataliteta iznosila 13,8 ‰, riječ je o tzv. pseudoposttranziciji (Wertheimer-Baletić, 2013). Drugim riječima, ulazak Hrvatske u posttranziciju nije bio induciran visokom ekonomskom razvijenošću, već dodatnim faktorima poput vanjskih migracija i ratnih zbivanja. Znakovito je to ne samo za Hrvatsku u cjelini, već i za pojedine regije jer se upravo u razdoblju kada je uslijed rane i dijelom centralne faze demografske tranzicije trebalo doći do demografske ekspanzije stanovništva, velik udio te pozitivne prirodne promjene iselio u prekomorske zemlje. U svjetlu teorije demografske tranzicije budući demografski razvoj UP-a Zadra bit će u uskoj vezi s kretanjem nataliteta koji će se smanjivati zbog spomenutih promjena sustava vrijednosti, a negativne će trendove ublažiti eventualno dosljedna primjena pronatalitetne populacijske politike.

S obzirom da je prirodna promjena važan pokazatelj biodinamike stanovništva i da ima izravne učinke na ekonomske prilike i socijalno planiranje prostora, potrebno je planirati mjere za smanjenje prirode depopulacije u JLS-ima u kojima je ona uznapredovala, a posebice na otocima koji administrativno pripadaju Gradu Zadru.

Stranica Prijave 416

2.1.1.3. Migracijska obilježja

Drugi važan oblik kretanja stanovništva je prostorna pokretljivost koje obuhvaća sve vrste teritorijalne mobilnosti stanovništva u određenom vremenu i prostoru. Prostorna se pokretljivost razlaže na privremene i trajne migracije pri čemu se obično izdvajaju ciklične migracije povezane sa zaposlenošću, školovanjem i drugim razlozima (Nejašmić, 2005). S obzirom da je opće kretanje stanovništva uvjetovano jednim dijelom prostorne pokretljivosti, u ovom će se poglavlju analizirati trajne migracije dok će se ciklične migracije obraditi u kontekstu tržišta rada u poglavlju 2.2.2.3.

Prema podacima s Popisa stanovništva 2011., polovica stanovništva UP-a Zadra (49,9 %) živi u trenutnom mjestu stanovanja od rođenja (Tab. 3.). Najveći udio doseljenog stanovništva u naselja unutar UP-a doselio je iz druge JLS Zadarske županije (42,5 % ukupno doseljenog stanovništva) dok je više od četvrtine stanovništva (28,8 %) doselilo iz drugih županija Republike Hrvatske. Gotovo četvrtina doseljenog stanovništva (24,7 %) imigrirala je iz inozemstva, od čega najveći udio iz Bosne i Hercegovine i Njemačke.

Radi usporedbe, Zadarska županija (46,4 %) i Republika Hrvatska (47,7 %) imaju nešto manje udjele stanovništva koje od rođenja živi u istom naselju u odnosu na urbano područje Zadar. Za razliku od UP-a i Županije u kojima najveći udio doseljenih otpada na stanovništvo doseljeno iz drugih dijelova iste županije, na razini Republike Hrvatske je najveći udio doseljenog stanovništva iz drugih županija (31,2 %). Nadalje, UP Zadar ima manji udio doseljenika iz inozemstva u odnosu na županijski i državni prosjek.

Tab. 3. Doseljeno stanovništvo u UP Zadar i Zadarsku županiju u razdoblju 2011.-2014. godine

Komparabilna statistička jedinica	Godina	Doseljeno stanovništvo					
		ukupno doseljeno stanovništvo	lančani indeks	iz drugog naselja iste JLS (%)	iz druge JLS iste županije (%)	iz druge županije (%)	iz inozemstva (%)
UP Zadar	2011.	2.280	-	6,7	43,0	37,7	12,6
	2012.	2.336	102,5	6,6	43,4	39,4	10,6
	2013.	2.553	109,3	9,7	46,1	31,9	12,3
	2014.	2.706	106,0	8,2	46,3	33,9	11,7
Zadarska županija	2011.	4.043	-	9,1	36,4	40,6	13,9
	2012.	4.175	103,3	8,6	38,1	41,9	11,3
	2013.	4.344	104,0	9,8	41,0	36,3	12,9
	2014.	4.435	102,1	10,0	41,9	36,1	12,0

Analizirajući podatke za razdoblje 2011.-2014. g. moguće je uočiti povećanje učestalosti lokalnih konačnih migracija odnosno doseljavanja iz drugog naselja iste JLS i iz druge JLS unutar Zadarske županije dok se doseljavanje iz drugih županija donekle smanjilo, a doseljavanje iz inozemstva oscilira oko 11 %. Slična su kretanja zabilježena u cijeloj Zadarskoj županiji.

Broj emigranata iz UP-a Zadra i Zadarske županije konstantno se povećavao u razdoblju 2011.-2014. g. (Tab. 4.). U urbanom području Zadru broj odseljenih stanovnika u tom se razdoblju povećao za 41,2 %, a na području Zadarske županije za 45,5 %. Najveći broj emigranata nije odselio izvan granica županije dok je u drugu županiju odselilo nešto više od četvrtine odseljenika. U promatranom razdoblju značajno se povećao i udio iseljenika u inozemstvo, posebice između 2013. i 2014. g.

Tab. 4. Odseljeno stanovništvo prema mjestu emigracije u UP-u Zadru i Zadarskoj županiji u razdoblju 2011.-2014. godine

Komparabilna statistička jedinica	Godina	Odseljeno stanovništvo					
		ukupno odseljeno stanovništvo	lančani indeks	u drugo naselje iste JLS (%)	u drugu JLS iste županije (%)	u drugu županiju (%)	u inozemstvo (%)
UP Zadar	2011.	1.895	-	8,1	52,4	27,5	12,0
	2012.	1.931	101,9	8,0	54,9	26,4	10,7
	2013.	2.327	120,5	10,6	52,0	25,4	12,0
	2014.	2.675	115,0	8,3	48,3	26,4	17,0
Zadarska županija	2011.	3.301	-	11,1	44,5	28,2	16,1
	2012.	3.448	104,5	10,5	46,2	27,5	15,8
	2013.	3.983	115,5	10,7	44,7	26,6	18,0
	2014.	4.804	120,6	9,2	38,7	26,1	26,0

422/1056

2.1.1.4 Opće kretanje stanovništva

Ukupno ili opće kretanje stanovništva obuhvaća ukupnu promjenu stanovništva u danom vremenskom intervalu koja je posljedica prirodne promjene stanovništva (razlike između broja rođenih i broja umrlih) i konačne migracije (razlike između broja konačno doseljenih i konačno iseljenih) (Nejašmić, 2005). Na Sl.10. prikazano je opće kretanje stanovništva po zonama UP-a Zadra u razdoblju 1948.-2011. g.[2] dok je u tablici 3. u prilogu[3] dan pregled kretanja ukupnog broja stanovnika po JLS-ima UP-a u istom razdoblju.

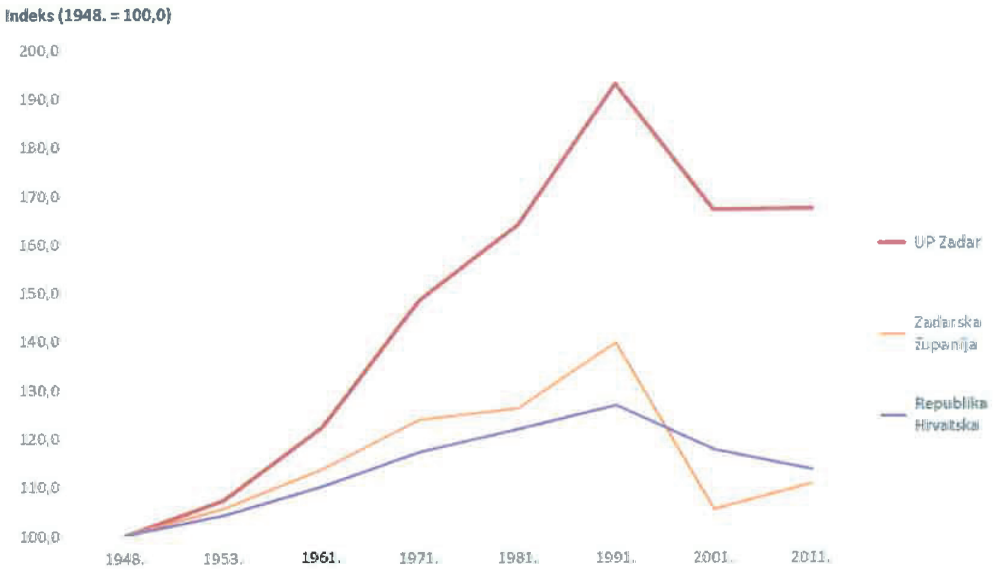
U analiziranom je razdoblju zabilježen značajan porast broja stanovnika UP-a što je sukladno općem kretanju stanovništva Zadarske županije i Republike Hrvatske gdje je porast, međutim, bio relativno manji (Sl.9.). Od završetka Drugog svjetskog rata do 1991. g. bilježen je konstantan porast broja stanovnika što je posljedica značajnog gospodarskog rasta i razvoja industrije, pozitivnog migracijskog salda i prirodnog prirasta. Smanjenje broja stanovnika vidljivo prema Popisu stanovništva 2001. rezultat je uglavnom emigracijskih kretanja tijekom Domovinskog rata. Sva tri područja su na posljednjem popisu stanovništva zabilježila porast broja stanovnika, unatoč tome što većina prostora Republike Hrvatske, kao i Hrvatska u cjelini, gubi stanovništvo. Relativno blaži pad broja stanovnika UP-a u odnosu na Zadarsku županiju tijekom 1990-ih godina uvjetovan je doseljavanjem stanovništva iz drugih dijelova Županije i Republike Hrvatske i pozitivnom prirodnom promjenom, koja u prvom redu vrijedi za Grad Zadar, a posljedica je velikih ulaganja u društvenu i prometnu infrastrukturu (izgradnja autoceste A1 u neposrednoj blizini grada Zadra, gradnja nove luke, otvaranje Sveučilišta, razvoj turizma i s njim povezanih uslužnih djelatnosti...) u posljednja dva desetljeća čime je Grad Zadar postao važno društveno i gospodarsko središte Jadranske Hrvatske što se povoljno odražava na sociodemografsku dinamiku (Klempić Bogadi i Podgorelec, 2009).

---

[2] *Treba spomenuti da se metodologija korištena u službenim popisima stanovništva i u danom razdoblju mijenjala što je utjecalo i na njihove rezultate. Naime, u popisima stanovništva od 1948. do 1991. g. primijenjena je koncepcija stalnog stanovništva što znači da su u ukupan broj stanovnika neke prostorno-administrativne jedinice (naselja, općine, države) ubrojene sve osobe koje su imale prebivalište u toj jedinici, bez obzira na to jesu li u trenutku popisa bile prisutne ili odsutne iz nekog razloga (putovanje, školovanje, služenje vojne obveze i privremen rad u inozemstvu). Za potrebe popisa stanovništva 2001. i 2011. g. korištena je koncepcija uobičajenog mjesta stanovanja, međutim ni rezultati tih dvaju popisa nisu usporedivi iz dva razloga: za razliku od Popisa stanovništva 2011., u Popisu stanovništva 2001. (1) nije prikupljana namjera prisutnosti/odsutnosti, te (2) u ukupan broj stanovnika prostorno-administrativne jedinice uključivale su se i osobe odsutne dulje od godine dana, a koje su se u mjesto prebivališta vraćale na sezonskoj ili mjesečnoj bazi.*

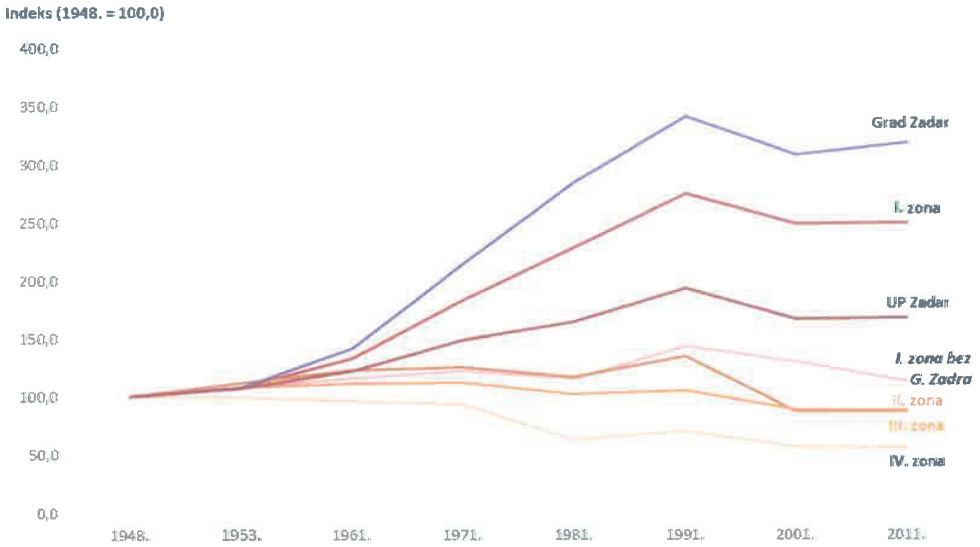
[3] *Treba napomenuti da je Općina Vrsi osnovana između posljednja dva popisa, a naselja Vrsi i Poljica dotada su bila u sastavu Grada Nina te su za potrebe ove analize i tabličnog prikaza ta dva naselja izdvojena iz Grada Nina i promatrana kao zasebne cjeline kako bi se moglo pratiti kretanje stanovništva na prostoru današnje Općine Vrsi.*

Stranica Prijave 420

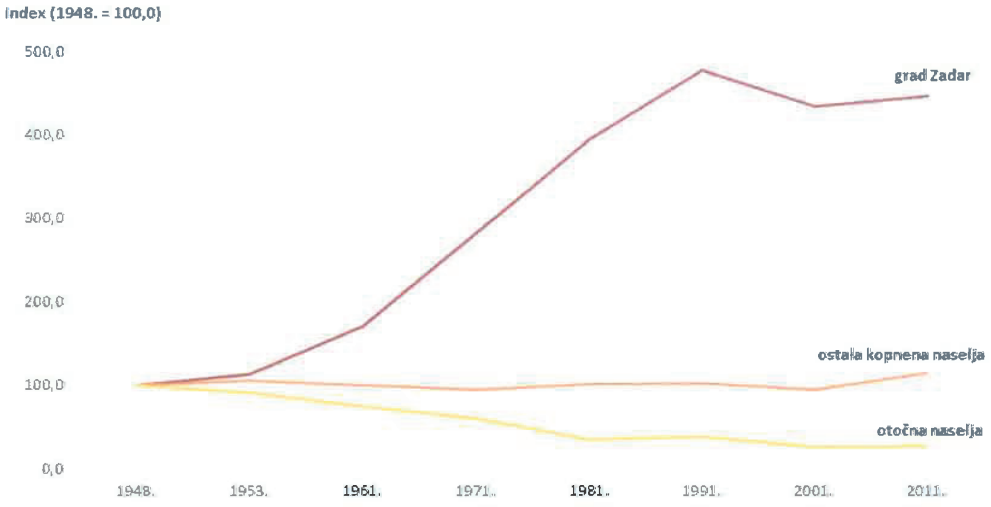
Sl. 9 Usporedba općeg kretanja stanovništva UP-a Zadra, Zadarske županije i Republike Hrvatske u razdoblju 1948.-2011. godine

Unutar UP-a, međutim, stanje je značajno drugačije (Sl.10.;tab. 3. u prilogu). Ukupno je u polovici JLS-a zabilježen pad broja stanovnika što se odrazilo smanjenjem broja stanovnika u svim zonama osim I., a najveće je u IV. zoni u kojoj se stanovništvo u tom razdoblju praktički prepolovilo (-44,2 %: Kukljica -54,3 %, Preko -47,1 %, Kali -28,2 %). Zabilježeni porast u I. zoni UP-a primarno je uvjetovan demografskim rastom Grada Zadra budući da ukupna promjena JLS-a I. zone kad se izuzme Grad Zadar u razdoblju 1948.-2011. g. iznosi tek 12,6 % dok je stanovništvo Grada Zadra poraslo čak 217,9 %. Velik porast broja stanovnika koji je zabilježen u Gradu Zadru i Općini Bibinjama, koja je morfološki praktički srasla s gradom, posljedica je uznapredovalih procesa deagrarizacije, urbanizacije, industrijalizacije i litoralizacije.

Sl. 10. Grafički prikaz općeg kretanja stanovništva po JLS-ima UP-a Zadra (bez Grada Zadra) 1948.-2011. godine

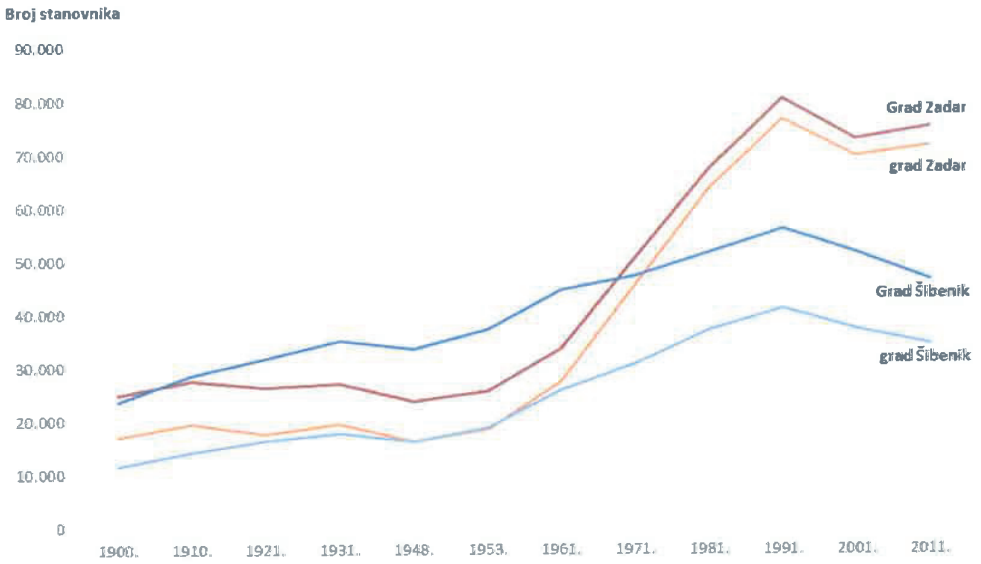
U međupopisnom razdoblju 1991.-2001. g., u kojem su ratom izazvane migracije bile važan čimbenik demografskih kretanja u cijeloj Hrvatskoj, broj stanovnika smanjio se u svim JLS-ima izuzev Općine Sukošana što je najvećim dijelom posljedica deruralizacije i emigracije u grad Zadar i druge gradove izvan UP-a te smanjenja nataliteta koje nije pratilo i smanjenje mortaliteta. U posljednjem međupopisnom razdoblju (2001.-2011. g.) pad broja stanovnika zabilježen je u općinama Ražancu (-5,4 %), Kalima (-5,4 %), Poličniku (-4,2 %), Preku (-1,7 %) te u Gradu Ninu (-40,4 %). Razlozi za to su značajna preseljenja iz navedenih JLS-a u Grad Zadar, starenje stanovništva i povezani procesi te migracije uzrokovane Domovinskim ratom (Graovac, 2004). Općine Kali, Preko i Ražanac bilježe konstantan pad broja stanovnika u recentnom razdoblju te bi zbog toga trebale biti u posebnom fokusu prilikom rješavanja demografskih problema urbanog područja. Istu, ako ne i veću pozornost treba posvetiti otočnim naseljima u sklopu Grada Zadra budući da je to JLS s najvećim rastom broja stanovnika i vrlo različitim geografskim cjelinama. Iz pregleda broja stanovnika (tab. 4. u prilogu) jasno se mogu diferencirati tri zone: grad Zadar u kojem je porast broja stanovnika od 1948. do 2011. g. iznosio 346,2 %, ostala kopnena naselja u kojima je porast bio 15,3 % te otočna naselja u kojima se stanovništvo smanjilo za čak 72,6 % (Sl. 11.). Na otocima je depopulacija uznapredovala najviše u čitavom UP-u i prijeti potpunim gubitkom stanovništva na pojedinim otocima, mada je u posljednjem međupopisnom razdoblju zabilježen blagi rast.

Sl. 11. Opće kretanje stanovništva naselja Grada Zadra po zonama u razdoblju 1948.-2011. godine

Intrigantna je usporedba kretanja broja stanovnika kroz 20. stoljeće Gradova Zadra i Šibenika koju daje J. Faričić (2006). Podjednak broj stanovnika i demografski rast dvaju gradova s početka stoljeća prešao je u stagnaciju između dva svjetska rata što je bilo izraženije u Gradu Zadru koji je 1920. g. Rapallskim ugovorom pripojen Italiji. Zadar je u Drugom svjetskom ratu devastiran, a gospodarski razvoj praktički je prekinut. Nakon pripajanja Zadra natrag u nacionalni teritorij Hrvatske po završetku rata, započela je obnova grada, a prostornoplanski dokumenti nekadašnje Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije s početka druge polovice 20. st. predviđali su usporedni demografski izjednačeni razvoj Zadra i Šibenika do kraja stoljeća. Međutim, 1960-ih godina uslijed obnove grada, integracije u nacionalni prometni sustav te izgradnje željezničke pruge i zračne luke dolazi do gospodarskog i društvenog uzleta (Sl. 12**Error! Reference source not found.**.) uslijed kojeg je postao funkcionalno središte primorskog dijela Hrvatske između riječke i splitske regije.

Stranica Prijave 423

Sl. 12. Kretanje broja stanovnika u Gradovima i naseljima Zadru i Šibeniku od 1900. godine

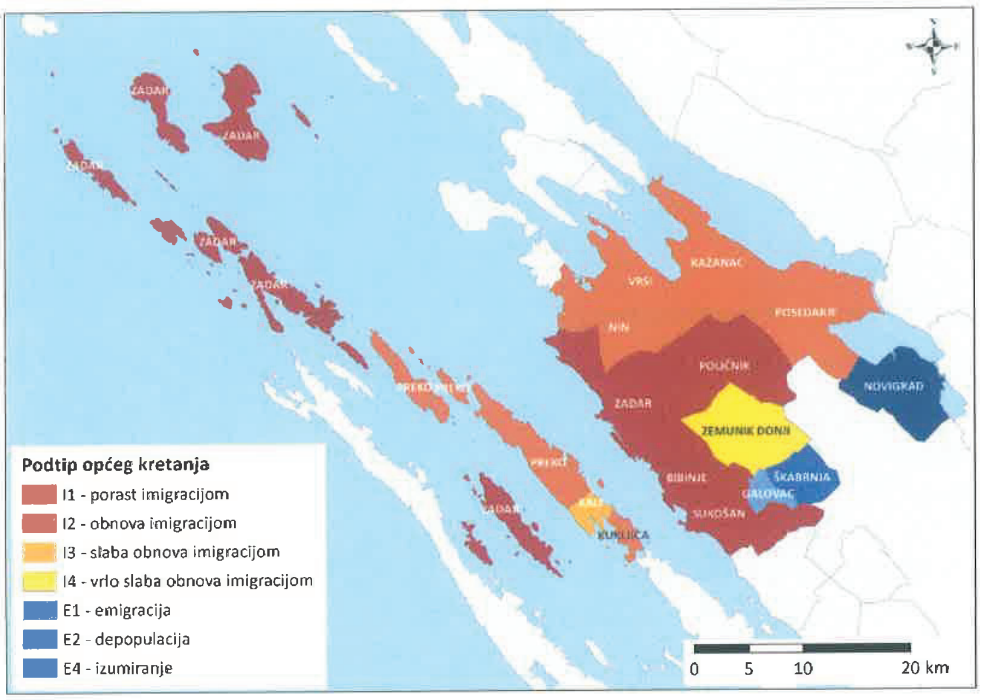
Boljem razumijevanju dinamičkih obilježja stanovništva nekog prostora uvelike pomažu tipovi i podtipovi općeg kretanja stanovništva koje je moguće izdvojiti na temelju međusobnog odnosa vrijednosti općeg (ukupnog), prirodnog i prostornog kretanja stanovništva (Nejašmić, 2005). Svaki od dva osnovna tipa općeg kretanja stanovništva – imigracijski i emigracijski moguće je podijeliti na četiri podtipa koja se izdvajaju na osnovi vrijednosti prirodne promjene i općeg kretanja (Friganović, 1990), kao što je predočeno tablicom 5. u prilogu. U UP-u Zadru utvrđeno je sedam podtipova općeg kretanja stanovništva u recentnom razdoblju 2011.-2014. g., odnosno svi osim podtipa E3 (izrazita depopulacija)[4].

Cjelokupni UP Zadar u navedenom je razdoblju pripadao podtipu I1 (porast imigracijom) zabilježivši pozitivne vrijednosti svih triju indikatora kretanja stanovništva. Usporedbe radi, Zadarska županija u istom razdoblju bilježi podtip I2 (obnova imigracijom) što znači da je na županijskoj razini prisutna negativna prirodna promjena koja usporava rast.

Generalna prostorna slika tipologije općeg kretanja stanovništva UP-a Zadra (Sl.13.) ukazuje na mogućnost izdvajanja triju regija: jezgre s izrazito pozitivnim demografskim trendovima (demografski progresivna područja) te dvije regije koje formiraju prsten oko nje (područja ukupnog rasta s negativnim tendencijama i problemska područja) (Tab. 5.). U demografski progresivna područja ubrajaju se Grad Zadar i općine Bibinje, Sukošan i Poličnik s eventualnim

[4] *Važno je napomenuti kako su zbog nedostatka formalne obaveze odjave mjesta prebivališta podatci o emigraciji dobiveni od Državnog zavoda za statistiku nepotpuni, no uslijed nedostatka alternativnih izvora relevantnih podataka odlučeno je da će se ipak koristiti u analizi.*

izuzećem otoka u sastavu Grada Zadra za koje se očekuje da imaju također vrlo nepovoljna obilježja općeg kretanja stanovništva, međutim zbog nedostatka relevantnih podataka o migracijama na razini naselja, za njih nije bilo moguće provesti ovakvu analizu.

Sl. 13. Tipologija općeg kretanja stanovništva po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2011.-2014. godine

Područja ukupnog rasta s negativnim tendencijama čine općine na otoku Ugljanu, sjeverne JLS (Nin, Vrsi, Ražanac, Posedarje) te Općina Galovac. Riječ je o JLS-ima koji bilježe ukupan rast stanovništva primarno uvjetovan imigracijom (osim Općine Galovca u čijem je slučaju isti proces uzrokovan pozitivnom prirodnom promjenom uz istovremenu emigraciju), no negativna bi prirodna promjena ubrzana procesom starenja stanovništva u budućnosti mogla dovesti do pada broja stanovnika.

Do takve je situacije došlo u Općini Zemuniku Donjem pa je imigracija ondje postala procesom koji više ne obnavlja stanovništvo, već samo usporava ukupan pad. Ukupan pad vidljiv je i u općinama Škabrnji i Novigradu pa spomenute tri JLS čine problemska područja koja bilježe znatno negativnije demografske trendove. Oni su posebno izraženi u Općini Novigradu u kojoj emigracija i negativna prirodna promjena kombinirano utječu na pad broja stanovnika, odnosno izumiranje dok istovremeno Općina Škabrnja bilježi pad broja stanovnika uzrokovan emigracijom i djelomično ublažen prirodnim porastom.

Tab. 5. Regije općeg kretanja stanovništva u UP-u Zadru

Demografska regija	JLS	Podtipovi općeg kretanja	Opis
demografski progresivna područja	Zadar, Bibinje, Sukošan, Poličnik	I1	- zabilježen je ukupan rast koji je posljedica i pozitivne prirodne promjene i pozitivne migracijske bilance
područja ukupnog rasta s negativnim tendencijama	Preko, Kali, Kukljica, Nin, Vrsi, Ražanac, Posedarje, Galovac	I2, I3, I4, E1	- zabilježen je ukupan rast koji je posljedica imigracije; negativna prirodna promjena mogla bi u skoroj budućnosti dovesti do ukupnog pada, osobito jer se radi o područjima koja su istovremeno zahvaćena intenzivnim starenjem stanovništva (posebice JLS na otoku Ugljanu) - iznimka je Općina Galovac u čijem je slučaju rast determiniran pozitivnom prirodnom promjenom, a djelomično ugrožen emigracijom
problemska područja	Novigrad, Škabrnja, Zemunik Donji	E2, E3, E4	- zabilježen je ukupan pad stanovništva uzrokovan negativnom bilancom migracije, a u slučaju Općine Novigrada i negativnom prirodnom promjenom

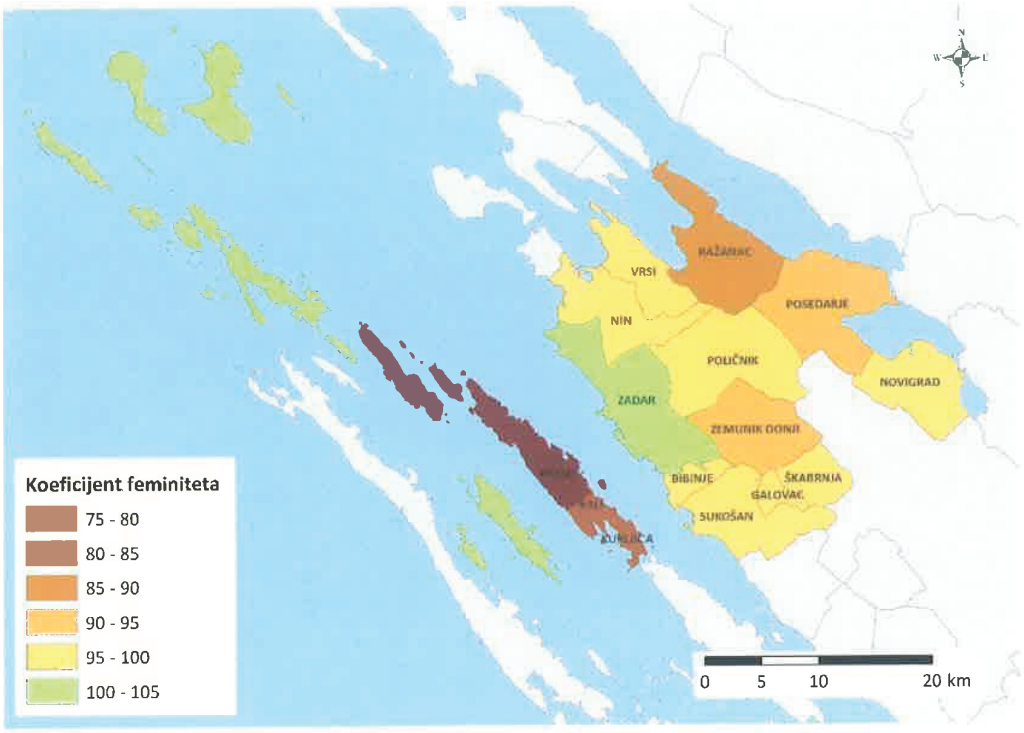
Navedenim trima identificiranim regijama valja različito pristupiti u vidu adekvatnih populacijskih i širih razvojnih politika. Posebnu pozornost treba posvetiti regiji problemskih područja u kojoj je potrebno ciljanim investicijama stvoriti atraktivne faktore koji bi umanjili emigraciju i privukli imigrante te istovremeno provesti pronatalitetnu populacijsku politiku. Pronatalitetna je populacijska politika također od velikog potencijalnog značaja za područja ukupnog rasta s negativnim tendencijama gdje će u protivnom nastavak starenja stanovništva dovesti do daljnjeg pada nataliteta i u konačnici rezultirati demografskim propadanjem.

2.1.1.5 Dobno-spolni sastav stanovništva

Sastav stanovništva obično se analizira s obzirom na spol i dob. Sastav prema spolu u pravilu je posljedica nenormalnih društvenih zbivanja (poput rata) i selektivne migracije prema spolu. Osnovni pokazatelj sastava stanovništva prema spolu su koeficijent maskuliniteta (k_m) koji označava broj muškaraca na 100 žena te koeficijent feminiteta (k_f) koji označava broj žena na 100 muškaraca (Nejašmić, 2005). Koeficijent feminiteta UP-a Zadra prema Popisu stanovništva 2011. g. iznosio je 105,7 (tab. 6.), međutim on je značajno uvjetovan demografskom veličinom Grada Zadra budući da je u većini JLS-a on manji od 100,0. Veći je od 100,0 jedino u Gradovima Zadru i Ninu te općinama Škabrnji i Zemuniku Donjem. Stanje je najlošije u otočnim općinama Kalima (94,5) i Preku (90,4). Usporedbe radi, koeficijent feminiteta UP-a veći je u odnosu na nizozemski Delft i slovački Trencin, a manji od portugalskog Fara, urbanih područja slične demografske veličine (Urban audit, 2015). Veći broj žena u stanovništvu posljedica je starenja stanovništva, a u starijim dobnim skupinama u pravilu je broj žena veći što je posljedica ratnih stradanja muškog stanovništva (u Drugom svjetskom ratu) i tradicionalno veće emigracije muškaraca od žena (Nejašmić, 2005). Stoga je uobičajeno analizirati i specifični koeficijent feminiteta za fertilno stanovništvo budući da je taj pokazatelj u vezi s potencijalnim natalitetom. Specifični koeficijent feminiteta pokazuje da je u UP-u Zadru podjednak broj muškaraca i žena u ranijoj fertilnoj dobi. Međutim, ponovno je taj podatak značajno uvjetovan demografskom veličinom Grada Zadra, a prostorne razlike su još izraženije (Sl. 14.): na otocima je stanje daleko najlošije – koeficijent feminiteta manji je od 85,0, a manji je od 95,0 i u općinama Ražancu, Posedarju i Zemuniku Donjem.

Tab. 6. Pokazatelji sastava stanovništva prema spolu po JLS-ima UP-a Zadra i komparabilnim statističkim jedinicama 2011. godine

Komparabilna statistička jedinica	Broj muškaraca	Broj žena	Koeficijent feminiteta	
			ukupnog stanovništva	dobne skupine 20-39
Bibinje	1.993	1.992	99,9	97,1
Galovac	618	616	99,7	97,0
Kali	842	796	94,5	82,5
Kukljica	360	354	98,3	81,9
Nin	1.354	1.390	102,7	97,6
Novigrad	1.214	1.161	95,6	100,0
Poličnik	2.272	2.197	96,7	96,7
Posedarje	1.841	1.766	95,9	94,8
Preko	1.998	1.807	90,4	76,1
Ražanac	1.503	1.437	95,6	88,2
Sukošan	2.314	2.269	98,1	98,3
Škabrnja	884	892	100,9	97,1
Vrsi	1.027	1.026	99,9	96,7
Zadar	35.733	39.329	110,1	104,7
Zemunik Donji	994	1.066	107,2	90,7
UP Zadar	**54.947**	**58.098**	**105,7**	**101,1**
Zadarska županija	83.504	86.513	103,6	99,1
Republika Hrvatska	2.066.335	2.218.554	107,4	96,6

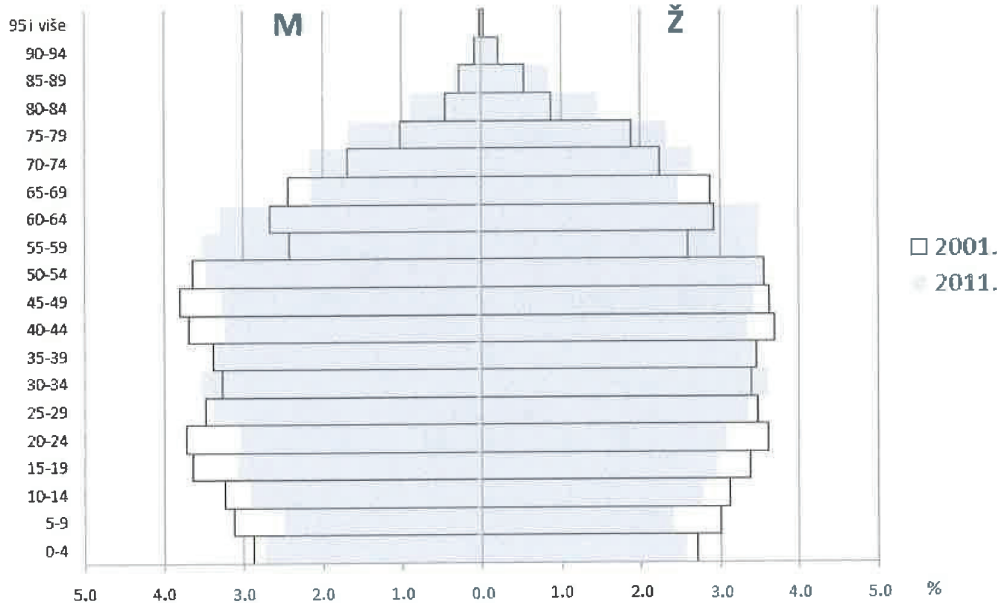
Sl. 14. Koeficijent feminiteta stanovništva starog 20-39 godina po JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine

Posebna je pažnja u analizi posvećena otočnim naseljima koja administrativno pripadaju Gradu Zadru. Dok je u prigradskim kopnenim naseljima te u gradu Zadru broj žena veći od broja muškaraca, što odgovara i stanju na županijskoj i državnoj razini, u otočnim je naseljima taj odnos suprotan pa na svakih 100 muškaraca dolazi 93,9 žena (tab. 6. u prilogu; Sl. 15.).

Sl. 15. Koeficijent feminiteta izdvojenih prostornih cjelina Grada Zadra 2011. godine

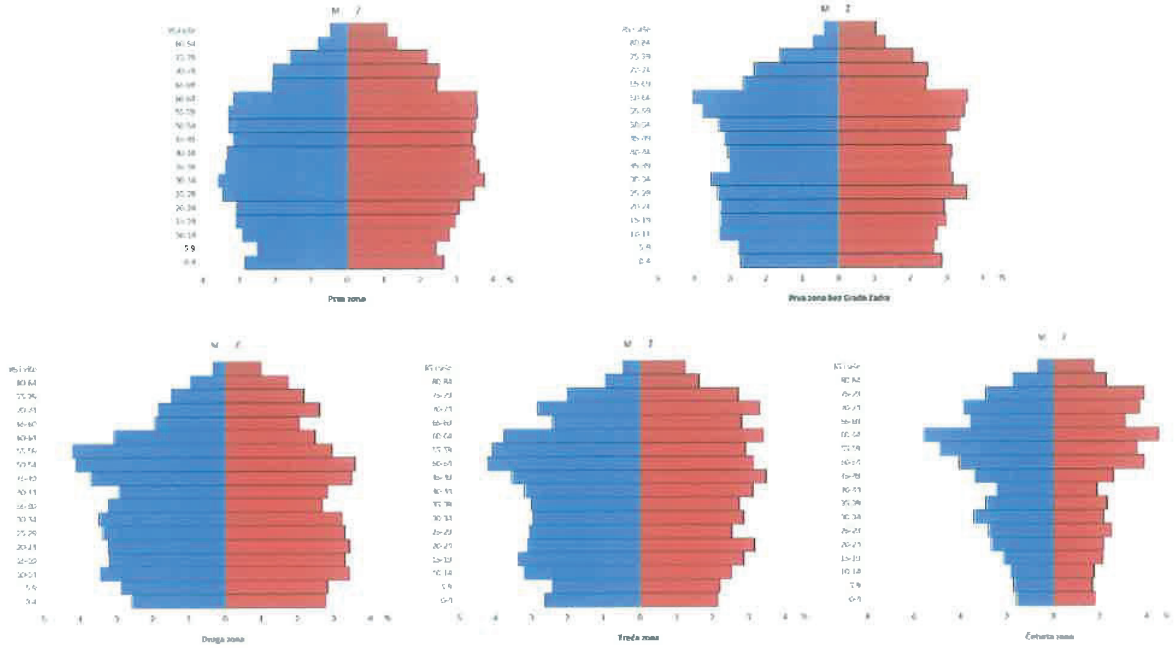
Sastav stanovništva prema dobi jedan je od najvažnijih pokazatelja potencijalne živosti stanovništva nekog područja te je iznimno važan zbog svojih društvenih i gospodarskih posljedica. Dijagram dobno-spolnog sastava stanovništva UP-a Zadra 2001. i 2011. g. ukazuje na smanjenje udjela mlađih dobnih skupina dok se povećava udio starijih dobnih skupina (Sl.16.). Struktura dobnih skupina ukazuje na starenje stanovništva. Prema Friganoviću (1990) stanovništvo UP-a Zadra obilježava duboka starost (udio mladih manji od 30 %, udio starih veći od 15 %). To je u skladu s procesom starenja stanovništva Hrvatske u cjelini kao procesom prirodne depopulacije stanovništva koja se očituje od Popisa stanovništva 1991. Ona se, međutim, ne odražava u općem kretanju stanovništva UP-a zbog pozitivne migracijske bilance.

Sl. 16. Dobno-spolni sastav stanovništva UP-a Zadra 2001. i 2011. godine

Prostorno gledano dobno-spolni sastav stanovništva razlikuje se i po zonama. U svim je zonama zabilježeno suženje baze tzv. dobno-spolne piramide koje ukazuje na staro ili kontraktivno stanovništvo i upućuje na poodmakli proces starenja i smanjenje reprodukcije stanovništva. Udio starog stanovništva (starog 65 godina i više) u UP-u Zadru iznosi 17,4 %, podjednako kao u Republici Hrvatskoj u cjelini, što je prema Nejašmiću (2005) pokazatelj izrazito starog stanovništva[5]. U usporedbi s drugim gradskim područjima u Europskoj uniji, UP Zadar je na razini gradova Slovenije (između 16 i 18 %) dok većinu država (npr. Cipar, Dansku, Irsku, Litvu, Luksemburg, Rumunjsku, Slovačku) obilježava udio starog stanovništva do 16 % (EEA, 2015). stanje se pogoršava od I. prema III. i IV. zoni, a najlošije je u IV. zoni gdje je baza izrazito sužena (udio stanovništva starog 65 i više godina veći je od 20,0 %, a u Općini Preku je veći i od 30,0 %).

[5] *Udio stanovništva stanovništva staro 65 i više godina između 8,1 i 12,0 % ukazuje na staro stanovništvo dok udio veći od 12,0 % ukazuje na izrazito staro stanovništvo (Nejašmić, 2005).*

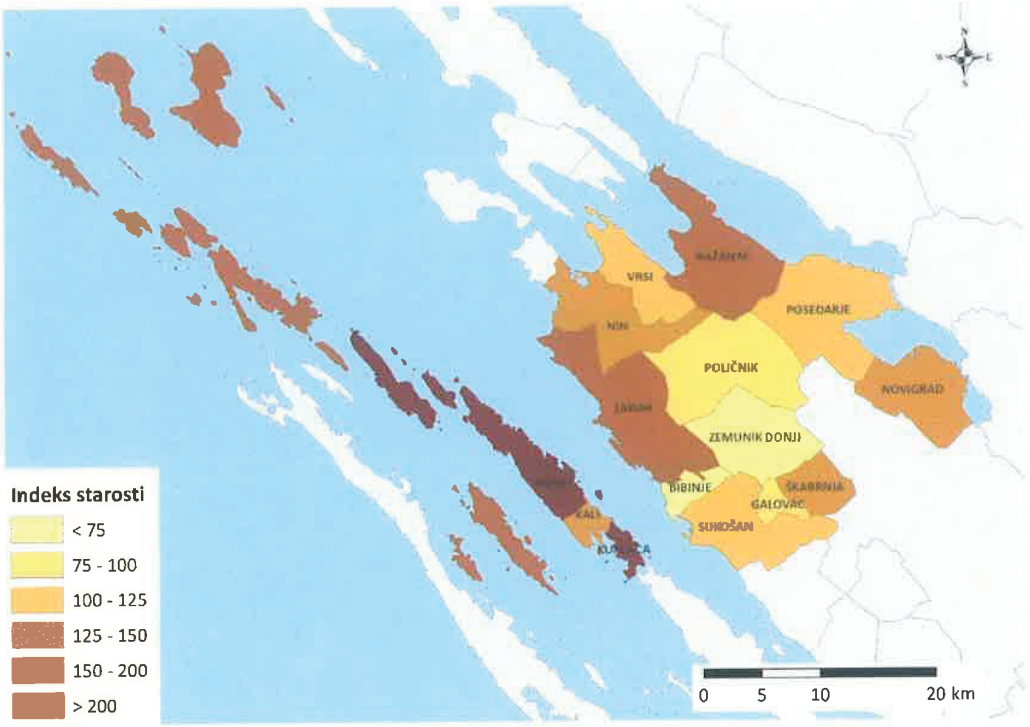

Sl. 17. Dobno-spolni sastav stanovništva po zonama UP-a Zadra 2011. godine

Starost stanovništva ponajbolje ocrtavaju indeks starosti (i_s) koji predstavlja omjer mladog (0-15) i starog (>65) stanovništva te prosječna dob (Nejašmić, 2005). Premda UP u cjelini ima nešto povoljniji indeks starosti u odnosu na Zadarsku županiju i Republiku Hrvatsku (tab. 7.), iz njega proizlazi da je starosna struktura svejedno nepovoljna budući da na 100 osoba starih do 15 godina u UP-u živi 109,9 osoba starijih od 65 godina što u dugoročnom planu implicira negativnu prirodnu promjenu. Uvjetno povoljan indeks starosti (ispod 100,0) imaju jedino općine II. zone izuzev Škabrnje te Općina Bibinje (Sl.18.). U Gradu Zadru i Općini Ražancu na svake dvije mlade osobe dolaze više od tri starije osobe, a u IV., otočnoj zoni stanje je alarmantno. U općinama Preku i Kukljici na svaku mladu osobu dolaze preko tri starije osobe.

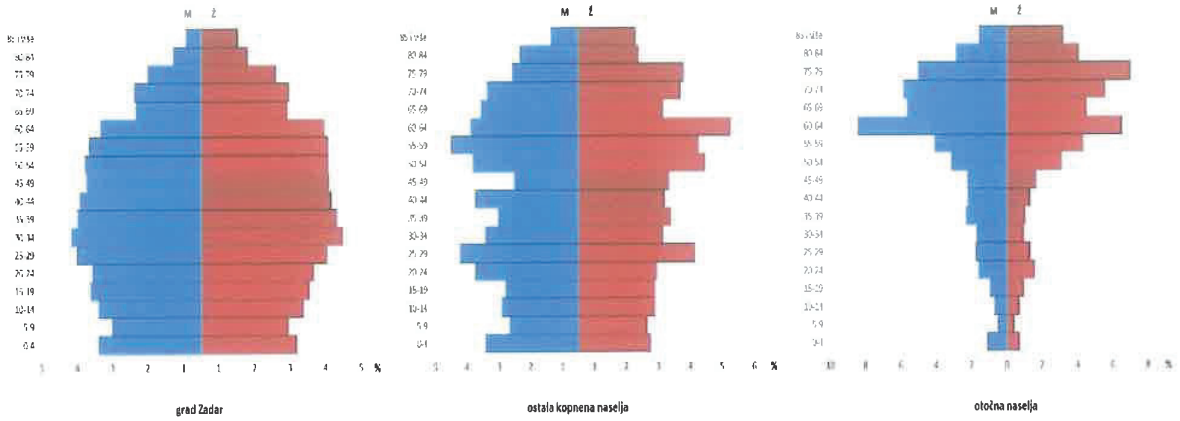
Tab. 7. Pokazatelji sastava stanovništva prema dobi i spolu po JLS-ima UP-a Zadra i komparabilnim statističkim jedinicama 2011. godine

Komparabilna statistička jedinica	Udjeli velikih dobnih skupina (%)			Indeks starosti	Prosječna dob
	0-14	15-64	> 65		
Bibinje	19,8	66,8	13,4	67,8	37,2
Galovac	18,9	66,0	15,2	80,3	38,6
Kali	14,5	64,8	20,6	142,0	43,5
Kukljica	9,7	60,6	29,7	307,3	49,3
Nin	14,7	66,0	19,3	130,9	42,9
Novigrad	16,6	62,2	21,2	127,7	42,0
Poličnik	18,6	66,5	14,9	80,2	38,4
Posedarje	15,9	65,3	18,7	117,6	41,3
Preko	8,8	61,5	30,0	341,2	50,0
Ražanac	13,0	65,2	21,8	168,5	44,3
Sukošan	16,9	65,8	17,3	102,3	40,4
Škabrnja	14,9	64,8	20,3	136,0	42,8
Vrsi	15,9	67,6	16,5	103,5	40,3
Zadar	13,5	65,2	21,4	158,8	44,4
Zemunik Donji	20,8	65,1	14,1	67,6	37,4
UP Zadar	**15,9**	**66,7**	**17,4**	**109,9**	**40,9**
Zadarska županija	15,8	65,7	18,5	117,5	41,4
Republika Hrvatska	15,2	67,1	17,7	116,3	41,3

Sl. 18. Indeks starosti po JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine

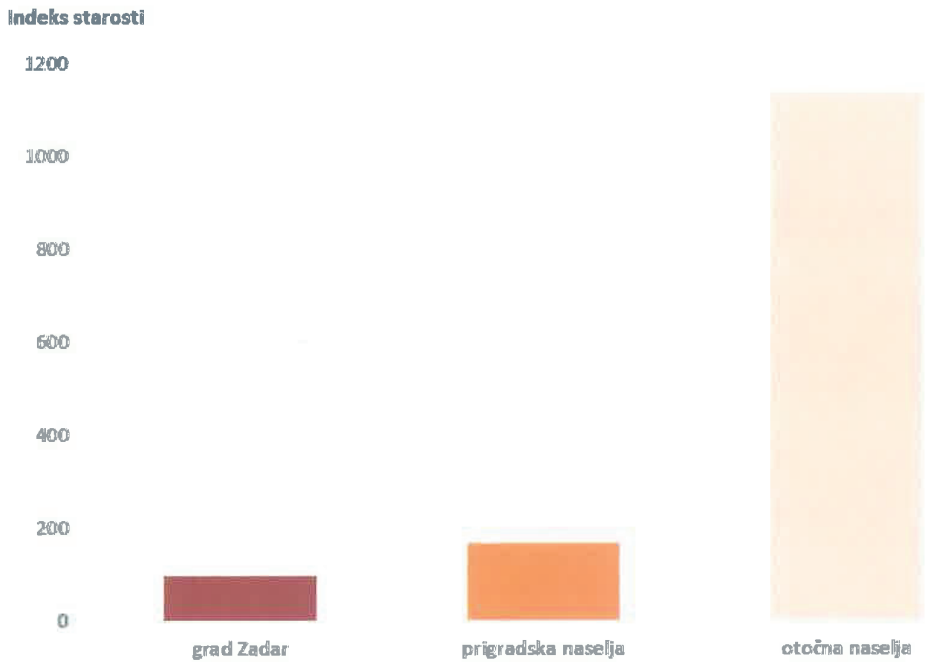
Daleko najznačajnije strukturne razlike koje najbolje odražavaju demografsko propadanje otočnoga prostora ogledaju se u dobnoj strukturi stanovništva Grada Zadra. Jasno se diferenciraju tri zone: (1) grad Zadar u kojem „piramida" ima relativno pravilan oblik urne, (2) ostala kopnena naselja za koja je oblik urne u pojedinim dobnim skupinama poremećen što može biti posljedica migracija u grad Zadar, ali i kompenzacijskog nataliteta koji se očituje u većim dobnim skupinama rođenim neposredno nakon Drugog svjetskog i Domovinskog rata, te (3) otočna naselja u kojima je proces starenja toliko uzanpredovao da glavninu stanovništva čine osobe starije od 60 godina (Sl. 19.).

Sl. 19 Dobno-spolna struktura stanovništva grada Zadra, prigradskih kopnenih te otočnih naselja Grada Zadra 2011. godine

Može se reći da je dobno-spolna struktura relativno povoljna u gradu Zadru gdje na 100 stanovnika u dobi od 0-14 godina dolazi 96,4 stanovnika starih 65 i više godina. U preostale dvije promatrane prostorne cjeline Grada Zadra stanje je iskazano istim indikatorom bitno lošije nego u županijskom (117,5) i državnom prosjeku (116,3) te iznosi 164,5 za ostala kopnena naselja i frapantnih 1.134,4 za otočna naselja (Sl.20. tab. 6. u prilogu). Stanje je u nekim naseljima poput Molata i Zapuntela toliko problematično da u njima 2011. g. nije zabilježen nijedan stanovnik u dobi od 0-14 godina. Apsolutni je rekorder prema indeksu starosti Ist u kojem je indeks iznosio 9.700 što ilustrativno znači da na svakog stanovnika mlađeg od 15 godina dolazi čak 97 starijih osoba.

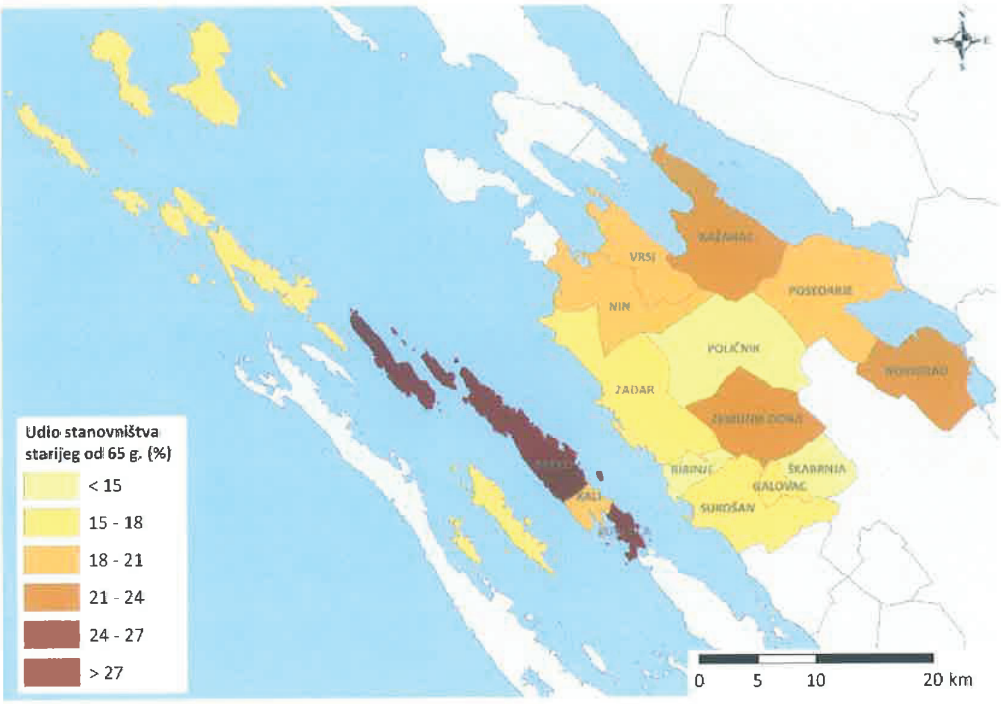
Stranica Prijave 435

Sl. 20. Indeks starosti izdvojenih prostornih cjelina Grada Zadra 2011. godine

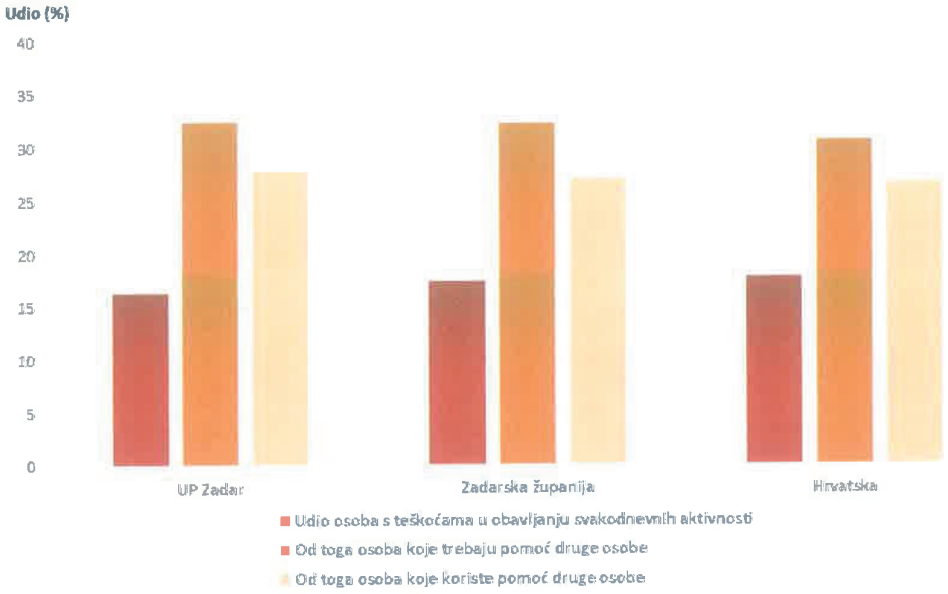
Izneseni rezultati pokazuju kako prema svim demografskim pokazateljima, ali i sveukupnim prostornim specifičnostima otočja administrativno-teritorijalna pripadnost otočnih naselja Gradu Zadru nema uporište u prostornoj logici te bi ju valjalo revidirati. Riječ je o prostoru koji za razliku od imigracijom zahvaćenog urbanog i neposrednog suburbanog područja Zadra bilježi demografsko propadanje što budućnost ekonomskog razvoja u njima dovodi pod veliki upitnik.

U prostornom smislu najveći udio starog stanovništva imaju JLS-i III. zone UP-a, a potom II. zone (Sl.21.). Pritom valja opaziti da u svim JLS-ima stanovništvo obilježava duboka starost, a u Općinama Preku i Kukljici staro stanovništvo čini gotovo trećinu stanovništva.

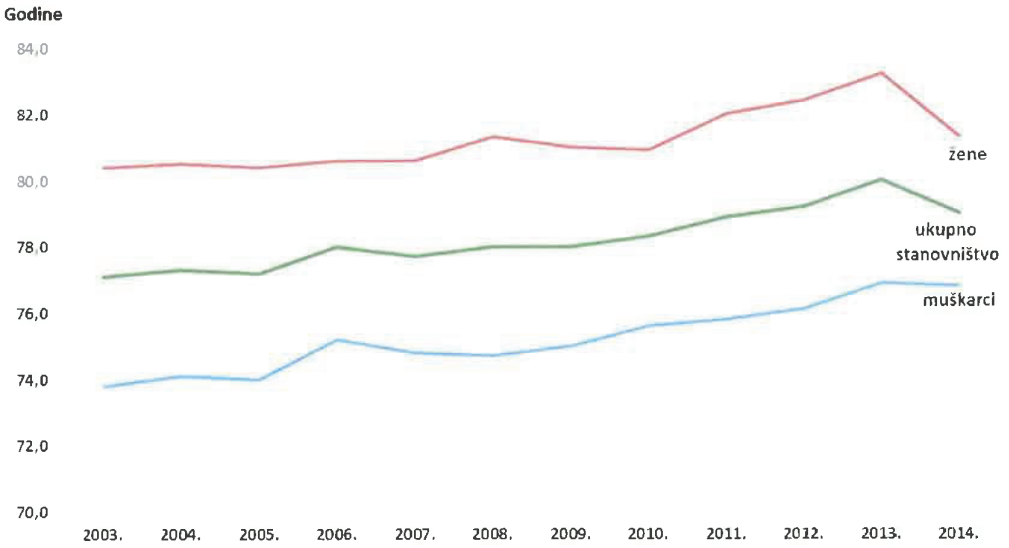
Sl. 21. Udio stanovništva starijeg od 65 godina po JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine

Starenje stanovništva u uskoj je vezi s kretanjem broja osoba s poteškoćama u obavljanju svakodnevnih aktivnosti s obzirom da taj broj raste s dobi, a najveći udio ima stanovništvo starije od 65 godina zbog čega toj socijalnoj skupini treba u planiranju socijalnih usluga pružiti posebnu pozornost. Prema Popisu stanovništva 2011. g. u UP-u je bilo 18.484 osobe s poteškoćama u obavljanju svakodnevnih aktivnosti (16,4 % stanovništva), od toga je bilo 32,4 % osoba koje trebaju pomoć druge osobe dok je pomoć druge osobe zaista i koristilo 27,8 % osoba. Ti su udjeli u skladu s prosjekom Zadarske županije i Republike Hrvatske (Sl.22.). Osobe s poteškoćama u obavljanju svakodnevnih aktivnosti čine najveći udio u ukupnom stanovništvu općina Vrsi (23,3 %) i Preka (28,0 %) dok su najmanje zastupljene u općinama Škabrnji (11,2 %) i Kukljici (12,7 %).

Sl. 22. Osobe s teškoćama u obavljanju svakodnevnih aktivnosti u UP-u Zadru 2011. godine

Očekivano trajanje života u Hrvatskoj niže je za nekoliko godina od prosjeka zemalja Europske unije, a ta je razlika viša za muškarce nego za žene. Grizelj i Akrap (2011) navode da se u Hrvatskoj u prosjeku najdulje živi u jadranskoj regiji. Kako podataka za razinu nižu od županijske nema, ovdje je analizirano očekivano trajanje života u Zadarskoj županiji. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku iznesenih u Zdravstveno-statističkom ljetopisu Zadarske županije za 2014. godinu (2015) jasno je vidljivo kako se očekivano trajanje života ukupnog stanovništva Zadarske županije u dvanaestogodišnjem razdoblju (2003.-2014.) povećalo za 1,9 godina pri čemu je to povećanje bilo znatno veće za žene nego za muškarce (3,0 > 0,9 g.). Valja međutim primijetiti kako, unatoč generalnom trendu rasta, očekivano trajanje života oscilira na godišnjoj razini, a najveći je pad zabilježen u posljednjoj, 2014. g.(Sl.23. tab. 7. u prilogu). U svim je godinama ukupno i očekivano trajanje života po spolu u Zadarskoj županiji veće u odnosu na nacionalni prosjek.

Sl. 23. Kretanje očekivanog trajanja života u Zadarskoj županiji u razdoblju 2003.-2015. godine

U kontekstu općeg kretanja stanovništva valja promotriti i kretanje broja žena u fertilnoj dobi. Udio žena u fertilnoj dobi 2011. g. bio je najviši u I. zoni UP-a (45,9 %), a uvjerljivo najniži u IV. zoni (33,0 %) (tab. 8. tab. 8. u prilogu). I. je zona podrobnije analizirana s obzirom na grad Zadar, kopnena i otočna naselja Grada Zadra budući da navedene podzone bilježe različita strukturna i dinamička obilježja. Uvjerljivo je najniži udio žena u fertilnoj dobi u otočnim naseljima (19,6 % 2001., odnosno 17,9 % 2011. g.). Takve vrijednosti predstavljaju izuzetno problematičnu kočnicu reprodukcije stanovništva, a pridodamo li tomu i ranije identificirani krajnje visok indeks starosti, postaje jasno da je demografska obnova zadarskog otočja zadatak koji će biti nemoguće ostvariti bez poticanja značajne imigracije, a kojoj mora prethoditi i stvaranje ukupnosti atraktivnih gospodarskih i socijalnih faktora nužnih za visoku kvalitetu življenja.

Stranica Prijave 439

Tab. 8. Udio žena u fertilnoj dobi po zonama UP-a Zadra i komparabilnim statističkim jedinicama 2001.-2011. godine

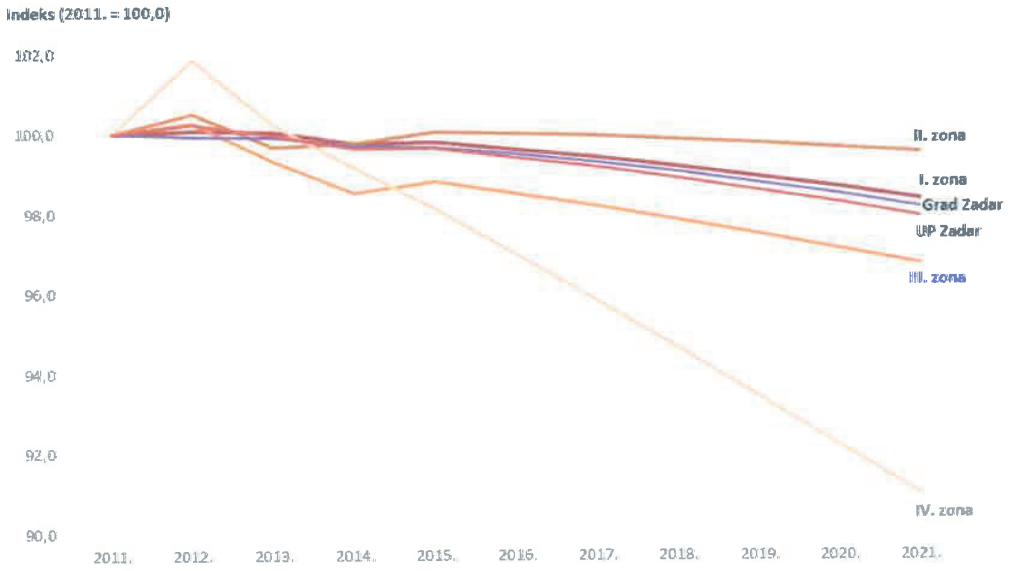
Komparabilna statistička jedinica	2001.			2011.			Indeks promjene udjela žena u fertilnoj dobi
	broj žena u fertilnoj dobi (15 - 49 g.)	ukupan broj žena	udio (%)	broj žena u fertilnoj dobi (15 - 49 g.)	ukupan broj žena	udio (%)	
I. zona	21.782	44.034	49,5	21.118	46.006	45,9	92,8
grad Zadar	*18.123*	*36.152*	*50,1*	*17.668*	*37.535*	*47,1*	*93,9*
ostala kopnena naselja Grada Zadra	*350*	*820*	*42,7*	*385*	*1.016*	*37,9*	*88,8*
otočna naselja Grada Zadra	*160*	*817*	*19,6*	*139*	*778*	*17,9*	*91,2*
I. zona bez Grada Zadra	*3.149*	*6.245*	*50,4*	*2.926*	*6.677*	*43,8*	*86,9*
II. zona	2.161	4.667	46,3	2.127	4.771	44,6	96,3
III. zona	1.869	4.396	42,5	1.857	4.364	42,6	100,1
IV. zona	1.160	3.014	38,5	976	2.957	33,0	85,8
UP Zadar	**26.972**	**56.111**	**48,1**	**26.078**	**58.098**	**44,9**	**93,4**
Zadarska županija	38.088	81.877	46,5	37.654	86.513	43,5	93,6
Republika Hrvatska	1.080.121	2.291.020	47,2	972.948	2.218.554	43,9	93,0

U cjelini gledano, sve komparabilne statističke jedinice osim III. zone UP-a bilježe pad udjela žena u fertilnoj dobi što je u vezi s općim tendencijama pada fertiliteta u Republici Hrvatskoj. Pad udjela žena u fertilnoj dobi u UP-u iznad je prosjeka u IV. (14,2 %) i I. zoni (7,2 %). II. zona bilježi nešto slabiji pad (3,7 %) dok III. zona bilježi stagnaciju (+0,1 %). Prisutna je, dakle, prostorna zakonitost smanjenja intenziteta pada udjela žena u fertilnoj dobi od obale prema unutrašnjosti, pri čemu je otočni prostor priča za sebe jer je trend kretanja dobne strukture ženskog stanovništva ondje uvjerljivo najlošiji.

2.1.1.6 Projekcija stanovništva

Predviđanja budućih demografskih trendova imaju veliko praktično značenje u planiranju društveno-gospodarskog razvoja (Friganović, 1990). Projekcija stanovništva UP-a Zadra rađena je na temelju postojećih podataka o dobno-spolnoj strukturi stanovništva 2011. g. (Popis stanovništva, 2011), podataka o recentnom prirodnom kretanju (dobiveni od Državnog zavoda za statistiku, 2015) te tablice mortaliteta iz kojih su preuzete izglađene vjerojatnosti doživljenja po jednogodišnjim skupinama (Tablice mortaliteta, 2014).

Slika 24. (kao i tab. 9. u prilogu) pokazuje kako se u međupopisnom razdoblju 2011.-2021. g. očekuj isprva stagnacija demografskog razvoja što je u odnosu na općenito negativne trendove u Republici Hrvatskoj velika prednost i potencijal za aktualni i budući gospodarski razvoj. Međutim, do kraja razdoblja bit će evidentan blagi pad broja stanovnika UP-a Zadra – populacija će se prema projekciji smanjiti za 2.357 stanovnika što ukupno smanjenje od 2,1 % u razdoblju 2011.-2021. g.

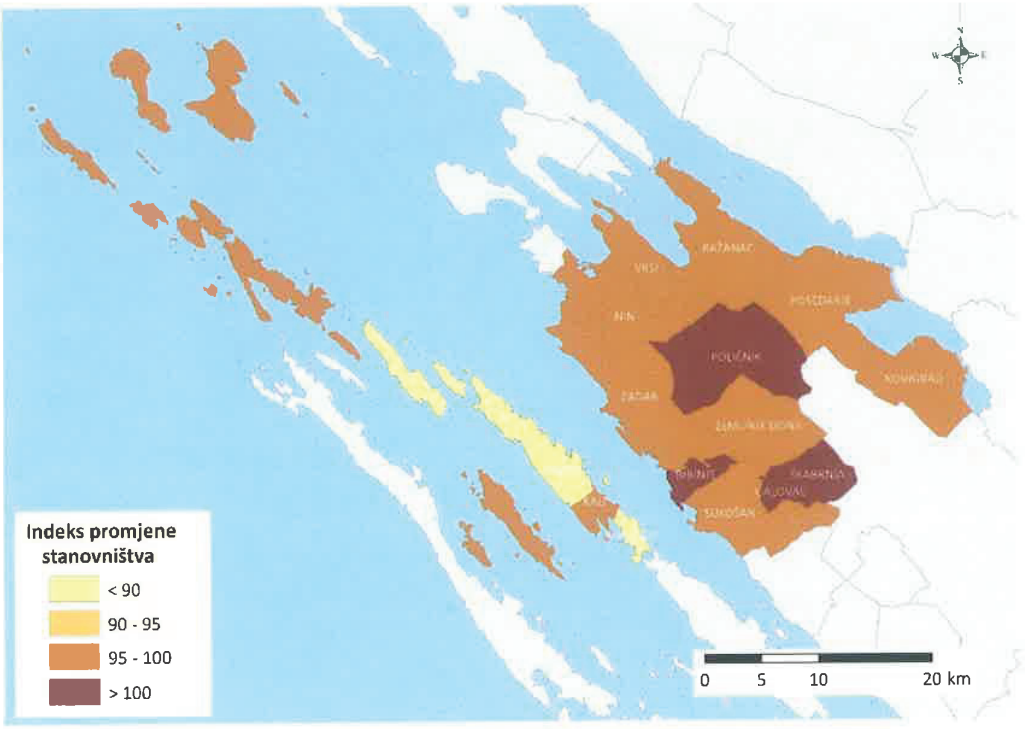

Sl. 24. Projekcija općeg kretanja stanovništva Grada Zadra i zona UP-a Zadra do 2021. godine

Proces promjene broja stanovnika do 2021. g. prostorno je diferenciran (Sl.25. tab. 9. u prilogu). Minimalan pad broja stanovnika imat će JLS-i II. zone i to prvenstveno zahvaljujući smanjenju populacije Općine Zemunika Donjeg od 4,5 % dok se u ostalim JLS-im očekuje stagnacija. Unutar I. zone općine Bibinje i Sukošan imat će minimalan rast dok će ostale JLS

ZADAR URBANO PODRUČJE
Stranica Prijave 441

zabilježiti blagi ukupni pad. Sve općine III. i IV. zone imat će ukupni pad koji će se u III. zoni kretati između 2,4 i 4,9 % dok će on u IV. zoni biti alarmantniji – od 4,4 % u Općini Kalima do čak 11,5 % u Općini Kukljici.

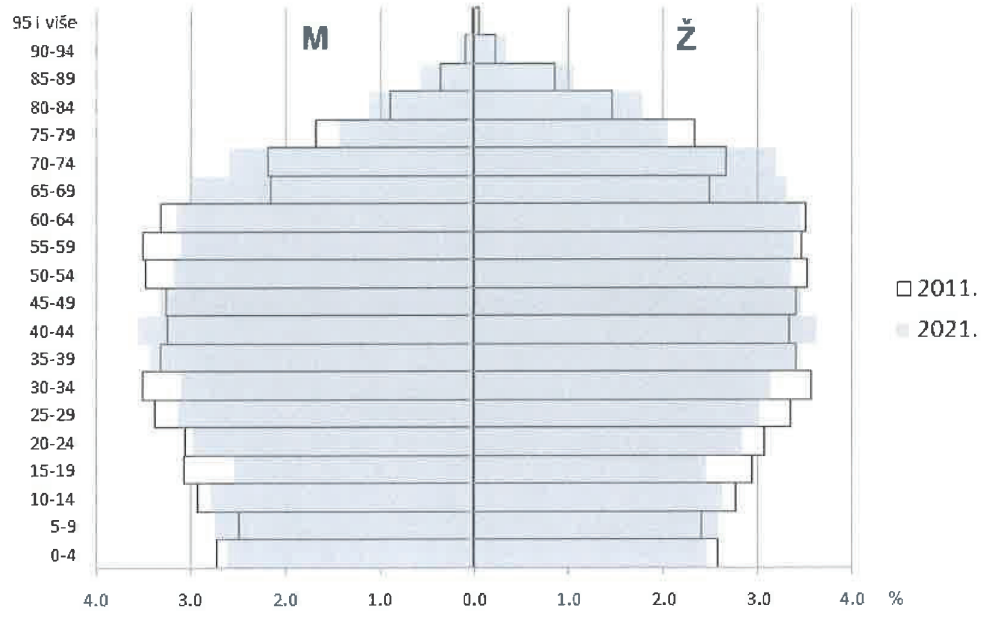
Sl. 25. Projekcija promjene ukupnog broja stanovnika po JLS-ima UP-a Zadra između 2011. i 2021. godine

Rezultati projekcije jednim su dijelom snažno povezani sa stanjem uočenim 2011. g. dok se na primjerima nekih JLS-a opažaju potencijalne promjene u trendovima. U JLS-ima IV. i I. zone (uz izuzetak općina Vrsi i Bibinja) zabilježeno je pogoršanje trendova dok je poboljšanje zabilježeno jedino u općinama Zemuniku Donjem i Škabrnji. Dosadašnja pozitivna kretanja u Gradu Zadru i Općini Sukošanu uslijed pada nataliteta dovest će do stanja obnove imigracijom. Depopulacija će do 2021. g. postati osnovno obilježje općina Kala, Kukljice i Novigrada te Grada Nina uslijed negativne i prirodne promjene i migracijske bilance.

Tab. 9. Regije općeg kretanja stanovništva u UP-u Zadru prema projekciji za 2021. godinu

Demografska regija	JLS	Podtipovi općeg kretanja	Opis
demografski progresivna područja	Bibinje, Poličnik	I_1	- predviđen je ukupan rast koji je posljedica i pozitivne prirodne promjene i pozitivne migracijske bilance
područja ukupnog rasta s negativnim tendencijama	Škabrnja, Galovac, Zemunik Donji, Sukošan, Zadar, Vrsi, Ražanac, Posedarje, Preko,	I_2, I_3, I_4, E_1	- predviđen je ukupan rast koji je posljedica imigracije; negativna prirodna promjena mogla bi u skoroj budućnosti dovesti do ukupnog pada, osobito jer se radi o područjima koja su istovremeno zahvaćena intenzivnim starenjem stanovništva (posebice JLS na otoku Ugljanu) - iznimke su općine Galovac i Škabrnja u čijem je slučaju rast determiniran pozitivnom prirodnom promjenom, a djelomično ugrožen emigracijom
problemska područja	Kali, Kukljica, Nin, Novigrad	E_2, E_3, E_4	- predviđen je ukupan pad broja stanovnika uzrokovan negativnom bilancom migracije i negativnom prirodnom promjenom

Projekcija dobno-spolne strukture stanovništva UP-a Zadra rađena je uz zanemarenje migracija zbog već ranije spomenutih nedostatka detaljnih podataka o migraciji prema dobi (Sl. 26.). Budući da UP kao cjelina bilježi pozitivna migracijska kretanja, u slučaju da se migracije pridodaju dobivenim rezultatima, konačna bi dobno-spolna struktura najvjerojatnije bila nešto povoljnija, međutim, i prikazani su rezultati vrlo vjerna aproksimacija realnosti. Analizom očekivanih promjena dobno-spolnog sastava stanovništva razvidno je kako se u najmlađim dobnim skupinama stanje neće bitno promijeniti, a potvrđuje to i broj djece školskoobvezne dobi (7 do 14 godina) kod kojih je u razdoblju 2011.-2021. g. primjetan blagi pad s 9.659 na 9.529 stanovnika ili 1,3 %.

Sl. 26. Projekcija dobno-spolnog sastava stanovništva UP-a Zadra 2021. u odnosu na 2011. godinu

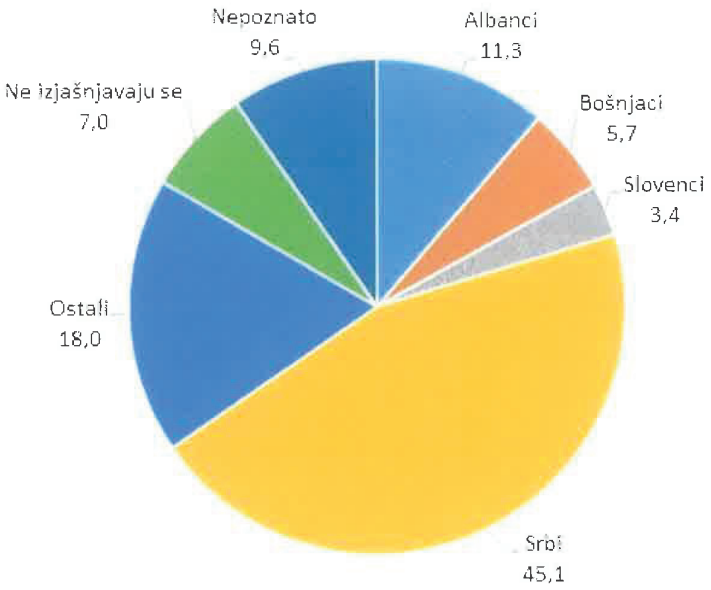
ZADAR URBANO PODRUČJE
Stranica Prijave 444

2.1.1.7 Etničke skupine i manjine

Hrvati su dominantna etnička skupina na području UP-a Zadra čineći 95,0 % stanovništva (Popis stanovništva 2011.). Od ostalih se skupina izdvajaju Srbi (2,3 %), Albanci (0,6 %) i Bošnjaci (0,3 %) te stanovnici koji se nisu izjasnili ili njihova etnička pripadnost nije poznata (0,8 %). Na sl. 27.

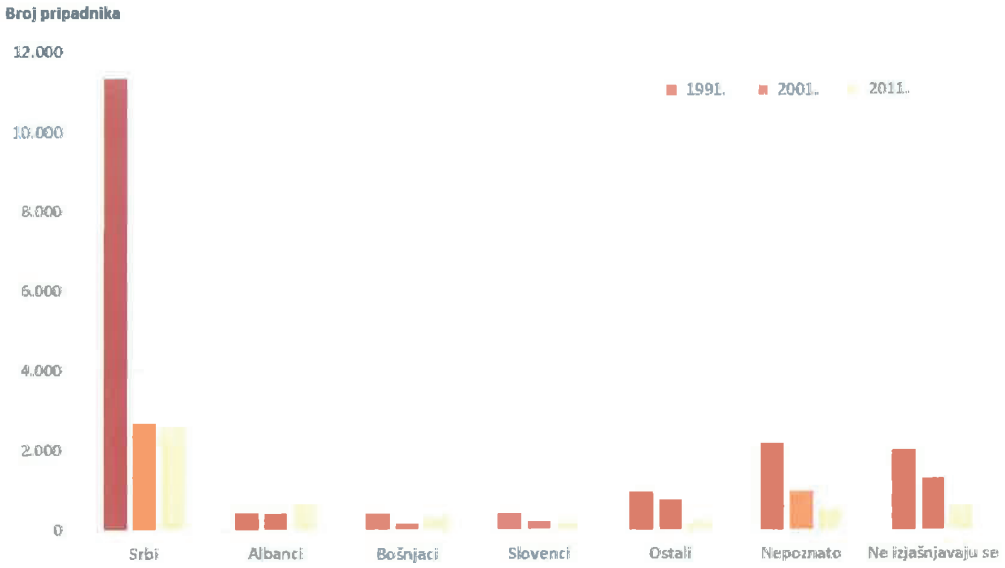
prikazan je udio pojedinih manjina u ukupnom broju stanovnika manjina i stanovnika koji se nisu izjasnili ili je njihova etnička pripadnost nepoznata 2011. g. Prostorno gledajući sve su manjine koncentrirane na području Grada Zadra s time da Srbi razmjerno najveći udio stanovništva čine u općinama Zemuniku Donjem (7,1 %) i Vrsima (6,1 %).

Stranica Prijave 448

Sl. 27. Etničke manjine u UP-u Zadru 2011. godine (u %)

U razdoblju 1991.-2011. g. dogodile su se značajne razlike u etničkom sastavu stanovništva UP-a. G. 1991. Hrvati su činili 81,0 % stanovništva UP-a, a deset godina kasnije 94,1 %, a 2011. g. 95,0 % stanovništva UP-a. Takva promjena rezultat je dvaju glavnih procesa u 1990-ima: doseljavanja hrvatskog stanovništva iz drugih dijelova Zadarske županije i Republike Hrvatske te odseljavanje stanovništva etničkih skupina, u prvom redu srpskog stanovništva uslijed ratnih zbivanja. Srpska se etnička skupina u UP-u Zadru u jednom desetljeću demografski smanjila četiri puta (Sl.28.) dok se istodobno broj Hrvata povećao za preko 25 %. Broj pripadnika drugih prisutnih etničkih skupina u razdoblju 1991.-2011. g. nije se značajnije mijenjao.

Sl. 28. Promjene u broju pripadnika najvećih etničkih skupina u UP-u Zadru u razdoblju 1991.-2011. godine

Na prostoru UP-a Zadra djeluju tri organizacije koje okupljaju etničke skupine i manjine: Zajednica Talijana Zadar, Udruga Albanaca Zadarske županije te Slovensko kulturno društvo Lipa Zadar. Zajednica Talijana osnovana je 1991. g. i broji više od 500 članova, a svrha joj je očuvanje i promoviranje talijanskog jezika i kulture. U Zajednici se održavaju tečajevi talijanskog jezika za djecu i odrasle kao i razne radionice, a aktivnosti nisu namijenjene samo pripadnicima talijanske manjine već svim zainteresiranim sugrađanima. Od društvene infrastrukture, Talijanska zajednica posjeduje knjižnicu s 4.000 djela velikim knjižničnim fondom te izdaje dvojezični tjednik (Zadarski cvrčak), a osnivač je i dječjeg vrtića Pinocchio (Zajednica Talijana Zadar, 2016).

Unatoč relativno malom broju pripadnika romske nacionalne manjine[6], u proteklom je razdoblju zabilježeno nekoliko problemskih situacija u UP-u. Naime, Romi su se tijekom 1990-ih godina iz Slavonije doselili u Općinu Zemunik Donji gdje su naselili napuštene srpske kuće. Problem je nastao kad su Romi počeli paliti gume i plastiku radi dobivanja metala te na taj način degradirati okoliš uslijed čega je stanovništvo prosvjedovalo i nagnalo Rome na iseljavanje iz te općine. Romsko se stanovništvo preselilo u susjedne općine – Sukošan i Poličnik (Brkić, 2011a,b). Sličan se problem potom pojavio i u Općini Poličniku te je državnim inspekcijskim nadzorom utvrđeno kršenje zakona, slučaj je završio na sudu (Općina Poličnik, 2016). Budući da nakon ovakvih događaja postoje mogućnosti otežanog integriranja manjina u sustav redovnog

[6] Na Popisu stanovništva 2011. Romima se izjasnilo svega 12 osoba od čega 8 u Općini Zemunik Donji i 4 u Gradu Zadru.

Stranica Prijave 448

obrazovanja, potrebno je pružiti financijsku i organizacijsku potporu kako bi se preventiralo u slučaju povećanja socijalne isključenosti.

2.1.1.8 Zaključak

U odnosu na teritorij Republike Hrvatske u cjelini, UP Zadar ima relativno povoljna demografska kretanja pa je u posljednjem međupopisnom razdoblju područje u cjelini zabilježilo blagi porast ukupnog broja stanovnika. Pozitivna obilježja vezana uz stanovništvo mogu se pronaći i u činjenici da sve JLS osim Novigrada, Galovca i Škabrnje bilježe pozitivnu migracijsku bilancu u recentnom razdoblju (2011.-2014. g.), a posebno je značajno da se među tim JLS-ima nalaze i općine otoka Ugljana. U slučaju prirodnog kretanja stanovništva stanje je nešto nepovoljnije, no i dalje ohrabruje činjenica da većina JLS-a I. i II. zone UP-a bilježi pozitivnu prirodnu promjenu (Zadar, Bibinje, Sukošan, Poličnik, Galovac i Škabrnja).

Glavni demografski problem čini polarizacija na demografski progresivna te problemska područja koja su uglavnom vezana uz otoke u sastavu Grada Zadra te općine u zaleđu kao što su Novigrad, Škabrnja i Zemunik Donji. Navedena područja zahvaćena su emigracijom, a Općina Novigrad osim toga već sada bilježi negativnu prirodnu promjenu pa je i jedina JLS koja ima podtip općeg kretanja izumiranje stanovništva. Zbog geografskih specifičnosti otoke koji su administrativno-teritorijalno svrstani u sastav Grada Zadra valja promatrati odvojeno pa tada do izražaja dolaze posebno problematična obilježja poput rekordno uznapredovalog procesa starenja stanovništva reprezentiranog upadljivo visokim indeksom starosti od 1.134,4, nesklada spolnog sastava pri čemu na svakih 93,9 žena dolazi 100 muškaraca što je obrnuto od stanja zatečenog na razini UP-a, te izrazito visoke stope prirodnog pada stanovništva koji u prosjeku za otoke Grada Zadra iznosi -100,8 ‰.

Lokalna samouprava UP-a Zadra trebale bi valorizirati povoljne demografske resurse gdje god oni postoje i potaknuti njihovo zadržavanje dok god za to postoje realni uvjeti. Otočni prostor u kojemu su negativni demografski procesi najviše uzeli maha najbolje pokazuju koliko je teško riješiti probleme izumiranja stanovništva kada za to postane prekasno, a isto vrijedi i za Općinu Novigrad u kojem je u razdoblju 2011.-2014. g. stanovništvo izumiralo, a prema rezultatima projekcije stanovništva u njemu se u razdoblju 2011.-2021. g. u slučaju inertnosti relevantnih populacijskih i gospodarskih politika očekuje najveće daljnje smanjenje broja stanovnika što se prema projekciji očekuje i za Grad Nin te općine Kali i Kukljicu.

Nije nevažna činjenica kako se u narednih deset godina na razini UP-a, kao i Grada Zadra očekuje blagi pad broja stanovnika, što uz očekivano smanjenje nataliteta indicira da će demografsku situaciju stabilnom održavati eventualno još imigracija. Ishodišta imigracije trenutno se dominantno nalaze unutar županije i broj imigranata koji od tamo dolaze u porastu je u recentnom razdoblju. Pokazatelj je to da će imigracija još neko vrijeme biti relativno postojana te da će držati ukupno kretanje stabilnim. Međutim, znamo li da ostatak županije bilježi prosječno negativnija demografska kretanja, mogućnosti će se za nadomještaj stanovništva imigracijom u budućnosti postupno smanjivati. Prijeti opasnost da će dugoročno gledano stagnacija prijeći u ukupnu depopulaciju. Demografski će razvoj UP-a stoga ovisiti o

pronatalitetnoj populacijskoj politici UP-a te međužupanijskim i međunarodnim migracijskim kretanjima, odnosno mlado će se reproduktivno i radno sposobno stanovništvo u slučaju dugoročno izvjesnih poremećaja demografskih trendova morati tražiti u preostalim županijama te u hrvatskoj dijaspori. Iako će te potrebe postati kritične u kasnijem razdoblju, o njima valja razmišljati i adekvatne mjere demografskoga razvoja planirati već sada.

454/1056

2.1.2.

Društvena infrastruktura

Stranica Prijave 452

2.1.2 Društvena infrastruktura

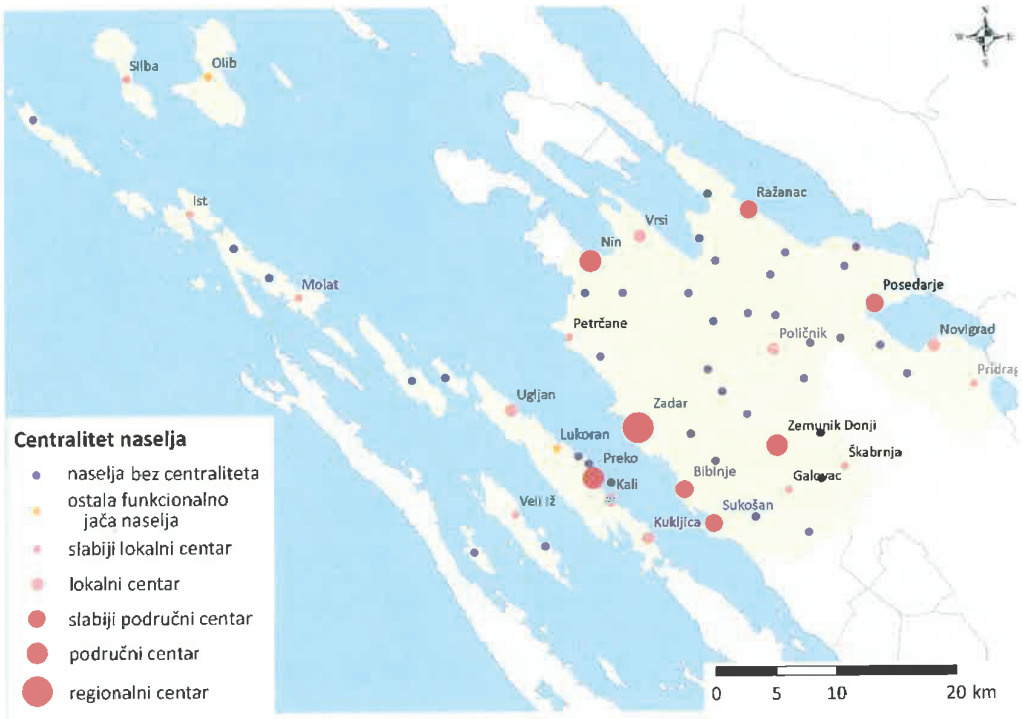
U ovom je poglavlju analizirana društvena infrastruktura urbanog područja Zadar. U dokumentu Izvješće o stanju prostora Republike Hrvatske 2008.-2012. g. kojeg je izdalo Ministarstvo graditeljstva i prostornoga uređenja 2013. g. radi se razlika između infrastrukture i suprastrukture utoliko što suprastruktura podrazumijeva operativne kapacitete, a infrastruktura izgrađene objekte. U tom se dokumentu pod pojmom društvena suprastruktura podrazumijevaju javne službe (iz područja uprave, pravosuđa, znanosti, obrazovanja, kulture, zdravstva, socijalne skrbi i sporta), udruge građana, političke stranke, vjerske zajednice te sadržaji od javnog interesa (ISPRH, 2013). S obzirom da se u ovom poglavlju obrađuju i društvena infrastruktura i suprastruktura, koristit će se zajednički naziv društvena infrastruktura pod kojim će se podrazumijevati i operativni kapaciteti i objekti.

Društvena infrastruktura odraz je socijalnih funkcija nekog područja. Socijalne funkcije podrazumijevaju osnovne ljudske aktivnosti nužne za opstojnost ljudskih zajednica, a koje su zajedničke svim društvenim slojevima (Ruppert i dr., 1981). U prostornoplanskom kontekstu prostorna raspodjela i koncentracija socijalnih funkcija preraspodjeljena s obzirom na suvremena socioekonomska obilježja izvor su centraliteta naselja i dispariteta u razvijenosti različitih prostornih jedinica koji se odražava i u odvijanju demografskih procesa. Posebice je važno istaknuti generalnu zakonitost da u posttranzicijskim zemljama naselja nižeg centraliteta u kombinaciji s udaljenošću od naselja višeg centraliteta imaju negativne demografske trendove što je moguće uočiti i u UP-u (III. i IV. zona odnosno zaleđe i otoci).

Ruppert i dr. (1981) navode sljedeće socijalne funkcije: stanovanje, život u zajednici, rad, opskrba, obrazovanje i rekreacija, a dodatnom funkcijom koja omogućuje fizičko povezivanje ostalih funkcija ističu promet. Prema Ustavu Republike Hrvatske (2014) jedinice lokalne samouprave zadužene su za obavljanje poslova iz lokalnog djelokruga kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, a među njima su poslovi koji se odnose na brigu o djeci, socijalnu skrb, primarnu zdravstvenu zaštitu, odgoj i osnovno obrazovanje, kulturu, tjelesnu kulturu i sport. Jedinice područne samouprave (u ovom slučaju Zadarska županija) obavljaju poslove od područnog značenja, a među njima su poslovi koji se odnose na školstvo, zdravstvo, promet i prometnu infrastrukturu te planiranje i razvoj mreže obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova. S obzirom na tematski raspon socijalnih funkcija, one su obrađene kroz različita poglavlja ove strategije: funkcije rada, opskrbe i turističke rekreacije obrađene su u poglavlju 1.2. Gospodarstvo, funkcija prometa u poglavlju 1.3. Urbano okruženje, funkcija obrazovanja u poglavlju 1.1.4. Odgoj i obrazovanje, a funkcije života u zajednici u sklopu poglavlja 1.1.3. Socijalno uključivanje i usluge socijalne skrbi.

Društvena infrastruktura s obzirom na socijalne funkcije iznimno je važna za funkcionalnu karakterizaciju jedinica lokalne samouprave u sklopu UP-a Zadra i razumijevanje nodalno-funkcionalne hijerarhije unutar UP-a. Lukić (2012) izdvaja šest stupnjeva centraliteta u

Republici Hrvatskoj na temelju opskrbljenosti naselja obveznim funkcijama (obrazovanjem, zdravstvom, sudstvom, financijskim poslovanjem, telekomunikacijama i trgovinom): glavni grad, makroregionalni centar, regionalni centar, subregionalni centar, područni centar i lokalni centar. Prema navedenim kriterijima, u urbanom području Zadru izdvojen je grad Zadar kao regionalni centar okružen sa sedam područnih centara (tri jača: Nin, Preko i Zemunik Donji, te četiri slabija: Posedarje, Sukošan, Ražanac i Bibinje). U UP-u 14 naselja ima status lokalnog centra od čega osam slabijeg lokalnog centra, a još su dva funkcionalno jača naselja na otocima (Olib i Lukoran). Nepostojanje subregionalnog centra na prostoru UP-a može se objasniti velikim nodalno-funkcionalnim značenjem i dominacijom grada Zadra. Valja pak primijetiti da se svi područni centri izuzev Zemunika Donjeg (uslijed važnosti za zračni promet) nalaze na obali. Indikativno je i da se sva centralna naselja na otoku Ugljanu nalaze na njegovoj sjeveroistočnoj obali koja je funkcionalno i prometno povezana s gradom Zadrom. Na otocima koji administrativno pripadaju Gradu Zadru naselja najvišeg centraliteta su slabiji lokalni centri čija važnost proistječe iz potrebe za pojedinim funkcijama uslijed udaljenosti od kopnenih centara dok je njihova demografska veličina kao i demografska veličina njihova funkcionalnog obuhvata neusporedivo manja u odnosu na naselja istog centraliteta u kopnenom dijelu UP-a.

Sl. 29. Naselja UP-a Zadra prema centralitetu 2012. godine

2.1.2.1 Društvena infrastruktura

Društvena infrastruktura u kontekstu ove Strategije obuhvaća sve ustanove na urbanom području koje koriste stanovnici s ciljem izvršavanja poslova, obveza i drugih aktivnosti iz području uprave, obrazovanja, kulture i komunikacija. Prometna infrastruktura je detaljnije obrađena u poglavlju 3.3. Urbano okruženje te iz tog razloga nije obuhvaćena u ovom poglavlju. Kulturna i sportsko-rekreacijska infrastruktura koja je u funkciji turizma detaljnije je obrađena u poglavlju 3.2.3. Turizam. Kao skupina središnjih uslužnih funkcija, društvena infrastruktura najuže je povezana s razvitkom i razmještajem svojih korisnika, a njenim razvojem postižu se viši standard i bolja kvaliteta života.

Tipologija društvenih ustanova na području Zadarske županije (tab. 10. u prilogu) koje su osnovni element cjelokupne društvene infrastrukture na području Zadarske županije odnosi se na kulturno-umjetničke (muzeje, knjižnice i arhive, glazbene ustanove, kazališta i kinematografe), odgojno-obrazovne (dječje vrtiće, osnovne i srednje škole, sveučilišta, ustanove za obrazovanje odraslih), zdravstvene (bolnice, domovi zdravlja, ambulante, ljekarne), ustanove socijalne skrbi (centri za socijalnu skrbi, ustanove za pružanje smještaja te ustanove za pružanje drugih socijalnih usluga), sigurnosne ustanove (policijske postaje), pravosudne ustanove (sudovi), financijske ustanove (poslovnice FINA-e), poštanske ustanove (poštanski uredi), vatrogasne ustanove (vatrogasni domovi) te religijske ustanove (crkve, samostani). Najveći broj društvenih ustanova očekivano se nalazi u Gradu Zadru, prije svega zbog najveće koncentracije stanovništva na zadarskom urbanom području, a samim time i povećane potrebe, odnosno potražnje stanovništva za društvenom infrastrukturom. Grad Zadar je ujedno i jedina JLS u UP-u Zadru koja posjeduje sve navedene tipove društvenih ustanova. Sukladno funkciji grada, Grad Nin predstavlja drugo žarište društvene infrastrukture UP-a prema nesrazmjerno manje od Grada Zadra. Ukupno je u Gradovima Zadru i Ninu smješteno 64,1 % svih institucija društvene infrastrukture UP-a. Prema podacima navedenim u tab. 10. u prilogu, najmanji broj funkcija koje određuju stupanj centraliteta ima Općina Galovac (3) dok ostale općine u I. i II. zoni UP-a imaju između 5 i 6 funkcija što je posljedica izražene funkcionalne ovisnosti o Gradu Zadru. U III. zoni UP-a su razlike manje, premda općine u prosjeku imaju više funkcija od općina u I. zoni pri čemu se kao centar izdvaja Općina Novigrad (10). U četvrtoj pak zoni UP-a centar je Općina Preko (8).

Dok su institucije vezane za kulturu i obrazovanje neravnomjerno, ali donekle ipak raspodijeljene na području čitavog UP-a, institucije vezane uz upravu (policijske postaje, sudovi) su smještene jedino na području Grada Zadra, državne financijske institucije (FINA) nalaze se u Zadru i Ninu, a minimalno jedan poštanski ured smješten je na području svake jedinice lokalne samouprave, izuzev Općine Galovca.

Posebnu pažnju u analizi društvene infrastrukture treba posvetiti njenoj pristupačnosti za osobe s invaliditetom. Područje pristupačnosti u Republici Hrvatskoj uređeno je Zakonom o

prostornom uređenju (2013), Zakonom o gradnji (2013) i Pravilnikom o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjenom pokretljivosti (2007). Prema tome, važno je osigurati osobama s invaliditetom prava na iste mogućnosti kao i za ostale građane. U ovoj je strategiji za svaki segment društvene infrastrukture analizirana pristupačnost za osobe s invaliditetom.

Općenito su na području Grada Zadra uklonjene manje-više sve fizičke barijere i zapreke kako bi se osobe s težim invaliditetom mogle nesmetano kretati po javnim površinama i prometnicama, postavljene su brojne rampe s ciljem dostupnosti svim javnim ustanovama, izgrađeno je posebno prilagođeno kupalište za teško pokretne osobe i osobe koje se kreću uz pomoć invalidskih kolica na plažama Vitrenjak i Kolovare i zatvorenom plivalištu na Višnjiku (Program socijalne skrbi, 2014).

Pristupačnosti bi svih javnih objekata i površina na prostoru UP-a Zadra trebalo učiniti dostupnim za osobe s invaliditetom. Besplatna web- i mobilna aplikacija Wheelmap (Wheelmap.org) sadrži objekte različitih vrsta lociranih na karti, a koje korisnici diljem svijeta samostalno mogu dodavati i uređivati im karakteristike od interesa za osobe s invaliditetom poput stupnja pristupačnosti (nepristupačno, djelomično pristupačno ili pristupačno). Uvidom u inventar UP-a Zadra na spomenutoj web-aplikaciji dolazimo do zaključka kako je količina do sada evidentiranih podataka za osobe s invaliditetom s toga područja iznimno mala što potvrđuje činjenica da većini objekata unesenih na kartu nije određen status pristupačnosti (označeno sivom bojom na slici). Angažman vlasti u informiranju stanovništva o projektu Wheelmap te okupljanje volontera koji bi pomogli u prikupljanju podataka na terenu (crowdsourcing) mogli bi pozitivno utjecati na poboljšanje kvalitete života osoba s invaliditetom, ali i potaknuti vlasnike pojedinih objekata na uklanjanje barijera te izgradnju rampi i drugih oblika lakšega pristupa.

Valja još spomenuti kako je u Strategiji razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. g. prepoznata je važnost razvoja tzv. socijalnog turizma koji bi trebali biti usmjereni na sve društveno ugrožene skupine posebice na osobe mlađe i starije životne dobi te osobe s invaliditetom (NPRST, 2014) što onda uključuje i prilagodbu infrastrukture za olakšavanje pristupačnosti.

Stranica Prijave 456

2.1.2.2 Zdravstvena infrastruktura

Zdravstvena infrastruktura obuhvaća državne i privatne zdravstvene ustanove, njihove kapacitete, raspon usluga i prostorni domet. U ovom poglavlju analizirani su navedeni atributi za UP Zadar prema dostupnim informacijama.

Prema Zakon o zdravstvenoj zaštiti (2014) jedinice lokalne i regionalne samouprave organiziraju i osiguravaju ostvarivanje zdravstvene zaštite na svom području. Zdravstvena se djelatnost kao javna služba obavlja u okviru mreže javne zdravstvene službe i izvan nje pri čemu se za područje Republike Hrvatske i jedinica regionalne samouprave utvrđuje potreban broj zdravstvenih ustanova i privatnih zdravstvenih radnika. Osnivanje svih zdravstvenih ustanova u nadležnosti je jedinica regionalne samouprave i/ili Republike Hrvatske te drugih pravnih i fizičkih osoba.

Zdravstvena djelatnost obavlja se na četiri razine: primarnoj, sekundarnoj, tercijarnoj te razini zdravstvenih zavoda. Primarna zdravstvena zaštita pruža neprekidnu zdravstvenu zaštitu stanovništvu kroz sve životne dobi, a obavljaju je domovi zdravlja, ustanove za zdravstvenu skrb, ustanove za zdravstvenu njegu i ustanove za palijativnu skrb. Sekundarna zdravstvena zaštita podrazumijeva specijalističko-konzilijarnu i bolničku djelatnost koja obuhvaća složenije mjere i postupke što se obavljaju u poliklinikama, općim i specijalnim bolnicama te lječilištima. Tercijarna zdravstvena zaštita podrazumijeva najsloženije zdravstvene mjere i postupke koje obavljaju kliničke ustanove: klinike, kliničke bolnice i klinički bolnički centri. Ljekarnička se djelatnost obavlja na sve tri razine javne zdravstvene zaštite, a obuhvaća opskrbu stanovništva lijekovima i medicinskim proizvodima. Zdravstveni zavodi koji obuhvaćaju sve tri prethodno navedene razine, a podrazumijevaju državne zdravstvene zavode, zavode za javno zdravstvo jedinica područne samouprave te zavode za hitnu medicinu jedinica područne samouprave.

U UP-u Zadru djeluje ustanove primarne i sekundarne zdravstvene zaštite i zdravstveni zavodi (tab. 11. u prilogu) dok ustanova tercijarne zaštite nema, a najbliža ustanova tercijarne zaštite je Klinički bolnički centar Split udaljen od grada Zadra oko 160 km najbržom cestovnom rutom. U području primarne zdravstvene zaštite djeluje jedan dom zdravlja u gradu Zadru. Sveukupno u UP-u djeluju 63 ordinacije opće medicine od čega je 81,0 % privatnih koje imaju ugovor s HZZO-om uz koje djeluju još dvije privatne ordinacije bez ugovora s HZZO-om (obje u Zadru). Nešto manji broj dentalnih ordinacija djeluje u UP-u s podjednakim omjerom javnih i privatnih ordinacija (16,7 naspram 83,3 %), međutim značajno je veći broj ordinacija bez ugovora s HZZO-om: čak 30 ordinacija u Gradu Zadru i jedna u Općini Kalima. Na taj način u UP-u Zadru djeluje preko polovice svih javnih ordinacija opće i dentalne medicine i preko dvije trećine svih privatnih ordinacija opće i dentalne medicine u Zadarskoj županiji. U prostornom pogledu preko dvije trećine svih ustanova primarne zdravstvene zaštite smješteno je u Gradu Zadru od čega sve ustanove za njegu u kući. Jedina JLS bez ordinacije opće medicine je Vrsi čiji su stanovnici upućeni na ostvarivanje primarne zaštite u Gradu Ninu ili općinama Ražancu i

Poličniku, a stanovnici općina Kala i Kukljice usmjereni su dentalne usluge ostvarivati u Općini Preku ili Gradu Zadru.

U sustavu sekundarne zdravstvene zaštite 17 od 18 ustanova smješteno je u Gradu Zadru, a jedna, specijalna Psihijatrijska bolnica u Općini Preku. Takva centraliziranost u Gradu Zadru prisutna je ne samo na razini UP-a već cijele Zadarske županije, a jedino za specijalne bolnice ne vrijedi takav zaključak. Ortopedske usluge na području UP-a Zadra ne nudi ni jedna ustanova već su pacijenti upućeni u Specijalnu bolnicu za ortopediju u Biogradu na Moru koji je od grada Zadra udaljen 30-ak kilometara (ZIP, 2015).

Što se tiče zdravstvenih zavoda, u Gradu Zadru smješten je Zavod za javno zdravstvo Zadarske županije te četiri zavoda za hitnu medicinu s relativno povoljnom prostornom distribucijom. Stanovnici otoka koji administrativno pripadaju Gradu Zadru hitnu medicinsku pomoć mogu ostvarivati putem najbližeg područnog odjela opće medicine Doma zdravlja Zadar na otoku Silbi. Ovaj način pružanja usluga trebao bi se promijeniti nakon planiranog uspostavljanja (sezonskog) medicinskog centra za primarnu i hitnu zdravstvenu zaštitu na otoku Ugljanu koji će pružati zdravstvene usluge za čitav otočni prostor UP-a. Projekt prati i osiguravanje dodatnih timova hitne pomoći za otočno područje, a u planu je i nabava brzih brodova za pružanje hitne pomoći.

Osnovno je, dakle, obilježje zdravstvene infrastrukture UP-a Zadra izrazita centralizacija zdravstvenih ustanova u Gradu Zadru što je prvenstveno uvjetovano političko-administrativnim razlozima (županijsko središte, regionalni centar) i izrazitom koncentracijom stanovništva u toj JLS. Koncentracija zdravstvenih usluga vidljiva je i u izrazitoj koncentraciji liječnika u Gradu Zadru (tab. 10.). U siječnju 2016. g. 89,5 % svih liječnika u UP-u Zadru radilo je u Gradu Zadru. Od ostalih JLS dobro stoji jedino Preko (22, odnosno 5,1 %) što je posljedica postojanja Psihijatrijske bolnice Ugljan dok ostale JLS imaju svega pet ili manje liječnika. Stavljanjem tog broja u odnos prema stanovništvu, razvidno je da većina JLS-a ima manje od jednog liječnika na 1.000 stanovnika. Iznimke su Preko (5,41), Zadar (5,14), Kali (3,03), Nin (1,40) i Kukljica (1,29) što navodi na zaključak da u pogledu broja liječnika otok Ugljan razmjerno dobro stoji (pri čemu treba imati na umu da su Kali i Kukljica među demografski najmanjim JLS-ima UP-a), a stanje je najlošije u kopnenim JLS-ima izvan Grada Zadra. Broj se liječnika nije bitno promijenio u odnosu na početak 2015. g. Zadarska županija u tom razdoblju bilježi povećanje od pet novih liječnika od čega dva otpadaju na UP Zadar. U prostornom je pogledu to povećanje zapravo posljedica različitih promjena po JLS: u Gradu Zadru došlo je do povećanja od osam liječnika dok je u ostalim JLS-ima zabilježena ili stagnacija ili gubitak jednog (Nin, Poličnik, Ražanac, Vrsi) ili dva liječnika (Kali). Pritom valja naglasiti kako je gubitak jednog liječnika u spomenutim JLS-ima vrlo problematičan jer je njihov broj ionako izuzetno malen. Tako je gubitak jednog liječnika u Općini Vrsima u razdoblju 2015.-2016. sveo lokalni ukupan broj liječnika na nulu.

Stranica Prijave 458

Tab. 10. Kretanje broja liječnika po JLS-ima UP-a Zadra i u Zadarskoj županiji u razdoblju 2015.-2016. godine (stanje na dan 1.1.)

Komparabilna statistička jedinica	Ukupan broj liječnika		Stanovništvo		Broj liječnika na 1.000 stanovnika		Razlika broja liječnika (2016./2015.)
	2015.	2016.	2015.	2016.	2015.	2016.	
Bibinje	2	2	4.080	4.105	0,49	0,49	0
Galovac	1	1	1.228	1.229	0,81	0,81	0
Kali	7	5	1.648	1.652	4,25	3,03	-2
Kukljica	1	1	760	773	1,32	1,29	0
Nin	5	4	2.842	2.865	1,76	1,40	-1
Novigrad	1	1	1.306	1.285	0,77	0,78	0
Poličnik	3	2	4.553	4.565	0,66	0,44	-1
Posedarje	1	1	3.586	3.580	0,28	0,28	0
Preko	22	22	4.018	4.064	5,48	5,41	0
Ražanac	3	2	3.012	3.035	1,00	0,66	-1
Sukošan	2	2	4.746	4.786	0,42	0,42	0
Škabrnja	1	1	1.733	1.720	0,58	0,58	0
Vrsi	1	0	2.069	2.074	0,48	0,00	-1
Zadar	376	384	74.791	74.660	5,03	5,14	8
Zemunik Donji	1	1	2.020	2.014	0,50	0,50	0
UP Zadar	**427**	**429**	**112.393**	**112.407**	**3,80**	**3,82**	2
Zadarska županija	*516*	*521*	*170.017*	*170.017*	*3,03*	*3,06*	*5*

Uz efikasno funkcioniranje zdravstvenog sustava drugo važno pitanje pružanja zdravstvenih usluga vezano je uz broj liječnika u UP-u. U Gradu Zadru zaposleno je 84,4 % medicinskih sestara cijelog UP-a (tab. 13.), a od ostalih JLS-a ističu se Preko (10,8 %), Nin (1,4 %) i Poličnik (0,9 %) dok nijedna medicinska sestra ne djeluje u Općini Galovcu. U većini JLS-a broj se medicinskih sestara nije promijenio u razdoblju 2015.-2016. g. Promjene su vidljive jedino u Gradu Zadru (+28) i općinama Posedarje (+1), Ražanac i Vrsi (-1) te Preko (-8). Ohrabruje činjenica da je broj pripadnika zdravstvenog osoblja u recentnom periodu u blagom porastu. Istovremenom stagnacijom stanovništva navedeni trend rezultira blagim porastom broja liječnika i medicinskih sestara na 1.000 stanovnika na razini UP-a što rezultira višom kvalitetom medicinske skrbi. Međutim, dostupnost liječničke skrbi trebala bi biti na mnogo većoj razini u kopnenim općinama izvan Grada Zadra gdje mali broj liječnika i medicinskih

sestara upućuje lokalno stanovništvo na zadovoljavanje potreba za zdravstvenim uslugama u Gradu Zadru. Pretjerana funkcionalna ovisnost o gradu-središtu u kritično važnom segmentu života kao što je zdravstvo može negativno utjecati na sposobnost mjesta da zadrži ili privuče nove stanovnike pa bi u tom smislu valjalo privući i veći broj liječnika onamo gdje ih nedostaje.

Tab. 11. Kretanje broja medicinskih sestara po JLS-ima UP-a Zadra i u Zadarskoj županiji u razdoblju 2015.-2016. godine (stanje na dan 1.1.)

Komparabilna statistička jedinica	Ukupan broj medicinskih sestara		Stanovništvo		Broj medicinskih sestara na 1000 stanovnika		Razlika broja medicinskih sestara (2016. u odnosu na 2015.)
	2015.	2016.	2015.	2016.	2015.	2016.	
Bibinje	4	4	4.080	4.105	0,98	0,97	0
Galovac	0	0	1.228	1.229	0,00	0,00	0
Kali	9	9	1.648	1.652	5,46	5,45	0
Kukljica	1	1	760	773	1,32	1,29	0
Nin	15	15	2.842	2.865	5,28	5,24	0
Novigrad	2	2	1.306	1.285	1,53	1,56	0
Poličnik	10	10	4.553	4.565	2,20	2,19	0
Posedarje	2	3	3.586	3.580	0,56	0,84	1
Preko	127	119	4.018	4.064	31,61	29,28	-8
Ražanac	3	2	3.012	3.035	1,00	0,66	-1
Sukošan	2	2	4.746	4.786	0,42	0,42	0
Škabrnja	2	2	1.733	1.720	1,15	1,16	0
Vrsi	2	1	2.069	2.074	0,97	0,48	-1
Zadar	899	927	74.791	74.660	12,02	12,42	28
Zemunik Donji	1	1	2.020	2.014	0,50	0,50	0
UP Zadar	**1.079**	**1.098**	**112.393**	**112.407**	**9,60**	**9,77**	**19**
Zadarska županija	*1.324*	*1.358*	*170.017*	*170.017*	*7,79*	*7,99*	*34*

U ljetopisu HZJZ-a za 2014. g. navodi se da Opća bolnica Zadar raspolaže sa 491 krevetom i 158 liječnika što je 6,4 % kreveta i 7,6 % liječnika svih općih bolnica u Hrvatskoj. Uzimajući u obzir broj stanovnika UP-a Zadra, OB Zadar raspolaže s 4,3 kreveta i 1,4 liječnika na 1.000 stanovnika (tab. 12. u prilogu), međutim usluge Opće bolnice Zadar koriste pacijenti iz cijele Zadarske županije kao i dio pacijenata iz Ličko-senjske županije. Na razini županije OB Zadar raspolaže s 2,9 kreveta i 0,9 liječnika dok ne razini države sustav općih bolnica raspolaže sa 5,9 kreveta i 0,5 liječnika na 1.000 stanovnika (HZJZ, 2015). Prema tim podacima čini se da je broj kreveta niži od državnog prosjeka dok je broj liječnika nešto viši od prosjeka.

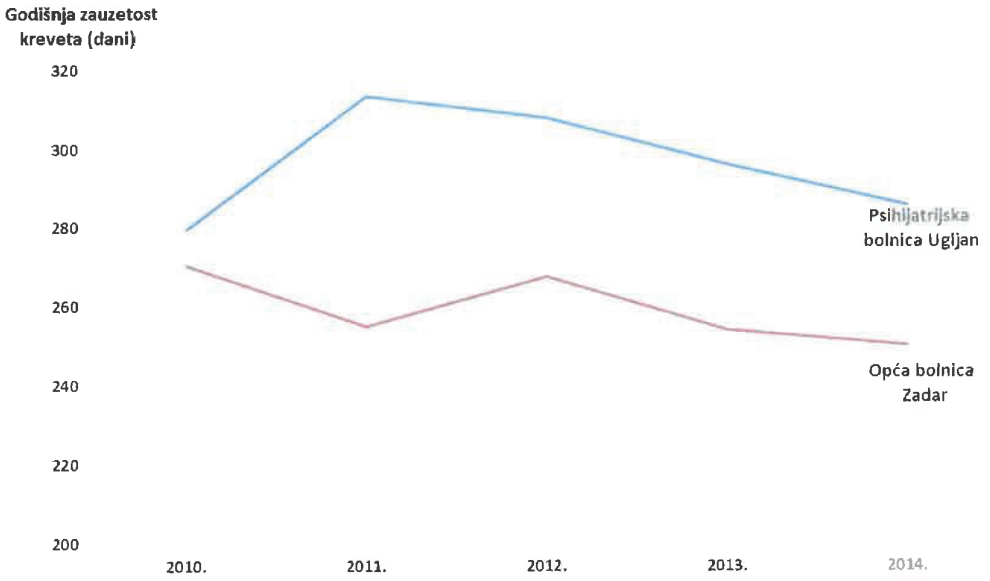
Prema Godišnjem izvješću o radu stacionarne zdravstvene ustanove (2015) trend kretanja broja kreveta u Općoj bolnici Zadar nije se značajno promijenio u razdoblju 2010.-2014. g. (tab 12.) Neznatno je porastao s 488 na 491 krevet, a slično vrijedi i za Psihijatrijsku bolnicu Ugljan gdje je broj kreveta pao za neznatnih 14 kreveta, sa 497 na 483 od 2010. do 2011. g., a potom se ta brojka održala sve do 2014. g. Broj ispisanih pacijenata po krevetu više se nego udvostručio (+160,7 %) u Psihijatrijskoj bolnici Ugljan dok je u Općoj bolnici Zadar došlo do smanjenja za 3,3 %.

Tab. 12. Kretanje broja kreveta, ispisanih pacijenata po krevetu i godišnja zauzetost kreveta bolnica u UP-u Zadru u razdoblju 2010.-2014. godine

Ustanova	Odjel	Indeks promjene (2014 /2010.)		
		broj kreveta	broj ispisanih pacijenata po krevetu	godišnja zauzetost kreveta (dani)
Psihijatrijska bolnica Ugljan	Psihijatrija	100,0	82,9	58,8
	Kronične duševne bolesti	97,1	131,9	99,9
	ukupno	**97,2**	**260,7**	**102,2**
Opća bolnica Zadar	Interna	100,0	106,4	98,7
	Infektologija	100,0	106,7	120,4
	Dermatologija	100,0	18,8	17,8
	Neurologija	100,0	72,2	85,7
	Psihijatrija	100,0	113,3	102,5
	Pedijatrija	100,0	100,3	108,8
	Kirurgija	98,9	99,1	85,7
	Dječja kirurgija	100,0	109,2	105,2
	Neurokirurgija	90,0	96,7	107,8
	Maksilofacijalna kirurgija	100,0	58,7	34,2
	Urologija	100,0	91,0	99,7
	ORL	125,0	74,4	68,2
	Oftalmologija	100,0	82,8	77,0
	Ginekologija	102,9	92,8	79,4
	Anesteziologija	92,3	116,6	124,0
	ukupno	**100,6**	**96,67**	**92,5**

Kretanje godišnje zauzetosti kreveta nije pokazivalo nikakvu izraženu zakonitost uz prisutne oscilacije u slučaju obiju zdravstvenih ustanova te stagnaciju u slučaju Psihijatrijske bolnice Ugljan i smanjenje od 7,5 % u slučaju Opće bolnice Zadar (Sl.30.**Error! Reference source not found.**). Godišnja je zauzetost kreveta kod pojedinih djelatnosti najviše u Opće bolnice Zadar

porasla na odjelu infektologije, gdje je 2014. bila zabilježena za 20,4 % veća godišnja zauzetost nego 2010. g. S druge strane, najveće smanjenje godišnje zauzetosti kreveta bilježi dermatologija (-82,2 %).

Sl. 30. Godišnja zauzetost kreveta u bolnicama u UP-u Zadru u razdoblju 2010.-2014. godine

Gledajući statistiku svih stacionarnih zdravstvenih ustanova[7] Zadarske i susjednih dalmatinskih županija te Republike Hrvatske u cjelini, Zadarska županija raspolaže s natprosječnim brojem kreveta i liječnika na 1.000 stanovnika, no isto tako i natprosječnom iskorištenošću kreveta tijekom godine, iako je broj pacijenata po krevetu godišnje ispod prosjeka Republike Hrvatske (tab. 13.). Statistički podaci za druge dalmatinske županije pokazuju da stoje uglavnom lošije od državnog prosjeka te se može zaključiti da Zadarska županija ima najoptimalniji sustav javnog zdravstva među sjeverno i srednjodalmatinskim županijama. Budući da se većina zdravstvenih ustanova nalazi na području grada Zadra, ove su statistike relevantne i za područje UP-a Zadra.

Tab. 13. Kapaciteti stacionarnih ustanova u Zadarskoj županiji i komparabilnim statističkim jedinicama 2014. godine

[7] *Stacionarne zdravstvene ustanove obuhvaćaju sve javne i privatne zdravstvene ustanove u kojima se obavlja stacionarno liječenje pacijenata.*

Parametri	Zadarska županija	Šibensko-kninska županija	Splitsko-dalmatinska županija	Republika Hrvatska
broj kreveta	1.124	483	2.091	25.219
broj kreveta na 1000 stanovnika	6,61	4,42	4,60	5,89
broj liječnika	202	167	550	5.963
broj kreveta po jednom liječniku	5,56	2,89	3,80	4,23
godišnja zauzetost kreveta	269	244	215	259
iskorištenost kreveta (%)	73,73	66,82	59,00	71,01
broj pacijenata po krevetu	27,72	34,32	26,76	29,44

Sukladno Nacionalnoj strategiji izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine (2007) zdravstvene ustanove dužne su poduzeti sve odgovarajuće mjere kako bi osobama s invaliditetom osigurala pristup zdravstvenim uslugama i uslugama rehabilitacije vezanim uz zdravstvenu zaštitu te osigurale da se zdravstvene usluge nalaze što je moguće bliže zajednicama u kojima ti ljudi žive, uključujući ruralna područja. Prema podacima dobivenim od Upravnog odjela za zdravstvo i socijalnu skrb Zadarske županije zdravstvene su ustanove na području UP-a prilagođene osobama s invaliditetom na način da im je omogućena fizička dostupnost zdravstvena zaštite. Ipak, s obzirom da Odjel nema obuhvatne podatke za pojedine zdravstvene ustanove, pretpostavlja se, iz navedenoga da je razina dostupnosti zdravstvenih usluga osobama s invaliditetom na određenoj ljestvici zadovoljstva ispunjena i da naprosto uvijek postoji prostor za poboljšanjem istih.

Iako se ne navode eksplicitno, problemi sustava zdravstva UP-a spomenuti su u pojedinim planovima razvoja zdravstvene zaštite te Strategijama. Program zdravstvene zaštite Grada Zadra 2013.-2015. godine ističe kako je većina ambulanti na otocima UP-a smještena u starijim zgradama zbog čega se javlja potreba povremenog uređenja istih ili cjelovita adaptacija. Velik problem predstavlja i disperzija ordinacija opće medicine po mjesnim odborima. Primjerice u Gradu Zadru najveći broj ambulanti opće medicine smješten je u užoj gradskoj jezgri što s jedne strane predstavlja problem stvaranja dodatnih prometnih gužvi na Poluotoku, a s druge strane problem nedovoljne dostupnosti zdravstvene skrbi starijim i teže pokretnim osobama koje žive u rubnim dijelovima grada. U Strategiji razvoja Grada Zadra (2013) kao ključni problemi navedeni su infrastrukturni problemi (dislociranost hitne pomoći, nedostatak ambulante za turiste, nedostatak prostora za provođenje različitih zdravstvenih programa i dr.), nedostatak liječnika s posebnim naglaskom na određene vrste specijalista (npr. specijalisti medicine rada, anesteziolozi, ortodonti i dječji psihijatri) i nedovoljna zdravstvena zaštita na otocima.

Navedeno ukazuje na nužnost razvoja dodatnih obrazovnih sadržaja i obrazovanja za zdravstvene djelatnike: specijalističko obrazovanje hitne medicine za liječnike koji rade na objedinjenim bolničkim odjelima hitne službe, osposobljavanje i medicinsko obrazovanje zdravstvenih djelatnika te dodatno ciljano obrazovanje za niže zdravstvene radnike.

Budući planovi razvoja svakako će razmotriti potrebe sustava zdravstva i poticati daljnju disperziju ambulanti opće medicine po mjesnim odborima gdje one još u Gradu Zadru ne postoje. Nastojat će se udovoljiti povećanim potrebama posjetitelja tijekom sezone ulaganjem u ambulantu za turiste kao i raditi na kontinuiranoj adaptaciji i uređenju otočkih ambulanti kako bi zadovoljavale kriterij kvalitete zdravstvenih usluga. Uz to, kao jedan od najvećih infrastrukturnih projekta na području zdravstvene zaštite u zadnjih 20 godina u UP-u ističe se Poliklinika Opće bolnice Zadar koja se nalazi u Gradu Zadru. Isto tako, Zavod za hitnu medicinu i Dom zdravlja Zadarske županije u okviru svojih planova i programa rade na poboljšanju i gradnji objekata za provođenje zdravstvene djelatnosti.

2.1.2.3 Kulturna infrastruktura

Kulturna infrastruktura podrazumijeva institucije i događaje koje se bave očuvanjem i promocijom kulturno-povijesne i umjetničke baštine te suvremenim kulturnim aktivnostima, a mogu biti u državnom i privatnom vlasništvu. Ministarstvo kulture (2015) klasificira kulturnu infrastrukturu na devet sektora: glazbu i glazbeno-scenske umjetnosti, dramske umjetnosti, audiovizualne umjetnosti, knjige i nakladništvo, knjižničnu djelatnost, arhivsku djelatnost, muzejsko-galerijsku djelatnost, vizualne umjetnosti te inovativne umjetničke i kulturne prakse. Poseban segment kulturne infrastrukture koja ima važnost za identitet mjesta i turističku ponudu je kulturna baština koja je obrađena u sklopu poglavlja 3.2.4. Turizam.

Uzimajući u obzir specifičnosti bogate kulturne baštine i infrastrukturnu opremljenost UP-a Zadra, analizirani su sektori glazba i glazbeno-scenske umjetnosti, dramske umjetnosti, audiovizualne umjetnosti, knjižnična djelatnost, arhivska djelatnost i muzejsko-galerijska djelatnost. Analizirane su javne institucije (tab. 13. u prilogu), udruge i kulturne manifestacije u kulturi. Prema registru udruga (2015) na području UP-a je na dan 28. 11. 2015. g. djelovalo 30 udruga u umjetnosti i kulturi od čega 28 u Gradu Zadru (2 na Olibu), dvije u Općini Preku te po jedna u općinama Vrsima, Kukljici i Zemuniku Donjem.

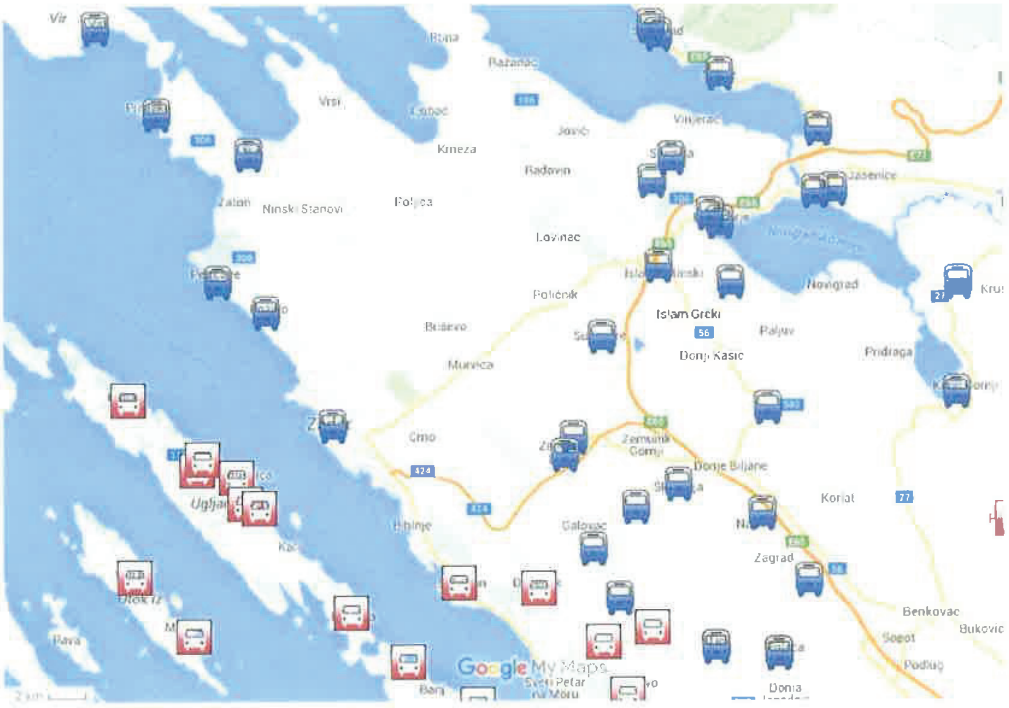
Tab. 14. Broj ustanova i udruga u kulturi po JLS-ima UP-a Zadra 2015. godine

JLS	Muzeji i povijesne zbirke	Knjižnice i arhivi	Školske knjižnice	Glazbene ustanove	Kazališta	Kinematografi	Udruge u kulturi	
							25.11.2015	26.2.2016
Bibinje	1	0	1	0	0	0	0	0
Galovac	0	0	1	0	0	0	0	0
Kali	0	1	0	0	0	0	0	0
Kukljica	0	0	0	0	0	0	1	1
Nin	6	0	1	0	0	0	0	0
Novigrad	1	1	2	0	0	0	0	0
Poličnik	0	0	1	0	0	0	0	0
Posedarje	0	0	1	0	0	0	0	0
Preko	0	0	1	0	0	0	2	2
Ražanac	0	1	1	0	0	0	0	1
Sukošan	0	0	1	0	0	0	0	0
Škabrnja	0	0	1	0	0	0	0	0
Vrsi	0	0	0	0	0	0	1	1
Zadar	7	17	27	1	4	1	25	34
Zemunik Donji	0	0	1	0	0	0	1	2
UP ZADAR	15	20	39	1	4	1	112.070	41

Najveći sektor kulturne infrastrukture predstavlja knjižnična djelatnost. Najveći broj knjižnica nalazi se u Gradu Zadru (44 od čega 27 školskih, a tri na otocima Molatu, Olibu i Silbi). Među brojnim knjižnicama u Zadru djeluju i dvije koje funkcioniraju kao polivalentna kulturna i znanstvena središta: Gradska knjižnica i Znanstvena knjižnica. Znanstvena knjižnica Zadar je po knjižničnom fondu druga po veličini u Hrvatskoj, odmah nakon Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Treba napomenuti da je Znanstvena knjižnica Zadar jedna od petnaest knjižnica u Hrvatskoj koja ima implementiranu knjižničku uslugu za slijepe i slabovidne osobe, te uz Hrvatsku knjižnicu za slijepe u Zagrebu, jedina koja ima studio i opremu za snimanje zvučnih knjiga. Premda svaka JLS izuzev općina Kukljice i Vrsi posjeduje knjižnicu, kad se izuzmu školske knjižnice koje nisu dostupne izvanškolskom stanovništvu, tek četiri JLS posjeduju knjižnice. Taj je problem naglašen i na fokus grupi *Kultura*. Kako bi se doskočilo tom problemu, uvedeni su bibliobusi. Bibliobusna služba ili tzv. pokretna knjižnica jedna je od deset takvih služi u Hrvatskoj, a cilj joj je omogućiti dostupnost knjižničnog fonda stanovništvu onih naselja i JLS-a u kojima ne postoje knjižnice. U bibliobusnoj službi djeluju dva bibliobusa koji pokrivaju 24 mjesta Zadarske županije među kojima u UP-u Grad Nin i mjesta na Ugljanu i Ižu (Sl.31.) (Peći Marčetić, 2014). Valja napomenuti da se u Gradu Zadru nalazi i jedan od 19 državnih arhiva Republike Hrvatske. Taj arhiv je međunarodno važan jer se u njemu čuva

ZADAR URBANO PODRUČJE
Stranica Prijave 465

povijesna građa iz područja cijele Dalmacije i Boke kotorske u susjednoj Crnoj Gori što je posljedica činjenice da je Zadar stoljećima bio sjedište mletačke Dalmacije i Albanije.

Sl. 31. Stajališta bibliobusa 1 (plavo) i 2 (crveno) Gradske knjižnice Zadar

Velik kulturni sektor predstavlja i muzejsko-galerijska djelatnost što je u skladu s dugom kulturno-povijesnom tradicijom. U UP-u se nalazi 15 muzeja i povijesnih zbirki od čega sedam u Gradu Zadru (od toga dvije zbirke na otoku Ižu), šest u Gradu Ninu te po jedna u općinama Bibinje i Novigrad. Takav prostorni raspored odgovara činjenici da Zadar i Nin imaju neprekinut povijesni razvoj od antičkog i srednjovjekovnog doba. U Zadru se među brojnim muzejima nalaze i oni nacionalnoga značaja: Arheološki muzej, Muzej antičkog stakla i Stalna izložba crkvene umjetnosti. Arheološka nalazišta na otocima Ižu i Ugljanu ukazuju na njihovu naseljenost od prethistorijskog razdoblja, međutim, muzeološka zbirka uređena je samo na Ižu.

Sektori glazbeno-scenske i dramske umjetnosti razvijeni su samo u Gradu Zadru gdje se nalaze četiri kazališne ustanove, jedan kinematograf i jedan koncertni ured. Četiri profesionalna kazališta u Gradu Zadru ujedno su i jedini na području Zadarske županije. Od ukupnog broja održanih predstava u sezoni 2013./2014. 83,4 % predstava održalo je Kazalište lutaka Zadar. Najveći broj zaposlenih ima Kazalište lutaka Zadar (ukupno 29), a slijedi ga Hrvatsko narodno kazalište sa 17 zaposlenih. Kazališta Dragon teatar i Teatar VeRRdi nemaju stalno zaposlenog osoblja, već svoje potrebe zadovoljavaju angažiranjem osoblja putem ugovora.

Stranica Prijave 466

Tab. 15. Broj odigranih predstava i posjetitelja u kazalištima UP-a Zadra u sezoni 2013./2014.

Kazalište / žanr predstave	Predstave	Posjetitelji
Dragon teatar	**12**	**1.450**
drama	1	150
komedija	5	600
predstava za djecu	6	700
Hrvatsko narodno kazalište, Zadar	**22**	**7.962**
drama	10	4.084
komedija	9	2.988
predstava za djecu	1	629
ostalo	2	261
Teatro VeRRdi, Zadar	**7**	**300**
drama	7	300
Kazalište lutaka, Zadar	**206**	**22.849**
UKUPNO	**247**	**42.273**

Indikativno je da gotovo dvije trećine udruga čine udruge u ova dva sektoru od čega polovicu udruge u glazbeno-scenskim, a polovicu u dramskim umjetnostima. Među glazbeno-scenskim i dramskim manifestacijama izdvajaju se Glazbene večeri u sv. Donatu kao jedan od najstarijih glazbenih festivala u Hrvatskoj, Zadarsko kazališno ljeto, Festival suvremene glazbe, međunarodni festival Zadar snova, Film forum Zadar. Kulturne manifestacije posebno su obrađene u sklopu poglavlja 3.2.4.6. Kulturni sadržaji u turizmu.

Prilagođenost kulturne infrastrukture osobama s invaliditetom još uvijek nije na zadovoljavajućoj razini pa tako prema informacijama dobivenim od turističkih zajednica samo Općina Novigrad ima kulturnu infrastrukturu u potpunosti prilagođenu osobama s invaliditetom. Veliki broj objekata još uvijek sadrži niz prepreka unatoč nacionalnim i propisima EU.

Na nacionalnoj razini Ministarstvo kulture izrađuje strateške planove za dvogodišnja razdoblja koja međutim ne adresiraju lokalne kulturne specifičnosti. U okviru Strateškog plana Ministarstva kulture 2015.-2017. od ciljeva relevantnih za kulturnu infrastrukturu UP-a Zadra planira se podupirati razvoj nezavisne odnosno izvanistitucionalne kulture kroz potpore

udrugama i inovativnim projektima na području kulture, razvoj kazališta i manifestacija, unaprjeđenje audiovizualnih djelatnosti te razvoj knjižnične djelatnosti. Dakle, uspostavljanje sustava za koordinirano i efikasno upravljanje i financiranje kulturnih programa i aktivnosti te jačanje stručnih i administrativnih kapaciteta u kulturnim ustanovama trebali bi omogućiti razvoj lokalnih kulturnih posebnosti UP-a. Tu su još i aktivnosti vezane uz nužnu digitalizaciju knjižne i arhivske građe čime će se promovirati korištenje informacijsko-komunikacijskih tehnologija u unaprjeđenju usluga koje pružaju kulturne ustanove.

Zbog svoje bogate kulturno-povijesne baštine i s njom povezane turističke ponude, Grad Zadar prijavio se 2015. g. za europski grad kulture 2020. pri čemu u aplikaciji stoji da će u projektu sudjelovati šire područje Zadra koje predstavlja kulturno-povijesno i funkcionalno uvjetovanu neraskidivu cjelinu (Zadar 2020, 2015). Zadar, međutim, nije odabran u uži krug, ali već kraća priprema kandidature otvorila je pitanje analize velikih potencijala za razvoj vrhunskih kulturnih događaja. Kako bi se u potpunosti ostvario potencijal koji ima kultura UP-a potrebna su dodatna ulaganja u infrastrukturu u kulturnoj baštini poput centara za posjetitelje i interpretacijskih centara. Time će se pružiti podrška organizaciji kulturnih događanja tijekom cijele godine te omogućiti provođenje edukacija za aktivnije uključivanje građana (posebice djece) u kulturne aktivnosti.

2.1.2.4 Sportsko-rekreacijska infrastruktura

Rekreacija je jedna od glavnih komponenti socijalne funkcije *korištenje slobodnog vremena* koja je pak jedna od šest temeljnih socijalnih funkcija u suvremenom društvu i neophodna je za ostvarivanje visoke kvalitete života (Ruppert i dr., 1981). Rekreacijska infrastruktura obuhvaća one javne sadržaje koje ljudi koriste prema vlastitim potrebama i željama, a nevezano za profesionalni rad. Obično obuhvaćaju sadržaje za odmor, tjelesno vježbanje i sport, a sve s ciljem unaprjeđenja zdravlja, tjelesnog statusa i općenito dobrobiti za pojedinca. Prema podacima prikupljenim od JLS-a u UP-u je zastupljeno nekoliko desetaka sportova od čega najviše u Gradu Zadru (43) koji imaju i predstavnike u Športskoj zajednici Grada Zadra. Ostale JLS u tom pogledu znatno zaostaju za Gradom Zadar što se ogleda u manjoj mogućnosti stanovništva bavljenja različitim sportovima, no te mogućnosti mogu ostvariti u Gradu-središtu. Osim rekreacijske i zdravstvene dimenzije sport ima svakako i onu obrazovnu te stvara važne vrijednosti kao što su kolektivni duh, solidarnost i tolerancija. Stoga je potrebno široku ponudu sportova pratiti i odgovarajućim sportsko-rekreacijskim sadržajima te organizacijom sportskih aktivnosti i događaja u koje će biti uključeni sve dobne skupine.

Analiza sportsko-rekreacijskih sadržaja u UP-u Zadru (tab. 16.) ukazuje na znatne razlike među JLS-ima. Pojedini objekti zatvorenog i otvorenog tipa rekreacijskih sadržaja svrstani su u šest kategorija sa zasebnom kategorijom ostali sportsko-rekreacijski sadržaji. Oni uglavnom uključuju sljedeću infrastrukturu: nerazvrstana igrališta, košarkaška i odbojkaška igrališta,

dječja igrališta, fitness centre, škole surfanja, plivališta, polivalentna igrališta, sportska ribolovna društva, otvorena i zatvorena plivališta, teniska igrališta, šahovske klubove, aeroklubove i klubove podvodnih aktivnosti. Najveći broj sportsko-rekreacijskih sadržaja UP-a Zadra nalazi se u Gradu Zadru - ukupno 64 od kojih većina otpada na sportsko-rekreacijske centre i nogometna igrališta, te najvećim djelom na kategoriju ostali sportsko-rekreacijski sadržaj. Posebno se ističu novosagrađeni sportski objekti: višenamjenski Sportski centar Višnjik s košarkaškom dvoranom Krešimir Ćosić i zatvorenim plivalištem, nogometno igralište i stolnoteniska dvorana.

Tab. 16. Broj sportsko-rekreacijskih sadržaja po JLS-ima UP-a Zadra 2015. godine

JLS	Nogometni/ malonogometni stadion/igralište	Košarkaška dvorana/ igralište	Veslački/ jedriličarski klub	Boćalište	Sportsko-rekreacijski centar (SRC)	Sportska dvorana	Ostali sportsko-rekreacijsk i sadržaji	Ukupno
Bibinje	0	0	0	0	0	0	3	3
Galovac	1	0	0	0	0	0	1	2
Kali	1	0	0	0	0	0	0	1
Kukljica	1	0	0	0	0	0	0	1
Nin	0	0	0	0	0	1	5	6
Novigrad	2	0	0	3	0	0	0	5
Poličnik	4	0	0	0	0	1	0	5
Posedarje	1	0	0	0	0	0	0	1
Preko	0	0	0	0	0	1	0	1
Ražanac	0	0	0	0	0	0	5	5
Sukošan	1	0	0	0	0	1	2	4
Škabrnja	1	0	0	0	0	0	0	1
Vrsi	1	1	0	0	0	0	0	2
Zadar	5	4	3	3	6	0	43	64
Zemunik Donji	0	0	0	0	5	0	0	5
UP ZADAR	18	5	3	6	11	4	59	106

Kako je vidljivo iz tablice 18., među JLS-ima postoje znatne razlike u opremljenosti sportsko-rekreacijskom infrastrukturom. Donekle se ističe Grad Nin koji posjeduje sportsku dvoranu, fitness centar, školu surfanja, terene za mali nogomet i dječje igralište. Slijede općine Novigrad, Poličnik, Ražanac te Zemunik Donji s po pet sportsko-rekreacijskih sadržaja.

ZADAR URBANO PODRUČJE
Stranica Prijave 469

Zanimljivo je da svih pet sportsko-rekreacijskih sadržaja u Općini Ražancu čine rukometna igrališta što ukazuje na monofunkcionalnu ponudu sportsko-rekreacijskih sadržaja u toj JLS.

Najmanja je ponuda sportsko-rekreacijskih sadržaja u IV. zoni UP-a gdje se nalazi po jedan sadržaj pri čemu su u Preku i Kukljici to sportski tereni u sklopu osnovne odnosno područne škole Valentin Klarin. Slična je situacija i u Općini Posedarju gdje se nalazi samo malonogometno igralište u sklopu OŠ Braće Ribar te Općini Škabrnji gdje se nalazi jedno nogometno igralište unatoč relativno snažnom i dugovječnom nogometnom klubu (NK Škabrnja). Takvi su podaci odraz nedovoljnog ulaganja u razvoj sporta djece, mladeži i zrelijih generacija. Potrebno je osigurati financijska sredstva koja bi se uložila u izgradnju potrebite infrastrukture (sportsko-rekreacijskih centara, školskih dvorana i dječjih igrališta) kako stanovništvo općina ne bi bilo zakinuto za sportsko-rekreacijske sadržaje.

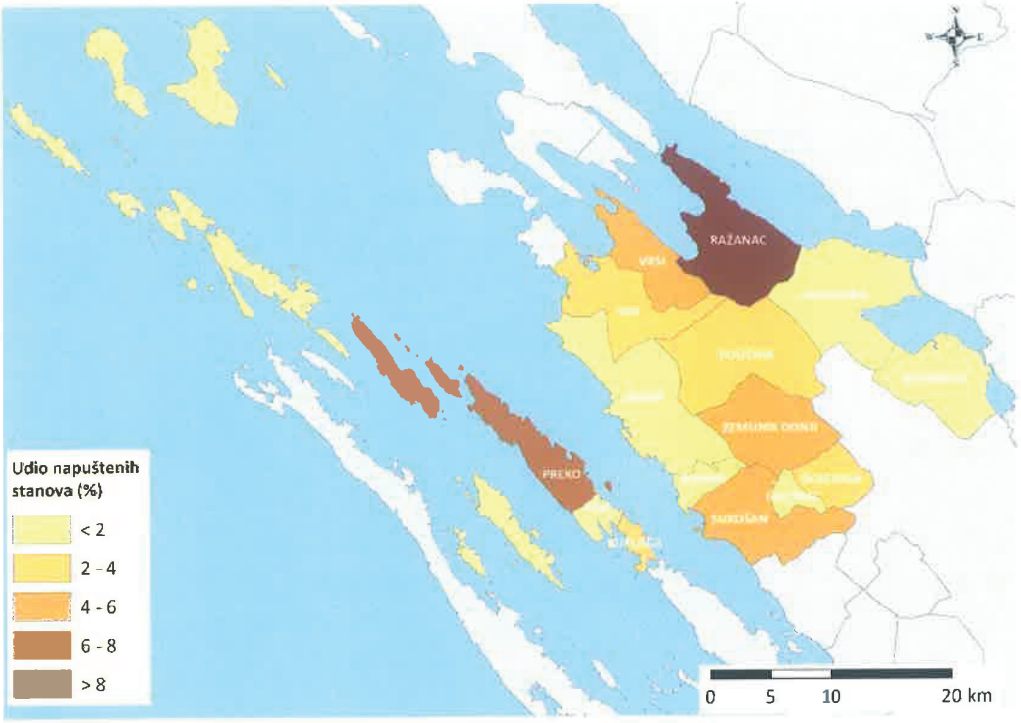
Budući da fizička aktivnost nije i ne smije biti privilegija samo osoba izvrsnog zdravstvenog stanja, potrebno je obratiti veću pozornost ravnopravnom uključivanju osoba s invaliditetom u rekreaciju i sport. Jedan od preduvjeta za odvijanje sporta osoba s invaliditetom jest postojanje prilagođenih sportsko-rekreacijskih sadržaja koji su pristupačni tim osobama. U UP- Zadru djeluje deset sportskih klubova namijenjenih sportu osoba s invaliditetom, osoba oštećena vida i osoba oštećena sluha. Programom javnih potreba u sportu Grada Zadra za 2015. godinu (2014) osigurana su određena financijska sredstva za provođenje aktivnosti „Sport osoba s invaliditetom". Programske aktivnosti imaju za cilj oporavak i resocijalizaciju što većeg broja osoba s invaliditetom, osoba oštećena vida i osoba oštećena sluha. Programom su obuhvaćene sportske aktivnosti svih deset sportskih klubova Grada Zadra na način da se posebna pažnja poklanja klubovima koji imaju kontinuiran cjelogodišnji rad, a ostalim klubovima se uglavnom sufinanciraju troškovi organizacije ili sudjelovanja na natjecanjima. U ostalim JLS-ima UP-a Zadra nije registrirano postojanje klubova namijenjenih sportu i rekreaciji osoba s invaliditetom, a samim time ni prilagođenih sportsko-rekreacijskih sadržaja.

3.1.1.1. 2.1.2.5. Stanovanje i stambeni fond

S obzirom na sustav stanovanja (Costa i dr., 2014) u Hrvatskoj prevladava tranzicijski model u kojem je broj državnih stanova za iznajmljivanje mali, a cijene stanova visoke što značajno otežava mladim obiteljima pristup stanovima zadovoljavajuće kvalitete u gradovima i urbaniziranim zonama. Slična je situacija i u urbanom području Zadru.

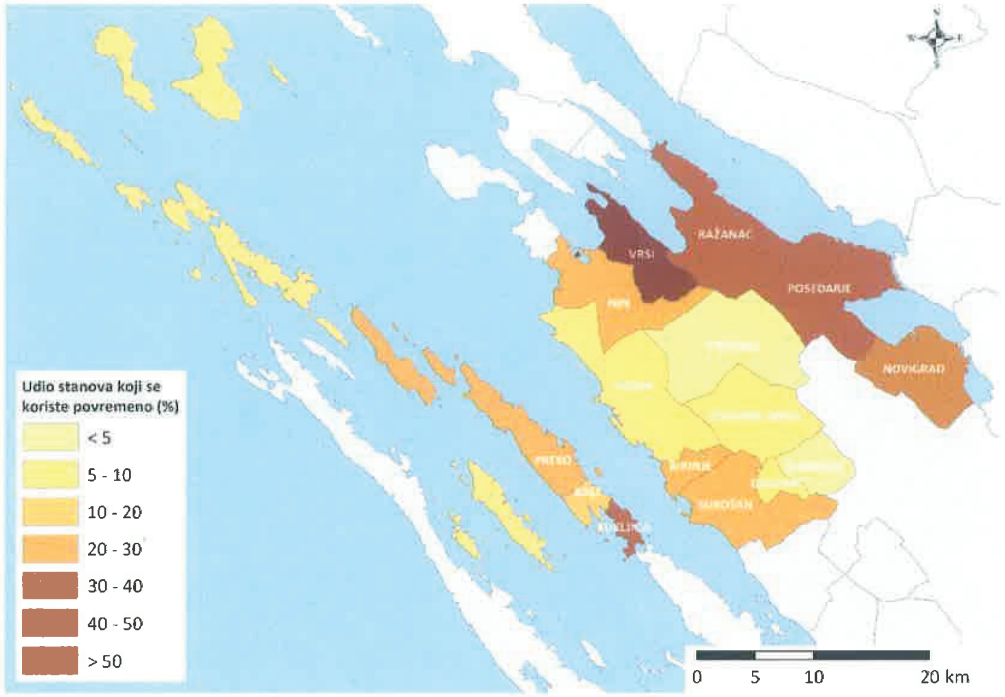
Prema Popisu stanovništva 2011. g. u UP-u Zadru bilo je 40.058 kućanstava i 67.551 stan iz čega slijedi da na svako kućanstvo u prosjeku dolazi 1,7 stanova što je niže od razine u Zadarskoj županiji, a više od razine u Republici Hrvatskoj (tab. 14. u prilogu). Pritom je omjer broja stanova i kućanstava najmanji u II. zoni, a najveći u IV. zoni i sjeveroistočnim općinama. Dva su razloga za takvo stanje, s jedne strane je to trend negativnog ukupnog kretanja stanovništva u IV. zoni, a s druge strane pozitivni turistički tokovi i razvoj vikendaštva o čemu će riječi biti kasnije. U odnosu na 2001. g. broj stanova se 2011. g. povećao u svim JLS-ima u prosjeku za 33,5 % pri čemu je najveće povećanje u općinama Sukošanu i Bibinjama (preko 50,0 %). S obzirom da je povećanje broja stanovnika u tom razdoblju bilo značajno manje, a u nekim JLS-ima zabilježen je i pad, u svim je JLS-ima smanjen broj stanovnika po stambenoj jedinici (s 2,2 na 1,7 na razini UP-a). Kako je smanjenje broja kućanstava bilo manje od smanjenja broja stanovnika, došlo je do smanjenja veličine kućanstava u svim JLS-ima izuzev Općine Škabrnje u kojoj je zabilježeno minimalno povećanje. Prostorno gledajući, 2011. g. najmanja kućanstva imaju općine IV. zone UP-a (ispod 2,6 osoba), a najveća općine II. zone (iznad 3,0 osobe).

U UP-u Zadru se 2011. g. nalazilo ukupno 67.551 stanova, od čega je 79,6 % bilo za stalno stanovanje, 15,8 % se koristilo povremeno, a u 4,6 % stanova su se samo obavljale djelatnosti (tab. 15. u prilogu). Od svih stanova za stalno stanovanje, 73,8 % stanova je bilo trajno nastanjeno, 24,2 % stanova je bilo privremeno nenastanjeno (najviše u Gradu Ninu te općinama Kalima i Preku), a 2,0 % stanova je bilo napušteno. Udio napuštenih stanova veći je u JLS-ima s negativnom prirodnom promjenom dok je najmanji u Gradu Zadru i susjednoj Općini Bibinjama gdje su stupanj urbaniziranosti i potražnja za stanovima najveća (Sl.32.).

Sl. 32. Udio napuštenih u ukupnom broju stanova za stanovanje po JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine

Osnovni problem stanovanja u UP-u je pojava povećanog broja stanova koji se koriste povremeno – u prosjeku se svaki sedmi stan u UP-u koristi povremeno, od čega gotovo svi za odmor i rekreaciju odnosno turizam što Opačić (2009) naziva vikendaštvom. Ta je pojava najizraženija u sjeveroistočnom obalnom pojasu koji je jedno od žarišta vikendaštva u Hrvatskoj (Sl.33.). Usporedimo li broj stanova koji se koriste povremeno s omjerom broja stanova i kućanstava, moguće je uočiti vezu između te dvije varijable. Neke od posljedica porasta vikendaštva u tim JLS-ima su smanjenje sekundarnog i rast tercijarnog sektora djelatnosti, ali i sporiji razvoj hotelskog turizma (Opačić, 2009). Najmanji udio stanova koji se povremeno koriste očekivano je u JLS-ima bez izlaza na more u kojima je turizam najslabije razvijen. Stambeni fond povećan je na sjevernodalmatinskim otocima međutim, nije došlo i do porasta broja stanovnika. Najvećim dijelom povećanje stambenog fonda se odnosi na stanove za odmor što znači da je glavnina novoizgrađenih objekata namijenjena turizmu. Iako zauzimaju najvrjedniji otočni prostor, ti stambeni objekti naseljeni su samo povremeno (Faričić i dr., 2010).

Sl. 33. Udio stanova koji su se koristili povremeno po JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine

S aspekta odnosa kućanstava i vlasništva nad stanovima, u UP-u Zadru, kao i u Zadarskoj županiji i Republici Hrvatskoj, prevladava privatno vlasništvo (i suvlasništvo) nad stanom u kojem je kućanstvo smješteno (tab. 17.) premda je generalno udio nešto niži što je obilježje gradskih područja u kojima je češće iznajmljivanje stanova među radnom populacijom, posebice mlađom.

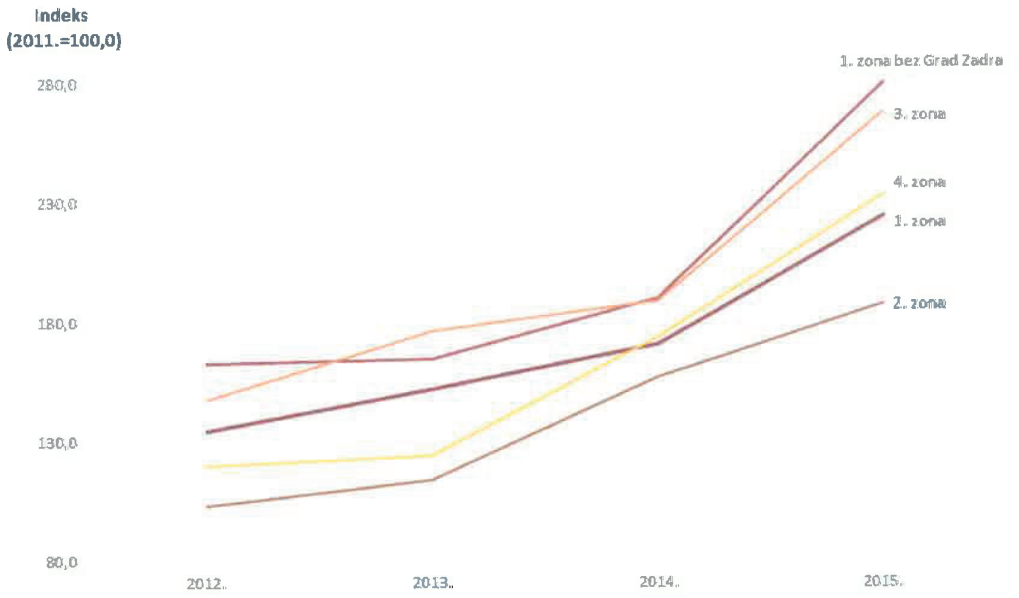
Tab. 17. Pregled kućanstava prema osnovi korištenja stambene jedinice u UP-u Zadru, Zadarskoj županiji i Republici Hrvatskoj 2011. godine

Osnova korištenja stambene jedinice	Udio kućanstava (%)		
	UP Zadar	Zadarska županija	Republika Hrvatska
Privatno vlasništvo ili suvlasništvo	87,7	89,2	89,4
Najmoprimac sa slobodno ugovorenom najamninom	3,2	2,6	3,0
Srodstvo s vlasnikom ili najmoprimcem stana	6,3	5,1	4,2

Najmoprimac sa zaštićenom najamninom	1,1	1,3	1,8
Najam dijela stana (podstanar)	1,2	1,0	1,0
Ostale osnove najma	0,6	0,8	0,7

Za ogledna analizu tržišta nekretninama zatraženi su podaci od internetskog oglasnika Njuškala (2016) te su dostavljeni podaci o broju oglasa po mjesecima i godinama za razdoblje 2011.-2015. g. te prosječnoj cijeni oglašene nekretnine (tab. 16. u prilogu). Ukupan broj oglasa nekretnina u razdoblju 2011.-2015. g. više se nego udvostručio (+126,5 %). Pritom je pad broja oglasa zabilježen jedino u tri JLS-a u kojima je uopće broj oglasa iznimno ispodprosječan: općinama Galovcu, Škabrnji i Vrsima. Najveći je rast zabilježen u Gradu Ninu (224,5 %) i Općini Posedarju (217,3 %). Prema broju oglasa je moguće uočiti kako se gotovo tri četvrtine oglasa odnosi na nekretnine u Gradu Zadru dok su sekundarni centri još Grad Nin (7,1 %) i Općina Sukošan (5,5 %), odnosno najurbaniziranije općine. Valja uočiti i kako je u promatranom razdoblju u Gradu Zadru relativno znatno više povećan broj oglasa za nekretnine u okolici grada Zadra nego u samome gradu (189,9 % naspram 109,2 %).

Čak 89 % svih oglasa odnosi se na nekretnine u I. zoni UP-a koja je najurbaniziranija i građevinski najdinamičnija uslijed snažnog turističkog razvoja posljednjih desetljeća (Sl. 34.). Pri tome je rast broj oglasa veći u JLS-ima izuzev Grada Zadra. Slična su kretanja zabilježena i u III. i IV. zoni gdje je turizam važan poticajni faktor gradnje dok je rast bio manji u II. zoni koja je turistički najmanje aktivna. Takvi podaci odgovaraju i prostornoj slici stanova koji se povremeno koriste.

Sl. 34. Kretanje broja oglasa za nekretnine po zonama UP-a Zadra u razdoblju 2011.-2015. godine

U promatranom razdoblju prosječne cijene nekretnina neznatno su se smanjile (tab. 18.), a što je dijelom posljedica gospodarske krize koja je pogodila čitavu Republiku Hrvatsku. Cijene su se u UP-u Zadru smanjile za 3,4 %, a u Gradu Zadru i nešto više (4,2 %). Prosječna godišnja cijena nekretnina u Gradu Zadru nije se značajnije razlikovala od prosječne godišnje cijene u UP-u koja je pak bila veća u odnosu na cijene u Zadarskoj županiji kao cjelini.

Tab. 18. Kretanje prosječnih cijena oglašenih nekretnina u Gradu Zadru, UP-u Zadru i Zadarskoj županiji u razdoblju 2011.-2015. godine

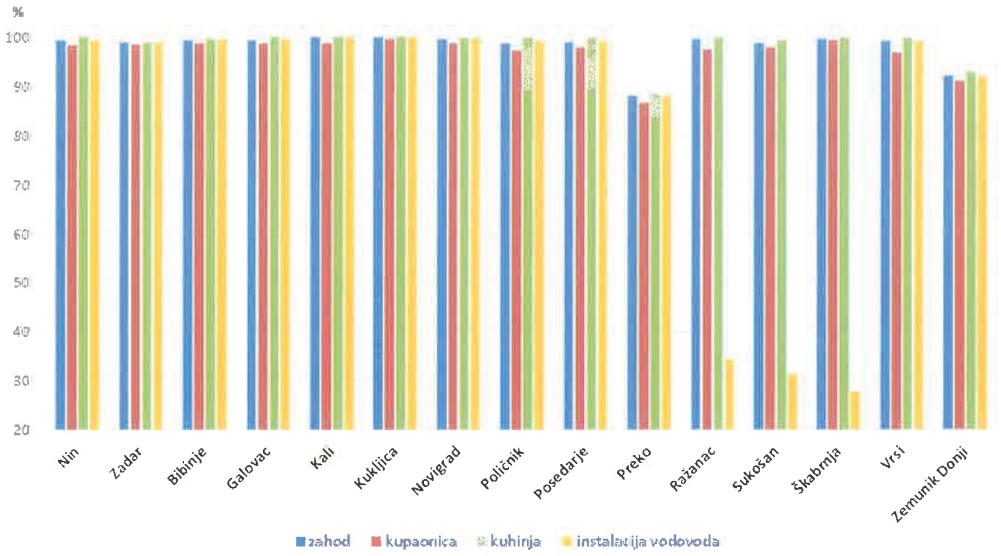
Komparabilna statistička jedinica	Prosječna cijena nekretnina (EUR)					Indeks 2015./2011.
	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	
Grad Zadar	1.739,14	1.698,10	1.678,83	1.689,99	1.666,04	95,8
UP Zadar	1.711,60	1.727,25	1.694,90	1.661,44	1.652,87	96,6
Zadarska županija	1.594,05	1.629,39	1.620,69	1.602,32	1.583,44	99,3

Prema podacima prikupljenim od uprava JLS-a UP-a Zadra, jedino Grad Zadar raspolaže socijalnim stanovima koje iznajmljuje osobama koje prema Zakonu o najmu stanova (2006)

imaju pravo koristiti stan uz zaštićenu najamninu koja se utvrđuje s obzirom na opremljenost stana, iskoristivost, troškove održavanja zajedničkih dijelova i uređaja zgrade te platnih mogućnosti obiteljskog domaćinstva najmoprimca, a ne može biti manja od iznosa potrebnog za podmirenje troškova redovitog održavanja stambene zgrade. Grad Zadar posjeduje i iznajmljuje 149 socijalnih stanova na rok od dvije godine po cijeni od 2,61 kn/m² stambenog prostora od čega je u planu u 2016. g. iznajmiti 74 stana. Stambeni fond je u različitom stanju s obzirom na starost pojedinih zgrada, ali je uz pojačano održavanje pogodan za stanovanje. Prema postojećoj rang-listi za najam socijalnih stanova Upravnog odjela za gospodarenje gradskom imovinom za listopad 2015. g., 163 tražitelja nemaju riješeno stambeno pitanje.

U kontekstu stanovanja treba spomenuti i program društveno poticane stanogradnje (POS) koji je pokrenut s ciljem da se građanima Republike Hrvatske omogući rješavanje stambenog pitanja po uvjetima znatno povoljnijim od tržišnih uz garantiranu kvalitetu i završavanje radova u roku (APN, 2015a). U UP-u Zadru u razdoblju 2000.-2015. g. uporabne dozvole odobrene su za četiri zgrade (ukupno 363 stana) u Gradu Zadru te jednu u Gradu Ninu (4 stana). Svi izgrađeni stanovi su prodani i predani vlasnicima u razdoblju 2003.-2012. g. U razdoblju 2010.-2015. g. na području Grada Zadra (zgrada Crvena kuća A5) izgrađeno je 65 stanova po programu POS-a i to: 1 garsonijera, 13 jednosobnih stanova, 14 jednoipolsobnih stanova, 30 dvosobnih stanova, 4 dvoiposobna stana te 3 trosobna stana. Prema izvješću o POS-u (2015b) s kraja svibnja 2015. g. u Gradu Zadru je trenutno u izgradnji još jedna zgrada s predviđena 73 stana (zgrada Crvena kuća A3).

S obzirom na kvalitetu života valja proučiti opremljenost postojećeg nastanjenog stambenog fonda UP-a (Sl. 35. tab. 17. u prilogu), a analiza se temelji na dostupnim podacima iz Popisa stanovništva 2011. Među nastanjenim stanovima, njih 99,6 % posjeduje sanitarni čvor, 98,7 % posjeduje kupaonicu, a 99,9 % posjeduje kuhinju. Po svemu tome stanovi UP-a su bolje opremljeni u odnosu na stanove Zadarske županije i države u cjelini, a unutar UP-a nema značajnijih razlika među JLS-ima. Što se tiče infrastrukturnih instalacija, vodovod je instaliran u 99,7 %, kanalizacija u 99,7 %, električna energija u 100,0 %, a instalacije plina u 1,7 % nastanjenih stanova. Prema tim instalacijama UP Zadar je također bolje opskrbljen od Zadarske županije i države u cjelini izuzev po pitanju plinskih instalacija po kojima je čak 22 puta lošije opskrbljen od države u cjelini. Gotovo polovica stanova UP-a ima instaliranu klimatizaciju pri čemu opskrbljenost prilično varira od 20,9 % u Općini Galovcu do 65,4 % u Općini Kukljici, a može se uočiti da je klimatizacija češće instalirana u stanovima otočnih općina. Prema tom pokazatelju, UP Zadar je opskrbljeniji i od Zadarske županije i od Republike Hrvatske u cjelini.

Sl. 35. Opskrbljenost zahodom, kupaonicom, kuhinjom i vodovodom po JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine

Prema navedenim podacima velika većina stanovništva UP-a (98,3 %) ima riješeno stambeno pitanje i živi u stanovima pogodnima za kvalitetan život sa zadovoljavajućom komunalnom opremljenošću.

4.1.1.1. 2.1.2.6. Zaključak

U nodalno-funkcionalnoj organizaciji UP-a Zadra prisutno je jedno regionalno središte (Zadar) te 7 područnih centara, od čega tri jača (Nin, Preko, Zemunik Donji) i četiri slabija (Posedarje, Sukošan, Ražanac, Bibinje). Svih se sedam područnih centara nalazi na obali dok se naselja nižeg hijerarhijskog reda veličine (lokalni centri i naselja bez centraliteta) pretežito nalaze u zaleđu te na otocima, što pokazuje društveno-gospodarsku snagu obale i slabiju razvijenost zaleđa i indikator je prostorno neujednačenog razvoja.

Glavni je problem funkcije stanovanja u UP-u visok udio povremeno korištenih stanova. Svaki se sedmi stan koristi tek povremeno, a ta je pojava, koja se povezuje s vikendaštvom, najizraženija u sjevernom dijelu UP-a u općinama Ražanac, Posedarje i Vrsi. Posljedice su vidljive na sporijem rastu hotelskog turizma, ali i na neskladu između demografskog rasta i rasta stambenog fonda pri čemu potencijalni demografski resursi koji bi u prostoru bili prisutni u slučaju potpunog korištenja stambenoga fonda ostaju neiskorišteni pa se isto reflektira i u neiskorištenosti potencijala gospodarskog rasta.

Društvene ustanove koje čine osnovni element društvene infrastrukture neravnomjerno su raspoređene na urbanom području i koncentrirane su u Gradovima Zadru i Ninu. Upravne su funkcije još neravnomjernije raspodijeljene pa se tako policijske postaje i sudovi nalaze isključivo na području Grada Zadra. Kada su u pitanju zdravstvene usluge, sve su javne zdravstvene ustanove osim ambulanti koje su prisutne u svim JLS te Psihijatrijske bolnice Ugljan koncentrirane u Gradu Zadru. Zadarska županija općenito ima bolje pokazatelje razvijenosti zdravstva poput broja liječnika i kreveta u odnosu prema broju stanovnika u usporedbi s Republikom Hrvatskom te Šibensko-kninskom i Splitsko-dalmatinskom županijom, a taj podatak vrijedi i za UP Zadar imajući na umu koncentraciju zdravstvenih funkcija u tom dijeli županije. S druge strane, nedostatak određenih specijaliziranih ustanova poput ortopedije, kao i činjenica da Općoj bolnici Zadar, jedinoj na tom području, gravitira ne samo stanovništvo UP-a, već i stanovništvo čitave Zadarske pa i dijela susjedne Ličko-senjske županije, ostavlja prostor za napredak u vidu otvaranja novih objekata namijenjenih pružanju zdravstvenih usluga, posebice u pružanju usluge primarne zdravstvene skrbi na otocima. Postojeće stanje ukazuje na nedovoljnu infrastrukturnu opremljenost centara primarne zdravstvene skrbi i nedostatak moderne medicinske opreme za zdravstvene ustanove.

S obzirom na to da prisutnost i dostupnost društvenih i zdravstvenih ustanova uvelike utječe na korištenje slobodnog vremena pojedinaca u prvom slučaju, mogućnosti liječenja u drugom slučaju te kvalitetu života u oba slučaja, proširenje mreže društvenih i zdravstvenih ustanova u centrima trenutno nižeg stupnja centraliteta može imati važnu ulogu u budućim demografskim i gospodarskim kretanjima. Dodatan razlog za prostorno jačanje društvene infrastrukture leži u činjenici da ukupna funkcionalna opremljenost i centralitet naselja, koji pak posredno kroz mogućnosti zadovoljavanja osnovnih životnih funkcija, utječe na odluku stanovnika o ostanku ili konačnoj migraciji, a o važnosti pozitivne migracijske bilance za demografski razvoj UP-a već je bilo riječi u poglavlju 3.1.1. Demografija.

Kako bi se u potpunosti ostvario potencijal koji ima kultura u UP-u, još su potrebna dodatna ulaganja, posebice u objekte koji prihvaćaju posjetitelje i građane. To se posebice odnosi na osiguravanje centara za posjetitelje i interpretacijskih centara čijom će se izgradnjom i opremanjem pružiti podrška organizaciji kulturnih događanja tijekom cijele godine te omogućiti provođenje edukacija za aktivnije uključivanje građana (posebice djece) u kulturne aktivnosti. Modernizacija postojećih i osiguravanje novih adekvatnih prostora za kulturne djelatnosti (muzejsko-galerijske, izložbene, kazališne, bibliotekarske, arhivske, i dr.) i prilagodba kulturnih ustanova za pristup osobama s invaliditetom trebala bi ojačati kulturni života UP-a.

Rekreacijska infrastruktura obuhvaća one javne sadržaje koje ljudi koriste prema vlastitim potrebama i željama, a nevezano za profesionalni rad. Osim rekreacijske i zdravstvene dimenzije sport ima svakako i onu obrazovnu te stvara važne vrijednosti kao što su kolektivni duh, solidarnost i tolerancija. Najveći broj sportsko-rekreacijskih sadržaja UP-a Zadra nalazi se u Gradu Zadru - ukupno 64 od kojih većina otpada na sportsko-rekreacijske centre i

nogometna igrališta, te najvećim djelom na kategoriju ostali sportsko-rekreacijski sadržaj. Stoga je potrebno decentralizirati ponudu sportova na ostale JSL UP-a te to popratiti odgovarajućim sportsko-rekreacijskim sadržajima te organizacijom sportskih aktivnosti i događaja u koje će biti uključeni sve dobne skupine. Ukoliko se to ostvari biti će moguće ponuditi kvalitetniju ponudu koja će povezivati turizam i sport.

Velika većina stanovništva UP-a (98,3 %) ima riješeno stambeno pitanje i živi u stanovima pogodnima za kvalitetan život sa zadovoljavajućom komunalnom opremljenošću. Iznimno visok udio (oko 99 % ili, najčešće, više) stanova sa sanitarnim čvorom, kupaonicom, kuhinjom s jedne strane te infrastrukturnim instalacijama poput kanalizacije, vodovoda i električne mreže ukazuje na izvrsnu opremljenost stanova koja je iznad prosjeka Republike Hrvatske. Izuzetak čine instalacije plina prisutne u svega 1,7 % stanova, što je 22 puta slabije od razine države. Za one stanovnike UP-a koji žive u nezadovoljavajućim uvjetima potrebno je osigurati dovoljno adekvatan i financijski pogodan prostor za stanovanje (socijalni stanovi), a u slučaju nedovoljne infrastrukturne opremljenosti potrebno je pronaći sredstva za subvencioniranje opremanja.

Stranica Prijave 479

482/1056

PRAZNA STRANICA

483/1056

2.1.3.

Socijalno uključivanje i usluge socijalne skrbi

ZADAR URBANO PODRUČJE
Stranica Prijave 481

2.1.3 Socijalno uključivanje i usluge socijalne skrbi

U ovom poglavlju analizirat će se stanje i problemi urbanog područja Zadar vezani uz socijalno uključivanje i usluge socijalne skrbi odnosno uz stanovništvo kojemu prijeti rizik od marginalizacije i isključenosti. To su prvenstveno problemi siromaštva i nedostatnih prihoda, pristup uslugama socijalne skrbi i zastupljenost njihovih pružatelja te razvoj kriminala.

2.1.3.1 Socijalno stanje u UP-u

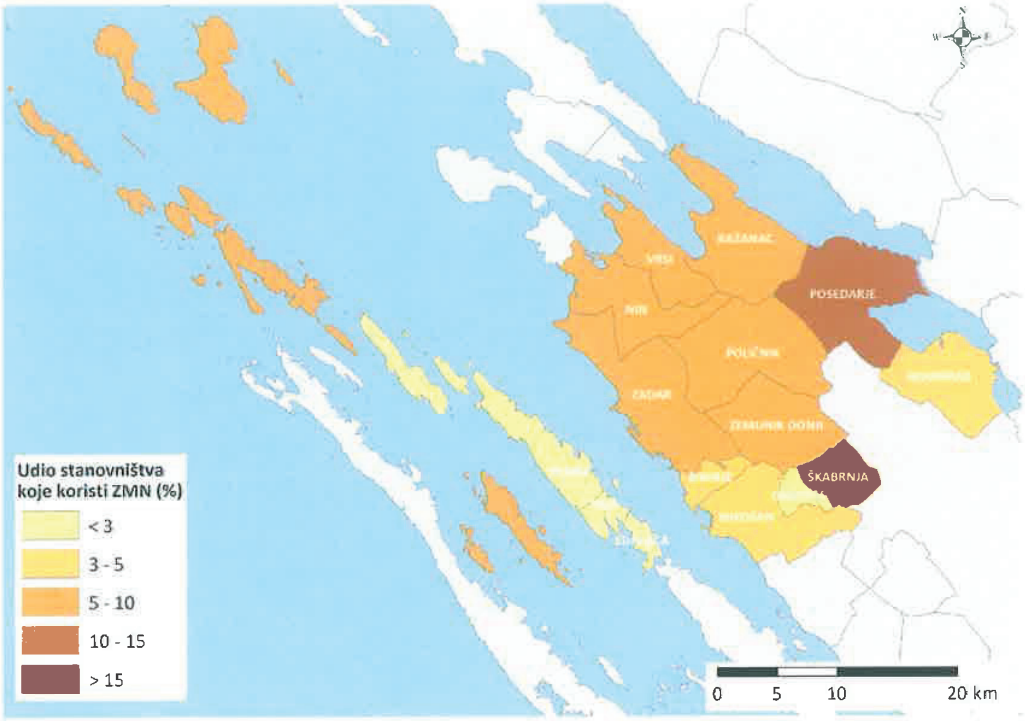
Iako nema općeprihvaćene definicije siromaštva, UN (1995: 57) ju je definirao kao „stanje koje karakteriziraju ozbiljna nezadovoljenost osnovnih ljudskih potreba uključujući hranu, pitku vodu, sanitarne uvjete, zdravlje, smještaj, edukaciju i informacije". Pritom se to ne odnosi samo na prihode, već i na pristup uslugama. Zbog složenosti siromaštva, u različitim se policy dokumentima koriste različiti pokazatelji: udio stanovništva s financijskim sredstvima ispod utvrđenog praga siromaštva (Osberg i Xu, 2008; Malenica, 2011), Wattsov indeks i poverty gap (Morduch, 2006). U ovom će se dokumentu kao pokazatelji rizika od siromaštva koristiti socijalna naknada (zajamčena minimalna naknada), prihodi (udio stanovništva bez prihoda, stalnost prihoda) te nezaposlenost (udio nezaposlenog stanovništva po spolu i dobnim skupinama).

Premda predstavlja bruto iznose, prosječni mjesečni dohodak po stanovniku neizravni je pokazatelj socijalnog stanja. Kako je vidljivo iz tablice 19. (i tab. 21. u prilogu), u razdoblju 2010.-2012. g. jedino je u Gradu Zadru prosječni dohodak po stanovniku bio veći u odnosu na nacionalni prosjek. Najniži prosječni dohodak po stanovniku u odnosu na nacionalni prosjek imale su općine Vrsi (32,2), Ražanac (49,5) i Bibinje (53,3). Dvije trećine JLS UP-a Zadra ima prosječni dohodak po stanovniku u vrijednosti manjoj od 75 % nacionalnog prosjeka. Premda podaci pokazuju da je dohodak u razdoblju 2006.-2012. g. rastao u svim JLS-ima izuzev Kukljice i Zemunika Donjeg (a koji su imali relativno mali pad), taj je rast u svim JLS-ima izuzev Galovca i Poličnika bio manji od nacionalnog rasta. Ipak, valja biti oprezan kod interpretacije ovih podataka budući da je u turističkom sektoru još uvijek siva ekonomija značajno zastupljena pa se ne evidentira ukupni stvarni dohodak. To najbolje pokazuju podaci za pojedine JLS u kojima je turizam ključna gospodarska djelatnost, a prosječni dohodak je relativno nizak. Sveukupno gledano stanje u UP-u Zadru bolje je nego u Zadarskoj županiji čiji je prosječni dohodak u vrijednosti oko polovice nacionalnog prosjeka. Ipak, jasno je kako populacijskom veličinom Grad Zadar značajno utječe na prosječni dohodak UP-a.

Tab. 19. Prosječni mjesečni dohodak po stanovniku po JLS-ima UP-a Zadra i komparabilnim statističkim jedinicama u razdobljima 2006.-2008. i 2010.-2012. godine

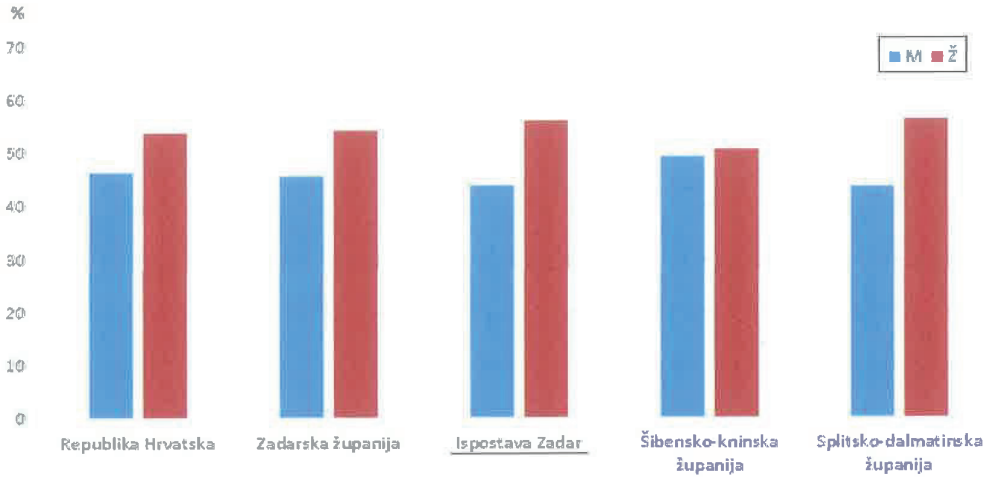
KSJ	Vrijednost prosječnog dohotka po stanovniku u odnosu na nacionalni prosjek (RH=100,0)			Indeks prosječnog dohotka po stanovniku (2010.-2012. / 2006.-2008.)
	2006.-2008.	2010.-2012.	indeks	
Bibinje	48,6	53,3	109,7	113,0
Galovac	66,2	90,8	137,2	134,9
Kali	91,1	97,9	107,5	115,1
Kukljica	90,9	72,1	79,3	92,5
Nin i Vrsi	68,2	68,9	101,0	108,8
Novigrad	66,5	66,4	99,8	107,9
Poličnik	46,4	59,0	127,2	123,7
Posedarje	64,2	64,6	100,6	108,3
Preko	75,7	79,6	105,2	112,3
Ražanac	43,9	49,5	112,8	114,2
Sukošan	59,8	64,3	107,5	112,8
Škabrnja	67,7	65,1	96,2	105,3
Vrsi	33,1	32,2	97,3	103,7
Zadar	102,2	101,9	99,7	109,2
Zemunik Donji	95,7	75,7	79,1	92,3
UP ZADAR	**91,2**	**92,0**	**100,9**	**110,5**
Zadarska županija	*56,2*	*50,6*	*90,0*	*108,9*
Republika Hrvatska	*100,0*	*100,0*	*100,0*	*109,4*

Zajamčena minimalna naknada (ZMN) je pravo na novčani iznos kojim se osigurava zadovoljavanje osnovnih životnih potreba samaca ili kućanstava koji nemaju dovoljno sredstava za podmirenje osnovnih životnih potreba. Kao takva, ZMN je ključan službeni pokazatelj siromaštva koji se određuje na temelju neposjedovanja nekretnine, vozila ili druge imovine koje bi mogao iznajmljivati ili prodati bez ugrožavanja osnovnih životnih potreba, statusa nezaposlenosti pri HZZ-u te nemogućnosti osiguravanja uzdržavanja po drugoj osnovi (Zakon o socijalnoj skrbi, 2015). Osnovica na temelju koje se izračunava ZMN iznosi 800,00 kn (Odluka o osnovici, 2014), a iznos ZMN određuje se kao postotak osnovice ovisno o radnoj sposobnosti tražitelja, obiteljski status i starost. U UP-u Zadru zajamčenu minimalnu naknadu koristilo je 6,1 % stanovništva. Pritom je taj udio najmanji u četvrtoj zoni UP-a, a značajan je u ostatku urbanog područja s maksimalnim udjelom u Općini Škabrnja (više od četvrtine stanovništva!) (Sl. 36.). Kako ZMN predstavlja mjeru zadovoljavanja najosnovnijih ljudskih potreba, a ne i rješavanje problema koji su doveli do nje, valjalo bi definirati mjere za borbu protiv uzroka siromaštva. Prepoznati uzroci koji vode siromaštvu u UP-u su dugotrajna nezaposlenost, nezaposlenost mladih te nedostatni prihodi.

Sl. 36. Korisnici zajamčene minimalne naknade po JLS-ima UP-a Zadra 2014. godine

Broj nezaposlenih osoba u UP-u Zadru kontinuirano raste od 2008. g., a vrhunac je dosegnut 31. 12. 2013. g. kad je stopa nezaposlenosti iznosila čak 23,6 % (HZZ PU Zadar, 2015). Od 2014. g. uslijedio je oporavak stope nezaposlenosti premda je ona i dalje iznadprosječno visoka. Takvi podaci rezultat su gospodarske krize koja je pogodila čitavu zemlju u posljednjem desetljeću uzrokujući povećanu nezaposlenost, a 2014. g. je došlo do prvih naznaka oporavka. Na području UP-a je 31. 12. 2014. g. bilo prijavljeno 6.208 nezaposlenih od čega 54,5 % žena i 45,5 % muškaraca. Nesrazmjer nezaposlenog muškog i ženskog stanovništva (9,0 %) veći je i u odnosu na Zadarsku županiju (8,6 %) i u odnosu na čitavu zemlju (7,4 %). U usporedbi sa susjednim dalmatinskim županijama, UP Zadar povoljnije stoji u odnosu na Splitsko-dalmatinsku (12,8 %) dok je u Šibensko-kninskoj županiji nesrazmjer među spolovima neznatan (Sl. 37.). S obzirom na takve podatke, osobitu pažnju treba posvetiti integraciji žena na tržište rada, čemu odgovaraju analize na nacionalnoj razini i specifični ciljevi u različitim operativnim programima usmjereni na zapošljavanje žena budući da nedostatak infrastrukture (o čemu će više riječi biti u poglavlju 3.1.4.) otežava ženama integraciju na tržište rada. Naime, duljim izbivanjem s tržišta rada zbog skrbi u obitelji žene imaju poteškoće s ponovnom integracijom na tržište odnosno u traženju novog zaposlenja (Hazl i dr., 2011).

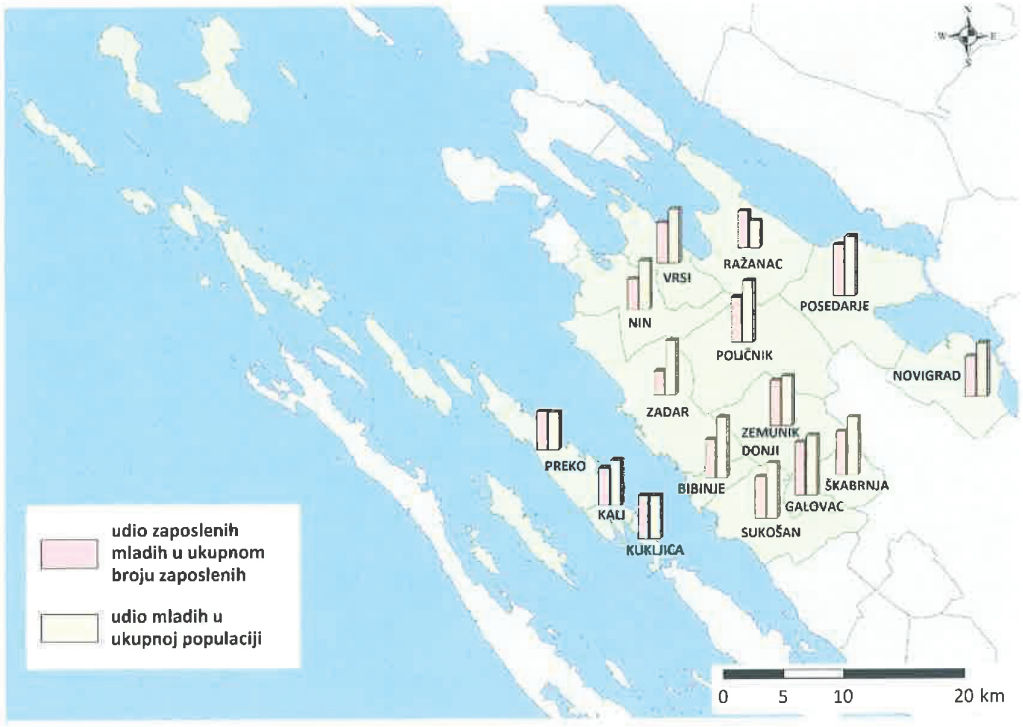
Sl. 37. Nezaposlenost u UP-u Zadru i komparabilnim statističkim jedinicama prema spolu 2015. godine

Uzimajući u obzir dobnu strukturu nezaposlenih u UP-u, analiza dokazuje prepoznatu činjenicu kako je mogućnost vraćanja u zaposlenje obrnuto proporcionalna dobi osoba koje su u statusu nezaposlenosti (npr. Kerovec, 2001). Već osobe u dobnoj skupini od 35 godina ako postanu nezaposlene imaju više od 50 % šansi da ostanu dugotrajno nezaposlene. Sa svakom godinom života ta se neželjena šansa povećava do čak 76 % za skupinu od 50 i više godina (SRLJP, 2015). Ovdje se, dakle, identificira sljedeći važan uzrok siromaštva – dugotrajna nezaposlenost, a koja je dijelom posljedica porasta teškoća nalaženja posla sa starenjem tražitelja. No osim starijih nezaposlenih osoba u opasnosti od dugotrajne nezaposlenosti su i osobe s poremećajima u ponašanju te osobe s tjelesnim, intelektualnim i mentalnim oštećenjima (Socijalni plan, 2015). Takve osobe uslijed dugoročnog neostvarivanja dostatnih sredstava za život dolaze u opasnost od socijalne isključenosti i stoga na taj problem treba obratiti posebnu pozornost. Njihovo aktivno uključivanje u život zajednice jedna je od zadaća nadležnih institucija koje trebaju omogućiti dostupnosti usluga za osobe s invaliditetom i to kroz: uklanjanje fizičkih prepreka te pružanje usluga informacija prema tipu invaliditeta, podršku uslugama profesionalne rehabilitacije, poticanje socijalnu uključenosti i zapošljivosti (posebice Hrvatskih branitelja i civilnih žrtava Domovinskog rata).

U novije vrijeme se kao primarni problem spominje nezaposlenost mladih, posebice mlađih od 25 godina (Koller-Trbović i dr., 2009; Hughes i Borbély-Pecze, 2013) koji je izražen i u UP-u Zadru. Prema podacima iz Popisa stanovništva 2011. udio mladih u strukturi zaposlenih iznosio je 6,4 %, iako je njihov udio u ukupnoj populaciji 12,0 %. Taj negativni disparitet najveći je u prvoj zoni UP-a te Općini Poličnik, a jedina JLS sa značajnijim pozitivnim disparitetom je Općina

Stranica Prijave 485

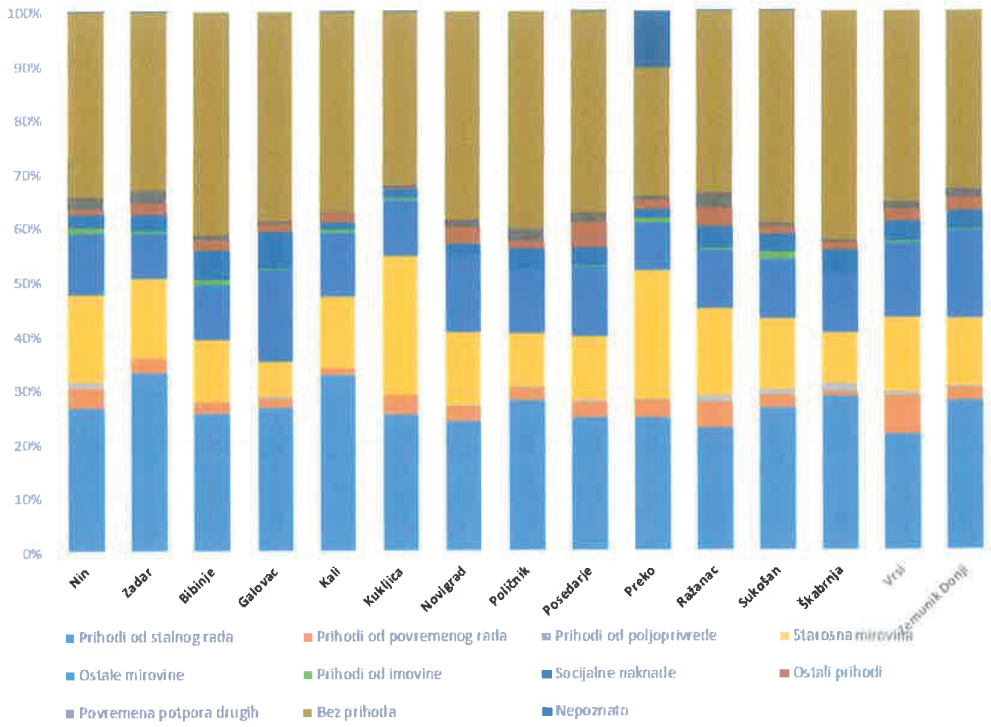
Ražanac (Sl. 38Error! Reference source not found..). U usporedbi sa Zadarskom županijom i Republikom Hrvatskom, UP Zadar pokazuje nešto veći negativni disparitet u odnosu na obje u pogledu teritorijalnog ustroja nadređene jedinice (tab. 18. u prilogu). Jedan od razloga takvog stanja mogao bi biti veći udio mladih zaposlenih na sezonskim poslovima koji u vrijeme obavljanja Popisa stanovništva 2011. g. većinom još nisu počeli. S obzirom da nema dostupnih podataka o zaposlenosti na razini naselja, nije mogla biti provedena detaljnija analiza koja bi ukazala na probleme zaposlenosti mladih na otočnim naseljima Grada Zadra koja predstavljaju jedno od primarnih problemskih područja UP-a Zadra kako je i pokazano u poglavlju 3.1.1.4.

Sl. 38. Odnos udjela zaposlenog mladih u ukupnom broju zaposlenih i udjela mladih u ukupnoj populaciji po JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine

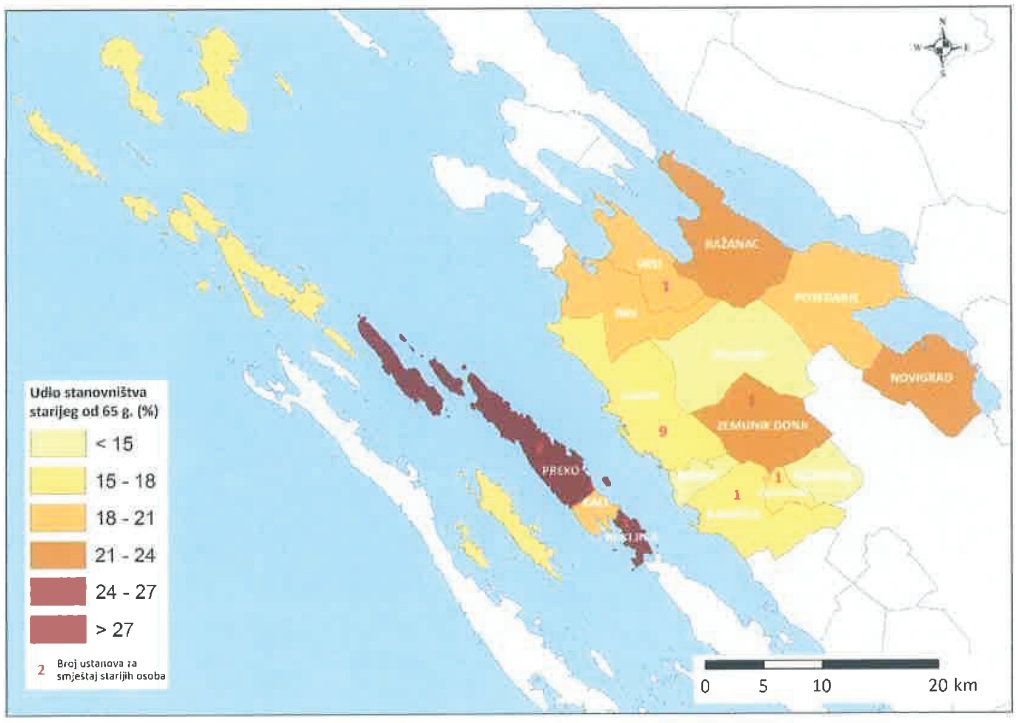
Drugi ključni uzrok siromaštva su nedostatni prihodi koji dugoročno smanjuju kupovnu moć građana i pristup proizvodima i uslugama potrebnim za ostvarivanje osnovnih životnih potreba. Podaci iz Popisa stanovništva 2011. pokazuju da je u UP-u Zadru stalne prihode imalo tek 31,3 % stanovništva pri čemu su oscilacije među JLS u rasponu 24 i 42 % (Sl. 39.). Pritom nema značajnijih razlika u prihodima muškog i ženskog stanovništva. Međutim, mnogo indikativnije rezultate pokazuju podaci o stanovništvu bez prihoda, naime, prostorni razmještaj stanovništva bez prihoda u UP-u (Sl. 40.) ukazuje da JLS u zaleđu imaju veći udio stanovništva bez prihoda od JLS smještenih na obali i otocima. Ukoliko se ovaj podatak iz 2011. g.

interpretira u kontekstu već navedenih pogoršanja socioekonomskog stanja uslijed gospodarske krize, može se pretpostaviti kako je broj osoba bez prihoda otada porastao.

Sl. 39. Udjeli pojedinih oblika prihoda u ukupnim prihodima po JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine

Stranica Prijave 487

Sl. 40. Prostorni razmještaj stanovništva bez prihoda u UP-u Zadru 2011. godine

Zadarska je županija Socijalnim planom (2015) postavila za opći cilj razvoja sustava socijalne skrbi i mreže socijalnih usluga i sustava za razdoblje 2015.-2020. g. spriječiti socijalno isključivanje određenih skupina stanovništva te smanjiti broj osoba u riziku od razvoja siromaštva. U sklopu toga, a relevantno za UP Zadar, planira se osigurati minimalne uvjete za zadovoljenje osnovnih životnih potreba i povećati kapacitete za zapošljavanja teže zapošljivih skupina stanovništva te povećati ulogu i sposobnosti civilnog društva u zastupanju i provedbi prava ugroženih skupina stanovnika i razvoju socijalnih usluga u zajednici; unaprijediti uvjete za pružanje podrške i socijalnih usluga djeci i mladima u ustanovama, osobama s invaliditetom; proširiti mrežu socijalnih usluga i podrške djeci, mladima i obiteljima u zajednici, osobama s invaliditetom i njihovim obiteljima te starijim i nemoćnim osobama i njihovim obiteljima; povećati kapacitete za institucionalni smještaj starijih i nemoćnih u domove socijalne skrbi te ujednačiti i poboljšati kvalitetu usluga pri institucionalnom i izvaninstitucionalnom smještaju (Socijalni plan, 2015).

Na fokus grupi *Socijalna skrb* utvrđeni su osnovni problemi, prepreke i izazovi u svakodnevnom djelovanju organizacija u sektoru socijalne skrbi UP-a Zadra:

- nedostatak financija, kadrova i prostora za provedbu svih aktivnosti i pružanje adekvatnih usluga socijalne skrbi svim osobama i skupinama (poput dementnih osoba i obitelji kojima je potrebna palijativna skrb) kojima su one potrebne;

- nedostatak educiranog kadra u organizacijama i u razvojnim agencijama za pisanje, apliciranje i provedbu projekata. Trebalo bi organizirati besplatnu edukaciju kadrova organizacija, uključiti volontere ili organizirati službu educiranih osoba usmjerenu na projekte iz sektora socijalne skrbi kojoj se mogu javiti organizacije iz čitave županije;
- neke institucije zadužene za pružanje usluga socijalne skrbi u cijeloj županiji imaju samo jedan ured – u Zadru i nemaju mobilni tim čime su stanovnici otoka u nepovoljnom položaju pri traženju i ostvarivanju prava na usluge socijalne skrbi;
- neadekvatna stručna i financijska opremljenost institucija socijalne skrbi za aktivnosti integriranja osoba s poteškoćama u zajednicu.

Jačanje zapošljivosti biti će moguće ukoliko se lokalnim dionicima organizira širok splet aktivnosti individualne podrške, savjetovanja, osposobljavanje za usavršavanje radnih navika, kompetencija i radnih vještina. One obuhvaćaju podršku osposobljavanju i zapošljivosti NEET skupina (Not in Education, Employment, or Training) odnosno potporu i naknadu poslodavcima koji ih planiraju zaposliti. Također, potrebno je omogućiti njihovo zapošljavanje u deficitarnim obrtničkim zanimanjima te ih stipendirati kako bi stekli odgovarajuće praktične vještine za samozapošljavanje i pokretanje poduzetničkog posla.

Jačanje zapošljivosti mladih koji traže prvo zaposlenje provest će se kroz različite mjere zapošljavanja u skladu s lokalnim tržištem rada, odnosno kroz provedbu aktivnosti usmjerenih na podizanje javne svijesti o mogućnostima obrazovanja odraslih, odnosno njihove prekvalifikacije i dokvalifikacije. Tu su i aktivnosti potpore radu lokalnih dionika za izravan rad s ranjivim skupinama kroz radionice, provođenje programa javnih radova te potpore lokalnim partnerstvima za zapošljavanje (LPZ) kroz: ulaganja u razvoj kapaciteta LPZ-a, ulaganje u opremu koja podržava funkcioniranje LPZ-a, razvoj internih politika i procedura LPZ-a, analiza i politika strategija razvoja LPZ-a.

2.1.3.2 Dostupnost i korištenje socijalnih usluga

Socijalne usluge obuhvaćaju aktivnosti, mjere i programe namijenjene sprječavanju, prepoznavanju i rješavanju problema i poteškoća pojedinaca i obitelji te poboljšanju kvalitete njihovog života u zajednici (Zakon o socijalnoj skrbi, 2015). Središnja ustanova socijalne skrbi u urbanom području Zadar je Centar za socijalnu skrb Zadar koji upravlja drugim ustanovama socijalne skrbi na području koje pokriva[8] te socijalnim uslugama (uključujući financijsku pomoć socijalne skrbi koja je za nekoliko tisuća stanovnika glavni izvor sredstava za život). Socijalne usluge koje nudi Centar obuhvaćaju prvu socijalnu uslugu, uslugu savjetovanja i pomaganja, uslugu pomoći u kući, uslugu psihosocijalne podrške, uslugu rane intervencije, uslugu pomoći pri uključivanju u programe odgoja i obrazovanja (integracija), uslugu boravka, uslugu smještaja te uslugu organiziranog stanovanja (CzSS Zadar, 2015).

Infrastrukturu sustava socijalne skrbi uz Centar za socijalnu skrb Zadar čini još 22 ustanove od čega osamnaest ustanova za smještaj osoba (djece, mladih, odraslih, starijih osoba i beskućnika) te šest ustanova za pružanje drugih socijalnih usluga (financijska, pomoć u hrani, savjetovanju, prevenciji). U sustavu na taj način djeluje pet javnih ustanova, trinaest privatnih i pet civilnih (tab. 20., tab. 22. u prilogu). Dok su privatne i javne ustanove prostorno donekle ravnomjernije raspoređene, sve civilne ustanove smještene su u Gradu Zadru.

[8] *Centar za socijalnu skrb Zadar pokriva sljedeće JLS: Bibinje, Galovac, Kali, Kukljica, Novigrad, Poličnik, Posedarje, Preko, Privlaka, Ražanac, Sali, Starigrad, Sukošan, Škabrnja, Vir, Vrsi, Zemunik Donji, Zadar i Nin.*

Tab. 20. Pregled ustanova u sustavu socijalne skrbi u UP-u Zadru 2015. godine

Tip ustanove	Javne ustanove	Privatne ustanove	Civilne ustanove	Ukupno
Centralna ustanova	- Centar za socijalnu skrb Zadar	-	-	1
Ustanova za pružanje usluga smještaja	- Dom za odgoj djece i mladeži Zadar - Dom za odrasle osobe Sveti Frane - Dom za psihički bolesne odrasle osobe Zemunik - Psihijatrijska bolnica Ugljan, Odjel za socijalnu skrb	- Centar za rehabilitaciju Sunce, Zadar - Dom za starije i nemoćne osobe Zadar - Dom za starije i nemoćne Zadar, podružnica Preko - Blanka d.o.o. - Vesela palma d.o.o. - Hrvoje Vlašić - Ivanka Vojvodić - Jasna Perinić - Marina Vujević - Mirjana Vučemilović-Jurić - Stipe Filipi - Tina Čerina - Vedran Vuković	- Prenoćište za beskućnike Sv. Vinko Paulski	18
Ustanova za pružanje drugih usluga socijalne skrbi	-	-	- Volonterski centar Zadar - Crveni križ Zadar - Caritas Zadarske nadbiskupije, Kabinet za ranu intervenciju - Caritas Zadarske nadbiskupije, Pučka kuhinja	4
Ukupno	5	13	5	23

Centar za socijalnu skrb Zadar, koji kako je spomenuti pokriva područje veće od UP-a Zadra, registrirao je 2010. g. 6.551 korisnika socijalne skrbi od čega su više od trećine činile odrasle osobe u stanju različitih potreba socijalne skrbi (35,3 %) dok su ostali korisnici bili djeca i mladež prema kojima je primijenjena mjera obiteljsko-pravne zaštite (21,6 %), djeca i mladež društveno neprihvatljiva ponašanja (7,4 %), tjelesno ili mentalno oštećene osobe (27,2 %) te psihički bolesne osobe i ovisnici (8,6 %) (Koščević i Avilov, 2011). S obzirom na dostavljene podatke za 2014. g. moguće je identificirati 4.968 korisnika pomoći socijalne skrbi s

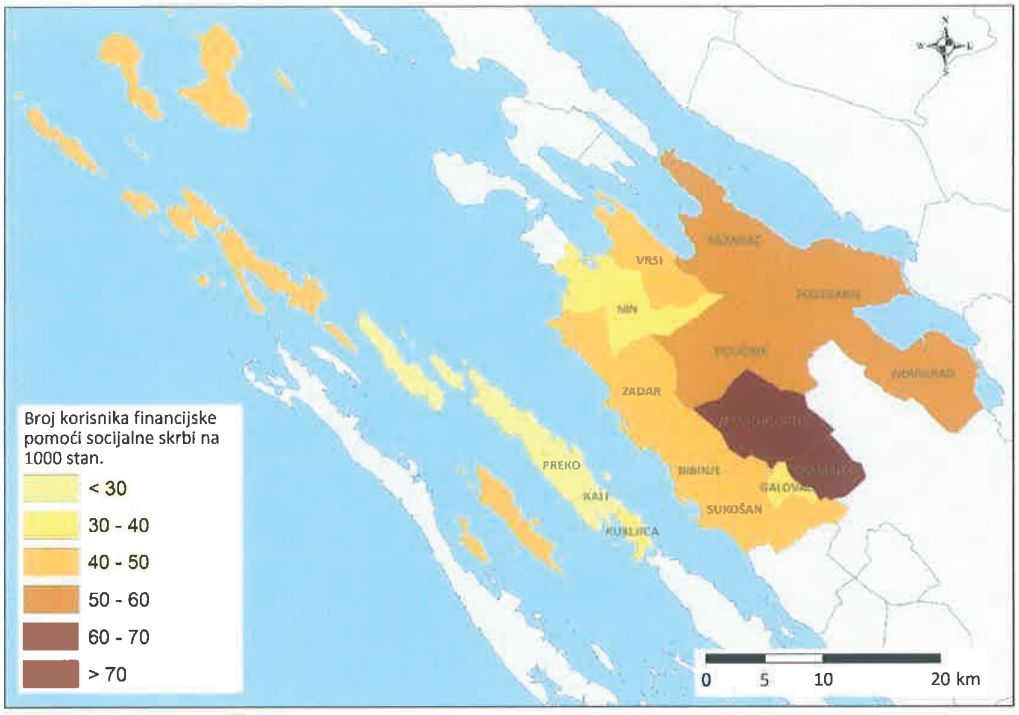
prebivalištem u JLS-ima UP-a Zadra što znači da preko 80 % svih korisnika Centra stanuje na području UP-a odnosno da su analizirani podaci Centra za socijalnu skrb Zadar dostatno reprezentativni u analizi socijalnog stanja UP-a Zadra.

Što se tiče broja korisnika financijske pomoći socijalne skrbi na području djelovanja Centra za socijalnu skrb Zadar, on je 2010. g. iznosio ukupno 6.950 korisnika, nakon čega je uslijedio pad u 2011. i 2012. g., privremeni rast u 2013. i nastavak pada do 2015. g. kad je zabilježeno 22,4 % manje korisnika u odnosu na 2010. g. što je iznimno pozitivan trend. Ovakav trend u skladu je s pozitivnim općim gospodarskim trendovima na području UP-a i županije te blagim porastom zaposlenosti u recentnim godinama. S obzirom na navedene tendencije (kao i poboljšanje gospodarske situacije) može se očekivati daljnji pad broja korisnika socijalne pomoći. Očekivano, najveći broj korisnika (u prosjeku nešto više od dvije trećine) odnosi se na one koji primaju državnu pomoć dok se od lokalne i regionalne pomoći najveći dio odnosi na pomoć za podmirenje troškova stanovanja (također oko dvije trećine) (tab. 21.). Posebno se treba osvrnuti na kretanja državne i regionalne i lokalne pomoći socijalni skrbi: dok je u razdoblju 2010.-2015. g. broj dodijeljenih državnih pomoći oscilirao, broj dodijeljenih lokalnih i regionalnih pomoći iznimno se smanjio – za 61,2 % što je posljedica smanjenih priljeva u proračune jedinica lokalne i regionalne samouprave.

Tab. 21. Kretanje broja pružene financijske pomoći socijalne skrbi prema vrsti pomoći na području djelovanja Centra za socijalnu skrb Zadar razdoblju 2010.-2015. godine

Razina pomoći	Vrsta pomoći		2010.	2015.	Indeks (2010.=100,0)				
					2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
DRŽAVNA POMOĆ	Stalna pomoć	*broj pomoći*	743	726	96,5	85,3	98,1	91,8	97,7
		broj obuhvaćenih osoba	*1.621*	...	*98,8*	*96,8*	*90,9*	*82,8*	...
	Jednokratna pomoć	*broj pomoći*	1.370	1491	79,6	77,4	87,9	94,7	108,8
		broj obuhvaćenih osoba	*1.107*	...	*80,7*	*81,9*	*92,6*	*93,5*	...
	Doplatak za pomoć i njegu		1.645	1569	99,0	92,4	96,0	97,4	95,4
	Osobna invalidnina		446	529	101,6	97,5	115,7	115,9	118,6
	Naknada do zaposlenja		37	28	...	...	...	70,3	75,7
LOKALNA I REGIONALNA POMOĆ	Pomoć za podmirenje troškova stanovanja		1.964	375	87,6	72,1	72,6	55,4	19,1
	Pomoć za ogrjev		745	676	97,9	62,4	88,2	92,3	90,7
UKUPNO		*Ukupno*	6.950	5.394	91,2*	79,6*	87,9*	84,9	77,6
		Ukupno državnih pomoći	4.241	4.343	91,7*	86,1*	95,0*	97,3	102,4
		Ukupno lokalnih i regionalnih pomoći	2.709	1.051	90,4	69,4	76,9	65,6	38,8

Kako su prostorni podaci na razini JLS UP-a Zadra dostupni samo za 2014. g. moguće je analizirati prostornu distribuciju dodijeljenih pomoći socijalne skrbi. Kako je već rečeno, 2014. g. u UP-u Zadru zabilježeno je 4.968 korisnika socijalne pomoći od čega najviše doplatka za pomoć i njegu te jednokratne novčane pomoći (tab. 19. u prilogu). To je u prosjeku 43,5 korisnika na 1.000 stan. Prostorno broj korisnika raste od otoka prema zaleđu, a najveći je u drugoj zoni UP-a (Sl.41.). Razlozi tome mogli bi se tražiti u činjenici da je gospodarski potencijal vezan uz turizam (koji je u otočnim i priobalnim JLS-ima jedna od temeljnih gospodarskih grana) u JLS-ima zaleđa manji uslijed čega su i mogućnosti ostvarivanja prihoda manje u njima. Također je prisutna određena korelacija broja korisnika socijalne pomoći i više stope nezaposlenosti što je logično samo po sebi.

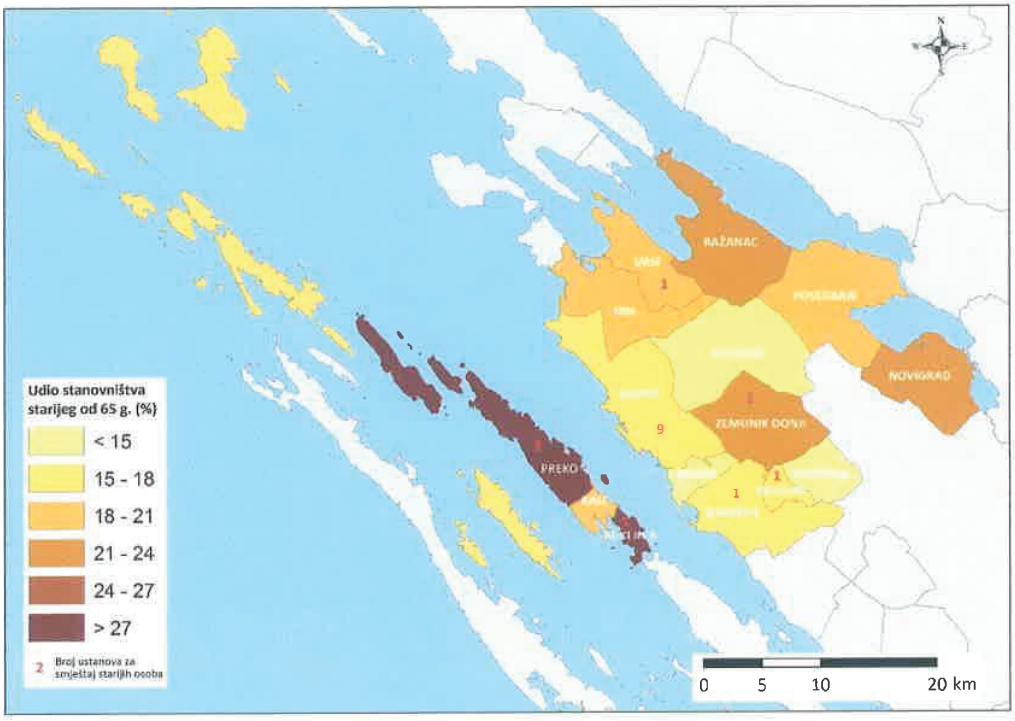

Sl. 41. Korisnici financijske pomoći socijalne skrbi po JLS-ima UP-a Zadra 2014. godine

G. 2015. u UP-u Zadru bilo je osamnaest ustanova socijalne skrbi za pružanje usluga smještaja djeci, mlađim, odraslim i starijim osobama te beskućnicima. Prema ukupnom broju korisnika usluga smještaja u većini navedenih ustanova (tab. 20. u prilogu) primjetan je blagi pad u odnosu na prethodnu godinu. Kako je vidljivo, za većinu ustanova liste čekanja jednake su popunjenosti kapaciteta pojedinih ustanova, a najveći je pritisak na ustanove za pružanje usluga starijim osobama. Prema listama čekanja značajan je pritisak na Domu za starije i nemoćne osobe Zadar gdje gotovo 1.800 osoba čeka na smještaj dok je kapacitet doma 372 osobe, gotovo pet puta manji. K tome, lista čekanja gotovo svih smještajnih ustanova povećava se brže od rasta istodobnog smještajnog kapaciteta. S obzirom da je u demografskoj analizi utvrđeno starenje stanovništva, može se očekivati da će u budućnosti potražnja za ustanovama za pružanje usluga starijim osobama nastaviti rasti zbog čega naglasak u socijalnom planiranju treba biti na ovoj socijalnoj usluzi.

Obiteljski domovi pružaju usluge smještaja ili boravka za 5 do 20 odraslih korisnika, odnosno za četvero do desetero djece koji žive ili borave s obitelji pružatelja usluge. Unatoč velikoj potrebi za njima, u UP-u se nalazi tek 10 obiteljskih domova (Sl.42.) koji su locirani u Gradu Zadru (6) te općinama Vrsi, Galovac, Sukošan i Kukljica (po 1) (Socijalni plan, 2015). Gledajući zajedno domove za odrasle i starije osobe u državnom vlasništvu i privatne obiteljske domove, najveći nedostatak usluga smještaja starijih osoba evidentan je u JLS treće zone UP-a u kojima

je međutim zabilježeno značajno starenje stanovništva i negativna prirodna promjena što jasno ukazuje na depriviranost ovih općina po pitanju pristupa socijalnim uslugama smještaja.

Sl. 42. Stanovništvo starije od 65 godina i ustanove za smještaj starijih osoba po JLS-ima UP-a Zadra 2014. godine

Udomiteljstvo je kao socijalna usluga na području UP-a kao i općenito na području Zadarske i drugih dalmatinskih županija slabo razvijeno, i u čitavoj je Zadarskoj županiji tek 36 starih i nemoćnih osoba i 4 osobe s intelektualnim poteškoćama 2014. g. bilo smješteno u udomiteljskim obiteljima odnosno 1,5 % svih udomljenih osoba u Republici Hrvatskoj (Socijalni plan, 2015), iako u toj županiji živi 4,0 % stanovništva države.

Prema podacima Centra za socijalnu skrb u Zadru broj udomljene djece varira po godinama u razdoblju 2010.-2015. g. dok od 2013. g. raste broj udomljenih odraslih osoba (tab. 22.). Nažalost, kao i u cijeloj RH broj posvojene djece iznimno je mali zbog dugotrajnosti postupka i uvjeta posvajanja.

Tab. 22. Broj novoudomljene i novoposvojene djece te novoudomljenih odraslih osoba na području djelovanja Centra za socijalnu skrb Zadar u razdoblju 2010.-2015. godine

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Udomljena djeca	41	36	26	40	41	39
Posvojena djeca	1	1	1	1	2	1
Udomljene odrasle osobe	18	24	28	45	47	43
UKUPNO	60	61	55	86	90	83

Valja spomenuti da organizacije civilnog društva kao pružatelji socijalnih usluga predstavljaju veliku pomoć i vrijednost za djelatnost socijalne skrbi jer odražavaju kapacitete građanstva i doprinose socijalnom uključivanju i koheziji zajednice. Posebnu važnost među njima imaju Volonterski centar Zadar, Crveni križ Zadar i Caritas Zadarske nadbiskupije koji pružaju usluge pomoći skupinama i pojedincima koji su zbog različitih razloga u riziku od socijalne isključenosti. U sklopu Caritasa početkom 2014. g. otvoren je prvi Kabinet za ranu intervenciju u državi za pomoć djeci s razvojnim teškoćama i rizicima te njihovim obiteljima. Kabinet provodi savjetodavni i terapijski rad s djecom i njihovim obiteljima koji obuhvaća edukacijsko-rehabilitacijsku i logopedsku podršku i psihološko savjetovanje (Miočić, 2016a,b).

Za najsiromašnije stanovnike u Zadru je otvorena Pučka kuhinja u sklopu Caritasa Zadarske nadbiskupije u kojoj se dnevno osigura po jedan topli obrok za 300 korisnika te po tri obroka dnevno za beskućnike koji koriste Prenoćište za beskućnike Sv. Vinko Paulski u Zadru. Značajno je da je prenoćište u početku opremljeno za muškarce i žene, no da nije bilo potrebe za smještanjem žena beskućnica. Dnevni kapacitet prenoćišta je 12 osoba i prosječna dnevna popunjenost je 80-100 %, a povremeni ili stalni smještaj tijekom godine koristi oko 72 korisnika (Socijalni plan, 2015). Prema podacima Centra za socijalnu skrb Zadar u razdoblju 2010.-2015. g. broj beskućnika je rastao s od 2010. do 2013. g. nakon čega je uslijedilo značajno smanjenje (tab. 23.). Na Popisu stanovništva 2011. g. u UP-u je zabilježeno 14 beskućnika od čega 12 u Gradu Zadru i po jedan u općinama Poličnik i Preko. Zbog nepostojanja sustavnog praćenja broja beskućnika konkretni podaci za ostale JLS, kao ni za Zadarsku županiju nisu dostupni. Prema procjenama Centra za socijalnu Skrb Zadar na području Zadarske županije 2015. g. bilo je oko 30 beskućnika dok se na razini Republike Hrvatske taj broj kreće oko tisuću.

Tab. 23. Broj beskućnika u Gradu Zadru u razdoblju 2010.-2015. godine

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Broj beskućnika	9	12	13	16	10	11
Indeks (2010.=100)	100,0	133,3	144,4	177,8	111,1	122,2

2.1.3.3 Kriminalitet i sigurnost građana

Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova, ukupan broj kaznenih djela na području UP-a Zadra u padu je posljednjih pet godina (tab. 24.). Najviše je prijavljenih kaznenih djela iz općeg kriminaliteta. Stopa kriminaliteta statistički je pokazatelj koji prikazuje broj kaznenih djela na 100.000 ili 1.000 stanovnika. Kako nijedna JLS UP-a Zadra nema 100.000 stanovnika, stopu kriminaliteta određivali smo na 1.000 stanovnika pri čemu je kao broj stanovnika uzet podatak iz Popisa stanovništva 2011. Stopu kriminaliteta u UP-u karakterizira trend smanjenja u razdoblju 2011.-2014. g. Kako se broj kriminalnih djela smanjuje u obje policijske postaje, može se pretpostaviti i da se na pokrivenom području obiju postaja smanjuje stopa kriminaliteta. No, kako ne raspolažemo podacima o točnom broju stanovnika koje pokriva pojedina postaja, nema mogućnosti za izračunavanje stope kriminaliteta po područjima pokrivenosti dviju policijskih postaja.

Tab. 24. Broj kaznenih djela i stopa kriminaliteta u UP-u Zadru u razdoblju 2009.-2014. godine

		2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Broj kaznenih dijela	I PP ZADAR[1]	1.420	1.314	1.528	1.554	1.305	1.146
	II PP ZADAR[2]	886	903	968	776	909	799
	Ukupno	2.306	2.217	2.496	2.330	2.214	1.945
Stopa kriminaliteta		20,4	19,6	22,1	20,6	19,6	17,2

Stranica Prijave 497

Radi usporedbe, stopa kriminaliteta je 2014. g. u Zadarskoj županiji iznosila 16,2, a u Republici Hrvatskoj 13,3 (MUP, 2015). Iz toga proizlazi da je u UP-u Zadru ona iznad prosjeka i županije i Republike Hrvatske. To je donekle i očekivano s obzirom na urbana obilježja UP-a, odnosno u skladu je s činjenicom da su kaznena djela učestalija u urbanim nego ruralnim prostorima (npr. Ladbrook, 1988; Coombes i dr., 1994; Rephann, 1999). Zbog toga bi jedan od prioriteta trebao biti smanjenje stope kriminaliteta u narednom planskom razdoblju.

Uspoređujući podatke na razini PU Zadarske za izdvojena kaznena djela može se zaključiti kako je u razdoblju od 2013. do 2015. g. u padu su samo kaznena djela imovinskog kriminala i prekršaji protiv javnog reda dok su ostala kaznena djela u porastu (tab. 25.).

Tab. 25. Broj kaznenih dijela i prekršaja u PU Zadarskoj 2013.-2015.g.

PU Zadarska	2015.	2014.	2013.
Kazneno djelo protiv života i tijela	97	89	84
Kazneno djelo protiv spolne slobode	22	49	28
Kazneno djelo iz oblasti gospodarskog kriminala	279	221	185
Kazneno djelo iz oblasti organiziranog kriminala	85	83	58
Prekršaji protiv javnog reda i mira	765	777	964
Kazneno djelo imovinskog kriminala	2.081	1.789	2.204

Posebnu pažnju treba posvetiti nasilju u obitelji. Prema Statističkom pregledu MUP-a (2015) u Zadarskoj je županiji u 2014. g. zabilježeno 175 kaznenih djela nasilja u obitelji što je povećanje za 8,7% u odnosu na 2013. g. To je, međutim, ispod nacionalnog prosjeka koji iznosi 218,7 kaznenih djela nasilja u obitelji. Ukupno nasilje u obitelji čini 6,4% kaznenih djela u Zadarskoj županiji.

Drugi važan problem predstavlja maloljetnička delinkvencija. Pod tim pojmom Ministarstvo unutarnjih poslova podrazumijeva društveno neprihvatljivo ponašanje odnosno kaznena djela koja su počinile osobe mlađe od 18 godina (MUP, 2015b). Maloljetnikom se smatra osoba u dobi od 14 do 18 godina te je kazneno i prekršajno odgovorna dok osobe mlađe od 14 godina nisu kažnjivo odgovorne. Prema Izvješću Državnog odvjetništva za 2014. g. na širem području Zadra je u razdoblju 2011.-2014. g. prijavljeno između 122 i 193 kaznena djela maloljetničke delinkvencije što je više u odnosu na druge regionalne centre Jadranske Hrvatske (tab. 26.). Valja, međutim, primijetiti kako se taj broj kontinuirano smanjuje od 2011. g. kao i u ostalim regionalnim centrima.

PRAZNA STRANICA

Tab. 26. Kretanje broja kaznenih djela maloljetničke delinkvencije u razdoblju 2010.-2014. godine

godina	Zadar	Dubrovnik	Pula	Šibenik
2010.	159	127	195	117
2011.	193	98	158	111
2012.	177	72	139	82
2013.	155	43	96	88
2014.	122	43	85	76

Od ukupno 122 prijavljena kaznena djela maloljetničke delinkvencije Državnom odvjetništvu u Zadru tijekom 2014. g., 49 ih je sankcionirano od čega su za najveći udio maloljetnika (46,9%) u vidu sankcija određene posebne obveze, dvoje je upućeno u disciplinski centar ili odgojnu ustanovu, a za petoro je određen pridržaj u maloljetničkom zatvoru. Ostali su dobili sudski ukor, ili pojačanu briga i nadzor uz posebne obveze.

Prema podatcima PU Zadarske kažnjiva upotreba alkohola može se podijeliti na upravljanje vozilom pod utjecajem alkohola te prekršaje javnog reda i mira pod utjecajem alkohola. Radi usporedbe su korišteni dostupni podatci za PU Zadarsku u razdoblju od 2011. do 2015.g. Broj kaznenih dijela za remećenja javnog reda i mira pod utjecajem alkohola je 2011. g. bio 306, dok je 2015. g. pao na 163. Međutim, kaznena djela za upravljanje vozilom pod utjecajem alkohola od 2011. do 2015. g. u stalnom rastu pa je tako 2011. g. broj bio 1264, a 2015. g. 1310. Drugi problem je zloupotreba droga. Dostupni podatci na razini I PP Zadar i II PP Zadar u razdoblju od 2008. do 2010. g. ukazuju na to da je skoro polovica prijavljenih u cijeloj PP u I PP Zadar te je druga po broju prijavljenih II PP Zadar. Razlog se vjerojatno nalazi u tome što te dvije PP obuhvaćaju najveći dio urbanih dijelova cijelog područja PP Zadarske. Na razini cijele PU, bilježi se pad u razdoblju od 2011. do 2012. g. dok od 2013. dalje nastavlja rasti (tab. 27.).

Tab. 27. Kretanje broja kaznenih dijela zloupotrebe droga od 2008.-2010.g.

Zloupotreba droga	2008.		2009.		2010.	
	Prijavljeno	Udio (%)	Prijavljeno	Udio (%)	Prijavljeno	Udio (%)

I PP Zadar	118	44,5	160	55,6	140	44,2
II PP Zadar	50	18,86	36	12,5	76	24

2.1.3.4 Zaključak

Siromaštvo je, neovisno o korištenom indikatoru (korištenje socijalne naknade, nezaposlenost, udio stanovništva bez prihoda), prisutno na području UP-a uz određene prostorne varijacije pri čemu je različitim oblicima deprivacije najjače pogođeno stanovništvo zaleđa, a najmanje stanovništvo otoka i obale. Prema svim pokazateljima Općina Škabrnja najlošije stoji i na rješavanje socijalnih problema ondje, ali i u ostalim općinama druge zone UP-a, treba staviti naglasak. Identificirana prostorna zakonitost može dovesti u vezu s turizmom koji je najrazvijeniji upravo na obali i otocima i kao jedna od glavnih gospodarskih djelatnosti tamošnjem stanovništvu donosi dostatne prihode.

Nedostatak financijskih sredstava, kadrova, prostora i opreme za pružanje usluga socijalne skrbi svima kojima je potrebna, kao i s tim povezan nedostatak kadrova educiranog za pisanje projekata koji bi mogli donijeti potrebna financijska sredstva, prepoznati su kao jedni od ključnih organizacijskih problema borbe protiv siromaštva i pružanja adekvatnih usluga. Osim toga, neke od institucija socijalne skrbi prisutne su samo u Zadru i nemaju mobilni tim koji bi aktivno djelovao i na otocima. Iako je otok Ugljan prepoznat kao područje relativno manjih problema socijalne deprivacije, upitno je je li stanje jednako povoljno i na otocima u sastavu Grada Zadra s obzirom na činjenicu da za razinu naselja ne postoje podatci. Podrška pružanju socijalnih usluga s ciljem razvoja izvaninstitucionalne socijalne skrbi jedan je od prioriteta koji treba popratiti adekvatnim infrastrukturnim i organizacijskim rješenjima. Oni bi trebali obuhvatiti razvoj usluga deinstitucionalnog smještaja za osobe posebnim potrebama kroz uspostavljanje i razvoj centara za dnevni boravak i organizirano stanovanje. Potrebno je i razvijanje usluga osobne asistencije, razvoj klubova i mobilnih timova za osobe s posebnim potrebama i invaliditetom, razvoj dnevnih rehabilitacijskih programa za deinstitucionalizirane korisnike, pružanje usluga savjetovanja i pomaganja obiteljima i skrbnicima te razvijanje vlastitih stručnih kapaciteta ustanova za pružanje izvaninstitucionalnih oblika usluga socijalne skrbi. Socijalno ugrožene skupine i mlada populacija trebaju adekvatnu pomoć kako bi ih se što kvalitetnije uključilo u život zajednice. Problem njihove integracije veliki je problem UP-a jer takve osobe uslijed dugoročnog neostvarivanja dostatnih sredstava za život dolaze u opasnost od socijalne isključenosti i stoga na taj problem treba obratiti posebnu pozornost. Jedna od najugroženijih skupina su osobe s invaliditetom kojima je potrebno pružiti kvalitetnije socijalne usluge i to kroz: uklanjanje fizičkih prepreka te pružanje usluga informacija prema tipu invaliditeta, podršku uslugama profesionalne rehabilitacije, poticanje socijalnu uključenosti i zapošljivosti (posebice Hrvatskih branitelja i civilnih žrtava

Domovinskog rata). Mladi imaju posebnu važnost u socijalnom životu UP-a budući da čine važan dio radnog kontingenta. Njihova što dulja nezaposlenost opterećuje razvoj cijelog UP-a. Stoga je potrebno poboljšati postojeće i razviti nove socijalne usluge, aktivnosti formalnog i neformalnog obrazovanja mladih koje obuhvaćaju razvoj mreža za mlade, centre za mlade, infocentre, savjetovanja za mlade i volonterske programe.

Iako postoji velika potražnja za udomiteljstvom, ono je i dalje razmjerno slabo razvijena socijalna usluga. To do izražaja dolazi kada su u pitanju obiteljski domovi, a osobito kada su u pitanju domovi za smještaj starijih osoba. Primjerice, iako je udio starog stanovništva veći u Općini Ražanac nego u Općini Galovac, uz podjednak ukupan broj stanovnika, Općina Ražanac nema nijednu ustanovu za smještaj starijih osoba, a Općina Galovac ima. S obzirom na trendove starenja stanovništva, u budućnosti će potražnja za ustanovama za pružanje usluga starijim osobama nastaviti rasti pa upravo ova socijalna usluga mora imati ključno mjesto u budućem socijalnom planiranju u UP-u.

Stopa kriminaliteta na području koje pokrivaju dvije policijske postaje Zadra u stalnom je padu u razdoblju 2011.-2014. g. Broj je slučajeva maloljetničke delinkvencije u širem području Zadra veći nego u ostalim regionalnim središtima Jadranske Hrvatske (Pule, Šibenika i Dubrovnika). Međutim, to je povezano s većim brojem stanovnika Grada Zadra, a k tome, i ta je brojka u padu posljednjih godina.

Stranica Prijave 502

505 / 1056

2.1.4.

Odgoj i obrazovanje

Stranica Prijave 503

2.1.4 Odgoj i obrazovanje

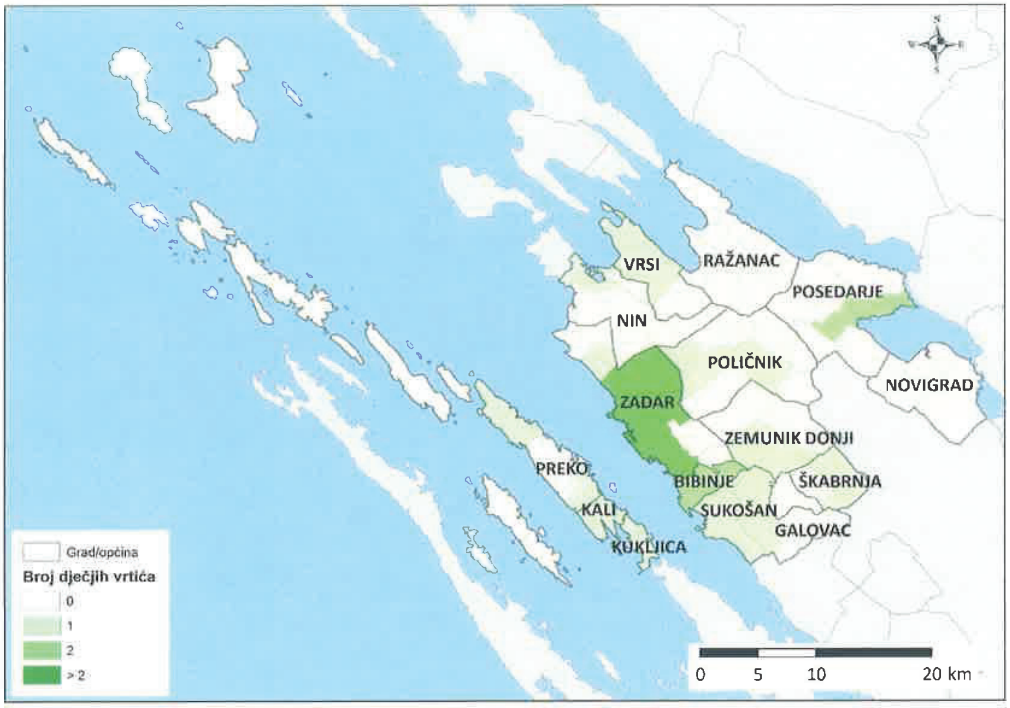
Odgoj i obrazovanje jedna su od temeljnih socijalnih funkcija, a njena važnost u suvremenom društvu sve više raste. Adekvatno obrazovana radna snaga više je nego ikad nužna pretpostavka za postizanje željenog rasta i razvoja određenog područja.

Ustav Republike Hrvatske člankom 66. definira da je obrazovanje u Hrvatskoj dostupno svakome, pod jednakim uvjetima, u skladu s njegovim sposobnostima. Dalje je definirana uloga lokalne i područne samouprave u ostvarenju odgojno-obrazovne funkcije: jedinice lokalne samouprave obavljaju poslove iz lokalnog djelokruga kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, a među njima odgoj i osnovno obrazovanje dok jedinice područne samouprave (u ovom slučaju Zadarska županija) obavljaju poslove od područnog značenja među kojima poslove koji se odnose na školstvo te planiranje i razvoj mreže obrazovnih ustanova. U UP-u Zadru 2015. g. djelovala je 21 osnovna škola, 16 srednjih škola i jedno sveučilište te devet ustanova koje su pružale programe obrazovanja odraslih.

2.1.4.1 Predškolski odgoj

Predškolski odgoj obuhvaća programe odgoja, obrazovanja, zdravstvene zaštite, prehrane i socijalne skrbi koji se obavljaju u dječjim vrtićima, a provodi se za djecu od navršenih šest mjeseci do polaska u osnovnu školu (Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju, 2013). Predškolski se odgoj u UP-u Zadru 2015. g. provodio u 37 dječjih vrtića od čega se 25 nalazilo u Gradu Zadru. U svrhu omogućavanja usluge predškolskog odgoja u različitim naseljima, posebice onima prostorno slabije dostupnima poput otočnih, u UP-u djelovalo je i 37 područnih dječjih vrtića od čega 32 u Gradu Zadru (tab. 23. u prilogu). Ukupno se u UP-u Zadru odvijalo 86 predškolskih programa (Sl. 43.). Takva koncentracija dječjih vrtića sukladna je koncentraciji stanovništva odnosno djece predškolske dobi u Gradu Zadru.

Stranica Prijave 504

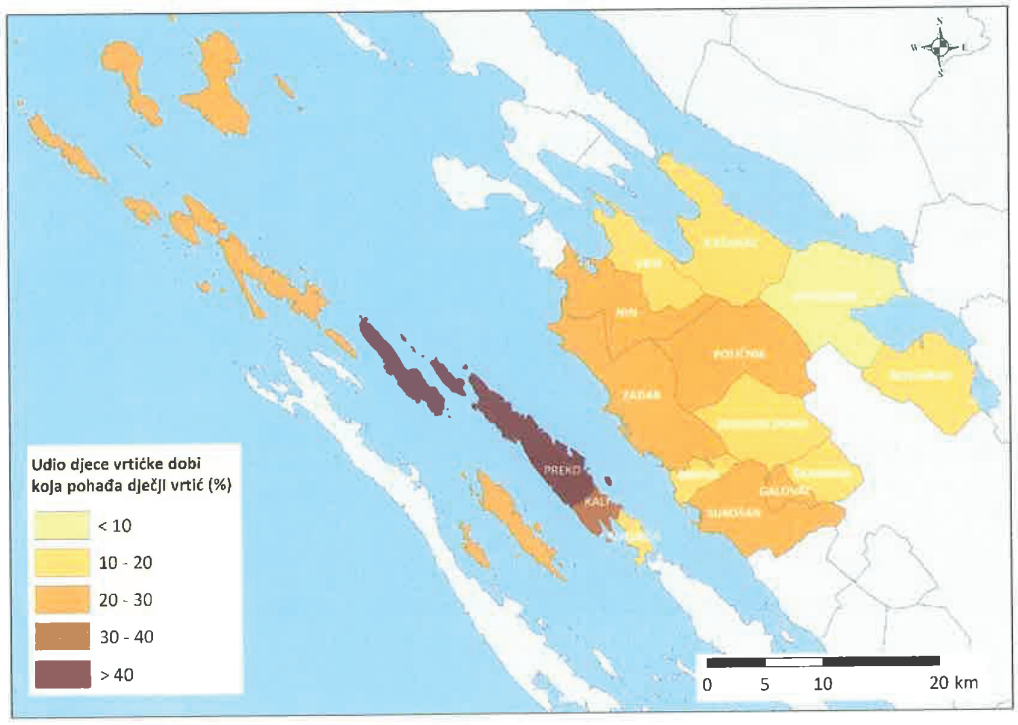

Sl. 43. Prostorna raspodjela dječjih vrtića u UP-u Zadru 2015. godine

Dio podataka poput upisnih kvota, broja upisanih po predškolskim programima i broja odgajatelja nije dostavljen ili su dostavljeni podaci samo za dio dječjih vrtića uslijed čega oni nisu mogli biti analizirani. Prosječan broj djece po programu izračunat je samo za one JLS u kojima je bio poznat točan broj programa predškolskog odgoja koji se provodi i točan broj djece uključenih u taj program. Broj programa po dječjim vrtićima se razlikuje po strukturi, tako vrtići u manjim općinama provode jedan do tri programa (cjelodnevni, poludnevni, kraći program predškole) dok vrtići u Gradovima imaju raznovrsniju ponudu programa (vjerski program, program ranog učenja engleskog jezika, sportski program, program rada s nadarenom djecom i dr.). Najveći prosječan broj djece po programu je u Gradu Zadru (77,2) i Općini Škabrnja (66,0), a najmanji u otočnim općinama Kali (20,0) i Preko (14,2).

Prosječan broj odgajatelja na desetoro djece ukazuje na radne uvjete odgajatelja u vrtićima i posredno na kvalitetu odgojno-obrazovnog procesa. U Općini Kukljica taj je pokazatelj najmanji – 0,5 odgajatelja na desetoro djece dok je u Općini Posedarje on najveći i iznosi 0,8 odgajatelja na desetero djece. Od ostalih JLS-a taj podatak je poznat još za općine Poličnik (0,7) i Preko (0,6). Moguće je pretpostaviti kako je u Gradu Zadru uslijed velikog broja dječjih vrtića i predškolskih programa taj pokazatelj povoljniji. Treba spomenuti kako se prema projekciji u narednom razdoblju očekuje smanjenje priljeva djece u jasličku i vrtićku dob čime će se, ukoliko ne bude kadrovskih promjena, smanjiti broj djece po odgajatelju.

Prema podacima s Popisa stanovništva 2011. udio djece predškolske dobi koja pohađa dječji vrtić opada od otoka prema zaleđu, iako to ne vrijedi i za broj stanovnika odnosno broj djece predškolske dobi po JLS. Usporedimo li to s brojem dječjih vrtića, možemo uočiti korelaciju, iako o tome što je čemu uzrok, a što posljedica nema dostatnih podataka i trebalo bi ih prikupiti radi utvrđivanja potrebe za dječjim vrtićima u najistočnijim općinama, posebice Ražancu i Novigradu koje nemaju ni jedan dječji vrtić[9]. Već podatak o tome da u tim dvjema općinama živi po 150-170 djece predškolske dobi ukazuje na potrebu za otvaranjem dječjih vrtića u njima. Kako ni u jednoj JLS prirodni prirast nije značajniji, taj parametar nema značajnijeg utjecaja na potrebu za otvaranjem novih dječjih vrtića.

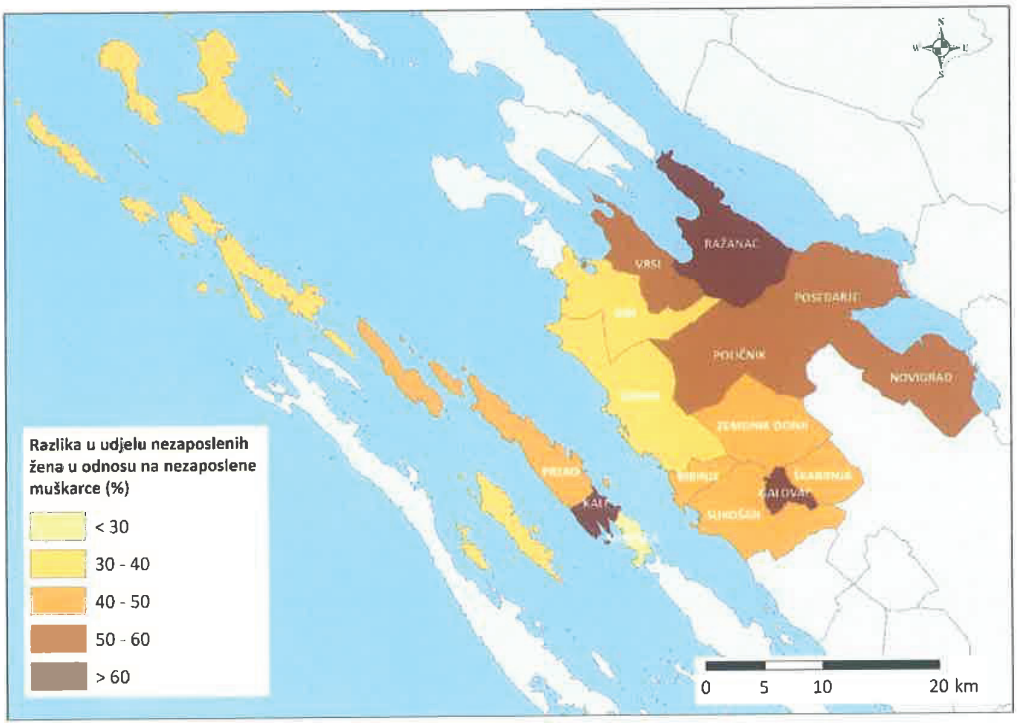

Sl. 44. Udio djece predškolske dobi koja pohađa dječji vrtić po JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine

Usporedimo li ove dvije karte s prostornom distribucijom broja nezaposlenih žena (Sl.45.), jasno uočavamo korelaciju: udio nezaposlenih žena raste u istom smjeru kao i udio djece koja nisu uključena u predškolski odgoj što implicira zaključak da se u JLS-ima s manjim brojem

[9] U Ražancu je dječji vrtić u trenutku izrade ove Strategije bio izgrađen i opremljen, no uslijed izmjene aktualne lokalne samouprave on tada nije bio u funkciji.

vrtića i djece uključene u predškolski odgoj povećava potreba izostanka žena iz zaposlenja kako bi se brinule za djecu. Ta je zakonitost ponajbolje izražena upravo u JLS-ima koje nemaju dječjih vrtića. To se nadalje odražava kroz proces otežanog vraćanja u zaposlenje nakon dugotrajne nezaposlenosti i općenito kroz proces depriviranosti žena po pitanju zaposlenja. Stoga je ovo jedan od ključnih problema kojima se treba posvetiti pažnja u procesu planiranja održivog socio-ekonomskog razvoja UP-a.

Sl. 45. Razlika u udjelu nezaposlenih žena u odnosu na nezaposlene muškarce po JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine

Drugi važan problem koji je uočen je nepostojanje dječjih vrtića na otocima u sklopu Grada Zadra čime su djeca predškolske dobi kao i njihovi roditelji deprivirani ostvarivanja jedne od ključnih socijalnih usluga. G. 2015. ustrojen je predškolski program u PŠ Silba u sklopu OŠ Zadarski otoci iz Zadra kojeg polaze šestogodišnjaci s otoka Silbe.

Od 33 vrtića za koje su dostavljene detaljnije informacije, njih 19 nije prilagođeno za pristup osoba s invaliditetom, njih osam jest, a za njih šest ne postoje odgovarajući podaci. Navedene brojke ukazuju na dodatnu potrebu prilagođavanja ustanova predškolskog odgoja osobama s invaliditetom. Istovremeno, većina vrtića ima planove za daljnji razvoj, a oni najčešće uključuju

stručno usavršavanje djelatnika u skladu s potrebama za cjeloživotnim učenjem i obnovu infrastrukture. Neki od vrtića ističu i planove u razvoju obrazovnih programa poput uvođenja ranog učenja stranoga jezika i glazbenog odgoja ili pak suradnje s različitim ustanovama poput kulturno-umjetničkih društava i muzeja. U cjelini gledano, prema dostavljenoj dokumentaciji pojedinih vrtića UP-a Zadra potonji slučajevi nisu česti te bi njihovu učestalost valjalo povećati.

S obzirom da nema dostupnih podataka o kvaliteti dječjih vrtića ni njihovoj usklađenosti s nacionalnim i EU standardima, te bi podatke u narednom planskom razdoblju trebalo početi prikupljati.

2.1.4.2 Obrazovna infrastruktura

Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (2014) definira da se djelatnost osnovnog i srednjeg obrazovanja obavlja kao javna služba pri čemu djelatnost osnovnog odgoja i obrazovanja obavljaju osnovne škole i druge javne ustanove, a djelatnost srednjeg odgoja i obrazovanja obavljaju srednje škole i učenički domovi i druge javne ustanove. Djelatnost visokog obrazovanja definirana je Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (2015) kao djelatnosti od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku, obavljaju ju sveučilišta, veleučilišta, visoke škole i javni znanstveni instituti. Sukladno navedenim zakonima, obrazovnu infrastrukturu UP-a Zadra čine sve odgojno-obrazovne ustanove koje provode djelatnosti osnovnog, srednjeg i visokog obrazovanja.

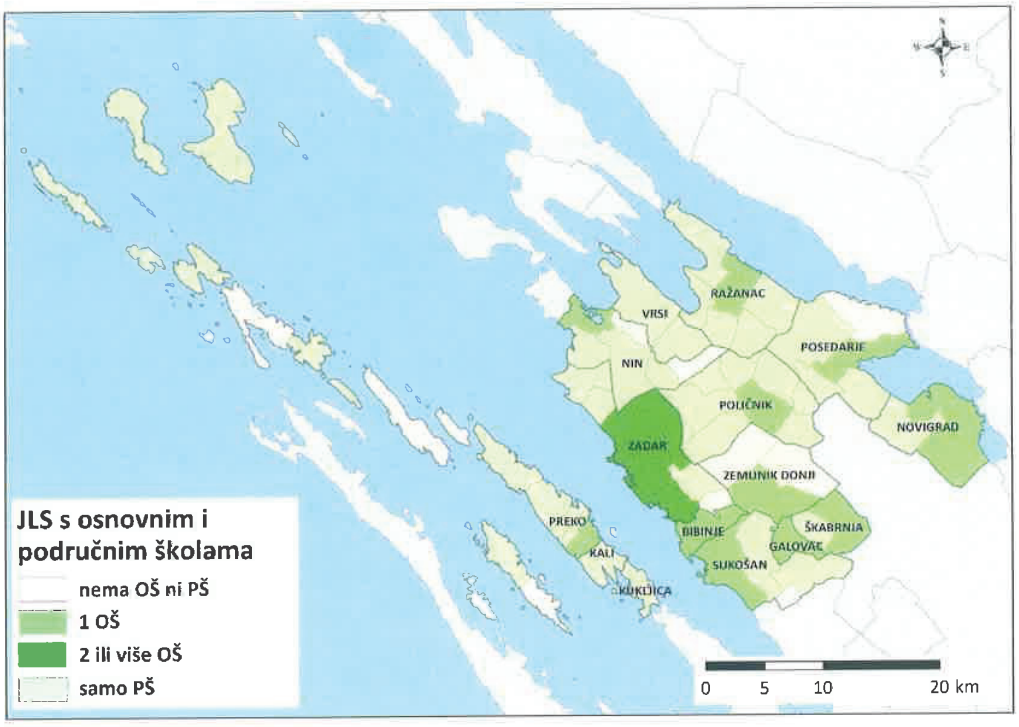
Organizacija osnovnoškolskog obrazovanja

Osnovnoškolsko obrazovanje u UP-u Zadru organizirano je u 22 osnovne škole[10] od kojih se gotovo polovica nalazi u Gradu Zadru (10), Općina Novigrad ima dvije škole, a ostale JLS po jednu izuzev općina Vrsi, Kali i Kukljica koje nemaju nijednu osnovnu školu, no na njima se organizira nastava u područnim školama i odjelima[11] (Sl. 46.; tab. 24. u prilogu). Sveukupno u UP-u Zadru djeluje 41 područna osnovna škola od kojih 18 na području Grada Zadra. Na čitavom otočnom području (otočne općine i otoci u sastavu Grada Zadra) djeluje samo jedna osnovna škola – u Preku sa šest područnih škola na otoku Ugljanu, te dvije područne škole (u sklopu OŠ Zadarski otoci iz Zadra) na Silbi i Ižu za učenike s otoka u sastavu Grada Zadra. Na ostalim

[10] Prema podacima dobivenim od Zadre nove (2016) broj matičnih i područnih osnovnih škola nije se mijenjao u razdoblju 2010.-2015. g.

[11] Područna škola je odgojno-obrazovna podružnica škole, smještena izvan sjedišta matične škole, a ustrojava se ukoliko je upisnom kvotom osiguran broj učenika za najmanje po jedan razredni odjel u svakom od I. do IV. ili od V. do VIII. Razreda. Područni odjel je dislocirani razredni odjel/odjeli koji se formiraju izvan sjedišta matične škole i ne ispunjavaju uvjete za osnivanje područne škole (Državni pedagoški standard, 2008).

otocima (Olibu, Premudi, Molatu, Istu, Ravi, Škardi[12]) nema djece učeničke dobi pa nema ni potrebe za organiziranjem nastave, iako školske zgrade postoje i po potrebi se mogu otvoriti (Glavočić, 2011; Upisna područja, 2011). Takvi su podaci jedan od najboljih pokazatelja depopulacije otoka i duboke starosti njihova stanovništva.

Sl. 46. Prostorna raspodjela osnovnih škola u UP-u Zadru 2015. godine

Analiza dostupnih podataka pokazuje kako se u šk. g. 2014./2015. u UP Zadar školovalo 9.303 učenika, odnosno 4,3 % učenika manje u odnosu na šk. g. 2010./2011. Sličan trend kretanja broja učenika uočen je u Gradu Zadra gdje je u šk. g. 2014./2015. došlo do smanjenja od 3,8 % u odnosu na šk. g. 2010./2011. Još izraženije smanjenje broja učenika u promatranom razdoblju bilježe ostale JLS UP-a Zadra (prosječno 5,8 %). Promatrajući pojedinačno JLS-e, jedine JLS u kojima je došlo do blagog porasta broj učenika su općine Bibinje (0,8 %), Preko (3,3 %) i Škabrnja (0,9 %). Ostale općine zadržavaju negativan trend kretanja broja učenika ili on ostaje konstantan tijekom razdoblja. Paralelno smanjenju broja učenika išlo je i smanjenje broja razrednih odjela s 513 u šk. g. 2010./2011. na 511 u 2014./2015. Kako se sam broj učenika i broj razrednih odjela u UP-u smanjio, tako je i broj učenika po razrednom odjelu pao s 19,0 učenika 2010./2011. na 18,2 učenika po razredu u 2014./2015.

[12] *Na otoku Škardi uopće nema evidentiranih stanovnika.*

Sukladno čl. 15. Zakona o odgoju i obrazovanju (2008) obrazovanje u školama koje ostvaruju umjetničke obrazovne programe izvodi se u skladu s posebnim propisima. Umjetnička škola izvodi nastavni plan i program u najmanje četverogodišnjem trajanju na osnovnoškolskoj razini i u najmanje četverogodišnjem trajanju na srednjoškolskoj razini. Na području UP-a djeluju dvije umjetničke škole: Glazbena škola Blagoje Bersa (s područnim odjelom Preko) te Osnovna glazbena škola sv. Benedikta, obje u Gradu Zadru.

Pravilnikom o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju (2015) utvrđeni su primjereni oblici školovanja učenika s posebnim obrazovnim potrebama[13]. Oblici rada koji se nude unutar osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja za učenike s posebnim obrazovnim potrebama provode se u redovitim osnovnim školama uz potpunu integraciju (redoviti razredni odjeli) po redovitom programu uz individualizaciju ili po prilagođenom programu, uz djelomičnu integraciju ili se provode u posebnim odjelima s posebnim programima. Ukoliko ništa od navedenog nije ostvarivo odgoj i obrazovanje učenika s posebnim obrazovnim potrebama provodi se u posebnim odgojno-obrazovnim ustanovama. Jedina takva ustanova na području UP-a, i Zadarske županije uopće, je Osnovna škola Voštarnica u Zadru u kojoj se provodi osnovno školovanje učenika s većim teškoćama u razvoju, a s obzirom na broj prostornu distribuciju polaznika, ne organiziraju se područni odjeli u drugim JLS UP-a, ali je za njih osiguran autobusni prijevoz do škole (OŠ Voštarnica, 2015). Prema dobivenim podacima Zadra Nove, a koji su preuzeti sa školskog portala e-matica, na području UP-a Zadra u školskoj godini 2015./2016. ukupno je upisano 532 učenika s teškoćama u razvoju (192 učenika se školuje po redovitom programu uz individualizirani pristup, 250 učenika se školuje po prilagođenom programu, 11 učenika po modelu djelomične integracije i 79 učenika po posebnom programu) u školske ustanove što u promatranom razdoblju predstavlja trend smanjenja od 8,3 % u odnosu na šk. g. 2012./2013. kada je bilo upisano ukupno 580 učenika (Tab. 29.). Najveći broj učenika upisanih u školske ustanove s posebnim obrazovnim potrebama u UP-u Zadru registriran je šk. g. 2013./2014. kada je ukupno upisano 725 učenika s teškoćama u razvoju (243 učenika se školovalo po redovitom programu uz individualizirani pristup, 336 učenika se školovalo po prilagođenom programu, 28 učenika po modelu djelomične integracije i 118 učenika po posebnom programu).

Tab. 28. Broj učenika s posebnim obrazovnim potrebama u UP-u Zadru u razdoblju 2012.-2016. godine

Vrsta obrazovnog programa	2012./2013.	2013./2014.	2014./2015.	2015./2016.
Individualizirani pristup	189	243	279	192
Prilagođeni program	325	336	200	250

[13] *Učenici s lakšim teškoćama u razvoju u pravilu se uključuju u redovite razredne odjele te svladavaju redovite nastavne programe uz individualizirane postupke s obzirom na posebne potrebe koje učenik ima ili prilagođene programe sukladne njihovim sposobnostima.*

Model djelomične integracije	33	28	17	11
Posebni program	33	118	76	79
Ukupno	580	725	572	532

Prema podacima iz Mreže osnovnih i srednjih škola, učeničkih domova i programa obrazovanja (MZOS, 2016) u UP-u Zadru je sedam matičnih i tri područne osnovne škole prilagođeno za pristup učenicima s invaliditetom. Poražavajući je podatak kako na području Grada Zadra u mreži škola bez prepreka nema ni jedan element prilagođenosti učenicima s motoričkim poteškoćama. Matične škole u općinama Bibinjama, Galovcu, Novigradu, Preku i Škabrnji imaju prilagođen ulaz osobama s invaliditetom, također kao i područne škole u općinama Posedarju, Preku i Škabrnji. Prilagođen sanitarni čvor osobama s invaliditetom ima samo 1/8 matičnih škola UP-a (škole u općinama Galovcu i Poličniku te Gradu Ninu) dok u područnim školama UP-a nije zabilježen ni jedan sanitarni čvor prilagođen osobama s invaliditetom. Matična Osnovna škola Petar Zoranić u Ninu jednina je škola na području UP-a koja ima prilagođen ulaz, sanitarni čvor i dizalo kao element prilagodljivosti osobama s invaliditetom. Uz nju se u mreži osnovnoškolskih ustanova bez prepreka ističu Osnovna škola Galovac i Osnovna škola Poličnik s dva elementa prilagodljivosti (ulaz, sanitarni čvor).

Tab. 29. Prilagođenost matičnih i područnih osnovnih škola po JLS-ima UP-a Zadra osobama s invaliditetom

JLS	Broj matičnih škola	Elementi prilagodljivosti u matičnim školama			Broj područnih škola	Područna škola		
		ulaz	sanitarni čvor	dizalo		ulaz	sanitarni čvor	dizalo
Bibinje	1	x			0			
Galovac	1	x	x		1			
Kali	0				1			
Kukljica	0				1			
Nin	1	x	x	x	3			
Novigrad	2	x			1			
Poličnik	1	x	x		1			
Posedarje	1				5	x		
Preko	1	x			6	x		
Ražanac	1				1			
Sukošan	1				1			
Škabrnja	1	x			1	x		
Vrsi	0				1			

Zadar	10				18			
Zemunik Donji	1				0			
UP ZADAR	22	7	3	1	41	3	0	0

Organizacija srednjoškolskog obrazovanja

Osnovno obilježje organizacije srednjoškolskog obrazovanja je potpuna koncentracija u Gradu Zadru. Svi učenici iz urbanog područja, ali i šireg zadarskog područja, usmjereni su na putovanje ili privremeno preseljenje u Zadar radi srednjeg školovanja. U šk. g. 2013./2014. provodilo se 97 obrazovnih programa. S obzirom na vrstu obrazovnog programa, najzastupljenije su strukovne škole (9 škola u kojima se izvode 74 programa što je 76,3 % svih srednjoškolskih programa). Pet gimnazija izvodi devet gimnazijskih programa, a dvije umjetničke škole 14 umjetničkih programa.

Za analizu upisnih kvota, broja učenika i razrednih odjela srednjih škola UP-a Zadra korišteni su podaci za šk. g. 2013./2014. pošto recentniji podaci nisu dobiveni. Ukupna upisna kvota[14] svih srednjih škola u Gradu Zadru iznosila je 1.967 učenika od čega je 63,5 % odobreno za strukovne programe, 29,1 % za gimnazijske programe i 7,4 % za umjetničke programe. Sukladno upisnim kvotama koje se ne mijenjaju značajno od godine do godine, broj učenika i razrednih odjela najveći je u strukovnim školama. Treba spomenuti i kako je u razdoblju 2010.-2014. g. broj srednjoškolskih programa najviše varirao – od 74 programa u šk. g. 2013./2014. 90 programa u šk. g. 2011./2012. Promatrajući pojedinačno srednje strukovne škole UP-a Zadra kontinuirani pozitivan trend povećanja broja programa strukovnog obrazovanja u analiziranim godinama bilježi Medicinska škola dok trend smanjenja programa u konstanti imaju Strukovna škola Vice Vlatkovića i Poljoprivredno prehrambena i veterinarska škola što je opet usko povezano s potrebama na tržištu rada.

Tab. 30. Srednje škole u UP-u Zadru prema upisnim kvotama, broju učenika i razrednih odjela šk. g. 2013./2014.

Skupina	Broj škola	Broj programa	Upisna kvota	Ukupan broj učenika	Broj razrednih odjela	Prosječan broj učenika po razrednom odjelu
Gimnazije	5	9	572	2.049	73	28,1
Strukovne škole	9	74	1.250	4.312	174	24,8
Umjetničke škole	2	14	145	409	28	14,6
Ukupno	16	97	1.967	6.770	275	24,6

[14] *Upisne kvote za javne srednje škole utvrđuje Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta na temelju prijedloga škola i županija.*

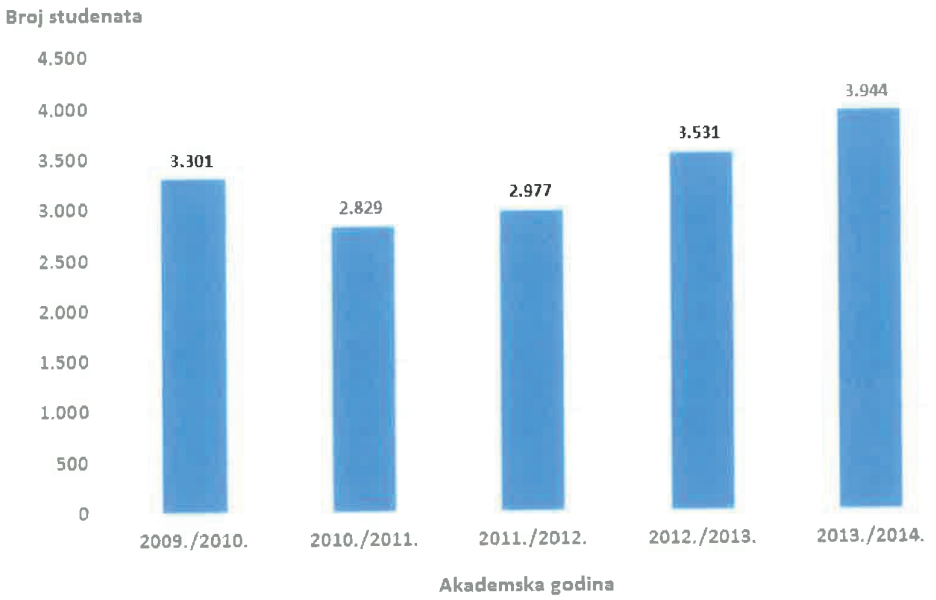
Omjer broja učenika osnovnih i srednjih škola u UP-u Zadru za školsku godinu 2013./2014. iznosi 1 : 1,38 u korist broja učenika osnovnih škola što bi upućivalo kako preko dvije trećine učenika nakon završetka osnovne škole upisuje srednju školu. Međutim, kako se u Zadru nalazi tri četvrtine svih srednjih škola Zadarske županije, njih pohađa 86,6 % svih srednjoškolaca Županije pa je ukupno upisno područje srednjih škola znatno veće od ukupnog upisnog područja osnovnih škola UP-a Zadra. Stoga na osnovi dostupnih podataka nije moguće donositi precizne zaključke o stvarnom broju osnovnoškolaca koji nastavljaju obrazovanje u srednjoškolskim programima.

Podatci o prilagođenosti srednjoškolskih ustanova osobama s invaliditetom na području UP-a Zadra nisu bili dostupni tijekom izrade Strategije, a ne postoje ni služeni podaci o istom. Stoga se pretpostavlja kako će se s gradnjom novih škola poštovati prostorni standardi koji osiguravaju prilagođenost učenicima s motoričkim poteškoćama ili će se u narednom razdoblju raditi na uklanjanju prostornih prepreka kako bi se omogućilo olakšano uključivanje skupine učenika s invaliditetom u obrazovni proces. S druge strane u osnovnoškolskim ustanovama valjalo bi povećati pristupačnost učenicama s invaliditetom uklanjanjem postojećih prepreka.

Organizacija visokoškolskog obrazovanja

U Gradu Zadru nalazi se najstarije sveučilište u Hrvatskoj – Universitas Jadertina čiji počeci datiraju s kraja 14. st. Visokoškolska nastava s manjim je prekidima djelovala do početka 19. st. kada je, osim bogoslovije koja je kontinuirano djelovala, prekinuta do sredine 20. st. Kontinuitet moderne visokoškolske nastave traje od 1955. g. kad je osnovan Filozofski fakultet u Zadru (isprva u sklopu Sveučilišta u Zagrebu, a kasnije u sklopu Sveučilišta u Splitu) koji je 2002. godine prerastao u Sveučilište u Zadru s visokokvalitetnim nastavnim i znanstvenim djelovanjem. Dugo je kroz povijest to bio znanstveno-obrazovni centar Jadranske Hrvatske koji je značajno doprinosio ekonomskom i političkom statusu grada Zadra (Sveučilište u Zadru, 2015).

U akademskoj godini 2014./2015. bilo je upisano 5.967 studenata na neki od studijskih programa Sveučilišta u Zadru na kojem se izvodi 31 preddiplomski, 41 diplomski, dva integrirana preddiplomska i diplomska i pet doktorskih studijskih programa (Sveučilište u Zadru, 2015). Broj upisanih studenata u posljednjih pet godina kontinuirano raste (Sl. 47.) (Avilov i Zwirn Periš, 2015).

Sl. 47. Upisani studenti na studijske programe Sveučilišta u Zadru u razdoblju 2009.-2014. godine

Uspoređujući broj studenata na 1.000 stanovnika za Sveučilište u Zadru i druga komparabilna sveučilišta (Tab. 32.), možemo zaključiti da je broj studenata Sveučilišta u Zadru u skladu s brojem stanovnika Grada Zadra. Pripadajući redu gradova srednje veličine prema broju stanovnika Grad Zadar je ak. god. 2013./2014. imao 70,5 studenata na 1.000 stanovnika. Demografski jači, Grad Zagreb imao je nešto više studenata na 1.000 stanovnika (87,1) u odnosu na Zadar što ukazuje na obrazovnu decentralizaciju Zagreba i sve značajniju ulogu Zadra u visokom školstvu Hrvatske. Veći broj studenata na 1.000 stanovnika u Splitu (121,8) pripisuje se većoj ponudi obrazovnih studijskih programa i blizini izvorišta studenata koje crpe iz Srednje i Južne Dalmacije, te BiH-a koji u manjoj mjeri visokoškolske programe upisuju i na Sveučilištu u Zadru. Grad Rijeka, demografski slabiji od Splita, ali jači od Zadra, bilježi 148,9 studenta na 1.000 stanovnika. U Županijskoj razvojnoj strategiji navodi se kako je jedan od razvojnih problema Grada Zadra kao sveučilišnog centra nedovoljna povezanost nastavnih programa s potrebama i problemima gospodarstva Županije. Uz to je bitno nadodati nedostatak adekvatnog studentskog smještaja obzirom da se u Zadru nalazi jedan studentski dom s ograničenim prihvatnim kapacitetom. Sve su to čimbenici koji utječu na konačnu odluku studenata prilikom odabira sveučilišnog centra. Unatoč tome, jasna je činjenica da Zadar predstavlja jedno od znanstvenih i visokoškolskih žarišta Jadranske Hrvatske.

Tab. 31. Odnos broja studenata i stanovnika grada sjedišta odabranih sveučilišta u ak. god. 2013./2014.

Sjedište sveučilišta	Broj upisanih studenata 2013./2014.	Broj stanovnika sjedišta	Broj studenata na 1.000 stanovnika
Zadar	5.294	75.062	70,5
Pula	3.277	57.460	57,0
Rijeka	19.155	128.624	148,9
Split	21.692	178.102	121,8
Dubrovnik	1.872	42.615	43,9
Zagreb	68.845	790.017	87,1

Kvote upisa na preddiplomske studije Sveučilišta u Zadru za hrvatske su državljane u razdoblju 2010.-2015. g. porasle za 2,6 % (s 1.530 na 1.570) dok su upisne kvote za strane državljane porasle za 16,6 %. (sa 78 na 91) (tab. 27. u prilogu). Pritom su se kvote za hrvatske državljane na redovnim studijima smanjile za 17, a na izvanrednim studijima povećale za 57. Upisne su kvote za određene studijske programe koji ne nalaze adekvatnu potražnju na tržištu rada previsoke. Primjeri za to su studiji poput studija klasičnih jezika, etnologije i antropologije (u kojoj su se kvote čak povećale za 10 u proteklih pet godina), filozofije, sociologije, itd. U slučaju svih navedenih studijskih programa broj prvostupnika po godinama daleko je ispod citiranih kvota, što je preliminarni indikator da je kvote potrebno smanjiti, a eventualni višak financijskih resursa usmjeriti prema otvaranju novih studijskih programa na tehničkom području i, posebice, trenutno nepostojećih programa na polju prirodnih znanosti koji bi doveli do veće sinergije akademskog i profesionalnog sektora.

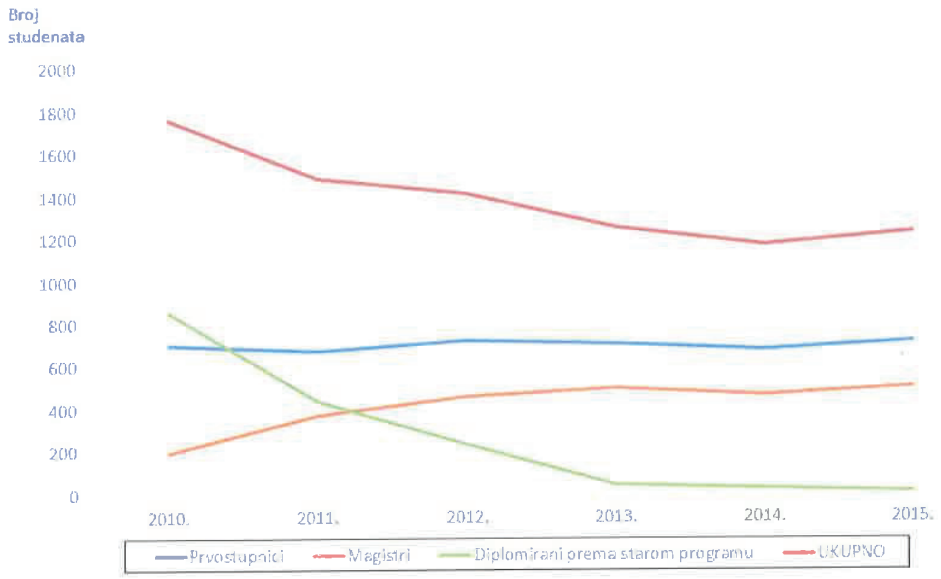
Slični su trendovi kretanja ukupnih kvota upisa i kod diplomskih studijskih programa gdje je također vidljiv porast kvota i za hrvatske i za strane državljane, pri čemu se broj predviđenih mjesta za strane državljane ponovno više povećao (101,9 % za strane u odnosu na 3,5 % za hrvatske državljane). Generalno gledano, u slučaju kvota za diplomske studije prisutan je isti problem kao i kod preddiplomskih studija, a odnosi se na prevelik naglasak na humanističkim znanostima čija je potreba na tržištu rada upitna. Smanjenja upisnih kvota u razdoblju 2010.-2015. g. na pojedine studijske programe nisu se odrazile na ukupne kvote iz razloga što se ostatak kvota „prelio" na druge, novoosnovane studijske programe. Primjerice, iako je upisna kvota za diplomski studij sociologije 2010. g. iznosila 40, a 2015. svega 28, u međuvremenu je pridodan studij kulturne sociologije s kvotom od 10 studenata što je rezultiralo zanemarivim smanjenjem studenata diplomskih studija sociologije (-2). Primjetan je i trend smanjenja kvota

za nastavničke jezične diplomske programe te povećanje kvota i otvaranje novih specijaliziranih prevoditeljskih smjerova.

Ukupan se broj studenata koji su završili preddiplomsku ili diplomsku razinu visokog obrazovanja na Sveučilištu u Zadru smanjio u razdoblju 2010.-2015. g. za 30,0 (Sl. 48., tab. 33). Kao najveći faktor smanjenja izdvaja se pad broja diplomiranih prema starom programu koji su 2010. g. činili čak 48,7 % od ukupnog broja studenata koji su završili neki studij. Istovremeno, došlo je do porasta broja magistara što je u vezi sa sve većim nastajanjem novih, bolonjskih diplomskih studijskih programa i upisivanjem istih od strane studenata. Broj je magistara 2015. g. bio i dalje dosta manji od broja diplomiranih po starome programu 2010. (506 prema 857) što znači da se apsolutan broj studenata koji su stekli diplomski stupanj visokoga obrazovanja smanjio. Iako je, kao što će kasnije biti pokazano, obrazovna struktura stanovništva UP-a Zadra razmjerno povoljna, uz veći udio visokoobrazovanog stanovništva u usporedbi sa Zadarskoj županijom i Republikom Hrvatskom, trend smanjenja broja studenata na višim razinama studija ne ide u prilog održanju takvog stanja. Broj je prvostupnika u promatranom razdoblju bio relativno stabilan, uz neznatno povećanje od 2 %.

Tab. 32. Broj studenata koji su u određenoj godini završili pojedine razine visokoškolskog obrazovanja na Sveučilištu u Zadru u razdoblju 2010.-2015. godine

Završena razina obrazovanja	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Prvostupnici	703	674	722	708	678	717
Magistri	199	373	458	501	467	506
Diplomirani prema starom programu	857	437	237	45	28	9
UKUPNO	1.759	1.484	1.417	1.254	1.173	1.232

Sl. 48. Broj studenata koji su u određenoj godini završili pojedine razine visokoškolskog obrazovanja na Sveučilištu u Zadru u razdoblju 2010.-2015. godine

Kada je u pitanju broj diplomiranih na pojedinim studijskim programima na preddiplomskoj i diplomskoj razini, zanimljivo je uočiti da je preddiplomski program menadžmenta 2010. g. bio najmasovniji preddiplomski smjer s kojega je diplomiralo 11,0 % svih studenata Sveučilišta (tab. 25. u prilogu). Nastavak istog programa na diplomskoj razini nije se nalazio među popularnijima, no do 2015. g. situacija se preokrenula: udio studenata koji su završili preddiplomski program menadžmenta značajno je pao na 4,7 %, a udio diplomiranih na diplomskom programu menadžmenta porastao je s 3,0 % na 12,3 % svih studenata diplomskih programa čime je postao najmasovniji program na diplomskim studijima (tab. 26. u prilogu). Pokazatelj je to čestog trenda u visokorazvijenim zemljama gdje programi menadžmenta postaju nadopuna osnovnom zanimaju pa se za njih na diplomskoj razini opredjeljuju studenti različitih struka.

Program za odgojitelje (10,3 %), program nautike i tehnologije pomorskog prometa (8,0 %) te dvopredmetni program engleskog jezika i književnosti (6,6 %) studijski su programi s najvećim udjelom prvostupnika 2015. g. Među programima diplomskog studija, uz spomenuti program menadžmenta najveći je udio diplomiranih 2015. g. bio na integriranom učiteljskom programu (9,4 %), dvopredmetnom programu pedagogije (6,5 %) i jednopredmetnom programu informacijskih znanosti/knjižničarstva (6,3 %).

Najmanje popularni programi u 2015. g. i na preddiplomskoj i na diplomskoj razini bili su programi klasičnih jezika, etnologije i antropologije te povijesti umjetnosti pri čemu neki od njih nisu imali nijednog diplomiranog studenta.

Među programima preddiplomskog studija najveći relativni porast udjela broja studenata u ukupnom broju studenata preddiplomskog studija zabilježili su brodostrojarstvo i tehnologija pomorskog prometa (+174,5 %), grčki jezik i književnost (+96,1 %; s tim da to proistječe iz vrlo malog broja prvostupnika koji je porastao s 1 na 2) i psihologija (+90,0 %).

Kada su u pitanju programi diplomskog studija, najveći relativni porast udjela broja studenata u ukupnom broju studenata diplomskog studija zabilježili su jednopredmetni programi poduzetništva u kulturi i turizmu (+725,9 %; što je posljedica rasta turizma, a što se odražava u činjenici da je 2010. g. na tom smjeru studirao samo 1 student, a već 2011. čak 24 uz relativnu stagnaciju idućih godina), arheologije (+312,9 %), povijesti (+155,6 %) te novinarstva i odnosa s javnošću (+155,6 %).

Doktorsku je razinu studija na Sveučilištu u Zadru moguće upisati na sedam različitih studijskih programa (Sveučilište u Zadru, 2016). Upisne kvote na svim programima zajedno porasle su s 25 na 100 u razdoblju 2010.-2014. g. Toliko velik rast najvećim je dijelom posljedica pojave dvaju novih programa: kvalitete u odgoju i obrazovanju te međunarodnih odnosa. Shodno tomu, porastao je i broj studenata i nastavnika. Kontinuirano je rastao i broj obranjenih doktorskih disertacija, i to od samo jedne u akademskoj godini 2010./2011. do 23 u akademskoj godini 2014./2015. Rast broja doktorskih studijskih programa i povećan angažman nastavnika ukazuje na rastući fokus Sveučilišta u Zadru na razvoj institucionalnog okvira najviše razine obrazovanja. S druge strane, opadajući broj upisanih na te programe upućuje na istovremeni manjak interesa stanovništva za poslijediplomskim obrazovanjem i akademskom karijerom. Taj se negativan trend kompenzirano u ak. godini 2014./2015., međutim, isto ne bi bilo vidljivo u statistici da nije došlo do otvaranja dvaju novih studijskih programa koje je upisalo 47 studenata.

Tab. 33. Broj upisanih studenata i obranjenih disertacija te nastavnika na doktorskim studijima Sveučilišta u Zadru po akademskim godinama u razdoblju 2010.-2015. godine

Akademska godina	Upisna kvota	Broj upisanih	Ukupno studenata	Broj obranjenih disertacija	Broj nastavnika na doktorskim studijima
2010./2011.	25	150	210	1	148
2011./2012.	40	101	293	2	202
2012./2013.	20	43	323	6	199

Stranica Prijave 519

2013./2014.	55	26	333	16	209
2014./2015.	100	78	383	23	260

Problemi obrazovanja na svim razinama

Važan problem osnovnih, a posebice srednjih škola je organizacija nastave u dvije smjene što negativno utječe na kvalitetu odgojno-obrazovnog procesa te se onemogućuje kvalitetna organizacija slobodnih aktivnosti u školama (ŽRSZŽ, 2011). Stoga je potrebno težiti osiguravanju uvjeta za organizaciju jednosmjenske nastave.

Nasilje među djecom jedan je od problema koji u novije vrijeme sve više ulazi u fokus pedagoških pristupa. Prema definiciji Međunarodnog fonda za djecu (UNICEF) nasilje među djecom u školama obuhvaća širok spektar agresivnih ponašanja koja se događaju među djecom, od rješavanja konflikata nasilnim putem, neprihvatljivog izražavanja ljutnje ili frustracije do ozbiljnih incidenata uz upotrebu oružja. Na web stranicama MUP-a se navodi kako je među mladima osobito zabrinjavajuće nasilništvo ili tzv. bullying, a radi se o obliku agresivnog ponašanja koje obično traje duže vrijeme te je opetovano usmjereno na istu osobu, od strane jednog ili više učenika (jači protiv slabijeg ili grupa protiv pojedinca). UNIFEC je 2003. g. osmislio program prevencije vršnjačkog nasilja i zlostavljanja pod nazivom Stop nasilju među djecom kojeg je u provodio u suradnji s domaćim stručnjacima i s Agencijom za odgoj i obrazovanje u školama u Hrvatskoj od 2003. do 2012. g. U program se uključila 301 škola dok je 185 škola uspješno završilo svih sedam koraka u programu i steklo priznanje Škola bez nasilja. Smatra se da je tim školama UNICEF-ov program smanjio stopu vršnjačkog zlostavljanja za 50 %. Tijekom izrade Strategije popis škola iz UP-a Zadra koje su bile uključene u program nije dostavljen.

U razdoblju 2012.-2015. g. u UP-u je prijavljeno ukupno trinaest slučajeva nasilja kroz sustav evidencije o nasilju. U 2012. g. zabilježena su četiri slučaja nasilja u Osnovnoj školi Stjepana Radića Bibinje. G. 2013. zabilježeno je ukupno šest slučajeva vršnjačkog nasilja, od čega četiri slučaja u Osnovnoj školi Stjepana Radića Bibinje, jedan slučaj u Osnovnoj školi Vladimir Nazor Škabrnja i jedan slučaj u srednjoj Hotelijersko-turističkoj i ugostiteljskoj školi Zadar. U 2014. i 2015. g. prijavljen je po jedan slučaj vršnjačkog nasilja u Poljoprivrednoj, prehrambenoj i veterinarskoj školi Stanka Ožanića u Zadru dok je 2015. g. zabilježen i jedan slučaj vršnjačkog nasilja u Medicinskoj školi Ante Kuzmanića Zadar. Možemo zaključiti kako se najveći broj vršnjačkog nasilja na području UP-a odnosi na osnovnoškolsko ustanove, a jedno od žarišta svakako je bila OŠ Stjepana Radića Bibinje.

Za učenike srednjih škola i Sveučilišta u Zadru s prebivalištem izvan Grada Zadra i JLS-a u neposrednom okruženju organiziran smještaj u učenikom i studentskom domu. Srednjoškolski

đački dom u Zadru raspolaže sa 294 mjesta od čega 180 muških i 114 ženskih (Srednjoškolski đački dom u Zadru, 2015) i za smještaj u njemu mogu se prijaviti i učenici i studenti. Studenti se mogu prijaviti i za smještaj u Studentskom domu koji raspolaže s 94 sobe od čega 18 trokrevetnih i 76 dvokrevetnih te može prihvatiti 206 studenata (Sveučilište u Zadru, 2015). Usporede li se smještajne kvote s brojem polaznika srednjoškolskih i visokoškolskih programa, postaje jasno kako su te kvote nedostatne uslijed čega bi stvaranje dodatnih smještajnih kapaciteta trebalo biti jedan od razvojnih prioriteta.

2.1.4.3 Projekcija predškolskog i školskog uzrasta

U svrhu učinkovitog planiranja usluga odgoja i obrazovanja potrebno je analizirati i broj djece koja svake godine ulaze u predškolsku (jasličku 1 g. i vrtićka 3 g.)[15], osnovnoškolsku (7 g.) i srednjoškolsku (15 g.) dob (tab. 35.). Budući da je broj djece u jednogodišnjim kohortama podložan nešto većim oscilacijama od godine do godine, provedeno je grupiranje promatranih skupina stanovništva u razdoblja 2012.-2016. te 2017.-2021. g. radi svrsishodnije usporedbe, a na temelju je toga dan indeks promjene. Vidljivo je kako će priljev nove djece u projekcijskom razdoblju pasti u svim promatranim funkcionalnim dobnim skupinama osim u slučaju osnovnoškolske dobi gdje je vidljiv rast od 1,6 % (Sl. 49.). Najveće se smanjenje očekuje u priljevu novih srednjoškolaca (-14,2 %)[16] dok su smanjenja u jasličkoj (-4,3 %) i vrtićkoj dobi (-3,9 %) znatno manjega intenziteta. Pritom valja naglasiti kako vremenski trendovi nisu homogeni pa će tako u slučaju kretanja priljeva broja nova srednjoškolaca dolaziti do kontinuiranog pada u razdoblju 2012.-2018. g., međutim, nakon toga slijedi porast do kraja promatranog razdoblja.

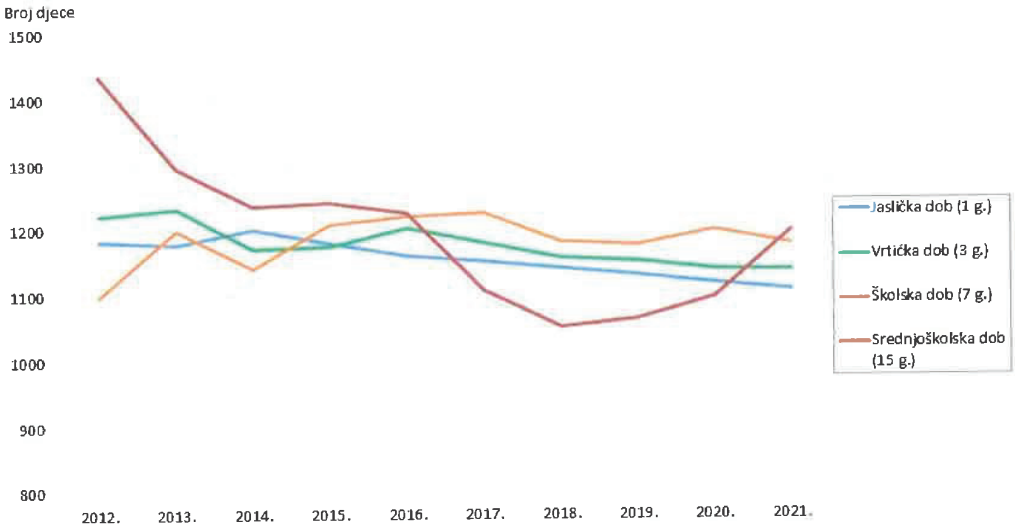
Tab. 34. Projekcija broja djece koja ulaze u predškolsku, osnovnoškolsku i srednjoškolsku dob u razdoblju 2012. - 2021. godine u UP-u Zadru

Godina / razdoblje	jaslička dob (1 g.)	vrtićka dob (3 g.)	osnovnošlolska dob (7 g.)	srednjoškolska dob (15 g.)
2012.	1.183	1.223	1.099	1.436
2013.	1.177	1.232	1.199	1.294
2014.	1.201	1.171	1.142	1.236
2015.	1.180	1.174	1.208	1.241
2016.	1.161	1.202	1.220	1.225
2017.	1.152	1.181	1.226	1.107
2018.	1.141	1.157	1.182	1.051

[15] U Državnom pedagoškom standardu predškolskog odgoja i naobrazbe (2007) jasličkom se dobi smatra šest do 36 mjeseci života, a vrtićkom dobi tri do sedam godina života. S obzirom na dostupnost podataka, jasličkom se dobi u ovoj su analizi smatralo jedna do tri godine života.

[16] Treba spomenuti kako za razliku od osnovne škole srednjoškolsko obrazovanje nije obavezno pa će stvaran broj djece koji doista upiše srednju školu biti nešto manji.

2019.	1.130	1.152	1.176	1.063
2020.	1.119	1.140	1.200	1.098
2021.	1.107	1.138	1.179	1.198
2012.-2016.	5.902	6.003	5.868	6.432
2017.-2021.	5.649	5.767	5.962	5.517
Indeks promjene	95,71	96,08	101,61	85,77

Sl. 49. Kretanje priljeva nove djece u odabrane funkcionalne dobne kohorte u UP-u Zadru u razdoblju 2012.-2021. godine

Međutim, navedene su vrijednosti dane za razinu cijelog urbanog područja dok u stvarnosti treba računati i na prostorne razlike (tab. 36.) koje mogu imati osobite posljedice na organizaciju odgoja i obrazovanja u područjima s manjim brojem stanovnika, a time i djece. Pritom je učinke smanjenja obujma mladog stanovništva moguće promatrati s negativnog aspekta u vidu smanjenja budućeg radnog i reproduktivno sposobnog stanovništva, ali i pozitivnog aspekta u smislu potencijalnog poboljšanja kvalitete nastave zbog poboljšanog omjera broja nastavnika i djece pod uvjetom da se broj nastavnika također ne smanji.

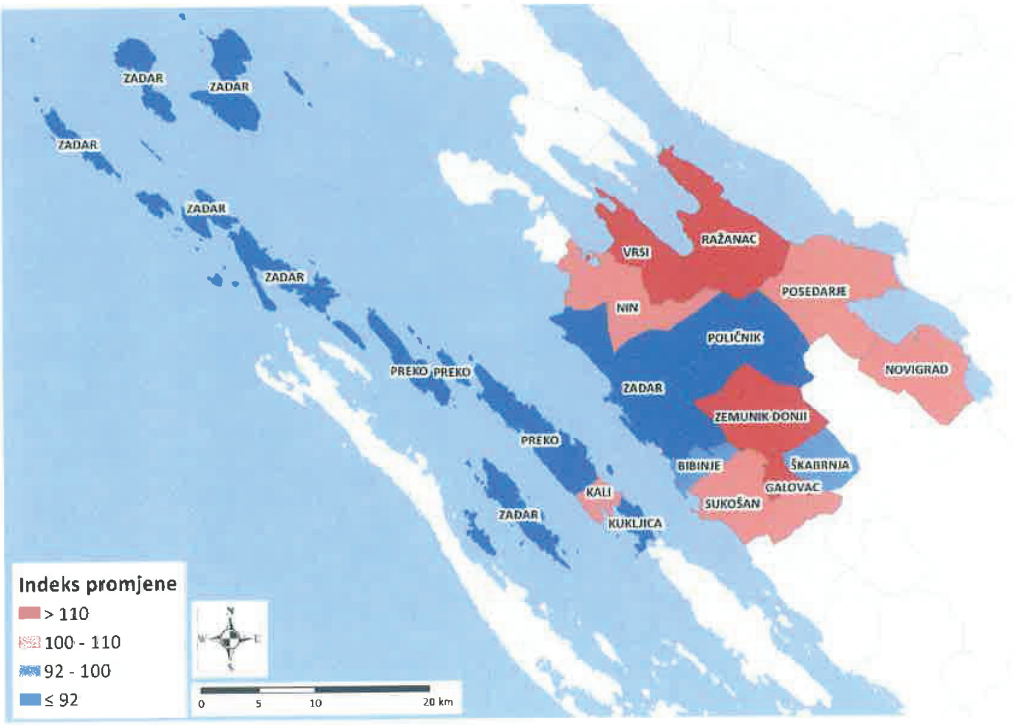
Tab. 35. Indeks promjene broja djece koja ulazi u jasličku, vrtićku, osnovnoškolsku i srednjoškolsku dob po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2017.-2021. godine u odnosu na razdoblje 2012.-2016. godine

JLS	Indeks promjene priljeva (razdoblje 2017.-2021. u odnosu na razdoblje 2012.-2016. g.)			
	jasličko dob	vrtićka dob	osnovnoškolska dob	srednjoškolska dob
Bibinje	99,90	93,51	91,45	93,51
Galovac	116,73	114,79	73,53	94,14
Kali	108,11	103,99	121,46	93,14
Kukljica	85,67	108,04	93,21	104,31
Nin	103,58	101,05	84,19	100,71
Novigrad	103,81	113,78	98,41	57,36
Poličnik	91,52	96,62	104,93	72,45
Posedarje	104,18	93,40	113,93	90,73
Preko	88,80	101,03	111,98	90,31
Ražanac	126,08	127,98	101,42	97,63
Sukošan	103,47	108,25	103,99	88,42
Škabrnja	96,30	91,21	97,13	93,29
Vrsi	119,43	82,15	86,24	74,16
Zadar	91,80	93,03	102,18	85,65
Zemunik Donji	122,85	125,00	123,41	93,84
UP Zadar	**95,71**	**96,08**	**101,61**	**85,77**

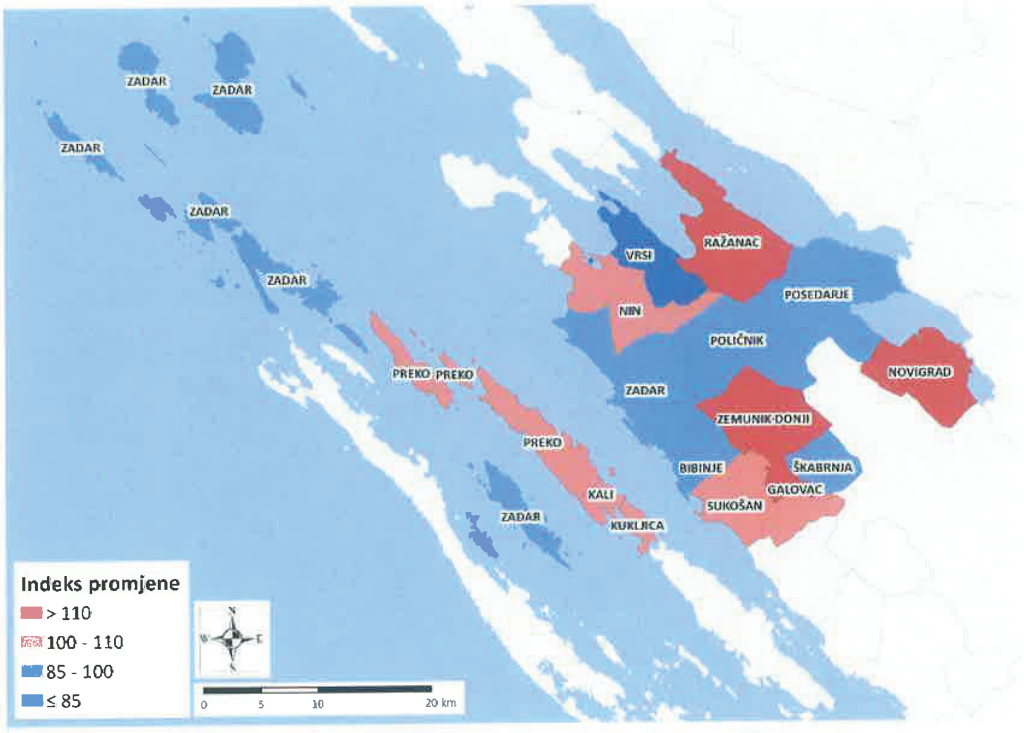
Zbog važnosti koju odgoj djece u jasličkoj dobi odnosno mogućnost smještaja djece u jaslice ima za pronatalitetnu politiku, valja promotriti i prostorni razmještaj priljeva nove djece u jasličku dob u promatranom projekcijskom razdoblju, odnosno promjenu istog (Sl.50.). Preciznost prikazanih promjena uvelike ovisi o preciznosti procjene nataliteta. S obzirom na pretpostavljene trendove nataliteta, očekuje se opći porast potrebe za smještajnim kapacitetima jaslica u Vrsima, Ražancu i Zemuniku Donjem veći od 10 % u razdoblju 2017.-2021. u odnosu na razdoblje 2012.-2016. g. Porast se očekuje i u Gradu Ninu i općinama Kali, Sukošan, Posedarje i Novigrad. Slučaj je Općine Novigrad posebno zanimljiv jer je riječ o JLS koja u recentnom razdoblju bilježi izumiranje stanovništva uz istovremenu negativnu

Stranica Prijave 523

migracijsku bilancu i prirodni pad stanovništva. Međutim, zbog činjenice da je natalitet u 2011. g. iznosio 59 % od vrijednosti u 2012. g., početno razdoblje promatranja (2012.-2016. g.) ima manji ukupni natalitet od narednog petogodišnjeg razdoblja, bez obzira na to što je prisutan trend pada nataliteta. Rezultat je blagi porast priljeva nove djece u jasličku dob u iznosu od 3,8 %. Valja istaknuti kako prostorne jedinice koje bilježe porast priljeva djece u jasličkoj dobi nisu jedine u kojima je potrebno usmjeriti veću pozornost i sredstva na organizaciju novih ili proširenje postojećih jaslica. Zapravo je još veća potreba za istim u onim područjima u kojima se bilježi znatan pad nataliteta, a time i priljeva nove djece u jasličku dob zbog toga što nedostatak usluga te vrste djeluje demotivirajuće na zasnivanje obitelji i rast nataliteta. Zadar, Poličnik, Preko i Kukljica primjeri su takvih JLS-a. Donekle je slična situacija u vrtićkoj dobi (Sl. 51.).

Sl. 50. Promjena priljeva nove djece u jasličku dob (odnos ukupnog razdoblja 2017.-2021. prema ukupnom razdoblju 2012.-2016. godine)

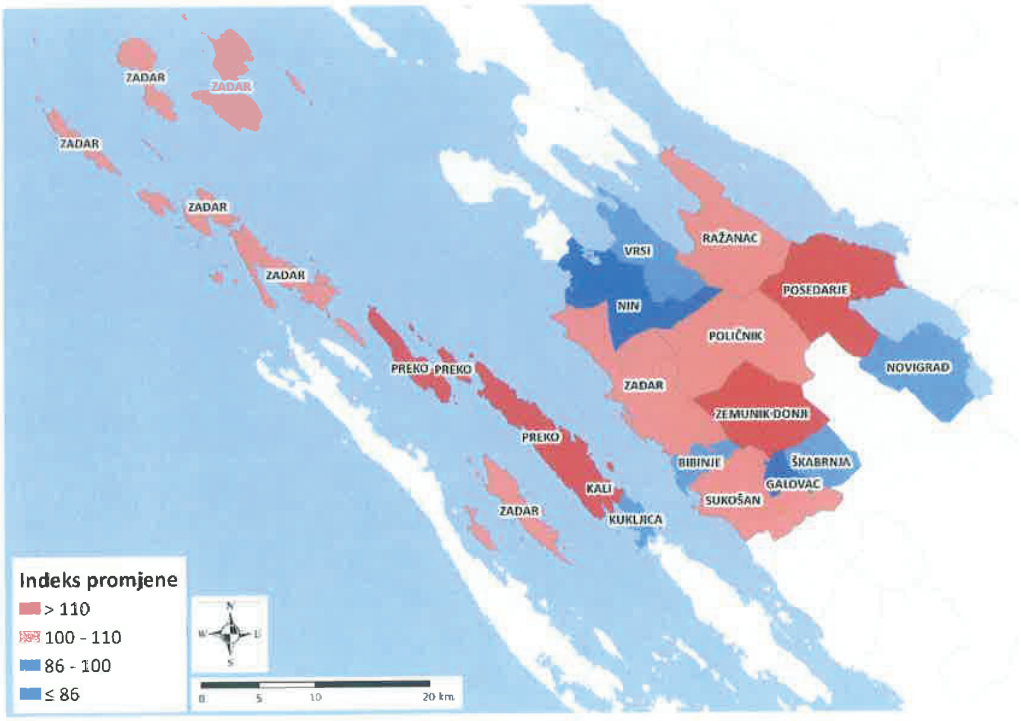

Sl. 51. Promjena priljeva nove djece u vrtićku dob (odnos ukupnog razdoblja 2017.-2021. prema ukupnom razdoblju 2012.-2016. godine)

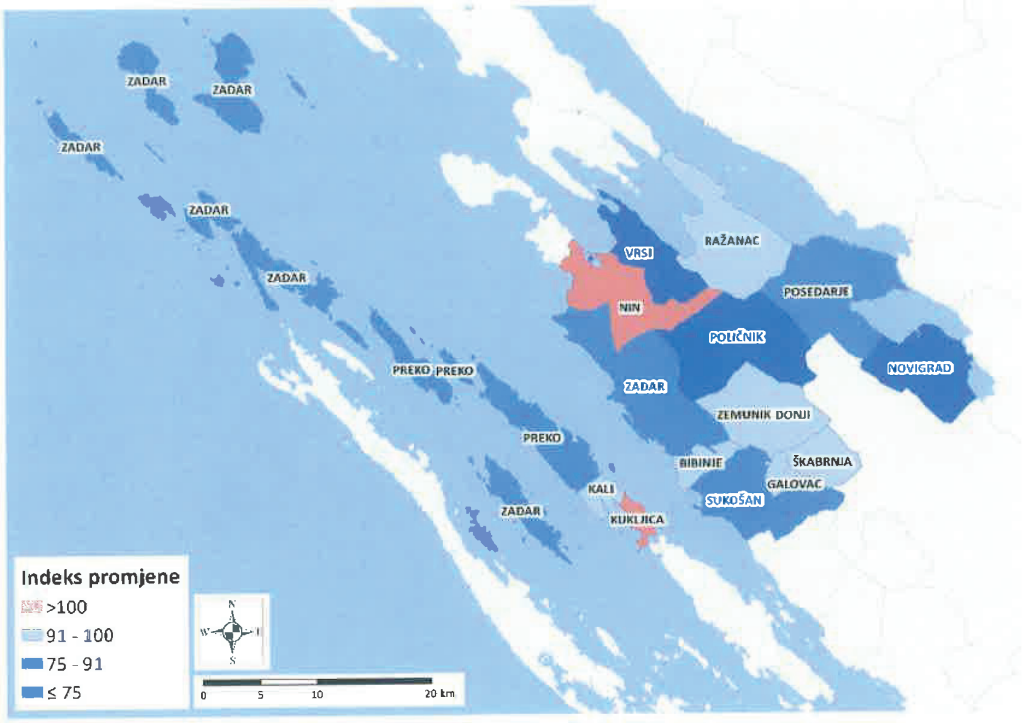
Prema dostavljenim podatcima pojedinih javnih i privatnih vrtića u JLS-ima UP-a Zadra izvan Grada Zadra, većina vrtića nema problema s prevelikim priljevom nove vrtićke djece te se u većini slučajeva upisuju sva djeca. Kao iznimku moguće je izdvojiti Općinu Kali gdje je 2015. g. šestero djece odbijeno zbog popunjenosti kapaciteta. Budući da se ondje u razdoblju 2017.-2021. g. očekuje rast priljeva djece u jasličku dob od 8,1 % i priljeva djece u vrtićku dob od 4,0 % u odnosu na početno razdoblje promatranja (2012.-2016.), izvjesno je da će problemi popunjenosti kapaciteta biti prisutni i dalje što je potrebno uzeti u obzir pri planiranju predškolskog odgoja u toj općini.

Kada je u pitanju priljev nove djece u osnovnoškolsku dob (7 g.), rast veći od 10 % u promatranom razdoblju bilježit će općine Posedarje, Preko, Kali te Zemunik Donji s maksimalnim rastom od 23,4 % (Sl. 52.). Situacija je bitno drugačija u slučaju priljeva djece u srednjoškolsku dob (Sl. 53.) gdje se samo u Gradu Ninu i Općini Kukljica očekuje blagi porast. Indikativan je podatak da će u Gradu Zadru doći do pada broja novih srednjoškolaca za 14,4 %, što dobiva na značenju uzmemo li u obzir da se jedine srednje škole u UP-u nalaze upravo ondje. Iako su u ovoj projekciji zanemarene migracije, s generalno lošim trendovima u gotovo cijelom UP-u,

pitanje je u kolikoj bi mjeri srednjoškolci koji bi imigrirali u Grad Zadar pridonijeli popravljanju tamošnjega stanja i trendova.

Sl. 52. Promjena priljeva nove djece u osnovnoškolsku dob (odnos ukupnog razdoblja 2017.–2021. prema ukupnom razdoblju 2012.–2016. godine)

Sl. 53. Promjena priljeva nove djece u srednjoškolsku dob (odnos ukupnog razdoblja 2017.-2021. prema ukupnom razdoblju 2012.-2016. godine)

Još jednom valja istaknuti metodološku napomenu o zanemarivanju migracija u ovakvoj vrsti projekcija stanovništva. S obzirom na ranije detektirane procese u kojima migracija ima značajan učinak na održavanje postojećeg broja stanovnika u pojedinim JLS-ima, ali i u UP-u Zadru u cjelini, stvaran će priljev nove djece u promatrane dobne skupine ovisiti i o specifičnim stopama imigracije prema dobi, kako u UP u cjelini, tako i u pojedine JLS-e. Međutim, prikazani su rezultati značajan doprinos razumijevanju budućih demografskih procesa i temeljima planiranja potrebnog za kvalitetno usmjeravanje istih.

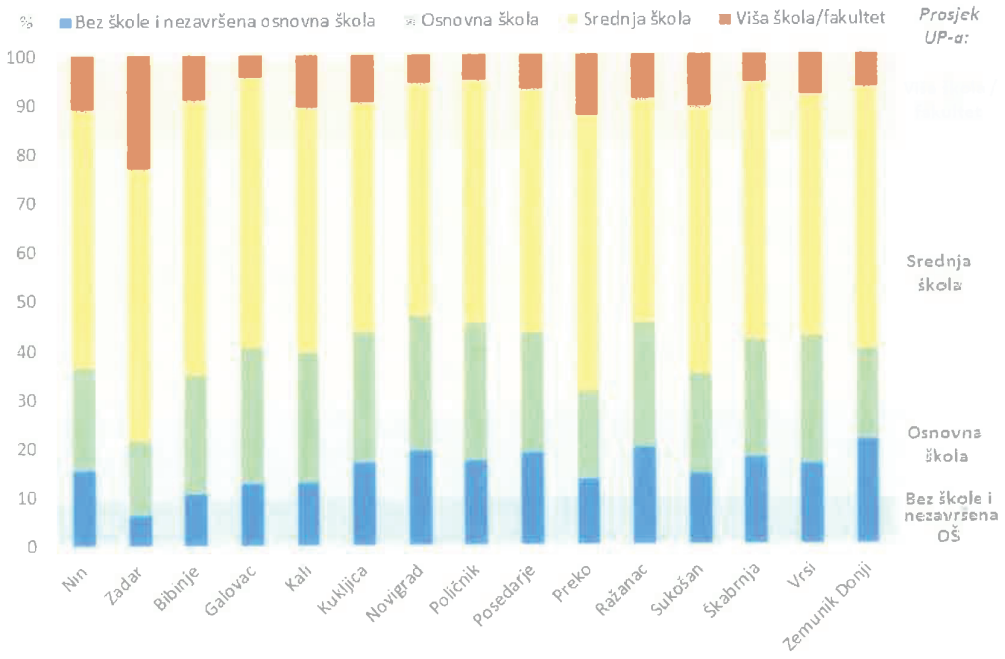
Stranica Prijave 527

2.1.4.4 Obrazovna struktura stanovništva i povezanost obrazovanja s tržištem rada

Obrazovna struktura stanovništva je zajedno s kompatibilnošću ponude i potražnje struka ključan čimbenik konkurentnosti radne snage, ali i gospodarstva u cjelini. Obrazovanija radna snaga lakše prihvaća inovacije i nove tehnologije i brže razvija vlastitu tehnologiju (Bejaković, 2004). S druge strane, obrazovanije stanovništvo je nužan preduvjet za generiranje radnih mjesta i poduzeća s manjim okolišnim otiskom i većim stupnjem održivosti (McKeown i dr., 2005). U vidu toga je iznimno važno analizirati obrazovnu snagu kao jednu od pretpostavki za obuhvatan održivi razvoj.

Analiza obrazovne strukture stanovništva starijeg od 15 godina u UP-u Zadru za 2011. g. pokazuje jasnu uniformnost svih JLS-a. U svim je JLS-ima (izuzev Općine Zemunik Donji) broj stanovnika bez osnovne škole i s nezavršenom osnovnom školom manji do broja stanovnika sa završenom samo osnovnom školom, a najmanji broj u obje kategorije zabilježen je u Gradu Zadru koji je zbog svoje populacijske veličine značajno determinirao i ukupnu obrazovnu strukturu UP-a (Sl. 54.). Najveću uniformnost pokazuje kategorija stanovništva sa završenom srednjom školom gdje su najmanje razlike u udjelu tih osoba među JLS-ima, a najveći broj stanovnika u svim JLS pripada upravo toj kategoriji. Broj osoba sa završenom višom i visokom školom jednak je ili manji od broja osoba sa završenom samo osnovnom školom u većini JLS-a, no s obzirom da za Grad Zadar taj zaključak ne vrijedi, ukupno je u UP-u broj stanovnika sa završenom višom i visokom školom veći od broja stanovnika sa završenom samo osnovnom školom.

Stranica Prijave 528

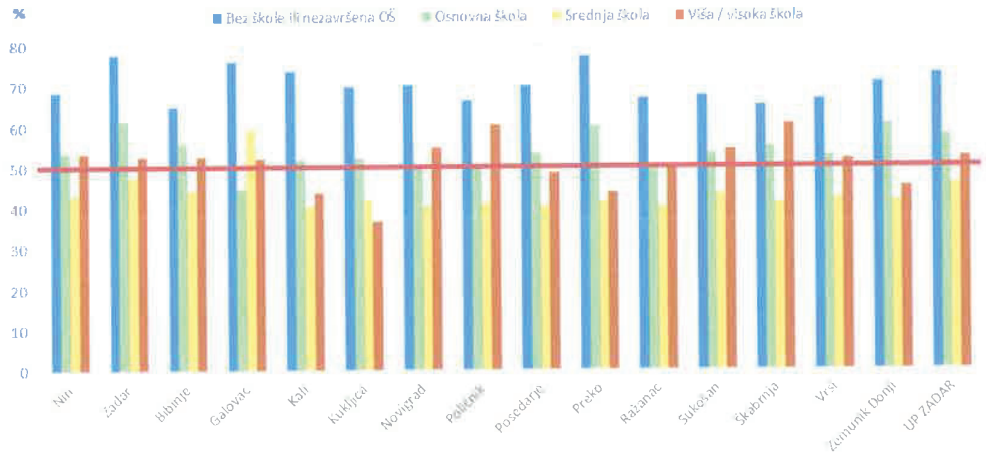
Sl. 54. Obrazovna struktura stanovništva starijeg od 15 godina po JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine

U usporedbi sa Zadarskom županijom i Republikom Hrvatskom UP Zadar ima gospodarski povoljniju obrazovnu strukturu, stanovništvo bez škole i s nezavršenom osnovnom školom i stanovništvo s osnovnom školom imaju jednak ili manji udio u UP-u u odnosu na jedinice višeg reda dok je udio stanovništva sa srednjom te višom i visokom školom veći u odnosu na jedinice višeg reda (tab. 37.).

Tab. 36. Obrazovna struktura stanovništva starijeg od 15 godina u UP-u Zadru i komparabilnim statističkim jedinicama 2011. godine

Komparabilna statistička jedinica	Udio stanovništva (%)			
	bez škole i s nezavršenom osnovnom školom	osnovna škola	srednja škola	viša i visoka škola
UP Zadar	9,6	18,2	54,4	17,8
Zadarska županija	12,3	19,4	53,1	14,8
Republika Hrvatska	9,5	21,3	52,6	16,4

Važan segment u analizi obrazovanja je analiza prema spolu. Generalni zaključak te analize je da se smanjuju razlike među spolovima s višim razinama obrazovanja. U kategoriji stanovnika bez škole i s nezavršenom osnovnom školom disparitet među spolovima je najveći - na razini UP-a više od dvije trećine stanovništva (73,1 %) su žene (Sl.55.). U preostalim kategorijama razlika između muškog i ženskog stanovništva uglavnom nije veća od 15 %. Veći udio muškaraca nego žena je jedino u kategoriji završene srednje škole dok podaci o posljednjoj kategoriji pokazuju da više žena nego muškaraca nastavlja obrazovanje na visokoškolskoj razini. Taj podatak implicira da muškarci češće upisuju strukovne programe koji ih osposobljavaju za tržište rada odmah nakon završetka srednjoškolskog obrazovanja. U prostornom pogledu kretanje udjela spolova prema razini obrazovanja pokazuje da se u četvrtoj zoni UP-a smanjuje udio žena odnosno da muškarci češće nastavljaju školovanje i nakon osnovne i nakon srednje škole.

Sl. 55. Udio ženskog stanovništva prema razini obrazovanja po JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine

Usporedba obrazovne strukture stanovništva UP-a i jedinica višeg reda prema spolu pokazuje da nema značajnijih odstupanja ni u jednoj kategoriji (tab. 38.). U cijeloj je Hrvatskoj i svijetu kroz drugu polovicu 20. st. i početkom 21. st. zabilježena promjena obrazovne strukture prema spolu pri čemu se sve više izjednačavaju muškarci i žene i taj je proces izraženiji na višim razinama obrazovanja, a na najvišoj razini broj žena pretekao je broj muškaraca sa završenom višom i visokom školom (Galeković, 2011).

Tab. 37. Obrazovna struktura stanovništva starijeg od 15 godina prema spolu u UP-u Zadru i komparabilnim statističkim jedinicama 2011. godine

Komparabilna statistička jedinica	Udio stanovništva (%)							
	bez škole i s nezavršenom osnovnom školom		osnovna škola		srednja škola		viša i visoka škola	
	muškarci	žene	muškarci	žene	muškarci	žene	muškarci	žene
UP Zadar	26,9	73,1	42,0	58,0	53,9	46,1	47,5	52,5
Zadarska županija	28,1	71,9	43,7	56,3	55,3	44,7	48,4	51,6
Republika Hrvatska	28,1	71,9	40,8	59,2	54,3	45,7	46,6	53,4

Pismenost stanovništva

Pismenost je najniža razina obrazovanja stanovništva i nužan preduvjet za možebitno daljnje obrazovanje te minimalna pretpostavka uključivanja u suvremene procese rada (Nejašmić, 2005). U međunarodnoj statistici obično se pitanje pismenosti odnosi na stanovništvo dobne skupine 15 i više godina dok se u Hrvatskoj odnosi na dobne skupine 10 i više godina. Viša stopa nepismenosti obilježje je nedovoljno razvijenih zemalja. Hrvatsko čitateljsko društvo razlikuje tri razine pismenosti. Prva je elementarna ili primarna pismenost koja se odnosi na čitanje, pisanje i računanje, druga je sekundarna ili funkcionalna pismenosti koja obuhvaća razumijevanje pisanih uputa u svakodnevnom životu i treća, najrecentnija pismenost uključuje korištenje informacijskih tehnologija i interneta, tzv. tercijarna pismenost (Dijanošić, 2012s). Razvojem informatičke tehnologije sve više u upotrebi je pojam informatičke pismenosti kao nedjeljiv dio suvremenog društva. Informatičku pismenost pri tom definiramo kao sposobnost korištenja računala i računalnih programa (Nadrljanski, 2006). Popisom stanovništva 2011. u Republici Hrvatskoj prikupljeni su podaci o primarnoj i tercijarnoj pismenosti stanovništva.

Prema Popisu 2011. g. nepismeni u Hrvatskoj čine 0,8 % stanovnika dok u UP-u Zadru taj udio iznosi neznatno viših 0,9 % stanovnika u ukupnom stanovništvu (tab. 39.). S druge strane UP Zadar ima znatno manji udio nepismenih stanovnika u odnosu na Zadarsku županiju (1,5 %). Među nepismenima u UP-u prevladavaju žene s 85,2 % dok udio nepismenih žena na razini Hrvatske iznosi 79,1 %. U usporedbi sa Županijom razlike su neznatne, a žene su najzastupljenija skupina nepismenog stanovništva. Takvo stanje može se pripisati činjenici da je znatno veći udio ženske nego muške populacije, posebice u starijim dobnim skupinama u kojima je problem pismenosti najizraženiji. Ako promatramo nepismene po JLS-ima, najveći udio nepismenih osoba u ukupnom stanovništvu ima Općina Zemunik Donji (5,1 %, a od toga 81,3

% čine žene). Ovaj podatak nije iznenađujući obzirom da je riječ o općini koja ima najveći udio stanovnika (21,3 %) bez škole i završene osnovne škole. Slijede općine Novigrad (3,1 % od čega 88,1 % čine žene), Ražanac (2,9 %), Poličnik (2,8 %) i Škabrnja (2,7 %) gdje žene čine više od 4/5 nepismenih osoba. Najmanji udio nepismenih osoba imaju općine Kali (0,3 %), Preko (0,3 %), Bibinje (0,5 %) i Grad Zadar (0,5 %).

Tab. 38. Struktura nepismenosti stanovništva starijeg od 10 godina prema spolu po JLS-ima UP-a Zadra i u komparabilnim statističkim jedinicama 2011. godine

KSJ	Broj stanovnika	Broj nepismenih osoba	Udio nepismenih u ukupnoj populaciji (%)	Nepismeni muškarci		Nepismene žene	
				broj	udio (%)	broj	udio (%)
Bibinje	3.461	17	0,5	6	35,3	11	64,7
Galovac	1.087	26	2,4	2	7,7	24	92,3
Kali	1.488	5	0,3	2	40,0	3	60,0
Kukljica	668	4	0,6	1	25,0	3	75,0
Nin	2.472	18	0,7	1	5,6	17	94,4
Novigrad	2.157	67	3,1	8	11,9	59	88,1
Poličnik	3.975	111	2,8	18	16,2	93	83,8
Posedarje	3.238	63	1,9	10	15,9	53	84,1
Preko	3.584	12	0,3	2	16,7	10	83,3
Ražanac	2.688	78	2,9	10	12,8	68	87,2
Sukošan	4.094	44	1,1	7	15,9	37	84,1
Škabrnja	1.541	42	2,7	1	2,4	41	97,6
Vrsi	1.871	17	0,9	0	0,0	17	100,0
Zadar	67.333	317	0,5	50	15,8	267	84,2
Zemunik Donji	1.881	96	5,1	18	18,8	78	81,3
UP Zadar	**101.538**	**917**	**0,9**	**136**	**14,8**	**781**	**85,2**
Zadarska županija	*152.939*	*2.295*	*1,5*	*325*	*14,2*	*1.970*	*85,8*
Republika Hrvatska	*3.867.863*	*32.302*	*0,8*	*6.735*	*20,9*	*25.567*	*79,1*

Danas posebnu ulogu kao izvor informacija prilikom korištenja računala ima internet, a dostupnost ovom izvoru informacija postaje mjerilo opće pismenosti stanovnika kako na lokalnoj, tako na državnoj i svjetskoj razini. Prema Popisu 2011. g. u Hrvatskoj 57,8 % stanovnika koristi internet dok taj postotak za UP Zadar iznosi 60,7 %. Prilikom analize u obzir je uzeta samo varijabla korištenje internetom pod pretpostavkom da osobe koji koriste internet ujedno posjeduju sposobnosti korištenja računala. Prema podacima Eurostata (2012) za 2011. g. oko 50 % Rumunja te više od 30 % Cipranina, Bugara, Grka i Portugalaca nikada se

nije koristilo Internetom. Prema istom izvješću udio stanovnika Republike Hrvatske u dobi 25-54 koji nikada nisu koristili internet iznosio je 25 %. U UP-u Zadru udio osoba starijih od 10 godina koje se ne koriste internetom 2011. g. iznosio je 39,3 % što je povoljnije u odnosu na Republiku Hrvatsku (42,2 %) i Zadarsku županiju (43,3 %). Na razini JLS-a najmanji udio informatički pismenih osoba u vidu korištenja interneta imaju općine Zemunik Donji (43,3 %) i Ražanac (42,4 %) što je neposredno povezano s obrazovnom strukturom navedenih općina koje ujedno bilježe najveći udio osoba bez škole i nezavršene osnovne škole. S druge strane najveći udio informatički pismenih osoba na razini JLS-a ima Grad Zadar (66,2 %) koji bilježi najveći udio osoba sa završenom višom školom i fakultetom. Prema sposobnosti korištenja stanovnika internetom ističu se i općine Bibinje (57,8 %) i Sukošan (54,0 %) koje su i među najurbaniziranijim dijelovima UP-a.

Tab. 39. Udio stanovnika starijih od 10 godina prema sposobnosti korištenja internetom po JLS-ima UP-a Zadra i u komparabilnim statističkim jedinicama 2011. godine

KSJ	Broj stanovnika starijih od 10 g.	Korištenje internetom*				
		da	udio (%)	ne	udio (%)	nepoznato
Bibinje	3.461	1.989	57,8	1452	42,2	20
Galovac	1.087	523	48,4	558	51,6	6
Kali	1.488	765	51,8	713	48,2	10
Kukljica	668	338	51,3	321	48,7	9
Nin	2.472	1.243	50,4	1225	49,6	4
Novigrad	2.157	960	44,9	1180	55,1	17
Poličnik	3.975	1.938	49,1	2013	50,9	24
Posedarje	3.238	1.472	45,8	1741	54,2	25
Preko	3.584	1.450	45,7	1722	54,3	412
Ražanac	2.688	1.133	42,4	1538	57,6	17
Sukošan	4.094	2.199	54,0	1871	46,0	24
Škabrnja	1.541	772	50,6	755	49,4	14
Vrsi	1.871	820	44,0	1042	56,0	9
Zadar	67.333	44.350	66,2	22629	33,8	354
Zemunik Donji	1.881	811	43,3	1060	56,7	10
UP Zadar	**101.538**	**59.520**	**60,7**	**38595**	**39,3**	**951**
Zadarska županija	*152.939*	*85.880*	*56,7*	*65676*	*43,3*	*1383*
Republika Hrvatska	*3.867.863*	*2.221.978*	*57,8*	*1.622.005*	*42,2*	*23.880*

536/105E

Povezanost obrazovanja s tržištem rada

Ključan socioekonomski aspekt obrazovanja je njegova veza s tržištem rada. Neadekvatna ponuda stručne radne snage kočnica je razvoja i nemoguće ju je riješiti kratkoročnim rješenjima. S jedne strane u strukovnim školama u Zadarskoj županiji postoji prevelika ponuda trogodišnjih programa, a premalo učenika se obrazuje u važnim obrtničkim programima. Prema Izvješću o strukovnom obrazovanju i tržištu rada za Zadarsku županiju 2008. g. (Bacalja i dr., 2010), gospodarstvo i tijela nadležna za obrazovanje u Zadarskoj županiji definirali su deficitarna zanimanja ili zanimanja koja se posebno traže. Takva su zanimanja bila autolakirer, alatničar, krojač, krovopokrivač, instalater grijanja i klimatizacije te zidar. Nedavno je Područni ured HZZ-a u Zadru uz koordinaciju Središnjeg ureda proveo analizu i projekciju potreba tržišta rada za određena zanimanja te su izradili preporuke za obrazovnu upisnu politiku 2014. i 2016. g. (tab. 41.). U odnosu na rezultate analize iz 2014. g., povećan je broj učenika u trogodišnjim srednjoškolskim programima (konobar, slastičar), stručnim studijskim programima (radna terapija) te sveučilišnim studijskim programima (prehrambeno inžinjerstvo, ratarstvo) koja stoga više nisu deficitarna. Isto tako, neznatno se smanjio broj obrazovnih programa u kojima je potrebno smanjiti broj upisanih i stipendiranih učenika ili studenata.

Stranica Prijave 534

Tab. 40. Obrazovni programi kojima treba korigirati upisne kvote i kvote za stipendiranje učenika i studenata iz UP-a Zadra 2016. godine

Obrazovni programi prema razini	Programi za koje se predlaže povećanje broja upisnih kvota i stipendija	Programi za koje se predlaže smanjenje broja upisnih kvota i stipendija
Trogodišnji srednjoškolski	- tokar/tokarica - bravar/bravarica - kuhar/kuharica - mesar/mesarica	- frizer/frizerka - cvjećar/cvjećarica - instalater/instalaterka grijanja i klimatizacije - automehaničar/automehaničarka - prodavač/prodavačica
Četverogodišnji srednjoškolski	- medicinska sestra / medicinski tehničar - tehničar/tehničarka za brodostrojarstvo - poljoprivredni tehničar/tehničarka	- ekonomist/ekonomistica - komercijalist/komercijalistica - administrativni službenik / administrativna službenica - upravni referent / upravna referentica - veterinarski tehničar / veterinarska tehničarka - grafički tehničar / grafička tehničarka - ekološki tehničar/tehničarka - grafički dizajner/dizajnerica
Stručni studij	- sestrinstvo - strojarstvo	- upravni studij* - ekonomija*
Sveučilišni studij	- medicina* - matematika* - informatika* - rehabilitacija* - fizika* - biologija* - kemija* - likovna kultura* - glazba* - strojarstvo* - građevinarstvo	- ekonomija - komunikologija - cestovni promet* - PT promet* - kulturna baština i turizam

S obzirom na nedostatnu ponudu radne snage proizašlu iz sustava redovnog obrazovanja, sve se češće taj problem rješava programima obrazovanja odraslih (dokvalifikacije i prekvalifikacije).

Stranica Prijave 535

2.1.4.5 Cjeloživotno obrazovanje

U 21. st. cjeloživotno učenje zauzelo je središnje mjesto u programu Europske politike suradnje u obrazovanju i usavršavanju budući da ono može iznimno doprinijeti konkurentnosti, zapošljavanju i socijalnoj inkluziji. Stoga su ministri EU postavili kao cilj do 2020. g. sudjelovanje najmanje 15 % odraslih u nekom obliku formalnog obrazovanja i usavršavanja. Iz podataka iznesenih u prethodnom poglavlju jasno je da postoji potreba za programima cjeloživotnog obrazovanja u vidu stručnog usavršavanja srednje- i visokoobrazovanih osoba, ali i u vidu prekvalifikacija i dokvalifikacija kako bi se ponuda radne snage prilagodila potražnji.

U Republici Hrvatskoj obrazovanje odraslih definirano je Zakonom o obrazovanju odraslih (2010) prema kojem se obavlja kao javna služba. Prema tom Zakon obrazovanje odraslih temelji se na načelima cjeloživotnog učenja, a odvija se kao formalno, neformalno, informalno i/ili samousmjereno učenje obuhvaćajući osnovno školovanje odraslih, srednjoškolsko obrazovanje odraslih (stjecanje srednje školske ili stručne spreme, niže stručne spreme, prekvalifikacije, osposobljavanje i usavršavanje) te visoko obrazovanje. Takvo obrazovanje mogu provoditi pučka otvorena učilišta, osnovne škole, srednje škole, visoka učilišta, škole stranih jezika, ustanove za smještaj i skrb osoba s posebnim potrebama te penološke i druge ustanove ako ispunjavaju uvjete propisane ovim Zakonom.

U sustavu obrazovanja odraslih na području UP-a Zadra djeluje devet ustanova za obrazovanje odraslih, većinom pučka otvorena učilišta, od kojih se osam nalazi u Gradu Zadru, a jedno u Općini Preko. Uz to Sveučilište u Zadru organizira tri programa cjeloživotnog obrazovanja: tečaj za turističkog vodiča i voditelja turističke poslovnice na Odjelu za turizam i komunikacijske znanosti te učenje stranih jezika (tab. 28. u prilogu). Stanovništvo u graničnim dijelovima UP-a također može pohađati i programe u ustanovama u Gradovima Pagu, Benkovcu i Biogradu na Moru.

Na razini Hrvatske udio uključenog stanovništva u programe cjeloživotnog obrazovanja 2012. g. bio je iznimno nizak (2,4 %) dok je prosjek EU-27 bio 9 % (SRLJP, 2015). Na području UP-a Zadra u oblicima formalnog obrazovanja i usavršavanja 2015. g. prema dostupnim je podacima bilo uključeno 469 osoba što čini tek 0,6 % radno sposobnog stanovništva UP-a. Broj se polaznika programa cjeloživotnog obrazovanja u UP-u Zadru k tome smanjio u razdoblju 2011.-2015. g. za 26,3 % što je u suprotnosti s globalnim i poželjnim trendovima u kontekstu suvremenih potreba za cjeloživotnim obrazovanjem. Nema konkretnijih podataka o uključenosti odraslog stanovništva na području UP-a Zadra u oblike formalnog obrazovanja i usavršavanja, no općenito je u Hrvatskoj sektor cjeloživotnog obrazovanja najzanemareniji dio obrazovnog sustava i za njega se izdvajaju razmjerno mala sredstva (Bejaković, 2004) uslijed čega je dostizanje cilja EU od 15 % do 2020. g. malo vjerojatno ostvarivo.

Znatan je problem programa za obrazovanje odraslih njihova skupoća za nezaposlene osobe koje su jedna od glavnih ciljanih skupina za pohađanje tih programa. U Strategiji razvoja ljudskih potencijala Zadarske županije (2011) se navodi da je prosječna cijena godišnjeg programa obrazovanja odraslih oko 7.000 kn. Uz to, stanovnici često nisu informirani o

postojanju tih programa pa je i to jedan od razloga njihove nedovoljne iskorištenosti, premda su nezaposlene osobe generalno najzainteresiraniji i najaktivniji polaznici programa za obrazovanje odraslih budući da obrazovanje i prekvalifikacija čine ključne kanale njihove reintegracije na tržište rada. Upravo stoga Hrvatski zavod za zapošljavanje provodi mjere koje uključuju obrazovne aktivnosti, kako za nezaposlene tako i za zaposlene osobe u cilju podizanja njihove zapošljivosti (SRLJP, 2011).

2.1.4.6 Zaključak

Relativno povoljna obrazovna struktura stanovništva u vidu razmjerno niskog udjela stanovništva bez završene osnovne škole koje je ionako uglavnom povezano sa starijim generacijama te razmjerno visokog udjela stanovništva s višom i visokom stručnom spremom povoljan je postojeći preduvjet za budućnost gospodarskog razvoja UP-a Zadra. Postojanje dovoljnog broja školskih zgrada čak i u otočnim naseljima gdje trenutno nema djece u školskoj dobi pokazuje da osnovna infrastruktura postoji, a glavni dio problema leži u mjestimično izrazito nepovoljnoj dobnoj strukturi stanovništva. Izuzetak, doduše, čini Općina Vrsi koja nema nijednu osnovnu školu (osim područne), a brojem je stanovnika veća od općina Galovac i Škabrnje koje imaju osnovnu školu te neznatno manja od Općine Novigrad koji ima dvije osnovne škole. Koncentracija vrtića uglavnom prati koncentraciju stanovništva predškolske dobi, međutim, izuzetak čine općine Ražanac i Novigrad gdje nema nijednog vrtića, a istovremeno ondje živi više od po 150 djece predškolske dobi. Infrastruktura predškolskog odgoja vrlo je slaba na otocima u sastavu Grada Zadra i uključuje jedino predškolski program na otoku Silbi pokrenut 2015. g. Iako u ovom trenutku to ne čini veliki problem zbog nedostatka djece predškolske dobi, ukoliko bi se pristupilo sustavnom rješavanju problema ostarjelosti stanovništva i depopulacije otoka, takvu bi infrastrukturu valjalo izgraditi.

Osnovni su problemi u sustavu redovnog obrazovanja na svim razinama nedovoljna povezanost s gospodarstvom, nedostatak stručnog, kvalificiranog nastavničkog kadra posebice u prirodnim, tehničkim i interdisciplinarnim područjima. Obrazovni sustav još nije u potpunosti digitaliziran što znači da je implementacija informacijsko-komunikacijskih tehnologija u nastavu i učenje još uvijek nije do kraja provedena.

Sa socioekonomskog aspekta ključni je problem nepovezanost obrazovnog sustava s gospodarstvom odnosno neusklađenost obrazovnih programa s potrebama na tržištu rada. Strategije razvoja ljudskih potencijala Zadarske županije donesene 2011. i 2015. g. podjednako naglašavaju da je gospodarstvo još uvijek nedovoljno uključeno u upisnu politiku srednjih škola i sveučilišta Zadarske županije (što je posebno relevantno i za UP Zadar u kojem se nalazi većina srednjih škola i jedino sveučilište) uslijed čega vještine mladih stečene tijekom formalnog obrazovanja često ne odgovaraju potrebama tržišta rada te to smanjuje njihove mogućnosti za pronalazak posla i povećava rizik od dugoročne nezaposlenosti i socijalne isključenosti. Sveučilište u Zadru ima bogatu ponudu obrazovnih programa na kojima studira veliki broj studenata iz različitih dijelova Hrvatske koju je potrebno i dalje širiti kroz ponudu novih sadržaja. U skladu s tim, postoji realne potrebe za razvoj sveučilišnog kampusa čime će se postići daljnja diverzifikacija djelatnosti Sveučilišta. Kako bi se provodile moderne prakse razmjene znanja i informacija, Sveučilište promiče aktivnosti razmjene studenata i profesora kroz različita studijska putovanja. U tom vrlo važnom segmentu visokoškolskog obrazovanja još uvijek postoje velike šanse za povećanjem mobilnosti koje treba popratiti adekvatnim financijskim sredstvima.

U Županijskoj razvojnoj strategiji Zadarske županije (2011) navodi se da je na području UP-a Zadra taj problem izraženiji na otocima. Jačanje kapaciteta i poticanje međunarodne suradnje strukovnih škola za provedbu pristupa osiguravanja kvalitete mora biti jedan od prioriteta ukoliko se želi stvoriti kvalitetan radni kontingent koji je u skladu s potrebama tržišta rada. Potrebno je i profesionalno usavršavanje nastavnika, ravnatelja i stručnih suradnika u stjecanju digitalnih kompetencija, posebice onih koji rade u strukovnim školama.

Naposljetku, s obzirom na ključno značenje koje se u tematici obrazovanja u EU pridaje cjeloživotnom obrazovanju, nerazvijenost svijesti o njegovu značenju i potrebi za daljnji razvoj u suvremenom životu UP-a (ŽRS, 2011; SRLJP, 2015) predstavlja jedan od kritičnih problema na čije je rješavanje u narednom razdoblju potrebno uložiti specijalne napore. S obzirom da se sustavno praćenje broja programa cjeloživotnog učenja i njihovog pohađanja još ne provodi, u narednom bi planskom razdoblju valjalo početi prikupljati podatke o uključenosti stanovništva u cjeloživotno obrazovanje u UP-u. Sukladno stanju na tržištu rada trebalo bi i povećati ulaganje u razvoj sektora cjeloživotnog obrazovanja (kurikularno, organizacijski i metodološki) te poticati sudjelovanje odraslih u takvom obliku obrazovanja, posebice u svrhu prilagođavanja ponude radne snage potražnji s obzirom da to predstavlja jedan od načina borbe protiv nezaposlenosti i povećanja konkurentnosti radne snage i gospodarstva u cjelini. To znači i potpore uslugama upravljanja karijerom, razvoj partnerstva za jačanje zapošljivosti između ustanova za obrazovanje odraslih, poslodavaca i lokalnih zajednica, edukaciju nastavnika i stručnih suradnika koji pružaju usluge u stjecanju digitalnih kompetencija te infrastrukturno opremanje i nabavu različite opreme (moderne tehnologije, sektorski relevantni alati, strojevi, IKT, specijalizirana didaktička i pedagoška oprema).

542/1056

2.2.

Gospodarstvo

Stranica Prijave 540

2.2. Gospodarstvo

U drugom velikom dijelu osnovne analize razmatraju se gospodarska pitanja koja uključuju opća gospodarska kretanja, tržište rada, poslovno okruženje te turizam i kulturu u UP-u Zadru. Svrha je ove analize odrediti osnovne gospodarstvene karakteristike navedenog područja i kroz usporedbu s drugim komparabilnim administrativnim jedinicama, prvenstveno Zadarskom županijom i Republikom Hrvatskom u cjelini odrediti problemska područja na koja je potrebno usmjeriti pažnju u planskom razdoblju na koje se ova Strategija odnosi.

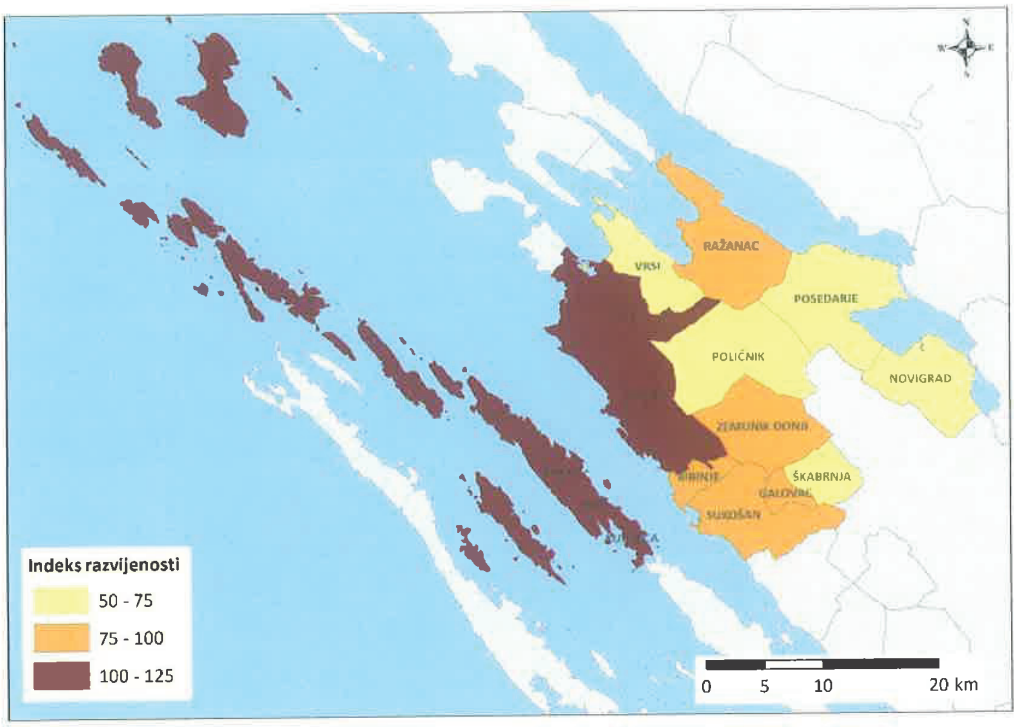
Urbano područje Zadar obilježava veliki nesrazmjer u razvijenosti okolnih jedinica lokalne samouprave u odnosu na Grad Zadar. Gospodarstvo UP-a se temelji pretežno na uslužnim djelatnostima trgovine, prometa i turizma, iako je u recentnom razdoblju zabilježen porast važnosti prerađivačke industrije i poljoprivrede, šumarstva i ribarstva. Od 2008. g. gospodarstvo je pogođeno krizom što je rezultiralo povećanjem nezaposlenosti i smanjenjem BDP-a. Kao posljedica kasnog izlaska cjelokupnog hrvatskog gospodarstva iz krize tek 2014. g. dolazi do rezultata oporavka: smanjenja nezaposlenosti i otvaranja većeg broja novih poduzeća što je pokazatelj napretka gospodarstva koji je moguće ubrzati kroz integrirana ulaganja.

Temeljnim pokazateljem razvijenosti jedinica lokalne i regionalne samouprave prema Zakonu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (2009) definiran je indeks razvijenosti. Radi se o kompozitnom pokazatelju koji u obzir uzima stope nezaposlenosti, dohodak po stanovniku, proračunske prihode jedinica lokalne i regionalne samouprave po stanovniku, opće kretanje stanovništva i stope obrazovanosti (Uredba o indeksu razvijenosti, 2010). Indeks razvijenosti interpretira se kao razvijenost u odnosu na prosjek Republike Hrvatske za koju vrijedi bazna vrijednost indeksa – 100. Najmanji indeks razvijenosti za 2013. g. očekivano je u drugoj i trećoj zoni UP-a gdje je razvijenost JLS-a uglavnom manja od 75,00 % prosjeka Republike Hrvatske dok je najviši u Gradovima i četvrtoj zoni UP-a gdje je veći od prosjeka Republike Hrvatske (tab. 42., Sl. 56.)[17]. Sve JLS koje zaostaju više od 25 % za nacionalnim prosjekom (indeks razvijenosti <75,00 imaju pravo na status potpomognutih područja te mjere i projekte za razvoj potpomognutih područja (Zakon o regionalnom razvoju, 2014). Takve su općine Novigrad, Poličnik, Posedarje, Škabrnja i Vrsi. Međutim, Perišić i Wagner (2015) naglašavaju neke nedostatke u razvrstavanju JLS-a prema indeksu razvijenosti i predlažu isključivanje Općine Vrsa iz skupine JLS-a koje imaju pravo na status potpomognutih područja budući da prema većini pojedinačnih pokazatelja od kojih se indeks sastoji Vrsi su razvijeni preko 75,00 % nacionalnog prosjeka.

[17] *Valja ponovno napomenuti da zbog administrativnog pripadanja sjeverozapadnih otoka Gradu Zadru slika X. daje iskrivljenu sliku razvijenosti koja za te otoke zasigurno ne odgovara, no kako su JLS najniža razina za koju se indeks razvijenosti računa, nije moguće pokazati stvarnu razinu razvijenosti tih otoka.*

Tab. 41. Indeks razvijenosti JLS UP-a Zadra i Zadarske županije 2010. i 2013. godine

Komparabilna statistička jedinica	Indeks razvijenosti		Promjena indeksa razvijenosti 2010.-2013.
	2010.	2013.	
Bibinje	75,67	78,67	3,00
Galovac	71,93	82,49	10,56
Kali	89,58	102,89	13,31
Kukljica	91,47	111,47	20,00
Nin	103,39	109,29	5,90
Novigrad	79,36	67,36	-12,00
Poličnik	78,40	68,31	-10,09
Posedarje	74,58	68,89	-5,69
Preko	93,15	101,91	8,76
Ražanac	69,90	78,34	8,44
Sukošan	80,35	85,04	4,69
Škabrnja	73,13	67,83	-5,30
Vrsi	65,96	72,80	6,84
Zadar	104,82	107,04	2,22
Zemunik Donji	77,14	78,82	1,68
Zadarska županija	75,59	106,39	30,80

Sl. 56. Indeks razvijenosti JLS UP-a Zadra 2013. godine

Promatrajući promjenu indeksa razvijenosti između 2010. g. kad je indeks prvi put računat i 2013. g. može se uočiti da je indeks razvijenosti većine JLS-a porastao. Smanjenje indeksa zabilježeno je u općinama Novigradu, Posedarju, Poličniku i Škabrnji. Indikativno je da je Zadarska županija prema indeksu razvijenosti bila 2010. g. rangirana u razini najslabije razvijenih JLS-a UP-a dok je 2013. g. rangirana u razini najrazvijenijih JLS-a.

Posebno se treba osvrnuti na nerelevantnost indeksa razvijenosti na razini ispod razine jedinica lokalne samouprave, a što je u kontekstu otoka koji administrativno pripadaju Gradu Zadru posebno važno. Naime, sl. 56. može dati krivi dojam o razvijenosti otoka na kojima su i demografska i gospodarska obilježja iznimno niska kako je pokazano i u svim dijelovima ove analize.

546/1056

2.2.1.

Opća gospodarska kretanja

Stranica Prijave 544

2.2.1. Opća gospodarska kretanja

Za karakterizaciju općih gospodarskih kretanja UP-a Zadra analizirano je kretanje bruto domaćeg proizvoda (BDP) – ukupnog BDP-a jedinica lokalne samouprave kao i BDP-a po stanovniku. BDP je najčešći makroekonomski pokazatelj gospodarskog stanja i kretanja koji se koristi za usporedbu među različitim prostornim jedinicama. On predstavlja mjeru ukupne proizvodnje dobara i usluga neke prostorne jedinice, a najčešće se mjeri kao vrijednost kupljenih finalnih proizvoda. Radi usporedbe prostornih jedinica različite demografske veličine koristi se BDP *per capita* ili BDP po stanovniku (BDP pc) kao relativni, usporedivi pokazatelj gospodarskog stanja. S obzirom da podaci o BDP-u u Hrvatskoj nisu raspoloživi za lokalnu razinu, korišteni su podaci na razini županija. Uz to, dostupni su podaci do 2012. g. dok će podaci za 2013. biti dostupni tek početkom 2016. g., a za 2014. g. godinu dana kasnije Stoga analize nisu obuhvatile podatke nakon 2012. g.

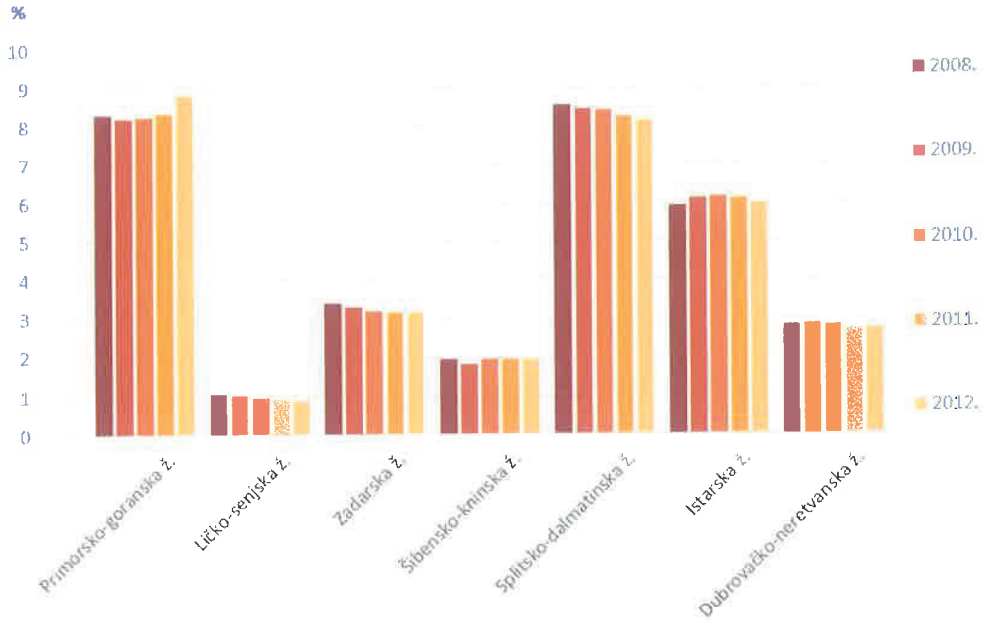
Ipak, postoje neki generalni podaci za te dvije godine. Naime, prema podacima Županijske gospodarske komore za 2014. g., u Zadarskoj je županiji zabilježen rast ukupnih prihoda od 3,1 % i smanjenje agregiranih gubitaka tvrtki koje bilježe gubitke za 2,6 % u odnosu na 2013. g. Najveći rast prihoda zabilježen je u prerađivačkoj industriji, i to proizvodnji metala, a najveći je pad prihoda zabilježen u poslovanju nekretninama. Porasla su i ulaganja za 20,1 % u odnosu na 2013. g. (Ikić i dr., 2015).

2.2.1.1. BDP

Bruto domaći proizvod u tržišnim cijenama iskazuje vrijednost svih proizvedenih dobara i usluga u određenoj prostornoj jedinici. On je jednak zbroju ukupne domaće potrošnje i razlike između izvoza i uvoza s inozemstvom. Domaća potrošnja obuhvaća izdatke kućanstava za potrošnju, izdatke neprofitnih institucija koje služe kućanstvima te izdatke za državnu potrošnju i bruto investicije (Metodološka objašnjenja 2013).

Prema podacima DZS-a (Kiš i Krunić, 2015) Zadarska županija je prije 2008. g. kad je nastupila gospodarska kriza bilježila najveći rast među županijama Jadranske Hrvatske, s prosječnom godišnjom stopom rasta od 10,3 % (SRGZ, 2013). Sukladno gospodarskim kretanjima u cijeloj Hrvatskoj, BDP Zadarske županije u razdoblju 2008.-2012. g. pada (tab. 29. u prilogu). Na početku tog razdoblja BDP je iznosio 1.631 milijuna eura (3,4 % ukupnog BDP-a Hrvatske te 10,6 % BDP-a Jadranske Hrvatske). BDP je u tom razdoblju padao brže u odnosu na prosjek Hrvatske (na kraju tog razdoblja BDP Zadarske županije je iznosio 85,6 % iznosa BDP-a u 2008. dok je BDP cijele države iznosio 91,3 % iznosa nacionalnog BDP-a u 2008. g.) zbog čega se i smanjio udio županijskog u ukupnom državnom BDP-u. Tako je 2012. g. BDP Zadarske županije je iznosio 1.398 milijuna eura (3,2 % ukupnog BDP-a Hrvatske, te 10,0 % BDP-a Jadranske Hrvatske). U promatranom su razdoblju sve županije Jadranske Hrvatske izuzev Istarske i

Primorsko-goranske zabilježile pad BDP-a s tim da je jedino Ličko-senjska županija imala veći pad BDP-a u navedenom razdoblju. Treba spomenuti da je 2012. g. i udio Zadarske županije u bruto dodanoj vrijednosti Republike Hrvatske također iznosio 3,2 % (Bruto domaći proizvod, 2015).

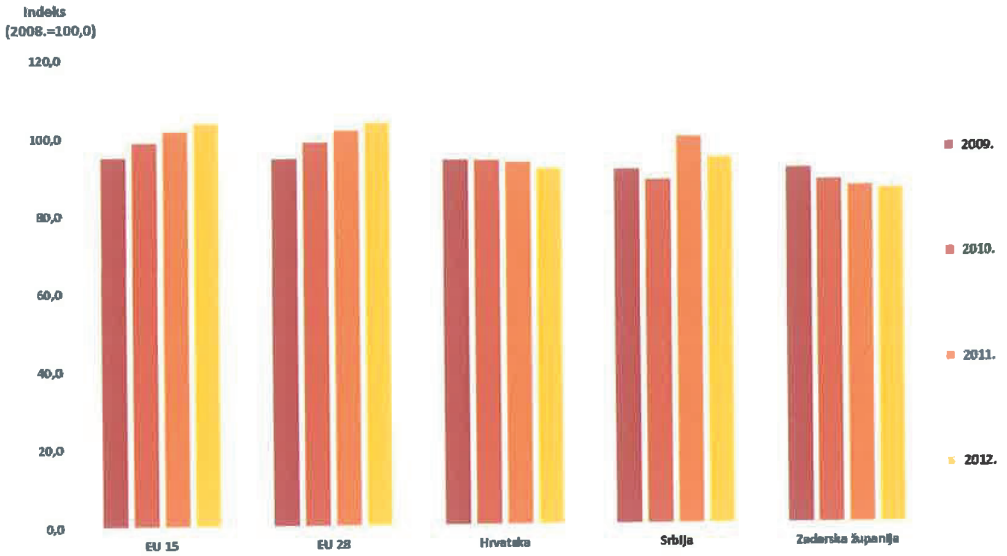

Sl. 57. Kretanje udjela BDP-a županija Jadranske Hrvatske u ukupnom nacionalnom BDP-u u razdoblju 2008.-2012. godine

U prostornom pregledu uočljiva je polarizacija između Istarske, Primorsko-goranske i Splitsko-dalmatinske županije s jedne te Dubrovačko-neretvanske, Šibensko-kninske, Zadarske i Ličko-senjske županije s druge strane. Relativno jači središnji položaj i gravitacijsko značenje Zadra kao regionalnog centra u odnosu na ostale regionalne centre Jadranske Hrvatske nije se odrazio u značajno većem udjelu u nacionalnom BDP-u. Razlog velikog odstupanja triju županija s velikim udjelom BDP-a je njihovo snažnije gospodarstvo uslijed veličine i snage svojih urbanih središta (Rijeke i Splita) te policentričnog društveno-gospodarskog razvoja u kojem posebnu ulogu imaju turizam, poljoprivreda i industrija (Istarska ž.). Da bi dostigao tu razinu, Zadarska bi županija u narednom razdoblju trebala rasti većim stopama od navedenih županija (Ivić, 2014) što s obzirom na prikazane trendove nije vjerojatno.

Na Sl. 58. dan je pregled kretanja BDP-a u Europskoj uniji, Republici Hrvatskoj i Republici Srbiji koja je kandidat za EU radi usporedbe kretanja BDP-a sa Zadarskom županijom koji pokazuje

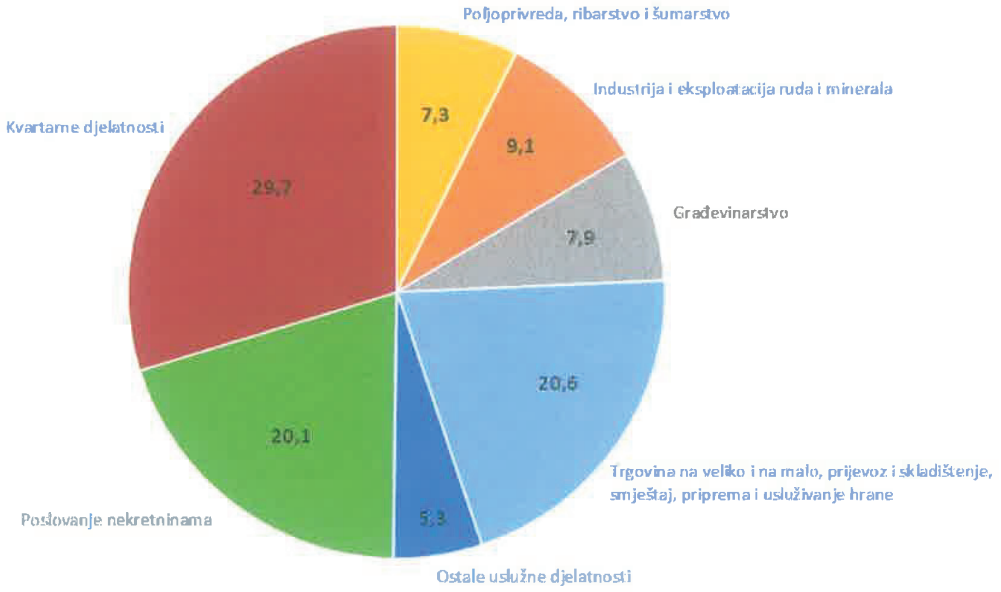
da Republika Hrvatska i Zadarska županija pokazuju drukčije trendove kretanja BDP-a u odnosu na BDP najbogatijih i svih zemalja Europske unije[18]. Dok u Europskoj uniji BDP kontinuirano raste, u Hrvatskoj on opada, a čak je i u Srbiji zabilježena promjena negativnog kretanja BDP-a u promatranom razdoblju.

Sl. 58. Kretanje BDP-a u Europskoj uniji, Republici Hrvatskoj, Republici Srbiji i Zadarskoj županiji u ukupnom nacionalnom BDP-u u razdoblju 2008.-2012. godine

Prema podacima DZS-a (Bruto domaći proizvod, 2015), najveći udio u BDP-u Zadarske županije (29,7 %) 2012. g. imale su djelatnosti kvartarnog sektora (javna uprava i obrana, obrazovanje, djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi te stručne, znanstvene, tehničke, administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti) (Sl. 59.). Drugi sektor po udjelu u BDP-u su tercijarne djelatnosti vezane uz turizam (trgovina na veliko i na malo, prijevoz i skladištenje, smještaj, priprema i usluživanje hrane) koji predstavlja glavnu gospodarsku granu Zadarske županije. Gotovo jednaku važnost imalo je i poslovanje nekretninama, posebice u gradu Zadru gdje dolazi do dinamičnog turističkog i demografskog razvoja. Proizvodne djelatnost imaju značajno manji udio (24,3 %) pri čemu pojedinačno udjelom dominira prerađivačka industrija.

[18] *EU28 podrazumijeva sve države članice Europske unije dok EU15 podrazumijeva 15 država članica koje su do kraja 20. stoljeća postale punopravne članice Europske unije.*

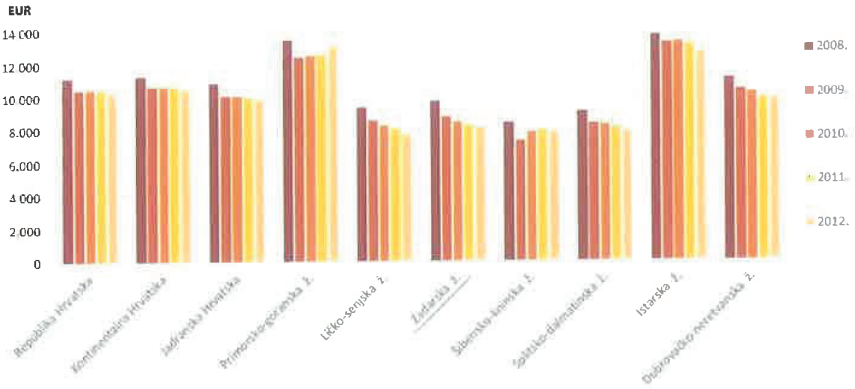

Sl. 59. Djelatnosti prema udjelu u ukupnom BDP-u Zadarske županije 2012. godine

2.2.1.2. BDP po stanovniku

Kretanje BDP-a po stanovniku je indikativniji pokazatelj od ukupnog BDP-a jer prikazuje odnos veličine gospodarstva i broja stanovnika na promatranom području odnosno uzima u obzir ljudske kapacitete. Zadarska županija u razdoblju 2008.-2012. g. bilježi kontinuirani pad BDP-a pc kao i ispodprosječne razine u usporedbi s prosjekom Republike Hrvatske (tab. 30. u prilogu). Općenito Jadranska Hrvatska u usporedbi s Kontinentalnom bilježi ispodprosječne razine BDP-a pc u navedenom razdoblju, ali je Zadarska županija uz Ličko-senjsku županiju zabilježila najveći pad u državi.

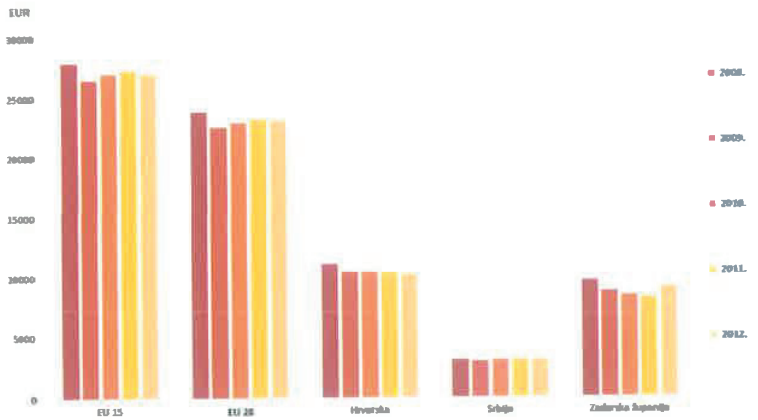
G. 2008. BDP pc u Zadarskoj je županiji iznosio 9.723 eura (87,1 % prosječnog hrvatskog BDP-a pc koji je iznosio 11.166 eura), a 2012. g. 8.169 eura (79,3 % prosječnog hrvatskog BDP-a pc koji je iznosio 10.297 eura) (Sl. 60.). Međutim, iako je apsolutno BDP pc u Zadarskoj županiji u 2012. g. pao, njegov je udio u nacionalnom BDP-u pc minimalno povećan što znači da je pad usporen u odnosu na ukupni nacionalni pad.

Sl. 60. Kretanje BDP-a po stanovniku po statističkim regijama i županijama u razdoblju 2008.-2012. godine

Uspoređujući BDP pc (koji uz ekonomske procese u obzir uzima i ljudske resurse) s ukupnim BDP-om županija moguće je zaključiti kako socioekonomska snaga Zadarske županije unatoč manjem broju stanovnika može parirati mnogoljudnijoj Splitsko-dalmatinskoj županiji. Upravo je stoga BDP pc bolji pokazatelj značenja Zadra kao regionalnog centra Jadranske Hrvatske od ukupnog BDP-a.

Na Sl. 61. dan je pregled kretanja BDP-a pc u Europskoj uniji, Republici Hrvatskoj i Republici Srbiji koja je kandidat za EU radi usporedbe kretanja BDP-a pc sa Zadarskom županijom koji pokazuje da Republika Hrvatska i Zadarska županija značajno lošije stoje u odnosu na prosjeke najbogatijih i svih zemalja Europske unije. BDP pc Zadarske županije je u prosjeku u razdoblju 2008.-2012. g. bio 2,6 puta manji od prosjeka za EU28 i 3,1 puta manji od prosjeka za EU15.

Sl. 61. Kretanje BDP-a po stanovniku u Europskoj uniji, Republici Hrvatskoj, Republici Srbiji i Zadarskoj županijama u razdoblju 2008.-2012. godine

Stranica Prijave 549

2.2.1.3. Zaključak

S obzirom da podatci o BDP-u u Hrvatskoj nisu raspoloživi za lokalnu razinu, prilikom analiziranja općih gospodarskih kretanja korišteni su podatci na razini županija prema kojima je u 2014. g. u Zadarskoj županiji zabilježen rast ukupnih prihoda od 3,1 % i smanjenje agregiranih gubitaka tvrtki koje bilježe gubitke od 2,6 % u odnosu na 2013. g. Za razliku od pozitivnih trendova prije gospodarske krize, BDP Zadarske županije je u razdoblju 2008.-2012. g. padao brže u odnosu na prosjek Hrvatske. Regionalni centralitet Grada Zadra ne ističe se prema njegovom udjelu u nacionalnom BDP-u te se Zadarska županija nalazi među županijama Jadranske Hrvatske s manjim BDP-om. Kako bi povećala svoju regionalnu gospodarsku važnost, Zadarska županija bi u narednom razdoblju trebala imati daleko veće stope porast BDP-a što uz trenutne trendove nije moguće očekivati. Najveći rast prihoda zabilježen je u prerađivačkoj industriji (posebno u proizvodnji metala) kao rezultat povećanja ulaganja u visini od 20,1 % u odnosu na prethodno razdoblje.

Udio djelatnosti u BDP-u Zadarske županije ukazuje kako je Zadarska županija orijentirana na djelatnosti tercijarnog sektora koje čine 46,0 % BDP-a županije, a posebno je visok udio djelatnosti vezanih uz turizam koji predstavlja glavnu gospodarsku granu Zadarske županije. Proizvodne djelatnosti imaju manji udio od tercijarnih (24,3 %) pri čemu pojedinačno udjelom dominira prerađivačka industrija. Zadarska županija u razdoblju 2008.-2012. g. bilježi kontinuirani pad BDP-a po stanovniku u usporedbi s prosjekom Republike Hrvatske (uz Ličko-senjsku županiju ima najveći pad u državi). BDP po stanovniku je 2012. godine iznosio 8.169 eura što čini 79,3 % prosječnog BDP-a po stanovniku Republike Hrvatske, odnosno 16,0 % manje u odnosu na 2008. godinu.

Opća gospodarska kretanja Zadarske županije (promatrana kroz BDP i BDP po stanovniku) zabilježila su negativne trendove posljednjih godina za koje su dostupni podaci (do 2012. g.). Razdoblje gospodarske krize ostavilo je vidljiv trag u gospodarstvu županije što se preslikava i na UP Zadar. Djelatnosti koje su zabilježile najveći udio u ukupnom BDP-u županije su djelatnosti tercijarnog i kvartarnog sektora (uslužne djelatnosti), od kojih se posebno ističu djelatnosti povezane uz turizam. Turizam je potrebno dodatno razvijati, ali njegov udio u BDP-u županije je već dovoljno visok stoga je u svrhu polifunkcionalnog i održivog gospodarskog razvoja potrebno povećati važnost drugih djelatnosti pri čemu se stavlja visok potencijal na proizvodne djelatnosti u sklopu prerađivačke industrije.

553/1056

2.2.2.

Tržište rada

ZADAR URBANO PODRUČJE
Stranica Prijave 551

2.2.2. Tržište rada

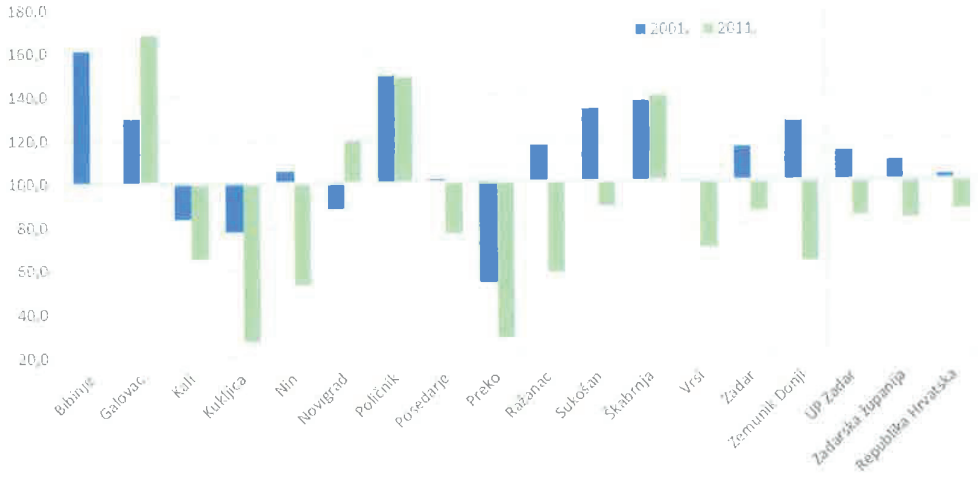
Gospodarska kriza usporila je razvoj gospodarstva što se ponajprije odrazilo kroz povećanje opće nezaposlenosti u čitavoj Republici Hrvatskoj. Najprije bi valjalo definirati tržište rada: ono predstavlja ponudu i potražnju radnika, uključuje njihovu pripremu, zapošljavanje, napredovanje, otkaze, čekanje na posao te konkurenciju u traženju posla i na samom poslu (Grbac, 2010). Kretanja na tržištu rada indikator su standarda života stanovništva i prikazuju ekonomsku, ali i demografsku dinamiku promatranog područja. U ovom poglavlju obrađeni su stanje i kretanja na tržištu rada (zaposlenost i nezaposlenost, prostorna kretanja s obzirom na zapošljavanje) pri čemu se nastoje utvrditi uzroci koji su doveli do krize na tržištu rada u Zadarskoj županiji.

2.2.2.1. Radna snaga

Radni kontingent obuhvaća ono stanovništvo koje je staro 15 do 64 godine. Prema Popisu stanovništva 2011. g. radni kontingent UP-a Zadra činilo je 75.385 osoba odnosno 66,7 % stanovništva. Za usporedbu radni kontingent Zadarske županije su činile 111.652 osobe odnosno 65,7 % stanovništva, a u Republici Hrvatskoj 2.873.828 osoba odnosno 67,1 %. Pritom je podjednak broj muškaraca i žena u radnom kontingentu (49,7 naspram 50,3 %).

U kontekstu identificiranog procesa starenja stanovništva (poglavlje 3.1.1.5.) valja sagledati i dinamiku stanovništva u radnosposobnoj dobi budući da se time mijenja veličina radnog kontingenta. Naime, s obzirom na kretanje stopa nataliteta u proteklim desetljećima i dobni sastav stanovništva mijenjaju se priljev i odljev iz radnog kontingenta. Kao pokazatelj dinamike radnog kontingenta koristi se koeficijent zamjene radnog kontingenta koji pokazuje odnos između apsolutne veličine priljeva i odljeva u određenom petogodišnjem razdoblju, a računa se iz koeficijenta ulaska i izlaska iz radnog kontingenta. Koeficijent ulaska predstavlja broj osoba starih 10-14 godina na 100 osoba u radnoj dobi dok koeficijent izlaska predstavlja broj osoba starih 60-64 godine na 100 osoba u radnoj dobi (Graovac Matassi i Bacalja, 2014). Prema podacima s Popisa stanovništva 2001. i 2011., došlo je do promjene u dinamici radnog kontingenta UP-a: 2001. g. u radni kontingent je ulazilo više osoba nego što je iz njega izlazilo dok je 2011. g. situacija obratna (Sl. 62. tab. 31. u prilogu). Međutim, unutar UP-a stanje nije nimalo uniformno. U općinama Galovac, Novigrad i Škabrnja koeficijent zamjene je povećan, u općinama Bibinje i Poličnik je smanjen, ali još uvijek je priljev veći od odljeva dok je u ostalim JLS-ima koeficijent smanjen, a odljev je veći od priljeva. Najveću negativnu promjenu koeficijenta zamjene imali su Grad Nin i općine Zemunik Donji, Bibinje, Ražanac i Kukljica. Općenito je stanje najnepovoljnije u četvrtoj zoni UP-a gdje je odljev bio znatno veći od priljeva i 2001. i 2011. g. uz negativan trend. Iz takvih rezultata slijedi da je u razdoblju 2011.-2015. g. u UP-u na 100 osoba koje su izašle iz radnog kontigenta u njega ušlo samo 83,5 osoba.

Stanje u Zadarskoj županiji još je lošije dok je na nacionalnoj razini tek nešto povoljnije. S obzirom da je promjena koeficijenta zamjene za ove tri jedinice bila najveća upravo za UP Zadar, za očekivati je da će u sljedećem petogodišnjem razdoblju (2016.-2020.) u UP-u doći do daljnjeg smanjenja priljeva u radni kontingent koje će biti izraženije nego u Zadarskoj županiji i Republici Hrvatskoj.

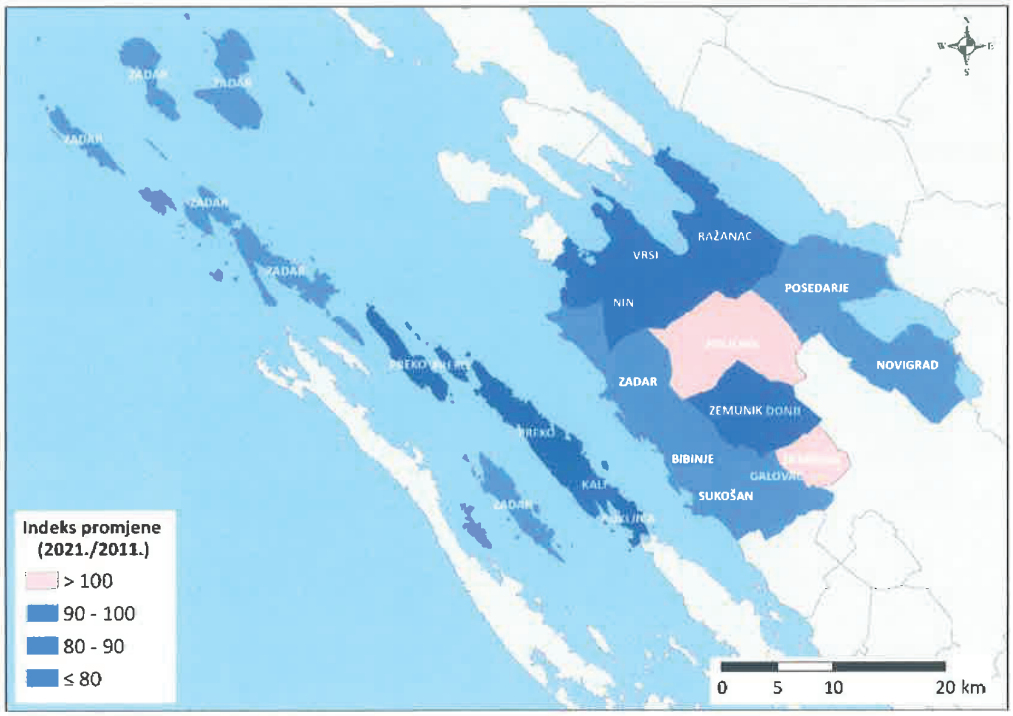

Sl. 62. Koeficijent zamjene radnog kontingenta po JLS-ima UP-a Zadra i komparabilnim statističkim jedinicama 2001. i 2011. godine

Podatke o radnom kontingentu treba sagledavati i u kontekstu ukupnih demografskih kretanja (poglavlje 3.1.1.6.). Prema projekciji stanovništva za razdoblje 2011.-2021. g., u kojoj međutim zbog nedostatka podataka nisu u obzir uzeta migracijska kretanja, očekuje se pad broja stanovnika u radnom kontingentu od 6,9 % pa će tako u radnoj dobi biti 70.173 stanovnika ili 5.212 manje nego 2011. g. To je u skladu s uznapredovalim procesom starenja stanovništva UP-a, ali i čitave Hrvatske. Najvažnije je smanjenje obujma mlađeg segmenta radne snage (20 do 34 godine) koji ima veliko značenje u lokalnom gospodarstvu zbog velikog udjela u potrošnji kao važnom generatoru gospodarskog razvoja. Istovremeno smanjenje ukupnog obujma radne snage bit će praćeno povećanjem opterećenosti radnog stanovništva starim zbog porasta broja udjela stanovništva starog 65 i više godina. Tako će 2021. g. na svakih 100 stanovnika u radnoj dobi dolaziti 32,5 umirovljenika, što je 6,4 umirovljenika više nego 2011. g. Očekuje se da će taj proces donekle biti ublažen imigracijom ako ne bude značajnih promjena u konačnim migracijskim kretanjima.

Prostornu raširenost pojave smanjenja radnoga kontingenta na području UP-a Zadra pokazuje Sl.61. (prema tab. 32. u prilogu). Iz karte proizlazi zaključak kako jedine JLS koje mogu računati na porast broja stanovnika u radnoj dobi jesu općine Poličnik (0,6 %) i Škabrnja (1,3 %). Iako

je i taj porast razmjerno slab, podatak je zanimljiv jer se radi o poljoprivredno najvrjednijem dijelu UP-a koje u vezi s povećanjem potreba za hranom uzrokovanim rastućim priljevom turista zahtijeva i veću poljoprivrednu proizvodnju koja se može ostvariti ili povećanom mehanizacijom ili povećanim unosom manualnoga rada. Posljednja varijanta donosi sa sobom potencijalno smanjenje nezaposlenosti i prihode lokalnom stanovništvu što nije nevažna činjenica imajući na umu kako su Poličnik i Škabrnja ujedno jedne od JLS-a s najvećim udjelom stanovništva bez prihoda u UP-u.

Sl. 63. Indeks promjene radnoga kontingenta po JLS-ima UP-a Zadra 2021. u odnosu na 2011. godinu

S druge strane, otočne općine Preko i Kukljica zabilježit će pad broja stanovnika radne dobi veći od 20 %. Iako je magnituda toga problema možda ipak nešto manja u slučaju uzimanja imigracije u obzir, ostaje činjenica da će potrebe toga prostora za radnom snagom bivati sve veće, a slična je izraženost problema u sjevernim JLS-ima: Ninu, Vrsima i Ražancu, kao i Zemuniku Donjem. Ostale će JLS također zabilježiti smanjenje obujma radne snage, a među njima je i Grad Zadar u kojemu je taj proces zbog koncentracije gospodarskih subjekata i funkcija vrlo važno pratiti i umanjiti adekvatnim gospodarskim mjerama i populacijskom politikom.

Za analize je korištena projekcija radnog kontingenta dana u tablici 43.

Tab. 42. Radno sposobno stanovništvo po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2011.-2014. godine

JLS	Radno sposobno stanovništvo				
	2011.	2012.	2013.	2014.	prosjek
Bibinje	2.663	2.666	2.665	2.646	2.660,1
Galovac	814	824	830	831	824,9
Kali	1.062	1.052	1.029	1.032	1.043,7
Kukljica	433	424	406	390	413,3
Nin	1.811	1.765	1.747	1.730	1.763,5
Novigrad	1.478	1.475	1.477	1.482	1.477,9
Poličnik	2.970	2.999	3.000	3.020	2.997,3
Posedarje	2.356	2.334	2.315	2.303	2.326,9
Preko	2.327	2.251	2.185	2.118	2.220,0
Ražanac	1.917	1.893	1.867	1.843	1.880,0
Sukošan	3.015	2.999	3.011	2.987	3.003,2
Škabrnja	1.156	1.161	1.164	1.168	11.62,4
Vrsi	1.331	1.301	1.293	1.297	13.05,8
Zadar	50.709	50.496	50.229	50.013	50.361,6
Zemunik Donji	1343	1.323	1.323	1.299	13.22,0
UP Zadar	75.385	74.964	74.541	74.160	74.762,6

Dok se podaci o radnom kontingentu koriste za izračunavanje stope zaposlenosti, za izračunavanje stope nezaposlenosti koriste se podaci o radno aktivnom stanovništvu. Iako ne postoji jedinstvena definicija ekonomski (radno) aktivnog stanovništva, odnosno radne snage, najčešće su korištene koncepcije u njegovu određivanju tzv. koncepcija radne snage te koncepcija prihoda. U Hrvatskoj se koristi koncepcija radne snage kojom u ekonomski aktivno stanovništvo ulaze one osobe koje aktivno sudjeluju u procesu rada, što obuhvaća kategorije zaposlenih, nezaposlenih i one osobe koje obavljaju neko zanimanje, ali nisu u radnom odnosu (Nejašmić, 2005).

Za analize nezaposlenosti korišteni su podaci o radno aktivnom stanovništvu koji su dobiveni zbrajanjem ukupnog broja zaposlenih (Porezna uprava, 2015) i nezaposlenih osoba (HZZ PU Zadar, 2015) po JLS-ima UP-a (tab. 44.).

Stranica Prijave 555

Tab. 43. Radno aktivno stanovništvo po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2011.-2014. godine

JLS	Radno aktivno stanovništvo				
	2011.	2012.	2013.	2014.	prosjek
Bibinje	1.596	1.596	1.653	1.530	1.593,8
Galovac	545	579	559	524	551,8
Kali	710	729	724	691	713,5
Kukljica	288	300	309	300	299,3
Nin	1.115	1.162	1.156	1.135	1.142,0
Novigrad	1.027	1.063	1.077	1.028	1.048,8
Poličnik	1.908	1.977	2.068	1.953	1.976,5
Posedarje	1.411	1.435	1.451	1.393	1.422,5
Preko	1.408	1.455	1.438	1.393	1.423,5
Ražanac	1.066	1.061	1.063	1.046	1.059,0
Sukošan	1.954	1.955	1.949	1.871	1.932,3
Škabrnja	746	780	788	729	760,8
Vrsi	873	884	870	784	852,8
Zadar	32.847	33.121	33.080	32.094	32.785,5
Zemunik Donji	922	912	915	895	911,0
UP Zadar	**48.416**	**49.009**	**49.100**	**47.366**	**48.472,8**

Odnos radnog sposobnog i radno aktivnog stanovništva pokazatelj je iskorištenosti radnog kontingenta odnosno gospodarske aktivnosti stanovništva, a kvantitativno se iskazuje stopom aktivnosti stanovništva koja predstavlja udio radno aktivnog stanovništva u radnoj dobi u ukupnom broju stanovnika u radnoj dobi. U UP-u Zadru je u razdoblju 2011.-2014. g. prosječno 64,8 % stanovništva radnoga kontingenta ujedno bilo i radno aktivno. Stopa aktivnosti najviša je u općinama Kukljica (72,4 %) i Novigrad (71,0 %), a najniža u općinama Ražanac (56,3 %) i Bibinje (59,9 %). Kako je vidljivo iz tablice 45. trend kretanja te stope prostorno varira. Na razini UP-a, stopa je rasla od 2011. do 2013. g. da bi potom uslijedio pad i povratak na razine s početka promatranoga razdoblja. U čitavom razdoblju stopa je najviše porasla u otočnim općinama Kukljica (15,7 %) i Preko (8,7 %) dok je najveći pad zabilježen u općinama Vrsi (7,8 %) i Galovac (6,8 %).

Tab. 44. Stopa aktivnosti po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2011.-2014. godine

JLS	Stopa iskorištenosti radnoga kontingenta (%)					
	2011.	2012.	2013.	2014.	prosjek 2011.-2014.	indeks promjene 2014./2011.
Bibinje	59,9	59,9	62,0	57,8	59,9	96,5
Galovac	67,0	70,3	67,4	63,1	66,9	94,2
Kali	66,9	69,3	70,4	67,0	68,4	100,2
Kukljica	66,5	70,8	76,1	76,9	72,4	115,7
Nin	61,6	65,8	66,2	65,6	64,8	106,6
Novigrad	69,5	72,1	72,9	69,4	71,0	99,8
Poličnik	64,2	65,9	68,9	64,7	65,9	100,7
Posedarje	59,9	61,5	62,7	60,5	61,1	101,0
Preko	60,5	64,6	65,8	65,8	64,1	108,7
Ražanac	55,6	56,1	56,9	56,8	56,3	102,1
Sukošan	64,8	65,2	64,7	62,6	64,3	96,7
Škabrnja	64,5	67,2	67,7	62,4	65,5	96,7
Vrsi	65,6	68,0	67,3	60,5	65,3	92,2
Zadar	64,8	65,6	65,9	64,2	65,1	99,1
Zemunik Donji	68,7	68,9	69,2	68,9	68,9	100,4
UP Zadar	64,2	65,4	65,9	63,9	64,8	99,5

2.2.2.2. Zaposlenost

Zaposleno stanovništvo obuhvaća osobe koje obavljaju bilo kakav posao za plaću u novcu ili naturi, a to su svi zaposlenici, samozaposlene osobe i članovi obitelji koji pomažu u poslovnom subjektu u vlasništvu člana obitelji ili u nekome drugom obliku obiteljske privredne djelatnosti te osobe koje su radile za naknadu prema ugovoru o djelu, autorskom ugovoru, na temelju drugoga ugovornog odnosa ili za neposredno plaćanje u novcu ili naturi (Popis stanovništva 2011.). Kao glavni pokazatelj zaposlenosti koristi se stopa zaposlenosti koja se odnosi na udio zaposlenog u ukupnom radno sposobnom stanovništvu (tj. radnom kontingentu). Budući da podatke o zaposlenim osobama u Hrvatskoj vodi više različitih i međusobno nepovezanih ustanova, svaka prema drukčijoj metodologiji, Državni zavod za statistiku kao tijelo koje računa službenu stopu zaposlenosti koristi kompleksnu metodologiju kojom kombinira različite izvore podataka u svrhu što preciznije procjene stope zaposlenosti. S obzirom da Državni zavod za statistiku ne računa stopu zaposlenosti na razini jedinicama lokalne samouprave, u ovoj su analizi one računate prema dostavljenim podacima dviju ustanova: Porezne uprave Ministarstva financija i Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje (HZMO)[19].

Podaci o radnom kontingentu korišteni su na temelju broja radno sposobnih stanovnika prema Popisu stanovništva 2011. i projekcije radnog kontingenta za 2012., 2013. i 2014. g. izrađene u poglavlju 3.2.2.1. S obzirom da dostavljeni podaci Porezne uprave nisu bili razloženi prema dobi i spolu, za te su analize ipak korišteni podaci Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje (HZMO) koji vodi statistike o zaposlenim osobama koje su obvezni osiguranici Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje. Naime, budući da analize zaposlenosti po spolu i dobi nisu bile rađene na razini JLS-a već UP-a u cjelini, ti su podaci dovoljno precizni za analize ovog tipa premda valja napomenuti da podaci pokrivaju osobe iz JLS-a izvan UP-a koje su radile u UP-u dok izostavljaju osobe koje žive u UP-u, ali rade izvan njega.

U razdoblju 2011.-2014. g. u UP-u je u prosjeku bilo zaposleno 54,9 % radno sposobnog stanovništva, a stopa se nije značajnije mijenjala u tom razdoblju premda je povećana ukupno za jedan postotni poen (Tab. 46.). Prema podacima Eurostata (2015) stopa zaposlenosti je u Hrvatskoj u tom razdoblju značajnije oscilirala pri čemu je padala do 2013. g. nakon čega je zabilježen blagi rast. U prosjeku je stopa zaposlenosti u UP-u Zadru neznatno veća od stope zaposlenosti na razini Republike Hrvatske. U strategiji Europe 2020 cilj je do 2020. g. postići

[19] *Problematika odabira adekvatnih podataka za računanje navedene stope vezana je uz mjesto za koje se podaci vode: tako HZMO vodi evidenciju osiguranika (zaposlenika) prema mjestu rada, odnosno sjedištu poslodavca, a ne prema prebivalištu zaposlenika. Porezna uprava Ministarstva financija pak vodi evidenciju zaposlenih prema prebivalištu posloprimca, a na temelju izvješća o primicima, porezu na dohodak i prirezu te doprinosima za obvezna osiguranja (tzv. JOPPD obrazac). Stoga su podaci Porezne uprave relevantniji za izračun stopa zaposlenosti, premda još uvijek ne u potpunosti precizni pošto ne uključuju prosječan broj zaposlenih tijekom godine već uključuju sve zaposlene osobe pa i one koje su registrirano zaposlene samo jedan dan u godini. To znači da ista osoba u jednoj godini može biti evidentirana kao zaposlena i kao nezaposlena budući da se vode podaci o ukupnim dohocima tijekom cijele godine, a HZZ ne izdaje podatke o prosječnom broju nezaposlenih već o registriranim nezaposlenim osobama na kraju kalendarske godine (odnosno na datum 31.12.). Kako HZZ evidenciju nezaposlenih vodi prema prebivalištu, stope nezaposlenosti objavljuje samo na razini županija uz pretpostavku da većina stanovnika živi u istoj županiji u kojoj su prijavljeni kao zaposlenici te su ti podaci vjerodostojniji od onih na razini JLS-a.*

stopu zaposlenosti stanovništva starog između 20 i 64 godine od 75 % na razini Europske unije.

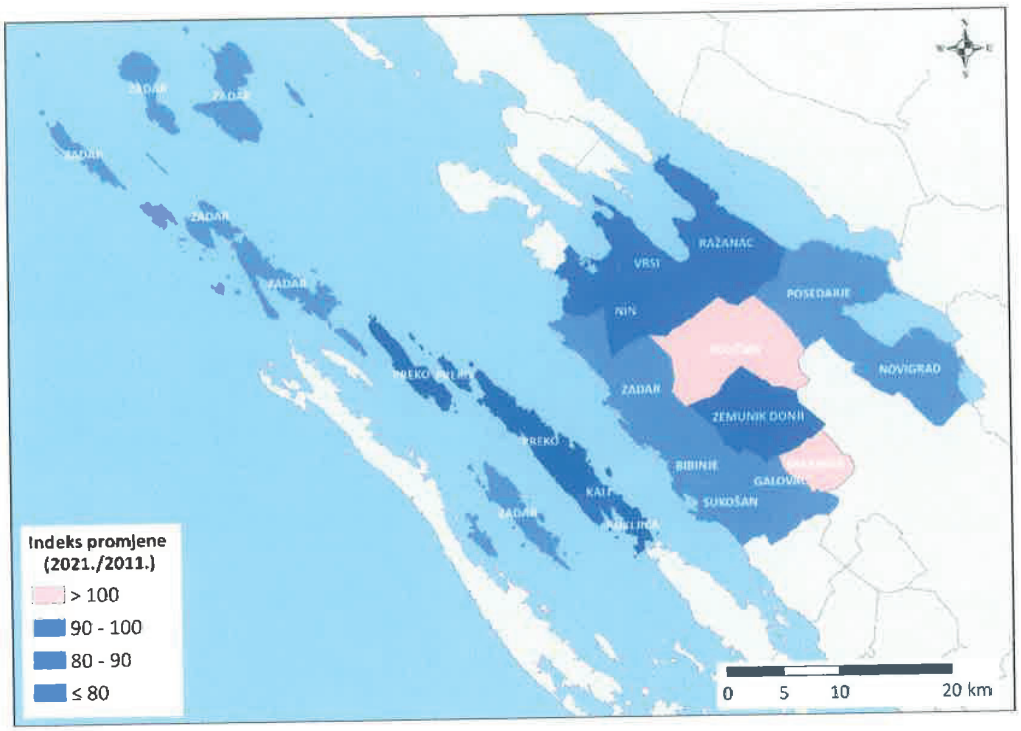
Tab. 45. Zaposleni u UP-u Zadru u razdoblju 2011.-2014. godine

	2011.	2012.	2013.	2014.	prosjek
Broj zaposlenih u UP-u	41.074	40.888	40.914	41.158	41.008,5
Radni kontingent	75.385	74.964	74.541	74.160	74.763
Stopa zaposlenosti u UP-u (%)	54,5	54,5	54,9	55,5	54,9
Stopa zaposlenosti u Republici Hrvatskoj (%)	55,2	53,5	52,5	54,6	54,0
Stopa zaposlenosti u Europskoj uniji (%)	64,2	64,1	64,1	64,9	64,3

ZADAR URBANO PODRUČJE
Stranica Prijave 559

Sl. 64. prikazuje prostorne razlike u stopama zaposlenosti (tab. 33. u prilogu). Uočljiv je opći trend pada zaposlenih od otoka prema zaleđu s iznimkom Općine Bibinje. I pojedine općine poput Ražanca i Posedarja obilježava razmjerno niža zaposlenost (ispod 51 %), a razloge je za sve tri općine vjerojatno moguće potražiti u sezonskoj zaposlenosti budući da se podaci odnose na dan 31. 12. svake godine u promatranom razdoblju, ali i u neprijavljenoj zaposlenosti, posebice u vidu samozaposlenih poljoprivrednika i pomažućih članova obitelji.

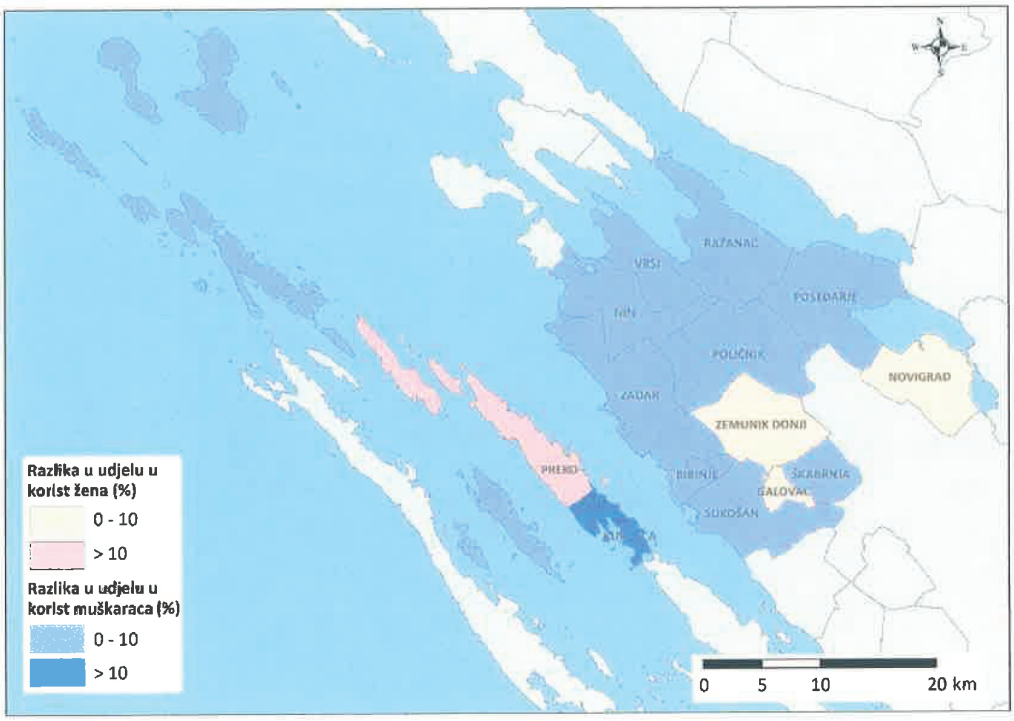
ZADAR URBANO PODRUČJE
Stranica Prijave 560

Sl. 64. Prosječna stopa zaposlenosti po JLS-imau UP-u Zadru u razdoblju 2011.-2014. godine

Promatrajući razlike u stopi zaposlenosti prema spolu na prostoru UP-a u razdoblju 2011.-2014. g., može se uočiti da u prosjeku muškarci imaju veću stopu zaposlenosti od žena (12,5 naspram 10,4 %) (tab. 34. u prilogu). Ipak, moguće je uočiti jasan trend smanjenja razlike u stopi zaposlenih muškaraca i žena (s 3,7 % 2011. na 0,2 % 2014. g.) pri čemu je smanjenje najmanje upravo u općinama u kojima je nesrazmjer najveći (Sl.65.). S obzirom da usporedba sektora djelatnosti nije identificirala uzroke takvih nesrazmjera, a još je neobičnije da se JLS-i s najvećim nesrazmjerom, a istodobno i suprotnim predznakom nalaze u istoj zoni, trebalo bi provesti detaljnija istraživanja kako bi se utvrdili uzroci i definirale mjere za njihovo otklanjanje u svrhu prostorno ujednačenijeg razvoja UP-a.

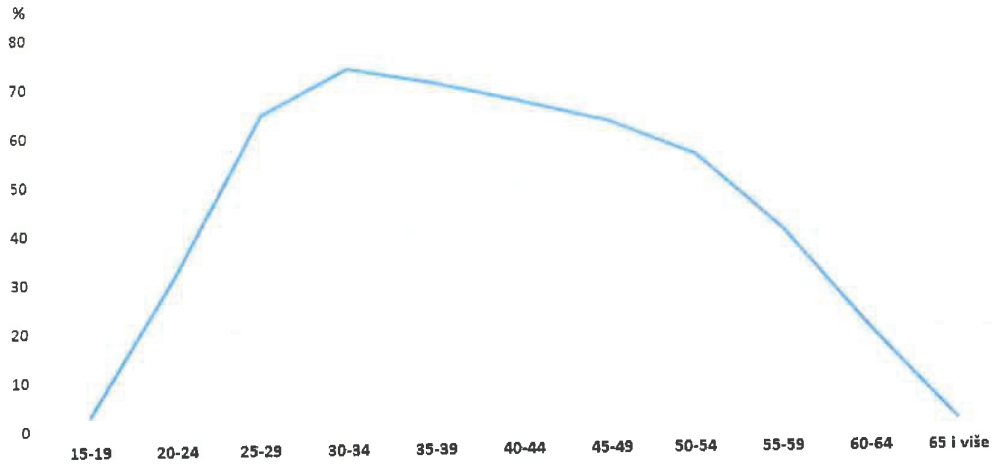
564/1576

Sl. 65. Razlike u prosječnoj stopi zaposlenosti muškaraca i žena po JLS-imau UP-u Zadru u razdoblju 2011.-2014. godine

Stopa zaposlenosti prema dobi omjer je broja zaposlenih u određenoj dobnoj skupini i ukupnog broja stanovnika te dobne skupine u UP-u, a računa se za dobne skupine unutar kontingenta radno sposobnog stanovništva. Promatrajući stopu zaposlenosti prema dobi moguće je uočiti da se ona pravilno brzo povećava od dobne skupine 15-19 g. prema skupini 30-34 g. gdje je najveća, a potom se nešto sporije, ali pravilno smanjuje prema starijim dobnim skupinama (Sl. 66.). Prilično niske stope zaposlenost stanovništva u dobi 15-19 g. i 65 i više godina očekivane su budući da je velik dio stanovništva tih dobnih skupina još uvijek uključen u srednje i visoko obrazovanje ili je umirovljen.

Stranica Prijave 562

Sl. 66. Stopa zaposlenosti prema dobnim skupinama u UP-u Zadru 2011. godine

Analiza zaposlenosti po sektorima pokazuje da je tijekom gospodarske krize došlo do izmjene strukture zaposlenosti: rastao je broj zaposlenih u javnom sektoru, a opadao u privatnom što pokazuje i podatak o pojačanom zatvaranju privatnih poduzeća u promatranom razdoblju (o čemu će više riječi biti u poglavlju 3.2.3.). Najviše je zaposlenih 2011. g. bilo u tercijarnom sektoru čemu najviše doprinosi zaposlenost u turizmu i trgovinskim djelatnostima (tab. 35. u prilogu). Više od trećine svih zaposlenih radilo je u kvartarnom sektoru koji pruža socijalne i uprave usluge odnosno ne doprinosi dohotku UP-a. Usporedba zaposlenosti po djelatnostima u UP-u, Zadarskoj županiji i Republici Hrvatskoj jasno ocrtava urbana obilježja UP-a (tab. 35. u prilogu). Udio zaposlenih u poljoprivredi 2011. g. u UP-u je iznosio 3,2 % što je ispod nacionalnog (4,5 %) i prosjeka Zadarske županije (5,5 %), iako više u odnosu na ostale županije Jadranske Hrvatske (Popis stanovništva 2011.) što korespondira s poljoprivrednim površinama kojih u Zadarskoj županiji ima više nego u drugim županijama, a velik udio kopnenog dijela UP-a Zadra je smješten u plodnim Ravnim kotarima. Uzimajući to u obzir, postaje jasna činjenica da u odnosu na druge županije Jadranske Hrvatske poljoprivredna djelatnost najviše sudjeluje u županijskom BDV-u upravo u Zadarskoj županiji (Kiš i Sabljak, 2014). Povećanje udjela zaposlenih u djelatnostima primarnog sektora koje je zabilježeno na manjim otocima zapravo nije rezultat povećanja ukupnog broja zaposlenih u poljoprivredi i ribarstvu već uznapredovalog procesa depopulacije koji je rezultirao padom ukupnog broja zaposlenih u svim sektorima djelatnosti (Faričić i dr., 2010).

Pregled zaposlenosti u sekundarnom i tercijarnom sektoru u odnosu na Zadarsku županiju i Republiku Hrvatsku održavaju najveće razlike u strukturi zaposlenosti i ukazuju na društveno-gospodarsku usmjerenost na turizam. Naime, zaposlenost u proizvodnim djelatnostima u UP-u je manja u odnosu na Zadarsku županiju (koja obuhvaća još neke razvijene turističke regije), a znatno manja u odnosu na Republiku Hrvatsku. Pritom su najveće razlike u glavnom

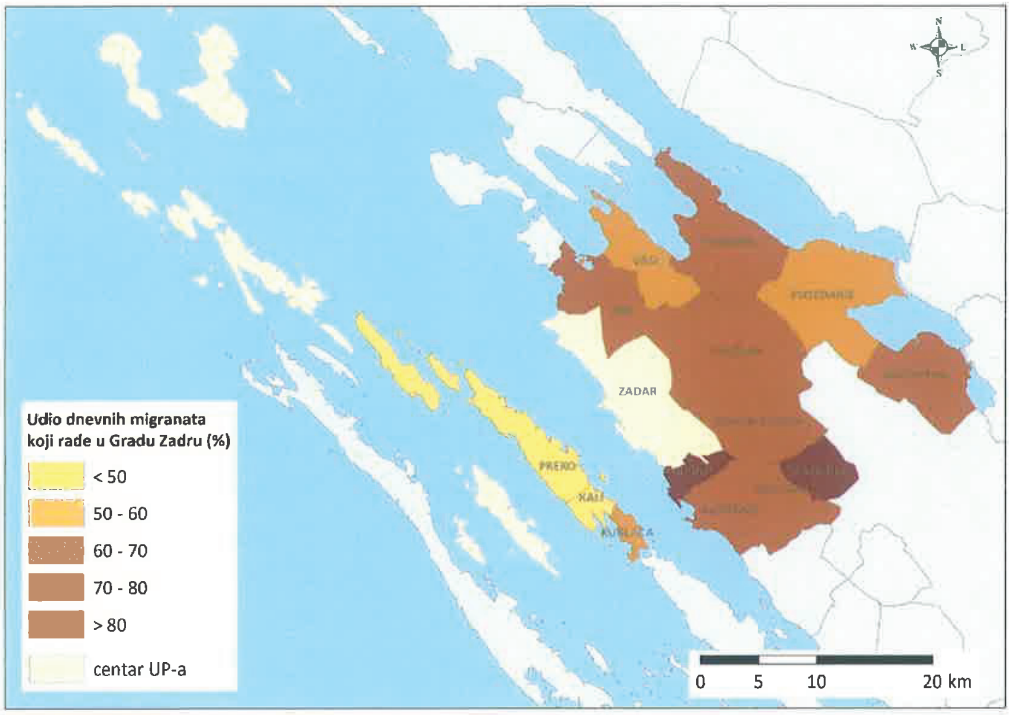
proizvodnom sektoru – prerađivačkoj industriji (dvostruko manji udio zaposlenih u UP-u u odnosu na RH). S druge strane, udio zaposlenih u tercijarnom sektoru značajno je veći u UP-u nego u Zadarskoj županiji i Republici Hrvatskoj. U odnosu na Republiku Hrvatsku najveće su razlike u djelatnostima trgovine i pružanja usluga smještaja i hrane koje su najuže povezane s turističkom djelatnošću.

Jedan od problema zaposlenosti je preobrazovanost. Taj pojam podrazumijeva da osoba ima veći broj godina obrazovanja nego što je potrebno za radno mjesto. U Hrvatskoj se posljednjih desetljeća bilježi neprekidan rast broja visokoobrazovanih osoba na tržištu što je, prema istraživanju Bečić (2014) rezultiralo i rastom udjela preobrazovanih osoba na tržištu rada od 10 % tijekom 2000-ih g. uz blagi porast od 2008. g. kad je započela gospodarska kriza, a visokoobrazovane osobe čine najveći dio preobrazovanih osoba u Hrvatskoj. Prema tom istraživanju rizične skupine po pitanju preobrazovanosti su mladi i žene koji zbog različitih nejednakosti ili nedostatka iskustva češće prihvaćaju mjesta za koja su preobrazovani.

2.2.2.3. Prostorna kretanja s obzirom na zaposlenost

Prostorna kretanja s obzirom na zaposlenost uključuju svakodnevno putovanje na posao i s posla unutar UP-a. U urbanom području Zadar udio zaposlenih dnevnih migranata prema Gradu Zadru iznosi 13,0 % od ukupnog broja zaposlenih u UP-u odnosno gotovo polovica (45,0 %) svih zaposlenih koji žive u ostalim JLS UP-a (tab. 36. u prilogu). Kriterij zaposlenih dnevnih migranata prema gradu središtu UP-a bio je osnovni kriterij za definiranje prostornog obuhvata urbanog područja u Metodološkim smjernicama za izradu strategije razvoja urbanog područja (2015) koje je dalo Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije. Na razini Europske unije dnevne migracije su ključni parametar funkcionalne povezanosti JLS s gradom središtem.

Usporedimo li broj migranata prema Gradu Zadru s ukupnim brojem migranata s područja UP-a, postaje jasno da je gotovo polovica zaposlenih dnevnih migranata UP-a odnosno više od dvije trećine zaposlenih migranata iz ostalih JLS UP-a zaposleno u Gradu Zadru, a taj se udio donekle smanjuje s udaljenošću JLS od Grada, a najmanji je u četvrtoj, otočnoj zoni UP-a (Sl. 67.). Usporedbe radi, i u Zadarskoj županiji (30,3 %) i u Republici Hrvatskoj (39,6 %) udio dnevnih migranata veći je nego u UP-u Zadru (26,2 %). Usporedimo li UP Zadar s UP-om Slavonski Brod slične populacijske veličine, ali znatno drukčijih gospodarskih obilježja, uočavamo da UP Zadar obilježava manja dnevna pokretljivost stanovništva (26,2 naspram 31,1 % ukupno odnosno 61,9 naspram 69,8 % gledajući UP bez centralne JLS).

Sl. 67. Udio dnevnih migranata prema Gradu Zadru u ukupnom broju dnevnih migranata UP-a Zadra po JLS-ima 2011. godine

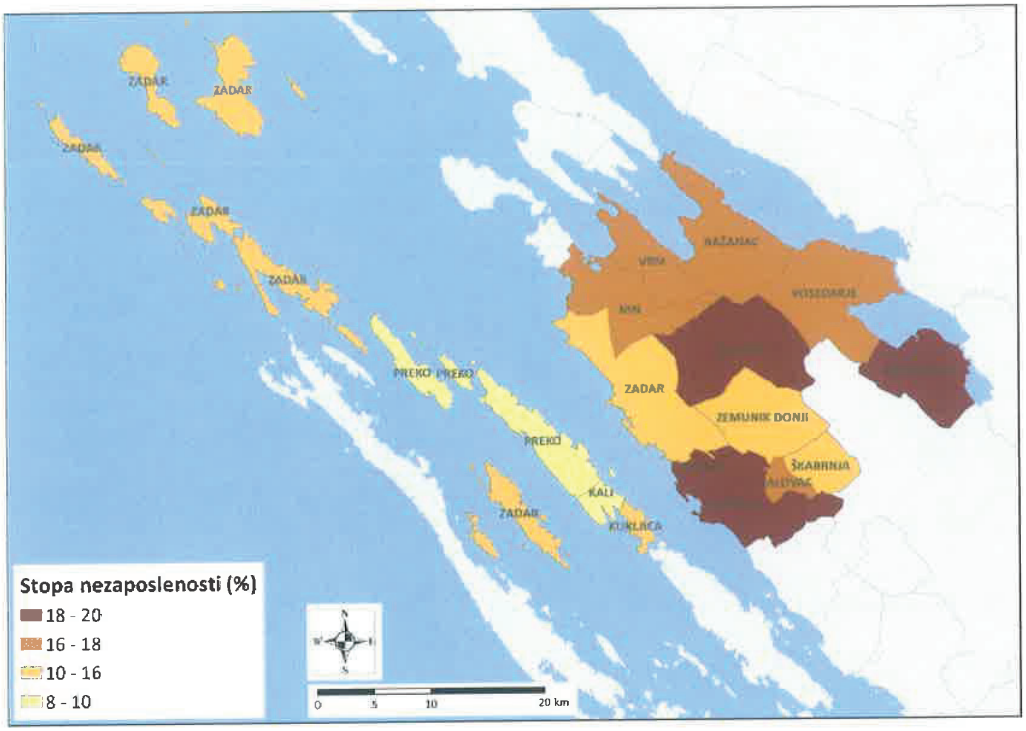
2.2.2.4. Nezaposlenost

Nezaposlenost je jedan od najvažnijih ekonomskih, ali i socijalnih problema UP-a Zadra. Najvažniji pokazatelj nezaposlenosti je stopa nezaposlenosti koja se računa kao omjer broja nezaposlenih i ukupnog broja radno aktivnih osoba (Eurostat, 2015b). Sukladno kretanjima te stope u cijeloj državi uslijed gospodarske krize, stopa nezaposlenosti u UP-u rasla je u razdoblju 2011.-2013. g., a 2014. g. zabilježen je pad stope i to za 25,3 % (tab. 47. tab. 37. u prilogu). G. 2014. jedino je Općina Novigrad imala stopu nezaposlenosti veću u odnosu na 2011. g. Promatrajući prostorno, stopa nezaposlenosti najmanja je u četvrtoj zoni UP-a. U kopnenom dijelu je manja uniformnost nezaposlenosti (Sl. 68.): u Gradu Zadru i općinama Zemuniku Donjem i Škabrnji stopa nezaposlenosti je manja od 16 %, u sjevernim je JLS-ima i Općini Galovcu između 16 i 18 % dok je u pojedinim općinama (Bibinje, Sukošan, Poličnik i Novigrad) veća od 18 % što je posljedica u prvom redu sezonske nezaposlenosti koja se ne evidentira na dan 31. 12. na koji se odnose podaci o nezaposlenosti. Premda su podaci o stopi nezaposlenosti na razini Zadarske županije godišnji prosjeci i samo za razdoblje 2011.-2013. g., UP Zadar u svim godinama ima znatno nižu stopu nezaposlenosti u odnosu na Zadarsku županiju.

Tab. 46. Stopa nezaposlenosti u UP-u Zadru i Zadarskoj županiji u razdoblju 2011.-2014. godine

Stopa nezaposlenosti (%)	31.12.2011.	31.12.2012.	31.12.2013.	31.12.2014.	Prosjek 2011.-2014.
ukupno	15,2	16,6	16,7	13,1	15,4
muškarci	13,2	14,8	15,0	11,8	13,7
žene	19,6	21,4	21,5	15,8	19,6
Zadarska županija (*godišnji prosjek*)	21,0	21,1	22,5	-	-
muškarci	17,7	18,2	19,7	-	-
žene	24,5	24,3	25,5	-	-

570/1056

Sl. 68. Prosječna stopa nezaposlenosti po JLS-ima UP-a Zadra za razdoblje 2011.-2014. godine na dan 31. 12.

Vrlo je važno dovesti u vezu kretanje nezaposlenosti i iseljavanja stanovništva. U razdoblju 2011.-2014. g. (Tab. 48.). U prve dvije godine broj nezaposlenih i broj emigranata blago rastu što je sukladno kretanjima na nacionalnoj razini koja se pripisuju učincima gospodarske krize. Najviši je broj nezaposlenih zabilježen 2013. g. kada je zabilježen i najveći broj emigranata što je svakako moglo utjecati na smanjenje rasta nezaposlenosti zabilježeno te godine. Sljedeće je godine nezaposlenost značajno pala u UP-u kao i na nacionalnoj razini što se pripisivalo početku gospodarskog oporavka na nacionalnoj razini, no broj emigranata i dalje je rastao pa je moguće spekulirati kako je veliki pad broja nezaposlenih potencijalno posljedica daljnjeg rasta emigranata.

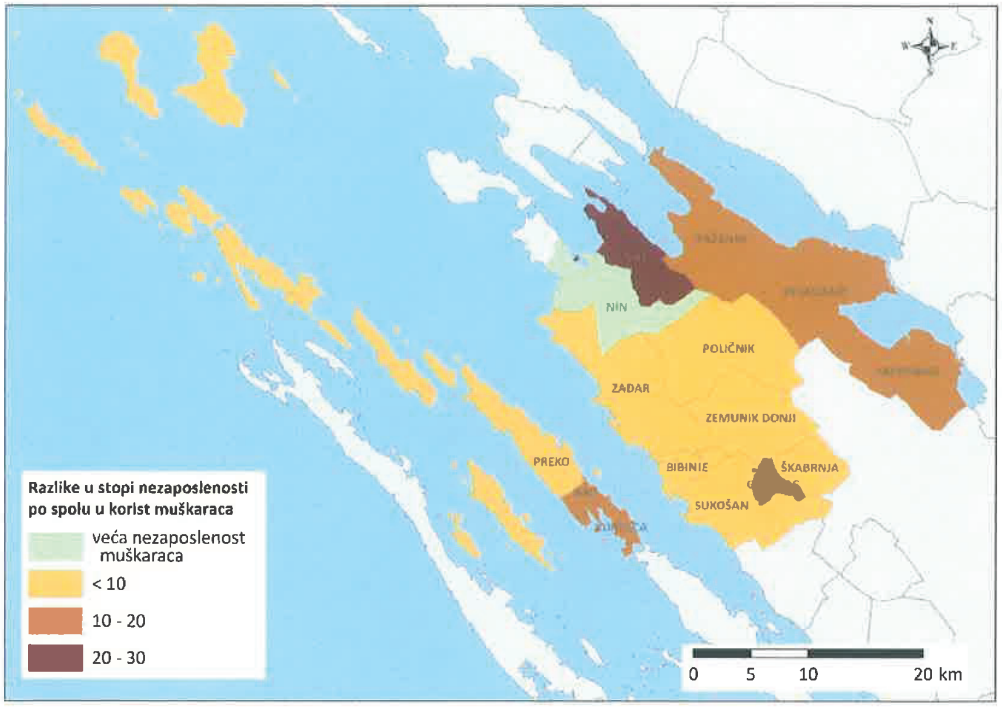
Tab. 47. Kretanje nezaposlenosti i emigracije u UP-u Zadru u razdoblju 2011.-2014. godine

Godina	Nezaposleni		Emigranti	
	broj	lančani indeks	broj	lančani indeks
2011.	7.342	100,0	1.895	100,0
2012.	8.121	110,6	1.931	101,9
2013.	8.186	100,8	2.327	120,5
2014.	6.208	75,8	2.675	115,0

Važan faktor koji utječe na kretanje stope nezaposlenosti tijekom godine je nest tržišta rada do koje dolazi uslijed velike važnosti turizma u gospodarstvu UP-a. Prema podacima HZZ-a, Područnog ureda Zadar za 2015. g. stopa nezaposlenosti smanjila se u sezoni u prosjeku za 33,8 % u odnosu na prosinac 2014. g. Pritom to smanjenje varira od 26,7 % u Općini Bibinje do 52,1 % u Gradu Ninu, no nije uočena prostorna zakonitost u distribuciji smanjenja, kao ni značajnija razlika u smanjenju stope nezaposlenosti među muškarcima i ženama.

Međutim, u kretanju stope nezaposlenosti s obzirom na spol u razdoblju 2011.-2014. g. mogu se opaziti značajne razlike. Stopa zaposlenosti žena u svim je godinama osjetno veća od stope zaposlenosti muškaraca (tab. 38. u prilogu, Sl. 69.). U promatranom je razdoblju ta razlika smanjena za 37,5 % što je posljedica zatvaranja radnih mjesta u proizvodnim djelatnostima u kojima je dominantno bila zaposlena muška radna snaga u vrijeme gospodarske krize i recesije (Graovac Matassi i Bacalja, 2014). To potvrđuje činjenicu da je apsolutno smanjenje nezaposlenosti žena bilo značajno manje od relativnog, odnosno da problem nije riješen.

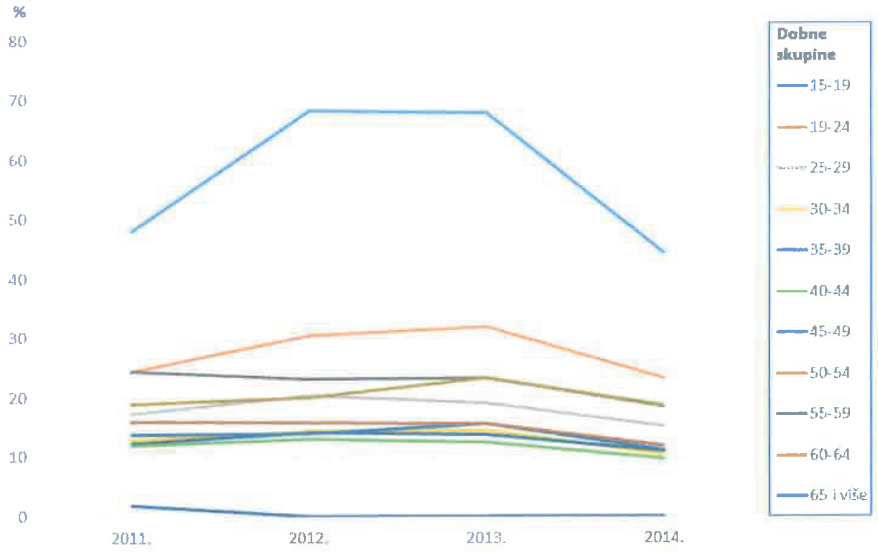
572/1056

Sl. 69. Razlike u prosječnim stopama nezaposlenosti muškaraca i žena po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2011.-2014. godine na dan 31.12.

Specifične su situacije nezaposlenosti u UP-u Zadru dugotrajna nezaposlenost, nezaposlenost mladih i nezaposlenost visokoobrazovanih. Problem nezaposlenosti mladih ključni je socio-ekonomski problem na razini cijele Hrvatske i Europske unije, a posebice je došao do izražaja tijekom gospodarske krize. S obzirom da Ministarstvo socijalne politike i mladih (2015) smatra mladima osobe u dobi od 15 do 30 godina, a u Planu implementacije Garancije za mlade (2014) mjere za zapošljavanje mladih odnose se također na osobe te dobi, u ovoj je analizi nezaposlenost mladih također računana za osobe stare 15-30 godina. Kako je vidljivo iz Sl.70. najveću stopu nezaposlenosti imaju osobe stare 15-25 godina što je u skladu sa stanjem na cjelokupnom tržištu rada Republike Hrvatske i Europske unije. Međutim, kako tržište rada u 2014. g. pokazuje znakove oporavka, stopa nezaposlenosti je upravo kod mladih zabilježila najveći pad u toj godini, iako je nezaposlenost mladih i dalje veća nego u bilo kojoj skupini zrelog stanovništva.

Stranica Prijave 570

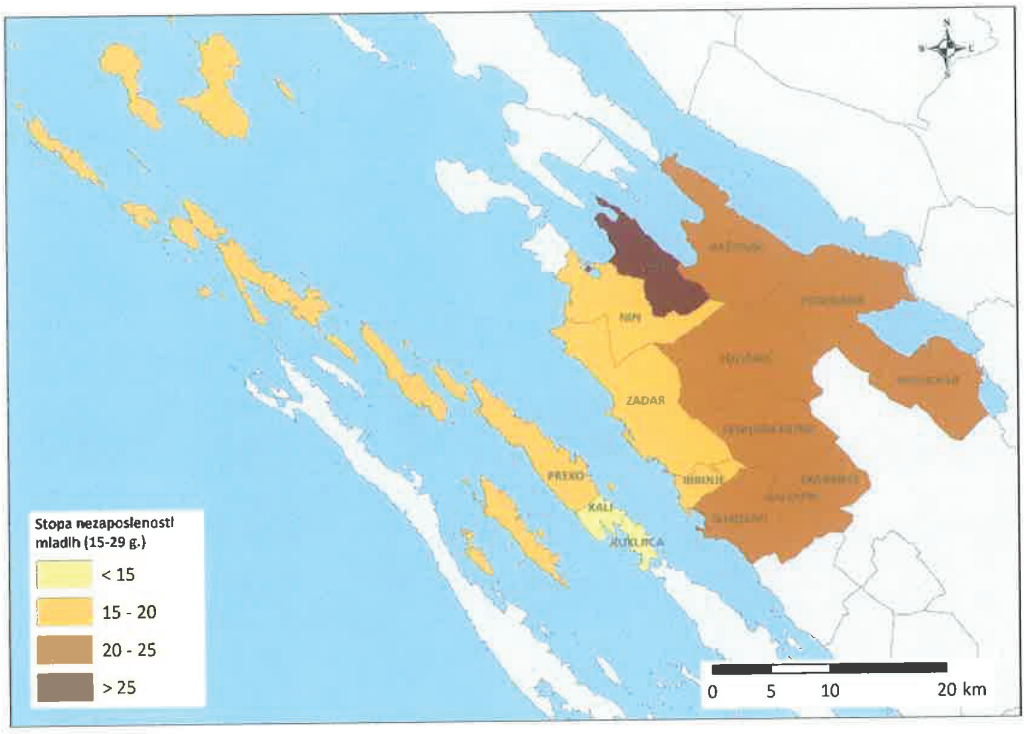

Sl. 70. Stope nezaposlenosti po dobnim skupinama u UP-u Zadru u razdoblju 2011.-2014. godine na dan 31.12.

Mladi značajno sudjeluju u potrošnji uvjetujući njenu specifičnu strukturu kroz izdvajanja na skupocjenije objekte poput stanova, automobila, kućanskih aparata i sl. (Wertheimer-Baletić, 1999). Ukoliko se ne suzbije problem nezaposlenosti mladih, pad će specifične potrošnje tih dobnih skupina biti još izraženiji.

U prostornom smislu nezaposlenost mladih raste od otočnih prema kontinentalnim JLS (Sl. 71.). Najmanja prosječna godišnja stopa nezaposlenosti mladih (15-29 godina) za razdoblje 2010.-2014. g. je u četvrtoj zoni UP-a, a najveća u drugoj i trećoj zoni UP-a. Pojedinačno najveću stopu nezaposlenosti mladih ima Općina Vrsi (28,1 %), iako ju obilježava trend smanjenja od 2010. g. kad je ona iznosila 30,5 % do 2014. g. kada je iznosila 25,1 %. U promatranom razdoblju jedine JLS u kojima je u 2014. g. stopa nezaposlenosti rasla u odnosu na 2013. g. bile su Preko i Novigrad.

5741/056

Sl. 71. Prosječna stopa nezaposlenosti mladih (15-29 godina) po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2010.-2014. godine

S obzirom da ne raspolažemo podacima o radno aktivnom stanovništvu prema razini obrazovanja, nije moguće izračunati stopu nezaposlenosti prema razini obrazovanja. Međutim, kako su dostupni podaci o broju osoba prema najvišoj završenoj školi i dobi po JLS-ima (Popis stanovništva 2011.) te o broju nezaposlenih osoba prema najvišoj završenoj školi po JLS-ima (HZZ PU Zadar, 2015), moguće je izračunati udio nezaposlenih osoba prema najvišoj završenoj školi starih između 15 i 64 godine za svaku JLS. Sukladno općem kretanju nezaposlenosti na području UP-a, broj nezaposlenih osoba svih razina obrazovanja je rastao od 2011. do 2013. g. nakon čega u 2014. g. dolazi do smanjenja broja nezaposlenih (tab. 49.). Međutim, može se opaziti promjena u strukturi nezaposlenih do koje je došlo tijekom krize. Početkom promatranog razdoblja srednje- i visokoobrazovane osobe rjeđe su bile nezaposlene od osoba bez završene ili samo sa završenom osnovnom školom. Do kraja razdoblja se ujednačio broj nezaposlenih osoba prema razini obrazovanja budući da je brže rasla potreba za osobama bez završene ili samo sa završenom osnovnom školom.

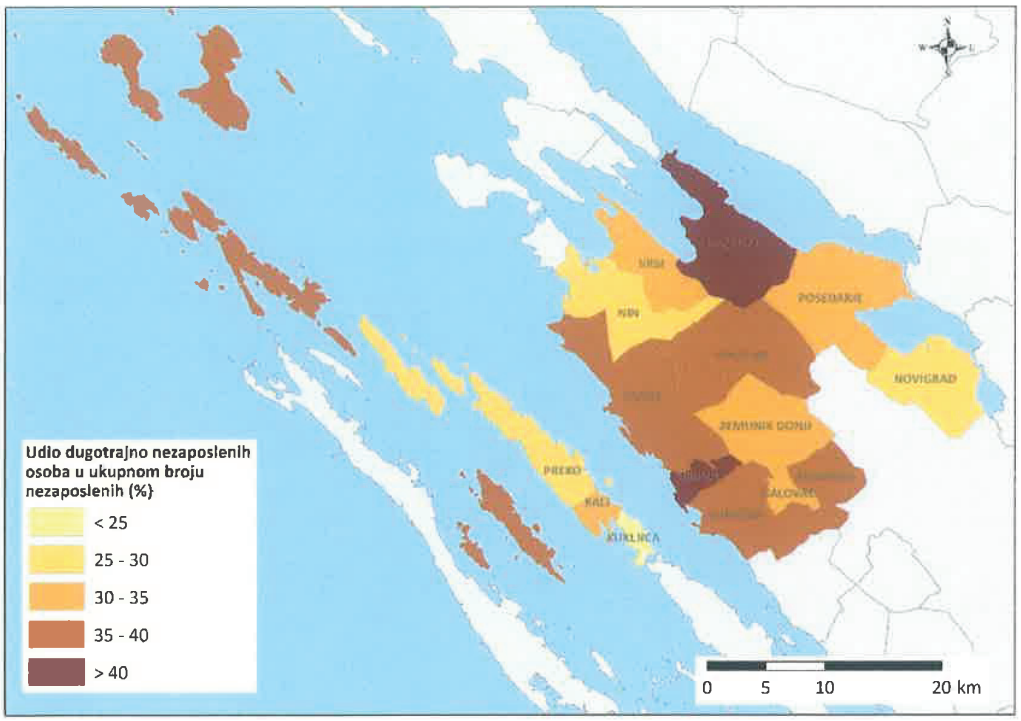
Tab. 48. Nezaposlene osobe prema najvišoj završenoj školi u UP-u Zadru u razdoblju 2011.-2014. godine

udio nezaposlenih osoba (%)	2011.	2012.	2013.	2014.
bez škole i nezavršena osnovna škola	7,2	10,5	10,4	3,7
osnovna škola	6,9	10,5	14,0	4,9
srednja škola	2,5	10,9	11,5	4,8
viša škola i fakultet	2,0	7,5	8,7	4,0

Unatoč prikazanim visokim stopama nezaposlenosti u UP-u Zadru, na nekoliko fokus grupa u vezi izrade Strategije razvoja urbanog područja koje su održane sredinom rujna, od strane poslodavaca istaknut je nedostatak kvalificirane radne snage (posebno u sektorima poljoprivrede, ribarstva, ugostiteljstva, turizma, sporta, strojarstva i obrazovanja). Stoga bi u narednom razdoblju trebalo poduzeti mjere za usklađivanje obrazovnih programa sa stvarnim potrebama na tržištu rada.

Poseban je problem dugotrajna nezaposlenost pri čemu se misli na nezaposlenost dulju od godine dana. Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Područnog ureda Zadar, u prosjeku gotovo trećina nezaposlenih u razdoblju 2011.-2014. g. dugotrajno je nezaposlena (tab. 39. u prilogu). Taj je problem značajan u svim JLS-ima budući da je u svakoj najmanje četvrtina nezaposlenih dugotrajno nezaposleno, a posebno je značajan u JLS-ima I. i II. zone UP-a te Općini Ražanac gdje je više od trećine nezaposlenih dugotrajno nezaposleno (Sl. 72.). Budući da dugotrajna nezaposlenost najčešće znači smanjenje mogućnosti vraćanja u zaposlenje (Kerovec, 2001), posebne mjere trebalo bi poduzeti kako bi se smanjio broj dugotrajno nezaposlenih osoba u UP-u Zadru.

Stranica Prijave 573

Sl. 72. Prosječni udio dugotrajno nezaposlenih osoba u ukupnom broju nezaposlenih po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2011.-2014. godine

U pojedine mjere Hrvatskog zavoda za zapošljavanje usmjerene prema smanjenju općih i specifičnih stopa nezaposlenosti na području Zadarske županije u 2014. i 2015. g. zajedno bile su uključene 2.052 osobe. Od toga 67,8 % od ukupnog broja uključenih otpada na one uključene u stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa, a s 10,8 % slijede mjere potpora za zapošljavanje, pri čemu, nadalje, najviše otpada na potpore za zapošljavanje dugotrajno nezaposlenih osoba. Svega je 99 nezaposlenih osoba bilo uključeno u mjere obrazovanja nezaposlenih što je u uvjetima informatizacije društva i porasta potreba za prekvalifikacijama i popularizacijom cjeloživotnog obrazovanja u cilju suzbijanja opće i dugotrajne nezaposlenosti mala brojka. Isto tako, broj osoba koje primaju potpore sa samozapošljavanje trostruko je manji od broja osoba koje primaju potpore za zapošljavanje. U uvjetima nedostatka radnih mjesta i visokih općih stopa nezaposlenosti, uloga potpora samozapošljavanju i pokretanju sitnog poduzetništva u strukturi lokalno specifičnih mjera smanjenja nezaposlenosti trebala bi biti znatno veća.

Tab. 49. Broj uključenih osoba u mjere smanjenja nezaposlenosti u Zadarskoj županiji 2014. i 2015. godine

Kategorija/potkategorija mjere	Ukupan broj uključenih	Udio u ukupnom broju uključenih (%)
Potpore za zapošljavanje	222	10,8
Dugotrajno nezaposlene osobe	*68*	*3,3*
Osobe iznad 50 godina života	*31*	*1,5*
Osobe s invaliditetom	*7*	*0,3*
Posebne skupine nezaposlenih	*5*	*0,2*
Zapošljavanje u turizmu	*1*	*0,1*
Rad nakon stručnog osposobljavanja	*53*	*2,6*
Osobe bez radnog staža	*57*	*2,8*
Potpore za samozapošljavanje	71	3,5
Obrazovanje nezaposlenih	99	4,8
Javni radovi	185	9,0
Javni radovi	*148*	*7,2*
Javni radovi – pojedinačni projekti	*6*	*0,3*
Mladi za zajednicu	*8*	*0,4*
Mladi za EU	*2*	*0,1*
Javni rad - Pomoć zajednici	*15*	*0,7*
Javni rad - Podrška transformaciji i deinstitucionalizaciji domova socijalne skrbi	*6*	*0,3*
Stručno osposobljavanje za rad	1.391	67,8
Stalni sezonac	45	2,2
Projekti	39	1,9
UKUPNO	2.052	100,0

2.2.2.5. Zaključak

Radni kontingent obuhvaća stanovništvo starosti između 15 i 64 godine. Prema Popisu stanovništva 2011. g. radni kontingent UP-a Zadra činilo je 75.385 osoba odnosno 66,7 % stanovništva što je veći udio u ukupnom stanovništvu u odnosu na Zadarsku županiju.

S obzirom na kretanje stopa nataliteta u proteklim desetljećima i dobni sastav stanovništva mijenjaju se priljev i odljev iz radnog kontingenta. Najnepovoljnije stanje prepoznato je u četvrtoj, otočnoj zoni UP-a gdje je odljev bio znatno veći od priljeva i 2001. i 2011. g. uz negativan trend. Stoga slijedi da je u razdoblju 2011.-2015. g. u UP-u na 100 osoba koje su izašle iz radnog kontingenta u njega ušlo samo 83,5 osoba, a očekuje se nastavak negativnog trenda i smanjenje ulaska u radni kontingent.

Prema izrađenim projekcijama, najveći problem smanjenja obujma radne snage predstavlja smanjenje broje mlađe radne snage (20 do 34 godine) koja ima veliko značenje u lokalnom gospodarstvu zbog velikog udjela u potrošnji. Jedine JLS koje mogu računati na porast broja stanovnika u radnoj dobi jesu općine Poličnik (0,6 %) i Škabrnja (1,3 %), poljoprivredno najvrjedniji dijelovi UP-a. S obzirom na očekivan porast važnosti poljoprivrede kroz povećanu potražnju (posebno tijekom turističke sezone), potencijalno je moguće smanjenje nezaposlenosti i povećanje prihoda lokalnog stanovništva u ovim općinama. S druge strane, otočne općine Preko i Kukljica zabilježit će pad broja stanovnika radne dobi veći od 20 %, a sa sličnim problemom se susreću i Grad Nin te općine Vrsi, Ražanac i Zemunik Donji te je u njima nužno poduzeti potrebne mjere ukoliko se želi održati lokalna ekonomija, ali i svi ostali segmenti života.

Glavni pokazatelj zaposlenosti je stopa zaposlenosti koja se odnosi na udio zaposlenog u ukupnom radno sposobnom stanovništvu. U ovoj analizi stanja stope zaposlenosti prema JLS su računate prema dostavljenim podacima Porezne uprave Ministarstva financija i Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje (HZMO). S obzirom da Porezna uprava vodi evidenciju zaposlenih prema prebivalištu posloprimca ovi podaci su smatrani relevantnijima za izračun stopa zaposlenosti. U razdoblju 2011.-2014. g. u UP-u je u prosjeku bilo zaposleno 54,9 % radno sposobnog stanovništva što je neznatno veća od stope zaposlenosti na razini Republike Hrvatske. Prostorno je uočen trend pada stope zaposlenosti od otoka prema zaleđu s iznimkom Općine Bibinje. Promatrajući zaposlenost prema spolu, uočava se manja stopa zaposlenosti žena unatoč trendu smanjenja navedenih razlika. Prilično niske stope zaposlenosti stanovništva očekivano su zabilježene u dobi 15-19 g. i 65 i više godina.

Najviše je zaposlenih 2011. g. bilo u tercijarnom sektoru čemu najviše doprinosi zaposlenost u turizmu i trgovinskim djelatnostima, a više od trećine svih zaposlenih radilo je u kvartarnom sektoru koji pruža socijalne i uprave usluge odnosno ne doprinosi dohotku UP-a.

Pregled zaposlenosti u sekundarnom i tercijarnom sektoru u odnosu na Zadarsku županiju i Republiku Hrvatsku održavaju najveće razlike u strukturi zaposlenosti i ukazuju na društveno-

gospodarsku usmjerenost na turizam. U odnosu na županijski i hrvatski prosjek, znatno je manja zaposlenost u proizvodnim djelatnostima, a posebno u prerađivačkom sektoru što je posljedica visoke zaposlenosti u uslužnim djelatnostima.

Najvažniji pokazatelj nezaposlenosti je stopa nezaposlenosti koja se računa kao omjer broja nezaposlenih i ukupnog broja radno aktivnih osoba. Stopa nezaposlenosti u UP-u rasla je u razdoblju 2011.-2013. g., a 2014. g. zabilježen je pad stope i to za 25,3 %. Stopa nezaposlenosti najmanja je u četvrtoj zoni UP-a (otočne općine). Najmanja nezaposlenost zabilježena je u Gradu Zadru i obližnjim Zemuniku Donjem i Škabrnji, a najveća u Bibinju, Sukošanu, Poličniku i Novigradu. UP Zadar u navedenom razdoblju ima znatno nižu stopu nezaposlenosti u odnosu na Zadarsku županiju. U kontekstu stope nezaposlenosti, posebno je potrebno naglasiti važnost turističke sezone koja značajno utječe na stopu zaposlenosti tijekom godine. Tako se stopa nezaposlenosti za 2015. g. smanjila tijekom sezone u prosjeku za 33,8 % u odnosu na prosinac 2014. g.

Posebno treba obratiti pozornost na stopu nezaposlenosti po spolu. Stopa nezaposlenosti žena u svim je godinama osjetno veća od stope zaposlenosti muškaraca.

Druge specifične su situacije nezaposlenosti u UP-u Zadru dugotrajna nezaposlenost i nezaposlenost mladih. Problem nezaposlenosti mladih ključni je socio-ekonomski problem, a najveću stopu nezaposlenosti imaju osobe stare 15-25 godina. Poseban je problem dugotrajna nezaposlenost (nezaposlenost dulja od godine dana). Gotovo trećina nezaposlenih u razdoblju 2011.-2014. g. u UP-u dugotrajno je nezaposlena. Taj je problem značajan u svim JLS. S obzirom da dugotrajna nezaposlenost narijetko vodi do smanjenja mogućnosti vraćanja u zaposlenje, ali i drugih problema, potrebno je poduzeti posebne mjere s ciljem smanjenja broja dugotrajno nezaposlenih osoba u UP-u Zadru.

Unatoč prikazanim visokim stopama nezaposlenosti u UP-u Zadru, na nekoliko fokus grupa u vezi izrade Strategije razvoja urbanog područja, od strane poslodavaca istaknut je nedostatak kvalificirane radne snage (posebno u sektorima poljoprivrede, ribarstva, ugostiteljstva, turizma, sporta, strojarstva i obrazovanja). Stoga bi u narednom razdoblju trebalo poduzeti mjere za usklađivanje obrazovnih programa sa stvarnim potrebama na tržištu rada.

Stranica Prijave 577

580/1056

2.2.3.

Poslovno okruženje

Stranica Prijave 578

2.2.3. Poslovno okruženje

Poslovno okruženje u kontekstu ove strategije odnosi se na mikro- i makrookruženje. Mikrookruženje pritom podrazumijeva neposredne veze između poslovnih subjekata i tržišta roba, usluga i radne snage. S druge strane, makrookruženje podrazumijeva indirektne, iako snažne, utjecaje nadlokalnih, a ponajviše globalnih procesa i trendova (socijalni, ekonomski, politički i tehničko-tehnološki) na poslovne subjekte i njihove aktivnosti. U kontekstu toga, u ovom je poglavlju veći naglasak stavljen na mikrookruženje koje predstavlja temeljne uvjete razvoja poslovnog sektora u UP-u Zadru i u kojem dolazi do najveće interakcije između poslovnih subjekata i lokalnog okruženja te stvaranja međuovisnih veza. Važan faktor u ovoj analizi je strateška orijentacija nacionalne ekonomske politike prema malom i srednjem poduzetništvu (SRPRH, 2013) te će se i u analizi njima posvetiti najveća pozornost.

Na lokalnoj razini analiza poslovnog okruženja započinje analizom faktora lokacije poslovanja. Privlačni su faktori za lociranje poslovanja u UP Zadar dobra prometna povezanost (kako će biti pokazano u poglavlju 3.3.4.), velika dostupnost visokoobrazovane radne snage (kako je pokazano u poglavlju 3.2.2.3.), blizina sveučilišta, blizina jugoistočnoeuropskog tržišta, dobra infrastrukturna opremljenost te prirodni resursi (velika količina morskih organizama, najveće poljoprivredne površine u Dalmaciji, višegodišnja marikulturna proizvodnja). Negativni faktori su postojanje snažnih poslovnih zona u Rijeci, Šibeniku i Splitu, relativna udaljenost od srednjoeuropskog tržišta, dosadašnja usmjerenost Sveučilišta u Zadru na društveno-humanističke znanosti, sezonalnost turizma.

Glavni kriterij strukturiranja poduzeća je prema veličini (mikro-, mala, srednja i velika poduzeća). Prema definiciji koju je dala Europska komisija (Nova definicija MSP-a, 2005) mikropoduzeća su ona koja imaju manje od deset zaposlenih te ukupni godišnji promet i zbroj bilance do dva milijuna eura. Mala poduzeća su ona koja imaju manje od 50 zaposlenih te ukupni godišnji promet i zbroj bilance do 10 milijuna eura, a srednje velika poduzeća do 250 zaposlenih i ukupni godišnji promet do 50 milijuna eura i zbroj bilance do 43 milijuna eura. Poduzeća s većim brojem zaposlenih i većom vrijednošću ukupnog godišnjeg prometa i zbroja bilance smatraju se velikim poduzećima. Budući da u podacima dobivenim od FINA-e (2016) nije bilo razdvojbe između mikro- i malih poduzeća, u ovoj su analizi ona obrađena kao jedinstvena skupina. Treba međutim imati na umu da su na razini Republike Hrvatske upravo mikropoduzeća najbrojnija skupina i da ona čine čak 89,1 % svih poduzeća odnosno 90,5 % zajedničke skupine malih poduzeća koja se koristi u ovoj analizi.

U urbanom području Zadar 2014. g. poslovalo je 2.627 poduzeća od čega 2.595 malih (98,8 %), 25 srednjih (0,9 %) i 7 velikih poduzeća (0,3 %). S obzirom na stanje u Hrvatskoj za očekivati je da bi oko 90 % malih poduzeća u UP-u, odnosno preko 2.300 njih, zapravo bila mikropoduzeća. Prema tablici 51. moguće je uočiti porast broja malih i blago smanjenje broja srednjih poduzeća u UP-u.

Tab. 50. Broj poduzeća prema veličini u UP-u Zadru, Zadarskoj županiji i Republici Hrvatskoj u razdoblju 2010.-2014. godine

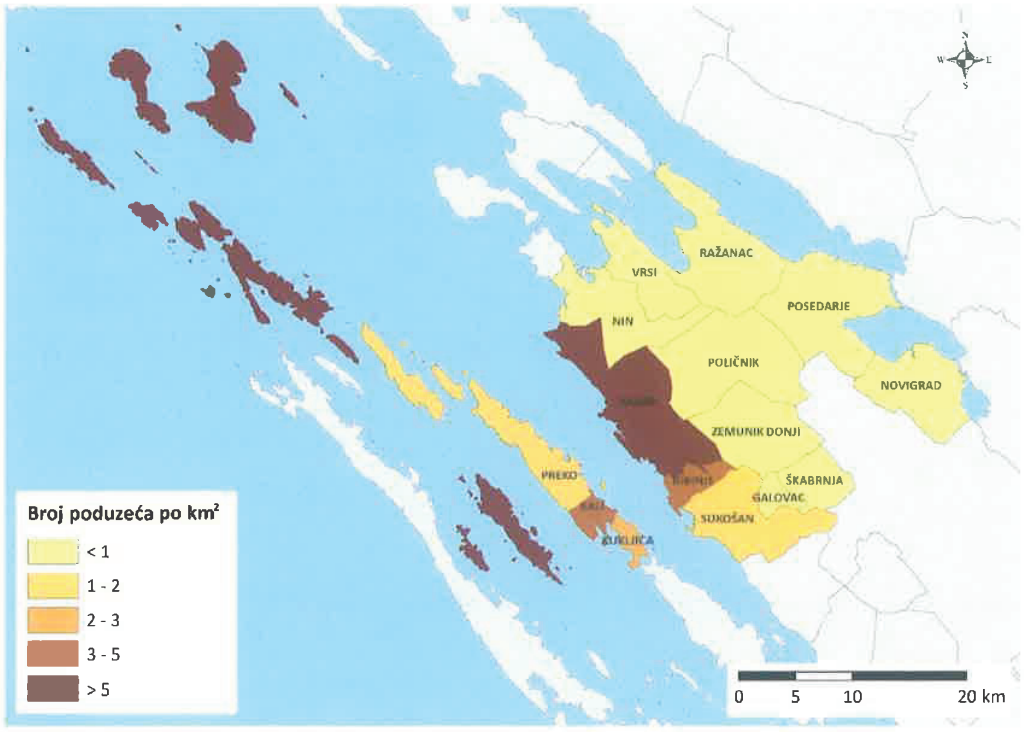
KSJ	Mjerna jedinica	2010.			2014.		
		mala	srednja	velika	mala	srednja	velika
UP Zadar	broj	2.207	30	6	2.595	25	7
	udio (%)	98,4	1,3	0,3	98,8	1,0	0,3
Zadarska županija	broj	2.957	42	0	3.466	38	8
	udio (%)	98,6	1,4	0,0	98,7	1,1	0,2
Republika Hrvatska	broj	/	/	/	102.821	1.338	311
	udio (%)	/	/	/	98,4	1,3	0,3

Stranica Prijave 580

2.2.3.1. Prostorna distribucija poduzeća

Sektor maloga gospodarstva u Hrvatskoj ne pokazuje znatne razlike u odnosu na isti sektor u zemljama članicama EU s obzirom na sastav i važnost podsektora za ukupan broj poduzeća, udio u ukupnoj zaposlenosti i doprinos ukupnoj dodanoj vrijednosti. Međutim, gustoća malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj je znatno manja (za 70 %) nego u EU. Hrvatska još uvijek nije uspjela dostići stopu rasta malog gospodarstva koja bi se mogla usporediti s onom u EU te ima veću stopu zatvaranja poduzeća (SRPRH, 2013).

Prostorna raspodjela poduzeća unutar UP-a Zadra ukazuje na povećanu koncentraciju poduzeća na području i oko Grada Zadra (Sl. 73. i Sl. 74.). U UP-u je 2014. g. registrirano 2.627 poduzeća od čega 79,9 % u Gradu Zadru (tab. 41. u prilogu). Iz toga slijedi i velika gustoća poduzeća u Gradu Zadru (10,8 po km²) koja je znatno veća od prosjeka UP-a (3,4 po km²). Za usporedbu, gustoća poduzeća u Zadarskoj županiji iznosi 2,7 poduzeća po km², a u Republici Hrvatskoj 5,3 poduzeća po km².

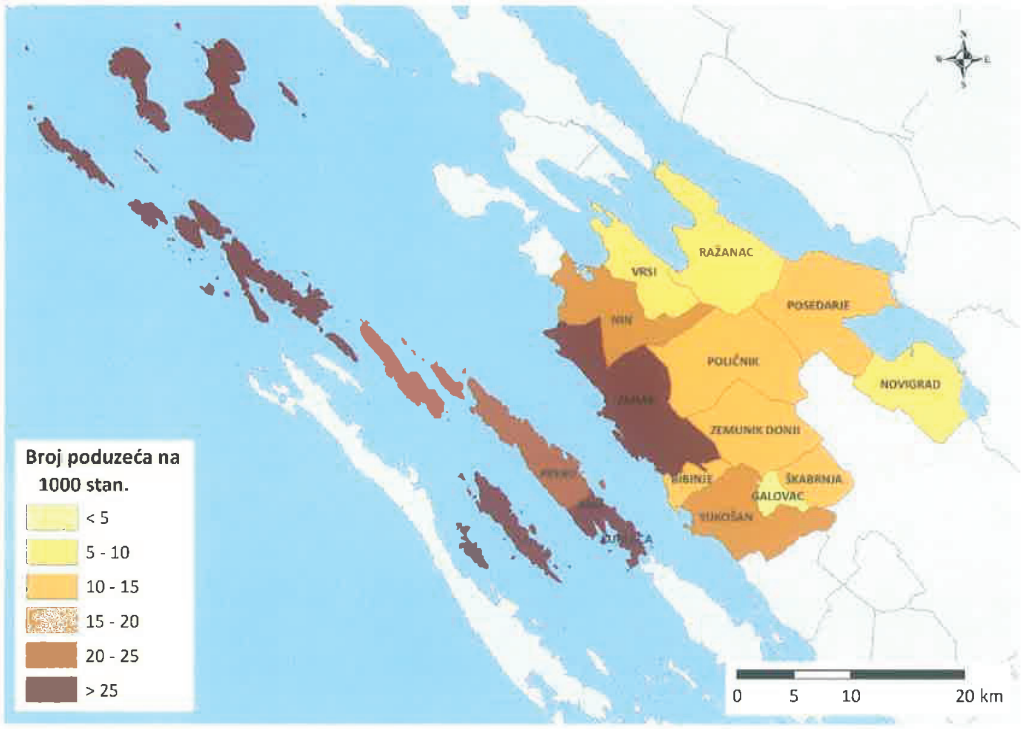

Sl. 73. Odnos broja poduzeća i površine JLS-a u UP-u Zadru 2014. godine

Uspoređujući broj poduzeća s brojem stanovnika JLS, polarizacija je nešto ublaženija. Vjerojatno je razlog tome populacijska i ekonomska veličina grad Zadra kao najvećeg lokalnog i regionalnog tržišta na koje se plasiraju različiti proizvodi. Sljedeći pokazatelj, broj

poduzetnika na 1.000 stanovnika, ukazuje na najveći broj poduzeća u Gradu Zadru. U Gradu Zadru je 2014. g. djelovalo 28,0 poduzeća na 1.000 stanovnika. Relativno visoka gustoća poduzeća u odnosu na broj stanovnika zabilježena je i u otočnim općinama Kalima (25,6 poduzeća/1.000 stanovnika), Kukljici (26,6 poduzeća/1.000 stanovnika) i Preku (22,9 poduzeća/1.000 stanovnika). Najmanji broj poduzeća na 1.000 stanovnika ima općina Galovac (4,1) koja je ujedno i općina s najmanjim brojem poduzeća (Sl. 74.). Ukupno u UP-u Zadru broj poduzeća na 1.000 stanovnika iznosi 23,2.

Kosiova (2013) je provela istraživanje o razvojnim disparitetima u Slovačkoj te u svom radu navodi podatke o broju poduzetnika za najveće slovačke gradove i regije, a posebno su zanimljivi podaci o broju poduzetnika u gradovima Banskoj Bystrici (2011. g.: 111.242 stanovnika; Eurostat, 2015a) i Trencinu (2011. g.: 113.115 stanovnika; Eurostat, 2015a) čija funkcionalna urbana područje (FUA) po broju stanovnika odgovaraju UP-u Zadru te su time relevantni za usporedbu. Oba navedena urbana područja imaju veći broj poduzeća na 1.000 stanovnika od UP-a Zadra. U regiji Banske Bystrice broj poduzeća je 60,1 na 1.000 stanovnika, a u regiji Trencina 70,9 na 1.000 stanovnika. U obje regije dominiraju veliki poduzetnici što u UP-u Zadru nije slučaj.

Sl. 74. Odnos broj poduzeća i stanovništva po JLS-ima UP-a Zadra 2014. godine

I kada se zanemare poduzeća u Gradu Zadru (2.101), najviše je poduzeća 2014. g. bilo u 1. zoni (191). I u preostalim se zonama može izdvojiti JLS koja predstavlja poslovno središte s obzirom na broj poduzeća: u općinama Poličnik, Posedarje i Preko bilo je smješteno oko polovice svih poduzeća zona u kojima se nalaze. Pritom su prisutne određene varijacije u strukturi poduzeća prema veličini (tab. 42., 45., 46., 47. u prilogu). U devet JLS-a mala poduzeća su jedina poduzeća, a velika poduzeća posluju jedino u Gradu Zadru i općinama Poličniku i Preku (tab. 52.). Broj velikih poduzeća najveći je u Gradu Zadru (5,2 u razdoblju 2010.-2014.), a udio velikih poduzeća najveći je u Općini Poličnik (0,7 % u razdoblju 2010.-2014.). Broj pak srednjih poduzeća također je najveći u Gradu Zadru (22,2 u razdoblju 2010.-2014.) dok je njihov udio najveći u Općini Vrsi (6,5 % u razdoblju 2010.-2014.). S obzirom na distribuciju poduzeća prema veličini, unatoč izraženoj dominaciji malih poduzeća, relativno najheterogeniju distribuciju imaju Općina Poličnik i Grad Zadar u kojima je i infrastruktura poslovne potpore najrazvijenija. Treća zona po tom je pitanju najhomogenija budući da u njoj posluju jedino mala poduzeća. Distribucija u UP-u praktički je identična distribuciji u Zadarskoj županiji.

Tab. 51. Udio poduzeća prema veličini po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2010.-2014. godine

Komparabilna statistička jedinica	Prosječan ukupni broj poduzeća	Udio u prosječnom ukupnom broju poduzeća (%)		
		mala	srednja	velika
Bibinje	42,4	100,0	0,0	0,0
Galovac	6,8	100,0	0,0	0,0
Kali	45,0	96,9	3,1	0,0
Kukljica	16,2	100,0	0,0	0,0
Nin	39,8	100,0	0,0	0,0
Novigrad	18,6	100,0	0,0	0,0
Poličnik	53,4	95,5	3,7	0,7
Posedarje	46,2	100,0	0,0	0,0
Preko	76,8	99,7	0,0	0,3
Ražanac	23,0	100,0	0,0	0,0
Sukošan	69,2	99,7	0,3	0,0
Škabrnja	16,6	100,0	0,0	0,0
Vrsi	15,4	93,5	6,5	0,0
Zadar	1.884,2	98,5	1,2	0,3
Zemunik Donji	22,6	98,2	1,8	0,0

UP Zadar	2.376,2	98,6	1,1	0,2
1. zona	2.051,0	98,6	1,1	0,3
1. zona bez G. Zadra	166,8	99,3	0,7	0,0
2. zona	99,4	97,2	2,4	0,4
3. zona	87,8	100,0	0,0	0,0
4. zona	138,0	98,8	1,0	0,1
Zadarska županija	*3.191,6*	*98,6*	*1,2*	*0,2*

2.2.3.2. Trendovi poslovanja poduzeća

Analiza trendova poslovanja poduzeća podrazumijeva analize kretanja broja poduzeća, prihoda i rashoda, dobiti i gubitka te uvoza i izvoza. Za analizu su korišteni podaci Financijske agencije (FINA) te baze poslovnih podataka iz Poslovna.hr.

U UP-u Zadru 2014. g. poslovalo je 2.627 poduzeća od čega 2.595 malih (98,8 %), 25 srednjih (0,9 %) i 7 velikih poduzeća (0,3 %) (tab. 53.). To je u skladu i s podatkom da je u poduzećima u UP-u bilo zaposleno 15.755 ljudi što je u prosjeku 6,0 zaposlenih po poduzeću (FINA, 2015b). Indikativno je da je gotovo tri četvrtine poduzeća Zadarske županije (74,8 %) smješteno u UP-u Zadru uslijed čega su i kretanja u županiji značajno determinirana kretanjima u UP-u. Uspoređujući udio poduzeća prema veličini s udjelima u sveukupnom prihodu UP-a, jasno se (i očekivano) ističe značaj velikih poduzeća.

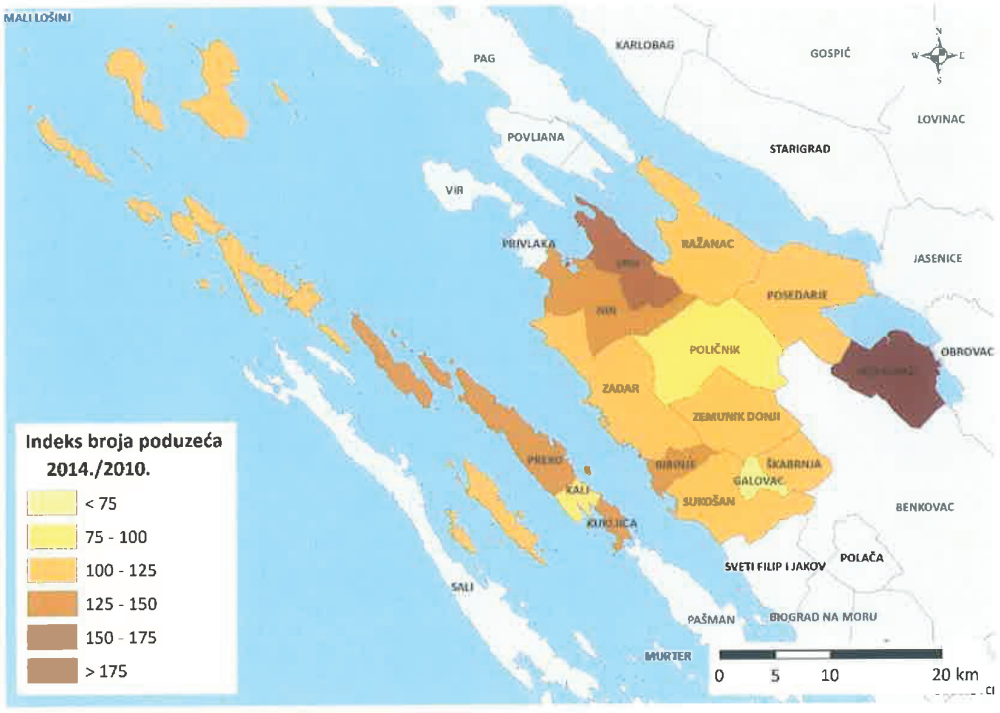
Tab. 52. Pregled poduzeća prema veličini i prihodima u UP-u Zadru 2014. godine

Poduzeća	mala	srednja	velika	UP Zadar ukupno	Zadarska županija
ukupni broj	2.595	25	7	2.627	3.512
udio u sveukupnom broju (%)	98,7	1,0	0,3	100,0	/
ukupni prihodi (kn)	4.478.801.277	1.613.891.358	2.532.715.063	8.625.407.698	11.354.700.000
udio u sveukupnim prihodima (%)	51,9	18,7	29,4	100,0	/
prosječan prihod po poduzeću (kn)	1.725.935	64.555.654	361.816.438	3.283.368	3.233.100

U razdoblju 2010.-2014. g. broj poduzeća se u UP-u Zadru ukupno povećao za 16,9 % pri čemu je najveći porast zabilježen u općinama Škabrnji i Zemuniku Donjem, a najveći pad u Općini Vrsima. Manji je pad zabilježen još i u općinama Galovcu i Kukljici (Sl. 75., tab. 54.). Budući da gotovo 99 % svih poduzeća UP-a čine mala poduzeća, dinamika je ukupnog broja poduzeća (tab. 54.) determinirana kretanjima broja malih poduzeća. Broj se malih poduzeća povećao se za 17,6 %, broj srednjih poduzeća se smanjio za 16,7 %, a broj velikih poduzeća uglavnom stagnira i održava se na jednoznamenkastim vrijednostima. Jedine su JLS koje su zabilježile pad broja poduzeća Kali i Galovac dok Poličnik bilježi stagnaciju. Najveći rast bilježi Novigrad (čak 91,7 %). Promatramo li zone, broj se nije promijenio u II. zoni dok je u ostalima porastao,

Stranica Prijave 585

a posebno je interesantno da je najveći porast zabilježen u I. zoni izvan Grada Zadra (29,1 %) gdje je najviše porastao broj srednjih poduzeća (100,0 %).

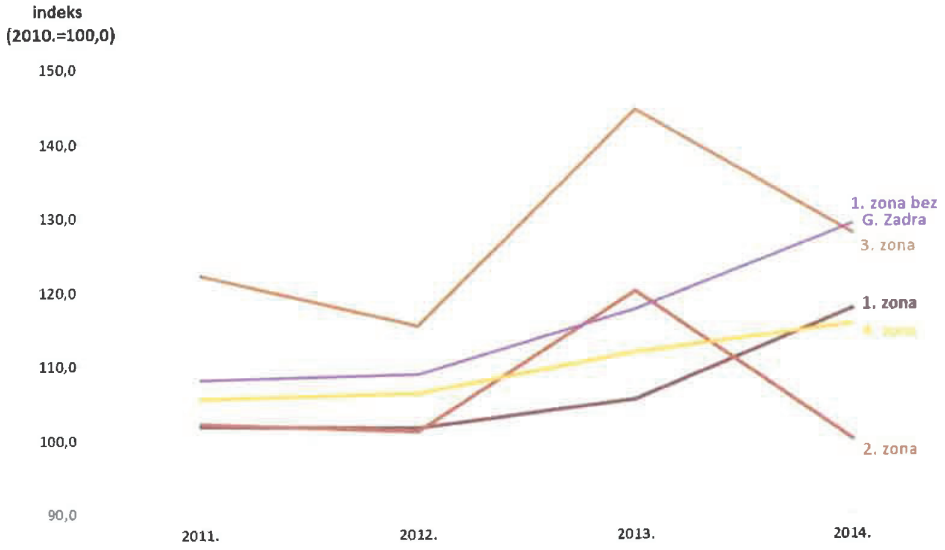

Sl. 75. Kretanje ukupnog broja poduzeća po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2010.-2014. godine

Tab. 53. Ukupni indeks kretanja broja poduzeća prema veličini po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2010.-2014. godine

Komparabilna statistička jedinica	Mala poduzeća	Srednja poduzeća	Velika poduzeća	UKUPNO
Bibinje	137,1	/	/	137,1
Galovac	62,5	/	/	62,5
Kali	88,9	100,0	/	89,4
Kukljica	126,7	/	/	126,7
Nin	127,0	/	/	127,0
Novigrad	191,7	/	/	191,7
Poličnik	104,4	0,0	/	98,0
Posedarje	110,0	/	/	110,0
Preko	131,8	/	/	131,8
Ražanac	125,0	/	/	125,0
Sukošan	117,2	/	/	118,8
Škabrnja	105,9	/	/	105,9
Vrsi	172,7	100,0	/	166,7
Zadar	117,2	87,0	100,0	116,7
Zemunik Donji	109,5	/	/	114,3
UP Zadar	**117,6**	**83,3**	**116,7**	**117,1**
1. zona	118,0	91,7	100,0	117,7
1. zona bez G. Zadra	128,6	200,0	/	129,1
2. zona	102,2	25,0	/	100,0
3. zona	127,8	/	/	127,8
4. zona	115,9	100,0	/	115,6
Zadarska županija	*117,2*	*90,5*	*133,3*	*116,9*

S obzirom na kretanje broja poduzeća po zonama tijekom razdoblja 2010.-2014. moguće je diferencirati I. i IV. zonu u kojima je prisutan konstantan rast broja poduzeća te II. i III. zonu u kojima nije zabilježen rast ili pad broja poduzeća u najmanje dvije uzastopne godine (Sl. 76.). Posebno je zanimljiv trend rasta broja poduzeća u I. zoni budući da je rast bio veći u ostatku te zone nego u Gradu Zadru.

Sl. 76. Kretanje broja poduzeća po zonama UP-a Zadra u razdoblju 2010.-2014. godine

U razdoblju 2010.-2014. g. broj novootvorenih poduzeća u UP-u Zadru udvostručio se (tab. 55. tab. 43. u prilogu). G. 2010. otvoreno je 175 poduzeća dok je 2014. g. otvoreno njih 364. Najveći je broj novootvorenih poduzeća zabilježen 2013. g., a iznosio je 392. U istom razdoblju broj ugašenih poduzeća povećao se za čak 12 puta, sa svega 18 u 2010. g. na 239 u 2014. g. Najviše je poduzeća ugašeno 2012. g. – čak 659. Ukupno promatrano u razdoblju 2010.-2014 g. bilanca broja poduzeća ipak je pozitivna budući da je otvoreno 292 poduzeća više nego ih je zatvoreno. Na Grad Zadar odnosi se 80 % od ukupnog broja novootvorenih i ugašenih poduzeća u UP-u. Nakon Zadra, prema broju novootvorenih poduzeća slijedi Općina Preko u kojoj je u promatranom razdoblju otvoreno 47 novih poduzeća dok je najviše ugašenih poduzeća u Općini Sukošan (41). Broj novootvorenih i ugašenih poduzeća u UP-u čini u prosjeku 70 % istog broda u Zadarskoj županiji. Tako je 2014. g. u županiji otvoreno 497 novih poduzeća, od čega 364 u UP-u Zadru dok ih je ugašeno 360, od čega 239 u UP-u.

Promatrajući kretanje broja poduzeća i prihoda s obzirom na sektore djelatnosti moguće je jasno diferencirati djelatnosti u kojima su zabilježeni pad, stagnacija te blagi i jači rast broja i prihoda poduzeća u razdoblju 2010.-2014. g. (tab. 55. tab. 40., 44. u prilogu). Najprogresivniji rast ostvarila su poduzeća u području opskrbe električnom energijom, plinom, parom i klimatizacije, zatim pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane te umjetnosti, zabave i rekreacije. Unatoč relativnoj stagnaciji broja poduzeća, najveći rast prihoda ostvarila je djelatnost poslovanja nekretninama (192,3 %). Najveći pad je pak zabilježen u djelatnostima javne uprave i obrane i obveznog socijalnog osiguranja te rudarstva i vađenja (iako u toj djelatnosti nije došlo i do smanjenja broja poslovnih subjekata, već je on blago porastao.

Stranica Prijave 588

Tab. 54. Kretanje broja poduzeća i njihovih prihoda prema djelatnostima u UP-u Zadru u razdoblju 2010.-2014. godine

Djelatnost	Broj poduzeća			Prihodi poduzeća (kn)		
	2010.	2014.	Indeks (2014./2010.)	2010.	2014.	Indeks (2014./2010.)
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	85	99	116,5	478.111.072	712.378.146	149,0
Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom...	17	19	111,8	223.860.066	215.361.097	96,2
Rudarstvo i vađenje	7	8	114,3	29.795.235	11.371.634	38,2
Prerađivačka industrija	227	244	107,5	1.583.460.241	1.775.469.113	112,1
Građevinarstvo	332	351	105,7	887.347.305	716.146.003	80,7
Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	4	18	450,0	871.331	1.941.906	222,9
Trgovina na veliko i na malo, popravak motornih vozila i motocikala	613	604	98,5	2.628.314.867	2.158.923.601	82,1
Prijevoz i skladištenje	85	101	118,8	1.399.719.312	1.049.884.446	75,0
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	191	334	174,9	511.214.191	845.755.728	165,4
Poslovanje nekretninama	102	110	107,8	36.015.615	105.265.191	292,3
Ostale uslužne djelatnosti	30	45	150,0	11.181.451	19.249.408	172,2
Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	9	8	88,9	32.151.245	29.215.922	90,9
Javna uprava i obrana, obvezno socijalno osiguranje	2	1	50,0	3.439.683	1.219.129	35,4
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	255	324	127,1	223.246.703	271.241.348	121,5
Obrazovanje	31	40	129,0	21.757.822	31.751.714	145,9
Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	27	39	144,4	18.509.535	27.417.114	148,1
Umjetnost, zabava i rekreacija	29	48	165,5	86.946.484	168.906.513	194,3
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	145	180	124,1	301.768.514	446.797.447	148,1
Informacije i komunikacije	48	50	104,2	47.291.496	34.526.984	73,0
Fizičke osobe bez djelatnosti	4	4	100,0	2.313.680	2.585.254	111,7

UKUPNO	2.243	2.627	117,1	8.527.315.848	8.625.407.698	101,2

Kretanje broja poduzeća prema veličini i njihovih prihoda s obzirom na djelatnost u razdoblju 2010.-2014. g. ukazuje kako su jedino mala poduzeća prisutna u svim djelatnostima pri čemu je najveći rast broja i prihoda ostvaren u djelatnostima opskrbe električnom energijom, plinom, parom i klimatizacije, zatim pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane te umjetnosti, zabave i rekreacije, a velik je porast prihoda ostvaren i u poslovanju nekretninama (tab. 56., tab. 44. u prilogu). Takva kretanja još jednom jasno dokazuju determiniranost trendova poslovanja poduzeća odgovarajućim trendovima poslovanja malih poduzeća. Broj srednjih i velikih poduzeća veći je u proizvodnim nego u uslužnim djelatnostima (tab. 56., tab. 44. u prilogu) s tim da je došlo do smanjenja broja i prihoda srednjih, a povećanja velikih poduzeća u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane što je posljedica snažnog razvoja turizma. Intrigantan je podatak i da je porastao broj malih i velikih poduzeća u poljoprivrednim, šumarskim i ribarskim djelatnostima (16,5 %), a još više njihovi prihodi (49,0 %) usprkos činjenici da su se prihodi srednjih poduzeća u tim djelatnostima gotovo prepolovili (-46,6 %).

ZADAR URBANO PODRUČJE
Stranica Prijave 590

Tab. 55. Kretanje broja poduzeća prema veličini i njihovih prihoda prema djelatnostima u UP-u Zadru u razdoblju 2010.-2014. godine

Djelatnost	Indeks broja poduzeća (2014./2010.)			Indeks prihoda poduzeća (2014./2010.)		
	mala	srednja	velika	mala	srednja	velika
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	115,7	100,0	100,0*	132,9	53,4	100,0*
Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom...	107,1	150,0	100,0	34,4	139,1	122,8
Rudarstvo i vađenje	114,3	-	-	38,2	-	-
Prerađivačka industrija	108,3	100,0	50,0	115,5	113,4	109,6
Građevinarstvo	106,4	50,0	-	101,6	42,1	-
Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	450,0	-	-	222,9	-	-
Trgovina na veliko i na malo, popravak motornih vozila i motocikala	98,8	60,0	100,0	89,2	60,3	89,6
Prijevoz i skladištenje	119,8	100,0	100,0	109,7	118,2	67,3
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	177,4	50,0	200,0	284,6	81,0	174,9
Poslovanje nekretninama	107,8	100,0	-	292,3	100,0	-
Ostale uslužne djelatnosti	150,0	-	-	172,2	-	-
Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	88,9	-	-	90,9	-	-
Javna uprava i obrana, obvezno socijalno osiguranje	50,0	-	-	35,4	-	-
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	127,1	-	-	121,5	-	-
Obrazovanje	129,0	-	-	145,9	-	-
Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	144,4	-	-	148,1	-	-
Umjetnost, zabava i rekreacija	167,9	100,0	-	343,4	124,3	-
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	124,3	100,0	-	158,0	92,5	-
Informacije i komunikacije	104,2	100,0	-	73,0	100,0	-
Fizičke osobe bez djelatnosti	*100,0*	-	-	*111,7*	-	-
UKUPNO	**117,6**	**83,3**	**116,7**	**112,4**	**76,8**	**103,7**

PRAZNA STRANICA

Stranica Prijave 592

Ukupni prihodi svih poduzeća u UP-u Zadru 2014. g. iznosili su 8.625.407.698 kuna iz čega slijedi da je svako poduzeće u prosjeku uprihodio 3.283.368 kuna, međutim, godina je ukupno završena negativnim konsolidiranim financijskim rezultatom od -212.679 kn (tab. 57.). U odnosu na 2013. g. rasli su i ukupni prihodi i rashodi u UP-u premda je taj rast bio veći u Zadarskoj županiji. S druge strane, dobit se u tom razdoblju smanjila više od gubitka uslijed čega je negativni konsolidirani financijski rezultat gotovo udvostručen. Premda je pad dobiti i gubitka razdoblja u Zadarskoj županiji bio manji, zbog niske vrijednosti 2013. g. negativni konsolidirani financijski rezultat je utrostručen. Uzme li se u obzir činjenica da poduzeća UP-a čine 76,0 % prihoda Zadarske županije, proizlazi da ostatak poduzeća u Zadarskoj županiji posluje s pozitivnim financijskim rezultatom.

Tab. 56. Osnovni financijski podaci o poslovanju poduzeća u UP-u Zadru i Zadarskoj županiji 2013. i 2014. godine

Pokazatelj	UP Zadar			Zadarska županija		
	2013.	2014.	indeks	2013.	2014.	indeks
Ukupni prihodi (tis. kn)	8.544.061	8.625.408	101,0	11.015.013	11.354.749	103,1
Ukupni rashodi (tis. kn)	8.654.473	8.791.478	101,6	11.033.777	11.420.394	103,5
Dobit razdoblja (tis. kn)	543.345	396.817	73,0	719.854	613.040	85,2
Gubitak razdoblja (tis. kn)	657.525	609.496	92,7	762.815	747.970	98,1
Konsolidirani financijski rezultat (tis. kn)	*-114.180*	*-212.679*	*186,3*	*-42.961*	*-134.930*	*314,1*
Izvoz (tis. kn)	1.908.467	2.003.887	105,0	2.415.403	2.547.250	105,5
Uvoz (tis. kn)	707.475	799.219	113,0	876.342	942.700	107,6
Vanjskotrgovinska bilanca (tis. kn)	1.200.992	1.204.668	100,3	1.539.061	1.604.550	104,3
Koeficijent vanjskotrgovinske bilance[20]	2,7	2,5	92,9	2,8	2,7	98,0
Investicije u novu dugotrajnu imovinu (tis. kn)	670.157	635.642	94,8	988.896	1.187.540	120,1
Broj zaposlenih	15.229	15.755	103,5	19.902	20.690	104,0
Prosječna mjesečna neto plaća po zaposlenom (kn)	4.611	4.592	99,6	4.469	4.499	100,7

[20] *Koeficijent vanjskotrgovinske bilance izvedeni je pokazatelj koji pokazuje omjer vrijednosti izvoza i uvoza. Pozitivna vrijednost koeficijenta ukazuje koliko je puta izvoz veći od uvoza dok negativna vrijednost pokazuje koliko je izvoz manji od uvoza.*

Vanjskotrgovinska bilanca UP-a Zadra pokazuje blagi pozitivni trend budući da je zabilježen rast (0,3 %), no, u istom je razdoblju uvoz relativno rastao brže od izvoza uslijed čega se omjer izvoza i uvoza smanjio 7,1 %. Slična kretanja zabilježena su i na razini Zadarske županije gdje je, međutim, uvoz rastao sporije zbog čega je rast vanjskotrgovinske bilance bio veći (4,3 %), a omjer izvoza i uvoza se smanjio tek 2,0 %.

Valja posebno istaknuti da su 2014. g. investicije u novu dugotrajnu poslovnu imovinu u UP-u neznatno pale u odnosu na 2013. g. dok su istodobno u Zadarskoj županiji porasle što znači da se porast investicija u županiji odnosio na poslovnu imovinu izvan UP-a (tab. 23.).

Unatoč nepovoljnim kretanjima s obzirom na konsolidirani financijski rezultat i investicije u dugotrajnu imovinu, broj zaposlenih u poduzećima UP-a Zadra porastao je 2014. g. u odnosu na 2013. za 3,5 %, premda manje nego u Zadarskoj županiji (4,0 %). Prosječna mjesečna neto plaća u UP-u 2014. g. bila je 2,1 % veća od prosjeka Zadarske županije unatoč tome što je smanjena u odnosu na 2013. g. za 0,4 % dok je u Zadarskoj županiji zabilježen rast od 0,7 %. Gledajući prema JLS-ima najveća je prosječna neto plaća 2014. g. bila u Općini Poličnik (5.290 kn), a natprosječne plaće još su imale i općine Zemunik Donji (5.224 kn), Kali (4.734 kn) i Sukošan (4.678 kn) te Grad Zadar (4.622 kn). Za usporedbu, prosječna plaća zaposlenih kod poduzetnika na razini Hrvatske iznosila je 2014. g. 4.878 kn (FINA, 2015b).

U prostornom kontekstu (tab. 58.) većina ukupnih prihoda UP-a (6.353.618.975 kuna odnosno 73,7 %) ostvaruju poduzeća u Gradu Zadru koji se tako jasno profilira kao gospodarsko središte UP-a. Prosječan prihod po poduzeću u Gradu Zadru 2014. g. iznosio je 3.024.093 kn. Premda relativno malih prihoda, apsolutno još odskače i Općina Poličnik koja ostvaruje 12,1 % prihoda UP-a. Ostale JLS ostvaruju manje od 3,0 % prihoda pri čemu najmanje prihode ostvaruje Općina Galovac (svega 0,03 % ukupnog prihoda UP-a). Razlog tome su otežani uvjeti poslovanja koji proizlaze iz nemogućnosti konkuriranja poduzeća iz manjih i udaljenijih JLS-a da ponude i promoviraju svoje usluge na većim tržištima. Kako bi se to ostvarilo potrebno je omogućiti subvencioniranje novih inovativnih proizvoda i usluga MSP-a orijentiranih na izvoz, pružiti zajmove i jamstava MSP-ovima za nova kapitalna ulaganja koja će unaprijediti profile njihovih proizvoda i aktivnosti na tržištu, poticati izvozno orijentirana poduzeća smanjenjem troškova izlaza na inozemno tržište te pružiti edukaciju o potporama za nastupanje na stranim tržištima.

Tab. 57. Pregled broja poduzeća, prihoda i dobiti po JLS-ima UP-a Zadra 2014. godine

JLS	Ukupan broj poduzeća	Ukupan broj zaposlenih	Ukupni prihodi svih poduzeća (tis. kn)	Prosječni prihodi poduzeća (kn)	Neto dobit
Bibinje	48	147	38.680	806	-647
Galovac	5	8	2.309	462	137
Kali	42	548	263.477	6.273	-25.543
Kukljica	19	52	15.304	805	549
Nin	47	160	61.037	1.299	-21.183
Novigrad	23	23	37.082	1.612	2.414
Poličnik	48	609	1.039.636	21.659	-33.247
Posedarje	44	142	89.398	2.032	907
Preko	87	249	123.124	1.415	14.731
Ražanac	25	55	17.555	702	573
Sukošan	76	393	260.149	3.423	32.112
Škabrnja	18	72	49.152	2.731	183
Vrsi	20	121	91.543	4.577	96
Zadar	2.101	12.907	6.353.619	3.024	-208.699
Zemunik Donji	24	249	183.342	7.639	5.909
UP ZADAR	2.627	15.755	8.625.408	3.283	-212.679

Ukupni prihodi u UP-u Zadru porasli su od 2010. do 2014. g. za 1,2 % (tab. 59.). Vidljivo je da prva i četvrta zona UP-a bilježe pad prihoda, a druga i treća zona rast pri čemu je taj rast izrazit u drugoj zoni – čak 116,4 %. Takva su kretanja u drugoj zoni, odnosno neposrednom zadarskom zaleđu, ponajprije rezultat promjena u općinama Zemunik Donji i Poličnik u kojima je došlo do velikog rasta prihoda uzrokovanog smanjenjem udjela prihoda malih poduzeća i povećanjem udjela prihoda srednjih i velikih poduzeća što je posljedica pojave jednog velikog poduzeća u Poličniku i jednog srednjeg poduzeća u Zemuniku Donjem. Budući da je Galovac istovremeno zabilježio strmoglav pad prihoda od čak 93,7 % (tab. 46. u prilogu), a došlo je i do zatvaranja dva srednje velika poduzeća u Poličniku, indikativan je podatak da su svega jedno veliko i jedno srednje poduzeće izvukli rezultat cijele druge zone UP-a u korist vrlo velikog prihodovnog rasta. Pad u prvoj zoni zabilježen je unatoč rastu broja poduzeća u Gradu Zadru. Negativan se trend može dovesti u vezu s povećanjem udjela malih poduzeća u Gradu Zadru koji tradicionalno nose i manje prihoda od većih poduzeća.

Tab. 58. Kretanje ukupnih prihoda poduzeća po zonama UP-a Zadra i komparabilnim statističkim jedinicama 2010.-2014. godine

Zona UP-a	Ukupni prihodi (u mil. kn)					Indeks promjene (2014./2010.)
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	
1. zona	7.382,71	6.675,15	6.986,87	6.719,03	6.805,03	92,18
2. zona	588,84	613,04	575,21	1.290,81	1.274,44	216,43
3. zona	126,60	150,24	144,12	153,19	144,04	113,77
4. zona	429,17	1.182,32	415,40	466,90	401,90	93,65
UP Zadar	8.527,32	8.620,76	8.121,59	8.629,93	8.625,41	101,15

Podaci u tablici 60. pokazuju naglašavaju ulogu koju mala poduzeća imaju u strukturi gospodarstva UP-a Zadra. U većini JLS-a mala poduzeća čine 100 % prihoda svih poduzeća. Iznimku čine općine Kali, Poličnik, Vrsi, Zemunik Donji i Preko te Grad Zadar (samo u 2011. godini) i Općina Sukošan (samo u 2014.). Dok je u Gradu Zadru i Općini Kalima u razdoblju 2010.-2014. g. relativno značenje malih poduzeća u prihodovnoj strukturi JLS-a poraslo, u ostalim JLS-ima to nije slučaj. Osobito je zanimljiv slučaj općina Poličnika i Zemunika Donjeg gdje je pad udjela malih poduzeća nešto značajniji, a istovremeno se radi o općinama koje bilježe najveći rast ukupnih prihoda.

Tab. 59. Kretanje udjela prihoda malih poduzeća u ukupnim prihodima poduzeća po JLS-ima UP-a Zadra i komparabilnim statističkim jedinicama 2010.-2014. godine

Komparabilna statistička jedinica	Udio prihoda malih poduzeća (%)				
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Bibinje	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Galovac	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kali	45,0	45,9	47,9	51,3	46,2
Kukljica	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Nin	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Novigrad	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Poličnik	29,7	52,7	57,0	28,2	19,6
Posedarje	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Preko	100,0	9,5	100,0	100,0	100,0
Ražanac	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Sukošan	100,0	100,0	100,0	100,0	71,7
Škabrnja	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Vrsi	18,8	13,1	11,3	6,8	8,8
Zadar	43,7	47,9	54,4	48,3	53,4
Zemunik Donji	100,0	100,0	100,0	71,0	71,2
UP Zadar	**46,7**	**47,9**	**57,8**	**49,8**	**51,9**
Zadarska županija	*49,8*	*50,5*	*59,1*	*53,8*	*53,9*

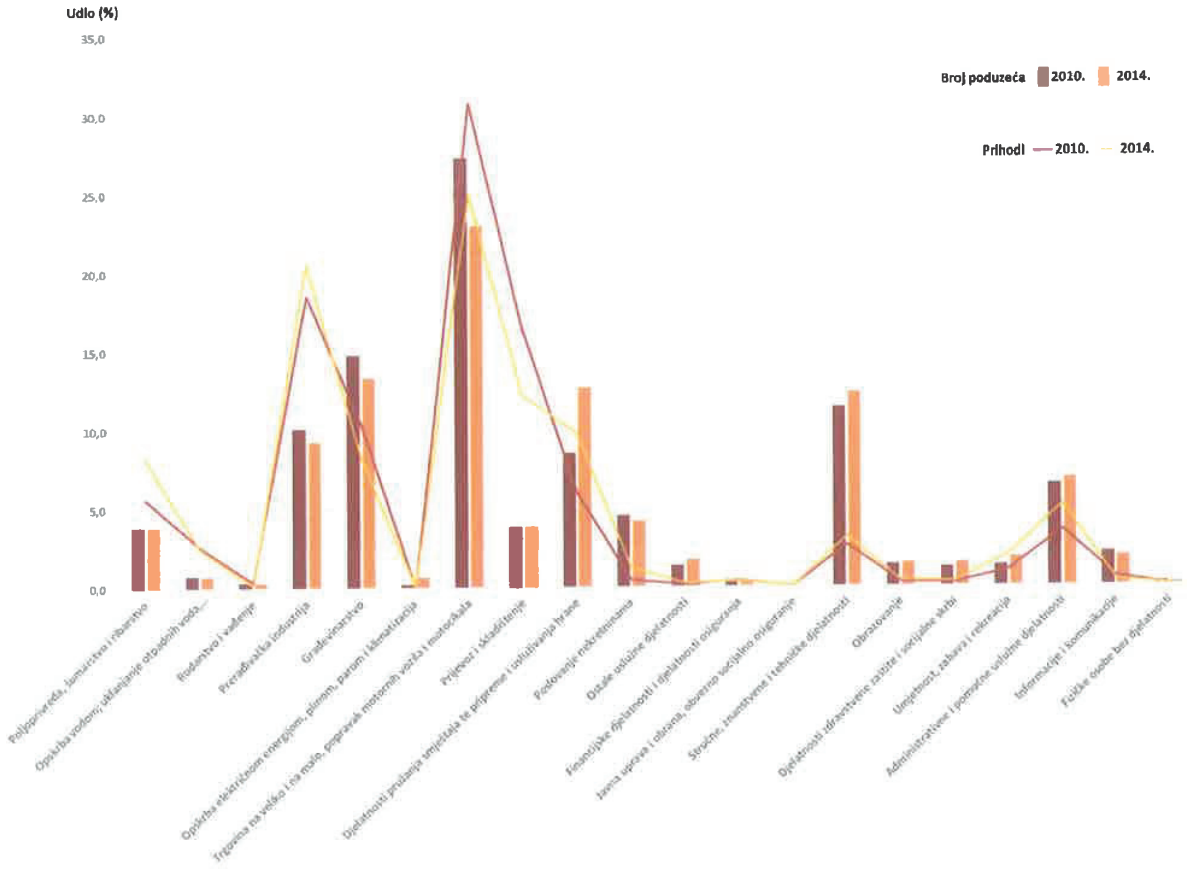
Gospodarstvo UP-a Zadra se pretežno temelji na djelatnostima trgovine, prerađivačke industrije, prijevoza i skladištenja, građevinarstva i turizma (Sl.77.). U strukturi poduzeća prevladavaju mala poduzeća (preko 90 % u najvažnijim granama), a tri najvažnije (trgovina, prerađivačka industrija, prijevoz i skladištenje) ostvaruju preko polovice ukupnih prihoda poduzeća UP-a Zadra.

Najvažnija grana s obzirom na broj poduzeća i s obzirom na prihode i dalje je trgovina na veliko i malo i popravak motornih vozila i motocikala, mada je zabilježen pad udjela u broju poduzeća i prihoda. Prema strategiji razvoja grada Zadra, u trgovini Grada Zadra zaposleno je 4.500 ljudi i ona ostvaruje oko 20 % gradskih prihoda. Razvoj trgovine u Gradu Zadru pozitivno je uvjetovan dobrim geoprometnim položajem u lokalnim i regionalnim okvirima te razvojem

turizma koji povećava potrošnju. Trgovini pogoduje i rast broja stanovnika kao rezultat imigracije i pozitivne prirodne promjene.

Prerađivačka industrija i dalje je nakon trgovine najvažnija djelatnost s obzirom na udio u prihodima. Unatoč tome što je udio prerađivačke industrije u ukupnom broju poduzeća smanjen u razdoblju 2010.-2014. g., udio u prihodima je porastao što ukazuje na povećanje produktivnosti te gospodarske grane. Ova je grana nakon Domovinskog rata i procesa privatizacije doživjela znatne strukturne promjene pa danas dominira prehrambena industrija (proizvodnja hrane i pića te prerada ribe), značajan udio imaju i metaloprerađivačka i strojogradevna industrija, a zastupljene su i kemijska industrija i proizvodnja plastičnih masa. Prevlast prehrambene industrije više je posljedica stagnacije i teških prilika u drugim industrija nego nastupanja rasta u toj gospodarskoj djelatnosti (SRGZ, 2013). Strukturni problem prerađivačke industrije na zadarskom području posljedica je gašenja industrije tijekom ratnog razdoblja kojim je velik dio zaposlenika izgubio posao i bio prisiljen prekvalificirati se ili umiroviti čime je na tržištu rada došlo do smanjenja ljudskih kapaciteta (radne snage i znanja) koji bi poslužili kao resurs za adekvatan oporavak industrije (Ivić, 2014). Nakon 2000. g. trend propadanja prerađivačke industrije je nastavljen, a tijekom gospodarske je krize pogođen više od drugih gospodarskih grana (SRGZ, 2013). Povezan s tim je i rast udjela poljoprivrednih, šumarskih i ribarskih djelatnosti u ukupnim prihodima u UP-u. Naime, proizvodnja hrane i njena prerada predstavljaju sekundarni stup gospodarskog razvoja UP-a Zadra koji smanjuje ekonomsku ovisnost o turizmu. Povezivanjem ovih dvaju sektora potencijalno bi se smanjili troškovi u turističkim djelatnostima i povećale mogućnosti plasmana poljoprivrednih, ribarskih i industrijskih proizvoda. Kako bi se to ostvarilo potrebno je razviti kapacitete za djelatnosti prijevoza i skladištenja te poticati razvoj proizvoda i usluga visoke dodane vrijednosti.

Treća grana po udjelu u ukupnim prihodima su djelatnosti prijevoza i skladištenja koje ostvaruju 12,2 % ukupnih prihoda. U ovoj grani posluje najveći hrvatski brodar Tankerska plovidba d.d. Zadar specijaliziran za prijevoz nafte i naftnih derivata te rasutog tereta. Valja spomenuti da prihodi ovog poduzeća na inozemnom tržištu u nekim godinama premašuju iznos cjelokupnog robnog izvoza Županije (SRGZ, 2013). U razdoblju 2010.-2014. g. zabilježeno je značajno smanjenje udjela ove grane u prihodima dok je zbog razvoja turizma značajno porastao udio djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, pretekavši građevinarstvo. To je također i jedna od grana s najvećim rastom udjela poslovnih subjekata. Uslijed gospodarske krize smanji s udio građevinarstva i u broju poduzeća i u ukupnim prihodima premda je to i dalje grana s drugim najvećim udjelom u ukupnom broju poduzeća. Po broju poslovnih subjekata slijede stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti u kojima je došlo do rasta udjela i u broju poslovnih subjekata i u prihodima, međutim prisutan je značajan nesrazmjer u tim dvama udjelima (12,3 % poslovnih subjekata naspram tek 3,1 % prihoda).

Sl. 77. Kretanje udjela broja poduzeća i prihoda prema djelatnostima UP-a Zadra 2010. i 2014. godine

Struktura ukupnih prihoda gospodarstva na razini Zadarske županije je gotovo identična onima za UP Zadar. U Zadarskoj županiji na djelatnost trgovina na malo i veliko otpada 24,3 % ukupnih prihoda, prerađivačku industriju 21,6 %, dok su djelatnosti prijevoza i skladištenja (10,3 %) te djelatnosti pružanja smještaja i hrane (10,6 %) gotovo izjednačene.

Stranica Prijave 599

2.2.3.3. Obrtništvo

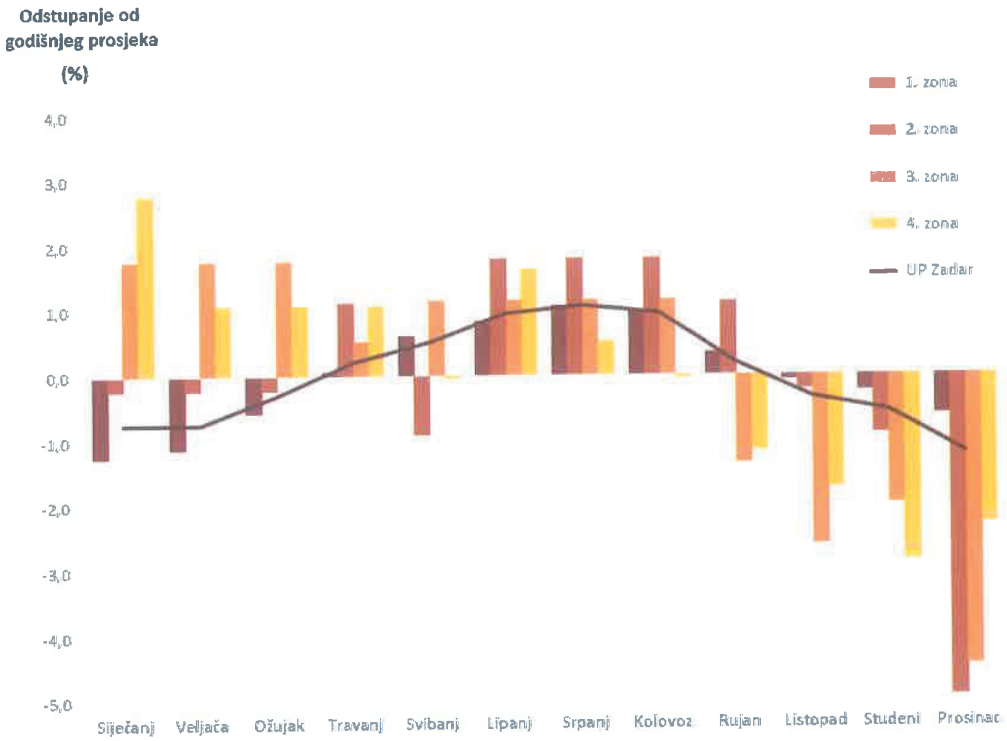
Obrt predstavlja samostalno i trajno obavljanje dopuštenih gospodarskih djelatnosti od strane fizičkih osoba s ciljem postizanja dobiti koja se ostvaruje proizvodnjom, prometom ili pružanjem usluga na tržištu. Iznimno obrt može predstavljati i trgovačko društvo koje obavlja jednu ili više djelatnosti ako to ne čini na industrijski način (HOK, 2016). Glavno i jedino udruženje obrtnika u UP-u Zadru je Udruženje obrtnika Zadar koje promiče, usklađuje, zastupa i predstavlja zajedničke interese obrtništva na području UP-a te susjednih JLS-a (Obrovca, Gračaca, Jasenica, Sala, Starigrada i Vira). Udruženje je cehovski podijeljeno na osam glavnih djelatnosti: proizvodni obrti, uslužni obrti, ugostiteljstvo i turizam, graditeljstvo, trgovci, prijevoz osoba i stvari na kopnu i moru, intelektualne usluge te ribarstvo, poljodjelstvo i marikulturu (Udruženje obrtnika Zadar, 2016). Za analizu su u ovom poglavlju korišteni podaci dostavljeni od ove organizacije.

U razdoblju 2011.-2015. g. prosječan godišnji broj obrta u UP-u Zadru iznosio je 2.848 obrta pri čemu najveći prosječni udio u broju obrta ima Grad Zadar (69,9 %), a najmanji Općina Galovac (0,7 %). Promatrajući prosječan godišnji broj obrta u UP-u Zadru u razdoblju 2011.-2015. g. (tab. 61., tab. 48. u prilogu), moguće je uočiti kako taj broj kontinuirano opada (-11,2 %), pri čemu prednjači Općina Poličnik (-21,8 %), no nije došlo do značajnijih promjena u udjelima pojedinih JLS-a. Porast broja obrta u navedenom je razdoblju zabilježen jedino u općinama Galovcu, Bibinjama i Vrsima.

Tab. 60. Dinamika broja obrta u UP-u Zadru u razdoblju 2011.-2015. godine

JLS	Prosječan broj obrta	Prosječan udio u ukupnom broju obrta u UP-u (%)	Indeks 2015./2011.
Bibinje	97,4	3,4	104,3
Galovac	20,0	0,7	110,5
Kali	60,4	2,1	89,1
Kukljica	40,0	1,4	84,4
Nin	104,8	3,7	88,8
Novigrad	42,6	1,5	91,1
Poličnik	71,2	2,5	78,2
Posedarje	64,0	2,2	85,3
Preko	85,8	3,0	96,5
Ražanac	63,2	2,2	91,0
Sukošan	105,6	3,7	82,6
Škabrnja	32,8	1,2	83,3
Vrsi	28,8	1,0	103,6
Zadar	1992,0	69,9	88,4
Zemunik Donji	39,4	1,4	88,1
UP Zadar	**2848,0**	**100,0**	**88,8**

Godišnje kretanje broja obrta tijekom 2015. g. upućuje na povećanje broja obrta tijekom ljetne sezone i smanjenje tijekom jesenskog i zimskog razdoblja što je u skladu s turističkim kretanjima u UP-u Zadru. Ipak, kretanje broja obrta u I. i II. zoni UP-a donekle je usklađenije s tim kretanjima, posebice tijekom zimskog razdoblja (Sl. 78.). Općenito najveće je odstupanje prisutno u općinama Galovcu i Posedarju (8-10 %). Treba ipak uzeti u obzir da se podaci odnose na jednu godinu uslijed čega nije moguće donositi zaključke o prosječnom godišnjem kretanju broja obrta.

Sl. 78. Godišnji hod broja obrta po zonama UP-a Zadra 2015. godine

Podaci o obrtima prema gospodarskoj djelatnosti vode se na razini cijelog Udruženja obrtnika Zadar, stoga nije moguće analizirati obilježja samo na razini UP-a, no podaci su ipak indikativni za UP. Najveći broj obrta 2015. g. u Udruženju obrtnika Zadar registrirano je za djelatnosti ugostiteljstva i turizma, trgovine te uslužne djelatnosti – intelektualne usluge (tab. 62.). Te djelatnosti čine gotovo polovicu svih obrta na području koje pokriva Udruženje. Premda njihov broj općenito opada što je uočeno i za ukupan broj obrta u razdoblju 2011.-2015. g., među najzastupljenijim je sekcijama najmanji pad zabilježen u ugostiteljstvu i turizmu (-6,6 %). Znatno je veći pad u trgovačkim obrtima (-21,5 %), a koji je i očekivan s obzirom na gospodarsku krizu na nacionalnoj razini.

Tab. 61. Kretanje broja obrta po sekcijama u Udruženju obrtnika Zadar u razdoblju 2011.-2015. godine

Broj obrta po sekcijama	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	Indeks 2015./2011
Ugostiteljstvo i turizam	806	813	782	774	753	93,4
Trgovina	595	557	505	494	467	78,5
Uslužni obrti - graditeljstvo	352	330	317	291	297	84,4
Udio u ukupnom broju obrta (%)	50,0	49,9	49,1	48,8	48,3	96,6

Udruženje obrtnika također evidentira broj zaposlenih u obrtima, ali samo na razini županija stoga se u ovoj analizi koriste podaci za Zadarsku županiju. Sukladno smanjenju broja obrta u UP-u Zadru, evidentno je i smanjenje broja obrtnika i zaposlenika u obrtima u Zadarskoj županiji u razdoblju 2010.-2015. g. (tab. 63.). Broj obrtnika smanjio se 19,4 %, a broj zaposlenika 12,4 %. Unatoč smanjenju, udio Zadarske županije u ukupnom broju obrtnika i zaposlenih u obrtima u Republici Hrvatskoj raste (2,2 %) iz čega slijedi da se broj obrtnika i zaposlenih u obrtima u ostalim županijama smanjuje brže nego u Zadarskoj županiji.

Tab. 62. Kretanje broja obrtnika i zaposlenih u obrtima u Zadarskoj županiji u razdoblju 2011.-2015. godine

		2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	Indeks (2015./ 2011.)
Broj obrtnika	Ukupno u Zadarskoj županiji	3.518	3.416	3.288	3.085	2.969	2.837	80,6
	Udio u Republici Hrvatskoj (%)	5,0	5,0	5,0	4,9	5,0	4,9	98,8
Broj zaposlenih u obrtima	Ukupno u Zadarskoj županiji	4.961	4.665	4.429	4.422	4.318	4347	87,6
	Udio u Republici Hrvatskoj (%)	4,3	4,3	4,3	4,5	4,5	4,5	104,4
UKUPNO	Ukupno u Zadarskoj županiji	8.479	8.081	7.717	7.507	7.287	7.184	84,7
	Udio u Republici Hrvatskoj (%)	4,6	4,6	4,6	4,6	4,6	4,7	102,2

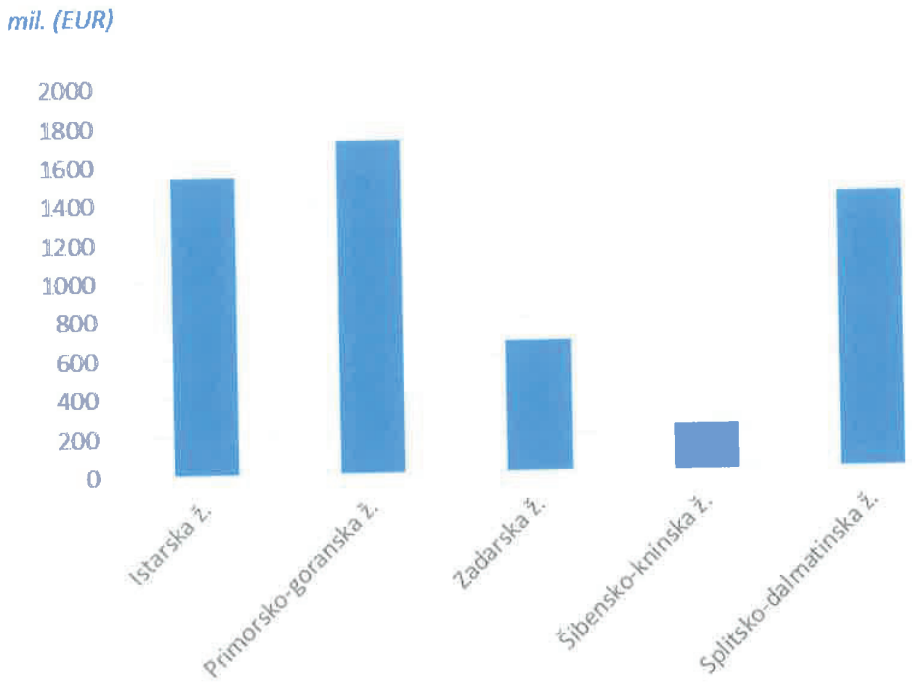
2.2.3.4. Strana izravna ulaganja

Strana ulaganja predstavljaju i podrazumijevaju sve vrste ulaganja stranih pravnih i fizičkih osoba u gospodarske djelatnosti neke zemlje (Bilas i Franc, 2006). Izravna strana ulaganja su ona do kojih dolazi kad pravna ili fizička osoba iz jedne zemlje preuzme upravljačku kontrolu (najmanje 10 % vlasničkog udjela) nad određenim gospodarskim aktivnostima u drugoj zemlji, a obično se radi o ulaganju u dugoročni razvoj poduzeća i ishode poslovanja (Dvorski, 2010). Izravna strana ulaganja mogu se podijeliti na tzv. greenfield i brownfield investicije. Greenfield investicije podrazumijevaju ulaganja u osnivanje novih poduzeća koja sa sobom donose nova znanja, tehnologije i drugu imovinu dok brownfield investicije preuzimanje postojećih poduzeća (Bilas i Franc, 2006).

Podaci o ulaganjima u Hrvatskoj nisu dostupni na razini jedinica lokalne samouprave te je analiza provedena na razini Zadarske županije. Na temelju svih proučenih gospodarskih pokazatelja kao i smještaja prirodnih i ljudskih resursa (ŽRSZŽ, 2011) logička je pretpostavka da se većina ulaganja u Zadarsku županiju odnosi na ulaganja u UP Zadar. U svrhu poticanja stranih ulaganja, Zadarska je županija pokrenula web-stranicu Invest in Zadar County (www.investinzadar-croatia.com) kako bi upoznala potencijalne investitore s geoprostornim značajkama, uvjetima poslovanja i postojećim ponudama za ulaganje.

Prema dobivenim podacima Hrvatske narodne banke u Zadarsku županiju u razdoblju 1993.-2015. g. je uloženo ukupno 675 milijuna eura od čega najveći iznos u financijsko posredovanje (bez osiguravajućih i mirovinskih fondova) i to 368 milijuna eura te kupnju nekretnina (142 milijuna eura). Radi usporedbe su promatrana izravna ulaganja u druge županije Jadranske Hrvatske u istom razdoblju (Sl. 79.): ukupna izravna ulaganja u istom razdoblju u Šibensko-kninsku županiju iznose oko 238 milijuna kuna (dominiraju vlasnička ulaganja u nekretnine, proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda, hoteli i restorani) dok su u Splitsko-dalmatinsku znatno veći od ulaganja u Zadarsku i Šibensko-kninsku županiju te iznose oko 1.419 milijuna kuna (najveća ulaganja u financijsko poslovanje i poslovanje nekretninama). Ulaganja u Istarsku (1.538 milijuna kuna) i Primorsko-goransku županiju (1.716 milijuna kuna) još su veća što je dijelom posljedica povoljnijeg geografskog položaja u odnosu na tržišta Zapadne i Srednje Europe.

Stranica Prijave 605

Sl. 79. Izravna strana ulaganja po županijama Jadranske Hrvatske u razdoblju 1993.-2015. godine

607/1056

2.2.3.5. Poduzetnička infrastruktura

Sukladno Zakonu o unapređenju poduzetničke infrastrukture (2014), ona podrazumijeva sustav poduzetničkih zona i poduzetničkih potpornih institucija. Svrha je kontinuirano unaprjeđenja poduzetničke infrastrukture poticanje gospodarskog rasta, bržeg rasta poduzetništva i povećanja investicija i zaposlenosti unutar određenog područja. Na lokalnoj je razini cilj stvaranje infrastrukturno opremljenih poduzetničkih područja velike lokacijske konkurentnosti i kvalitetne prometne povezanosti.

Poduzetnička se infrastruktura gradi kako bi pružala podršku i usluge poduzećima, pripremala infrastrukturne temelje za inicijalni razvoj poduzeća te omogućavala njihovu lokacijsku konkurentnost. Takva je infrastruktura od velikog značenja za razvoj tvrtki malog i srednjeg poduzetništva koje se ističu kao glavni čimbenici hrvatskog i europskog gospodarstva te kao pokretači regionalnog gospodarskog razvoja.

Poduzetničke zone

Poduzetničke zone[21] su infrastrukturno opremljena područja definirana prostornim planovima, namijenjena obavljanju određenih vrsta poduzetničkih, odnosno gospodarskih aktivnosti. Osnovna karakteristika poduzetničkih zona je zajedničko korištenje infrastrukturno opremljenog i organiziranog prostora od strane poduzetnika kojima se poslovanjem unutar poduzetničke zone omogućuje racionalizacija poslovanja i korištenje raspoloživih resursa zone zajedno s ostalim korisnicima poduzetničke zone (Zakon o unapređenju poduzetničke infrastrukture, 2014). Poduzetničke zone pridonose diverzifikaciji gospodarstva nekog prostora i nadvladavanju postojećih neuspješnih gospodarskih struktura, dislokaciji proizvodne i skladišne funkcije iz gradskih središta i obalnog područja radi rasterećenja naselja i povećanje prostornih mogućnosti za tvrtke (PRPZZŽ, 2010).

Trenutno kvantitativno stanje u UP-u Zadru prikazuje 28 poduzetničkih zona (tab. 64., tab. 49. u prilogu), a tako velik broj rezultat je Plana razvoja poduzetničkih zona Zadarske županije za razdoblje 2010.-2012. godine (2010). Prema površini zona poduzetničke se zone dijele u četiri kategorije: mikro- (< 10 ha), male (10-50 ha), srednje (50-100 ha) i velike (> 100 ha) zone. U UP-u Zadru samo je jedna zona – Gromica u Općini Bibinje velika i trenutno je u pripremi. Gotovo polovicu čine male poduzetničke zone (46,4 %), a vrlo su zastupljene još i mikrozone (35,7 %).

[21] Za poduzetničke se zone u hrvatskoj stručnoj i znanstvenoj literaturi često koriste alternativni nazivi poput poslovne zone, gospodarske zone ili industrijske zone, a koji predstavljaju sinonime.

Tab. 63. Pregled poduzetničkih zona po JLS-ima UP-a Zadra 2015. godine

JLS	Broj poduzetničkih zona	Nazivi poduzetničkih zona	Naselje	Stanje aktivnosti zone	Veličina zone	Broj poduzeća	Broj radnih mjesta
Bibinje	2	Lonići	Bibinje	aktivna	srednja	20	...
		Gromica	Babindub	u pripremi	velika	...	...
Kali	1	Vela Lamjana	Kali	aktivna	mala	4	174
Nin	6	Mirila	Nin	aktivna	mikro	3	7
		Poljica-Brig	Poljica	aktivna	mikro	1	7
		Žerava	Žerava	neaktivna	mala	0	0
		Prvi Brig	Zaton	neaktivna	mala	0	0
		Poljaci	Poljaci	neaktivna	mikro	0	0
		Bivši Bagat	Nin	aktivna	mikro	2	35
Novigrad	3	Pridraga 1	Pridraga	...	mala	...	...
		Novigrad 1	Novigrad	...	mikro	1	2
		Novigrad 2	Novigrad	...	mikro	...	...
Poličnik	4	GZ Grabi	Poličnik	aktivna	mala	17	oko 370
		GZ Murvica IK	Murvica	aktivna	mala	10	
		GZ Murvica jug	Murvica	aktivna	mala	3	
		GZ Mazija	Briševo	neaktivna	mikro	0	0
Posedarje	1	PPZ Slivnica	Slivnica	aktivna	mala	2	14
Preko	3	PZ K3	Lukoran	neaktivna	mikro	0	0
		PZ K3 Ugljan-Fortošćine-Strihina	Ugljan	aktivna	mikro	2	5
		PSZ Muline K3	Ugljan	neaktivna	mikro	0	0
Sukošan	1	Barake	Debeljak	u pripremi	mala	0	0
Škabrnja	2	PZ Marinovac	Marinovac	u pripremi	mala	...	...
		PPZ Vlačine	Škabrnja	u pripremi	mikro	...	...
Vrsi	1	Duševića Mlin	Poljica	u pripremi	mala		0
Zadar	1	PZ Crno	Crno	aktivna	mala	48	54
Zemunik Donji	3	SPZ Zemunik Gornji	Zemunik Gornji	neaktivna	mala	0	0
		PPZ Zemunik - Zapad	Smoković	neaktivna	srednja	0	0
		PPZ Zemunik Gornji - Podvornice	Zemunik Gornji	neaktivna	...	0	0

Trenutno je aktivno jedanaest poslovnih zona, i to najviše u Gradu Ninu i Općini Poličniku u kojima se nalaze po tri poslovne zone. Po jednu poslovnu zonu posjeduju Grad Zadar i općine Bibinje, Kali, Posedarje i Preko. Trenutno je devet neaktivnih zona ima devet, a u pripremi je još pet novih zona. Treba spomenuti kako tri poslovne zone u Općini Novigrad nisu bili dostupni podaci o aktivnosti. Poslovne se zone prostiru na području 260,5 ha sa 112 poduzeća koja zapošljavaju oko 667 radnika (mada valja uzeti u obzir kako podaci o broju poduzeća i zaposlenih nisu potpuni). Najveći broj zabilježenih poduzeća ima PZ Crno u Gradu Zadru (48) dok se najveći broj zaposlenih nalazi se u poslovnim zonama u Općini Poličniku (oko 370 zaposlenih). U IV. zoni UP-a najveću poslovnu zonu posjeduje Općina Kali, a radi se o ribarskoj luci Veloj Lamjani u kojoj su smještena četiri poduzeća koja zapošljavaju 174 radnika te tako čini značajan udio u gospodarstvu otoka Ugljana. Iako pokazatelji ukazuju na visok stupanj razvoja postojeće mreže infrastrukturne poslovne potpore UP-a Zadra, potrebno je kritički pristupiti podacima zbog neadekvatnog praćenja istih od strane JLS-a.

Prema tablici 49. (u prilogu) vidljivo je kako podaci o infrastrukturnoj opremljenosti nedostaju ili prikazuju nepovoljno stanje razvijenosti što upućuje na slabiju kvalitetu pruženih usluga zainteresiranim tvrtkama. Iz razloga nedovoljno razvijene infrastrukture ili slabije uključenosti Gradskih i općinskih uprava, poslovne zone u UP-u Zadru mogu postati manje atraktivne na tržištu čime se gubi kapital i potencijal gospodarskog razvoja. Dodatnim investicijama se taj problem mora riješiti kako bi se poslovne zone, uz kvalitetan marketing i olakšice (subvencioniranje troškova komunalnih usluga i sl.) novim tvrtkama, stavile u potpunu funkciju i iskoristile svoj postojeći potencijal. Potencijalno bi kao privlačni čimbenik moglo djelovati smanjenje cijena zemljišta koje trenutno variraju od 60 do 165 kn/m² kako bi zone postale atraktivnije novim poduzetničkim ulaganjima. UP Zadar ima i povoljan geoprometni položaj te razvijenu prometnu infrastrukturu koju je potrebno iskoristiti s ciljem uravnoteženog gospodarskog razvoja, stoga bi poslovne zone trebale postati temelj gospodarskog napretka UP-a Zadra. U skladu s tim, potrebno je razviti program kojim će se identificirati stanje i predložiti mogućnosti privlačenja domaćih i stranih ulaganja. Tome bi se moglo i doprinijeti poticanjem osnivanja klastera konkurentnosti.

Poslovna zona Crno, veličine 400 ha, najveća je poslovna zona u UP-u i Zadarskoj županiji, a ima potencijal da kroz izravna strana ulaganja postane jedna od najvećih poslovnih zona u Hrvatskoj koja bi mogla konkurirati na širem, jugoistočnoeuropskom tržištu. Njene osnovne prednosti su prometna povezanost s autocestom A1, pomorskom i zračnom lukom te željeznicom dok su nedostaci u europskim okvirima udaljenost od zapadno- i srednjoeuropskog tržišta i neizgrađenost i mala vjerojatnost ulaganja velikih tvrtki (Analiza PZ Crno, 2015). Jedna od mogućnosti razvoja leži u privlačenju prerađivačkih poduzeća u zonu čime će se poticati tradicionalno jaka usmjerenost zadarskog područja na prehrambenu i industriju pića.

Poduzetničke potporne institucije

Poduzetničke potporne institucije one su institucije koje pružaju posebnu poslovnu potporu poduzetništvu i doprinose specifičnim ciljevima gospodarskog razvoja. Zakonom o unapređenju poduzetničke infrastrukture definira se sedam tipova poduzetničkih potpornih institucija: razvojne agencije (lokalne, županijske i agencije određene djelatnosti), poduzetnički centri, poslovni inkubatori (poduzetnički i inkubatori za nove tehnologije), poduzetnički akceleratori, poslovni parkovi, znanstveno-tehnološki parkovi te centri kompetencije. U UP-u Zadru smješteno je još četiri poduzetničke potporne institucije: INOVAcija, Inovativni Zadar, Agencija za razvoj Zadarske županije Zadra Nova te Agencija za ruralni razvoj Zadarske županije AGRRA, sve u Gradu Zadru.

Razvojne agencije zadužene su za operativno provođenje mjera za razvoj gospodarstva i poduzetništva, poticanje i privlačenje investicija te iniciranje i realizaciju projekata poticanja gospodarskog razvitka i poduzetništva, objedinjavajući rad gospodarskih subjekata, lokalnih i regionalnih poduzetničkih institucija, te visokoobrazovnih institucija i centara znanja (Zakon o unapređenju poduzetničke infrastrukture, 2014). Agencija za razvoj Zadarske županije Zadra nova županijska je razvojna agencija osnovana 2013. g. od strane Grada Zadra i Zadarske županije na temeljima Razvojne agencije Zadarske županije koja je djelovala od 2006. do 2013. g. Svrha Agencije su strateško planiranje razvoja na području Zadarske županije, jačanje poduzetništva i privlačenje investitora (Zadra Nova, 2015). Agencija AGGRA razvojna je agencija za razvoj ruralnih područja i njima svojstvenih gospodarskih djelatnosti.

U svrhu prilagođavanja lokalnog i regionalnog razvoja ciljevima strategije Europe 2020 u Hrvatskoj je 2014. g. usvojen Program dodjele državne potpore za razvoj Centara kompetencija. Prema njemu centri kompetencija predstavljaju individualne, ali umrežene subjekte koji, vođeni potrebama industrije i osmišljeni u svrhu pružanja podrške podizanju kapaciteta poslovnog sektora, provode projekte istraživanja i razvoja u cilju povećanja konkurentnosti poslovnog sektora. Radi provedbe tog Programa na području Zadarske županije osnovana je 2014. g. Ustanova za razvoj kompetencija, inovacija i specijalizacije Zadarske županije INOVAcija u svrhu koordiniranja i vođenja poslova vezanih uz projekte za uspostavu i razvoj centara kompetencija. INOVAcija je 2015. g. radila na uspostavi triju centara kompetencija: Centru novih tehnologija (primarno za razvoj metaloprerađivačke industrije visoke tehnologije), Plavo-zelenom centru (za razvoj kompetencija za preradu ribe i voća) te Centru kreativne industrije (INOVAcija, 2015).

Stranica Prijave 610

Inovativni Zadar d.o.o.[22] predstavlja poduzetnički inkubator[23] kojeg je osnovao Grad Zadar 2003. g. s ciljem podupiranja malog i srednjeg poduzetništva kroz pružanje poslovnih i tehničkih usluga poduzećima i obrtima Grada Zadra mlađim od godinu dana. Zgrada Inovativnog Zadra posjeduje 19 poslovnih prostora za čije korištenje prednost imaju poduzetnici koji se bave proizvodnjom ili uslužnim djelatnostima vezanim uz proizvodnju te poduzetnici s potencijalom za otvaranje novih radnih mjesta. Poduzetnici mogu poslovni prostor koristiti najviše pet godina pri čemu cijena najma raste od 0 % pune cijene prvu godinu do 100 % pune cijene najma petu godinu. Nakon promjene u poslovanju, Inovativni Zadar je osim svoje temeljne funkcije poticanja i usmjeravanja novih poduzetnika, proširio djelatnost na poticanje ICT sektora i tvrtki s visokom dodanom vrijednošću (Inovativni Zadar, 2015).

Na fokus grupi *Poduzetništvo*, koja je okupila poduzetnike UP-a Zadra s ciljem identifikacije problema i izazova s kojima se susreću prilikom realiziranja svojeg poslovanja i vlastitih razvojnih ideja i projekata, istaknuto je da, iako na urbanom području egzistiraju poduzetničke zone, one imaju svoje specifične probleme. Konstantan problem u poduzetničkim zonama je manjak električne energije koji se uporno, ali bezuspješno pokušava riješiti s glavnim distributerom HEP-om. Uz nedostatak električne energije, u poduzetničkim zonama kronično nedostaje prostora. Iako je dobar dio parcela prazan i neizgrađen, one su prodane te ih vlasnici nemaju namjeru prodavati. Posljedica ova dva problema je i izostanak stranih investitora u urbanom području Grada Zadra. Uz postojanje potpornih institucija poduzetnici smatraju neophodnim i integralni pristup razvoja gospodarstva s dugoročnim razdobljem planiranja.

Uz to, potrebna su i daljnja ulaganja u razvoj kompetencija osoblja koji rade u potpornim poduzetničkim institucijama i razviti profesionalne usluge savjetovanja malim i srednjim poduzetnicima kroz osposobljavanje, savjetovanje i mentorstvo.

---

[22] *Nekadašnji Poduzetnički inkubator Zadar promijenio je ime u Inovativni Zadar d.o.o. te svoju djelatnost temelji na razvoj poduzetništva i ICT društva (Vlakič, 2015).*

[23] *Poduzetnički inkubatori pružaju podršku uspješnom razvoju poduzetništva kroz niz poslovnih usluga i resursa, uključujući poslovne (radne) prostore po povoljnijim uvjetima za poduzetnike početnike od prve do treće godine poslovanja (Zakon o unapređenju poduzetničke infrastrukture, 2014).*

2.2.3.6. Povezanost znanosti i poslovnog sektora

U analizi poslovanja važan segment predstavlja povezanost znanosti i poslovnog sektora odnosno transfer znanja, pristupa, tehnologije i inovacija iz znanosti u poslovni sektor. Ulaganje u znanost i razvoj (Research & Development) jedan je od ciljeva strategije Europe 2020 budući da je na razini Europske unije to ulaganje na razini 2,02 % BDP-a, a u Hrvatskoj još niže – 0,81 % pri čemu je Hrvatska jedna od tek tri zemlje članice EU u kojima je u razdoblju 2004.-2013. g. ulaganje u znanost smanjeno (R&D expenditure, 2014). Cilj je do 2020. g. povećati ulaganje u znanost i razvoj na 3 % BDP-a (Europe 2020, 2010).

S obzirom da u Gradu Zadru djeluje sveučilište, za očekivati je da postoji značajan potencijal za povezivanje znanosti i poslovnog sektora do čega, međutim, još uvijek nije došlo u dovoljnoj mjeri, a razlog je prvenstveno usmjerenost sveučilišta kroz obrazovne programe na društvene i humanističke znanosti. Naime, od 25 odjela, više od polovice čine odjeli iz područja humanističkih znanosti, šest je iz društvenih znanosti, tri iz interdisciplinarnih područja znanosti te po jedan iz biotehničkih, biomedicinskih i tehničkih znanosti. Uz to na Sveučilištu u Zadru djeluju samo četiri znanstveno-istraživačka centra, premda su dva interdisciplinarnog karaktera (Centar za istraživanje krša i priobalja i Centar za interdisciplinarno istraživanje mora i pomorstva) s potencijalom povezivanja s poslovnim sektorom. Marušić (2014) pak navodi da se infrastruktura za prijenos znanja i tehnologija na Sveučilištu u Zadru počela razvijati osnivanjem Ureda za znanost i Ureda za infrastrukturne projekte koji su omogućili početak formiranja odgovarajuće administrativne podrške za prijenos znanja i tehnologija u poslovni sektor. Jedno od mogućih rješenja povećanja potencijala za prijenos znanja i tehnologija je pokretanja istraživanja i nastave na onim znanstvenim poljima koja su kompatibilna s lokalnim gospodarstvom. Uz to, postoje i mogućnosti uspostave ureda za transfer tehnologija koji bi se bavio projektima koji bi se temeljili na pružanju usluga transfera znanja i tehnologija.

Drugi oblik povezanosti znanosti i poslovnog sektora koji se provodi na području UP-a su centri kompetencija. Kako je navedeno u poglavlju 3.2.3.4. Infrastruktura poslovne potpore, oni predstavljaju planske projekte za povezivanje povezivanja znanosti i poslovnog sektora. Njihova je uloga poticanje primijenjenih istraživanja, njihove komercijalizacije i prijenosa znanja i tehnologija između znanstvene zajednice i poslovnih subjekata. Važan segment centara kompetencija je i obrazovanje konkurentne radne snage kroz programe cjeloživotnog učenja, ali i kroz suradnju s postojećim obrazovnim institucijama (Kevrić, 2014). Valja spomenuti da je u razvoj centara kompetencija uključeno Sveučilište u Zadru.

Prema podacima Hrvatske agencije za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (2016), na području Zadarske županije u razdoblju 2010.-2015. g. zabilježena su tri financirana projekta vezana uz transfer znanja, tehnologija i inovacija iz znanstvenog u poslovni sektor. Projekt razvoja držača alata s integriranim sustavom za mjerenje sile obrade ugovoren je 2010. g. s ukupnom vrijednošću projekta od 240.000 kn, a nositelj projekta je tvrtka HSTEC d.d. Iste godine ugovoren je iznos od 1,79 milijuna kuna za projekt prototipa robotskog sustava za

asistiranje u kirurgiji – ROKI. G. 2011. započet je projekt INGPOS - Inteligentni nadzor glavnog pogona obradnih sustava za koji su ugovorena sredstva u iznosu od 2,08 milijuna kuna.

Na nacionalnoj razini, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta provodi projekt Fond za ulaganje u znanost i inovacije (Science and Innovation Investment Fund – SIIF) u okviru Operativnog programa "Regionalna konkurentnost 2007.-2013.", a koji traje do kraja 2015. g. Cilj je projekta povećanje komercijalizacije istraživačkih rezultata i transfera tehnologija koje u konačnici treba pridonijeti održivom regionalnom razvoju i konkurentnosti gospodarskog sektora. Druga faza Fonda još uvijek traje, a u prvoj fazi (2009.-2012.g.) uspješno je provedeno pet projekata među kojima je jedan na području UP-a Zadra (SIIF, 2015).

Projekt „Višnja maraska kao sastojak funkcionalne hrane" provodio je Prehrambeno-biotehnološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu odnosno Centar za prehrambenu tehnologiju i biotehnologiju, a cilj je projekta bio razvoj i primjenu sofisticiranih tehnologija u proizvodnji funkcionalnih proizvoda i poluproizvoda na bazi višnje maraske u svrhu razvoja dvaju novih proizvoda. Otvaranjem Laboratorija za određivanje biološke aktivnosti funkcionalnih proizvoda te edukacijom lokalnih proizvođača i šire zajednice s potencijalom i mogućnostima prerade višnje maraske projekt je postigao značajne rezultate od značaja za lokalnu zajednicu i regiju. Naime, transferom znanja i tehnologije u mala i srednja poduzeća u regiji poboljšana je konkurentnost prehrambene industrije na lokalnoj razini te je omogućeno partnerstvo između lokalnih proizvođača, prehrambene industrije u regiji te znanstvenih institucija (IPA-Maraska, 2015).

Treba spomenuti da se na nacionalnoj razini trenutno izrađuje Strategija pametne specijalizacije Republike Hrvatske. Strategija bi se trebala temeljiti na dostupnim resursima i potencijalu za njihovo korištenje, identifikaciji konkurentnih prednosti te tehnološkoj specijalizaciji kao temelju budućih inovacija, a cilj joj je potaknuti javne i privatne investicije u istraživanje, tehnološki razvoj i inovacije.

Može se zaključiti kako su jedini stvarni projekti vezani uz povezanost znanosti i poslovnog sektora u UP-u Zadru centri kompetencija premda u Gradu Zadru djeluje sveučilište koje bi trebalo biti izvor znanja i tehnologija primjenjivih u lokalnom gospodarstvu. U tom kontekstu, razvoj potencijala Sveučilišta u Zadru za transfer znanja i tehnologija u poslovni sektor bi trebao biti jedan od važnijih prioriteta u narednom planskom razdoblju. U tom pogledu potrebna je daljnja izgradnja kapaciteta postojećih i uspostava novih platformi suradnje znanstvenoistraživačkog sektora i poslovnih subjekata, edukacija poduzetnika i podrška za razvijanje projekata istraživanja i razvoja za poslovni sektor te potpora uvođenju informacijsko-komunikacijskih tehnologija u poduzeća.

2.2.3.7. Suvremeni trendovi u poslovnom sektoru

Suvremeni trendovi u poslovnom sektoru u prvom redu obuhvaćaju razvoj tehnološki napredne poslovne infrastrukture, razvoj i podršku socijalnom poduzetništvu i socijalnim inovacijama te kulturnim i kreativnim industrijama, kao i prelazak na niskougljičnu ekonomiju. Ti su zahtjevi usklađeni s gospodarskim kretanjima, znanstvenim i tehnološkim razvojem, suvremenim okolišnim (uključujući i klimatske) promjenama i društvenim stanjem, a vođeni paradigmama održivog i uključivog razvoja.

Razvoj tehnološki napredne poslovne infrastrukture jedan je od nužnih suvremenih preduvjeta za konkurentno i produktivno poslovanje. U UP-u Zadru u razdoblju 2010.-2015. g. pokrenuta su četiri projekta razvoja moderne infrastrukture poslovne potpore (tab. 65., tab. 50. u prilogu). Kada budu izgrađeni, navedeni će elementi poslovne infrastrukture osnažiti razvoj pojedinih poslovnih djelatnosti i doprinijeti konkurentnosti poduzeća u tim djelatnostima.

Tab. 64. Projekti razvoja moderne infrastrukture poslovne potpore u UP-u Zadru u razdoblju 2010.-2015. godine

Naziv projekta	Lokacija projekta	Kratak opis projekta	Djelatnost
Centar novih tehnologija - CeNT	GZ Murvica-jug, Općina Polićnik	Centar novih tehnologija obuhvaća izgradnju nužne poslovne infrastrukture: izgradnju i opremanje građevine specijaliziranog poduzetničkog inkubatora za tvrtke u području metaloprerađivačke industrije visoke dodane vrijednosti. Projektom se planira izgradnja i opremanje polivalentnog objekta koji ima proizvodnu i obrazovnu namjenu. Objekt će biti površine 3.000 m².	Metaloprerađivačka industrija
Plavo zeleni centar	PZ Bibinje, Općina Bibinje	Kroz projekt Plavo zeleni centar planira se izgradnja specijaliziranog poduzetničkog inkubatora za prehrambeno-prerađivačku industriju, i to „plavi" dio za preradu ribe i „zeleni" dio za preradu voća, koja potiče poduzetništvo i inovacije pružajući poduzetnicima pristup visoko kvalitetnim uslugama kao i modernu infrastrukturu za obavljanje poslovnih djelatnosti. Plavo zeleni centar imat će površinu od 2.492,5 m² na parceli od 5.054 m².	Prehrambeno-prerađivačka industrija

Centar za edukaciju i razvoj	PZ Grabi, Općina Poličnik	Centar će pružati inkubaciju i konzultantske usluge poduzetnicima te će provoditi kontinuirano osposobljavanje i usavršavanje poduzetnika, istraživača, studenata i učenika kroz specijalizirane edukacije i sudjelovanje u istraživanjima i razvoju novih proizvoda uz stručni nadzor.	Pčelarstvo i proizvodnja na bazi meda
Coworking Zadar – suradnjom do inovacija (COIN Zadar)	Jazine II, Grad Zadar	COIN Zadar pokrenut je u svrhu poticanja poduzetništva (prije svega socijalnog) i samozapošljavanja te povećanja konkurentnosti mikropoduzetnika. *Coworking* prostor površine je 370 m^2, a namijenjen je nezavisnim profesionalcima, poduzetnicima, članovima dislociranih ili virtualnih timova, *start-upovima* te putnicima, odnosno svakom tko se sam nosi s izazovima tržišta ili pojedincima koji povremeno žele osvježiti radnu okolinu.	Mikropoduzetništvo; Socijalno poduzetništvo
Centar kreativne industrije	Relje, Grad Zadar	Projektom je planirana uspostava Centra za kreativnu industriju koji će služiti kao alat za regionalni gospodarski razvoj i podršku razvoju tehnologija, obrazovanja i poduzetništva u sektoru kreativne industrije. Projekt je pokrenut iz razloga što je sektor kreativne industrije prepoznat kao sektor koji ima znatan potencijal za razvoj u Zadarskoj županiji i Republici Hrvatskoj. Opći cilj projekta je uspostaviti specijalizirani poslovni inkubator za kreativnu industriju s težištem na filmskoj i IT industriji koji će omogućavanjem razvoja i transfera znanja podići konkurentnost navedenog sektora gospodarstva i povećati zaposlenost. Centar će istodobno obrazovati radnu snagu sukladno zahtjevima tržišta rada te kapitalizirati sinergije tehnološke platforme kreativne industrije RH i EU.	Kulturne i kreativne industrije

Socijalno ili društveno poduzetništvo predstavlja oblik poslovanja vođen prvenstveno društvenim ciljevima te stvaranjem pozitivnog društvenog i okolišnog učinka. Njegovo šire značenje je u činjenici da može doprinijeti ostvarenju strateških ciljeva, posebice društvenoj koheziji, borbi protiv siromaštva i povećanom zapošljavanju, kreiranju novih proizvoda, konkurentnosti, očuvanju resursa, vrednovanju baštine i bioraznolikosti te unapređenju

kvalitete života kroz poslovanje za društvenu dobrobit (SRDPRH, 2015). Socijalno poduzetništvo u UP-u Zadru tek je u povojima. G. 2014. pokrenut je projekt „Coworking Zadar – suradnjom do inovacija" (skraćeno: COIN Zadar) u svrhu poticanja poduzetništva (prije svega socijalnog) i samozapošljavanja te povećanja konkurentnosti mikropoduzetnika (Tab. 64.). Konačni rezultat projekta je otvaranje *coworking* prostora (površine 370 m²) krajem 2015. g. te razvoj *coworking* zajednice u Gradu Zadru. S obzirom da je u trenutku izrade ove strategije *coworking* prostor tek otvoren, nije bilo moguće analizirati popunjenost ni interes ciljanih skupina.

Pojam kreativnih i kulturnih industrija (KKI) relativno je nov u Hrvatskoj i ne postoji njegova jedinstvena definicija pa su sukladno tome i istraživanja tog sektora u Hrvatskoj prilično oskudna. Obično se u taj sektor svrstavaju djelatnosti vezane uz muzeje, knjižnice, kulturnu baštinu, umjetnost (dizajn, glazba i izvedbene umjetnosti), film, fotografiju, računalne programe (uklj. igre i nove medije), elektroničke medije, zatim umjetnički zanati, arhitektura, te izdavaštvo, oglašavanje i tržišno komuniciranje. Te djelatnosti kulturu koriste kao input i one sadrže kulturnu dimenziju, mada njihove proizvode obilježava veća funkcionalnost (Rašić Bakarić i dr., 2015). G. 2010. je Europska komisija usvojila tzv. Zeleni papir o otključavanju potencijala kulturnih i kreativnih industrija u svrhu poticanja rasprave o stvaranju stimulativnog okruženja za razvoj kreativnih i kulturnih industrija u Europi. U UP-u Zadru četiri su velika projekta u sektoru kulturnih i kreativnih industrija: Centar kreativne industrije (tab. 66.) te Zadar Film Commission, Film Forum Festival i AMKA (Tab. 65), svi locirani u Gradu Zadru.

Tab. 65. Projekti u sektoru kulturnih i kreativnih industrija u UP-u Zadru 2015. godine

Projekt	Opis	Svrha/cilj
Zadar Film Commission	- prvi hrvatski regionalni filmski ured; - osnovan u rujnu 2014. g. kao dio Ustanove za razvoj kompetencija, inovacija i specijalizacije Zadarske županije INOVAcija	- privlačenje što većeg broja projekata filmske industrije na prostore Zadarske županije nudeći logističku potporu; - formiranje identiteta Zadarske županije kao globalno prepoznatljive i privlačne filmske destinacije
Film Forum Festival	- međunarodni filmski festival s fokusom na europsku koprodukciju; - premijerno održan 2009., a održava se u kolovozu svake godine	- okuplja publiku željnu filma i kulturnog sadržaja te počasne goste; - uz filmski donosi i znatan edukativni i „networking" sadržaj realiziran u suradnji s domaćim i stranim partnerima
AMKA (Avvantura Mediteranska Kreativna Akademija)	- projekt kojeg je pokrenula „Avvantura Festival Zadar"; - predstavlja most između studenata, mladih i sektora kulture, kreativne industrije, filma, kina, televizije, glazbe, književnosti, dramske umjetnosti i	- razvoj interesa kod publike, studenata i mladih za pristupom i poboljšanjem pristupa europskim audiovizualnim djelima putem promocije, događanja, razvoja filmske pismenosti kroz ciklus predavanja, radionica i filmski festival;

	drugih povezanih grana kulture, umjetnosti i kreativne industrije koje će se predstavljati kroz pojedine talente	- predstavljanje i promicanje raznolikosti europskih audiovizualnih djela, autora i tema

S obzirom na već naglašenu usmjerenost Sveučilišta u Zadru na društveno-humanističke znanosti, upravo na polju kulturnih i kreativnih industrija je potencijal doprinosa Sveučilišta poslovnom sektoru najveći. Sveučilište je uključeno u razvoj projekata tzv. cross-media koji obuhvaćaju transfere iz jednog medija u drugi (npr. prijenos sadržaja knjige na film ili sadržaja stripa u računalnu igru) i spajanje humanističkih znanosti i umjetnosti, a prisutni su u sklopu Film Forum Festivala (Marušić, 2014). Postojeće stanje ukazuje na potrebe daljnjeg poticanja razvoja KKI-a na domaćem i stranom tržištu što treba popratiti osiguravanjem adekvatnih prostora. Također, ukoliko postoje mogućnosti potrebna je izrada komunikacijske strategije za polje KKI-a čime će se omogućiti jačanje partnerstava između KKI-a međusobno, ali i svim ostalim važnim obrazovnim i kulturnim institucijama.

Prelazak prema niskougljičnoj ekonomiji jedan je od strateških prioriteta razvoja hrvatskog gospodarstva. Temelje sustavnog razvoja niskougljične ekonomije u Hrvatskoj postavilo je Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva 2011. g. kroz Strateške odrednice za razvoj zelenog gospodarstva koje su donesene u skladu s odlukom EU o smanjenju emisije stakleničkih plinova za 20 %, povećanju udjela korištenja obnovljivih energenata na 20 % te povećanju energetske učinkovitosti za 20 % do 2020. g. (Strateške odrednice, 2011). Ministarstvo zaštite okoliša i prirode započelo je s izradom Niskougljične strategije razvoja Republike Hrvatske u svrhu postizanja konkurentnog niskougljičnog gospodarstva do 2050. g. Ta će strategija utemeljiti osnovu za političke odluke, ulaganja i promjene obrasca ponašanja stanovništva s ciljem značajnog smanjivanja emisija stakleničkih plinova na hrvatskom teritoriju do 2050. g. Na europskoj se razini mogu izdvojiti četiri razdoblja tranzicije prema niskougljičnom razvoju: 1. Prvo obvezujuće razdoblje Kyotskog protokola (2008.-2012.), 2. Drugo obvezujuće razdoblje (2012.-2020.), 3. Okvirni cilj EU-a do 2030. g. te 4. Okvirni cilj prema niskougljičnom gospodarstvu do 2050. g. (Okvir za izradu Strategije, 2013).

U UP-u Zadru nema strateških dokumenata vezanih uz razvoj niskougljične ekonomije, no za provedbu su prijavljena dva projekta usmjerena prema ostvarenju niske stope emisije ugljika (tab. 67.). Prema podacima Agencije za razvoj Zadarske županije Zadre Nove, oba su projekta prijavljena za provedbu te se u trenutku izrade ove strategije čeka njihova ocjena. Očekuje se da će provedba projekata ukoliko budu pozitivno ocijenjeni, započeti 2016. godine.

Tab. 66. Prijavljeni projekti usmjereni na smanjenje emisije ugljika na širem području UP-a Zadra 2015. godine

Naziv projekta	Opis projekta	Datum prijave	Udio Zadarske županije u sufinanciranju (€)
Mobility for nearly-zero CO_2 in Mediterranean Tourism destinations (MOBILITAS)	Projekt se bavi pitanjima prilagodbe grafske mobilnosti u svrhu ostvarenja nulte stope emisije ugljikovog dioksida u mediteranskim turističkim destinacijama. Kroz projekt će se provesti istraživanje o trenutnom stanju, izraditi održivi plan urbane mobilnosti te provesti aktivnosti pilot demonstracija.	3. 11. 2015.	221.875,00
Low Carbon Transport in Cruise Destination Cities (LOCATIONS)	Projektom će se usmjeravati lokalno vijeće kružnih destinacija u postupku izrade planova prijevoza i mobilnosti s niskim udjelom emisije ugljika. U prvoj fazi će se imeplementirati i testirati metodologija za pomoć u rješavanju specifičnim poteškoća kružnih destinacija, a u drugoj fazi će se metodologija proširiti kako bi omogućila najšire moguće koristi za mediteranske kružne destinacije.	3. 11. 2015.	nije definirano

2.2.3.8. Zaključak

U UP-u je 2014. g. registrirano 2.627 poduzeća od čega je tri četvrtine koncentrirano u Gradu Zadru, u čemu se reflektira gospodarsko značenje grada kao jezgre UP-a. Gustoća poduzeća iznosi 3,4 po km², što je više od prosjeka Zadarske županije, a manje od prosjeka Republike Hrvatske. Više od trećine svih prihoda ostvaruje pet poduzeća: OTP d.d., Tankerska plovidba d.d., Cromaris d.d., Bakmaz d.o.o., Kali tuna d.o.o. Prosječan broj poduzeća na 1000 stanovnika u UP-u iznosi 23,2 što je značajno manje od razmotrenih usporedivih urbanih područja u Slovačkoj.

UP Zadar ima povoljne uvjete za jačanje poslovnog sektora koji se ogledaju u povoljnom prometnogeografskom položaju, dostupnosti visokokvalificirane radne snage, blizini jugoistočnoeuropskog tržišta te indikatorima poput rasta pokrivenosti uvoza izvozom, rasta izvoza razmjerno većeg od rasta na razini županije, rasta broja poduzeća tijekom 2014. g., rasta broja zaposlenih u poduzećima te visokog udjela malih poduzeća koji je čest cilj nacionalnih i lokalnih ekonomskih politika. Navedenim pozitivnim obilježjima valja pridodati i prisutnost 27 poduzetničkih zona od kojih jedna (Poslovna zona Crno) ima potencijal postati najvećom u Hrvatskoj; kao i Poduzetničkog inkubatora Zadar koji pruža usluge besplatnog ili jeftinog korištenja njihovih prostora za predinkubacijske te razne druge poslovne i tehničke usluge.

S druge strane, i dalje negativna vanjskotrgovinska bilanca, udvostručenje negativnog konsolidiranog financijskog rezultata tijekom 2014. g., lagani pad prosječne neto plaće u UP-u od 0,4 % u razdoblju 2013.-2014. g., manja izravna strana ulaganja u Zadarsku u odnosu na većinu ostalih županija Jadranske Hrvatske, negativne su odrednice poslovanja u UP-u. Nadalje, ranije istaknute pozitivne odrednice vezane uz poduzetničke zone zasjenjene su problemima poput nedostatka električne energije u njima, kao i nedostatak bilo kakvog dugoročnog planiranja njihova razvoja. Problem predstavlja i nedostatak prostora za širenje poslovnih zona zbog nedostatka volje vlasnika inače praznih susjednih parcela za njihovom prodajom što ima i šire negativne posljedice na stvaranje destimulirajuće poslovne klime i odbijanje investicija. Kako bi poslovni sektor postao konkurentan, potrebno je pružanje zajmova i jamstava za male i srednje poduzetnike čime će se potaknuti nova kapitalna ulaganja koja će unaprijediti profile njihovih proizvoda i aktivnosti na tržištu za što je potrebna i pomoć kroz smanjivanje troškova izlaza na inozemno tržište.

Gospodarstvo je orijentirano primarno na trgovinu na veliko i malo, prerađivačku industriju, usluge prijevoza i skladištenja te turizam koji nije formalno izdvojen kao posebna kategorija, već se promatra u sklopu ostalih gospodarskih djelatnosti. Važno je istaknuti kako ključno značenje u okviru prerađivačke industrije ima prehrambena industrija, no to nije rezultat njene komparativne snage, već je rezultat propadanja ostalih industrijskih grana tijekom ratnog i postratnog razdoblja.

Glavni elementi suvremenih zahtjeva u poslovnom sektoru čine prelazak na niskougljičnu ekonomiju za čiji razvoj u UP-u nema definiranih strategija, no postoje dva nedavno (studeni 2015.) prijavljena projekta, te razvoj socijalnog poduzetništva i inovacija. Socijalno poduzetništvo treba poticati kroz izradu i provedbu programa formalnog obrazovanja i osposobljavanja te poticanjem umrežavanja socijalnih poduzetnika na sajmovima i ostalim događanjima.

U budućnosti će za razvoj poslovnog sektora veliku važnost, uz direktno i indirektno rješavanje ranije predočenih problema, imati i integrirani pristup razvoju gospodarstva, eliminacija dugih administrativnih procesa, ublažavanje problema sezonalnosti, rješavanje problema dominacije turističkog sektora općenito i rada "na crno". Promocija gospodarstva i proizvoda na nacionalnom i međunarodnim tržištima te provođenje istraživanja stanja na stranim tržištima i prezentacija potencijalnih tržišta poslovnim subjektima neki su od prioriteta za razvoj poslovnog sektora.

Neke je od tih problema moguće adresirati kroz poticanje socijalnog poduzetništva. Važnu bi ulogu moglo imati i otvaranje novih i restrukturiranje postojećih studijskih programa na Sveučilištu u Zadru s ciljem većeg povezivanja znanosti i poslovnog sektora koje trenutno izostaje zbog dominantne usmjerenosti sveučilišta na humanističke znanosti. Jačanjem infrastrukturnih kapaciteta Sveučilišta dodatno bi se povećale mogućnosti uspostave novih znanstvenoistraživačkih centara, zavoda i instituta te omogućila ulaganja u stručne studije iz područja inženjerstva i informacijskih tehnologija. Time bi se pružila podrška razvoju STEM (science, technology, engineering and mathematics) dimenzije Sveučilišta.

Stranica Prijave 621

624/105G

2.2.4.

Turizam

Stranica Prijave 622

2.2.4. Turizam

U ovom je poglavlju obrađen turizam koji predstavlja ključni sektor gospodarstva u urbanom području Zadar. U sklop su ovog poglavlja obrađene turističke atrakcije i destinacije, turistički tokovi, poslovanje povezano s turizmom te kulturni i rekreacijski sadržaji koji su dio turističke infrastrukture i ponude. Posebna je pažnja posvećena kulturnim sadržajima i baštini budući da oni predstavljaju jedan od temeljnih privlačnih resursa turističke ponude prostora (Vrtiprah, 2006).

Turistički razvoj na području UP-a Zadra započeo je u drugoj polovici 19. st., a nastavio se i tijekom razdoblja talijanske vladavine između dva svjetska rata. Gradnjom Jadranske magistrale (državne ceste D8 poznate i kao Jadranska turistička cesta) 1960-ih g. te otvaranje Zračne luke Zadar povoljno se odrazilo na razvoj turizma u Zadarskom primorju, a Zadar je postao jedan od turističkih centara Hrvatske (Magaš, 2013). Razvoj turizma prekinut je tijekom Domovinskog rata, no internacionalizacija turizma nakon rata u kombinaciji s prirodnom i kulturnom ponudom dovela je do ponovnog procvata turizma. Na rast turističkih dolazaka povoljno je utjecalo uvođenje niskotarifnih letova u Zračnoj luci Zadar (Gašparović, 2011).

S obzirom na svoju prirodu, turizam je teško smjestiti u pravilne statističke okvire budući da ga ne čini jedna gospodarska djelatnost već više njih, a važno je naglasiti i druge aktivnosti koje nisu isključivo ekonomske prirode. S obzirom na Nacionalnu klasifikaciju djelatnosti (2007) turizam je moguće ekonomski vrednovati kroz djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, trgovinu na malo, ali i druge djelatnosti koje su u izravnoj ili neizravnoj vezi s brojem turističkih dolazaka (npr. vodeni prijevoz – cruising, nautika, djelatnosti muzeja itd.). Djelatnosti pružanja smještaja te priprema i posluživanje hrane zasigurno su najuže vezane uz turizam, a one su u ukupnim prihodima UP-a Zadra 2014. g. sudjelovale s 10 %. Turizam kao jedna od osnovnih grana na kojima se zasniva gospodarski razvoj UP-a potiče daljnja ulaganja u hotelski i privatni smještaj, razvoj prometa i prometne infrastrukture te ulaganja u kulturnu baštinu. Pored toga turizam utječe na pozitivan trend zaposlenosti lokalnog stanovništva što posebice dolazi do izražaja tijekom ljetne sezone.

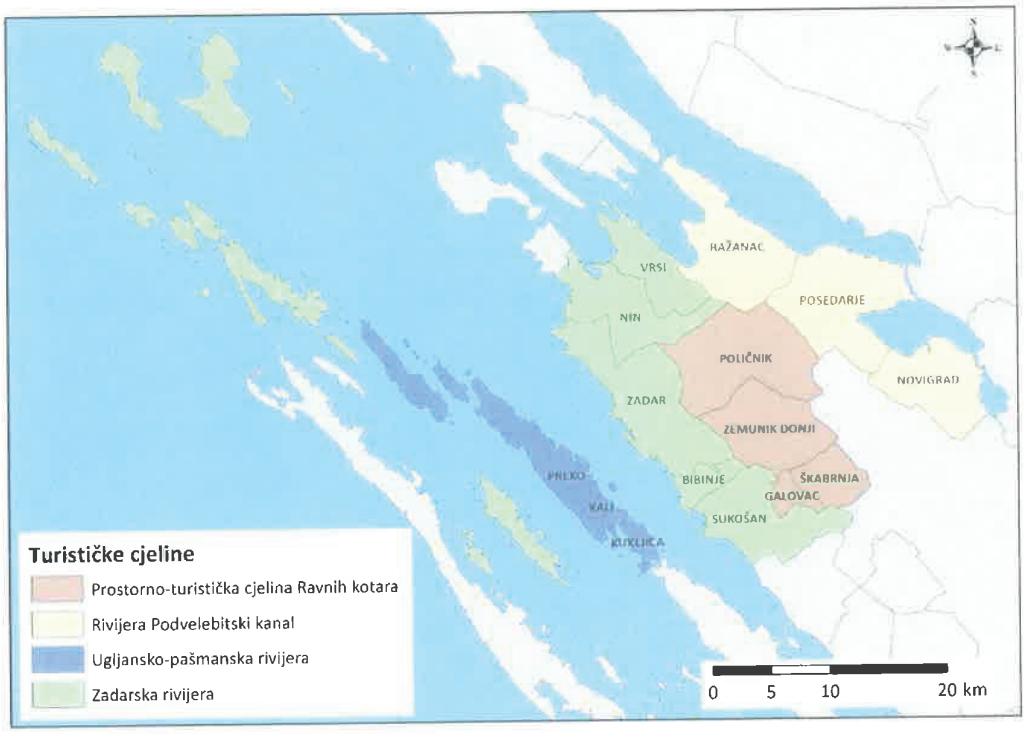
Suvremene turističke djelatnosti obilježava sezonalnost – većina posjetitelja koncentrirana je u ljetnom dijelu godine sukladno čemu je i kupališni turizam dominantan oblik. Uslijed tople mediteranske klime, postoje povoljni uvjeti za produljenje turističke sezone dopunjujući je ponudom iz sektora ruralnog i agroturizma. Kako je pokazano u poglavlju 3.1.3.1. važno obilježje sjeveroistočnog dijela UP-a je vikendaštvo koje valja promatrati u kontekstu turističke sezonalnosti što znači da se većina stanova koji se koriste povremeno zapravo koristi jedino u ljetnom dijelu godine. Jedna od implikacija vikendaštva i apartmanizacije je i smanjen planski potencijal što je prepoznato i na fokus grupi *Turizam* gdje je turistički razvoj na prostoru UP-a opisan kao stihijski i bez jasne vizije.

Urede turističke zajednice imaju sve JLS izuzev općina Galovca, Škabrnje i Zemunika Donjeg pa u njima nema sustavnog praćenja turističkih tokova. Turistička zajednica Općine Poličnik osnovana je 2014. g. uslijed čega je i prikupljanje podataka započelo relativno nedavno i stoga su podaci od te TZ u ovoj analizi korišteni samo djelomično.

2.2.4.1. Turističke atrakcije i destinacije

Prema Glavnom planu razvoja turizma Zadarske županije 2013.-2023., UP Zadar u potpunosti ili dijelom pripada u četiri turističke cjeline: Zadarska rivijera, Ugljansko-pašmanska rivijera, Rivijera Podvelebitski kanal, Prostorno-turistička cjelina Ravnih kotara (Sl. 80.). Zadarska rivijera ima povoljne uvjete za daljnje razvijanje i unaprjeđenje ljetno-kupališnog, nautičkog, ronilačkog, ribolovnog, lovnog, zdravstvenog, wellness, turizma zaštićene prirodne baštine, kulturnog i tranzitnog turizma. Zadarska rivijera turistički je najrazvijenija cjelina s centrima Zadrom (kupališni, nautički i kulturni turizam) i Ninom (kulturni turizam) (Curić i dr., 2013). Suvremeni turistički pokazatelji pokazuju da širi prostor Nina pokazuje sva obilježja prerastanja u potencijalno zasebnu Ninsku rivijeru (GPRTZŽ, 2013). Ugljansko-pašmansku rivijeru obilježava kupališni turizam, a značajniji turistički razvoj u odnosu na druge sjevernodalmatinske otoke posljedica je dobrih pomorskoprometnih veza s Gradom Zadrom (Curić i dr., 2013). Osnovno obilježje je apartmanski smještaj budući da hotelskih kapaciteta gotovo i nema (GPRTZŽ, 2013). Glavna je destinacija Kukljica. Rivijeri Podvelebitski kanal pripadaju područja najvećeg vikendaštva, a povoljan faktor je blizina NP Paklenice dok su Ravni kotari turistički najslabije razvijeni, a ruralni turizam (uključujući i lovni) je tek u nastanku (Curić i dr., 2013).

627/1056

Sl. 80. Turističke cjeline Zadarske županije koje ulaze u prostor UP-a Zadra

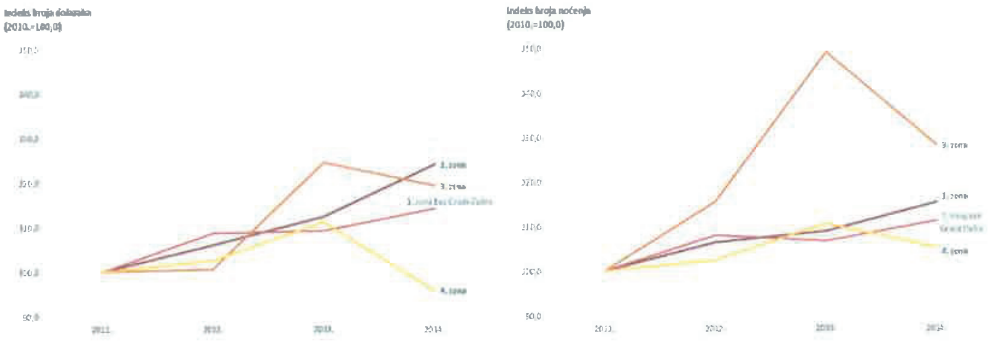
2.2.4.2. Turistički tokovi

Prema Nacionalnoj listi pokazatelja za turizam (2008), pokazatelji turističkih tokova relevantni za UP Zadar su dolasci turista, noćenja turista, intenzitet turizma i turistička potrošnja. Evidenciju dolazaka i noćenja turista prate turističke zajednice, a kako je turistička zajednica Općine Poličnik osnovana tek nedavno, podaci za tu Općinu nisu korišteni za procjenu turističkih tokova.

U razdoblju 2011.-2014. g. UP Zadar bilježio je konstantan rast broja turističkih dolazaka te je 2014. g. zabilježeno 22,2 % više dolazaka u odnosu na 2011. g. pri čemu je najveći rast zabilježen u Gradu Zadru te općinama Ražanac i Kali (tab. 51. u prilogu). Jedina JLS u kojoj je došlo do smanjenja broja dolazaka je Općina Preko u kojoj je u promatranom razdoblju smanjen broj dolazaka za 31,7 %. Trendovi noćenja ponešto se razlikuju od trendova dolazaka čemu u prilog najviše ide činjenica da je godina 2014. g. bila meteorološki manje povoljna u odnosu na ostale promatrane godine što se odrazilo i na smanjenju broja noćenja te godine (tab. 52. u prilogu). To pokazuje i trend rasta noćenja do 2013. g. i smanjenje 2014. g. u većini JLS-a. Jedina općina u kojoj je smanjen broj noćenja u promatranom razdoblju je Kukljica.

Promatraju li se zone (Sl. 81..), jasno je uočljivo kako trendovi broja dolazaka i noćenja imaju isti predznak, premda različit intenzitet. Dok je u I. zoni zabilježen kontinuirani rast broja

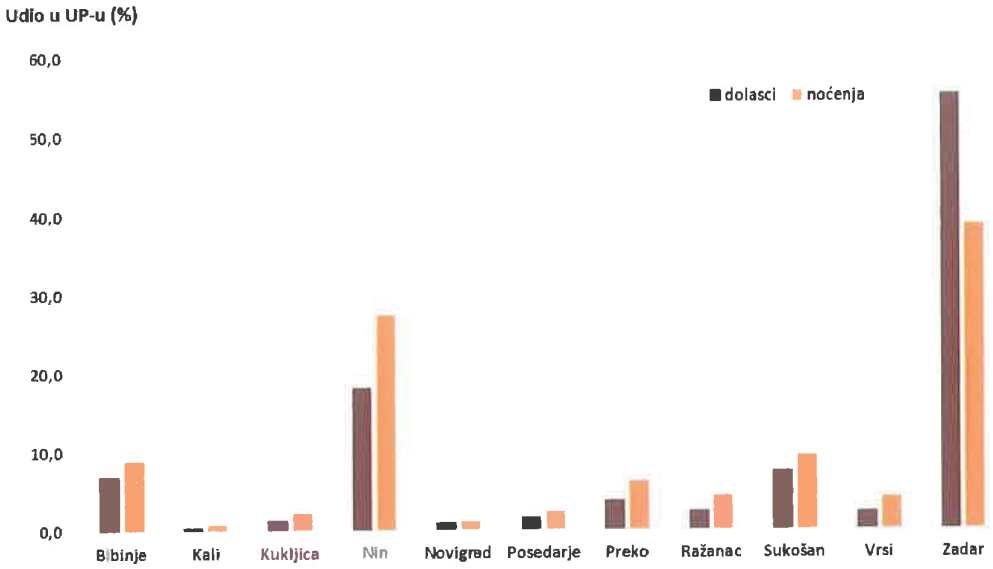
dolazaka i broja noćenja (pri čemu zamjetan utjecaj Grada Zadra), u III. i IV. zoni broj dolazaka i noćenja rastao je do 2013. g. nakon čega počinje opadati. Posebice je to značajno u III. zoni koja je imala najveću rast broja dolazaka i noćenja do 2013. g.

Sl. 81. Kretanje broja dolazaka i noćenja po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2011.-2014. godine

U prostornom se kontekstu razlikuju JLS prema udjelu dolazaka i noćenja (Sl. 82.). Prema oba pokazatelja u prosjeku za razdoblje 2011.-2014. g. prednjači Grad Zadar kojeg posjećuje 55,2 % posjetitelja UP-a i u kojem oni ostvaruju 38,7 % noćenja. Kako je i okarakterizirano u prethodnom poglavlju, područje Grada Nina drugo je turističko žarište UP-a s 18,1 % dolazaka i 27,4 % noćenja UP-a. U ostalim je JLS-ima udio i dolazaka i noćenja manji od 10,0 % pri čemu je moguće primijetiti da JLS-i I. zone UP-a imaju veće udjele dolazaka i noćenja od ostatka UP-a. Najmanji broj dolazaka i noćenja ostvaruje Općina Kali u kojoj turizam nije primarna gospodarska djelatnost. Indikativno je i da je Grad Zadar jedina JLS u kojoj je broj dolazaka veći od broja noćenja što implicira da posjetitelji Grada Zadra odsjedaju u okolnim JLS-ima.

Stranica Prijave 626

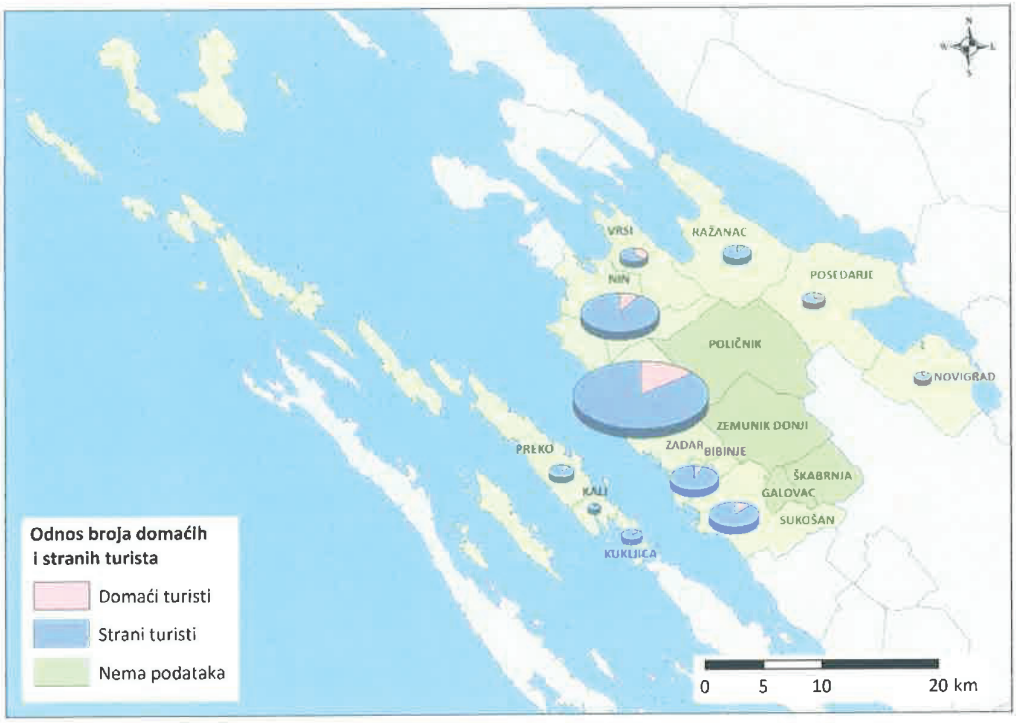

Sl. 82. Prosječni udio broja dolazaka i noćenja u JLS u prosječnom ukupnom broju dolazaka i noćenja u UP-u Zadru u razdoblju 2011.-2014. godine

Strani turisti prosječno su činili 84,9 % svih dolazaka i ostvarili 84,7 % svih noćenja u UP-u Zadru u razdoblju 2011.-2014. g. (Sl. 83.). Pritom je rast broja dolazaka i noćenja stranih turista bio veći u odnosu na domaće turiste (tab. 53. i 54. u prilogu). S obzirom na udio stranih turista u ukupnom broju dolazaka i noćenja, jasno je da je ukupni indeks promjene broja dolazaka noćenja značajno determiniran time. Ukupan broj dolazaka kao i broj dolazaka stranih turista 2014. g. smanjio se u odnosu na 2011. g. jedino u Općini Preku, a broj noćenja u Općini Kukljici. Mnogo su veće razlike u kretanju broja dolazaka i noćenja domaćih turista po JLS-ima. Uočeno je smanjenje broja noćenja u Gradu Zadru unatoč povećanju broja dolazaka dok je sasvim obratno zabilježeno u Preku – broj dolazaka se smanjio, ali je broj noćenja gotovo udvostručen. Najveća promjena zabilježena je u Općini Ražancu gdje je broj dolazaka domaćih turista povećan gotovo dva puta, a broj noćenja 3,5 puta.

Stranica Prijave 627

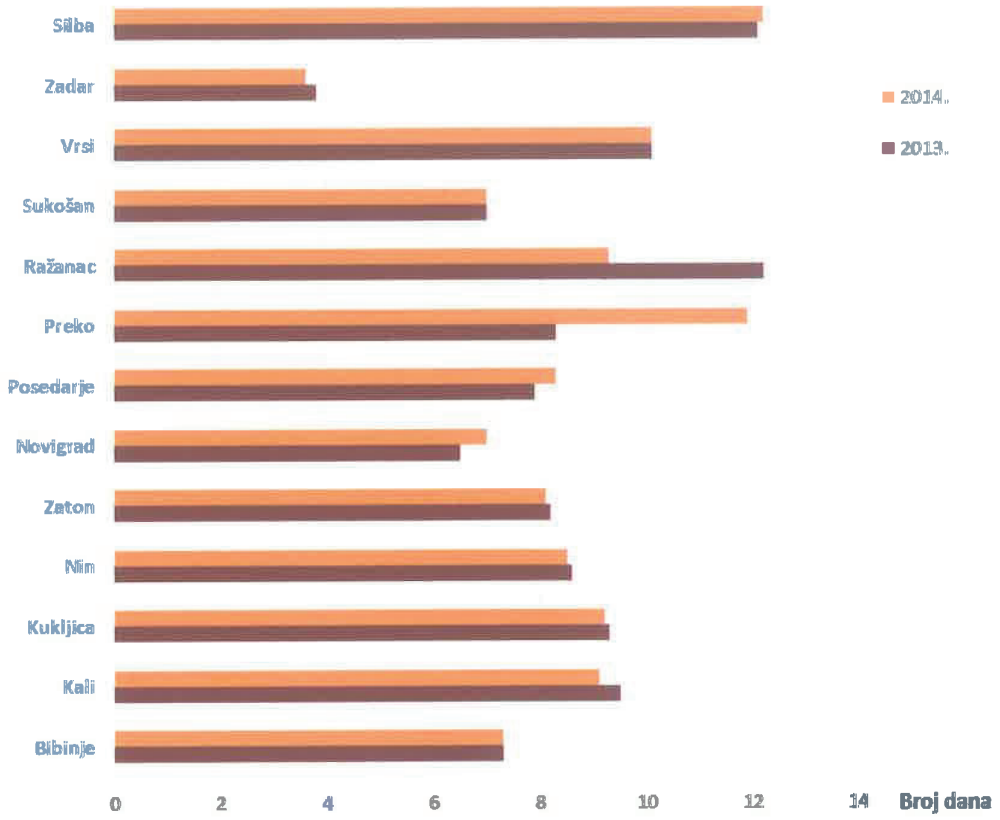
630/1056

Sl. 83. Odnos prosječnog broja dolazaka domaćih i stranih turista po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2011.-2014. godine

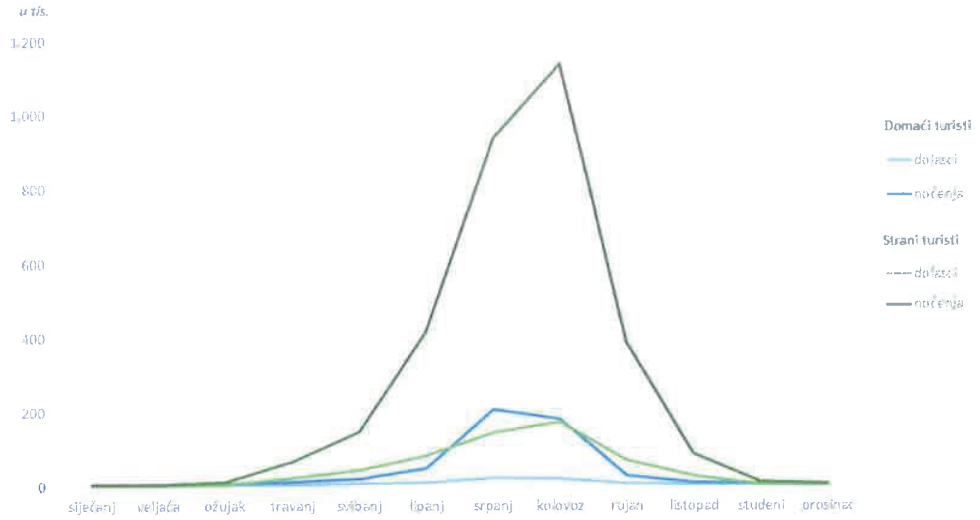
Jedan od pokazatelja intenziteta turizma je duljina prosječnog boravka turista. U prosjeku nije došlo do značajnije promjene duljine boravka u UP-u što vrijedi i za većinu JLS-a. Najveću prosječnu duljinu boravka turisti su 2013. g. ostvarivali u Općini Ražancu, a 2014. g. u Općini Preku (Sl. 84.) što je i u skladu s povećanjem broja noćenja u toj Općini 2014. g. Najkraći boravak u prosjeku turisti ostvaruju u Gradu Zadru premda valja dodati da turistička zajednica Silbe koja se nalazi u sklopu Grada Zadra bilježi dulji prosječni boravak od svih JLS-a UP-a.

Stranica Prijave 628

Sl. 84. Prosječna duljina boravka gostiju u danima po turističkim zajednicama u UP-u Zadru u 2013. i 2014. godini

Kao i u čitavom hrvatskom priobalju, u turističkim kretanjima UP-a Zadra izražena je sezonalnost u broju dolazaka i noćenja. Turistički su dolasci i noćenja koncentrirani u ljetnim mjesecima (Sl. 85.). U srpnju i kolovozu ostvaruje se više od polovice dolazaka (53,4 %) i gotovo dvije trećine noćenja (65,5 %). Premda nema značajnijih razlika u godišnjem kretanju broja dolazaka i noćenja, ipak je vidljivo da je maksimum dolazaka i noćenja domaćih turista u srpnju, a stranih turista u kolovozu. Analiza prostorne raspodjele pokazala je da nema razlika u godišnjoj raspodjeli dolazaka i noćenja među JLS-ima UP-a.

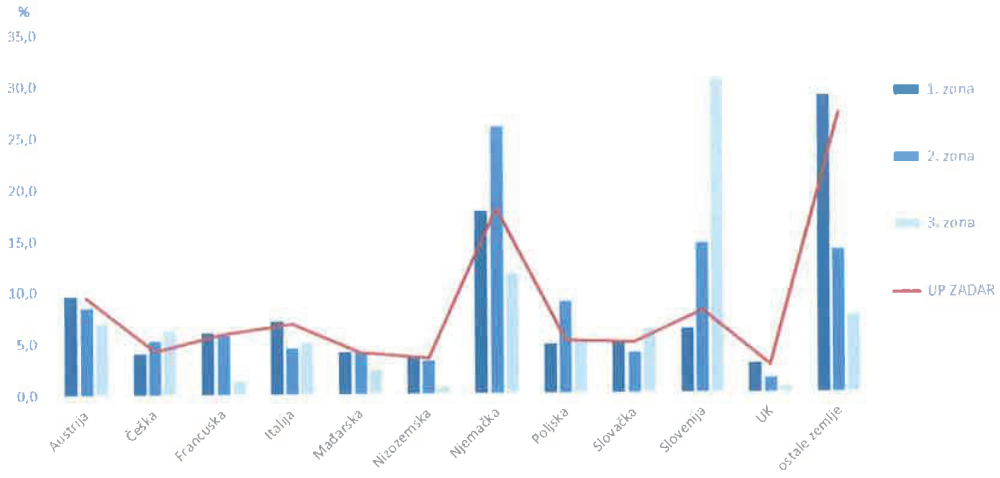

Sl. 85. Dolasci i noćenja po mjesecima u UP-u Zadru 2014. godine

Usporedbom podataka za UP Zadar s podacima za urbanu aglomeraciju (UA) Split potvrđuje se sezonalnost turizma u RH. Kretanje turističkih dolazaka i noćenja poklapa se u svim mjesecima uz veće vrijednosti za UA Split. U istraživanju I. Kožića (2003) sezonalnost turizma u Hrvatskoj uspoređena je sa stupnjem sezonalnosti odabranih država europskog mediteranskog kruga (Cipar, Crna Gora, Francuska, Grčka, Malta, Italija Portugal i Španjolska) te je ustanovljeno da je sezonalnost turizma u Hrvatskoj izrazito visoka budući da je stupanj sezonalnosti najviši među zemljama obuhvaćenim u toj analizi. Temeljni uzrok visoke sezonalnosti u Hrvatskoj proizlazi iz nedovoljne iskorištenosti hotelskog smještaja tijekom cijele godine uslijed nedovoljne razvijenosti ostalih oblika turizma jer je cjelokupna turistička ponuda Hrvatske pretjerano usmjerena na samo jedan oblik turizma – ljetni kupališni, dok je ponuda ostalih oblika turizma razmjerno oskudna (Kožić, 2013).

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku u strukturi posjetitelja UP-a u razdoblju 2011.-2014. g. prevladavali su Nijemci, a slijedili su Austrijanci i Slovenci (Sl. 86.). Struktura dolazaka generalno odgovara strukturi noćenja premda za Nijemce vrijedi da ostvaruju više noćenja u odnosu na broj dolazaka od turista iz ostalih zemalja. Mnogo su indikativnije prostorne razlike budući da je moguće identificirati da posjetitelji iz Njemačke i Slovenije kao zemalja s najvećim brojem dolazaka i noćenja imaju razlućenije preferencije pri odabiru destinacije. Tako Nijemci češće posjećuju destinacije u drugoj zoni UP-a dok gotovo dvije trećine turista iz Slovenije posjećuje treću zonu UP-a. Valja, međutim, upozoriti da pojedine JLS radi tajnosti nisu dale podatke za sva naselja (jedino su općine Bibinje, Sukošan i Vrsi dostavile za sve godine podatke za sva naselja) pa pri interpretaciji ovih podataka treba navedenu napomenu uzeti u obzir.

Analiza podataka za razdoblje 2010.-2014. g. pokazuje da nije bilo značajnijih promjena u udjelima stranih turista već je broj turista iz svih zemalja rastao podjednakim stopama.

Sl. 86. Prosječni udjeli dolazaka stranih turista prema zemlji podrijetla i posjećenosti zona UP-a Zadra u razdoblju 2011.-2014. godine

634/1056

2.2.4.3. Turistička infrastruktura

Prilikom analize turističke infrastrukture korišteni su dostavljeni podaci JLS-a izuzev općina Kukljica, Posedarje i Ražanac koje nisu dostavile podatke, iako su kontaktirane u više navrata. Turistička infrastruktura obuhvaća sve sadržaje u prostoru koji imaju turističko značenje, a u prvom redu su to turistički uredi, ugostiteljski objekti, kulturne ustanove, prirodna i kulturna baština, sportsko-rekreacijski sadržaji i druge turističke zone (plaže, izletišta itd.). U ovom su poglavlju obrađeni kulturna infrastruktura i baština te sportsko-rekreacijski sadržaji kao turistički resursi dok je njihov općedruštveni karakter obrađen u sklopu poglavlja 3.1.2. Društvena infrastruktura.

Općine bez izlaza na more – Zemunik Donji, Galovac i Škabrnja – nemaju turističke zajednice ni urede dok Općina Poličnik ima novootvoreni ured turističke zajednice pa nije bilo praćenja turističkih tokova u proteklim godinama. Ostali gradovi i općine imaju aktivne turističke zajednice u kojima djeluju i turistički informativni centri.

Ugostiteljski i smještajni kapaciteti

Ugostiteljska djelatnost u smislu Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti (2014) obuhvaća pripremanje hrane i pružanje usluga prehrane, pripremanje i usluživanje pića i napitaka i pružanje usluga smještaja. Ugostiteljska djelatnost obavlja se u objektu namijenjenom, uređenom i opremljenom za pružanje takve vrste usluga.

U UP-u Zadru registrirani smještajni objekti raspolažu s ukupno 57.291 postelja u 15.121 sobi. U prosjeku su sobe najčešće četverokrevetne pri čemu je to najčešće slučaj upravo kod privatnog smještaja u kojem je i najveći udio soba i postelja (Tab. 68.). Prema udjelu slijede kampovi, hoteli i drugi smještajni objekti. Navedene je podatke ipak potrebno uzeti s rezervom budući da zbog povjerljivosti nisu potpuni. Valja spomenuti da su na fokus grupi *Turizam* sudionici naglasili nedostatak kvalitetnog hotelskog smještaja i odgovarajućih kamp-odmorišta.

Stranica Prijave 632

Tab. 67. Smještajni kapaciteti po vrstama objekata u UP-u Zadru 2014. godine

JLS	Jedinice smještajnog kapaciteta	Ukupno	Od toga u:			
			hotelima	kampovima	kućanstvima	ostalim objektima
Bibinje	sobe	1.395	-	110	1.285	-
	postelje	10.113	-	646	9.467	-
Kali	sobe	169	-	-	166	3
	postelje	682	-	-	673	9
Kukljica	sobe	500	z	-	z	-
	postelje	1.187	z	-	z	-
Nin	sobe	3.410	636	1.741	917	116
	postelje	12.223	2.474	6.260	3.047	442
Novigrad	sobe	218	z	z	90	-
	postelje	707	z	z	293	-
Posedarje	sobe	335	79	z	224	z
	postelje	927	194	z	619	z
Preko	sobe	808	z	115	z	139
	postelje	2.918	z	316	z	374
Ražanac	sobe	582	z	120	327	z
	postelje	2.134	z	360	1.448	z
Sukošan	sobe	1.030	56	149	722	103
	postelje	2.949	148	149	2.407	245
Vrsi	sobe	669	-	32	565	72
	postelje	2.792	-	96	2.500	196
Zadar	sobe	6.005	1.849	590	2.544	1.022
	postelje	20.659	4.999	1.910	10.627	3.123
UP Zadar	sobe	**15.121**	**2.620**	**2.857**	**6.840**	**1.455**
	udio soba (%)	100,0	17,3	18,9	45,2	9,6
	postelje	**57.291**	**7.815**	**9.737**	**31.081**	**4.389**
	udio postelja (%)	100,0	13,6	17,0	54,3	7,7

Podaci o kretanju smještajnih kapaciteta bili su dostupni samo za Grad Zadar gdje se nalazi najveći broj smještajnih jedinica. Prema podacima za razdoblje 2010.-2015. g. došlo je do povećanja broja svih vrsta objekata, a najveće povećanje zabilježeno je u kategoriji ostalih smještajnih jedinica[24] (53,5 %) koja je i najzastupljenija (96,6 % svih smještajnih jedinica 2015. g.). Broj kampova[25] povećao se 33,3 %, no oni su 2015. g. činili tek 1,9 % smještajnih jedinica. Najmanji je rast zabilježen u kategoriji hotela[26] (2,4 %) koja je 2015. g. obuhvaća 2,6 % smještajnih jedinica.

Tab. 68. Broj smještajnih jedinica po vrstama objekata u Gradu Zadru u razdoblju 2010.-2015. godine na dan 1. 10.

Vrsta objekta	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	Indeks 2015./ 2010.	Struktura (%)	
								2010.	2015.
Hoteli	41	40	42	43	41	42	102,4	2,6	1,7
Kampovi	30	30	32	37	43	40	133,3	1,9	1,7
Ostale smještajne jedinice	1.512	1.596	1.780	2.155	2.253	2.321	153,5	95,5	96,6
Ukupno	1.583	1.666	1.854	2.235	2.337	2.403	151,8	100,0	100,0

Promatrajući smještajne kapacitete u Gradu Zadru prema kategorijama smještaja u razdoblju 2010.-2015. g. jasno pokazuje kako se smještajni kapaciteti svih kategorija smještaja izuzev hotela povećavaju. Najveći je rast ostvaren je u kategoriji ostalih smještajnih jedinica koja obuhvaća i privatni smještaj, a koja je na taj način postala učestalija od hotelskog smještaja (Tab. 70.). Posebno valja pozornost obratiti na udvostručenje pomoćnih postelja čime se povećava kapacitet pojedinačnih smještajnih jedinica. Ukupni smještajni kapaciteti povećali su se u razdoblju 2011.-2014. g. 13,9 % što je značajno više od povećanja broja ostvarenih noćenja (4,3 %; poglavlje 3.2.4.3.).

Tab. 69. Kapaciteti smještajnih jedinica po vrstama objekata u Gradu Zadru u razdoblju 2010.-2015. godine na dan 1. 10.

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.		Struktura (%)

[24] *Kategorija ostalih smještajnih jedinica obuhvaća sobe, studio apartmane, apartmane, kuće za odmor i ostali nekategorizirani smještaj te pomoćne postelje.*

[25] *Kategorija kampova obuhvaća kampove, kampirališta i kamp-odmorišta.*

[26] *Kategorija hotela podrazumijeva hotele, aparhotele, turistička naselja, pansione, guest house i turističke apartmane.*

Vrsta objekta							Indeks 2015./ 2010.	2010.	2015.
Hoteli	6.406	6.338	6.434	6.142	5.909	5.935	92,6	30,1	23,6
Kampovi	9.684	9.774	9.864	10.194	10.194	10.062	103,9	45,5	40,0
Ostale smještajne jedinice	4.422	4.912	5.807	6.864	7.216	7.418	167,8	20,8	29,5
Pomoćne postelje	*779*	*860*	*1.042*	*1.492*	*1.611*	*1.710*	*219,5*	*3,7*	*6,8*
Ukupno	21.291	21.884	23.147	24.692	24.930	25.125	118,0	100,0	100,0

Osim strukture smještajnih kapaciteta važna je i ocjena kvalitete postojećeg smještaja, posebice u kategoriji hotela gdje je naglašen nedostatak hotela s višim kategorijama kvalitete[27], posebice onih s pet zvjezdica. Na području Grada Zadra 2015. g. preko polovice hotela bilo je kategorizirano s tri zvjezdice (57 %), a još 39 % s četiri zvjezdice (39 %). Hoteli s pet zvjezdica evidentirani su od 2011. g. dok od 2014. g. nije bio evidentiran više nijedan hotel s dvije zvjezdice (Tab. 71.).

Tab. 70. Broj hotela po kategorijama kvalitete smještaja u Gradu Zadru u razdoblju 2010.-2015. godine na dan 1. 10.

Kategorija kvalitete	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	Indeks 2015./ 2010.	Struktura (%)	
								2010.	2015.
*****	0	1	1	1	1	1	-	0,0	3,6
****	8	8	8	10	10	11	137,5	29,6	39,3
***	15	13	14	14	14	16	106,7	55,6	57,1
**	4	3	3	2	0	0	-	14,8	0,0
Ukupno	27	25	26	27	25	28	103,7	100,0	100,0

U 2015. g. hoteli s četiri zvjezdice raspolagali su s više od polovice smještajnih kapaciteta (53,6 %), no njihov se udio u ukupnoj strukturi smještajnih kapaciteta tek neznatno povećao

[27] *Kategorizacija hotela prema kvaliteti vrši se prema Pravilniku za dodjelu oznake kvalitete ugostiteljskog objekta vrste hotel (2016) te se prema hrvatskim standardima izdvajaju hoteli s dvije, tri, četiri ili pet zvjezdica. Ovakav način kategorizacije važi za postojeće hotele dok novoizgrađeni hoteli mogu biti kategorizirani s tri, četiri ili pet zvjezdica.*

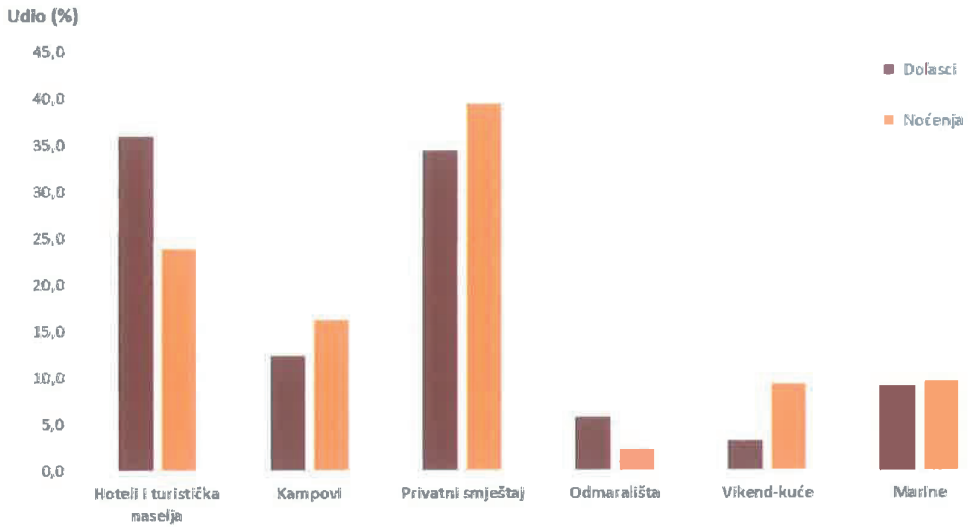
u odnosu na 2010. g. najveće promjene u strukturi posljedica su ukidanja hotela s dvije i uvođenje hotela s pet zvjezdica (Tab. 72.).

Tab. 71. Smještajni kapaciteti po kategorijama kvalitete hotelskog smještaja u Gradu Zadru u razdoblju 2010.-2015. godine na dan 1. 10.

Kategorija kvalitete	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	Indeks 2015./ 2010.	Struktura (%)	
								2010.	2015.
*****	0	420	420	420	420	420	**100,0**	0,0	9,4
****	2.249	2.381	2.225	2.301	2.433	2.401	**106,8**	52,0	53,6
***	1.435	1.528	1.388	1.396	1.578	1.655	**115,3**	33,2	37,0
**	643	329	643	547	0	0	**0,0**	14,9	0,0
Ukupno	**4.327**	**4.658**	**4.676**	**4.664**	**4.431**	**4.476**	**103,4**	**100,0**	**100,0**

Analizirajući turističke dolaske s obzirom na smještaj (tab. 55. u prilogu), podjednak je broj dolazaka 2014. g. zabilježen u hotelima i turističkim naseljima (35,9 %) i u privatnom smještaju (34,3 %). Nešto je drukčija struktura po pitanju noćenja kojih je najviše evidentirano u privatnom smještaju, a manje u hotelima i turističkim naseljima (Sl. 87., tab. 56. u prilogu) Promatrajući noćenja s obzirom na smještaj na razini JLS-a, Gradovi Zadar i Nin ističu se kao centri. Dvije trećine svih noćenja u hotelima i turističkim naseljima zabilježeno je u Gradu Zadru, a još jedna četvrtina u Gradu Ninu. Nin je pak apsolutno kamp-središte UP-a u kojem se ostvaruje gotovo 80 % svih noćenja u kampovima. S druge strane, Grad Zadar je apsolutno odmarališno središte budući da se gotovo sva noćenja u odmarališta (izuzev malog broja u Općini Sukošanu) evidentiraju upravo u ovoj JLS. Noćenja u privatnom smještaju i u marinama znatno su ravnomjernije raspoređena u prostoru, a najpravilnija je distribucija u privatnom smještaju.

Stranica Prijave 636

Sl. 87. Struktura smještajnih objekata s obzirom na evidentirane dolaske i noćenja turista u UP-u Zadru 2014. godine

Kako podaci o popunjenosti smještajnih kapaciteta tijekom godine za većinu JLS-a nisu dostavljeni tijekom izrade ove Strategije, nisu se mogle adekvatno analizirati potrebe za turističkim smještajnim kapacitetima, posebice u turističkoj sezoni. Dobiveni podaci o popunjenosti smještajnih kapaciteta u općinama Kukljici, Ražancu, Sukošanu i Vrsima 2014. g. očekivano pokazuju kako su stope popunjenosti najveće u ljetnim mjesecima kada se bilježe i najveći turistički dolasci i noćenja. Od navedenih općina najveće mjesečne stope popunjenosti zabilježene su u Ražancu (srpanj: 91,1 %, kolovoz: 84,4 %). Najmanje stope popunjenosti bilježi Općina Kukljica koja je u osam mjeseci 2014. g. imala popunjenost manju od 1,0 %, a u srpnju i kolovozu 24,8 % odnosno 30,2 %. Prema vrsti smještaja, najveću stopu popunjenosti u Općini Kukljica bilježi privatni smještaj (43,3 %), a slijede turističko naselje Zelena punta (38,1 %) te vikend kuće (17,5 %).

Koncentracija ugostiteljskih objekata za pripremu i posluživanje hrane prisutna je u Gradu Zadru gdje se nalaze dvije trećine objekata (320) dok su u ostalim JLS-ima registrirana 162[28] ugostiteljska objekta. Dominiraju restorani i caffe-barovi.

Sezonski pritisak višestruko većeg broja stanovnika na otocima u usporedbi s rezidencijalnim korisnicima nerijetko paralizira temeljnu infrastrukturu, osobito u važnijim turističkim odredištima poput otoka Ugljana. Izvan ljetne sezone hoteli, kampovi, apartmani i privatni smještajni kapaciteti su zatvoreni što je s ekonomskog gledišta nerentabilno (Faričić, 2012).

[28] *Treba ipak uzeti u obzir da podaci za JLS-e II. zone UP-a nisu dostupni pa nisu uračunati, no očekuje se da njihov broj ne bi značajnije promijenio ovaj odnos.*

S obzirom na koncentraciju hotela u Gradu Zadru i iznimnu geoprometnu povezanost (autocesta, zračna luka), jasno se ističu potencijali za kongresni turizam koji je u početcima svog razvoja na ovom području. Prema Strategiji razvoja Grada Zadra (2013) trenutni kapaciteti kongresnih prostora u Gradu Zadru nisi zadovoljavajući, ali ista navodi kako postoje planovi i projekti čijom realizacijom bi se kreirala sadržajnija ponuda kongresnog turizma u Zadru. Postojeći kapaciteti kongresnih dvorana obuhvaćaju ponudu pet hotela u Gradu Zadru, Športskog centra Višnjik, Lounge bara i restorana Arsenal te IMPACT – Europskog centra za međusektorsku suradnju. Prema podacima iznesenim u tablici 73. Grad Zadar raspolaže sa 19 dvorana odnosno između 330 i 11.427 mjesta.

Tab. 72. Pregled objekata s potencijalom za kongresni turizam u Gradu Zadru 2015. godine

Kategorija	Broj zvjezdica	Lokacija	Broj dvorana	Broj mjesta
Hotel Club Funimation i Adriana	4	Borik (Zadar)	2	50 - 140
Hotel Kolovare	4	Zadar	6	20 - 230
Hotel Pinija	4	Petrčane	1	40 - 140
Hotel Porto	3	Zadar	1	30
Hotel Donat	3	Borik (Zadar)	2	30 - 357
Športski centar Višnjik	-	Zadar	4	100 - 10.000
Lounge bar i restoran Arsenal	-	Zadar	2	40 - 400
IMPACT	-	Zadar	1	20 - 130
Ukupno	-	Grad Zadar	19	330 - 11.427

Glavni plan razvoja turizma Zadarske županije (2013) ističe tzv. MICE (Meetings, Incentives, Congresses and Exbitions) turizam kao segment turizma kojim bi se proširila ponuda klasičnog kongresnog turizma na izložbe, sastanke, poticajna putovanja, seminare, stručna usavršavanja, teambuildinge i sl. Ovaj oblik turizma bilježi slab sezonski utjecaj, te je njegovo odvijanje u vršnoj kako ljetnoj tako i zimskoj sezoni gotovo zanemarivo. Stoga je njegov razvoj u područjima u kojima su razvijeni drugi sezonski osjetljivi oblici turizma više no poželjan jer se na taj način popunjavaju postojeći smještajni kapaciteti u vremenu izvan glavne sezone. Razvoj MICE destinacije snažno je ovisan o prometnoj povezanosti destinacije što Zadar upravo čini idealnom lokacijom za planiranjem razvoja ovog oblika turizma. Osim smještajnih kapaciteta i dvorana/prostora za odvijanje programa ovog oblika turizma iznimno je važna

641/1056

ukupna ponuda destinacije. Ovi gosti su većinom visokoobrazovani, većih platežnih mogućnosti s jasno specificiranim zahtjevima koje destinacija mora posjedovati. Smještajni kapaciteti koje ovi turisti zahtijevaju su hoteli kategorizirani s 4 i 5 zvjezdica. Prostori u kojima se odvija program konferencija, kongresa, sastanaka i sl. mora biti multifunkcionalan i prilagođen različitim veličinama i vrstama skupina koje će konzumirati ove usluge. Trenutni kongresni prostori na području Grada Zadra ukazuju da se radi većinom o dvoranama u hotelima s tri ili četiri zvjezdice i kapacitetom od 20 do 400 osoba. Najveći broj mjesta osigurava Športski centar Višnjik gdje su na raspolaganju četiri dvorane s između 100 i 10.000 mjesta. Pored toga, na prostoru bivše vojarne u Zadru djeluje IMPACT – Europski centar za međusektorsku suradnju koji je opremljen s 20 jedinica smještajnog kapaciteta (14 soba i 2 apartmana), kongresnom dvoranom kapaciteta od 20 do 130 osoba, multimedijalnim centrom, izložbenim prostorom i knjižnicom, klupskim prostorom i prostorom za prehranu. Uz to cijeli je prostor prilagođen za osobe sa invaliditetom. Trenutnu ponudu kongresnih sadržaja valjalo bi razvijati u smjeru široke lepeze ponude aktivnog odmora i poslovnog turizma te upotpuniti sportskim sadržajima kako bi raznolikošću ponude Grad Zadar privukao što veći broj visokoobrazovanih i platežno moćnih potrošača u ovaj segment turizma.

Plaže

U Hrvatskoj još uvijek veliki segment turističke ponude čini sunce i more, odnosno kupališni turizam koji je nemoguće realizirati bez široke ponude prostora plaža. U Pravilniku o vrstama morskih plaža i uvjetima koje moraju zadovoljavati (1995) morske plaže podijeljene su na uređene i prirodne plaže. Prema tom Pravilniku uređena plaža je s morem neposredno povezani uređeni kopneni prostor sa sanitarnim uređajima, tuševima i kabinama, ograđen s morske strane, koji je pristupačan svima pod jednakim uvjetima. Prirodna plaža je neuređeni i s morem neposredno povezani kopneni prostor koji je pristupačan svima. G. 2014. Vlada Republike Hrvatske donijela je Nacionalni program upravljanja i uređenja morskih plaža[29] kojim se jadranske županije, između ostalih i Zadarsku županiju obvezuje da pristupe izradi regionalnih programa uređenja i upravljanja plažama.

S obzirom da je u trenutku pisanja ove Strategije Regionalni program uređenja plaža Zadarske županije u fazi izrade, na području UP-a prema registriranim podacima turističkih zajednica o broju, lokalitetu i vrsti plaža vidljivo je kako ne postoji konkretna kategorizacija plaža, već su one do sada sortirane po materijalu podloge (šljunak, pijesak, kamen) koji je sastavni dio

[29] Program se prije svega temelji na tematizaciji morskih plaža u cilju bolje valorizacije plažnih prostora i povećane atraktivnosti same destinacije. Dok osnovna klasifikacija tipa plaže govori o prirodnim (udaljene i ruralne plaže) i uređenim plažama (mjesne, gradske i plaže turističkog kompleksa), tematizacija će nastojati odgovoriti na pitanja koje sadržaje gosti mogu očekivati na plažama tijekom odmora u odnosu na potrošački segment kojem pripadaju. U sklopu toga teme će se prilagođavati potrebama obitelji s mlađom djecom do 7 godina, obiteljima sa starijom djecom od 8 do 14 godina, mladima od 18 do 24 godine i slično. Temeljem toga Programom je napravljena podjela na 14 tema, tj. na ekoplaže, plaže za surfere, ronilačke, adrenalinske, romantične plaže, plaže za pse, plaže za obitelji s djecom, party plaže, plaže kulture, nudističke, urbane promenadne, plaže sa zabavnim sadržajima za mlade, sa sportskim i rekreativnim sadržajima, te resort, odnosno hotelske plaže.

Stranica Prijave 639

njihove ponude. Tako na području UP-a prevladavaju šljunčane (27,9 %) i kamenite (15,6 %) plaže (Tab. 74.). Unatoč urbanim obilježjima, betonskih je plaža najmanje premda postoji i značajan broj šljunčano-betoniranih plaža. U IV. zoni UP-a prevladavaju kamenite plaže sukladno litološkim obilježjima otoka dok u ostalim obalnim zonama nema značajnije zastupljenosti pojedinog tipa plaža. Navedeni tipovi plaža imaju određen stupanj uređenosti (posebice one u koncesiji) ili su potpuno divlje. Važno je istaknuti kako pojam uređenosti plaže označava stupanj njene opremljenosti sadržajima kao što su tuševi, kabine za presvlačenje, sanitarni čvorovi, igrališta – odbojka na pijesku, košarka, boćališta i sl. te mogućnost najma ležaljki, suncobrana i ostalih sadržaja tipa pedalina, jet-skija itd. Neke plaže, kao što je plaža Vitrenjak u Gradu Zadru i plaža Zaton Holiday Resort u Gradu Ninu imaju uređen poseban prilaz moru za osobe s tjelesnim invaliditetom.

Tab. 73. Pregled plaža prema materijalu podloge po JLS-ima UP-a Zadra 2015. godine

JLS	Šljunčana	Pješčana	Betonirana	Kamenita	Šljunčano-pješčana	Šljunčano-betonirana	Pješčane/kamenite/šljunčane	Ostale plaže	Ukupno
Bibinje	0	0	0	0	0	7	0	0	7
Kali	1	0	3	0	0	0	0	0	4
Kukljica	0	1	1	0	1	0	0	1	4
Nin	1	2	0	0	0	0	2	0	5
Novigrad	3	0	0	3	0	0	0	0	6
Posedarje	2	1	0	2	0	0	0	0	5
Preko	6	3	2	11	1	4	1	5	33
Ražanac	4	1	0	0	0	0	0	1	6
Sukošan	4	2	0	3	0	0	0	1	10
Vrsi	4	1	1	0	3	0	0	0	9
Zadar	9	4	2	0	6	3	7	2	33
Ukupno	34	15	9	19	11	14	10	10	122

Stranica Prijave 640

643/1056

PRAZNA STRANICA

Po JLS-ima UP-a Zadra, najveći broj plaža imaju Grad Zadar i Općina Preko (33) (Tab. 74.). Ostale JLS ističu se znatno manjim brojem plaža. Gledajući zone UP-a, 3/5 svih plaža nalazi se u I. zoni dok se u III. zoni nalazi neznatnih 7,4 % svih plaža UP-a. Takva prostorna raspodjela ukazuje na veliku koncentraciju i pritisak kupača na priobalje UP-a, a posebice Grad Zadar.

Inventarizacija plaža za potrebe izrade Regionalnog programa uređenja i upravljanja morskim plažama Zadarske županije identificirala je znatno veći broj plaža na području UP-a Zadra (188 u odnosu na 122 prikazane utab. 75.). U UP-u se nalaze gotovo dvije trećine plaža Zadarske županije, a najviše plaža je u Gradu Zadru (43,6 %) i Općini Preku (28,2 %) dok je najmanje plaža u općinama Posedarje i Kukljica. Analiza je pokazala kako u UP-u postoji velika razlika u opremljenosti i uređenosti plaža, osobito između kopnenoga i otočnog dijela te kako nedostaju inicijative/planovi za njihov razvoj. Definirana je vizija morskih plaža i kupališnog turizma te su provedeni funkcionalna analiza i odabir metodološkog pristupa za prijedlog tematizacije, standardizacije i modela upravljanja morskim plažama u Zadarskoj županiji (Knego i Rudež, 2015).

Tab. 74. Broj plaža uvrštenih u Regionalni program uređenja i upravljanja morskim plažama Zadarske županije

JLS	Broj plaža	Udio u UP-u (%)
Bibinje	4	2,1
Kali	4	2,1
Kukljica	2	1,1
Nin	12	6,4
Novigrad	6	3,2
Posedarje	2	1,1
Preko	53	28,2
Ražanac	6	3,2
Sukošan	11	5,9
Vrsi	6	3,2
Zadar	82	43,6
UP Zadar	188	100,0
1. zona	*115*	61,2
1. zona bez Grada Zadra	*33*	17,6
3. zona	*14*	7,4
4. zona	*59*	31,4
Zadarska županija	*299*	-

Kulturni sadržaji u funkciji turizma

Kultura je iznimno važan segment u razvoju turizma. U suvremenom globaliziranom svijetu autentičnost lokanih sredina sve se više gubi, no istodobno dobiva sve više na važnosti. Kulturna baština osnovni je element autentičnosti zadarskog područja jer predstavlja materijalne i nematerijalne ostatke duge povijesti naseljenosti ovog prostora kroz koju se razvijao specifični zadarski identitet. Upravo je stoga kultura jedan od temeljnih turističkih resursa. Kulturna infrastruktura zajedno s kulturnom baštinom i lokalnim načinom života osnovni je resurs za razvoj kulturnog turizma. Taj oblik turizma podrazumijeva posjećivanje destinacija motivirano dijelom ili u cijelosti interesom za povijest, umjetnost, naslijeđe ili stil života lokaliteta, regije, grupe ili institucije te za sudjelovanje u kulturnim aktivnostima, a uključuje posjećivanje opipljive (muzeji, galerije, koncerti, kazališta, spomenici i povijesni lokaliteti) i neopipljive (običaji, tradicija) kulture (SRKT, 2003).

Među najvažnijim kulturnim sadržajima u turističkoj ponudi izdvajaju se muzeji i povijesne zbirke, a čija se ponuda zasniva na dugoj kulturno-povijesnoj tradiciji šireg zadarskog područja. Kako je navedeno u poglavlju 3.1.2.4., u UP-u se nalazi 15 muzeja i povijesnih zbirki od čega 7 u Gradu Zadru (od toga dvije zbirke na otoku Ižu), 6 u Gradu Ninu te po jedna u općinama Bibinjama i Novigradu. Među brojnim se muzejima nalaze i oni nacionalnoga značaja: Arheološki muzej, Muzej antičkog stakla i Stalna izložba crkvene umjetnosti. Arheološka nalazišta na otocima Ižu i Ugljanu ukazuju na njihovu naseljenost od prethistorijskog razdoblja, međutim, muzeološka zbirka uređena je samo na Ižu, premda bi osnivanje muzeja na Ugljanu zasigurno povećalo njegov potencijal za kulturni turizam koji predstavlja vid turizma koji ne ovisi nužno o kupališnoj sezoni. Nema dostupnih podataka o posjećenosti svih muzeja u UP-u, no prema dobivenim podacima (Tab. 76.) najposjećeniji je Narodni muzej u Zadru kojeg je 2014. g. posjetilo preko 54 tisuće posjetitelja. Za pretpostaviti je kako većinu tih posjetitelja čine turisti.

Tab. 75. Posjećenost muzeja u Gradu Zadru 2014. godine

Naziv muzeja	Broj posjetitelja
Narodni muzej Zadar	54.116
Arheološki muzej Zadar	35.211
Muzej Antičkog stakla Zadar	35.088
Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru	20.734

Stranica Prijave 643

Glazbeno-scenske i dramske ustanove postoje samo u Gradu Zadru, a njihova je turistička valorizacija još uvijek slaba. U tom je sektoru posjećenost ustanova značajno niža u odnosu na muzeje: sve glazbeno-scenske i dramske ustanove imale su u sezoni 2013./2014. g. posjećenost manju od Narodnog muzeja Zadar. Preko polovice posjeta imalo je Kazalište lutaka budući da se u njemu predstave održavaju u prosjeku svakog drugog dana. Zbog svog otvorenijeg karaktera, glazbeno-scenske i dramske manifestacije zasigurno su posjećeniji turistički resurs premda nema konkretnih podataka o broju posjetitelja (tab. 57. u prilogu). Ponuda koncertnih dvorana na području UP-a trenutno je ograničena. U tijeku je obnova Kneževe palače u sklopu koje se nalazi koncertna dvorana koja je devastirana za vrijeme Domovinskog rata. Koncerti se uglavnom održavaju u HNK Zadar ili u koncertnoj dvorani Športskog centra Višnjik koja može primiti 600 osoba. Od manifestacija izdvajaju se Glazbene večeri u Sv. Donatu kao jedan od najstarijih glazbenih festivala u Hrvatskoj, Zadarsko kazališno ljeto, Festival suvremene glazbe, međunarodni festival Zadar snova, Film forum Zadar.

Valja spomenuti da se u gradu Zadru nalaze i dvije umjetničke instalacije koje predstavljaju važan element turističke ponude grada: Pozdrav Suncu i Morske orgulje. Obje su smještene na Poluotoku koji predstavlja kulturno-povijesnu jezgru grada s brojnim povijesnim zgradama, spomenicima, ulicama i trgovima.

S obzirom na prikazanu prostornu i vremensku distribuciju kulturne infrastrukture, taj segment donekle ograničava potencijal razvoja kulturnog turizma na područje Gradova Zadra i Nina te na ljetni dio godine. U svrhu razvoja kulturnog turizma, veliku priliku predstavljaju fondovi EU putem kojih se mogu obnavljati kulturna dobra, a dosada su na taj način obnovljeni Kneževa palača, Mali Arsenal, Prolaz Cara Augustina, Vrata sv. Krševana dok je Fond za turizam financirao obnovu Palače Cedulin (u vrijednosti 150.000 eura).

Kulturna dobra u smislu Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (2015) jesu pokretne i nepokretne stvari od umjetničkoga, povijesnoga, paleontološkoga, arheološkoga, antropološkog i znanstvenog značenja, arheološka nalazišta i arheološke zone, krajolici i njihovi dijelovi koji svjedoče o čovjekovoj prisutnosti u prostoru, a imaju umjetničku, povijesnu i antropološku vrijednost, nematerijalni oblici i pojave čovjekova duhovnog stvaralaštva u prošlosti kao i dokumentacija i bibliografska baština i zgrade, odnosno prostori u kojima se trajno čuvaju ili izlažu kulturna dobra i dokumentacija o njima. Prema članku 5. spomenutog Zakon svrha zaštite kulturnih dobra je zaštita i očuvanje kulturnih dobara u neokrnjenom i izvornom stanju, te prenošenje kulturnih dobara budućim naraštajima, stvaranje povoljnijih uvjeta za opstanak kulturnih dobara i poduzimanje mjera potrebnih za njihovo redovito održavanje, sprječavanje svake radnje kojom bi se izravno ili neizravno mogla promijeniti svojstva, oblik, značenje i izgled kulturnog dobra i time ugroziti njegova vrijednost, sprječavanje protupravnog postupanja i protupravnog prometa kulturnim dobrima te nadzor nad iznošenjem i uvozom kulturnih dobara, uspostavljanje uvjeta da kulturna dobra prema svojoj namjeni i značenju služe potrebama pojedinca i općem interesu.

U UP-u Zadru nalazi se 237 kulturnih dobara što čini 52,6 % od ukupnog broja kulturnih dobara Zadarske županije (tab. 58. u prilogu). Od ukupnog broja kulturnih dobara UP-a Zadra najveći udio čine nepokretna kulturna dobra (123), potom pokretna kulturna dobra (111) i nematerijalna kulturna dobra (3). Struktura kulturnih dobara UP-a ukazuje na koncentraciju nepokretnih, pokretnih i nematerijalnih kulturnih dobara na području Grada Zadra (62,4 % svih dobara UP-a), slijede Grad Nin (20) i Općina Preko (19). Svojstvom nematerijalnog kulturnog dobra ističe se Grad Zadar s tradicijskim lončarstvom otoka Iža i govorom zadarskih Arbanasa (Arbanaški govor). Posljednje nematerijalno kulturno dobro UP-a Svetkovina Gospe od Zečeva nalazi se u Gradu Ninu.

Povijesna jezgra grada Zadra zaštićena je kulturno-povijesna cjelina u kojoj dominiraju antički Forum, Crkva sv. Donata kao jedinstven primjer predromaničkog graditeljstva u Hrvatskoj, samostanska vijećnica i zvonik sv. Marije te crkve sv. Krševana i katedrala sv. Stošije kao vrhunski primjeri romaničkog stila. Uz te, dragocjeni su brojni primjeri gotičke, romaničke i barokne sakralne i profane arhitekture (npr. crkva sv. Frane, Gradska loža, Gradska straža, palače plemićkih obitelji, crkva sv. Šime) te graditeljstva iz kasnijih razdoblja.

Uz Grad Zadar, kulturno-povijesna baština od velikog značaja nalazi se u Gradu Ninu gdje je povijesna jezgra grada Nina zaštićena kao kulturno-povijesna cjelina. Iz rimskog razdoblja sačuvan je urbani raster, ostaci velikog antičkog hrama i jedinstveni mozaici iz vile urbane, a na listi nepokretnih kulturnih dobara Republike Hrvatske nalaze se još starohrvatska crkva Sv. Križa te crkve Sv. Anselma i Sv. Nikole te dva starohrvatska broda iz 12. st.

Stara jezgra Sukošana, nepravilnog kvadratnog oblika s kamenim kućama, smještena je na poluotoku (koji zatvara prostranu uvalu s otočićem na kojem se nalaze ruševine gotičke palače nadbiskupa Valaressa) te je također zaštićena kao kulturno-povijesna cjelina, kao i stari dio naselja Bibinje i Vinjerac koji su oboje smješteni na malim poluotocima). Zaštićeno kulturno dobro je i kulturno-povijesna cjelina Novigrada koji je u prošlosti bio središte distrikta koji se protezao od Karinskog mora do Podgorskog kanala, nastala između povijesnih samostana i crkve sv. Kate te utvrde Fortice iznad njega. U Općini Novigrad se nalazi još devet nepokretnih kulturnih dobara.

Registriranim kulturnim dobrima posebno je bogata Općina Preko (11 nepokretnih kulturnih dobara i 9 pokretnih kulturnih dobara) na otoku Ugljanu. Uz crkve i samostane, kulturnu baštinu ove općine čine zaštićene oltarne slike, zbirka starih i rijetkih knjiga, tvrđava sv. Mihovila (najveća utvrda na sjevernodalmatinskim otocima) i ljetnikovci (Registar kulturnih dobara, 2015). Općina Posedarje ističe se sa pet zaštićenih nepokretnih kulturnih dobara, Crkvom sv. Marije, Crkvom sv. Duha, gradinom Budim, Lergovom gradinom te kulturno-povijesnom cjelinom naselja Vinjerac.

Zbog svoje bogate kulturno-povijesne baštine i s njom povezane turističke ponude, Grad Zadar prijavio se 2015. g. za europski grad kulture 2020. pri čemu u aplikaciji stoji da će u projektu sudjelovati šire područje Zadra koje predstavlja kulturno-povijesno i funkcionalno uvjetovanu neraskidivu cjelinu (Zadar 2020, 2015). Zadar, međutim, nije odabran u uži krug, ali već kraća

priprema kandidature otvorila je pitanje analize velikih potencijala za razvoj vrhunskih kulturnih događaja.

U svrhu razvoja ljudskih resursa u kulturnom turizmu u širem zadarskom području na Sveučilištu u Zadru se od 1994. g. izvode studijski programi iz područja kulture i turizma (na preddiplomskoj razini izvodi se studij Kultura i turizam, a na diplomskoj razini studiji Kulturna i prirodna baština u turizmu i Poduzetništvo u kulturi i turizmu), a dragocjeni su i doprinosi proučavanju kulturne baštine na sveučilišnim odjelima za arheologiju, povijest i povijest umjetnosti te na filološkim odjelima.

Ostali turistički sadržaji

Ostali turistički sadržaj obuhvaća javnu turističku infrastrukturu koja se prema istoimenom Pravilniku (2009) smatra da na području turističke destinacije izravno ili neizravno utječe na razvoj turizma i turističke ponude kao što su garaže i parkirališta s organiziranom naplatom, kongresni centri, dvorane (športske, koncertne, kino), klizališta, igrališta (tenisko, nogometno, košarkaško, mini-golf, dječje), zabavni parkovi, kupališta (unutarnji i vanjski bazeni) i prirodna kupališta (plaže uz obalu mora), šetnice kroz šumu, šetnice uz more, biciklističke, jahačke, planinarske, vinske, maslinarske i sl. staze, izletišta i sportsko-rekreacijski centri.

Većina sportsko-rekreacijskih sadržaja UP-a Zadra namijenjena je lokalnom stanovništvu, ali i turistima tijekom turističke sezone (posebice u 1. i 2. zoni.) kada se broj tih sadržaja povećava – otvaraju se sportski tereni u sastavu hotela, turističkih naselja, autokampovima, kao i sportsko rekreativni sadržaji na plažama. Osim multifunkcionalnih sportskih igrališta koja se nalaze u naseljima 1. zone u Gradovima Ninu i Zadru, turistima su u ponudi i teniski tereni, minigolf, nogometna igrališta, košarkaška igrališta, igrališta za odbojku na pijesku i brojna druga igrališta te sadržaji koji se koriste u turističke svrhe. Na području 1. zone privatne poduzetničke inicijative osiguravaju brojne sportsko-rekreacijske usluge kao što je iznajmljivanje bicikla, skutera, plovila, ronilačke opreme, opreme za jedrenje na dasci, usluge parasailinga i brojne druge turističke sportsko rekreacijske usluge. Na području Grada Zadra i Grada Nina postoji konjički klub gdje je moguće unajmiti konje i učiti jahanje. U Gradu Ninu nalaze se dvije jahačke staze, jedna vodi iz Zaton Holiday Resorta preko Bilotinjaka do Kraljičine plaže, a druga ide uz Miljašić Jarugu prema Grbama i Ninskim Stanovima preko Poljica Brig do Dar Mara. Uz to Grad Nin u sklopu turističke ponude nudi obilazak triju vinskih i maslinarskih staza Nin – Žerava, Nin – Ninski Stanovi i Ninski Stanovi – Bokanjac. Također, nedaleko Nina u Žeravi turisti mogu posjetiti farmu magaraca Dar – Mar dok u Općini Vrsi mogu posjetiti kaubojsko selo.

Najveća ponuda aktivnosti sportsko-rekreacijskog sadržaja namijenjenih turistima u 1. zoni, a i unutar UP – a nalazi se u Gradu Zadru gdje turisti imaju na raspolaganju širu ponudu sportsko-rekreacijske infrastrukture i avanturističkih izleta. Tako mogu birati između mogućnosti kajaka i raftinga na rijeci Zrmanji, trekinga u okolici Zadra, sea kayakinga u

Zadarskom arhipelagu, Zadar by Boat – vožnja motornim jedrenjakom, canyoninga, padobranskog tandem skoka, škrapinga te bungee jumpinga na obližnjem Masleničkom mostu. Uz to, u svim općinama 1. zone moguća je šetnja i vožnja biciklom uz more na postojećim šetnicama i biciklističkim stazama. Pri tome se posebice ističe Grad Nin u čijem kraju ima oko 110 kilometara biciklističkih staza koje turistima pružaju priliku za aktivnim odmorom. U Strategiji razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. g. navodi se kako će udio putovanja tijekom kojih je bicikliranje glavna aktivnost ili je bicikl glavno prijevozno sredstvo porasti u idućih 10 godina više od 10 postotnih bodova. Stoga je važno ulagati u daljnji razvoj biciklističke infrastrukture. Najveći broj šetnica implementiranih u turističku ponudu nalazi se Gradu Zadru (Zadarska riva, Perivoj Gospe od Zdravlja, Perivoj Vrulje i Perivoj Maraska, Perivoj kraljice Jelene i Perivoj Vladimira Nazora, parkovna površina duž Obale kralja Petra Krešimira IV) i Gradu Ninu (Obala kralja Petra Krešimira IV, Liburnska obala, Branimirova obala, Obala Spile). Nadalje, u Gradu Zadru nalaze se dva klizališta koja su aktivna tijekom zimskih mjeseci, klizalište na forumu i klizalište ispred trgovačkog centra Supernova.

U 4. zoni od sportsko-rekreacijske infrastrukture turistima u svrhu aktivnog odmora nude se brojna lokalna igrališta za mali nogomet, košarku, odbojku, boćališta i drugi tipovi igrališta koje pretežno koristi domicilno stanovništvo dok turističku sportsko-rekreacijsku ponudu obogaćuju teniski tereni, brojni lokaliteti za ronjenje s uslugama škole ronjenja i ronilačkih tura, najam pedalina, sandolina, kajaka, i dr. Posebno su atraktivne brojne biciklističke i pješačke staze koje presijecaju otoke Ugljan i Pašman, a na nekim od njih se odvija avanturistička utrka Škraping. Na otoku Ugljanu nalazi se 21 pješačka staza namijenjena šetačima i biciklistima. U blizini vrha sv. Mihovil na otoku Ugljanu nalazi se penjalište Željina litica s brojnim penjačkim smjerovima na kojima se posjetitelji mogu penjati tijekom cijele godine. Na otoku ima nekoliko nautičkih marina, vezova i sidrišta koja omogućavaju sigurni vez za nautičare. Tijekom godine sportska društva organiziraju jedriličarske regate koje dodatno obogaćuju turističku ponudu. Uz to, turističku ponudu obogaćuje veliki broj organiziranih izleta od kojih se ističe party krstarenje brodom na otok Ljubavi, pustolovno špiljarenje (Modrić špilja), Posejdonova tura, Big game fishing, Željina litica, biciklističke ture po otocima i lov na plaže.

Općine Posedarje, Novigrad i Ražanac nalaze se u III. zoni gdje od sportsko-rekreacijske infrastrukture uglavnom prevladavaju igrališta za košarku i nogomet namijenjena potrebama lokalnog stanovništva. Tijekom turističke sezone na plažama Novigradskog mora turistima su u ponudi različiti sportski sadržaji u vidu terena za odbojku na pijesku, boćališta, minigolf, najam brodica, najam opreme za surfanje i sl. U neposrednoj blizini III. zone nalazi se poznato skakalište bungeejumpinga na Masleničkom mostu. Od ostalih izleta u ponudi su Jeep safari na Velebitu, posjet Cerovačkim pećinama i špilji Modrić, izlet kanuima po rijeci Zrmanji, a među najatraktivnijim izletima ističe se penjalište u kanjonu Velike Paklenice u sklopu NP Paklenica. U Općini Posedarju poznato izletište je Čelinka, brdo sa kojeg se pruža širok pogled na Posedarje i Novigradsko more. Pješačenje i biciklizam dostupni su turistima na postojećim pješačkim i biciklističkim stazama općina Ražanca, Posedarja i Novigrada. Naselje Novigrad poznato je po

pet kilometarskom uvučenom morskom zaljevu, tzv. fjord uz koji se pruža šetnica. Pored toga, općina provodi projekt uređenja šumsko pješačke staze Preko i Njive u Novigradu u poučne pješačke staze. Staze se prostiru novigradskim zaljevom i produžavaju do maslinika i vinograda u predjelu zvanom Njive do naselja Denone i Narančići na granici s Pridragom.

S obzirom da općine II. zone nemaju formirane turističke zajednice teško je pratiti namjenu sportsko-rekreacijskog sadržaja u turizmu. U Glavnom planu razvoja turizma Zadarske županije navedeno je da se postojećim sportsko-rekreacijskim građevinama i terenima (košarkaška igrališta, nogometna igrališta, boćališta i sl.) pretežno zadovoljavaju potrebe lokalnog stanovništva te iste nisu planirane za turističku ponudu, ali kako se radi o javnim prostorima turisti ih mogu neometano koristiti. Vožnja biciklom iz općina II. zone prema obali moguća je na postojećim prometnicama. Prema podacima dobivenim od Općine Škabrnja turizam kao gospodarska grana još uvijek nije zaživio na tom području već se pojavljuju prve naznake ruralnog turizma te se prema tome navodi kako je jedan od glavnih preduvjeta za razvoj turističke infrastrukture razvoj i izgradnja sportsko-rekreacijskog centra Vlačine koji će se implementirati u buduću turističku ponudu općine. U Općini Poličniku navode da je u planu izgradnja biciklističkih staza te da je prostornim planom predviđena izgradnja sportsko-rekreacijske zone Murvica za koju je teško predvidjeti kada će biti realizirana budući da je riječ o podosta velikom projektu. U Općini Galovcu kao strateški cilj nameće se razvoj turizma kao pokretača podizanja životnog standarda lokalnog stanovništva. Među mjerama koje je nužno provesti za razvoj sportsko-rekreacijskih sadržaja naglašava se uređenje biciklističkih i pješačkih staza te uređenje sportsko-rekreacijske zone.

Pored toga, iz svih JLS-a I., III. i IV. zone UP-a organiziraju se izleti u obližnje nacionalne parkove (NP Paklenica, NP Kornati, NP Krka) i parkove prirode (PP Telašćica, PP Vransko jezero) čime se dopunjuje turistička ponuda UP-a Zadra i čini odmor turista kvalitetnijim.

Prema Bartoluciju (2006) nove tendencije u razvoju turizma pokazuju da promjene u turističkim trendovima zamjenjuju tradicionalne motive odmora s motivima i sadržajima aktivnog odmora. Kako su sport i sportsko-rekreacijski sadržaji ključni motivi i sadržaji aktivnog odmora, njihov razvoj utječe na sadržaj i kvalitetu aktivnog odmora u turizmu. Iz navedenog proizlazi kako je uklopljenost rekreacijskih sadržaja u turističku ponudu u većini JLS-a I., III. i IV. zone UP-a na zadovoljavajućoj razini kada je riječ o aktivnostima poput planinarenja, pješačenja, vožnje biciklom, plivanja i sl. S druge strane JLS u II. zoni nemaju razvijenu sportsko-rekreacijsku infrastrukturu koja bi udovoljila razvoju rekreacijskih sadržaja. U narednom razdoblju valjalo bi istražiti koji su interesi turista spram aktivnog odmora kako bi se mogao razviti individualni pristup gostima obzirom na njihove financijske mogućnosti i time unaprijediti i obogatiti postojeće rekreacijske sadržaje I., III. i IV. zoni, te razviti kvalitetne sportsko-rekreacijske sadržaje u II. zoni koji bi se integrirali u turističku ponudu UP-a.

Garaže i parkirališta s organiziranom naplatom kao dio javne turističke infrastrukture najzastupljenije su na području Grada Zadra gdje postoji ukupno 1.744 parkirnih mjesta s

organiziranom naplatom i javna garaža kapaciteta 650 mjesta (OIL, 2015). Izvan užeg gradskog središta Zadra na parkiralištima se ne vrši naplata. Parkirališta s organiziranom naplatom postoje još u Gradu Ninu (590 parkirališnih mjesta), Općini Sukošanu (8 parkirališta) te u Općini Bibinjama koja ima parkiralište s naplatom na plaži.

652/1056

2.2.4.4. Turističko poslovanje

Podaci dobiveni od FINA-e (2016) o ukupnim prihodima i rashodima po JLS-ima UP-a Zadra i komparabilnim statističkim jedinicama za kategoriju djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (tab. 77., tab. 59. u prilogu) korišteni su za aproksimaciju dobitaka, odnosno gubitaka u turizmu[30]. U Zadarskoj je županiji poslovanje u sektoru pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane u razdoblju 2010.-2014. g. bilo u kontinuiranom gubitku, s tendencijom smanjenja, odnosno približavanja nuli. Navedena su kretanja uvelike ponderirana kretanjima u Gradu Zadru u kojemu su stanje i trendovi gotovo identični, s time da za razliku od Zadarske županije Grad Zadar u 2014. g. bilježi nastavak oporavka dok se gubitak na razini županije blago povećao u odnosu na prethodnu, 2013. g. Zbog nedostatka podataka za cjelovito razdoblje u nekima od JLS-a (Škabrnja, Zemunik Donji, Kukljica), nije moguće izračunati pouzdanu razliku prihoda i rashoda za cijeli UP po godinama, međutim, u 2014. g. za koju postoje cjeloviti podaci ona je iznosila -69.043.394 kn. Valja naglasiti kako bi gubitak UP-a bio manji nego gubitak županije da Grad Nin 2014. g. nije zabilježio izuzetno velik financijski gubitak od preko 20 milijuna kuna što u odnosu na podatke za istu JLS prethodnih godina predstavlja anomaliju.

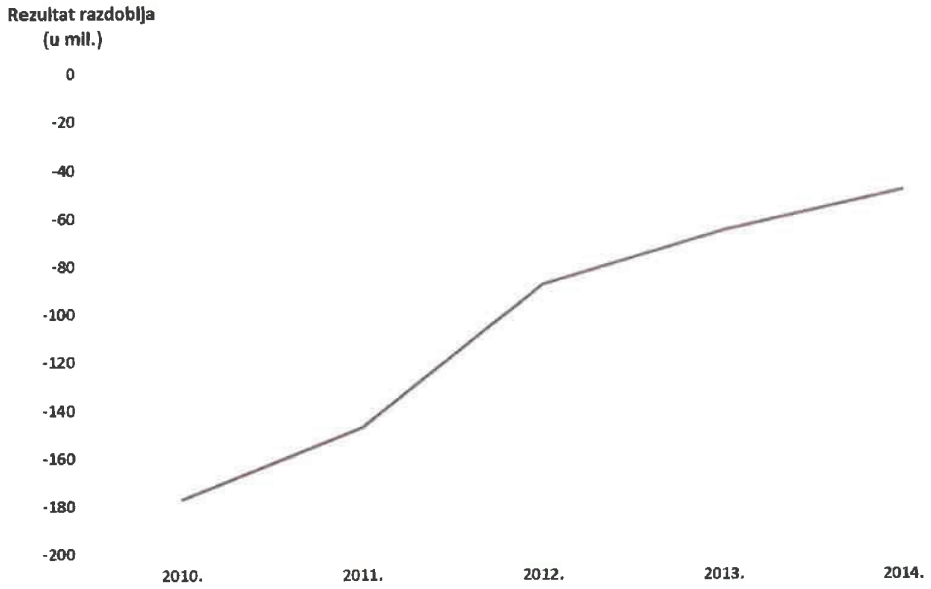
[30] *Pritom valja napomenuti da navedena kategorija sadrži i smještaj u učeničkim i studentskim domovima koji nisu dio turističkog prometa, međutim, zbog nedostatka detaljnije diferencijacije financijskog poslovanja prema djelatnostima nije bilo moguće odrediti koliko od ukupnog dobitka, odnosno gubitka otpada na te specifične djelatnosti smještaja. Promatrani sektor također ne pravi distinkciju između potrošnje lokalnog stanovništva i turista, no nedostatak dodatnih podataka ponovno nas upućuje na korištenje postojećih podataka s uzimanjem njihovih karakteristika u obzir prilikom intepretacije.*

Stranica Prijave 660

Tab. 76. Financijski rezultat razdoblja 2010.-2014. godine po JLS-ima UP-a Zadra

Komparabilna statistička jedinica	Ukupni financijski rezultat razdoblja 2010.-2014. (kn)
Bibinje	1.907.964
Galovac	284.145
Kali	-7.900.458
Kukljica	-743.488
Nin	-20.568.045
Novigrad	41.891
Poličnik	-715.313
Posedarje	874.373
Preko	-2.666.373
Ražanac	-355.675
Sukošan	-5.214.925
Škabrnja	18.528
Vrsi	6.583
Zadar	-527.163.885
Zemunik Donji	-70.303
Zadarska županija	-553.696.875
Republika Hrvatska	-4.078.169.337

Trendovi kretanja razlike prihoda i rashoda u promatranom sektoru u većini su slučajeva kaotični, odnosno prisutne su značajne oscilacije vrijednosti. Jedino Grad Zadar pokazuje već opisanu konzistenciju u tendencijama gubitka razdoblja (Sl. 88.). Budući da se radi o središtu UP-a, trendovi gospodarskog oporavka u turistički orijentiranim djelatnostima predstavljaju dobar zalog za budućnost, iako je trenutno stanje i dalje daleko od idealnog s obzirom na izrazito negativne vrijednosti razlike prihoda i rashoda.

Sl. 88. Rezultat razdoblja u turističkim djelatnostima u Gradu Zadru u razdoblju 2010.-2014. godine

2.2.4.5. Inicijative brendiranja i promidžbe

Na suvremenom turističkom, ali i općenito poslovnom tržištu zasićenom ogromnim brojem destinacija i potencijalnih ulagačkih zona brendiranje mjesta postaje nužnost i preduvjet za kvalitetno pozicioniranje na tržištu. Brendiranje u turističkom smislu (engl. *place brending*) predstavlja oblik promidžbe kroz stvaranje brenda (imena, simbola, dizajna ili njihove kombinacije) mjesta ili regije, a u svrhu postizanja prepoznatljivosti i konkurentnosti destinacije (Gregorić i Skendrović, 2012; Mihevc, 2015). Da bi bio uspješan, brend turističke destinacije treba biti sukladan njenom lokalnom identitetu, a samim brendiranjem formira se osnova za emotivno vezivanje turista s brendiranom destinacijom. Stoga je iznimno važno izdvojiti lokalne proizvode koji imaju potencijal brendiranja i na njima zasnovati turističku ponudu (Geić i dr., 2014).

U Hrvatskoj brendiranje destinacija još uvijek nije u potpunosti zaživjelo i ne koriste ga sve destinacije u istoj mjeri. Prema istraživanju stavova lokalnog stanovništva provedenom prilikom izrade Glavnog plana razvoja turizma Zadarske županije, trećina stanovništva smatra da je pri promoviranju turizma na području UP-a potrebno istaknuti grad Zadar, a posebice Poluotok kao stari dio grada (33,0 % ispitanika), zatim otoke (21,2 %), ostalu prirodnu i kulturnu baštinu (11,7 %) i grad Nin (10,5 %). Ispitanici smatraju da su otoci najslabije korišteni za promociju u turizmu, mada imaju najveći potencijal, a u promociji na turističkom tržištu također je zapostavljeno zaleđe/unutrašnjost (GPRTZŽ, 2013). Za pregled recentnih i aktualnih projekata i aktivnosti vezanih uz promidžbu i brendiranje u JLS-ima UP-a Zadra korišteni su podaci dobiveni od ureda turističke zajednice pojedinih JLS-a kao i od Turističke zajednice Zadarske županije.

Turistička zajednica Grada Zadra je u svrhu brendiranja i promidžbe izdala film pod nazivom „Feel Zadar" koji je obuhvatio turističke proizvode destinacije Zadar, usmjerene na kulturu, wellness/zdravstveni, gastronomiju i aktivni/outdoor turizam. Sve više se koristi internetsko oglašavanje i mobilne aplikacije u turističkoj promiždbi pa su uslijed toga izrađene nove internetske stranice turističke zajednice Grada Zadra, a tiskani su i brojni promidžbeni materijali (planovi grada, biciklističke karte, kalendari događanja itd.). U studenom 2014. g. u Zadru je održan prestižni međunarodni kongres ADAC Reisen Explorer na kojem je prezentirana ponuda grada Zadra i njegove šire okolice, organizirane su radionice po muzejima i razgledavanje povijesne gradske jezgre te gastronomske prezentacije u zadarskim restoranima. Na taj je način turistička destinacija Zadar zajedno s neposrednom okolicom promovirana u globalnom kontekstu. U dosadašnjim gradovima domaćinima ovog kongresa posjećenost je porasla 15-20 % (HTZ, 2014).

Podloga za brendiranje turističke destinacije Nin podrazumijeva jedno od najvažnijih i najbogatijih arheoloških nalazišta u Hrvatskoj. Naime, Grad Nin je u Hrvatskoj poznat pod različitim nazivima kao što su: najstariji hrvatski kraljevski grad, europska destinacija

izvrsnosti, hrvatski Betlehem, prva prijestolnica Hrvata. Velik doprinos promidžbi Nina dalo je proglašenje Nina jednim od najromantičnijih gradova Europe (EuropeanBestDestinations.com) 2015. g. povodom čega je u kolovozu iste godine organizirana manifestacija Romantična noć u najromantičnijoj destinaciji Europe (Nin – kalendar događanja, 2015).

Mjesto Vrsi se sa svojom 34 km dugom obalom promovira kao mjesto brojnih plaža. U tu svrhu (sukladno mogućnostima) plaže se uređuju i u bliskoj će budućnosti biti tipizirane (dječja plaža, romantična plaža, plaža za pse). Uz to, Općina Vrsi planira kandidirati svoje turističke projekte za financiranje iz EU fondova. Općina Ražanac je u sklopu svoje turističke promidžbe sudjelovala na sajmu Place 2GO, a također izrađuje brošure, Mapu mjesta te obnavljaju internet stranicu i šire se na društvenim mrežama.

Općina Sukošan promovira kulturno-zabavne manifestacije koje organizira tijekom cijele godine, premda dominantno u ljetnim mjesecima (ribarske feštice svakog četvrtka od sredine lipnja do sredine rujna, klapske večeri, folklorne večeri, ljetne maškare, trke tovara itd.), a uz to organizira kreativne radionice tijekom cijelog ljeta. Promoviranju destinacije pridonose i dječji festivali, koncerti ozbiljne glazbe, Brudetijada i plivački maraton. Turistička zajednica Sukošan tiska promidžbene materijale na više stranih jezika i razvija informativnu web stranicu.

Jedan od najznačajnijih, iako nedovoljno valoriziranih brendova UP-a koji je postao sastavni dio kulturnog identiteta zadarskog područja je maraskino (maraschino). Maraskino, naime, već ima razvijene asocijacije u percepciji javnosti i potrošača budući da je aroma višnje maraske svojstvena samo višnjama uzgojenim na području sjeverne i srednje Dalmacije, a iza njega stoji višestoljetna povijesna priča i tradicija koja se može iskoristiti u turizmu (Krajnović i dr., 2013; Bralić i Faričić, 2010). Kako su pokazali Oliva i Paliaga (2012) na primjeru Istre, autohtoni proizvodi jedan su od ključnih elemenata lokalnog ili regionalnog identiteta koji se može iskoristiti u promidžbi i brendiranje turističke destinacije.

Premda su inicijative promidžbe i brendiranja nužne za kvalitetno planiranje razvoja turizma, još uvijek brojne općine poput Poličnika, Zemunika Donjeg, Škabrnje i Galovca nisu pokrenule takve inicijative dok u drugim općinama one još uvijek nisu dovoljno razvijene. S obzirom na bogatstvo krajobraznom raznolikošću (uključujući kopnenu i morsku bioraznolikost i georaznolikost) UP Zadar ima snažnu osnovu za brendiranje koju bi valjalo kroz sustavno planiranje iskoristiti. Budući da je u Gradu Zadru pokrenut Film Forum Zadar, javlja se i mogućnost njegova korištenja u razvijanju turističkog brenda. Naime, razvoj filmskog biznisa na zadarskom području povećat će i prilike za korištenje tamošnjih lokacija za snimanje filmova, a upravo je to jedan od najboljih neizravnih načina promidžbe turističke destinacije. Skoko i dr. (2012) tvrde da u zapadnom svijetu gradovi i države plaćaju producentima značajne svote da svoj sljedeći film snime upravo na njihovim lokacijama.

657/1056

2.2.4.6. Zaključak

U UP-u Zadru turizam kao izuzetno važna djelatnost gospodarstva bilježi pozitivne pokazatelje i trendove u recentnom razdoblju. Izuzevši 2014. g. koja je bila u smislu vremenskih uvjeta lošija u odnosu na prethodne godine, UP bilježi porast broja dolazaka i noćenja turista što se, ukoliko izostanu loši vremenski uvjeti, može očekivati i u narednom razdoblju. Prema broju dolazaka i noćenja prednjači Grad Zadar na koji se odnosi nešto više od polovice dolazaka turista i preko trećine svih noćenja. Sekundarno turističko središte prema navedenim pokazateljima je Grad Nin, dok se gledajući prostorne cjeline UP-a izdvaja njegova 1. zona koja bilježi najveći broj dolazaka i noćenja u odnosu na ostale zone. Prepoznatljivost UP-a u stranim državama ogleda se u činjenici da gotovo 85% svih dolazaka i noćenja bilježe inozemni turisti.

Kao što je karakteristično za cjelokupni turizam Hrvatske, tako se i UP susreće s problemom njegove sezonalnosti. Njen intenzitet i izraženost vidljivi su u tome što se preko polovice svih turističkih dolazaka i gotovo dvije trećine noćenja ostvare u samo dva mjeseca – srpnju i kolovozu. Iz navedenog razloga prilikom daljnjeg razvoja turizma izrazito je bitno razvijati selektivne oblike turizma i diversificirati ponudu kako bi se smanjio prenaglašeni sezonalni karakter ovoga područja. Velike mogućnosti ima i oživljavanje i revitalizacija tradicijskih obrta koji bi mogli dopuniti turističku ponudu. S obzirom na potencijale koji proizlaze iz čistog mora, mnoštva otoka, kulturnih i prirodnih znamenitosti, ali i značajne zastupljenosti poljoprivrednog područja (u odnosu na ostale županije Jadranske Hrvatske) iz kojeg proizlazi mogućnost razvoja ruralnog turizma i svih njegovih oblika, može se zaključiti kako je itekako moguće značajnije diversificirati turističku ponudu UP-a i produžiti turističku sezonu na proljetne i jesenske mjesece. Unaprjeđenje kapaciteta turističkih informacijskih centara za kvalitetniju podršku agencijama i lokalnim udrugama u kreiranju specijaliziranih ponuda i organizacija edukacija o mogućnostima razvoja selektivnih oblika turizma (agroturizma, seoskog, cikloturizma, kongresnog turizma, avanturističkih sadržaja...) i integrirane ponude (otoci-obala-zaleđe), organizacija, promocija i subvencioniranje kulturnih, gastronomskih, glazbenih i sportskih događanja izvan sezone te povezivanje poslovnih subjekata u turizmu radi stvaranja integrirane ponude samo su neki od izazova kojima se može ostvariti jačanje izvansezonske turističke ponude.

Unatoč porastu broja postelja, odnosno smještajnih kapaciteta u recentnom razdoblju, u UP-u, kao problem se navodi nedostatak kvalitetnog hotelskog smještaja (5 zvjezdica) kao i kamp-odmorišta. Ulaganjem u hotele posredno se potpomaže i razvoj kongresnog turizma koji bi upotpunio turističku ponudu te pridonio spomenutoj diversifikaciji ponude i produženju turističke sezone. Plaže, koje predstavljaju okosnicu turizma (kupališni turizam), potrebno je kvalitetnim planovima unaprijediti i povećati njihovu kvalitetu. Kod plaža, kao i kod mnogih ostalih pokazatelja u UP-u, postoji izrazita koncentracija pa ih je gotovo polovica smještena na području Grada Zadra. Mnoge plaže zahtijevaju podizanje razine opremljenosti, dok je od izrazite važnosti omogućavanje njihova pristupa invalidima pomoću prikladne infrastrukture,

što imaju tek rijetke plaže. U UP-u postoji izrazito veliki broj prirodnih atrakcija kao i kulturnih znamenitosti i manifestacija. Ovaj aspekt ponude značajno zaostaje za kupališnim turizmom koji dominira turističkom ponudom. Unatoč nedostatnoj razvijenosti kulturnog turizma postoje izrazito povoljni preduvjeti za njegov daljnji razvoj i promociju u nacionalnim i međunarodnim okvirima. Stoga je nužno ulagati u obnovu i rekonstrukciju pojedinih kulturnih dobara te poticati kulturne manifestacije i povezane događaje. Treba napomenuti i kako je s prostornog aspekta velik dio kulturnih ustanova smješten u Gradu Zadru, pri čemu se kao potreba javlja razvoj kulturnih ustanova u ostalim JLS.

Prema korištenim podacima za poslovanje u djelatnosti turizma primjetno je kako je u svim recentnim godinama zabilježen negativan financijski rezultat. Unatoč tome, turističko poslovanje bilježi pozitivan trend kojim se gubitak iz godine u godinu smanjuje te će, ukoliko se nastavi ovaj trend, doći do nule, odnosno eventualno će doći i do pozitivnog financijskog rezultata. Diversifikacija turističke ponude, koja je nužna za održivi i uravnoteženi razvoj, ovome će značajno pridonijeti jer će se smanjiti ovisnost o vremenskim prilikama koje imaju izrazito velik utjecaj na broj dolazaka i noćenja turista u ljetnim mjesecima. Vezano uz diversifikaciju nužno je promovirati ovo područje u sklopu čega važnu ulogu ima brendiranje prostora, ali i samostalne ponude i proizvoda u njemu. Unatoč postojanju pojedinih inicijativa brendiranja, ovaj segment je potrebno značajno razvijati kako bi se cjelokupni UP mogao predstaviti kao jedna turistički komplementarna i povezana cjelina koja nudi raznoliku i mnogobrojnu ponudu. Postojeća kulturna baština vrlo je vrijedan faktor turističke ponude za čiju potpunu turističku valorizaciju nema dovoljno financijskih sredstava. Najprije je potrebna izrada planova upravljanja, konzervatorskih analiza i smjernica za zaštićena područja, lokalitete i objekte kulturne baštine. Nakon toga uslijedit će obnova i rekonstrukcija kulturnih znamenitosti i baštine te izgradnja prateće infrastrukture čime će se omogućiti razvoj novih turističkih proizvoda te promocija lokalnih posebnosti. Za stvaranje kompletnog turističkog proizvoda potrebno je izraditi planove i uvesti suvremene web servise koji kojima će se integririrano razvijati mogućnosti valorizacije prirodne i kulturne baštine.

659/1052

2.2.5.

Poljoprivreda i ribarstvo

Stranica Prijave 657

2.2.5. Poljoprivreda i ribarstvo

Dio UP-a Zadra koji okružuje grad Zadar može se opisati kao *rural-urban fringe*. Pod tim se pojmom u literaturi podrazumijeva prijelazna zona između gusto izgrađene urbane zone i ruralnog prostora u kojoj dolazi do gradijenta u socioekonomskim obilježjima (Fesenmaier i dr., 1979; Njegač i dr., 2010). *Rural-urban fringe* koji okružuje Zadar obilježen je istodobno višim stupnjem urbaniziranosti u odnosu na ruralna područja u istočnom dijelu županije, ali i postojanjem tradicionalnih ruralnih djelatnosti, u prvom redu poljoprivrede s obzirom na položaj u plodnim Ravnim kotarima.

U tom prostoru važna su gospodarska grana i djelatnosti prvog sektora – poljoprivreda, ribarstvo i marikultura. Te su djelatnosti (s naglaskom na ribarstvo i marikulturu) i u Županijskoj razvojnoj strategiji Zadarske županije (2011) prepoznate kao prioritetne za multisektorski gospodarski razvoj. Važne mogućnosti za razvoj poljoprivrede i ribarstva predstavljaju strukturni fondovi Europske unije (prije svega Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj, EAFRD) koji su Hrvatskoj otvoreni za korištenje od stupanja u punopravno članstvo 2013. g. Već je i prije 2013. g. korištenjem pretpristupnih fondova za poljoprivredu i ruralni razvoj Republika Hrvatska stekla važno iskustvo kroz pripremu programa za poljoprivredu. Jedan od glavnih rezultata su svakako lokalne akcijske grupe (LAG-ovi) koji su formirani u sklopu LEADER programa u svrhu integriranog ruralnog razvoja. UP Zadar prostorno je pokriven djelovanjem LAG-ova Bura, Mareta i Laura.

2.2.5.1. Poljoprivredna karakterizacija UP-a

Unutrašnjost UP-a Zadra izuzetno je vrijedan resurs za razvoj poljoprivrede, a u nacionalnom kontekstu to područje pripada jadranskoj ili primorskoj poljoprivrednoj regiji. U proteklom je stoljeću poljoprivreda doživjela strukturne promjene te je u urbanom području Zadra moguće diferencirati tri zone poljoprivrednog razvoja: kopnenu unutrašnjost, priobalje i otoke. Na otocima je kroz 20. st. došlo do deagrarizacije uslijed nepostojanja uvjeta za modernu poljoprivredu zbog plitkih tala s kamenim sadržajem, velikog nagiba terena, usitnjenih, raštrkanih i teže dostupnih posjeda te nedostatka vode u ljetnom razdoblju (Faričić, 2012). Razvoj turizma omogućio je promjenu gospodarske usmjerenosti tradicionalno poljoprivrednih kućanstava koja bi inače vjerojatno rezultirala još većom depopulacijom otoka. U priobalju je litoralizacija kroz još snažniji razvoj turizma i demografski rast dodatno ojačala proces deagrarizacije. Poljoprivreda je ostala relativno značajna gospodarska djelatnost u kopnenoj unutrašnjosti odnosno u Ravnim kotarima gdje postoje povoljni čimbenici za razvoj moderne poljoprivrede. Dobri ekološki uvjeti, za Dalmaciju neuobičajeno velike poljoprivredne površine, mogućnost osiguranja navodnjavanja i dobra prometna povezanost unutrašnje tone te vrlo razvijen turizam u priobalju kao potencijalno značajno tržište za lokalne (tradicionalne,

prepoznatljive, a moguće i ekološki uzgojene) poljoprivredne proizvode čimbenici su koji omogućuju daljnji razvoj poljoprivrede i njihovu integraciju u povezan lokalni gospodarski razvoj UP-a Zadra.

Značaj poljodjelske proizvodnje UP-a Zadra i Zadarske županije relativno je mali u nacionalnom kontekstu, međutim, u lokalnim i regionalnim okvirima taj se odnos mijenja. Osnovne poljodjelske grane su vinogradarstvo, voćarstvo i maslinarstvo, a uz to se proizvode i pšenica, kukuruz za zrno i silažu, ječam, lucerna i krmni usjevi (stočni kelj, ozime smjese). Proizvodnja povrća ograničena je nedostatkom vode i neizgrađenošću sustava navodnjavanja.

Voćarstvo i vinogradarstvo važne su, ne samo poljoprivredne, već općenito gospodarske grane što se prije svega ogleda kroz razvoj prehrambene industrije. Prema podacima Hrvatskog zavoda za poljoprivrednu savjetodavnu službu – Područni ured Zadarske županije, na prostoru UP-a po broju vinogradarskih površina 2011. g. prednjačili su Gradovi Nin i Zadar te općine Sukošan i Ražanac, a svi su dio tzv. Zadarsko-biogradskog vinogorja (Program ruralnog razvoja ZŽ, 2012). U voćarstvu posebnu ulogu ima proizvodnja lokalne sorte višnje – maraske – na temelju koje se u Zadru razvila jedna od vodećih hrvatskih tvrtki za proizvodnju bezalkoholnih i alkoholnih pića, Maraska d.d. Uz višnju, prema Popisu poljoprivrede (2003) u UP-u Zadru važni su još i proizvodnja badema, citrusa i šljiva.

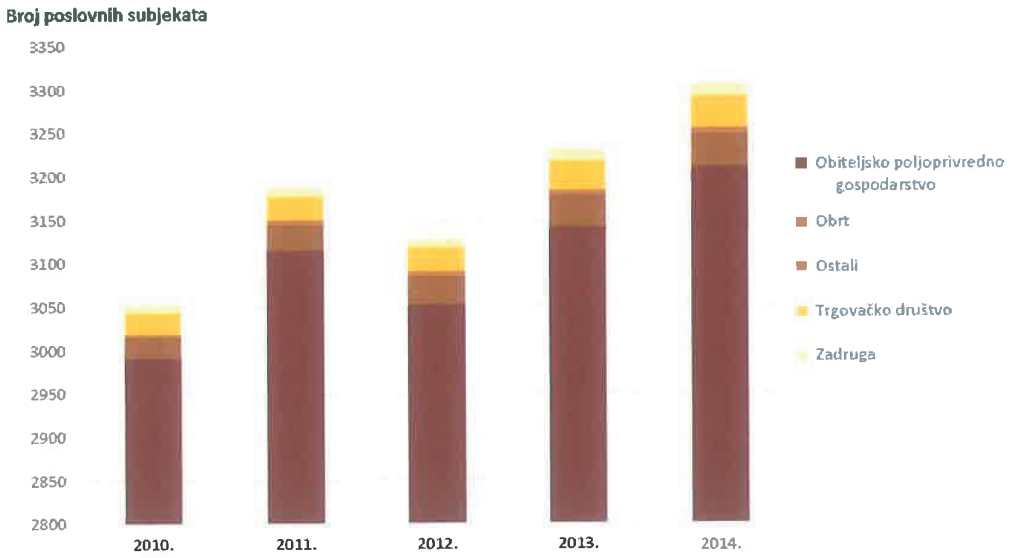
Zadarska županija ima vrlo povoljne klimatske i pedološke uvjete za maslinarstvo s obzirom da je maslina kserofitna biljka koja dobro podnosi sušu. Na otocima je maslinarstvo najvažnija poljodjelska djelatnost, posebice na Ugljanu, Ravi i Ižu (Faričić, 2012). Budući da Hrvatska još uvijek ne zadovoljava svoje potrebe za maslinovim uljem i uvozi ga, a dio domaće proizvodnje usmjeren je na izvoz (Perica i dr., 2010), mogućnosti za daljnji razvoj maslinarstva su velike, a sve veći broj neobrađenih površina mogao bi se uz poticaje prenamjeniti za maslinarsku proizvodnju.

U stočarskoj proizvodnji dominira ovčarstvo. Naime, u dijelu Zadarske županije koji pripada primorskoj regiji, a uglavnom obuhvaća širi prostor UP-a Zadra, uzgaja se više od četvrtine ovaca u Hrvatskoj (Magaš, 2013). Razlog tome je krški okoliš s plitkim tlima i kamenom u sastavu koji otežava ratarsko korištenje. U otočnom dijelu uzgoj koza i ovaca učestaliji je na manjim i udaljenijim otocima koji pripadaju Gradu Zadru nego na otoku Ugljanu (Popis poljoprivrede 2003), ali u apsolutnim iznosima broj stoke je i na tim otocima malen. Valja spomenuti i da je prostor oko Zadra jedno od pčelarskih središta Primorske Hrvatske (Magaš, 2013), a to je potaklo i nastanak predmeta Pčelarstvo na Odjelu za ekologiju, agronomiju i akvakulturu Sveučilišta u Zadru.

2.2.5.2. Trendovi u poljoprivrednom gospodarstvu

U ovom su poglavlju analizirana kretanja u broju poslovnih subjekata registriranih za obavljanje poljoprivredne djelatnosti, ekološkim poljoprivrednim gospodarstvima i površinama te strukturalnim problemima u poljoprivrednoj proizvodnji.

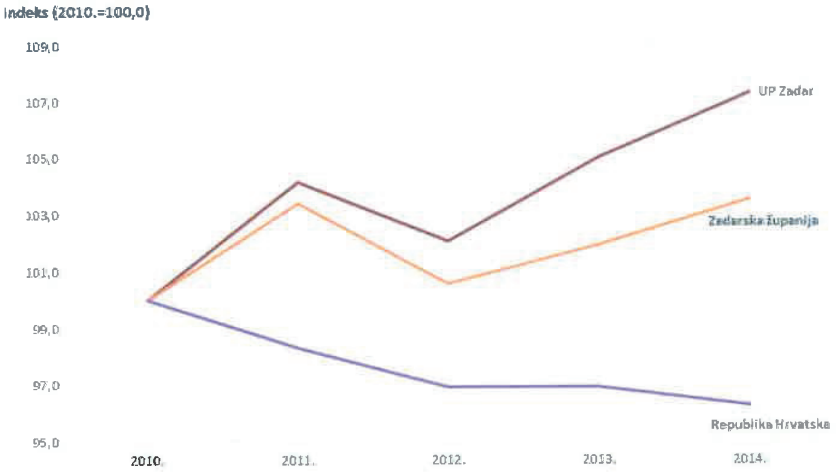
Za razliku od trenda deagrarizacije prisutnog na nacionalnoj razini koji se prije svega ogleda kroz smanjenje broja poslovnih subjekata registriranih za obavljanje poljoprivredne djelatnosti (dalje u tekstu: poljoprivredna gospodarstva), u UP-u Zadru u razdoblju 2010.-2014. g. bilježi se njihov rast (tab. 60., 61. u prilogu). Tako je 2014. g. registrirano 3.307 poljoprivrednih gospodarstava što je porast od 8,3 % u odnosu na 2010. g. Diferencirajući poljoprivredna gospodarstva prema tipu, moguće je uočiti da broj svih tipova raste. Najmanji je porast zabilježen u broju obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava (OPG: 7,3 %) koja, međutim, čine preko 97 % poljoprivrednih poslovnih subjekata (Sl. 89.). Ostali subjekti zabilježili su porast od oko 50 %, a trgovačka društva imala su najveći porast (100,0 %), no treba imati na umu činjenicu da svi oni skupa čine manje od 3 % od ukupnog broja poljoprivrednih gospodarstava pa mali apsolutni brojevi imaju za posljedicu velike relativne pokazatelje.

Sl. 89. Kretanje broja poljoprivrednih poslovnih subjekata prema tipu u UP-u Zadru u razdoblju 2010.-2014. godine

Trend porasta broja poljoprivrednih gospodarstava na području UP-a dobiva na težini kad se usporedi s trendovima na županijskoj, odnosno nacionalnoj razini. Zadarska županija je u razdoblju 2010.-2014. g. zabilježila porast 4,2 % što je gotovo dvostruko manje od UP-a. Na

razini Republike Hrvatske prisutan je suprotan trend te je u istom razdoblju zabilježen pad od 3,5 %. Postojeći trendovi gotovo u cijelosti su odraz kretanja broja OPG-a koji ih oblikuju svojom brojnošću (Sl. 90.). Analizom podataka primjetno je kako se broj poljoprivrednih gospodarstava UP-a značajno povećao u situaciji u kojoj on na razini države neprestano opada. To ukazuje na porast aktivnosti vezanih uz poljoprivredu na području UP-a, ali i Zadarske županije u cjelini što pridonosi diversifikaciji i održivosti gospodarstva.

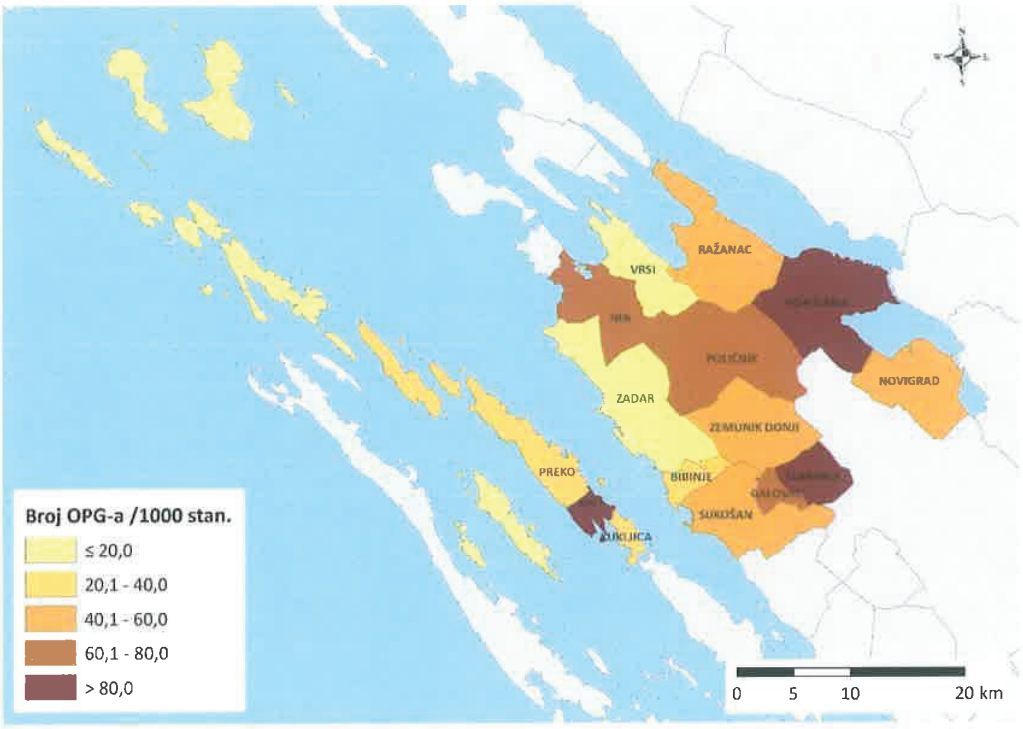

Sl. 90. Kretanje broja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava u UP-u Zadru, Zadarskoj županiji i Republici Hrvatskoj u razdoblju 2010.-2014. godine

G. 2014. na području UP-a Zadra nalazilo se 42,8 % od ukupnog broja registriranih poljoprivrednih gospodarstava Zadarske županije što ukazuje na visoku koncentraciju i važnost poljoprivrede u UP-u. Sličan je odnos udjela OPG-a, kod kojih se 42,7 % njih nalazi u UP-u. Podaci za 2015. g. na razini UP-a nisu dostupni, no na dan 22. 9. 2015. g. u Zadarskoj je županiji bilo registrirano 7.714 poljoprivrednih gospodarstava odnosno 4,3 % svih poljoprivrednih gospodarstava u Republici Hrvatskoj što je još uvijek ispod prosječnog broja poljoprivrednih gospodarstava po županiji (4,8 %). Čak 97,8 % poljoprivrednih gospodarstava čine obiteljska poljoprivredna gospodarstava što je iznad nacionalnog prosjeka (96,9 %) i prosjeka Primorske Hrvatske (96,8 %) (Upisnik poljoprivrednih gospodarstava, 2015).

Na području Grada Zadra nalazi se nešto više od 36 % svih registriranih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava UP-a, a JLS s najvećim brojem OPG-a odreda su smještene na području Ravnih kotara, premda velik broj OPG-a im i Općina Kali (tab. 62. u prilogu). Prema kretanju broja poljoprivrednih gospodarstava u razdoblju 2010.-2014. g. izdvajaju se Općina Zemunik Donji koji je zabilježio porast od 17,5 % te Gradovi Nin (13,6 %) i Zadar (11,9 %). Bolji pokazatelj prostorne raspodjele OPG-a je broj subjekata na 1.000 stanovnika čime se on

dovodi u odnos s demografskim faktorom (Sl.91.). JLS Ravnih kotara imaju najveću poljoprivrednu gustoću pri čemu se ističe Općina Škabrnja u kojoj je u prosjeku svaki deseti stanovnik vlasnik OPG-a. Iznenađuje da je gotovo isto stanje i u Općini Kali u kojoj je 2014. g. registrirano 160 OPG-a što znači da tamo broj OPG-a na 1000 stanovnika iznosi 97,3.

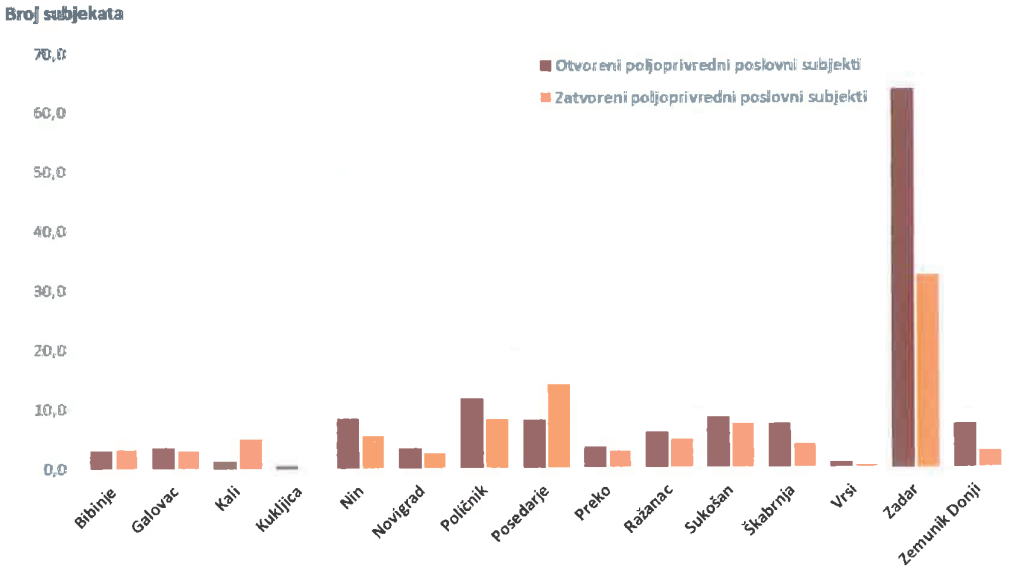

Sl. 91. Broj OPG-a s obzirom na demografsku veličinu JLS-a UP-a Zadra 2014. godine

Otvaranje i zatvaranje poljoprivrednih gospodarstava na području UP-a Zadra karakterizira kaotičan trend u razdoblju 2010.-2015. g. koji je prisutan i na razini Zadarske županije (tab. 63. u prilogu). Primjetno je kako je 2012. i 2015. g. broj zatvorenih gospodarstava premašio broj novootvorenih dok je svih ostalih godina više gospodarstava otvoreno. Zabrinjavajući je porast broja zatvorenih gospodarstava u razdoblju 2014.-2015. g. za čak pet puta dok je istovremeno broj novootvorenih porastao tek za 28,5 %. Na razini Zadarske županije prisutna je nešto lošija situacija uz četiri puta više zatvorenih gospodarstava u 2015. g. u odnosu na prethodnu, uz porast broja novootvorenih od tek 4,3 %. Na nacionalnoj razini trendovi su izrazito negativni te je u 2015. g. zatvoreno četiri puta više gospodarstava nego što ih je novootvoreno. U odnosu na prethodnu godinu porastao je broj zatvorenih gospodarstava četiri puta. Prema trendovima kretanja broja novootvorenih i zatvorenih poljoprivrednih gospodarstava primjetno je kako su kretanja na području UP-a Zadra pozitivnija u odnosu na

županijsku i nacionalnu razinu što potvrđuje veću dinamiku i pozitivnije okruženje vezano uz djelatnost poljoprivrede u UP-u.

Prostorno gledano u razdoblju 2010.-2015. g. samo je u tri JLS UP-a Zadra prosječan broj novootvorenih poljoprivrednih gospodarstava bio manji od prosječnog broja zatvorenih gospodarstava: u općinama Bibinjama, Kalima i Poličniku (Sl. 92., tab. 64., 65. u prilogu). Pritom je negativni trend najizraženiji u Općini Kalima gdje se u prosjeku godišnje otvaralo tek 1,2 poljoprivredna gospodarstva dok se zatvaralo čak 5,0. Nešto manje negativna trend bio je prisutan i u Općini Poličniku gdje je otvarano 8,0, a zatvarano 14,0 poljoprivrednih gospodarstava godišnje. U relativnom smislu pozitivan je trend najveći u općinama Kukljici, Zemuniku Donjem i Vrsima gdje je novootvoreno 2,5-3,0 puta više poljoprivrednih gospodarstava nego što ih je zatvoreno, no jedino je u Općini Zemuniku Donjem taj broj veći od jednog gospodarstva dok u ostalim općinama oscilira oko 0,5 gospodarstava godišnje što znači da je novootvoreno ili zatvoreno jedno ili nijedno gospodarstvo, ovisno od godine do godine. Treba istaknuti i kako su u razdoblju 2010.-2014. g. sve JLS izuzev Općine Kala bilježile je pozitivnu razliku novootvorenih i zatvorenih poljoprivrednih gospodarstava, a izrazitija negativna kretanja prisutna su tek od 2015. g.. Unatoč sveukupnim trendovima koji su pozitivniji u odnosu na županiju i državu, analiza ukazuje na potrebu zaustavljanja postojećih trendova koji su sve negativniji i na potrebu jačanja potpore razvoju poljoprivrednih gospodarstava, odnosno poljoprivrede u cjelini.

Sl. 92. Broj otvorenih i zatvorenih poljoprivrednih poslovnih subjekata po JLS-ima UP-a Zadra 2015. godine

Prema podacima Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja iznesenim u Županijskoj razvojnoj agenciji 2011.-2013. (ŽRS, 2011) Zadarska županija imala je u travnju 2009. g. registrirano 40 ekoloških poljoprivrednih gospodarstava što je više od svih ostalih dalmatinskih županija zajedno. Važnost ekološke proizvodnje neupitna je jer omogućuje održivo gospodarenje prirodnim resursima, a također smanjuje upotrebu umjetnih zaštitnih sredstava (poput pesticida) i mineralnih gnojiva te na ekološki način zbrinjava poljoprivredni otpad.

Prema podacima Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (2016) zabilježen je značajan trend rasta broja ekoloških poljoprivrednih gospodarstava (276,9 %) u UP-u Zadru. Usporedbom s trendovima u Zadarskoj županiji (222,0 %) i Republici Hrvatskoj (166,8 %) primjetan je iznadprosječan trend porasta broja ekoloških gospodarstava što ukazuje na svijest lokalnog stanovništva o važnosti ekološkog uzgoja i njegova potencijala. Promatrajući uvođenje takvog tipa poljoprivrednih gospodarstava kao inovaciju, očekivana je njena pojava u urbanom području odakle se širila prema ostatku županije, a to pokazuje i udio UP-a u broju ekoloških poljoprivrednih gospodarstava u Zadarskoj županiji koji je rastao od 2010. do 2012. g. (sa 26,0 na 38,9 %) nakon čega jača difuzija u agrarnim krajevima Županije te se sukladno tome smanjuje i udio UP-a u broju ekoloških poljoprivrednih gospodarstava u Zadarskoj županiji (smanjenje na 30,4 % u 2015. g.).

Ekološka poljoprivredna gospodarstva (EPG) prisutna su u osam JLS-a UP-a Zadra, odnosno u nešto više od polovice njihova ukupnog broja: Gradovima Zadru i Ninu te općinama Galovcu, Novigradu, Poličniku, Posedarju, Preku i Sukošanu (tab. 66. u prilogu). Opći trendovi u razdoblju 2010.-2015. g. ukazuju na porast broja ekoloških gospodarstava u svim tim JLS-ima, mada se u općinama kao što su Galovac i Sukošan radi o vrlo malim brojevima (porast s 0 na 1, odnosno 2 EPG-a). Udjelom se ističe Grad Zadar u kojem je 2015. g. registrirano 57,1 % svih EPG-a u UP-u, a slijede općine Poličnik (16,3 %) i Novigrad (8,2 %) dok su ostale JLS zastupljene s udjelom manjim od 5,0 %. Blizina Zadra kao potencijalnog tržišta ekoloških proizvoda zasigurno je čimbenik koji ima veliki potencijal za poticaj daljnjeg rasta broja ekoloških poljoprivrednih gospodarstava u UP-u.

S obzirom da nije bilo moguće dobiti podatke o ekološkim poljoprivrednim površinama na razini nižoj od županijske, analizirani su podaci na toj razini. Zadarska županija prednjačila je u razdoblju 2010.-2012. g. prema ukupnim ekološkim poljoprivrednim površinama u Jadranskoj Hrvatskoj (tab. 78.). G. 2013. Splitsko-dalmatinska županija pod ekološkim je površinama prijavila i veliki broj krških pašnjaka te je stoga došlo do promjene koja je statistički neusporediva s razdobljem koje joj je prethodilo. Za 2014. g. bili su nam dostupni jedino podaci za Zadarsku županiju u kojoj su se ekološke poljoprivredne površine povećale za 152,4 ha odnosno 17,7 % u odnosu na 2013. g. Najveći dio ekoloških poljoprivrednih površina čine oranice (34 %), zatim maslinici (29 %), vinogradi (14 %) i krški pašnjaci (13 %) (Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, 2016).

Tab. 77. Ekološke poljoprivredne površine po odabranim županijama Jadranske Hrvatske u razdoblju 2010.-2013. godine

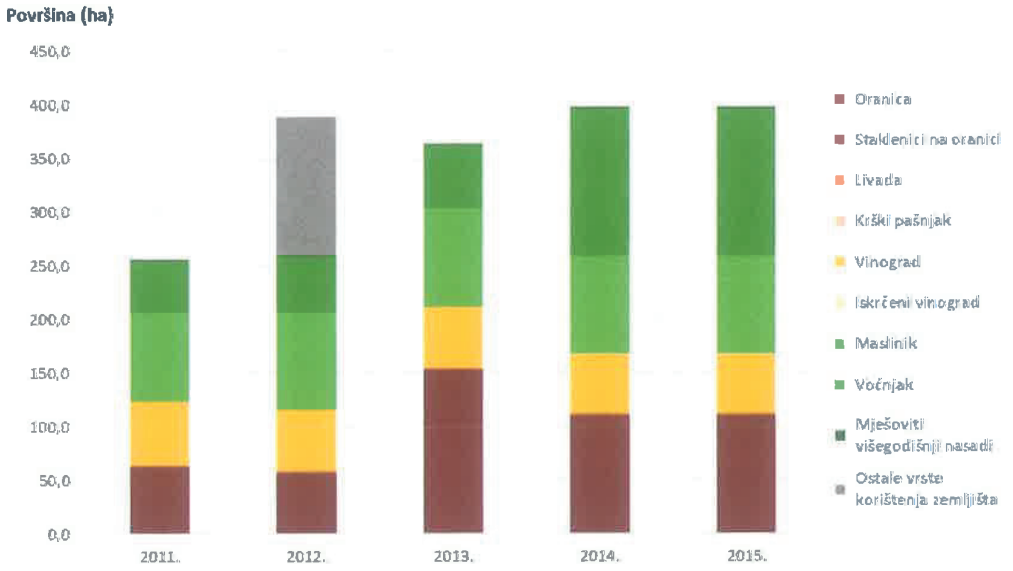
Županija	Površina (ha)				Indeks promjene (2010.=100,0)		
	2010.	2011.	2012.	2013.	2011.	2012.	2013.
Zadarska	1.003,7	854,7	1.085,6	1.428,8	85,2	108,2	142,4
Šibensko-kninska	304,6	417,2	425,7	407,4	137,0	139,8	133,7
Splitsko-dalmatinska	174,9	455,2	387,4	5.711,5	260,3	221,5	3265,6
Dubrovačko-neretvanska	69,7	245,9	154,6	225,5	352,8	221,8	323,5
UKUPNO	*1.552,9*	*1.972,9*	*2.053,3*	*7.773,2*	*127,0*	*132,2*	*500,6*

Kako je već naglašeno, jedan od problema u poljoprivrednoj proizvodnji UP-a je navodnjavanje. Mogućnosti navodnjavanja postaju ključan faktor poljoprivredne proizvodnje u suvremeno doba budući da uslijed klimatskih promjena dolazi do sve veće varijabilnosti padalina i učestalosti suša (Cindrić i dr., 2013). To znači da je za opstanak današnje strukture uzgoja poljoprivrednih kultura potrebno osigurati navodnjavanje kako bi se spriječili gubici koji bi zasigurno doveli do značajnih promjena u toj strukturi. U UP-u se navodnjava vrlo mali dio poljoprivrednih površina, najviše u unutrašnjem dijelu UP-a uz vodotok Bašticu, a razlog tome je što u UP-u prevladavaju ograničeno pogodna tla s ograničenjima koja znatno ugrožavaju produktivnost, dobit i primjenu navodnjavanja (Plan navodnjavanja, 2006). Uzimajući to u obzir, potrebno je za pojedine poljoprivredne površine napraviti specifične planove hidromelioracijskih aktivnosti u svrhu njihova poboljšanja za poljoprivrednu proizvodnju i mogućnosti navodnjavanja.

Podaci dostupni za navodnjavane površine na području UP-a Zadra odnose se na podatke dobivene iz Preglednika ARKOD-a (nacionalnog sustava identifikacije zemljišnih parcela, odnosno evidencije uporabe poljoprivrednog zemljišta) kojeg vodi Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju. Problem prilikom analize navodnjavanih površina korištenjem podataka iz ARKOD-a predstavlja činjenica što se ti podaci odnose na navodnjavane površine koje prijavljuju sami poljoprivredni proizvođači upisani u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava i koji ostvaruju pravo na potpore. Sukladno tome, navedeni podaci nisu cjeloviti, odnosno ne sadrže podatke o svim navodnjavanim površinama. Usprkos tome, analiza podataka ARKOD-a može ukazati na opće trendove u kretanju površine navodnjavanih površina u odnosu na statistički komparabilne jedinice te može pridonijeti uvidu u vrstu površina koje se najčešće navodnjavaju.

Prema navedenom izvoru podataka, 2015. g. navodnjavane površine na području UP-a Zadra iznosile su 360,7 ha (Sl. 93., tab. 67. u prilogu). U odnosu na 2011. g. to je porast od 40,7 %.

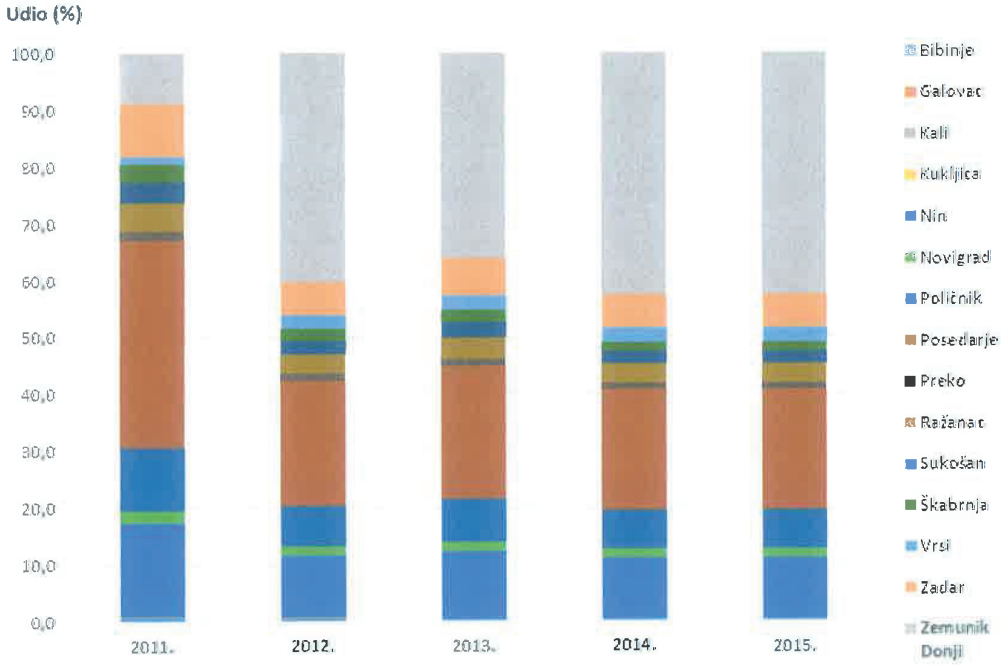
Za usporedbu, navodnjavane površine na razini Zadarske županije povećale su se u navedenom razdoblju za 10,7 %, a na nacionalnoj razini za 15,5 %. Na sve tri razine primjetan je pad veličine navodnjavanih površina na kraju promatranog razdoblja pri čemu je prema relativnim pokazateljima taj pad bio najveći upravo na području UP-a dok je Zadarska županija zabilježila nešto blaži pad. To ukazuje kako se navodnjavane površine izvan UP-a smanjuju slabijim intenzitetom u odnosu na površine unutar UP-a. G. 2015. udio navodnjavanih površina UP-a u ukupnim površinama Zadarske županije iznosio je 28,5 %, što je veliki porast u odnosu na 2011. g. kada je iznosio 20,9 %

Sl. 93. Kretanje veličine navodnjavanih površina prema tipu poljoprivrednog zemljišta u UP-u Zadru u razdoblju 2011.-2015. godine

Na razini JLS-a iz godine u godinu prisutne su promjene prema udjelu navodnjavanih površina (tab. 68. u prilogu). Ipak, 2015. g. najveći dio navodnjavanih površina nalazi se u tri JLS: Zemunik Donji (42,6 %), Posedarje (21,2 %) i Nin (10,6 %) (Sl. 94.). Rast udjela navodnjavanih površina ostvarile su općine Zemunik Donji (33,7 %) i Vrsi (1,1 %) dok je udio svih ostalih JLS-a smanjen, najviše Općine Posedarja (-15,3 %). Općina Kukljica jedina je JLS u UP-u Zadru na kojoj u čitavom promatranom razdoblju nije bilo navodnjavanih površina.

Stranica Prijave 666

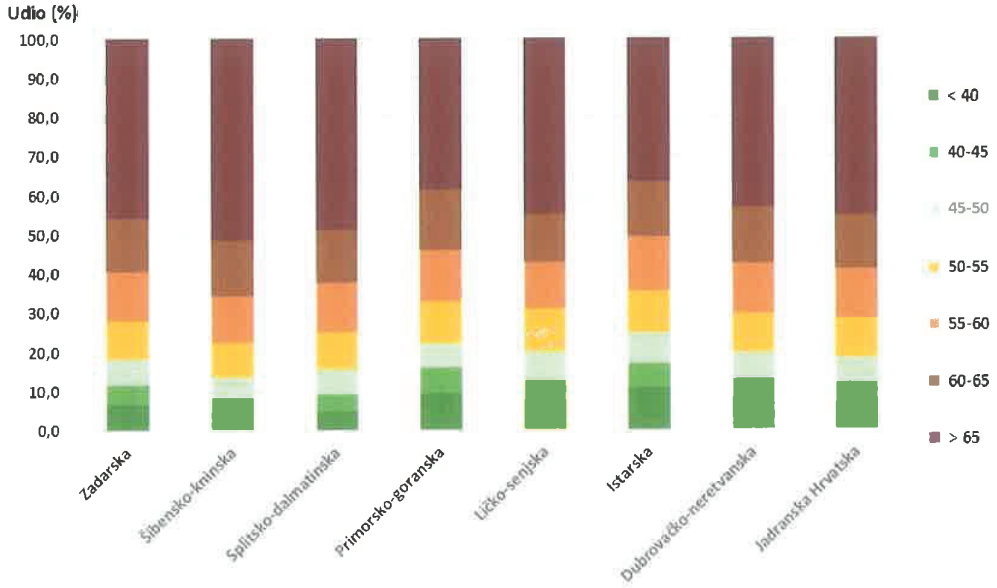

Sl. 94. Kretanje udjela JLS UP-a Zadra u ukupnoj površini navodnjavanih zemljišta u razdoblju 2011.-2015. godine

Neki od najvažnijih problema vezanih za poljoprivredu na razini cijele Hrvatske su usitnjenost zemljišta i neriješeni vlasnički odnosi čime se otežava poljoprivredna proizvodnja u većim razmjerima. Prema podacima Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, u Zadarskoj je županiji 2014. g. prosječna površina zemljišta po poljoprivrednom gospodarstvu iznosila 2,73 ha što je izuzetno mala površina u odnosu na nacionalni prosjek koji iznosi 6,81 ha. U odnosu na Jadransku Hrvatsku (2,59 ha) Zadarska županija ipak ima iznadprosječne vrijednosti što je posljedica plodnih područja Ravnih kotara na području županije te nedostatka plodnog zemljišta u najvećem dijelu ostatka Jadranske Hrvatske. O usitnjenosti zemljišta govori i prosječan broj parcela po poljoprivrednom gospodarstvu koji u Zadarskoj županiji iznosi u prosjeku 7,05 što je manje u usporedbi s prosjekom Hrvatske (8,76), kao i Jadranske Hrvatske (7,57).

Neizostavan dio prilikom analize djelatnosti poljoprivrede je demografski aspekt kod kojeg je važan čimbenik dob poljoprivrednika. U skladu s negativnim demografskim trendovima koji su prisutni na nacionalnoj razini te s još uvijek prisutnim procesima deagrarizacije i urbanizacije, dolazi do kvantitativnih i kvalitativnih promjena stanovništva u ruralnim područjima. Mlado stanovništvo iseljava u gradove te je orijentirano na sekundarne i tercijarne djelatnosti što za posljedicu ima smanjenje broja stanovnika u ruralnim područjima, kao i intenzivan proces starenja stanovništva tih područja. Posljedica toga je izuzetno visok broj starih osoba koje se

bave poljoprivredom što dokazuju podaci iz Upisnika poljoprivrednih gospodarstava koji se odnose na dan 22. rujna 2015. g. Podaci su dostupni na razini županija stoga će sukladno tome biti i analizirani, a odnose se na nositelje OPG-a (dakle ne obuhvaćaju sve poljoprivrednike). Kao i Hrvatska u cjelini, Zadarska županija bilježi izrazito visok udio starijih osoba nositelja OPG-a (stariji od 65 g.) (Sl. 95.). Njihov udio iznosi 45,9 %, odnosno nešto manje od polovice ukupnog broja. U usporedbi s njihovim udjelom na razini Jadranske Hrvatske koji iznosi 45,0 % Zadarska županija ima iznadprosječne vrijednosti. Situacija je dramatična kada se usporedi Zadarska županija s Republikom Hrvatskom. Na nacionalnoj razini udio starih nositelja OPG-a iznosi 38,6 % što ukazuje na izrazito negativne pokazatelje na razini Zadarske županije. Iako je činjenica da je Kontinentalna Hrvatska više orijentirana ka poljoprivredi te sukladno tome postoji veći broj OPG-a, kao i nositelja koji su zbog tradicionalne uloge poljoprivrede u prosjeku nešto mlađi, na području UP-a, kao i Zadarske županije, potrebno je poticati mlade na bavljenje poljoprivredom kako bi se potaknula diversifikacija gospodarstva te kako bi se iskoristili svi potencijali ovog područja. Prvenstvena implikacija ovakvih podataka je po buduće kretanje broja poljoprivrednih gospodarstava. Naime, imajući na umu velik broj vlasnika OPG-a starih 65 i više godina, moguće je očekivati da će u narednom desetljeću doći do naglog povećanja broja zatvaranja OPG-a koje vjerojatno neće biti praćeno povećanjem broja novootvorenih OPG-a jednakog intenziteta.

Sl. 95. Udio OPG-a prema dobnim skupinama u ukupnom broju OPG-a po županijama Jadranske Hrvatske 2015. godine

Okrupnjavanje zemljišta i institucionalna pomoć u tom procesu trebali bi biti jedan od prioriteta u planiranju razvoja UP-a Zadra kako bi se održala poljoprivredna proizvodnja u UP-u. To je posebno važno u socijalnom smislu u JLS-ima u kojima je poljoprivreda još uvijek egzistencijalna djelatnost za dio stanovništva. Drugi prioritet svakako bi trebalo biti daljnje poticanje ekološke poljoprivredne proizvodnje u svrhu postizanja održivog razvoja. U vidu toga valja raditi i na povezivanju ekološke poljoprivrede i turizma kako bi se učvrstio sustav od obostrane koristi i poticao integralni razvoj. Sve to kao i ukupno povećanje ulaganja u poljoprivrednu proizvodnju moglo bi povećati isplativost rada u toj gospodarskoj djelatnosti te potencijalno smanjiti projicirano smanjenje udjela poljoprivrede u ukupnom gospodarstvu s obzirom na broj poljoprivrednih gospodarstava i prihode.

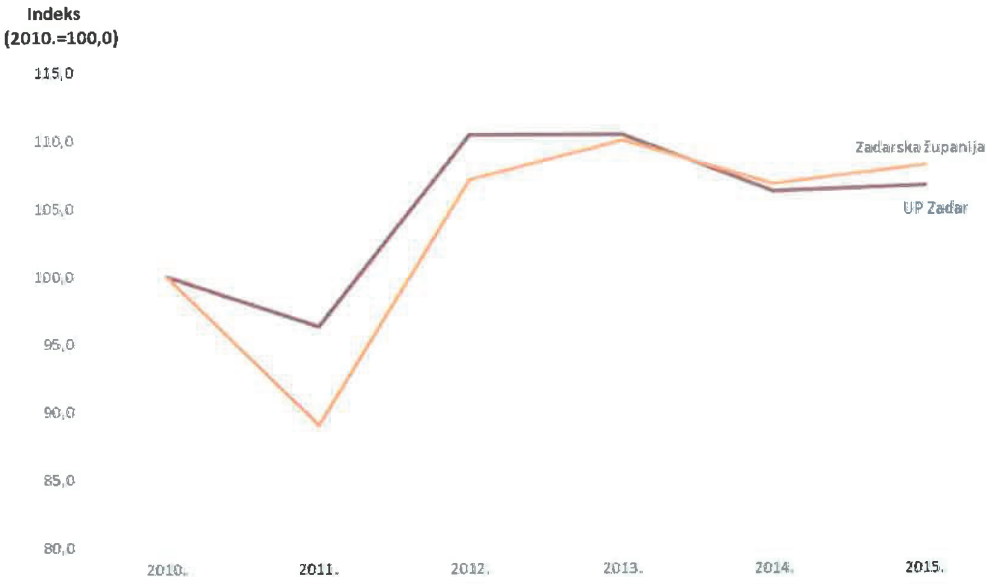
2.2.5.3. Ribarstvo i marikultura

Ribarstvo je u Zadarskoj županiji jedna od najstarijih gospodarskih djelatnosti, a i danas je njena važnost velika. Naime, ribolovnu flotu Zadarske županije čini oko 600 plovila iz čega slijedi da je gotovo petina (19,3 %) hrvatske ribolovne flote locirana u toj županiji (ŽRS, 2011). Ribari Zadarske županije ostvaruju i do 47 % ukupnog ulova ribe i drugih morskih organizama u Republici Hrvatskoj. U ulovu dominira ulov male plave ribe (u prosjeku 96 % u razdoblju 2008.-2011. g.) što je donekle u skladu s ulovom na razini Primorske Hrvatske (u prosjeku 83 % u razdoblju 1998.-2010. g.) (ISOZŽ, 2013). U navedenom je razdoblju Zadarska županija imala najveći ulov među županijama Primorske Hrvatske.

Obalna naselja UP-a Zadra imaju tisućljetnu tradiciju ribarstva. Kali se smatra jednim od tradicionalnih ribarskih središta Dalmacije u skladu s čime je i činjenica da se i danas u općinama na otoku Ugljanu nalazi najveći broj profesionalnih ribara na zadarskim otocima (Faričić, 2012). Prema podacima dobivenim od Udruženja obrtnika Zadar na dan 30. 11. 2015. bilo je 78 aktivnih ribarskih obrta samo na prostoru Grada Zadra. Ribarska flota UP-a Zadra najbrojnija je u Gradu Zadru i Općini Kalima, a ribarenje stanovnici UP-a Zadra obavljaju, sukladno odobrenjima, i izvan granica Zadarske županije.

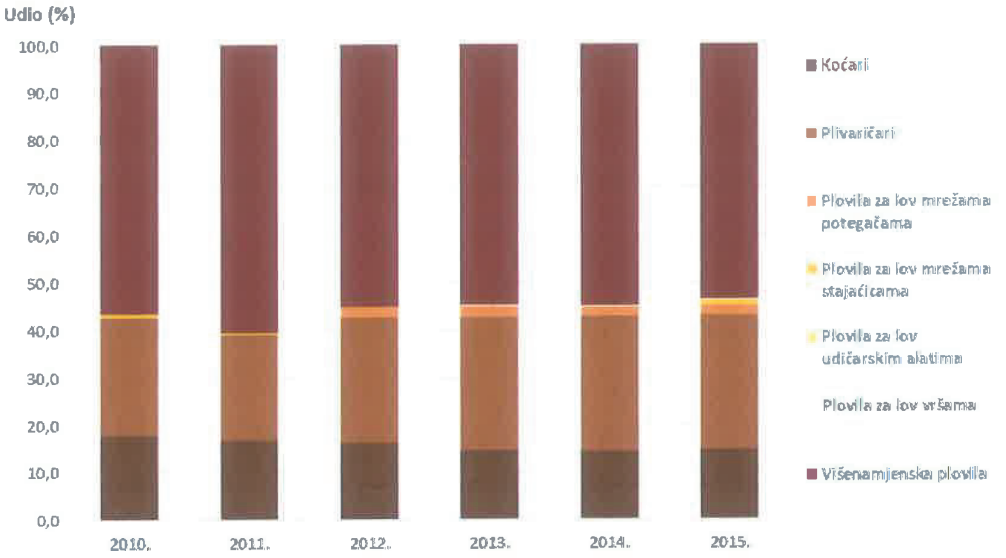
Važan aspekt ribarstva je ribolovna flota, odnosno broj i opremljenost plovila. Na području UP-a 2015. g. bilo je registrirano 258 plovila što je 48,4 % od ukupnog broja plovila u Zadarskoj županiji. Trend promjene broja plovila na području UP-a, ali i Zadarske županije, u razdoblju 2010.-2015. g. je kaotičan te ne postoji kontinuirani trend porasta ili opadanja njihova broja, premda je moguće zaključiti kako su kretanja u obje teritorijalne jedinice prilično koherentna (Sl.96.). Generalno je broj ribarskih plovila u promatranom razdoblju porastao 6,6 % u UP-u Zadru odnosno 8,1 % u Zadarskoj županiji.

Stranica Prijave 670

Sl. 96. Kretanje broja ribarskih plovila u UP-u Zadru i Zadarskoj županiji u razdoblju 2010.-2015. godine

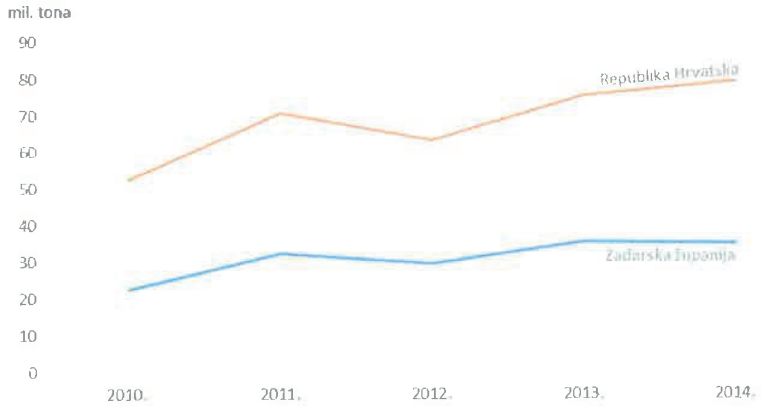
Ribarska plovila se u statistici dijele na kočare, plivaričare, plovila za lov mrežama potegačama, plovila za lov mrežama stajaćicama, plovila za lov vršama, plovila za lov udičarskim alatima i višenamjenska plovila. U UP-u Zadru prevladavaju višenamjenska plovila (53,5 % 2015. g.) nakon kojih su najzastupljeniji još plivaričari (28,3 %) i kočari (14,7 %). Ostale vrste zastupljene su s tek nekoliko plovila. Plovila za lov udičarskim alatima nisu zabilježena na području UP-a ni jedne godine u razdoblju 2010.-2015. g. Kočari u spomenutom razdoblju bilježe pad broja -11,6 % dok se broj plivaričara povećao za 21,7 % (Sl.97., tab. 69. u prilogu). Višenamjenska plovila nisu zabilježila značajnu promjenu, dok ostali tipovi ne bilježe jasne trendove. Na razini Zadarske županije višenamjenska plovila su zastupljenija u odnosu na UP, te čine 61,16 % ukupnog broja plovila (Sl. 97.). U odnosu na UP plivaričari bilježe puno manji udio i čine 17,45 % ribolovne flote, a kočari su nešto zastupljeniji te čine 16,70 %. Plovila za lov udičarskim alatima su prisutna na području izvan UP-a, a radi se o ukupno 2 plovila 2015. g., odnosno tek 0,38 % flote. Trendovi u Zadarskoj županiji ne razlikuju se od onih u UP-u.

Sl. 97. Kretanje udjela ribarskih plovila prema tipu u ukupnom broju ribarskih plovila u UP-u Zadru u razdoblju 2010.-2015. godine

Podaci o broju registriranih plovila dostupni su na razini naselja, stoga je moguće odrediti naselja od izrazita značaja za ribarstvo na području UP-a. Očekivano, najveći prosječni broj plovila u razdoblju 2010.-2015. g. zabilježen je u Gradu Zadru (34,9 %), slijedi već spomenuto, tradicionalno ribarsko naselje Kali (28,3 %) te Kukljica (7,1 %). Ostala naselja su površinom i brojem stanovnika manja te je ostatak plovila raspodijeljen između njih.

Ulov ribe ima generalni trend rasta u Zadarskoj županiji i Republici Hrvatskoj u cjelini (Sl. 98.). U ulovu dominira ulov male plave ribe (tab. 79.) od čega je najzastupljenija srdela koja po ulovu i iskrcaju ribara Zadarske županije čini preko 50 % udjela u ukupnom ulovu srdele te inćun koji čini 42 % ukupnog ulova inćuna u Republici Hrvatskoj.

Sl. 98. Godišnji ulov morskih organizama u Zadarskoj županiji i Republici Hrvatskoj u razdoblju 2010.-20014. godine

Tab. 78. Godišnji ulov morskih organizama prema vrsti u Zadarskoj županiji i Republici Hrvatskoj u razdoblju 2010.-2014. godine

Vrsta organizama	Godišnji ulov (tone)				
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
bijela riba	459.150,47	518.524,82	480.297,12	395.861,25	339.697,83
plava riba	21.457.576,85	31.340.365,00	28.706.441,95	34.483.649,48	33.989.092,18
školjkaši	6.541,00	9.041,80	4.350,00	3.745,50	1.186,00
rakovi	44.129,58	25.769,24	27.393,31	33.746,48	43.557,25
ostali morski organizmi	113.928,90	4.511,90	7.143,40	7.190,70	3.093,34
glavonošci	89.013,30	122.169,79	116.653,66	127.435,44	158.144,96
Zadarska županija	**22.170.340,10**	**32.020.382,55**	**29.342.279,44**	**35.051.628,85**	**34.534.771,56**
Republika Hrvatska	*52.371.010,00*	*70.312.990,00*	*62.964.570,00*	*74.956.100,00*	*78.786.900,00*

Ribarstvo je u europskim politikama prepoznato kao važna aktivnost za razvoj obalnih područja koja obuhvaćaju kako ruralna tako i urbana naselja. U politikama se naglašava potreba održivog razvoja područja ovisnih o ribarstvu, a za takav su razvoj dostupne i potpore iz Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo (EFPR) za razdoblje 2014.-2020. g. Kako bi se mogle iskoristiti

te potpore uveden je, po uzoru na LAG-ove koncept LAGUR-a (lokalne akcijske grupe u ribarstvu, eng. *FLAG*), a u svrhu povezivanja javnog, privatnog i civilnog sektora na polju ribarstva. Tako je na području Zadarske županije 2014. g. osnovan prvi LAGUR – Lostura koji svojim aktivnostima pokriva područje općina Bibinje i Sukošan u UP-u Zadru. Neki od ciljeva osnivanja LAGUR-a Lostura su zajedničke aktivnosti u prikupljanju sredstava, jačanje gospodarstva u svrhu stvaranja, održavanja i poboljšanja radnih mjesta u ribarstvu, doprinos zaštiti i dodavanju vrijednosti ribljim proizvodima putem jedinstvenog znanja, kulture i tradicije te osiguravanje protoka informacija i transfera znanja za napredak u razvoju ribarskog gospodarstva i lokalne zajednice u svrhu poticanja održivog razvoja.

U Zadarskoj su županiji ribari organizirani u zadruge. Ukupno u Županiji djeluje sedam zadruga koje okupljaju 80 zadrugara i zapošljavaju 69 osoba, a 2013. g. ostvarili su 94.263.678 kn prihoda (podaci dobiveni od Hrvatskog saveza zadruga, 2015). S obzirom na prostorni obuhvat i ribarsko-gospodarsko značenje UP-a Zadra, može se očekivati da je između trećine i polovice toga broja zadruga i njihova prihoda ostvareno na području 11 JLS-a UP-a.

U 20. st. u cijelom je svijetu došlo do naglog rasta marikulturne proizvodnje koji je zabilježen i na zadarskom području čemu u prilog govori činjenica da je više od polovice ukupne hrvatske marikulture locirano u Zadarskoj županiji (ISOZŽ, 2013). Uslijed toga su se duž obale i otoka UP-a razvila uzgajališta bijele ribe (Lamjana u akvatoriju Kali, otoka Iža i Oliba), uzgajališta tune (u akvatoriju Kali, otoka Iža i Tuna Velog) te mrjestilište u Ninu (Faričić, 2012). Kavezni uzgoj tune u Kalima koji se javio 1996. g. bio je pionirski potez u Hrvatskoj što je potaklo razvoj prerađivačke industrije u Općini Kali. Tuna se uglavnom izvozi, i to najviše u Japan.

S obzirom na broj uzgajivača i uzgajališta morskih organizama u Zadarskoj se županiji nalazi 18,1 % uzgajivača i 16,3 % uzgajališta Republike Hrvatske (tab. 80., tab. 70., 71. u prilogu.). Pritom su uzgajivači (i uzgajališta) u Zadarskoj županiji primarno usmjereni na uzgoj bijele ribe (33,3 % uzgajivača i 42,4 % uzgajališta u Republici Hrvatskoj).

Tab. 79. Broj uzgajivača i uzgajališta morskih organizama prema vrsti u Zadarskoj županiji i Republici Hrvatskoj na dan 30. studenog 2015. godine

Statistički komparabilna jedinica	Pokazatelj	Bijela riba	Školjke	Tune	Mrjestilište	Ukupno
Zadarska županija	broj uzgajivača	12	15	3	1	31
	broj uzgajališta	25	16	14	1	56
Republika Hrvatska	broj uzgajivača	36	127	4	4	171
	broj uzgajališta	59	266	15	4	344

Najveći udio ulova ribe ide u industrijsku preradu, a manji odlazi na tržište kao svježi prehrambeni proizvod (Magaš, 2013; Ivić, 2014). Prerade ribe temelji se na preradi soljenjem i konzerviranjem tj. proizvodnji ribljih konzervi. U Zadru djeluje tvrtka Cromaris koje je najveće središte uzgoja i prerade ribe i školjaka u Hrvatskoj, a više od polovice proizvodnje plasira na inozemno europsko tržište (Cromaris, 2015). S druge strane, Hrvatska uvozi ribu i druge morske organizme za internu potrošnju, a samo Zadarska županija je, primjerice, 2010. g. uvezla riba i drugih morskih organizama u vrijednosti 30,4 mil. USD (Gospodarska kretanja ZŽ, 2011). Iz toga proizlazi da postoji veliko domaće tržište za ribarsku i marikulturnu proizvodnju koju bi valjalo poticati.

Na području UP-a marikultura je prisutna u 5 JLS: Ninu, Zadru, Kali, Kukljici i Novigradu. U Ninu se nalazi mrjestilište s jednim uzgajalištem. Na području Zadra uzgajaju se bijela morska riba (BMR) u 4 uzgajališta, te tuna u jednom uzgajalištu. U Općini Kali također se uzgajaju BMR (2 uzgajališta) i tuna (2 uzgajališta). U Kukljici se nalaze dva uzgajališta bijele morske ribe, dok se u Novigradu na jednom uzgajalištu uzgajaju školjke. G. 2014. ukupno je 8 ovlaštenika imalo dozvole za korištenje ukupno 13 uzgajališta na području UP-a.

Prema podacima Ministarstva poljoprivrede, Uprave ribarstva (2015) broj uzgajališta na području UP-a Zadra porastao je u razdoblju 2010.-2014. g. za 18,2 % što je mnogo manje u odnosu na porast Zadarske županije (64,7 %). Broj ovlaštenika koji koriste uzgajališta u istom je razdoblju u Zadarskoj županiji porastao za 29,6 % dok UP Zadar bilježi suprotan trend te je došlo do pada -11,1 %. G. 2014. uzgajališta na području UP-a činila su 23,2 % od ukupnog broja uzgajališta u Zadarskoj županiji. Istovremeno, broj ovlaštenika zauzimao je sličan udio (22,9 %). Iako je broj ovlaštenika na području UP-a u promatranom razdoblju smanjen, trendovi kretanja broja uzgajališta ukazuju na porast važnosti marikulture na području UP-a, ali i cijele Zadarske županije. Ovo je pozitivan trend čiji nastavak treba poticati upravo zbog već spomenutog uvoza ribe u Zadarskoj županiji dok istovremeno postoje veliki potencijali za daljnji razvoj marikulture.

Ukupna površina uzgajališta u UP-u iznosila je 2014. g. 482.495 m² što je 22,9 % njihove ukupne površine u Zadarskoj županiji. Površina uzgajališta povećala se u promatranom razdoblju u obje promatrane teritorijalne jedinice pri čemu se povećanje površine u UP-u odnosi u cijelosti na razdoblje do 2012. g., nakon čega slijedi stagnacija. Površina uzgajališta povećala se u županiji za 28,8 % dok porast u UP-u iznosi 17,7 %. To ukazuje kako je marikultura relativno razvijena na cijelom području županije te porast površine, ali i ostalih kategorija, nije vezan samo za područje UP-a. Dopuštena količina izlova bilježi slične trendove kao kretanje površine uzgajališta pa se tako povećanje dopuštene količine na području UP-a u cijelosti odnosi na razdoblje do 2012. g. dok je povećanje na razini županije nastavljeno i nakon te godine. Povećana dopuštena količina na području UP-a porasla je za 23,9 %, dok je na razini županije porast iznosio visokih 46,6 %. G. 2014. dopuštena količina izlova u uzgajalištima na području UP-a iznosila je 4.100 tona što je nešto manje od trećine ukupne dopuštene količine na području županije, odnosno više od udjela u ukupnim županijskim površinama uzgajališta.

Prema analiziranim trendovima primjetno je kako marikultura na području UP-a, ali i cijele županije, ima sve veće značenje. U razdoblju 2010.-2014. g. gotovo svi analizirani pokazatelji (izuzev broja ovlaštenika u UP-u) zabilježili su porast vrijednosti. Kod analize trendova na području UP-a valjda obratiti pažnju na stagnaciju svih pokazatelja u razdoblju nakon 2012. g. Usporedbom s trendovima na županijskoj razini primjetno je zaostajanje UP-a u razvoju marikulture što ukazuje na potrebu snažnijeg poticanja njezina razvoja, odnosno ponovno pokretanje pozitivnih trendova u budućnosti.

Važan problem koji se sve više uočava u cijelom Jadranu je preveliki izlov ribe (ISOZŽ, 2013) koji u dugoročnom planu može dovesti do gospodarske krize na području ribarstva koja će značajno pogoditi ribare u UP-u. S druge strane, prema marikulturi se razvio snažan otpor lokalnog otočkog stanovništva budući da kavezni uzgoj ribe koji je u kontinuiranom porastu nije prilagođen malim akvatorijima poput kanala između otoka te dolazi do promjene ekosustava (prvenstveno do razvoja nove biocenoze zbog povećanja količine organskih tvari), smanjene su mogućnosti plovidbe, ribarima je onemogućen pristup pojedinim dijelovima mora (Faričić, 2012). Stoga bi u planiranju UP-a jedan od prioriteta trebalo biti planiranje održivog gospodarenja morem koje bi uključivalo intenzivnije praćenje ribljeg fonda i utjecaja marikulture na marinski okoliš te, ukoliko je potrebno, premještanje uzgajališta riba na prikladnije lokacije.

U Programu razvoja sektora ribarstva Zadarske županije 2013.-2015. g. (2013) određena je vizija prema kojoj bi Zadarska županija 2020. g. trebala postati centrom ribarstva Jadranske regije. U svrhu toga će se nastojati stvoriti održiv, ekonomski stabilan sektor ribarstva s razvijenom infrastrukturom, jakim ljudskim potencijalima i uređenim tržištem. Uz to, razrađenim mjerama i poticajima nastojat će potrošnju ribe i tehnološku razvijenost sektora dovesti na razinu zemalja EU.

2.2.5.4. Zaključak

Poljoprivreda, ribarstvo i marikultura su u UP-u Zadru djelatnosti od iznimne važnost stoga su u Županijskoj razvojnoj strategiji prepoznate kao prioritet za multisektorski i polifunkcionalan gospodarski razvoj. Unutrašnjost UP-a Zadra (prostor Ravnih kotara) izuzetno je vrijedan resurs za razvoj poljoprivrede. Poljoprivreda je u Ravnim kotarima unatoč procesima deagrarizacije ostala relativno značajna gospodarska djelatnost. Pozitivna obilježja ovog prostora su dobri ekološki uvjeti, velike poljoprivredne površine, mogućnosti navodnjavanja, dobra prometna povezanost te blizina potencijalnog tržišta za poljoprivredne proizvode. Osnovne poljodjelske grane su vinogradarstvo, voćarstvo i maslinarstvo, a prostor oko Zadra je i jedno od pčelarskih središta Primorske Hrvatske. Mogućnosti za daljnji razvoj maslinarstva su velike, osobito na otocima, a velik broj trenutno neobrađenih površina mogao bi se uz poticaje prenamijeniti za maslinarsku proizvodnju, što je velik potencijal za budući razvoj otoka u sklopu UP-a. Od stočarstva, gospodarski je najvažnije ovčarstvo jer se u Zadarskoj županiji uzgaja više od četvrtine ovaca u Republici Hrvatskoj. U UP-u Zadru u razdoblju 2010.-2014. g. zabilježen je porast broja poslovnih subjekata registriranih za obavljanje poljoprivredne djelatnosti te je 2014. g. zabilježeno njih 3.307. Većinu takvih subjekata (97,0 %) čine obiteljska poljoprivredna gospodarstva, čija se trećina nalazi na prostoru Grada Zadra. Međutim, najveći porast broja OPG-a bilježe općine Ravnih kotara. Iako podatci ukazuju na daleko veći broj ekoloških poljoprivrednih gospodarstava u usporedbi s ostalim jadranskim županijama, poželjno je povećati njihov broj i ojačati razvoj kako bi ekološki poljoprivredni proizvodi UP-a Zadra imali iznimnu kakvoću te postali prepoznatljiv brend na tržištu. Uz to potrebno je subvencioniranje ekološke poljoprivredne proizvodnje te povećati broj edukacija za poljoprivrednike i zadruge o mogućnostima i potencijalima ekološke poljoprivrede. Najveći problem u poljoprivrednoj proizvodnji UP-a je navodnjavanje koje će biti ključno za razvoj poljoprivrede i sprječavanje gubitaka. Stoga je potrebno za pojedine poljoprivredne površine napraviti specifične planove hidromelioracijskih aktivnosti u svrhu njihova poboljšanja za poljoprivrednu proizvodnju i mogućnosti navodnjavanja. Navodnjavanje, okrupnjavanje zemljišta, rješavanje vlasničkih odnosa i institucionalna pomoć u tom procesu trebali bi biti jedan od prioriteta u planiranju razvoja poljoprivredne proizvodnje u UP-u. Osim toga, visok potencijal leži u povezivanju ekološke poljoprivrede i turizma.

Ribarstvo je djelatnost koja odlikuje Zadarsku županiju i u čemu je ona na samom vrhu u Republici Hrvatskoj (gotovo petina hrvatske ribolovne flote, do 47,0 % ukupnog morskog ulova itd.). Ribarska flota UP-a Zadra najbrojnija je u Gradu Zadru i Općini Kali, a povećanje broja plovila bilježi pozitivan trend od 2011. g. Ribarstvo karakterizira i dobra organiziranost ribara kroz zadruge, a 2014. g. osnovan je i prvi hrvatski LAGUR (lokalna akcijska grupa u ribarstvu). Više od polovice ukupne hrvatske marikulture locirano je u Zadarskoj županiji, a razvijena su uzgajališta bijele ribe i tune (najviše na Ugljanu) te mrjestilište u Ninu. Riba i ostali proizvodi u marikulturi se dobrim dijelom izvoze na inozemno europsko tržište, dok se istovremenu uvozi riba u Zadarsku županiju. Iz navedenog proizlazi zaključak kako postoji veliko domaće tržište

za ribarsku i marikulturnu proizvodnju koju je potrebno dodatno poticati i nadomjestiti domaćim proizvodima. S druge strane, prema marikulturi se razvio otpor među lokalnim otočkim stanovništvom s obzirom da kavezni uzgoj ribe dovodi do promjene kvalitete ekosustava, smanjenja mogućnosti plovidbe, a ribarima je onemogućen pristup pojedinim dijelovima mora. Stoga bi u planiranju UP-a jedan od prioriteta trebalo biti i planiranje održivog gospodarenja morem koje bi uključivalo intenzivnije praćenje ribljeg fonda i utjecaja marikulture na marinski okoliš te, ukoliko je potrebno, premještanje uzgajališta riba na prikladnije lokacije.

Razvoju navedenih djelatnosti pridonosi i rad lokalnih akcijskih grupa – Bura, Mareta i Laura te navedeni LAGUR Lostura. Njihovu djelatnost treba i dalje poticati te dati podršku pri izradi i provedbi svojih lokalnih razvojnih strategija. Daljnji razvoj poljoprivrede i ribarstva zasigurno će biti olakšan uz financiranje iz europskih fondova kroz mjere Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske. Razvoj poljoprivrede trebao bi se temeljiti na intenzivnijoj poljoprivredi Ravnih kotara, ali i povećanje ekološke poljoprivrede. Potrebno je na razini UP-a ojačati prehrambenu prerađivačku industriju kako bi se u potpunosti iskoristio potencijal poljoprivrednih površina UP-a. U okviru ribarstva i marikulture također je potrebno ojačati prerađivačku industriju na otocima gdje bi gospodarski uzlet smanjio negativne demografske trendove te pridonio socio-ekonomskoj promjeni stanovništva otoka. To znači da su potrebna dodatna ulaganja nabavu ribarske i marikulturne opreme i razvoj ribarske infrastrukture poput ribarskih luka, iskrcajnih mjesta i ostale ribarske infrastrukture.

681/1056

2.3.

Urbano okruženje

Stranica Prijave 679

2.3. Urbano okruženje

U sklopu analize urbanog okruženja analizirane su kvaliteta urbanog okoliša, izloženost ekološkim rizicima i klimatskim opasnostima, upravljanje javnim urbanim površinama komunalna i prometna infrastruktura urbanog područja, infrastruktura za internetsku povezanost te sustav urbanog prijevoza. Svrha sveobuhvatne analize, osim određivanja osnovnih karakteristika i razvojnih trendova u domeni urbanog okruženja na području UP-a Zadra, jest i identifikacija postojećih i potencijalnih problema kako bi se što brže i kvalitetnije pristupilo njihovom rješavanju i prevenciji.

683/1056

2.3.1.

Gospodarenje urbanim okolišem i izloženost rizicima

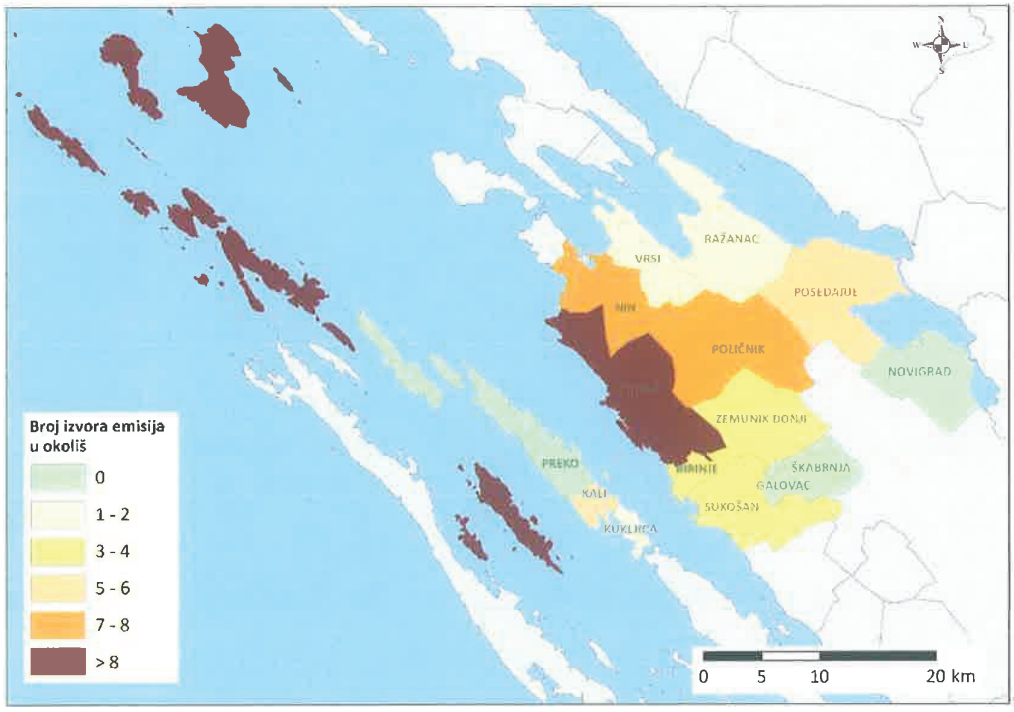
Stranica Prijave 681

2.3.1. Gospodarenje urbanim okolišem i izloženost rizicima

U ovom poglavlju naglasak je na kakvoći i onečišćenosti osnovnih sastavnica okoliša: vode, zraka i tla, otpadu kao osnovnom i najproblematičnijem produktu urbanog okoliša, analizi izloženosti prirodnim i antropogenim rizicima i klimatskim opasnostima te mjerama prevencije rizika, prilagodbe okolišnim promjenama i ublažavanju njihovih posljedica u svrhu kratkoročno i dugoročno održivog razvoja UP-a.

Važan razlog visoke kakvoće okoliša UP-a Zadra je činjenica da je velik dio industrije nakon Domovinskog rata prestao s radom ili smanjio kapacitet rada, a time i količinu emisije CO_2 u okoliš dok su novija postrojenja građena prema strožim regulativama (Babić i dr., 2011).

U Registru onečišćavanja okoliša (ROO) na području UP-a Zadra za 2014. g. je zabilježeno 218 izvora emisija u okoliš, od čega 77,1 % na području Grada Zadra (Sl. 99.) s tim da je važno naglasiti da se na otocima koji ulaze u sastav Grada Zadra nalaze samo dva izvora i to na otoku Velom Ižu. Gledajući cijelu Zadarsku županiju, u UP-u Zadru koncentrirano je 64,3 % izvora emisija, iako ono čini tek četvrtinu površine Županije.

Sl. 99. Izvori emisija u okoliš po JLS-ima u UP-u Zadru 2014. godine

Stranica Prijave 682

PRAZNA STRANICA

2.3.1.1. Kvaliteta i onečišćenost zraka

Danas sve veći zdravstveni problem postaje onečišćeni zrak koji ima stalni i dugotrajni utjecaj na zdravlje stanovništva, a posebice urbane populacije. Osim izravnog utjecaja na zdravlje, onečišćenje zraka, a posebice povećanje koncentracije stakleničkih plinova, dovodi i do globalne promjene klime na Zemlji. Iz tog razloga Republika Hrvatska poduzima i ima u planu poduzeti niz mjera zaštite i poboljšanja kakvoće zraka u svrhu zaštite i očuvanja zdravlja, prirodnog okoliša i materijalnih dobara.

Stanje kvalitete zraka na nekom se području određuje na temelju godišnjih izvješća o razinama onečišćenosti i ocjeni kvalitete zraka s mjernih postaja. Na području UP-a Zadra, međutim, nema postaja državne ni županijske mreže za praćenje kakvoće zraka, no u razdoblju 2003.-2008. g. provodila su se mjerenja u Gradu Zadru (na lokacijama Gaženica, Puntamika i Poluotok) u okviru Programa zaštite zraka na području grada Zadra. Sve tri mjerne postaje u praćenom su razdoblju kontinuirano pokazivale kvalitetu zraka I. kategorije, iako je ona najugroženija na prostoru industrijske zone Gaženica (Babić i dr., 2011). Naime, prema članku 24. Zakona o zaštiti zraka (2014) onečišćenost zraka kategorizira se u tri kategorije: I. (čist ili neznatno onečišćen zrak), II. (onečišćen zrak: prekoračene su granične vrijednosti), III. (prekomjerno zagađen zrak: prekoračene su tolerantne vrijednosti i ciljne vrijednosti za ozon). Kategorije kvalitete zraka utvrđuju se za svaku onečišćujuću tvar posebno i odnose se na zaštitu zdravlja ljudi, kvalitetu življenja, zaštitu vegetacije i ekosustava.

Nakon 2008. g. kvaliteta zraka se ne prati na mjernim postajama lokalne mreže, već se povremeno provode mjerenja kvalitete zraka posebne namjene preko pokretnih automatskih mjernih postaja. G. 2011. i 2014. provedena su posebna mjerenja u cilju utvrđivanja kvalitete zraka na području grada Zadra u okolici uređaja za pročišćavanje otpadnih voda (UPOV) Centar (Program zaštite zraka, 2015).

687/056

Tab. 80. Kvaliteta zraka na pokretnim mjernim postajama u gradu Zadru u razdoblju 2003.-2008. godine te u godinama 2011. i 2014.

Godina / razdoblje	Mjerna postaja	Mjereni parametar	Kvaliteta zraka (kategorija)
2003. - 2008.	Gaženica	SO_2, dim, UTT	I
	Puntamika	SO_2, dim, UTT	I
	Poluotok	SO_2, dim, UTT	I
2011.	Pokretna automatska u blizini uređaja za pročišćavanje otpadnih voda Centar	SO_2, NO_x, H_2S, O_3, PM_{10}, ULČ, metali, F^-, Cl^-, NH^{4+}, merkaptani	Kako je po Uredbi o graničnim vrijednostima onečišćujućih tvari u zraku (NN 117/12), za utvrđivanje kategorije kvalitete zraka, mjerenja potrebno provoditi neprekidno tijekom jedne godine, navedenim mjerenjima dobiveni rezultati ne mogu se uspoređivati s Uredbom, ali mogu biti indikativni i ukazivati na stanje kakvoće zraka.
2014.	Pokretna automatska u blizini uređaja za pročišćavanje otpadnih voda Centar	SO_2, CO, NOx, NH_3, H_2S, O_3, merkaptani	Kako je po Uredbi o graničnim vrijednostima onečišćujućih tvari u zraku (NN 117/12), za utvrđivanje kategorije kvalitete zraka, mjerenja potrebno provoditi neprekidno tijekom jedne godine, navedenim mjerenjima dobiveni rezultati ne mogu se uspoređivati s Uredbom, ali mogu biti indikativni i ukazivati na stanje kakvoće zraka.

Prema Registru onečišćavanja okoliša (ROO) na području UP-a Zadra za 2014. g. je zabilježeno 48 izvora emisija u atmosferu od čega se 79,2 % nalazi na području Grada Zadra. Podaci o onečišćenju zraka štetnim spojevima na području UP-a Zadra dostupni su samo za područje Grada Zadra, a dani su u Programu zaštite zraka, ozonskog sloja, ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe klimatskim promjenama za područje grada Zadra iz 2015. godine (Program zaštite zraka, 2015). Osnovni zagađivači su emisije ugljikovog i sumpornog dioksida koji predstavljaju značajne stakleničke plinove, a sumporov dioksid ima i nepovoljan utjecaj na zdravlje ljudi i drugih organizama. Emisija ugljikovog dioksida (CO_2) najviše je zastupljen zagađivač zraka, a u 2013. godini iznosila je 224,9 kilotona (kt) na području Grada Zadra. Najveći udio u ukupnoj emisiji CO_2 u 2013. g. ima cestovni promet koji doprinosi sa 70 %, dok sektori izgaranja goriva u industriji, uslugama i kućanstvu ukupno doprinose sa 16,8 %, a sektor necestovnih vozila i strojeva sa 11,7 %. Emisija CO_2, međutim, u razdoblju od 2010. do

2013. g. bilježi trend smanjenja (od 9 %). Smanjenju je najviše doprinio cestovni promet (s 6 % smanjenja emisije), a kao posljedica smanjene potrošnje benzinskog goriva za 50 % i ukapljenog naftnog plina za 62 % u cestovnom prometu te smanjenja broja cestovnih vozila kao i smanjenje potrošnje benzinskog goriva u necestovnim vozilima i strojevima (uporaba u kućanstvu i industriji) za 51 %. Također, u istom razdoblju u sektorima nepokretnih energetskih izvora dogodilo se smanjenje emisije CO_2 za 18 %, a kao rezultat znatno manje potrošnje loživih ulja. Emisija sumpornog dioksida (SO_2) u 2013. g. na području Grada Zadra iznosila je 90,1 tona. Emisiji je najviše doprinio sektor izgaranja goriva u kućanstvu s 42,2 %, a značajan doprinos imali su i sektori izgaranje goriva u industriji (23,8 %) i izgaranje goriva u uslužnim djelatnostima (23,5 %). Nešto manji doprinos ukupnoj emisiji SO_2 imao je sektor necestovna vozila i strojevi s 8,6 %. Doprinos pomorskog i cestovnog prometa je zanemariv (≈1 % svaki). Emisija SO_2 na području Grada Zadra je u razdoblju 2010.-2013. g. smanjena za 72 %. Spomenuto smanjenje rezultat je korištenja goriva s manjim masenim sadržajem sumpora u energetskim nepokretnim izvorima (industriji, uslugama i kućanstvu), plinofikacija Grada Zadra te stroži standardi za kvalitetu goriva (sadržaj sumpora u dizelu i benzinu) u cestovnom prometu i necestovnim vozilima i strojevima.

Primarni izvori zagađivanja su dakle promet, kućna ložišta, industrija i energetika. Zagađenje iz prometa najveće je u ljetnom dijelu godine za vrijeme turističke sezone kada se broj vozila na prometnicama umnogostručuje. Kućna ložišta postaju značajan izvor emisije aeropolutanata u zimskom dijelu godine budući da se većina kućanstava grije na drva, ugljen i naftne derivate. Manje opasan, ali postojan izvor onečišćenja zraka su kamenolomi u Općini Bibinje i Gradu Zadru (istočni dio) iz kojih se u šire područje emitira prašina koja se taloži na okolnim naseljima (Babić i dr., 2011). Značajan momentalni izvor prašine, ali i stakleničkih plinova su požari, prvenstveno šumski koji su najčešći uz obalni pojas gdje se nalaze šume alepskog bora koje u sušnom razdoblju lako planu.

G. 2012. Zadarska županija je donijela Program zaštite i poboljšanja kakvoće zraka na području Zadarske županije za razdoblje 2012.-2015. u kojem su kao primarni ciljevi postavljeni:

- nadograditi sustav za praćenje emisija i kakvoće zraka;
- uspostaviti informacijski sustav za praćenje kakvoće zraka;
- održati I. kategoriju zraka u gradovima i naseljima u kojima je ona ustanovljena 2003. g. te postići I. kategoriju u dijelovima naselja u kojima je utvrđena niža kategorija kakvoće zraka);
- smanjiti emisije štetnih tvari koje utječu na regionalnu i globalnu onečišćenost;
- smanjiti emisije svih glavnih izvora (promet, energetika, industrija, ložišta).

U planskom razdoblju za koje se radi ova Strategija trebalo bi uspostaviti sustav za mjerenje i praćenje kakvoće zraka koji bi obuhvatio: nabavu kemijskolaboratorijskih instrumenata, razvoj sustava upravljanja kvalitetom zraka (razvoj ljudskih kapaciteta i infrastrukture, uvođenje GIS-a za upravljanje kakvoćom zraka) i mrežu postaja za praćenje kvalitete zraka u UP-u na temelju koje će se za sljedeće plansko razdoblje moći utvrditi konkretnije mjera za postizanje

i očuvanje visoke kakvoće zraka u UP-u. Sustav javnog grijanja ili plinofikacija mogu biti jedan oblik rješenja za smanjenje aeropolucije u zimskom dijelu godine kad se najviše koriste kućna ložišta na drva.

2.3.1.2. Kvaliteta i onečišćenost voda

Relevantni podaci o kakvoći vode na razini cijele Zadarske županije pa tako i u UP-u Zadru prikupljaju se od strane Zadarske županije te Zavoda za javno zdravstvo Zadar. G. 2013. Zadarska je županija provela kontrolu ispravnosti vode za piće, ispravnosti površinskih i podzemnih voda te ispravnosti voda za rekreaciju (uključujući i ispitivanje kakvoće mora). Svaka od tih kontrola pokazala je manje od 15 % neodgovarajućih uzoraka odnosno neispravnosti vode za korištenje, međutim nije poznato jesu li ti izvori bili locirani na području UP-a Zadra. Veća pozornost nadležnih institucija posvećena je praćenju kakvoće mora kao jedne od važnih stavki kupališnog turizma, koje se na morskim plažama sedam priobalnih županija kontinuirano provodi od 1989. g. temeljem Programa praćenja kakvoće mora za kupanje u Republici Hrvatskoj. Osnovni ciljevi Programa su zaštita zdravlja kupača i zdravstveno prosvjećivanje javnosti, gospodarenje plažama u svrhu očuvanja njihovih prirodnih vrijednosti i održive uporabe, praćenje izgradnje kanalizacijskih sustava, te funkcioniranje postojećih, utvrđivanje izvora onečišćenja i njihove sanacije, objavljivanje rezultata kakvoće mora u svrhu turističke promidžbe morskog okoliša RH i informiranje javnosti. Program se provodi sukladno Uredbi o kakvoći mora za kupanje (2008) kojom je u hrvatski zakonski okvir uvedena Direktiva EU o upravljanju vodom za kupanje (Grad Zadar, 2016).

Zavod za javno zdravstvo Zadar redovito ispituje kakvoću mora na plažama Zadarske županije. Pri ocjenjivanju se na svakoj plaži prikupi 10 uzoraka tijekom godine na temelju kojih se izrađuje godišnja ocjena kakvoće mora. Prema Izvješću o kakvoći mora na morskim plažama Zadarske županije (2014) ispitivanja kakvoće mora u 2014. g. provodila su se u razdoblju od 21.05.2014. do 03.10.2014. g. i obuhvatila su 86 točaka (plaža) te je uzorkovano ukupno 864 uzorka. Prema pojedinačnim ocjenama tijekom 2014. g. 848 uzorka (98,14 %) ocijenjeno je kao more izvrsne kakvoće, 9 uzoraka (1,04 %) kao more dobre kakvoće te 7 uzoraka (0,80 %) kao more zadovoljavajuće kakvoće. Prema godišnjoj ocjeni za 2014. godinu na području Županije, 85 plaža (98,84 %) spada u kategoriju izvrsne kakvoće mora dok jedna plaža (1,16 %), plaža Bazen (Zadar) spada u kategoriju dobre kakvoće mora.

Prema ispitivanju kakvoće mora na plažama donesena je ocjena za razdoblje 2011.-2014. g. s obzirom na koju je kakvoća mora samo na jednoj plaži u UP-u Zadru ocijenjena dobrom (plaža Jadran u Gradu Zadru) dok je na svim ostalim plažama kakvoća ocijenjena izvrsnom. To je ujedno i jedina plaža u Zadarskoj županiji koja za navedeno razdoblje nije ocijenjena izvrsnom. U razdoblju 2012.-2015. g. broj plaža na kojima je kakvoća mora ocijenjena izvrsnom u UP-u i Zadarskoj županiji smanjio se za jednu budući da su plaže Vitrenjak i Jadran (obje na području Grada Zadra) ocijenjene dobrom kakvoćom (tab. 82.).

Uz to Zavod za javno zdravstvo Zadar je tijekom 2014. g. vršio ispitivanja prema smjernicama za provedbu kriterija Plave zastave na nekoliko plaža UP Zadar. Riječ je o plaži Jaz (Općina Preko), plaži hotelskog kompleksa Borik (Zadar, 2 točke), plaži Turističkog naselja Zaton (2 točke) i plaži Kolovare u Zadru.

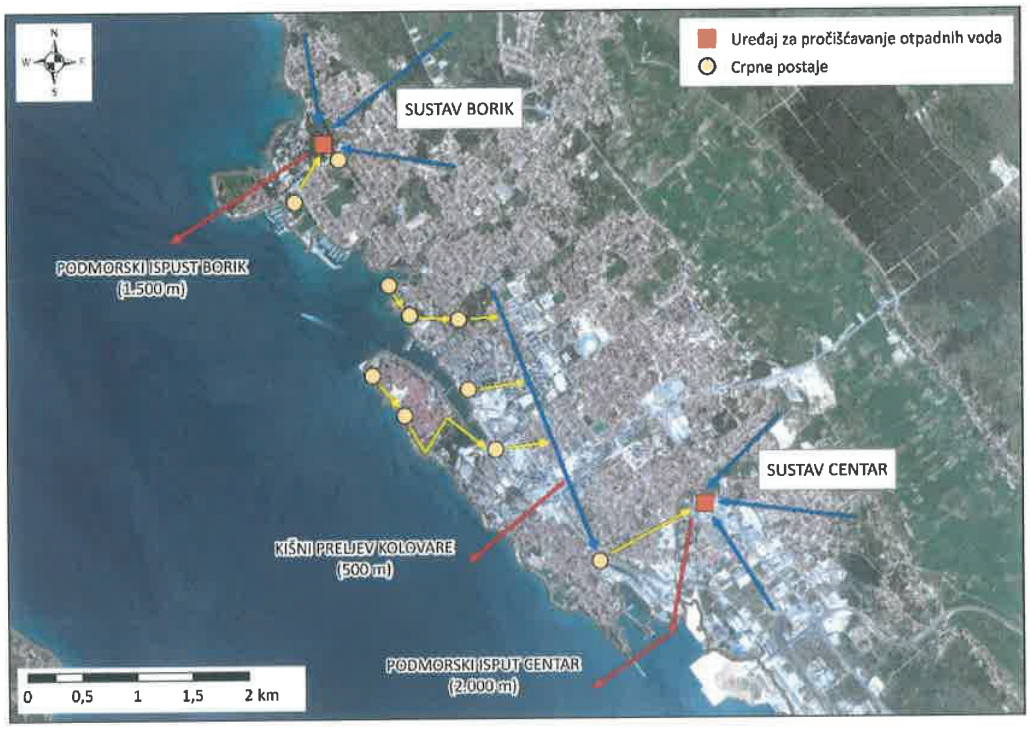
Analizom je utvrđeno kako je područje UP Zadar bogato ponudom prostora plaža što odgovara daljnjem razvoju UP-a kao destinacije sunca i mora, posebice kada je riječ o moru koje je ocijenjeno kao more izvrsne kakvoće. Uočena je velika koncentracija plaža u 1. zoni, posebice Gradu Zadru čime se javlja potreba za ravnomjernijom prostornom raspodjelom plaža kako bi se smanjio pritisak na središte UP-a. Po završetku Regionalnog programa uređenja i upravljanja morskim plažama plažni će se prostori moći opremiti odgovarajućim sadržajima ovisno o segmentima potrošača kojima će biti namijenjeni, a što će povećati i racionalizirati dosadašnje nekontrolirano korištenje tih prostora.

Tab. 81. Kakvoća mora na plažama po JLS-ima UP-a u razdoblju 2011.-2014. godine

Komparabilna statistička jedinica	Broj plaža prema utvrđenoj kakvoći mora 2011.-2014. godine				Broj plaža prema utvrđenoj kakvoći mora 2012.-2015. godine			
	izvrsna	dobra	zadovo-ljavajuća	nezadovo-ljavajuća	izvrsna	dobra	zadovo-ljavajuća	nezadovo-ljavajuća
Bibinje	1	0	0	0	1	0	0	0
Kali	1	0	0	0	1	0	0	0
Kukljica	1	0	0	0	1	0	0	0
Nin	6	0	0	0	6	0	0	0
Novigrad	1	0	0	0	1	0	0	0
Preko	6	0	0	0	6	0	0	0
Ražanac	2	0	0	0	2	0	0	0
Sukošan	2	0	0	0	2	0	0	0
Vrsi	1	0	0	0	1	0	0	0
Zadar	26	1	0	0	25	2	0	0
UP Zadar	**42**	**1**	**0**	**0**	**41**	**2**	**0**	**0**
Zadarska županija	*85*	*1*	*0*	*0*	*84*	*2*	*0*	*0*
Republika Hrvatska	*885*	*17*	*5*	*10*	*858*	*11*	*8*	*7*

Najvažniji zagađivač mora u recentnoj prošlosti bile su fekalne otpadne vode koje predstavljaju potencijalni rizik od zaraznih bolesti prilikom korištenja morske vode za rekreaciju i kupanje.

Međutim, uslijed novih propisa te unaprjeđenja kanalizacijske infrastrukture taj je problem značajno smanjen. Prema podacima trgovačkog društva Odvodnja d.o.o. Zadar prikupljene otpadne vode u Gradu Zadru obuhvaćaju oko 75 % ukupnih otpadnih voda iz kućanstava i gospodarstva te se sustavom odvodnje transportiraju na pročišćavanje. Dva uređaja za pročišćavanje – Centar i Borik – od 2009. g. ispuštaju potpuno pročišćenu vodu u more kontroliranim dugačkim podmorskim ispustima (1.503 m - Borik i 2.000 m - Centar) (Sl. 100.). Na području Kolovara nekadašnji podmorski ispust pretvoren je u kišni preljev duljine 500 m koji djeluje kroz razrjeđenje vode kišnicom prije ispusta u more. Prema podacima Agencije za zaštitu okoliša (2015) kakvoća mora u 2015. g. ocijenjena je izvrsnom na svim mjernim postajama u UP-u (sve JLS s koje imaju morsku obalu). Usporedbe radi, prema podacima iznesenim u ŽRS Splitsko-dalmatinske županije (2011) za 2010. g., kakvoća mora duž obale je opadala od Zadarske preko Šibensko-kninske do Splitsko-dalmatinske županije.

Sl. 100. Prostorna skica sustava odvodnje otpadnih voda u Gradu Zadru 2015. godine

U Izvješću o stanju okoliša Zadarske županije (2013) stoji kako je u cijeloj Zadarskoj županiji zabilježena samo jedna prijava izlijevanja fekalija u vodozaštitnim zonama (vodozahvat Boljkovac, Grad Nin). U istom izvješću također se navodi da značajnu opasnost po morski okoliš predstavljaju balastne vode (iz velikih brodova koji dolaze u zadarsku luku) koje omogućuju prijenos potencijalno invazivnih organizama prirodno nastanjenih u morima i oceanima diljem

svijeta u osjetljivi ekosustav zatvorenog Jadranskog mora. Problematika je složena jer balast omogućuje sigurnost i stabilnost broda te stoga pronalaženju optimalnog rješenja treba pristupiti pažljivo i pokušati uspostaviti ravnotežu između gospodarske djelatnosti i zaštite okoliša. Nautički turizam također znatno opterećuje marinski okoliš, najčešće neriješenim adekvatnim zbrinjavanjem otpada te otpadnih i kaljužnih voda s brodova. Nažalost, u Hrvatskoj se ne prikupljaju sustavni podaci o onečišćenjima u marinama stoga nije moguće analizirati njihov utjecaj (Izvješće o stanju okoliša u Zadarskoj županiji, 2013). Moguće intervencije za unaprjeđenje kvalitete okoliša voda trebale bi biti usmjerene u izgradnju, obnovu i nadogradnju postrojenja za prikupljanje otpada u moru (kolektori), pročišćavanje otpadnih voda i septičkih jama te postrojenja za obnovu mulja te aktivnosti nabavke i instalacije uređaja za prihvat i obradu sakupljenog otpada s mora.

2.3.1.3. Kvaliteta i onečišćenost tla

U Hrvatskoj još uvijek nije uspostavljeno sustavno praćenje kvalitete i onečišćenosti tla zbog čega ne postoji mnogo podataka o stanju tla ni za UP Zadar. U kopnenom dijelu UP-a, u zoni Ravnih kotara, tla su nešto veće dubine uslijed duljeg pedogenetskog procesa čime je dosegnut i viši stupanj razvijenosti tala koja su međutim naknadnim antropogenim zahvatima perturbirana. Osnovno ograničavajuće obilježje tih tala je nedostatna vlažnost uslijed čega je ograničena i njihova agrarna produktivnost. Na otocima su tla plića, posebice na padinama, također imaju nepovoljne uvjete vlaženja, a na istočnim stranama plodnost tala smanjena je i zbog povišenog udjela soli donošene vjetrom.

Osnovni izvori onečišćenja tla na području UP-a Zadra su poljoprivreda (upotreba pesticida, izljevi strojnih ulja), promet (izljevi ulja, taloženje ispušnih plinova), nepropisno odlaganje otpada (PPZŽ, 2006; Bašić, 2014) te industrija i ratna događanja (tab. 83.). Osim toga treba spomenuti i gubitak tla do kojeg dolazi uslijed izgradnje (posebice nelegalne), pretjeranog i nepravilnog poljoprivrednog korištenja tla (npr. pretjerana ispaša) te deforestacije čime se povećava podložnost tla eroziji vjetrom i vodom što je posebno važno u UP-u zbog učestalosti bujičnih tokova i jakih vjetrova.

Tab. 82. Pregled onečišćenja tla u UP-u Zadru

približna lokacija	vrsta onečišćenja	izvor onečišćenja	utjecaj	izvor podatka
okolica Nina	onečišćenje bakrom	intenzivna poljoprivreda	uvjetno nepovoljan za biljke, a u visokim koncentracijama otrovan za životinje	Halamić i Miko, 2009
Ravni kotari	onečišćenje kromom	eksploatacija boksita	uvjetno otrovan za ljude i životinje	Halamić i Miko, 2009

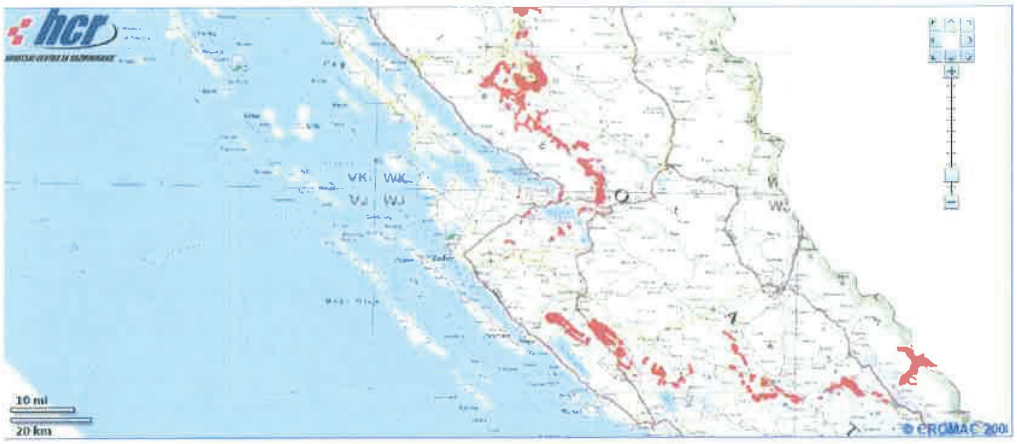
Stranica Prijave 691

	onečišćenje minama	ratna djelovanja	opasne po ljude i životinje	MIS portal, 2015
uže područje Zadra	onečišćenje kromom	industrijski otpad	vrlo otrovna za sve organizme	Halamić i Miko, 2009
	onečišćenje nusproduktima organskih kemikalija	proizvodnja organskih kemikalija	nepovoljan za različite organizme	Izvješće o stanju okoliša, 2013
	onečišćenje polikloriranim bifenilima	ratna djelovanja i nesmotrene manipulacije elektropostrojenja	vrlo otrovni za sve organizme	Izvješće o stanju okoliša, 2006
naselje Ražanac	moguće onečišćenje organskim onečišćujućim tvarima i teškim metalima	proizvodnja i prerada metala	otrovno za sve organizme	Izvješće o stanju okoliša, 2013

U Izvješću o stanju okoliša i programu zaštite okoliša Zadarske županije iz 2006. g. navodi se da je, kao posljedica ratnih djelovanja te nesmotrene manipulacije elektropostrojenja, tlo Zadarske županije na više lokaliteta onečišćeno vrlo toksičnim polikloriranim bifenilima (PCB-ima). Istraživanja koja je u razdoblju 1997.-2005. g. provodio Zavod za istraživanje mora i okoliša Instituta Ruđer Bošković pokazala su da koncentracije PCB-a u zemljištu na dvije lokacije (trafostanica Zadar TS 110/35 kV te trafostanica nekadašnje Tekstilne industrije Zadar) desetak i više puta premašuju razine za koje se smatra da je potrebna sanacija. Zbog spore razgradivosti, svojstva bioakumuliranja unutar hranidbenog lanca i mogućnosti širenja krškim sustavom, potrebno je što prije izvršiti sanaciju tih lokaliteta.

Specifičan oblik zagađenja tla na području UP-a Zadra predstavljaju minski sumnjiva područja, iako se njihova površina neprekidno smanjuje razminiranjem. Kako je vidljivo na Sl. 101., na području UP-a ipak nema puno minski sumnjivih površina. Prema podacima Hrvatskog centra za razminiranje (2015) u UP-u Zadru minski sumnjiva područja još uvijek postoje u općinama Posedarje, Novigrad, Sukošan, Zemunik Donji i Poličnik. Usporedba s ostalim područjima Zadarske, Ličko-senjske te Šibensko-kninske županije pokazuje da je na području UP-a površina minski sumnjivih područja prilično mala, no ne smije se zanemariti jer još uvijek predstavlja opasnost po život ljudi u onečišćenim općinama.

Stranica Prijave 692

Sl. 101. Minski sumnjiva područja šireg područja Zadra i Zadarske županije na dan 31. 12. 2014. (označeno crveno)

2.3.1.4. Klimatske opasnosti

Analiza klimatskih promjena i njihovih posljedica važan je preduvjet za predviđanje trendova prirodnih rizika. Klimatske promjene imaju značajne posljedice i u društvenom i u gospodarskom kontekstu te se posljednjih desetljeća sve više očituju u prostoru: u cijeloj je Hrvatskoj uočen porast prosječne temperature, smanjuje se količina padalina, a raste broj suhih dana dok su klimatski ekstremi postali sve učestaliji – prije svega se to odnosi na toplinske valove, broj vrućih dana, trajanje suše i učestalost nepogoda povezanih s vjetrom što se izravno odražava na urode i prinose poljoprivrednih kultura te utječe na kvalitetu života lokalnog stanovništva (Cindrić i dr., 2010, 2013). Glavni klimatski utjecaji s kojima se suočavaju JLS UP-a Zadra su suša, poplava, oskudica vode, porast razine mora, toplinski valovi, valovi ekstremne hladnoće i snježnih padalina, oluje i požari u prirodnim područjima. U prosjeku se u UP-u Zadru svakih deset godina javlja toplinski val koji dovodi do suše, problema u vodoopskrbi te bolesti koje posebno ugrožavaju stanovništvo starije dobne skupine. Grad Zadar prepoznao je važnost uključivanja problematike klimatskih promjena u urbano i prostorno planiranje te se opredijelio za smanjenje utjecaja klimatskih promjena na cijelom svom području. Stoga je u okviru projekta EU Cities Adapt izrađena Vizija pripravnosti Grada Zadra na klimatske promjene i pripadajući akcijski plan kojima su definirani ključni ciljevi važni za dugoročan održiv razvoj područja usklađen s trendovima klimatskih promjena. Također, Grad Zadar je u prosincu 2015. g. donio Program zaštite zraka, ozonskog sloja, ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe na klimatske promjene u kojem su u posljednjem poglavlju navedene mjere za ublažavanje klimatskih promjena (tab. 84). Po uzoru na Plan zaštite zraka, ozonskog sloja i ublažavanja klimatskih promjena u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2013.

Stranica Prijave 693

do 2017. g. definirane su tri razine prioriteta provedbe mjera: I (mjere najvišeg prioriteta), II (mjere srednjeg prioriteta) i III (mjere umjerenog prioriteta) čine je najveći naglasak stavljen na povećanje energetske učinkovitosti te uporabu obnovljivih izvora energije, kao i uključivanje pitanja klimatskih promjena u sferu prostornog planiranja.

Tab. 83. Mjere za ublažavanje klimatskih promjena i prilagodbu klimatskim promjenama na području Grada Zadra

Prioritet	Mjera	Nositelj provedbe mjere	Rok provedbe
I	Provoditi mjere povećanja energetske učinkovitosti i uporabe obnovljivih izvora energije predviđenih SEAP-om Grada Zadra	Grad Zadar, UO za prostorno uređenje i graditeljstvo	prema SEAP-u Grada Zadra
I	Uključiti pitanja klimatskih promjena u prometno planiranje i izgradnju prometnica	Grad Zadar, UO za prostorno uređenje i graditeljstvo, UO za komunalne djelatnosti	kontinuirano
III	Obnoviti i staviti u funkciju vodospreme na otocima	Grad Zadar, Vodovod d.o.o.	4 godine
II	Izraditi koncepcijsko rješenje vodoopskrbe zadarskih otoka (desalinizacija i/ili dovod vode s kopna)	Hrvatske vode, Vodovod d.o.o.	2 godine
III	Planirati izgradnju sustava desalinizacije na otocima ukoliko se koncepcijskim rješenjem vodoopskrbe zadarskih otoka dokaže njena prihvatljivost	Grad Zadar; Vodovod d.o.o.	4 godine
III	Prilikom projektiranja vodoopskrbnog sustava na otocima, razmotriti mogućnost projektiranja dvostrukog sustava opskrbe: sustava za pitku vodu i sustava za morsku vodu za ispiranje WC-a	Grad Zadar, UO za razvitak otoka i zaštitu okoliša; Vodovod.d.o.o.	4 godine
III	Ispitati mogućnost nadogradnje uređaja za obradu otpadnih voda radi ponovne uporabe obrađene vode	Odvodnja d.o.o.	4 godine
III	Ispitati mogućnost nadogradnje uređaja za pročišćavanje otpadnih voda radi korištenja topline kanalizacijske vode za dobivanje toplinske energije	Odvodnja d.o.o.	4 godine
III	Ispitati mogućnost korištenja bioplina iz procesa fermentacije mulja za dobivanje toplinske i električne energije	Odvodnja d.o.o.	4 godine
I	Povećati razinu pripravnosti na ekstremne vremenske uvjete	Grad Zadar, UO za gospodarstvo i obrtništvo; Sve operativne snage za zaštitu i spašavanje prema Planu zaštite i spašavanja Grada Zadra	kontinuirano

III	Izraditi Akcijski plan prilagodbe na klimatske promjene Grada Zadra	Grad Zadar, UO za razvitak otoka i zaštitu okoliša	4 godine
II	Provoditi edukativne aktivnosti za podizanje javne svijesti o klimatskim promjenama	Grad Zadar, UO za razvitak otoka i zaštitu okoliša	kontinuirano

2.3.1.5. Prirodni rizici

U klimatskim uvjetima kakvi vladaju u UP-u Zadru dva do tri puta godišnje javljaju se kratkotrajni, ali intenzivni pljuskovi koji mogu izazvati bujice manjeg ili većeg intenziteta kao i poplave koje u opasnost dovode stambene i gospodarske objekte, prometnice te poljoprivredna zemljišta odnosno usjeve. Na vodotocima Ražanačkoj jaruzi i Krnezi u slijevu Ljubačkog zaljeva na području Općine Ražanac, Ričini u Gradu Zadru te Kotarki u južnom dijelu UP-a provedeni su regulacijski zahvati kojima je smanjena opasnost od plavljenja i ugrožavanja naseljenih područja i prometnica. Miljašić jaruga, najveći vodotok u UP-u, usječena je duboko u poljoprivredno zemljište sjevernih Ravnih kotara. Bujna vegetacija u koritu usporava protok vode pa uslijed većih količina padalina može doći do plavljenja poljoprivrednih površina. Radi obrane od poplava u Gradu Ninu izgrađen je nasip, a za evakuaciju suvišnih voda iz Bokanjačkog blata uređen je tunel Bokanjac prema Miljašić jaruzi. Jugozapadnim dijelom UP-a teče Sukošanski potok u koji se slijevaju vode s okolnih brdskih područja koje nemaju kanalizirana korita pa se uslijed pojave ekstremno velikih oborina razlijevaju po poljima i okućnicama te plave i magistralu u dijelu Sukošana koji se naziva Mala Makarska (Procjena ugroženosti, 2011).

U istočnom dijelu UP-a, vode sa slivnog područja sjeverozapadnog dijela Novigradskog mora ugrožavaju urbane dijelove mjesta Posedarje kao i magistralu koja prolazi kroz mjesto. Stanje je uvelike pogoršano širenjem naselja i izgradnjom prometnica bez adekvatne oborinske odvodnje pa uslijed pojave ekstremno velikih oborina dolazi do plavljenja magistrale i pojedinih urbanih područja pri čemu nastaju znatne materijalne štete. Slično je i u Općini Novigrad gdje su neplanskom gradnjom uz potok i u pojasu regulacijskih građevina izgrađene obiteljske kuće i pristupni putevi pa uslijed pojave velikih vodnih valova dolazi do plavljenja tih objekata (Procjena ugroženosti, 2011; Procjena ugroženosti za Posedarje, 2015). Vodotok Baštica se uslijed ekstremnih količina padalina u kratkom vremenskom intervalu razlije po poljima Gornje i Donje Baštice ugrožavajući poljoprivredne površine. Kako je u svrhu navodnjavanja i obrane od poplava izgrađena akumulacija Baštica, procjenjuje se da bi uslijed pucanja brana došlo do većeg plavljenja nizvodnoga melioriranog poljoprivrednog zemljišta, ali s obzirom na nepostojanje naselja, stanovništvo ne bi bilo izravno ugroženo (Procjena ugroženosti, 2011, 2015; Provedbeni plan obrane od poplava, 2014).

Na otočnom prostoru UP-a nema opasnosti od poplava, no štete bi mogle nastati uslijed duljeg zadržavanja vode na površini tla čime su ugroženi usjevi, podrumi i bunari.

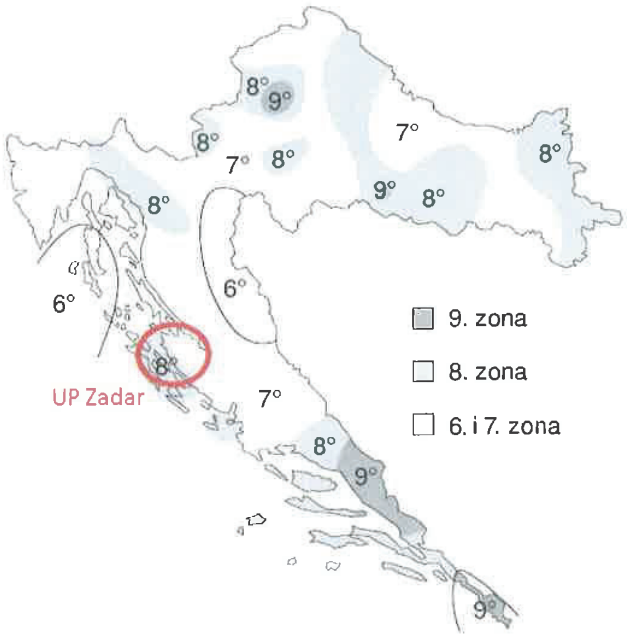
Snježne padaline u UP-u Zadru javljaju se u prosjeku tek svake druge zime i iznimno se kratko zadržavaju, iako se mogu očekivati od prosinca do travnja. Maksimalna debljina snježnog pokrivača (19 cm) može se očekivati tek jednom u 50 godina, stoga snježne padaline ne predstavljaju značajan prirodni rizik. Kad se pojave, mogu predstavljati ozbiljnu poteškoću za normalno odvijanje svakodnevnih aktivnosti kao što je npr. cestovni promet ili mogu predstavljati opterećenje na građevinskoj infrastrukturi (dalekovodima, zgradama i dr.) (Procjena ugroženosti, 2011). Količina snijega, debljina snježnog pokrivača i njegovo trajanje u pravilu se povećava od obale prema unutrašnjosti i s nadmorskom visinom.

Poledica se javlja od jeseni do proljeća i može uzrokovati materijalne štete u prometu, opskrbi, poljoprivredi, šumarstvu i energetici koje mogu doseći milijunske iznose, posebice u istočnim općinama (Procjena ugroženosti, 2015). Zbog neposredne blizine mora učestalost pojave poledice znatno je manja na otočnom nego kopnenom dijelu UP-a Zadra budući da zahtijeva specifične meteorološke uvjete (dnevna količina padalina ≥ 0.1 mm i temperatura zraka pri tlu ≤ 0 °C odnosno na 2 m ≤ 3 °C). U prosjeku je na području UP-a samo pet dana godišnje pogodno za nastanak poledice. U ponekim godinama biljnim kulturama može zaprijetiti i mraz (Procjena ugroženosti, 2015). Iako UP Zadar pripada području relativno niske opasnosti od tuče, samo jedan takav događaj godišnje može uzrokovati značajne štete usjevima, gospodarskim, stambenim i energetskim objektima te vozilima zbog čega je tu vrstu nepogode nužno uzeti u obzir u razvojnim planovima.

Posljednjih nekoliko desetljeća na zadarskom području zabilježen je trend povećanja temperature i smanjenja količine padalina. Sve učestalije suše uzrokuju gospodarske gubitke i materijalne štete koje se mjere u stotinama tisuća kuna po općini godišnje. Suše su posebno učestale u otočnom dijelu UP-a na kojem proizvode velike štete na poljoprivrednim kulturama (Faričić, 2012), a broj suhih dana smanjuje se prema unutrašnjosti UP-a. Kroz godinu je vjerojatnost od pojave suša najveća u ljetnom razdoblju kada je i broj suhih dana najveći, a naselja su tada najranjivija budući da su potrebe za vodom zbog turističkog povećanja populacije najveće (Procjena ugroženosti, 2011). Uslijed toga može doći do prekida u sustavu vodoopskrbe kao i razvoja i širenja bolesti kod ljudi i životinja. DHMZ (Cindrić i dr., 2013) predviđa povećanje broja suhih dana (s manje od 1 mm padalina) u Zadarskom primorju za 1-2 u bližoj budućnosti i to prvenstveno u jesenskom dijelu godine koji je najkišovitiji.

Atmosferski rizik predstavljaju i nevere koje su češće u ljetnom dijelu godine, javljaju se iznenadno te praćene žestokim udarima vjetra i grmljavinom predstavljaju opasnost za manje brodove i jedrilice. Prema dvadesetogodišnjem razdoblju jak vjetar na postaji Zadar zabilježen je prosječno u 39 dana u godini, a olujni vjetar samo jedan dan, pri čemu je smanjena vjerojatnost pojave u ljetnom razdoblju (Procjena ugroženosti, 2011). Uslijed klimatskih promjena olujna nevremena s pijavicama sve su učestalija te uzrokuju štete na drveću, stambenim i gospodarskim objektima. Na krajnjem istoku udari bure (s najvećom izmjerenom brzinom u RH) predstavljaju opasnost za promet i opskrbu energijom, a posredno uzrokuju značajne gospodarske gubitke (Procjena ugroženosti, 2015).

Dok je kopneni prostor UP-a Zadra dio 7. seizmičke zone (vrlo jaki potresi), obalni i otočni prostor dio su 8. zone (oštećujući potresi) prema MSK (Medvedev-Sponheuer-Karnik) ljestvici za povratno razdoblje od 500 godina (Sl. 102.) koja se uzima kao relevantna za određivanje intenziteta potresa nekog područja. Potresi predstavljaju opasnost po stanovništvo i infrastrukturu, a kao nuspojava mogući su i požari i druge prirodne prijetnje. Djelovanjem potresa na proizvodne objekte koji su prepoznati kao opasni za okolno stanovništvo moglo bi doći do istjecanja opasnih tvari ili širenja oblaka opasnih plinova izvan kruga navedenih tvornica (Procjena ugroženosti, 2011). Uzimajući u obzir broj stanovnika i broj stambenih jedinica te jačinu potresa (tab. 72. u prilogu) Grad Zadar pretrpio bi najveće ljudske žrtve i materijalne štete, no nijedan dio UP Zadar nije izvan zone opasnosti. Značajno je uočiti u tablici i da bi u priobalnim JLS-ima količina otpada nastalog rušenjem objekata (u m^3) bila veća nego u unutrašnjim JLS-ima što je posljedica snažne i ubrzane gradnje kao i gradnje volumno većih građevina u priobalju pod utjecajem turizma.

Sl. 102. Seizmičke zone u Hrvatskoj za povratno razdoblje od 500 godina

U posljednjih se 125 godina na teritoriju UP-a Zadra dogodilo 37 potresa V. i 8 potresa VI. stupnja po MSK ljestvici dok potresi višeg stupnja nisu zabilježeni (tab. 73. u prilogu). To znači da se u prosjeku svaki treći potres u Zadarskoj županiji dogodi na UP-u Zadru, iako UP čini tek četvrtinu površine Županije. Razlog tome može se potražiti u činjenici da UP Zadar obuhvaća otočne i priobalne općine i gradove odnosno JLS koji se nalaze u trusnom području. Međutim,

usporedba sa Splitsko-dalmatinskom županijom pokazuje da je broj potresa svih stupnjeva na prostoru Zadarske županije prilično nizak, a učestalost se povećava prema jugu.

Kako bi se izvršila što bolja prevencija rizika potrebno je donošenje strateških planova u kojima će biti napravljena detaljna analiza i predložene različite mjere i aktivnosti pripreme na rizične situacije.

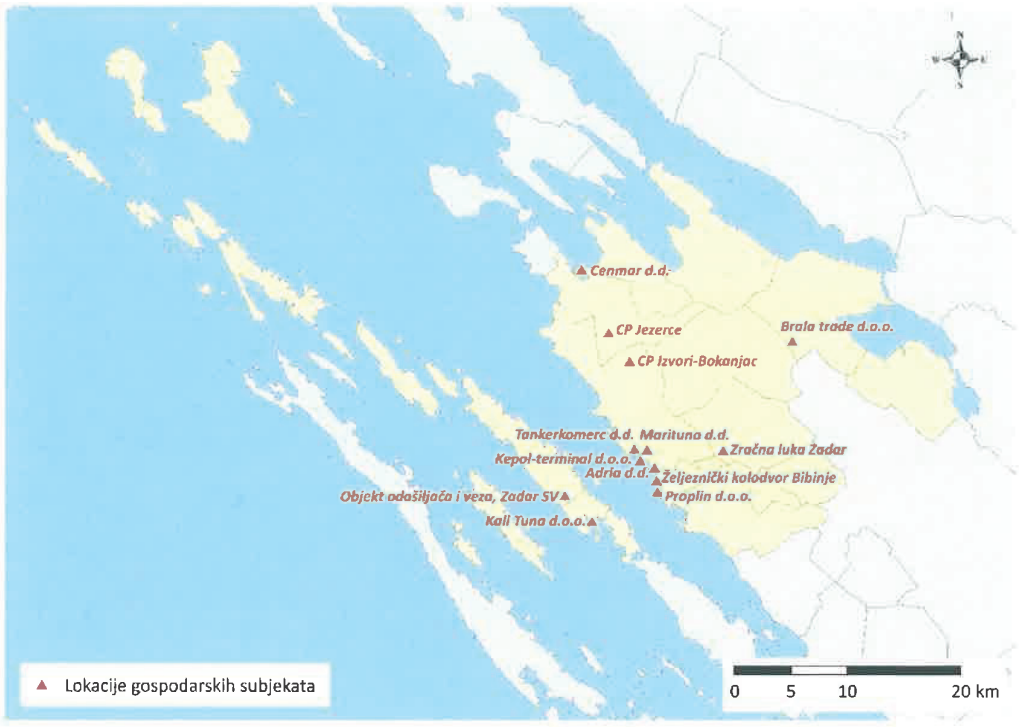
701/1056

2.3.1.6. Antropogeni rizici

Osim prirodnim rizicima (poplave, potresi, ostali prirodni uzroci), pri prostornom i urbanom planiranju zbog potencijalne ugroze stanovništva, materijalnih i kulturnih dobra posebnu pozornost valja posvetiti analizi tehničko-tehnoloških opasnosti u koje se ubrajaju nesreće u gospodarskim subjektima, prometu, nuklearne opasnosti te epidemiološke nesreće. Uzrocima opasnosti smatraju se događaji, poremećaji u procesu ili propusti djelatnika uslijed čega može doći do oslobađanja opasnih tvari koje mogu izazvati rizik po ljude, građevine i drugu infrastrukturu. Kao najveći antropogeni rizici u UP-u Zadru izdvajaju se požari te tehničko-tehnološke katastrofe i velike nesreće (eksplozije, toksični oblaci) izazvane nesrećama s opasnim tvarima u gospodarskim objektima i prometu. Premda se požar javlja i kao prirodna pojava, u naseljenim je područjima najčešće uzrokovan antropogeno.

U UP-u Zadru postoji više privrednih subjekata koji koriste opasne tvari na lokaciji te stoga u njihovom neposrednom okruženju postoji rizik od nesreća izazvanih ljudskom pogreškom ili tehničko-tehnološkim razlozima. Pri izradi Plana intervencija u zaštiti okoliša Zadarske županije identificirano je 59 privrednih subjekata koji posluju s opasnim tvarima. Provedenom analizom rizika izdvojeno je dvadeset lokacija pravnih/fizičkih osoba s područja Zadarske županije koje se smatraju rizičnima za javnost, odnosno za stanovništvo koje se u slučaju iznenadnog događaja može zateći u zoni, od čega ih je 13 (65 %) smješteno u UP-u Zadru (Sl. 103.), iako površina UP-a čini tek četvrtinu površine županije. Razlog tome je značajna koncentracija gospodarskih aktivnosti županije na području Grada Zadra i njegove neposredne okolice.

Stranica Prijave 699

Sl. 103. Lokacije poslovnih subjekata koje se smatraju rizičnima za javnost u UP-u Zadru 2015. godine

U nastavku su detaljnije analizirani gospodarski subjekti ovisno o vrsti potencijalnih nesreća na njihovoj lokaciji te su prikazani razmjeri posljedica koje bi eventualna nesreća izazvala u okruženju. Kao najviše rizičnima od oslobađanja opasnih plinova (klora, amonijaka) koje koriste u radnom procesu te stvaranja toksičnog oblaka koji ugrožava život i zdravlje zaposlenika i lokalnog stanovništva identificirana su tri gospodarska subjekta od kojih se dva nalaze na području Grada Zadra, a jedan u Općini Kalima na otoku Ugljanu. Pritom bi potencijalno najveći negativni utjecaj na ljude zbog velikog broja zaposlenih i blizine nekoliko trgovačkih centara imala nesreća u poslovnim objektima tvornice za preradu ribe Adria d.d. u Zadru.

Stranica Prijave 700

Tab. 84. Privredni subjekti koji koriste opasne tvari koje potencijalno mogu izazvati toksične oblake u UP-u Zadru

Opasna tvar	Poslovni subjekt	Zona opasna po život	Zona koja ozbiljno ugrožava zdravlje	Zona u kojoj se osjeti miris (manje nadražívanje) i nije opasna po život i zdravlje
klor	Vodovod d.o.o. Zadar, PP Borik, Zadar	-	-	5 stambenih objekata, 15 stanovnika
amonijak	Adria d.d., Zadar	zaposlenici tvrtke i nekoliko poslovnih objekata - oko 300 osoba	do 10 osoba	nekoliko trgovačkih centara (Baumax, Getro) – oko 150 osoba
	Kali Tuna d.o.o., Kali	zaposlenici tvrtke – oko 50 osoba	jedan stambeni objekt i brodogradilište – do 10 osoba	brodogradilište – do 10 osoba

Ugroženost od požara ovisi o tehnološkom procesu koji se odvija u poslovnim objektima, vrsti materijala koji se u njima proizvodi, prerađuje ili skladišti, vrsti biljnog pokrova te vrsti i karakteristikama materijala upotrjebljenog za izgradnju. U UP-u Zadru nalaze se dva gospodarska subjekta u kojima je prepoznat povećan rizik od izbijanja požara, budući da u proizvodnom i poslovnom procesu koriste lako zapaljive tvari poput lož ulja te naftnih derivata. Izrazito veliku materijalnu štetu te negativan utjecaj na zdravlje gotovo 300 osoba izazvao bi požar u postrojenjima tvrtke Tankerkomerc d.d. u čijoj se blizini nalaze objekti Luke Zadar, Sojare te Kepol-terminala stoga je potrebno aktivno planirati i provoditi mjere prevencije i zaštite od požara.

Tab. 85. Poslovni subjekti koji koriste opasne tvari koje potencijalno mogu izazvati požare u UP-u Zadru

Opasna tvar	Poslovni subjekt	Zona opasna po život (unutar 60 s), velika materijalna šteta (10 kw/m²)	Opekline drugog stupnja, značajna materijalna šteta (5 kw/m²)	Osjet boli, manja materijalna šteta (3 kw/m²)
ložulje ekstra lako	Maraska d.d., Zadar	nema poslovnih ni stambenih objekata	do 5 zaposlenika tvrtke	dva stambena objekta, Plodine te skladište drvne građe
naftni derivati	Tankerkomerc d.d., Zadar	-	-	oštećenja spremnika i objekata tvrtke, oštećenja objekata Luke

				Zadar, Sojare, Kepol-terminala – ukupno oko 300 osoba

Što se tiče eksplozija, u UP-u Zadru identificirano je pet gospodarskih subjekata koji koriste lako zapaljive i eksplozivne tvari poput ukapljenog naftnog plina i benzina od kojih dva na području Općine Bibinje te po jedan u Gradu Zadru te općinama Posedarje i Zemunik Donji. Do eventualne nesreće dolazi uslijed nepropisnog rukovanja opasnim tvarima ili tehničkih nesreća, a budući da su eksplozije često povezane s požarima te da od svih navedenih tehničko-tehnoloških nesreća imaju najveću razornu snagu, njima izazvana potencijalna materijalna šteta je najveća.

Tab. 86. Poslovni subjekti koji koriste opasne tvari koje potencijalno mogu izazvati eksploziju u UP-u Zadru

Opasna tvar	Poslovni subjekt	Zona opasna po život, velika materijalna šteta (8 psi)	Ozbiljne ozljede, značajna materijalna šteta (3,5 psi)	Manja materijalna šteta (razbijanje stakla) (1 psi)
UNP	PRO plin d.o.o., DC Zadar, Bibinje	-	150 objekata, 400 stanovnika, željeznički kolodvor Bibinje, dionica D8	50 stambenih objekata
benzin	Kepol Terminal d.o.o., Zadar	-	-	oštećenja spremnika i objekata tvrtke, Trafostanica, dio željezničke pruge Knin-Zadar, materijalna šteta na tvrtki Polikem
UNP	Brala d.o.o., Posedarje	-	djelatnici i objekt benzinske postaje, djelatnici susjednog objekta (skladište Crodux plin d.o.o.) te prometna infrastruktura - do 200 osoba	skladište Crodux plin d.o.o.
benzin	Kolodvor Bibinje	-	30 stambenih objekata (s oko 90 stanovnika), tvrtka PROplin te prometna infrastruktura	prometna infrastruktura (željeznička pruga), oko 40 objekta

			(željeznička pruga i kolodvor)	
UNP	Zračna Luka Zadar, Zemunik Donji	-	Zgrada zračne luke, automobili na parkiralištu, oko 300 osoba	nema ugroženih ljudi ni objekata

Značajan rizik predstavlja radna zona u Gaženici, koja se nalazi u neposrednoj blizini Zadra, koja s obzirom na vrstu i količinu opasnih tvari kojima se prometuje u tom području te blizinu stanovništva predstavlja najopasniju zonu po pitanju tehničko-tehnoloških nesreća u Zadarskoj županiji. Stoga svaka pravna osoba čiji su objekti locirani u zoni ima svoju instalaciju za zaštitu od požara i sredstva za početno gašenje, osim gata za iskrcaj opasnog tereta kojega koriste Tankerkomerc, Kepol terminal i Polikem, gdje je zaštita od požara riješena zajedničkom instalacijom za gašenje i hlađenje.

Pozornost treba obratiti i na benzinske postaje gdje prijeti opasnost od istjecanja, zapaljenja i/ili eksplozije većih količina naftnih derivata. Zone ugroženosti za sve benzinske postaje u UP-u zajedno s posljedicama po okoliš i stanovništvo analizirane su u dokumentu Procjena ugroženosti stanovništva, materijalnih i kulturnih dobara te okoliša od katastrofa i velikih nesreća na području Zadarske županije za 2015. g.

U UP-u Zadru moguće su i nesreće u cestovnom i željezničkom prometu te u manjoj mjeri u pomorskom i zračnom prometu. Veće zagađivanje okoliša moguće je na moru izlijevanjem mineralnih ulja i naftnih derivata kod prekrcaja na terminalima Tankerkomerc, Kepol Terminal te u Luci Zadar. Područje čitave Zadarske županije pa tako ni UP-a Zadra nije ugroženo od nuklearnih i radioloških opasnosti. U svezi očekivanih opasnosti i posljedica po zdravlje stanovništva od tehničko-tehnoloških katastrofa i velikih nesreća u gospodarskim objektima te u prometu koje bi se mogle dogoditi u Zadarskoj županiji (zagađenje vodocrpilišta, izvorišta pitke vode, moguće opasnosti sa odlagališta otpada) iz kategorije zaraznih bolesti potencijalno je moguće očekivati crijevne zarazne bolesti ukoliko se ne bi mogli osigurati alternativni izvori pitke vode (cisterne s vodom i slično) (Procjena ugroženosti, 2015).

2.3.1.7. Sustav prevencije rizika i djelovanja u slučaju katastrofa

U slučaju prirodne nepogode poput bujica, poplava i potresa u pogođenom području operativne snage se sastoje od Stožera zaštite i spašavanja Zadarske županije, Zapovjedništva civilne zaštite Zadarske županije, vatrogasnih postrojbi te službi i postrojbi pravnih osoba koje se zaštitom i spašavanjem bave u okviru redovne djelatnosti (poput Hitne medicinske pomoći, zdravstvenih ustanova, policije, HGSS-a, područnih ureda za zaštitu i spašavanje). Ekipe Hitne medicinske pomoć (HMP) postoje samo u Zadru gdje je organizirano 8 ekipa HMP dok ostali

gradovi i općine imaju organizirano pružanje HMP kroz dežurstva i pripravnosti (Procjena ugroženosti, 2011). Na području UP-a Zadra djeluje jedna Javna vatrogasna postrojba i 22 dobrovoljnih vatrogasnih društava odnosno gotovo polovica svih DVD-a u županiji (tab. 74. u prilogu). U usporedbi sa Zadarskom i ostalim primorskim županijama evidentno je da je površina koju pokrivaju vatrogasne postrojbe UP-a Zadra mnogo manja što znači da će njihovo djelovanje u slučaju prirodne nepogode biti efikasnije, a u slučaju nepogode širih razmjera adekvatnije pokrivaju cijelo zahvaćeno područje. Unaprjeđenje i izgradnja vatrogasnih putova, prosjeke i osmatračnica u svrhu smanjenja opasnosti od požara samo su neke od aktivnosti koje bi DVD-i mogli provoditi s ciljem prevencije rizika.

Pregled prostornoplanskih i strateškoplanskih dokumenata jedinica regionalne i lokalne samouprave u sklopu Zadarske županije pokazao je da ni u jednom prostornom planu i planu razvoja kao ni u Strategiji razvoja Grada Zadra (2013), Županijskoj razvojnoj strategiji Zadarske županije 2011.-2013. (ŽRS, 2011) i Prostornom planu Zadarske županije (2006) nema adekvatnog spomena prirodnih rizika ni klimatskih promjena kao ni mjera ublažavanja i adaptacije istima. Aktivnosti koje bi mogle provoditi operativne snage zadužene za prevenciju rizika u UP- u trebale bi biti: izrada planova zaštite i spašavanja, osnaženje suradnje svih nadležnih institucija u zaštiti od prirodnih i antropogenih rizika kroz integraciju u jedinstveni sustav zaštite i spašavanja, nabava opreme i napredne tehnologije za prevenciju i sanaciju rizika i onečišćenja te informiranje i edukacija građana za postupanje u slučaju rizika.

Usporedba triju dalmatinskih županija sa sličnim prirodnim obilježjima i rizicima pokazuje da Zadarska županija, kao i Splitsko-dalmatinska, ima samo plan obrane od poplava za razliku od Šibensko-kninske županije koja je izradila Plan zaštite i spašavanja za Šibensko-kninsku županiju (2013) koji pokriva djelovanje u slučaju poplava, potresa, suša, orkanskih vjetrova i tuče. U UP-u Zadru jedina JLS koja je izradila Plan zaštite i spašavanja i plan civilne zaštite (2014) za sve analizirane prirodne nepogode je Grad Zadar. Od posebnog je značaja da je Grad Zadar, kao jedini hrvatski predstavnik među 21 gradom u Europskoj uniji, sudjelovao u EU projektu EU Cities Adapt u svrhu jačanja kapaciteta za razvoj i izradu strategije prilagodbe klimatskim promjenama. S obzirom da sve izraženije klimatske promjene zahtijevaju razvoj strategija ublažavanja i prilagodbe njihovim posljedicama, valja spomenuti da su na razini Europske unije jedinicama lokalne samouprave dostupni financijski instrumenti za provedbu mjera prilagodbe klimatskim promjenama u sklopu fondova i programa LIFE+ i Horizon 2020 na koje Hrvatska kao punopravna članica ima pravo aplicirati.

Valja spomenuti kako na prostoru Grada Zadra postoje 34 skloništa u stambenim zgradama (kapaciteta: 4750 osoba), 4 blokovska skloništa (kapaciteta: 1200 osoba), 7 skloništa u ustanovama (kapaciteta: 1150 osoba) i 3 skloništa pravnih osoba (kapaciteta: 450 osoba) u smislu definicije skloništa kao sredstva za kolektivnu zaštitu koja po svojoj funkcionalnosti, konstrukciji i oblikovanju štiti ljude od pojedinih elementarnih nepogoda i raznovrsnih sredstava napada. Relevantni podaci o privatnim kućama koje posjeduju podrumske prostorije ne postoji, no procjenjuje se da su česte stambene kuće posebno novije gradnje, s ugrađenim podrumskim prostorijama, koja bi mogla služiti kao skloništa dopunske zaštite. Također,

relevantni podaci o evidentiranim skloništima na području ostalih JLS UP-a ne postoje te stoga nije moguće provesti analizu prostornog razmještaja navedenih objekata u UP-u.

2.3.1.8. Zaključak

U UP-u Zadru kakvoća okoliša je izrazito visoka što je posljedica zatvaranja mnogih industrijskih pogona nakon Domovinskog rata, ili smanjenja kapaciteta proizvodnje, dok se s druge strane novi pogoni grade prema puno strožim uvjetima čime se doprinosi smanjenju polutanata u zrak, tlo i vodu. Većina izvora emisija u okoliš UP-a nalazi se u Gradu Zadru (preko četiri petine njih) što je logično s obzirom kako je Zadar industrijski najrazvijenije područje cijele županije, ne samo UP-a. To ukazuje na povećanu potrebu provođenja različitih promotivnih aktivnosti uključivanja stanovništva vezano uz probleme zaštite okoliša i mjere njegovog očuvanja. S obzirom na najveći broj izvora emisija u okoliš u Zadru nužno je djelovati na način da se obnovom ili nadogradnjom postojećih pogona smanji količina štetnih emisija. Primarni izvori zagađivanja zraka u UP-u su promet, kućna ložišta, industrija i energetika. Zagađenje iz prometa najveće je u ljetnom dijelu godine za vrijeme turističke sezone kada se broj vozila na prometnicama umnogostručuje, što predstavlja izraziti problem ne samo u ekološkom već i u prometnom smislu. S druge strane u zimskom dijelu godine kućna ložišta postaju značajan izvor emisije aeropolutanata budući da se većina kućanstava grije na drva, ugljen i naftne derivate. Unatoč navedenom, prema mjerenjima koja su provođena u razdoblju 2003.-2008. g. kvaliteta zraka u Gradu Zadru je dobra te je spadala u I. kategoriju (čist ili neznatno onečišćen zrak). Problematičnim područjem s nešto većim onečišćenjem zraka izdvaja se industrijska zona Gaženica. Analizama kojima se provjerava kvaliteta voda na području Zadarske županije zaključeno je kako je najveći dio voda izvrsne kvalitete, što se prvenstveno odnosi na analize kakvoće mora. Prema analizama provedenima u razdoblju 2011.-2014. g. sve kontrolirane plaže imale su izvrsnu kakvoću mora, dok je tek jedna od njih 43 ocijenjena dobrom kakvoćom. Unaprjeđenjem sustava prikupljanja i pročišćavanja otpadnih voda značajno je smanjeno onečišćenje mora, što pridonosi očuvanju njegove visoke kakvoće. U na rednom periodu potrebna je rekonstrukcija automatskih stanica za praćenje kakvoće vode te daljnje ispitivanje fizikalnih, kemijskih i bakterioloških osobina morske vode, meteoroloških prilika i hidrografskih osobina mora.

Praćenje onečišćenja tala u UP-u ne provodi se kontinuirano te je stoga potrebno uspostaviti takav sustav kojim će se prikupljati potrebni podaci i koji će pomoći u identifikaciji najugroženijih područja. Unatoč nepostojanju navedenog sustava u UP-u Zadra može se izdvojiti nekoliko lokaliteta koji su onečišćeni raznim industrijskim produktima, od čega najveću opasnost predstavljaju poliklorirani bifenili (PCB) koji na nekim mjestima višestruko prelaze dopuštene granice za koje se smatra da je potrebna sanacija. Izvori onečišćenja tala, kao i svi ostali, većinom se nalaze u Gradu Zadru zbog razvijene industrije, odnosno prisutnosti brojnih industrijskih pogona.

Buka, također, pridonosi smanjivanju kvalitete okoliša kroz aktivnosti različitih gospodarskih subjekata i prometa. U UP-u području ne postoji strateška karta buke koju su, već izradili neki hrvatski gradovi poput Rijeke i Zagreba. Njezina prevencija nije prepoznata niti u građevinskim

i prostornoplanskim dokumentima što ukazuje na potrebu provođenja daljnjih aktivnosti njezinog mjerenja u svim potencijalno ugroženim dijelovima UP-a.

Glavni klimatski utjecaji s kojima se suočavaju JLS UP-a Zadra su suša, poplava, oskudica vode, porast razine mora, toplinski valovi, valovi ekstremne hladnoće i snježnih padalina, oluje i požari u prirodnim područjima. U prosjeku se u UP-u Zadru svakih deset godina javlja toplinski val koji dovodi do suše, problema u vodoopskrbi te bolesti koje posebno ugrožavaju stanovništvo starije dobne skupine. Grad Zadar je prepoznao potrebu za djelovanjem koje će utjecati na ublaživanje klimatskih promjena te su u skladu s tim, prikupljeni podaci i izrađene strategije i planove vezani uz navedenu problematiku. Uz njih, potrebno je i stalno provođenje različitih aktivnosti kojima će se promovirati mogućnosti ublažavanja klimatskih promjena i mjere adaptacije na njih, kroz provođenje edukacija, radionica, komunikacijskih strategija i različitih savjetovanja.

Prirodni i antropogeni rizici određenim dijelom su prisutni u UP-u, a ponajviše se odnose na bujice i poplave nastale nakon kratkih i jakih kiša, odrone i slično, te s antropogene strane na gospodarske subjekte koji posluju s opasnim tvarima. Unatoč postojanju planova povezanih uz navedenu problematiku nužno je razvijati daljnji sustav zaštite od rizika, prvenstveno onih prirodnih budući da sa sve češćom pojavom ekstremnih vremenskih uvjeta dolazi do većeg rizika od nastupanja prirodnih nepogoda. Stoga je nužno razviti i organizirati sustav te kapacitete za upozoravanje i zaštitu od svih vrsta katastrofa, nabaviti opremu i sagraditi infrastrukturu koja će pridonijeti smanjenju tih istih rizika (primjerice nasipi, kanali za odvodnju, pristupne ceste i putovi i sl.). Mogućnost podizanja svijesti kod mladih kroz edukaciju učenika o potencijalnim opasnostima omogućilo bi se rano upoznavanje sa potencijalnim rizicima.

710/1056

2.3.2.

Upravljanje javnim urbanim površinama

Stranica Prijave 708

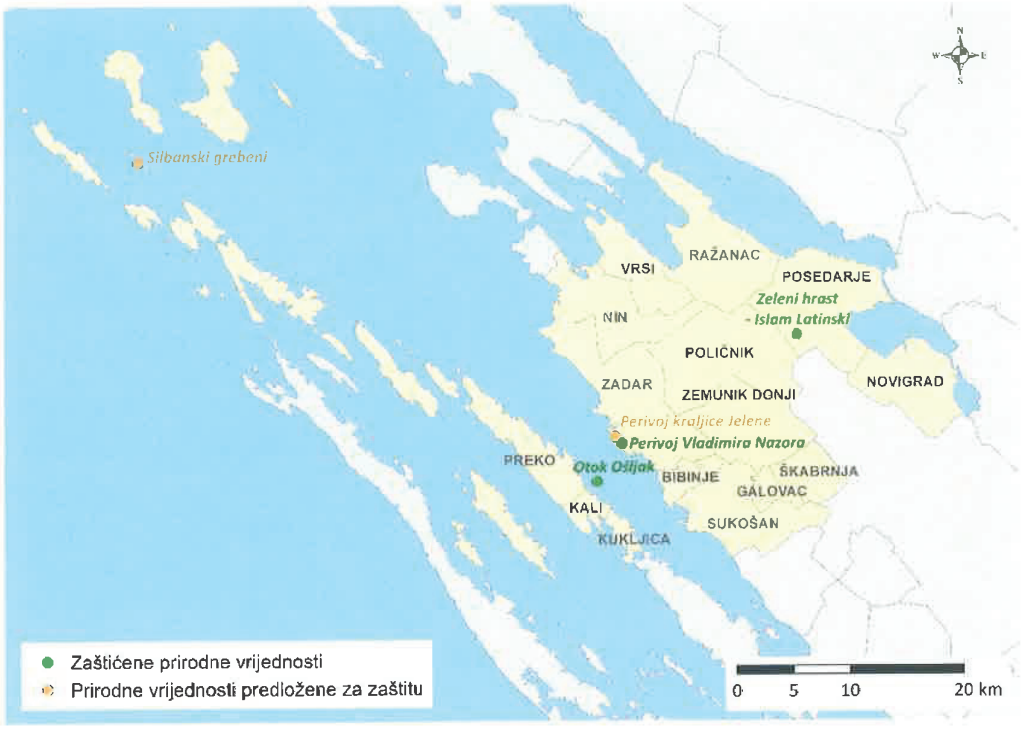
2.3.2. Upravljanje javnim urbanim površinama

Javne urbane površine u smislu ove Strategije podrazumijevaju zaštićena područja prirode, javne zelene površine, šumske površine i nekadašnja industrijska i vojna područja (tzv. brownfields) koja se nalaze u urbanom području i predstavljaju resurs koji doprinosi kvaliteti urbanog života i standardu življenja.

2.3.2.1. Prirodna baština i zaštićene prirodne vrijednosti

Usprkos snažnom društveno-gospodarskom razvoju zadarskog područja u 20. stoljeću, mnoge nenaseljene dijelove analiziranog prostora taj razvoj nije značajnije izmijenio. U tim se dijelovima zadržao specifičan prirodni krajolik formiran na suhoj krškoj osnovi prekrivenoj plićim ili dubljim slojevima tla na kojima su se razvili nisko raslinje i šume hrasta crnike i crnog bora. Neka od tih područja zaštićena su zbog svoje znanstvene i edukativne vrijednosti kako ih ni daljnji socioekonomski razvoj ne bi ugrozio.

U UP-u Zadru trenutno su zaštićene tri prirodne vrijednosti i to u tri različite kategorije: značajni krajobraz (otok Ošljak), spomenik parkovne arhitekture (Perivoj Vladimira Nazora u Zadru) te spomenik prirode (Zeleni hrast u Islamu Latinskom) (Sl. 104.). Sukladno višem stupnju društveno-gospodarskog razvoja UP-a Zadra od ostatka Zadarske županije, u njemu se nalazi tek 15 % svih zaštićenih prirodnih vrijednosti Zadarske županije. O zaštićenim vrijednostima brine Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode na području Zadarske županije Natura Jadera.

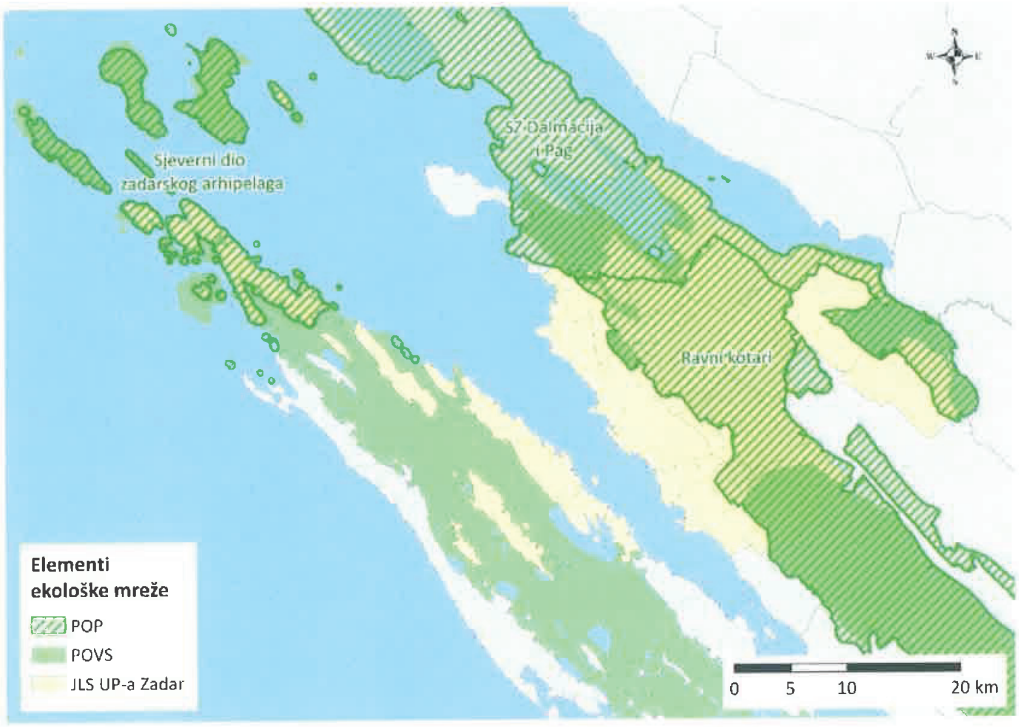
Sl. 104. Zaštićene prirodne vrijednosti i prirodne vrijednosti predložene za zaštitu u UP-u Zadru 2015. godine

Otočić Ošljak (34 ha), smješten neposredno uz središnji dio istočne obale Ugljana, zaštićen je u kategoriji značajnog krajobraza od 1985. g. zahvaljujući prekrivenosti mediteranskim raslinjem i zasađenim šumama alepskog bora te staroj ribarskoj lučici koja predstavlja primjer autohtone lokalne mediteranske arhitekture (Natura Jadera, 2015b). Perivoj Vladimira Nazora (4 ha) spomenik je parkovne arhitekture u gradu Zadru uređen krajem 1880-ih godina i zaštićen 1968. g., a sadrži na desetke domaćih i egzotičnih vrsta drveća i grmlja (Natura Jadera, 2015c). Zeleni hrast u Islamu Latinskom zbog svoje je starosti (procijenjene na više od 250 godina) zaštićen kao spomenik prirode 1957. g., a uz njega se vežu brojne narodne legende i tradicije te ima i veliku znanstvenu vrijednost (Natura Jadera, 2015d).

Na fokus grupi vezanoj za okoliš i energetsku učinkovitost prepoznata je potreba zaštite i očuvanja morskog okoliša. U vidu toga, lokalitet Greben kod Silbe s podmorjem već je predložen za postupak uvođenja u registar prirodnih vrijednosti, kao i Perivoj Kraljice Jelene u Zadru (Natura Jadera, 2015e), no postoje i drugi lokaliteti za koje je tek potrebno pripremiti postupak. U UP-u se nalaze i druge prirodne vrijednosti bez statusa zaštite poput krhkih krških ekosustava, područja prekrivenih autohtonom vegetacijom, šuma, marinskih ekosustava itd. Na području grada Nina obitavaju brojne endemične, rijetke i ugrožene biljne i

životinjske vrste, a solane su, kao umjetni oblik močvara, postale važni ekosustavi za opstanak ugroženih i rijetkih vrsta, osobito ptica kojih ovdje obitava preko 250 vrsta (Grad Nin, 2015).

Veći dio Ravnih kotara u sklopu UP-a Zadra te otoci molatsko-silbanske otočne skupine dio su ekološke mreže RH Natura 2000 i to kao područja značajna za očuvanje i ostvarivanje povoljnog stanja divljih vrsta ptica od interesa za Europsku uniju i njihovih staništa te kao područja značajna za očuvanje migrantskih vrsta ptica, a osobito kao močvarna područja od međunarodne važnosti (POP). Ninski zaljev, Novigradsko i Karinsko more zajedno s njihovim obalnim područjem, obalno područje Ljubačkog zaljeva, akvatorij između Ugljana i Dugog otoka te otoci molatsko-silbanske skupine dio su ekološke mreže kao područja značajna za očuvanje i ostvarivanje povoljnog stanja drugih divljih vrsta i njihovih staništa, kao i prirodnih stanišnih tipova od interesa za Europsku uniju (POVS) (Sl.105.).

Sl. 105. Područja u sklopu ekološke mreže Natura 2000 na širem zadarskom području

S obzirom na postojeće stanje identifikacije vrijednih i zaštićenih područja, postoje realne potrebe za njihovim daljnjim kartiranjem i uspostavljanjem informacijskog sustava koji će uključiti sve utvrđene elemente krajobrazne, biološke i georaznolikosti. Pojedinačni lokaliteti i objekti trebali bi biti obuhvaćeni kvalitetnim sustavom planova upravljanja, konzervatorskim analizama i ostalim smjernicama korištenja zaštićenih područja.

2.3.2.2. Javne zelene površine

Javnim zelenim površinama smatraju se parkovi, drvoredi, dječja igrališta, travnjaci, staze, zemljišni pojas uz javnoprometne površine na kojem je zasađeno zelenilo, zeleni otoci, kazete, zelene površine uz objekte javne namjene te odmorišta i staze koje su sastavni dijelovi zelenih površina i slične površine (Jelušić, 2008).

Potpuni podaci o broju, veličini, očuvanosti i potrebi za revitalizacijom javnih zelenih površina na području UP-a Zadra ne postoje, iako su neki podaci prikupljeni upitom u gradove i općine UP-a Zadra (tab. 88.). Kao najveće urbano središte Grad Zadar posjeduje najveći dio javnih zelenih površina u UP-u. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2009) o javnim zelenim površinama Grad Zadar imao je 774.000 m² javnih zelenih površina među kojima najveći udio čine parkovi, travnate površine i drvoredi. Najveće zelene površine u odnosu na broj stanovnika imaju Grad Zadar i Općina Kali (≈10 m²/stan.), a od JLS koje su dostavile tražene podatke najmanje zelenih površina u odnosu na broj stanovnika (< 2 m²/stan.) imaju općine Ražanac, Poličnik, Posedarje i Bibinje.

Tab. 87. Javne zelene površine po JLS-ima UP-a Zadra 2015. godine*

JLS	Javne zelene površine u m²	Broj m² po stanovniku
Zadar**	774.000	10,31
Nin	19.470	7,10
Kali	15.700	9,58
Bibinje	7.000	1,76
Novigrad	5.970	2,51
Posedarje	5.860	1,62
Poličnik	1.500	0,34
Ražanac	0	0,00

U Gradu Zadru proveden je projekt „Zeleni otoci" kojeg je sufinancirala Europska unija iz IPA prekograničnog programa Hrvatska – Bosna i Hercegovina 2007.-2013. g., a u kojem su sudjelovali Gradovi Zadar i Bihać te Općina Bosanska Krupa. Na području Grada Zadra ovim je projektom revitaliziran gradski park i zelene površine putem hortikulturno-građevinskih radova u Perivoju Vladimira Nazora. Generalni cilj projekta „Zeleni otoci" bio je pridonijeti poboljšanju kvalitete života kroz promociju okoliša. Projekt je službeno završio u svibnju 2015. godine.

U narednom razdoblju nameće se potreba za sustavnom inventarizacijom javnih zelenih površina po JLS-ima UP-a kao i za kontinuiranim prikupljanjem podatka o njihovoj površini, uređenosti i korištenju čime bi se olakšalo utvrđivanje mjera potrebnih za njihovo održivo upravljanje te povećanje kvalitete za korištenje. Cijeli postupak bi se mogao provesti kroz uvođenje registra ili informacijskog sustava javnih zelenih površina.

2.3.2.3. Šumske površine

Šumarstvo je uslijed višestoljetne deforestacije na teritoriju UP-a Zadra postala djelatnost nižeg reda budući da prevladavaju gospodarski slabije iskoristivi degradacijski oblici: makija, šikara i garig. Dok većinom šuma gospodari državna tvrtka Hrvatske šume d.o.o., za pomoć u gospodarenju privatnim šumama na otocima Ugljanu, Olibu i Silbi Šumarska savjetodavna služba izradila je Programe gospodarenja (ISOZŽ, 2013).

Šumama u UP-u Zadru gospodari Uprava šuma Split, Šumarija Zadar. Šumske su površine podijeljene u deset gospodarskih jedinica (tab. 89.) Treba spomenuti da gospodarska jedinica Zadarski otoci obuhvaća i značajan broj otoka koji se nalaze van prostornog obuhvata UP-a Zadra (primjerice Dugi otok, Žut, Maun i manje otoke u njihovoj blizini) dok gospodarska jedinica Nin - Kožino obuhvaća i otok Vir. Za navedene su gospodarske jedinice izrađeni Programi gospodarenja za šume i šumska zemljišta u državnom vlasništvu za razdoblje 2015.-2024. g.

Budući da šume predstavljaju vrijedan uvjetno obnovljivi resurs, njima je potrebno gospodariti na obziran način. Prema namjeni se u Zakonu o šumama (2014) šume dijele na gospodarske, zaštitne i šume s posebnom namjenom. Zaštitne šume u prvom redu služe za zaštitu zemljišta, voda, naselja, objekata i druge imovine. Šume s posebnom namjenom su one smještene na prirodnim područjima sa statusom zakonske zaštite, registrirane za proizvodnju šumskog sjemena, namijenjene znanstvenim istraživanjima, obrazovanju i obrani Republike Hrvatske ili odmoru i rekreaciji. Najveću gospodarsku važnost imaju gospodarske šume koje se uz očuvanje i unapređenje njihovih općekorisnih funkcija koriste za proizvodnju šumskih proizvoda. Drvo se u tim šumama sukladno načelima održivog gospodarenja može sjeći te preusmjeravati u preradu i proizvodnju drveta i drvnih proizvoda (sirovinskog drveta, namještaja, pluta, ostale građevne stolarije i ostalih proizvoda od drva). Broj gospodarskih subjekata za preradu drveta

u Zadarskoj županiji kao i njihovi prihodi u razdoblju 2010.-2014. g. bilježe kontinuirano povećanje (tab. 90.) što prati i trendove tog sektora na razini Republike Hrvatske.

Tab. 88. Prostorni i resursni podaci o gospodarskim jedinicama na teritoriju UP-a Zadra 2016. godine

Gospodarska jedinica		Ukupna površina (ha)	Udio u ukupnoj površini (%)	Obrasla površina (ha)	Udio obrasle u ukupnoj površini (%)	Ukupna drvna zaliha (m^3)
broj	naziv					
767	Nin - Kožino	2.572,82	19,8	1.809,00	70,3	71.991
768	Ražanac - Vrsi	3.257,01	8,6	1.103,25	33,9	28.945
769	Musapstan	2.894,68	10,9	2.773,81	95,8	57.030
770	Zemunik Gornji	1.540,19	9,1	1.106,69	71,9	1.519
771	Sukošan	2.261,81	14,3	1.606,28	71,0	18.072
772	Škabrnja	2.041,68	5,2	1.578,44	77,3	3.009
774	Novigrad	4.262,50	9,7	3.654,36	85,7	17.091
775	Zadarski otoci	5.913,96	6,8	5.201,91	88,0	16.026
776	Lovinac	2.350,57	7,6	2.028,14	86,3	10.890
777	Posedarje	2.728,52	7,9	1.690,98	62,0	8.033
ukupno	**10**	**29.823,74**	**100,0**	**22.552,86**	**75,6**	**232.606**

Tab. 89. Broj gospodarskih subjekata za preradu drveta i ostvareni prihodi u Zadarskoj županiji u razdoblju 2010.-2014. godine

KSJ	Pokazatelj	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Zadarska županija	Broj gospodarskih subjekata	30	30	39	39	48
	Ostvareni prihodi	19.742.769	12.738.645	18.288.162	20.310.423	29.854.542
Udio od Republike Hrvatske	Broj gospodarskih subjekata	1,23	1,22	1,60	1,51	1,70
	Ostvareni prihodi	0,18	0,10	0,14	0,14	0,17

Prema Izvješću o stanju okoliša (2013) u Zadarskoj županiji gospodarske šume čine 88,8 % svih šuma dok zaštitne šume čine 8,7 %, a šume posebne namjene 2,5 %. Najveće površine pod šumskim zemljištem prema prostornim planovima uređenja JLS UP-a Zadra imaju općine Novigrad, Preko, Sukošan i Zemunik Donji te Grad Zadar (posebice otočni dio), a većinom se radi upravo o gospodarskim šumama. Zabrinjavajući je, međutim, podatak kako je preko četvrtine šumskih površina neobraslo šumsko zemljište, a što je posljedica neodrživog gospodarenja šumama u prošlosti.

2.3.2.4. Nekadašnji vojni i industrijski prostori

Brownfield područja definirana su kao napuštene, prazne i/ili nedovoljno iskorištene industrijske ili komercijalne građevine koje se nalaze u urbanim područjima, a mogu imati realne ili potencijalne probleme s onečišćenjem. Stoga takve građevine zahtijevaju intervenciju kako bi se vratile u korisnu upotrebu, bilo u okviru vraćanja inicijalne funkcije objekta ili prenamjene u druge svrhe (Perović i Kutrović Folić, 2012).

Brownfield područja nastaju pod utjecajem gospodarskih, socio-ekonomskih i kulturoloških promjena u prošlosti, a smatra se da danas čine izniman potencijal kao stimulator održivog razvoja i faktor regeneracije urbanih površina i funkcija (Perović i Kutrović Folić, 2012). Prema lokaciji i položaju u urbanom prostoru dijele se na brownfield područja u središnjem urbanom području, na periferiji grada i u povijesnim zonama (nekadašnjim industrijskim ili vojnim kompleksima).

Prema prikupljenim podacima, na području UP-a Zadra nalaze se 24 brownfield lokaliteta (tab. 91.) od čega je dvadeset objekata (83,3 %) smješteno na području Grada Zadra, a po dva objekta nalaze se u Gradu Ninu te Općini Bibinje. Većinu čine bivši vojni objekti (91,7 %), dok su evidentirana samo dva objekta bivše industrijske namjene. Prema inicijalnoj namjeni objekta prevladavaju bivša vojna skladišta s udjelom od 41,7 % te bivše vojarne s udjelom od 29,2 % u ukupnom broju evidentiranih objekata. Samo je jedan objekt u privatnom vlasništvu, dok su svi ostali objekti u vlasništvu Republike Hrvatske, a njima upravljaju MORH i DUUDI.

Tab. 90. Pregled brownfield objekata po JLS-ima UP-a Zadra 2015. godine

JLS	Inicijalna namjena objekta	Broj objekata	Klasifikacija	Vlasništvo
Bibinje	vojno skladište	1	vojni objekt	državno
	rezervoari za gorivo	1	industrijski objekt	privatno
Nin	vojarna	1	vojni objekt	državno
	ciglana	1	industrijski objekt	državno
Zadar	vojarna	6	vojni objekti	državno
	vojno skladište	9	vojni objekti	državno
	vojno vježbalište	2	vojni objekti	državno
	vojni hotel	1	vojni objekt	državno
	vojni aerodrom	1	vojni objekt	državno
	vojni objekt druge namjene	1	vojni objekt	državno
UP ZADAR	-	24	-	-

Održiva regeneracija brownfield područja kombinira tri stupnja održivog urbanog razvoja: ekonomski (generiranje razvoja i zapošljavanje), ekološki (unapređenje životne sredine) i društveni (nove mogućnosti zajednice i novi život u urbanim sredinama) (Perović i Kurtović Folić, 2012). S obzirom na analizom utvrđeni prostorni razmještaj najvećeg broja brownfield objekata, osobito onih bivše vojne namjene, utjecaj vojne funkcije na historijskogeografski, društveno-gospodarski i prostorni razvoj grada[31,32], te najdalje odmakli proces regeneracije

[31] *Povijesni razvoj Zadra snažno je obilježen značajnim vojnim prisustvom, kako do kraja Prvog svjetskog rata, odnosno prestanka postojanja Austro-ugarske monarhije, uključujući tu i vrijeme francuske uprave između dvije austrijske (1806.-1813.), tako i u doba talijanske vlasti (1920.-1943.) - ali i u kasnijoj državnoj zajednici Jugoslaviji, zaključno s listopadom 1991. S obzirom da su snage Hrvatske vojske, nakon izlaska JNA iz Zadra, koristile samo manji dio vojne infrastrukture, kao i na kratkoću tog korištenja, listopad 1991. primjeren je datum označavanja početka demilitarizacije Zadra.*

[32] *O važnosti vojno-obazovne funkcije u Zadru govori podatak da je sredinom 20. stoljeća (1954. g.) Artiljerijski školski centar Zadar (AŠC), tadašnji centar obrazovanja artiljerijskih kadrova JNA koji je obuhvaćao kasarne K1 u današnjoj*

brownfield područja, posebna pozornost u analizi bivših vojnih i industrijskih prostora UP-a Zadra posvećena je Gradu Zadru. Prostori bivših vojarni na području Zadra obuhvaćaju 73,74 hektara što je gotovo dvostruko više od površine stare gradske jezgre Zadra – tzv. Poluotoka, koji obuhvaća oko 37 hektara. Gledano s prostornog aspekta, vojarna je prostor koji, nalazeći se unutar administrativnih granica grada, nedvojbeno pripada gradu, no zbog svoje funkcije predstavlja diskontinuitet u urbanoj cjelini. Krajem 1991. g. započinje demilitarizacija Zadra, vojska napušta gradske prostore pa vojarne smještene na atraktivnim lokacijama u centru grada odjednom postaju prednost i rezerva za javne prostore kojih je ponestajalo tadašnjim ubrzanim, često nekontroliranim i bespravnim, širenjem grada. Usprkos velikoj koncentraciji bivših vojnih objekata na svom teritoriju, Grad Zadar, a ni Zadarska županija danas ne raspolažu dokumentom kojim bi se cjelovito i sustavno planiralo njihovo buduće korištenje, niti ima ustrojeno stalno tijelo koje bi se bavilo preuzimanjem ovih nekretnina čiji je stvarni vlasnik Republika Hrvatska, a kojima upravlja MORH ili su predani lokalnim zajednicama (Rogoznica, 2014).

Vlada Republike Hrvatske je dokumentom Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. g. kao jedan od važnih problema prepoznala raširenu degradaciju i devastaciju bivših industrijskih ili vojnih objekata u javnom vlasništvu te kao cilj definirala njihovu revitalizaciju prenamjenom ili adaptacijom najčešće u turističke svrhe. Strategijom razvoja Grada Zadra 2013.–2020., objavljenom 2013. g., prostori bivših vojarni na području grada prepoznati su kao iznimno vrijedan društveno gospodarski resurs koji je potrebno valorizirati za razvojne svrhe grada. U dokumentu se navodi potreba definiranja integriranog plana prenamjene prostora i objekata vojarni s područja grada koju je nužno provesti u suradnji s Ministarstvom obrane Republike Hrvatske, a kao ograničavajući faktor istaknuti su neriješeni imovinsko-pravni odnosi i druge regulative koji usporavaju prenamjenu kako vojnih tako i industrijskih prostora i objekata. Na teritoriju UP-a Zadra od ukupno 24 takva objekta 12 ih se koristi ili su poznati planovi njihovog budućeg korištenja, dok za drugu polovicu objekata buduću namjenu tek treba osmisliti (tab. 75. u prilogu). Provođenju javne rasprave o njihovom stavljanju u uporabu nužno treba prethoditi procjena stanja zgrada, koja bi uključivala i procjenu minimalnih financijskih ulaganja u njihovo stavljanje u funkciju.

Najuspješniji primjeri dobre prakse polivalentnoga korištenja nekadašnjih vojnih kompleksa u UP-u Zadru jesu zona bivše vojarne u Ulici Stjepana Radića u čijem su kompleksu od devetnaest zgrada smješteni brojni javni sadržaji, od zdravstva (Hitna pomoć, Dom zdravlja), sudstva (Trgovački i općinski sud u Zadru) i školstva (Obrtnička škola Stanko Ožanić) do javne uprave (uredi Ministarstva unutarnjih poslova, Zadarske županije…) i Gradske knjižnice te također nekadašnja vojarna Ante Banina (danas dio kompleksa SRC Višnjik) na prostoru koje su izgrađeni sportska dvorana i zatvoreni plivački bazen. Također, dobre primjere prenamjene predstavlja nekoliko bivših vojnih objekata na čijim su lokacijama prema Programu društveno

ulici Stjepana Radića i kasarnu K4 u ulici Ante Banine te još dva odvojena skladišna objekta, imao 1.945 polaznika, 251 zaposlenih, od čega 80 nastavnika (Rogoznica, 2014).

poticane stanogradnje izgrađeni stanovi za socijalno ugrožene skupine stanovništva poput branitelja i siromašnih osoba.

Na primjeru prenamjene objekata u prostoru bivše vojarne u Ulici Stjepana Radića vidljiva su dva modela prenamjene; jedan, u kojem se prostori dodjeljuju na korištenje za potrebe institucija koje su sastavnice državne administracije ili su predmetom zajedničke skrbi državne i regionalne administracije, poput srednjeg školstva i zdravstva – a koji teče glatko i može se pratiti kroz slijed odluka tijela nadležnog za davanje zgrada na korištenje; i drugi, u kojem je riječ o dodjeli zgrada na korištenje temeljem inicijativa koje nisu izvorno osmišljene unutar ni jedne od razina administracije, kakve su Gradska knjižnica i Centar za mlade Grada Zadra, a koji je obilježen dugotrajnošću procesa (Rogoznica, 2014). U svrhu ubrzavanja procesa prenamjene svih bivših vojnih i industrijskih prostora stoga je potrebno što prije definirati i primijeniti optimalne mjere horizontalne i vertikalne koordinacije među svim dionicima uključenim u navedeni proces. On obuhvaća pripremu prostornoplanske dokumentacije za prenamjenu i aktiviranje brownfield područja te različite aktivnosti pripreme i realizacije projekata obnove.

2.3.2.5. Zaključak

Javne urbane površine podrazumijevaju zaštićena područja prirode, javne zelene površine, šumske površine i nekadašnja industrijska i vojna područja (tzv. brownfields) koja se nalaze u urbanom području i predstavljaju resurs koji doprinosi kvaliteti urbanog života i standardu življenja, kao i potencijal za daljnji razvoj. U UP-u Zadru trenutno su zaštićene tri prirodne vrijednosti: otok Ošljak (značajni krajobraz), Perivoj Vladimira Nazora u Zadru (spomenik parkovne arhitekture) te Zeleni hrast u Islamu Latinskom (spomenik prirode). Sukladno višem stupnju društveno-gospodarskog razvoja UP-a Zadra od ostatka Zadarske županije, u njemu se nalazi tek 15 % svih zaštićenih prirodnih vrijednosti Zadarske županije. Analizom je prepoznata potreba zaštite podmorja, pri čemu je za jedan lokalitet (Greben kod Silbe) već predložen za zaštitu, dok se za mnoge druge lokalitete to tek treba učiniti. U UP-u postoje i mnoga vrijedna područja bez statusa zaštite, kao i brojne endemske biljne i životinjske vrste. Sve navedeno predstavlja važan ekološki čimbenik, kao i eventualno mogućnosti za iskorištavanje u turističke svrhe. Stoga je potrebno poticati različite aktivnosti (poučne staze i ostale edukativne aktivnosti) u svrhu očuvanja i održavanja visokog stupnja krajobrazne, biološke i georaznolikosti, odnosno identifikacije posebno osjetljivih ekosustava u svrhu zaštite.

Javne zelene površine najzastupljenije su u Gradu Zadru, što je logično s obzirom na njegovu prostornu i demografsku veličinu. Unatoč postojanju javnih zelenih površina ne postoji baza podataka u kojoj se prati njihov broj i stanje, te je stoga nužno razviti sustav njihove inventarizacije i praćenja stanja i razvoja. Gotovo 90,0% šuma u Zadarskoj županiji čine gospodarske šume, iako šumarstvo samo po sebi nije razvijena djelatnost jer prevladavaju šume niže kvalitete. No s obzirom da one predstavljaju važan uvjetno obnovljiv resurs, njima je potrebno obzirno gospodariti. To znači provođenje regeneracije šuma i šumskog zemljišta kroz pošumljavanje autohtonim vrstama i provođenje mjera obnove uništenih i oštećenih šumskih sastojina.

Za unaprjeđenje i razvoj javnih površina potrebno je sadržajno i oblikovno unaprjeđenje postojećih i gradnja novih pješačkih ulica i trgova, plaža, dječjih igrališta, šetnica i zelenih površina te njihovo adekvatno i kontinuirano održavanje.

722/1056

Brownfield lokaliteti predstavljaju veliki potencijal za unaprjeđenje ekonomskog, ekološkog i društvenog okruženja u UP-u. Najveći dio njih odnosi se na bivša vojna područja (83,3%) dok je evidentirano tek nekoliko bivših industrijskih područja. Identificirana područja nužno je obnoviti i ponovno staviti u funkciju kako bi se postojeći, trenutno neiskorišteni prostor, ponovno upotrebljavao i služio zajednici. Valja napomenuti kako osim bivših vojnih i industrijskih područja postoji i značajan broj ostalih vrsta objekata, kao što su primjerice napuštene škole, zgrade i slično, koje također predstavljaju razvojni potencijal ukoliko ih se obnovi i stavi u funkciju. Da bi se to ostvarilo potrebna je priprema prostornoplanske dokumentacije brownfield područja tj. priprema za provođenje konkretnih građevinskih aktivnosti obnove.

Stranica Prijave 720

723/1056

2.3.3.

Komunalna infrastruktura

Stranica Prijave 721

2.3.3. Komunalna infrastruktura

Prema članku 3. Zakona o komunalnom gospodarstvu (2015) komunalnu infrastrukturu čine građevine namijenjene opskrbi pitkom vodom, odvodnji i pročišćavanju otpadnih voda, opskrbi plinom, opskrbi toplinskom energijom, prijevozu putnika u javnom prometu, održavanju čistoće, odlaganju komunalnog otpada, održavanju javnih površina, održavanju nerazvrstanih cesta, tržnica na malo, održavanju groblja, obavljanju dimnjačarskih poslova te upravljanju i održavanju objekata i uređaja javne rasvjete. U ovom poglavlju obrađena je vodoopskrbna, kanalizacijska, elektroopskrbna i plinoopskrbna infrastruktura, gospodarenje otpadom, sustav javnog grijanja, eksploatacija alternativnih energenata i energetska učinkovitost. Područja komunalne infrastrukture koja se odnose na održavanje javnih površina obrađena su u poglavlju 3.3.2. Upravljanje javnim urbanim površinama i područje javnog prijevoza u poglavlju 3.3.5. Urbani prijevoz.

2.3.3.1. Vodoopskrbna infrastruktura

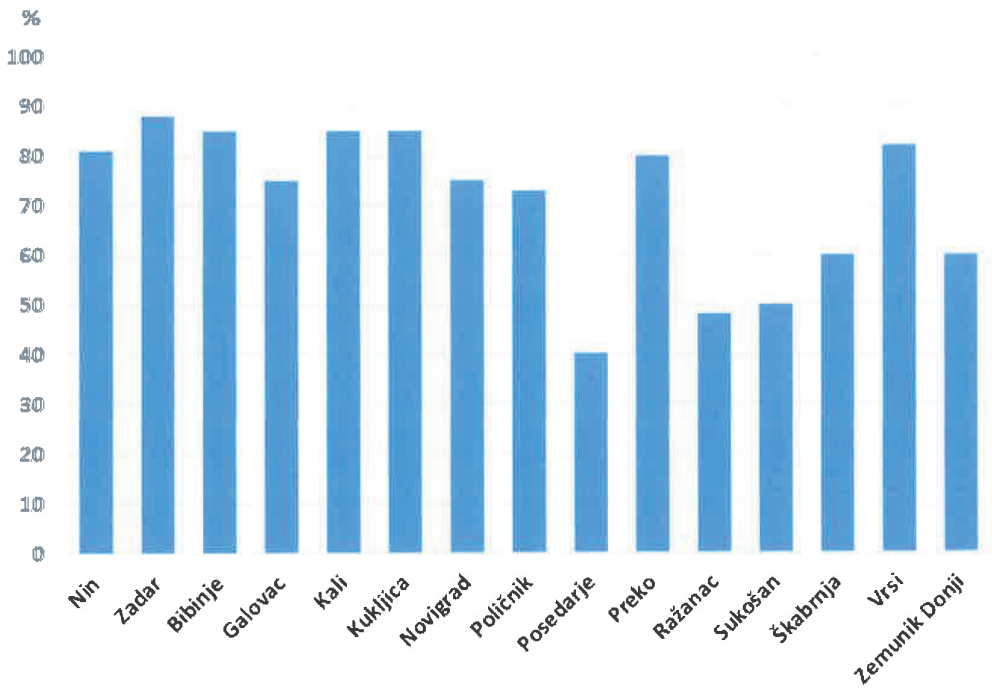
Urbano područje Zadar relativno je siromašno vodnim resursima, posebice priobalna i otočna područja u kojima su koncentrirana najveća naselja i u kojima je tijekom turističke sezone pritisak na vodoopskrbni sustav najveći (SRGZ, 2013) što je prepoznato kao glavni problem i na fokus grupi na temu okoliša i energetske učinkovitosti. U takvim uvjetima ljetna oskudica vode u Ravnim kotarima kao ni na otocima nije rijetkost, a voda se tada prevozi auto-cisternama i brodovima-vodonosnicima.

Vodoopskrbni sustav u UP-u sastoji se od više javnih vodovodnih sustava. Grad Zadar kao najveći potrošač vode u UP-u vodom se opskrbljuje kroz dva vodovodna sustava: VS Bokanjačko blato (≈40 %) i Regionalni vodovod sjeverne Dalmacije (≈60 %). Manji dio stanovništva kopnenih naselja (≈2 %) koristi i lokalne sustave iz bunara Boljkovac i izvorišta Oko (SRGZ, 2013). Na otocima koji pripadaju Gradu Zadru (Molat, Ist, Olib, Premuda, Silba, Rava i Iž koji broje ukupno 1.607 stanovnika) ne postoji vodovodna infrastruktura javnog tipa (PPZŽ, 2006). U Prostornom planu Zadarske županije (2006) se navodi kako dosad izgrađeni vodovodi, od kojih je najznačajniji vodovodni sustav regionalnog značenja s rijeke Zrmanje koji opskrbljuje Zadar te dijelove Ravnih kotara i Bukovice pitkom vodom, tek djelomice namiruju potrebe Županije. Općine Novigrad i Ražanac imaju posebne vodoopskrbne sustave dok okolice Zadra i Nina i Općina Posedarje imaju i dodatne lokalne vodovode (Bokanjačko blato, Golubinka, i dr.).

U UP-u djeluje komunalno poduzeće Vodovod d.o.o. Zadar koje upravlja vodoopskrbnim sustavima, a opskrbljuje pitkom vodom sve potrošače na području triju Gradova (Zadar, Nin i Obrovac) i 16 općina u široj okolici Zadra. Vodovod d.o.o. Zadar upravlja složenim i zahtjevnim vodoopskrbnim sustavom koji obuhvaća 800 km cjevovoda koji se prostiru na oko 215.250 ha

površine i opskrbljuje oko 123.000 stanovnika (Vodovod d.o.o., 2015). U općinama Kukljica, Kali i Preko ustrojena su komunalna poduzeća za prihvat vode iz većih vodoopskrbnih sustava s kopna i distribuciju vode unutar općine (ŽRS, 2011).

Prema podacima iz Vodoopskrbnog plana Zadarske županije (2008)[33] opskrbljenost javnim vodovodom u JLS-ima UP-a Zadra kreće se između 40 i 88 % (Sl. 106.) U prostornom smislu općine Ravnih kotara su generalno slabije opskrbljene.

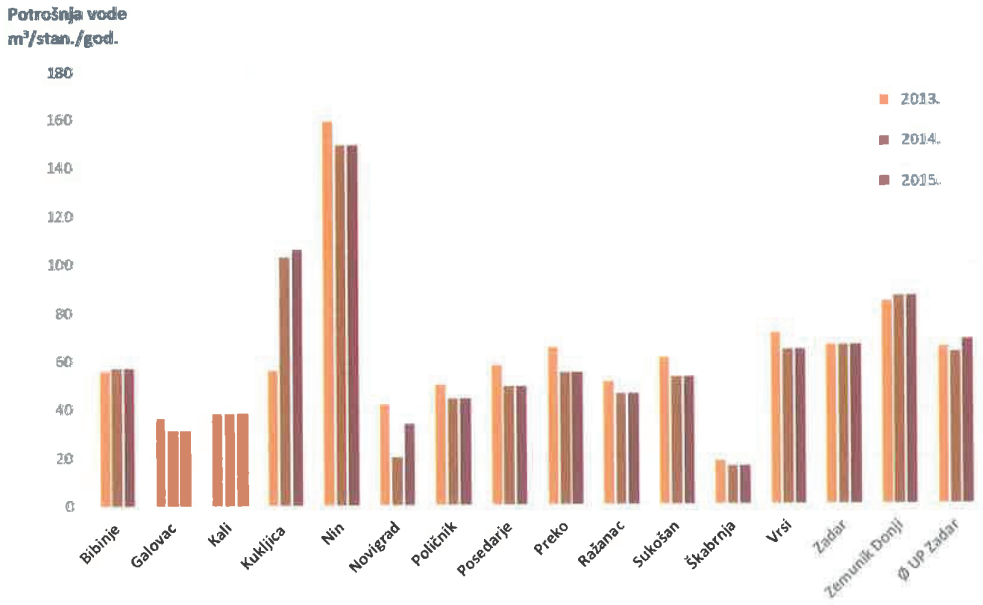
Sl. 106. Opskrbljenost javnim vodovodom po JLS-ima UP-a Zadra 2001. godine

Podaci iz Popisa stanovništva 2011. g. pokazuju da se te godine priključenost stanovništva JLS-a u UP-u Zadru na vodoopskrbni sustav kretala između 27,9 i 100 % pri čemu su tri općine (Ražanac, Škabrnja, Sukošan) imale iznimno nisku priključenost (ispod 35 %) dok su sve ostale JLS imale priključenost višu od 88 %. Prosječna priključenost u UP-u bila je 93,1 %. S obzirom na prostorije u kućanstvu koje uobičajeno koriste vodoopskrbni sustav, u svim je JLS opskrbljenost tim prostorijama iznad 85 % (Sl.106., tab. 7. u prilogu).

U razdoblju 2013.-2015. g. u UP-u je ukupno potrošeno 22.056.591 m³ vode, od čega najveći udio potrošnje otpada na Grad Zadar (32 %). G. 2013. UP Zadar imao je potrošnju vode od 7,3 mil. m³ da bi 2014. g. ta potrošnja pala za 2,9 %, a u odnosu na 2015. g. porasla za 4,9 %. Na

[33] *U navedenom su dokumentu korišteni podaci iz Popisa stanovništva 2001. g., a novijeg dokumenta te vrste nema.*

slici 107. prikazano je kretanje potrošnje vode po glavi stanovnika u JLS-ima UP-a Zadra na godišnjoj razinu od 2013. do 2015. g. Vidljivo je kako Grad Zadar u tom razdoblju drži u kontinuitetu razinu potrošnje vode od 66 m³/stan. Ujedno Grad Zadar je i najveći potrošač vode na području UP-a – više od dvije trećine ukupno potrošene vode u 2014. g. (tab. 41. u prilogu). Najmanju potrošnju vode po glavi stanovnika ima Općina Škabrnja (16 m³/stan. u posljednje dvije godine) dok najveću potrošnju vode bilježi Grad Nin (149 m³/stan.) gdje su velike količine vode potrebne za Solanu Nin (tab. 77. u prilogu; Sl. 107.). U Općini Kukljici količina potrošene vode po stanovniku u navedenom razdoblju gotovo se utrostručila – s 56 m³/stan. 2013. na 106 m³/stan. 2015. g. U Općini Novigradu potrošnja vode po stanovniku u razdoblju 2013.-2015. g. fluktuira od 42 m³/stan. 2013. g., preko 20 m³/stan. 2014. g. do 34 m³/stan. 2015. g. U općinama Poličniku, Posedarju, Preku, Ražancu, Sukošanu, Galovcu i Vrsima u posljednje dvije godine zabilježen je trend smanjenja potrošnje vode po glavi stanovnika u odnosu na 2013. g. dok je u Općini Škabrnji trend smanjenja neznatan, a u Općini Kali stagnira na istoj razini od 38 m³/stan. Općine Bibinje i Zemunik Donji bilježe neznatno pojačanu potrošnju vode u 2014. i 2015. g. (Sl. 107.).

Sl. 107 Godišnja potrošnja vode po stanovniku po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2013.-2015. godine

S obzirom na kakvoću vode za ljudsku potrošnju u vodoopskrbnom sustavu Zadar na stranicama Vodovoda d.o.o. Zadar (2015) navodi se da vode sa slijevnog područja rijeke Zrmanje iz kojeg se većinski opskrbljuje vodoopskrbni sustav u UP-u spadaju u skupinu tipičnih

krških pukotinskih i površinskih voda. To su vode kalcijsko-hidrokarbonatnog tipa koje sadrže relativno mali isparni ostatak (300 mg/L), male su mineralizacije, imaju malu ukupnu i karbonatnu tvrdoću (umjereno tvrde vode) te sadrže malo otopljenog ugljičnog dioksida. Uglavnom su dobro zasićene kisikom. To su, dakle, vode kišničkog tipa, nekorozivne. U kišnom razdoblju se brzo i intenzivno zamućuju što traje po nekoliko dana. Vode sa slivnog područja Bokanjac-Poličnik imaju tvrdoću i alkalitet približno dva puta veći od tipičnih krških voda i sadrže znatno više otopljenog ugljičnog dioksida. Vode Golubinke i Boljkovca su pod utjecajem mora i zbog toga sadrže povećanu količinu klorida za niskih vodostaja, dakle, kloridnog su tipa, korozivne. Vode ostalih bunara su kišničkog tipa, manje ili više korozivne. To su podzemne vode, isparnog ostatka oko 500 mg/L, spadaju u red tvrdih voda (18-30 °nj). Rijetko se zamućuju.

Godišnje se, pored pregleda u ovlaštenim laboratorijima Zavoda za javno zdravstvo, u Vodovodu d.o.o. pregleda oko 2500 uzoraka vode na temelju čega se može tvrditi da stanovnici UP-a Zadra piju kvalitetnu i zdravstveno ispravnu vodu. Rezultati analiza redovito se dostavljaju na uvid sanitarnoj inspekciji Zadarske županije (Vodovod d.o.o., 2015).

Rezultati praćenja kakvoće voda na vodozahvatima kojima gospodari Vodovod d.o.o. (2015) pokazuju da se radi o vodama visoke kakvoće, tj. vodama koje prema Uredbi o klasifikaciji voda spadaju u I. vrstu (vrlo dobro ekološko stanje) s obzirom na sadržaj kisika, hranjivih tvari, mikrobiološke pokazatelje, sadržaj organskih spojeva i radioaktivnost. S obzirom na koncentracije metala spadaju u I. i II. vrstu (tj. vrlo dobro i dobro ekološko stanje) što znači da nema antropogenog zagađenja metalima ili koncentracije nisu značajno više od prirodne razine. Dakle, vode koje se koriste za piće u skladu su s odredbama Pravilnika o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće. Stoga zahvaćene podzemne vode nije potrebno dodatno prerađivati osim dezinfekcije plinovitim klorom što je uobičajeno i neophodno za sve prirodne vode koje se koriste za piće u svrhu onemogućavanja širenja zaraznih bolesti (Vodovod d.o.o., 2015).

Planirane mjere razvoja vodoopskrbne infrastrukture prema Strategiji razvoja Grada Zadra (2013) obuhvaćaju izradu dugoročnih planova potreba za vodom, praćenja stvarnih karakteristika izgrađenih elemenata vodoopskrbnog sustava, posebno snimanja i saniranja gubitaka u distribucijskoj mreži radi stvaranja mogućnosti za racionalno iskorištavanje i racionalnu buduću dogradnju uz osiguranje redovitih isporuka potrebnih količina vode svim zonama u svim predviđenim i izvanrednim uvjetima. Nadalje, planirana je izgradnja vodoopskrbnih sustava sa svim pratećim vodnim građevinama te primjenom kriterija racionalnog korištenja postojećih sustava vodoopskrbe, što podrazumijeva minimum dopuštenih gubitaka vode, svođenje potrošnje vode na stvarne potrebe komunalnog standarda i dr. Također je planiran nastavak rekonstrukcije postojeće javne vodoopskrbe i jačanje kapaciteta za unaprjeđenje, održavanje i upravljanje vodoopskrbnim sustavom. Sve bi navedene mjere trebale rezultirati stvaranjem dugoročnim planova efikasnije vodoopskrbe te smanjenjem gubitaka vode.

Podaci dobiveni analizom u ovom poglavlju ukazuju da bi prioritet u narednom planskom razdoblju trebao biti priključivanje kućanstava bez pristupa javnom vodovodu, posebice u općinama Ravnih kotara u kojima je priključenost niža od prosjeka. Drugi važan prioritet bi trebalo biti razmatranje novih mogućnosti vodoopskrbe otoka koji će omogućiti sigurnost opskrbe i tijekom najvećeg pritiska (odnosno tijekom turističke sezone). Potrebno je potpuno umrežavanje otočkih vodoopskrbnih sustava u regionalne vodovodne sustave sa susjednog kopna (Gereš, 1998) što još uvijek nije provedeno na otocima u sastavu Grada Zadra dok je taj proces u velikoj mjeri dovršen na Ugljanu. Međutim, SRGZ (2013) posebnu pozornost daje problemu vodoopskrbe na otocima pa je najavljen nastavak pripreme i ulaganja u dokumentaciju za izgradnju otočnog cjevovoda za južnu (Iž i Rava) i zapadnu skupinu otoka (Molat, Ist, Premuda, Silba, Olib). U tom pogledu potrebna je daljnja izgradnja, rekonstrukcija i nadogradnja postrojenja za pročišćavanje vode za piće i postrojenja za desalinizaciju kako bi se udaljene otoke i udaljena naselja u unutrašnjosti opskrbilo pitkom vodom. U skladu s tim, potrebno su češća ispitivanja zdravstvene ispravnosti izvorskih voda i vode za piće (posebno u mjesnim cisternama na otocima na području grada Zadra).

ZADAR URBANO PODRUČJE
Stranica Prijave 726

2.3.3.2. Kanalizacijska infrastruktura

Kanalizacijska infrastruktura podrazumijeva javni sustav objekata i mjera povezanih u funkcionalnu cjelinu s osnovnim ciljem sakupljanja, odvođenja i pročišćavanja otpadnih voda, te njihovog ispuštanja nakon pročišćavanja, na tehnički što ispravniji i ekonomičniji način (Odvodnja, 2016). Kanalizacijska infrastruktura nužna je za održivo gospodarenje okolišem, posebice u kršu gdje ispuštanje otpadnih voda može imati značajan nepovoljni učinak na podzemne vodonosnike koji predstavljaju glavni izvor vode za vodoopskrbu kućanstava.

U sustavu kanalizacijske infrastrukture UP-a djeluju četiri komunalna poduzeća s vlastitim sustavima odvodnje fekalnih voda:

- Odvodnja d.o.o., Zadar;
- Odvodnja Bibinje-Sukošan d.o.o., Sukošan (obuhvaća 11 300 metara mreže na koju je spojena samo marina Dalmacija, no do ada nije priključeno ni jedno domaćinstvo);
- Otok Ugljan d.o.o. Komunalno društvo, Preko;
- Komunalno poduzeće Galeb d.o.o., Novigrad (izgrađeno je 3000 m mreže te je spojeno 300 stanovnika odnosno ≈10 % stanovništva Općine Novigrad).

Prema podacima dobivenim od Odvodnje d.o.o. (2016) trend kretanja priključenosti kućanstava i gospodarskih subjekata na području Grada Zadra u stalnom je porastu u razdoblju 2010.-2015. g. Tako je udio priključenosti 2010. g. iznosio 67 % (prosjek RH iznosi je 43 % pokrivenosti) dok se 2015. g. povećao za 8 % i sada iznosi 75 %. S obzirom da isti podaci za druge JLS-e UP-a Zadra nisu dostupni[34], oni nisu mogli biti analizirani.

Tab. 91. Priključenost stanovništva i gospodarskih subjekata na sustav pročišćavanja otpadnih voda na području Grada Zadra u razdoblju 2010. - 2015. godine

Godina	Broj priključaka	Udio kućanstava i gospodarskih subjekata priključenih na kanalizaciju (%)
2010.	52.229	67
2011.	53.199	68
2012.	53.259	68
2013.	53.729	69
2014.	56.283	72
2015.	58.873	75

[34] *Jedini podatak o priključenosti stanovništva na kanalizacijsku infrastruktu po JLS-ima dostupan je u Popisu stanovništva 2011., međutim, ti podaci pobuđuju zbog visokog udjela (99-100 %) pobuđuju sumnju u njihovu ispravnost, posebice kad se usporede s podacima dobivenim od Odvodnje d.o.o.*

730/108

Od 2009. g. sve otpadne vode Grada Zadra, prikupljene u sustav odvodnje otpadnih voda, se potpuno pročišćene ispuštaju u more kontroliranim dugačkim podmorskim ispustima (Odvodnja d.o.o. Zadar, 2015). U otočnim naseljima zbog nepostojanja vodoopskrbnog sustava mala je potrošnja vode, pa su i količine otpadnih voda male. Otpadne vode iz svih objekata sakupljaju se u septičkim jamama. Valja naglasiti kako septičke jame ne zadovoljavaju suvremene standarde zaštite okoliša jer su često propusne pa se otpadne vode gube u podzemlju i otječu prema moru. Samo u novoizgrađenim turističkim sadržajima postoje izgrađene taložnice, prije direktnog ispuštanja u more (SRGZ, 2013).

Daljnji planovi budućeg razvoja obuhvaćaju povećanje priključenosti stanovništva i gospodarstva u Gradu Zadru na sustav pročišćavanja otpadnih voda na 94 % do 2020. g. odnosno 99 % do 2023. g. (Odvodnja d.o.o., 2016). Pored toga, u Strategiji razvoja Grada Zadra (2013) navodi se kako bi trebalo izgraditi sekundarnu kanalizacijsku mrežu u skladu s najvišim okolišnim standardima koja bi se proširila prema rubnim dijelovima grada. To znači i osiguravanje ljudskih kapaciteta i opremanje odgovornih institucija za rad i održavanje sustava odvodnje.

Također je u planu izrada dokumentacije odvodnje otpadnih voda, analiza predloženog sustava i korištenje najnovijih tehnologija u sustavu zbrinjavanja otpadnih voda. Generalno gledano, mjere citirane Strategije usmjerene su na širenje odvodnje i prostorni obuhvat onih područja koja do sada nisu bila obuhvaćena kanalizacijskom mrežom i povećanje opće efikasnosti odvodnje otpadnih voda. Premda nema dostatnih podataka za ostale JLS-e UP-a Zadra, za očekivati je da je stanje priključenosti na kanalizacijsku infrastrukturu u njima podjednako ili slabije. Stoga bi u narednom razdoblju valjalo i u njima povezati sva kućanstva, gospodarske i druge objekte u kanalizacijsku mrežu kako bi se u potpunosti eliminirao „divlji" ispust otpadnih voda iz kućanstava, gospodarskih i drugih objekata u okoliš.

2.3.3.3. Gospodarenje otpadom

Prema Zakonu o održivom gospodarenju otpadom (2013) gospodarenje otpadom obuhvaća djelatnosti sakupljanja, prijevoza, oporabe, zbrinjavanja i druge obrade otpada, nadzor nad tim postupcima, nadzor i mjere koje se provode na lokacijama nakon zbrinjavanja otpada te radnje koje poduzimaju trgovac otpadom ili posrednik. Gospodarenje otpadom mora se provoditi na način koji ne dovodi u opasnost ljudsko zdravlje i koji ne dovodi do štetnih utjecaja na okoliš.

Odvozom otpada u UP-u bave se tri komunalna poduzeća. Tvrtka Hripa d.o.o. vrši prikupljanje i odvoz komunalnog otpada u Općini Kali (Plan gospodarenja otpadom, 2014) dok na području Općine Bibinje odvoz otpada obavlja P.O. Marija. Na području ostalih trinaest JLS-a, odvoz otpada obavlja tvrtka Čistoća d.o.o., u prosjeku dva puta tjedno (tab. 93.). U UP-u je 2014. g. djelovalo 19 prijevoznika otpada prema Popisu tvrtki upisanih u Očevidnik pravnih i fizičkih osoba koje se bave djelatnošću prijevoza otpada prema Zakonu o otpadu (2014). U sustavu gospodarenja otpadom u UP-u izdvajaju se četiri kategorije korisnika: kućanstva, stanovi[35], vikendice i poslovni subjekti. Međutim, razdvojeni podaci su dostavljeni jedino za trinaest JLS-a u kojima djelatnosti odvoza otpada obavlja Čistoća d.o.o. pa podaci za općine Bibinje i Kali nisu mogli biti analizirani. Najzastupljeniju kategoriju korisnika organiziranog odvoza otpada u UP-u Zadru čine kućanstva (57,9 %), a slijede stanovi (25,3 %), vikendice (10,3 %) i poslovni subjekti (6,5 %) (tab. 93., tab. 78. u prilogu). Prema podacima Zadre nove (2016) na području Zadarske županije u pravilu udio kućanstava uključenih u sustav organiziranog gospodarenja otpadom 2015. g. iznosio je 90-100 %, a taj udio u UP-u Zadru iznosio je 96,2 %.

[35] *S obzirom da se ta kategorija pojavljuje samo u Gradu Zadru i logički se može poistovijetiti sa kućanstvom, ona je u daljnjoj analizi pribrojena kategoriji kućanstvo.*

Tab. 92. Broj kućanstava uključenih u odvoz komunalnog otpada i broj odvoza tjedno po JLS-ima UP-a Zadra 2015. godine

JLS	Broj korisnika uključenih u odvoz otpada				Broj odvoza tjedno	Napomena
	kućanstva	vikendice	poslovni subjekti	ukupno		
Bibinje	1.235	...	...	...	3	
Galovac	344	50	18	412	1,5	
Kali	780	...	...	...	2	
Kukljica	379	321	33	733	2*	
Nin	1.124	990	139	2.253	2,5	
Novigrad	720	481	39	1.240	1,5*	*u naselju Novigrad odvoz se vrši dva puta tjedno*
Poličnik	1.239	308	101	1.648	1,5	
Posedarje	1.166	650	97	1.913	2,5	
Preko	1.872	1.127	173	3.172	2,5	*na otocima Sestrunju, Ošljaku i Rivnju odvoz se vrši jednom tjedno*
Ražanac	1.115	646	96	1.857	1,5*	
Sukošan	1.532	602	126	2.260	2,5*	
Škabrnja	421	85	22	528	1,5	
Vrsi	788	1.021	48	1.857	2,5	
Zadar	46.849	842	3.584	51.275	5	*posude za miješani komunalni otpad prazne se dva puta tjedno, a kontejneri tri puta tjedno; u mjesnim odborima Poluotok, Voštarnica i Jazine 1 odvoz se odvija svakodnevno*
Zemunik Donji	654	102	36	792	1,5*	
UP ZADAR	60.218	7.225	4.512	69.940	/	

Iz tab. 93. vidljivo je kako broj odvoza tjedno po JLS-imaproporcionalno odgovara broju kućanstava istih. U većini JLS-a odvoz otpada je organiziran 1,5 do 2,5 puta tjedno pri čemu se na tjednoj bazi vrši odvoz miješanog komunalnog otpada, a na dvotjednoj bazi odvoz polimera i papira što odgovara veličini od 0,5 u tab. 93. Općine Kukljica, Novigrad, Ražanac, Sukošan i Zemunik Donji imaju ujedno sezonski karakter odvoza otpada što znači da se tijekom turističke sezone (15. lipnja – 15. rujna) odvoz pojačava s jednim odvozom više tjedno.

Miješani komunalni otpad, odnosno pražnjene posuda (80, 120, 240l) u Gradu Zadru odvija se dva puta tjedno dok se kontejneri (1 100l) odvoze tri puta tjedno, osim u mjesnim odborima Poluotok, Voštarnica i Jazine 1 gdje se odvoz odvija svakodnevno. Odvoz polimera (plastike – žute vrećice) i papira (plave vrećice) iz kućanstava odvija se prema unaprijed propisanom rasporedu odvoza otpada. S druge strane, glomazni otpad, odnosno stari namještaj i druge predmete veće mase, Čistoća d.o.o. sakuplja postavljanjem velikih kontejnera na javne površine po mjesnim odborima prema točno utvrđenom rasporedu koji je dostupan na web-stranici Čistoće d.o.o. U sklopu pilot projekta odvojenog sakupljanja biorazgradivog otpada od ostalog miješanog komunalnog otpada iz domaćinstava Čistoća d.o.o. je omogućila odvojeno sakupljanje biorazgradivog otpada iz domaćinstava na području mjesnih odbora Novi i Stari Bokanjac i Crno. Korisnicima koji žele proizvoditi humus kompostiranjem osigurani su komposteri bez naknade koji se dobiju umjesto spremnika, a posude se prazne jednom tjedno.

Što se tiče javnih površina za odlaganje otpada, na području Grada Zadra postavljeno je 926 spremnika za miješani komunalni otpad (1.100 l) i 159 spremnika za papir (1.100 l), a 2014. i 2015. g. izgrađeno je ukupno 25 zelenih otoka. Vozni park Čistoće broji 26 vozila specijalno konstruiranih za odvoz komunalnog otpada iz uličnih kontejnera i koševa (tzv. autosmećarke), od čega je veći dio velikih vozila zapremine veće od 16 m^3, zatim srednja vozila zapremine 10 m^3 i malo vozilo zapremine 5 m^3 bez kojeg bi bio onemogućen pristup korisnicima koji žive u uskim ulicama. U otočnim općinama postavljeni su spremnici (kontejneri) te je omogućeno odvojeno sakupljanje i priprema odvoza otpada (Izvješće o stanju okoliša, 2013).

Na području UP-a se nalazi jedno službeno odlagalište otpada - Diklo (u Gradu Zadru) kojim upravlja Čistoća d.o.o. Zadar. Na to se odlagalište odvozi otpad sa cjelokupnog urbanog područja te iz još četiriju općina te otoka Zadarske županije (Sali, Vir, Starigra, Privlaka), a prema statusu sanacije ono spada među neusklađena odlagališta za koja se planira skora sanacija. Odlagalište Diklo koristi se od 1963. g., a godišnje se na njemu odloži oko 62.321 t komunalnog otpada. Odlagalište je u vlasništvu Grada Zadra, a njime upravlja i održava ga komunalno poduzeće Čistoća d.o.o. Zadar. Procjenjuje se da je do sada na površini od ~35 ha odloženo preko 2.500.000 m^3 komunalnog otpada koji je potrebno sanirati dok je prihvatni kapacitet odlagališta procijenjen na 2.000.000 m^3 otpada. Kada se izradi Idejni projekt i popratna dokumentacija, definirat će se potrebni kapaciteti na odlagalištu. Ukupna investicija sanacije odlagališta komunalnog otpada Diklo procijenjena je na iznos od 90.306.347 kuna (Izvješće o stanju neusklađenih odlagališta, 2016).

U prostornoj usporedbi UP Zadar obilježava očiti deficit službenih odlagališta koji je posebno izražen u kontekstu otoka na kojima ne postoje službena odlagališta. Radi usporedbe, primjerice, u Splitsko-dalmatinskoj je županiji 2009. g. postojalo 7 službenih odlagališta na otocima (ŽRSSDŽ, 2011). Treba ipak uzeti u obzir i činjenicu da se radi o otocima znatno veće prosječne površine i populacije u odnosu na zadarske otoke, a da se sa zadarskih otoka otpad organizirano prevozi u Zadar.

Usprkos uređenoj komunalnoj infrastrukturi, postoji veliki broj ilegalnih odlagališta u urbanom području Zadra, ali i cijele Zadarske županije. Prema podacima dobivenim od Eko d.o.o. (2016) u 2014. g. u UP-u su se nalazile 63 lokacije ilegalnih odlagališta, s najvećom koncentracijom u Gradu Zadru (22 lokacija) i Općini Poličnik (14 lokacija). Na razini županije postoje 142 lokacije ilegalnih odlagališta što znači da se 43,7 % svih divljih odlagališta u županiji nalazi na području UP-a što je donekle očekivano budući da UP obuhvaća 21,7 % površine, ali čak 66,5 % stanovništva Županije. St Za usporedbu, u UP-u je gustoća ilegalnih odlagališta 78,5 na 1.000 km², na području Zadarske županije 38,9 na 1.000 km² dok je ona u, primjerice, Republici Češkoj 2013. g. iznosila tek 22,1 na 1.000 km² (Kubásek i Hřebíček, 2013).

Dio ilegalnih odlagališta nastao je na nekadašnjim odlagalištima koja su sanirana i zatvorena, no (ilegalno) odlaganje otpada na njima nije prestalo. Tako je primjerice odlagalište Zaranbiž u Općini Kali koje je sanirano i zatvoreno 2010. g. Na tom se odlagalištu prema Prostornom planu uređenja Općine Kali (2014) u budućnosti predviđaju izgradnja sabirne stanice za otpad ili reciklažno dvorište čime bi se riješio problem ilegalnog odlaganja otpad i smanjio pritisak na okoliš na otocima.

Najčešće vrste odloženog otpada na ilegalnim odlagalištima su građevni i komunalni otpad (Procjena ugroženosti, 2015). Kolika je količina ilegalnog otpada svjedoče činjenice iz Izvješća o provedbi Plana gospodarenja otpadom Zadarske županije za 2013. g. po kojima je na području Zadarske županije preuzeto ukupno 236.613 tona odloženog neopasnog otpada, od toga je udio s odlagališta Diklo 69,9 % (165.282 tona otpada). Prema istom izvješću za 2014. g., odlagalište Diklo je sudjelovalo s još većim udjelom – 90,0 % (211.465 tona) u ukupnom iznosu otpada s područja Zadarske županije.

Planovi razvoja sustava gospodarenja otpadom na području UP-a definirani su najvećim dijelom u Planu gospodarenja otpadom Grada Zadra (2011) gdje se kao ciljevi navode izbjegavanje nastanka te smanjivanje količine otpada, poboljšanje odlaganja otpada na odlagalištima te poboljšanje gospodarenja otpadom na otocima. Naglasak bi svakako trebao biti na međusobnoj suradnji Grada Zadra i JLS-a u vezi s problematikom gospodarenja komunalnim i drugim otpadom, kao nužnog preduvjeta za njegovo kvalitetno rješavanje i saniranje. Prema Planu gospodarenja otpadom Zadarske županije (2009) do 2018. g. bi u Biljanima Donjim (Grad Zadar) trebao biti izgrađen Centar za gospodarenje otpadom Zadarske županije nakon čega su predviđeni sanacija i zatvaranje odlagališta Diklo. Kada se izgradi biti će osposobljen posebnom opremom za gospodarenje otpadom i dobivanje energije iz otpada: kompaktorima, posebnim vozilima za odvoz smeća, buldožerima i sl. Tek je u ožujku 2015. g. sanacija tog odlagališta

ušla u prvu ozbiljnu fazu realizacije kada je potvrđeno financiranje izrade projektne dokumentacije premještanja odlagališta od strane Svjetske banke u iznosu od dva milijuna dolara. Osim o financiranju, uspješnost sanacije odlagališta ovisi i o realizaciji izgradnje već spomenutog Centra za zbrinjavanje otpada u Biljanima do 2018. godine (Vuksan, 2015). U tom će se centru primjenjivati mehaničko-biološka obrada, kompostiranje i recikliranje otpada, a predviđeni izlazni produkti Centra bili bi inertizirana biostabilizirana izlazna frakcija „biostabilat", goriva izlazna frakcija - gorivo iz otpada (GIO/SRF), uporabljivi otpad (metali), kompost, isparena voda (vodena para) i otpadna tehnološka (procjedna) voda. Prema SRGZ (2013) planira se i izgradnja reciklažnih dvorišta, uspostava zelenih otoka, postavljanje spremnika za posebne vrste otpada te postavljanje tabli s natpisima o zabrani odlaganja otpada i informacijama o mjestima za odlaganje otpada.

Sukladno iznesenim planovima i rezultatima provedene analize u sektoru gospodarenja otpadom na području UP-a, prioritet bi trebali biti sanacija te zatvaranje odlagališta Diklo nakon otvaranja novog centra za gospodarenje otpadom. Drugi bi prioritet trebalo biti saniranje ilegalnih odlagališta koja narušavaju kvalitetu okoliša UP-a i predstavljaju opasnost po krhki krški okoliš. Važan prioritet koji je naglašen i na fokus grupi provedenoj među predstavnicima privatnog i javnog sektora i civilnog društva za potrebe izrade ove Strategije trebali bi biti i veći napori u educiranju građana o važnosti odvajanja otpada te razrada programa naplaćivanja odvoza prema količini otpada (čipovi) koju kućanstvo ili gospodarski subjekt proizvede. Stoga je uspostavljanje javnog informacijskog sustava o otpadu jedan od prioriteta kvalitetnijeg gospodarenja.

2.3.3.4. Plinoopskrbna infrastruktura

Plinofikacija na području UP-a Zadra, kao i u većini Zadarske županije, započela je 2012. g., a u svrhu smanjenja zagađenja okoliša i ekonomičnijih troškova grijanja. Uslijed toga je količina transportiranog plina u Zadarskoj županiji 2013. g. bila najmanja među županijama analiziranim u publikaciji Energija u Hrvatskoj (Ministarstvo gospodarstva, 2013) – samo 0,03 % ukupne količine prirodnog plina u Republici Hrvatskoj. Već je iz tog podatka evidentna nužnost ulaganja i daljnja izgradnja potrebne infrastrukture za plinoopskrbu.

Do početka 2015. g. u Zadarskoj županiji izgrađeno je 40.355 metara plinovoda što je 42,3 % od planirane mreže (tab. 94.). Do kraja 2015. g. zaplinjeno je 89,3 % izgrađenih plinovoda. Plinovodna mreža Zadarske županije plinom se opskrbljuje iz magistralnog plinovoda Bosiljevo-Split odnosno regionalnih ogranaka prema Gračacu, Benkovcu i Zadru (PPZŽ, 2014).

Tab. 93. Plinovodna mreža na području Zadarske županije krajem 2015. godine

Plinovod	Ukupna planirana mreža		Izgrađena mreža		Zaplinjena mreža	
	duljina (m)	% od ukupne mreže	duljina (m)	% od planirane mreže	duljina (m)	% od izgrađene mreže
srednjeg tlaka	91.000	95,3	35.853	39,4	31.519	87,9
visokog tlaka	4.500	4,7	4.500	100,0	4.500	100,0
ukupno	95.500	100,0	40.355	42,3	36.019	89,3

Glavni distributer plina na području UP-a Zadra i Zadarske županije je tvrtka EVN Croatia plin d.o.o. koja je u razdoblju 2012.-2015. g. u Zadarskoj županiji na plinsku mrežu priključila više od 980 korisnika. Osim kućanstava, škola, vrtića, sportskih objekata te nekoliko manjih restorana, obrta, turističkih i poslovnih objekata, na EVN-ovu plinsku mrežu dosad su priključeni i brojni turistički i poslovni objekti (EVN, 2015).

U Gradu Zadru izgrađeno je 26,5 km plinovodne mreže od čega 22 km srednjotlačne i 4,5 km visokotlačne plinske mreže. Iz te se mreže plinom opskrbljuje 439 korisnika (19 poslovnih i 420 kućanstava) pri čemu u kategoriji kućanstvo nije pribrojeno 430 stanova u jednoj stambenoj zgradi naselju Petrići koji se u ukupnom broju kućanstava (420) računaju kao jedan korisnik. Ukupna godišnja potrošnja prirodnog plina za razdoblje 2014./2015.[36] za Gradove

[36] Obračunsko razdoblje traje od 1. listopada do 30. rujna sljedeće godine.

Zadar, Benkovac i Biograd na Moru iznosila je 2.898 milijuna m³ (EVN, 2016). Zasebni podaci o potrošnji po JLS-ima nisu dostavljeni tijekom izrade ove strategije.

2.3.3.5. Sustav javnog grijanja

Na području UP-a Zadra nema sustava javnog grijanja. Jedan od razloga je relativno kratko razdoblje niskih temperatura, prosječno samo u zimskim mjesecima (prosincu, siječnju i veljači), uslijed čega se i navika grijanja odnosi na to razdoblje, a grijanje se u tim mjesecima provodi na peći na struju i drva. To je prepoznano na fokus grupi Okoliš i energetska učinkovitost kao jedan od razloga razmjerno malog broja zahtjeva za poticajima za energetsku obnovu kuća i zgrada. S obzirom da je plinofikacija u tijeku, očekuje se da će uvođenje plinskog grijanja u stanove porasti u narednim godinama. Visoka cijena priključka i gradnje potrebne instalacije važan su razlog dosadašnjeg slabijeg priključivanja na plinovodnu mrežu kako gospodarskih subjekata i javnih ustanova tako i obiteljskih potrošača.

2.3.3.6. Elektroopskrbna infrastruktura

Distribucija električne energije i opskrba stanovništva definirana je Zakonom o tržištu električne energije (2015), a podrazumijevaju razvoj električne energije distribucijskim mrežama visokog, srednjeg i niskog napona te isporuku krajnjem kupcu. Hrvatska elektroprivreda d.d. vladajuće je društvo za obavljanje elektroenergetskih djelatnosti koje se obavljaju kao javne usluge u Republici Hrvatskoj. Na području UP-a Zadra djeluje ogranak HEP-a – Elektra Zadar.

Urbano područje Zadar pokriveno je elektroenergetskom mrežom s relativno zadovoljavajućom gustoćom mreže i sigurnošću opskrbe, a energiju uglavnom dobiva iz državnog sustava (ŽRS, 2011). Određeni problem, međutim, postoji na otocima koji administrativno pripadaju Gradu Zadru. Naime, ti su otoci elektrificirani relativno rano, početkom 1960-ih godina, pa su danas električne instalacije zastarjele uslijed čega povremeno (u slučaju nevremena) dolazi do kvarova i prekida u opskrbi električnom energijom. Elektroopskrbnu infrastrukturu na području UP-a čine tri pogona (Bokanjac, Nin, Otoci) i jedan pogonski ured (Posedarje) (HEP, 2013). Uz to se na području UP-a Zadra nalaze jedna transformatorska stanica TS 110/35 kV (Zadar) i tri transformatorske stanice 110/10 kV (Zadar Centar, Kukljica i Nin) od kojih jedna (Nin) ima i povratnu transformaciju na 35 kV (HEP, 2013). Pored toga se jedna transformatorska stanica 35/10(20) kV nalazi na otoku Silbi i četiri transformatorske stanice 35/10 kV u Zadru (Zadar 1, Zadar 2, Zadar 3 i Zadar 4).

Kako Elektra Zadar (odnosno HEP) ne raspolaže podacima o potrošnji električne energije na razini JLS-a (budući da sustav prate na razini županija, ne može se analizirati potrošnja električne energije UP-a Zadra. Na razini JLS-a dostupni su podaci o broju obračunskih mjernih mjesta te su oni i analizirani. Obračunsko mjerno mjesto označava mjesto u mreži na kojem se pomoću mjerila i ostale mjerne opreme obavlja mjerenje parametara električne energije radi

Stranica Prijave 735

obračuna (HEP, 2012). Broj obračunskih mjernih mjesta upućuje na broj korisnika elektroopskrbnog sustava. Prema podacima Elektre Zadar (2016) na području UP-a Zadra nalazi se 73.690 obračunskih mjernih mjesta (OMM) (tab. 95.). Najveći je udio obračunskih mjernih mjesta u kućanstvima (90,6 %), u poslovnim subjektima on iznosi 8,7 %, a najmanji se odnosi na javnu rasvjetu (0,7 %). Ta struktura prostorno varira ovisno o veličini i broju naselja u JLS, javnoj infrastrukturi te gospodarskoj veličini pa je tako najveći udio OMM-a u poslovnim subjektima u Gradu Zadru (10,4 %), te općinama Kukljica (7,4 %) i Poličnik (7,1 %), a najmanji je u Općini Vrsi (2,6 %) gdje je i najveći udio OMM-a u kućanstvima.

Tab. 94. Udio obračunskih mjernih mjesta u kućanstvima, poslovnim subjektima i javnoj rasvjeti u ukupnom broju obračunskih mjernih mjesta po JLS-ima UP-a Zadra 2015. godine

JLS	Udio u ukupnom broju OMM-a (%)			Ukupan broj OMM-a
	kućanstva	poslovni subjekti	javna rasvjeta	
Bibinje	94,3	5,1	0,6	2.061
Galovac	94,6	4,3	1,1	466
Kali	92,4	6,6	1,0	1.209
Kukljica	91,9	7,4	0,7	855
Nin	92,7	6,5	0,8	3.004
Novigrad	95,8	2,7	1,6	1.225
Poličnik	91,0	7,1	1,9	1.871
Posedarje	92,8	5,8	1,4	2.330
Preko	92,3	6,7	0,9	3.859
Ražanac	94,5	4,3	1,2	2.378
Sukošan	92,7	6,4	1,0	2.919
Škabrnja	94,8	3,9	1,3	615
Vrsi	97,0	2,6	0,5	2.106
Zadar	89,1	10,4	0,5	47.747
Zemunik Donji	91,7	6,3	2,0	1.045
UP ZADAR	**90,6**	**8,7**	**0,7**	**73.690**

Jedini dostupni podaci vezani uz količinu električne energije su količina nabavljene i prodane električne energije te gubitaka po mjesecima za Zadarsku županiju 2014. g. Te je godine, naime, u Zadarskoj županiji od nabavljenih ukupno 687.107 MWh prodano 90,3 % dok je izgubljeno 9,7 %. Najveći gubitci električne energije zabilježeni su u ljetnim i zimskim mjesecima (tab. 96.).

Tab. 95. Količina nabavljene, prodane i izgubljene električne energije po mjesecima u Zadarskoj županiji 2014. godine

Mjesec	Nabavljena energija	Prodana energija		Gubitci energije	
	količina (MWh)	količina (MWh)	udio od nabavljene (%)	količina (MWh)	udio od nabavljene (%)
siječanj	61.298	49.722	81,1	11.576	18,9
veljača	54.704	48.618	88,9	6.086	11,1
ožujak	56.409	51.815	91,9	4.594	8,1
travanj	49.873	50.334	100,9	-461	-0,9
svibanj	49.390	49.189	99,6	201	0,4
lipanj	54.399	51.120	94,0	3.279	6,0
srpanj	69.826	58.730	84,1	11.096	15,9
kolovoz	74.303	60.219	81,0	14.084	19,0
rujan	52.586	49.499	94,1	3.087	5,9
listopad	50.076	46.432	92,7	3.644	7,3
studeni	51.825	50.395	97,2	1.430	2,8
prosinac	62.418	54.562	87,4	7.856	12,6
UKUPNO	**687.107**	**620.635**	**90,3**	**66.472**	**9,7**

U UP-u Zadru nema elektrana na kruta i tekuća goriva kao ni hidroelektrana iz kojih bi se opskrbljivao lokalni elektroenergetski sustav, no uspostavljeno je nekoliko fotonaponskih

740/1077

sustava za proizvodnju električne energije. O njima će više riječi biti u sljedećem poglavlju (3.3.3.7.).

S obzirom da Konzum d.d. na zadarskom području konstantno bilježi visok rast, uz to nastaju nove turističke i poslovne zone, a kućanstva bilježe porast potrošnje električne energije, pogotovo u ljetnim mjesecima, planirane mjere razvoja elektroopskrbne infrastrukture na području Grada Zadra u razdoblju 2013.-2020. g. (SRGZ, 2013) obuhvaćaju izgradnju dalekovoda i trafostanica sukladno potrebama gospodarstva (TS Crno, TS Žmirići, DV Zadar-Nin, DV Poličnik-Zadar, i dr.). Nadalje, veliki problem predstavljaju podmorski kabeli ugrađeni u razdoblju 1958.-1979. g. te je potrebna njihova zamjena s obzirom na starost. Među ciljevima također se nalazi i izgradnja mreže građevina telekomunikacijskog sustava te proširenje postojećih komutacija županijske razine (na Relji i na Belafuži uz Put Bokanjca, kao i izgradnja novih planiranih područnih komutacija) korištenjem isključivo digitalnih sustava prijenosa svjetlovodnim kabelima. Ukoliko se planirane mjere razvoja izvrše u predviđenom razdoblju, svaka će postojeća i novoplanirana građevina imati priključak na telefonsku mrežu, a elektroenergetska će mreža, kada je u pitanju nova izgradnja, biti dostupna svima u dovoljnoj količini i pravovremeno.

2.3.3.7. Eksploatacija alternativnih energenata

S obzirom na prirodna obilježja, UP Zadar ima vrlo povoljne uvjete za iskorištavanje energije Sunca i vjetra dok su zbog malog broja vodotoka uvjeti za iskorištavanje energije vode slabi. U skladu s tim u UP-u nema hidroelektrana, ali ni vjetroelektrana sa statusom povlaštenih proizvođača električne energije. Međutim, Zadarska županija prva je u Hrvatskoj izradila Atlas vjetra Zadarske županije u svrhu energetskog korištenja vjetropotencijala, kao pomoć potencijalnim ulagačima u vjetroelektrane, te kao podlogu jedinicama lokalne i regionalne samouprave u razvoju prostornih i energetskih planova. Takvi su atlasi u uobičajeni u zemljama EU (Zelenko, 2013). U ostatku Zadarske županije kao i susjednoj Šibensko-kninskoj energija vjetra se iskorištava.

Proizvodnja električne energije iz obnovljivih izvora energije priključenih na distribucijsku mrežu Elektre Zadar na području UP-a Zadra u znatnom je porastu. Početkom 2013. g. djelovala je tek jedna fotonaponska elektrana dok se njihov broj u sljedeće tri godine povećao 14 puta. Njihova se instalirana snaga u istom razdoblju povećala 3,6 puta.

Tab. 96. Kretanje broja fotonaponskih elektrana prema instaliranim kapacitetima u UP-u Zadru 2013.-2016. godine

Instalirani kapaciteti	Broj sunčanih elektrana na dan 1. siječnja				Indeks 2016./2013.
	2013.	2014.	2015.	2016.	
do 10 kW	1	4	7	11	1.100,0
10 - 30 kW	0	1	1	2	200,0
> 30 kW	0	1	1	1	100,0
Ukupan broj elektrana	1	6	9	14	1.400,0
Ukupni kapaciteti (kW)	9,99	361,28	389,17	459,07	463,7

G. 2016. se na području UP-a Zadra nalazi četrnaest fotonaponskih elektrana, od čega jedanaest sunčevih elektrana do uključivo 10 kW, dvije sunčeve elektrane od 10 kW do uključivo 30 kW i jedna sunčana elektrana veća od 30 kW (tab. 98.). G. 2015. one su predale ukupno 459,07 kW energije u mrežu dok su iz mreže preuzele 11,65 kW. Preko polovice fotonaponskih elektrana u Gradu Zadru (57,1 %), tri su u Općini Sukošan, a po jedna u općinama Bibinje, Poličnik i Posedarje, premda elektrana u Poličniku proizvodi gotovo dvije

trećine (65,3 %) ukupne električne energije proizvedene u fotonaponskim elektranama u UP-u.

Tab. 97. Fotonaponske elektrane u UP-u Zadru 2015. godine

Tip elektrane prema instaliranoj snazi	Elektrana	JLS	Instalirana snaga (kW)	Primljena snaga (kW)
≤ 10 kW	FN sustav Ždrilo	Posedarje	9,99	1,00
	FNE Antena J.D.	Zadar	9,90	1,00
	FNE Petrčane 1	Zadar	10,00	0,13
	FNE Dijan Ana	Sukošan	10,00	0,01
	FNE Dijan Ana 2	Sukošan	10,00	0,01
	FN sustav Zadar	Zadar	9,69	1,00
	FNE DAS 81	Zadar	9,20	1,00
	FNE DAS 88	Zadar	8,74	1,00
	FNE Elektra Zadar	Zadar	9,95	1,00
	FNE Čobanov Stipe	Bibinje	10,00	1,00
	SE Solarni koncept 2	Zadar	10,00	0,40
10 – 30 kW	FNE Nika	Sukošan	21,84	1,00
	FNE Marex-Elektrostroj	Zadar	30,00	0,10
> 30 kW	FNE Poličnik 1	Poličnik	299,76	3,00
Ukupno		**UP Zadar**	**459,07**	**11,6**

Na fokus grupi o okolišu i energetskoj učinkovitosti svi prisutni su se složili da je s obzirom na povoljnu klimu i godišnje trajanje sijanja sunca broj fotonaponskih elektrana u UP-u i cijeloj Zadarskoj županiji nedovoljno velik, a potražnja za solarnim panelima manja je od ponude županijskih sredstava usmjerenih na poticanje iskorištavanja solarne energije.

743/1076

U skladu s državnim planovima povećanja udjela obnovljivih izvora energije u proizvodnji električne energije trebalo bi uvesti dodatne mjere za poticanje iskorištavanja energije vjetra i Sunca. Jedan od načina mogle bi biti dodatne edukacije građana o mogućnostima i poticajnim sredstvima koje nude JLS i Zadarska županija. Planovi valorizacije obnovljivih izvora energije prisutni u Strategiji razvoja Grada Zadra (2013) primarno su fokusirani na iskorištavanje solarne energije u vidu sufinanciranja ugradnje solarnih kolektora u kućanstva, izgradnje fotonaponske elektrane na krovu javnih objekata (škola, bolnica, sportska dvorana), promocije korištenja obnovljivih izvora energije i informiranja građana o prednostima obnovljivih izvora energije u sklopu rada Solarnog edukacijskog centra i razvoja projekata prekogranične suradnje i regionalne konkurentnosti za financiranje iz fondova EU. Kao rezultat ovih mjera očekuje se povećanje energetske učinkovitosti, porast proizvodnje energije iz obnovljivih izvora i smanjenje emisije CO_2 i ostalih štetnih plinova u okoliš.

744/1076

2.3.3.8. Energetska učinkovitost

Prema Zakonu o energetskoj učinkovitosti (2014) energetska učinkovitost podrazumijeva odnos između ostvarenog korisnog učinka i energije potrošene za ostvarenje tog učinka, kao i proizvodnja energije iz obnovljivih izvora energije ili kogeneracije za koju se ne ostvaruje poticajna cijena temeljem posebnih propisa. Pritom mjere energetske učinkovitosti obuhvaćaju: energetski pregled i energetsko certificiranje zgrade za potrebe energetske obnove, izradu projektne dokumentacije za energetsku obnovu zgrade kojom se dokazuje ušteda energije, povećanje toplinske zaštite ovojnice zgrade, unapređenje tehničkih sustava zgrade koji uključuju tehničku opremu za grijanje, hlađenje, ventilaciju, klimatizaciju i pripremu potrošne tople vode, sustav rasvjete te sustav automatizacije i upravljanja zgrade ili njezina dijela te uvođenje sustava obnovljivih izvora energije.

Projekt Poticanje energetske efikasnosti u Hrvatskoj (EE projekt) započet je u srpnju 2005. g. kao zajednički projekt tadašnjeg Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva i Programa Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP) uz financijsku podršku Globalnog fonda za okoliš (GEF). Tijekom provedbe EE projekta financiranju aktivnosti pridružio se i Fond za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost (FZOEU). Primarni cilj projekta je poticanje primjene ekonomski isplativih, energetski efikasnih (EE) tehnologija, materijala i usluga, kako u javnom sektoru tako i u kućanstvima, a sve kako bi se smanjila nepotrebna potrošnja energije i emisije štetnih stakleničkih plinova u atmosferu (Poticanje energetske efikasnosti, 2016). U sklopu tog projekta se na regionalnoj i lokalnoj razini provode različite aktivnosti među kojima je tzv. Tjedan energetske učinkovitosti koji se u Gradu Zadru kontinuirano provodi od 2012. g. U sklopu Tjedna energetske učinkovitosti održavaju se brojne edukativne, stručne, informativne i prezentacijske radionice te predavanja. Uz to se održava i sajam energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije s ciljem razvijanja svijesti građana i MSP-ova o nužnosti učinkovitog korištenja energije kao i promocije korištenja obnovljivih izvora energije. Subvencioniranje povećanja energetske učinkovitosti MSP-ova važna je stavka postizanja održivog gospodarskog razvoja. U skladu s tim zamišljene su aktivnosti prelaska s konvencionalnih na obnovljive energente (solarni kolektori, toplinske pumpe, visoko efikasna kogeneracija itd.), energetska obnova zgrada kao i proizvodnih procesa (uključujući i soft mjere).

Drugi važan segment EE projekta je sufinanciranje energetske obnove kuća. Tako je na području Grada Zadra u razdoblju 2010.-2015. g. sufinancirana energetska obnova za 123 obiteljske kuće. U razdoblju 2010.-2014. godine sufinancirano je 56 solarnih sustava, s time da je najveći broj financiranih projekata bio tijekom 2013. i 2014. g. U tom razdoblju sufinancirano je 17 projekata povećanja toplinske zaštite vanjske ovojnice i/ili zamjene postojeće i ugradnje nove energetski učinkovite stolarije i pet projekata nabave i ugradnje kotla na drvnu biomasu. Svi projekti su sufinancirani od strane Fonda za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost i Grada Zadra. U 2015. g. Fond za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost sufinancirao je energetsku obnovu za ukupno 45 obiteljskih kuća na području Grada Zadra što uključuje povećanje

toplinske zaštite vanjske ovojnice, zamjenu stolarije, ugradnju solarnih kolektora i ugradnju kotla na drvnu biomasu (Grad Zadar, 2016).

Što se tiče sufinanciranja energetske obnove višestambenih zgrada, Grad Zadar i Fond za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost u 2013. g. sufinancirali su Projekt rekonstrukcije kotlovnice za korištenje prirodnog plina kao izvora energije za grijanje u naselju Petrići. Također u 2015. g. Grad Zadar je sufinancirao provedbu energetskih pregleda i energetskog certificiranja i izradu projektne dokumentacije za projekte povećanja energetske učinkovitosti u višestambenim zgradama s 15 ili više stambenih jedinica na području Grada Zadra za ukupno četiri zgrade i to: za jednu zgradu sufinancirana je provedba energetskog pregleda i energetsko certificiranje te izrada projektne dokumentacije povećanja energetske učinkovitosti, a za tri zgrade sufinancirana je izrada projektne dokumentacije povećanja energetske učinkovitosti. Zatim, Fond za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost u 2015. g. sufinancirao je provedbu energetskih pregleda i energetskog certificiranja za šest višestambenih zgrada (Grad Zadar, 2016).

Osim provedbe Tjedna energetske učinkovitosti Grad Zadar radi na daljnjim planovima edukacije i poticanja energetske učinkovitosti. Projektom „Sustavno gospodarenje energijom u gradovima i županijama u Hrvatskoj" (SGE projekt) Grad Zadar provodi edukacije zaposlenika i djece u osnovnim školama i vrtićima te edukacije zaposlenika Grada Zadra i ŠC-a Višnjik. Uz to provode se brojne aktivnosti, edukacije, promocije i informiranja javnosti te ostale aktivnosti podizanja razine svijesti.

Važan je u ovom sektoru i projekt PRO-E-BIKE, predstavljen na 3. i 4. Tjednu energetske učinkovitosti te promoviran putem medija i web-stranice Grada Zadra. Radi se o projektu koji promovira korištenje električnih bicikala i skutera kao okolišno prihvatljivu alternativu motornim vozilima na fosilna goriva, u svrhu dostave robe i tereta te za prijevoz putnika u europskim gradovima. Uvođenjem električnih bicikala u službe za dostavu želi se povećati brzina dostave u gradskim jezgrama, smanjiti troškove dostave, smanjiti doprinos takve djelatnosti gužvi u prometu, uštediti energija, smanjiti buka i onečišćenje ispušnim plinovima (PRO-E-BIKE, 2016). U okviru PRO-E-BIKE projekta izrađen je Akcijski plan promocije električnih bicikala i skutera za dostavu roba i prijevoz putnika te su organizirana dva Info dana promocije ovog oblika prijevoza (Grad Zadar, 2016).

Godine 2015. u Gradu Zadru predstavljen je projekt FIESTA („Family Intelligent Energy Saving Targeted Action", odnosno „Promicanje inteligentnih energetskih ušteda u obiteljima"), namijenjen edukaciji i uključivanju obitelji o štednji i načinu potrošnje energije za grijanje i hlađenje u kućanstvima te o energetskoj učinkovitosti. U okviru projekta održane su četiri radionice za učenike osnovnih škola i jedna radionica za građane s ciljem poticanja i savjetovanja građana o mogućnostima uštede energije u svome domu te je provedeno savjetovanje građana putem FIESTA štanda (Grad Zadar, 2016).

Projekt „Prekogranično, zeleno, obnovljivo i energetski učinkovito umrežavanje" (CB-GREEN) najnoviji je projekt u području energetske učinkovitosti Grada Zadra. Projekt je odabran za

sufinanciranje u sklopu IPA prekograničnog programa Hrvatska – Bosna i Hercegovina u razdoblju 2007.-2013. g. te je dana 1. travnja 2015. godine počela provedba ovog ukupno 499.066,54 eura vrijednog projekta. Ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava za provedbu aktivnosti na području Republike Hrvatske vrijedan je 245.961,94 eura, a projekt se provodi u suradnji šest partnerskih organizacija koje djeluju na području Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Cilj projekta CB-GREEN je zaštititi i očuvati okoliš te potaknuti uporabu održivih izvora energije u Zadarskoj županiji i Hercegovačko-neretvanskom kantonu kroz zajedničke aktivnosti i kampanje podizanja svijesti javnosti o energetskoj učinkovitosti i uporabi sustava koji koriste obnovljive izvore energije u javnom sektoru (Grad Zadar, 2016). Europskom direktivom o energetskoj učinkovitosti 2012/27/EU javni sektor označen je kao jedan od glavnih pokretača transformacije tržišta prema učinkovitijim proizvodima, zgradama i uslugama te promjena u ponašanju građana i poduzeća u vezi s potrošnjom energije. Nadalje, smanjenjem potrošnje energije putem mjera za poboljšanje energetske učinkovitosti mogu se osloboditi javna sredstva za druge namjene. Javna tijela na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini trebala bi biti uzor po pitanju energetske učinkovitosti (Grad Zadar, 2016).

Zadarska županija usvojila je Program energetske učinkovitosti, a Grad Zadar Akcijski plan energetski održivog razvitka (SEAP). Navedenim dokumentima Županija i Grad obvezali su se na smanjenje potrošnje energije, a edukacija u sklopu projekta CB GREEN upravo će javnoj upravi poslužiti da svoju ulogu u ispunjenju europskih ciljeva unaprijedi i da svojim primjerom motivira i druge dionike da svoje djelovanje unaprijede i time doprinesu ispunjenju ciljeva. U sklopu ovog projekta održat se će niz edukativnih radionica koje predviđaju sveobuhvatni pregled tematike energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije te primjenu specifičnih znanja u javnom sektoru. Nakon provedene edukacije očekuje se da će ciljne skupine, a uzimajući u obzir dosadašnja iskustva i razinu kompetencija, steći dodatna znanja i tehnike za uspješno provođenje nacionalnih, regionalnih i lokalnih energetskih politika, a sve u svrhu postizanja definiranih ciljeva na svim razinama.

Štoviše, Grad Zadar planira kontinuirano svake godine održavati Tjedan energetske učinkovitosti u okviru kojeg će se po već potvrđenoj dobroj praksi održavati radionice i kampanje podizanja razine svijesti za djecu u osnovnim školama i vrtićima, građane i ostalu zainteresiranu javnost. U okviru projekta FIESTA provoditi će se daljnje savjetovanje građana putem FIESTA štanda, održat će se još dvanaest radionica za djecu osnovnih škola, jedna radionica za građane i jedna radionica za instalatere i trgovce sustava za grijanje i hlađenje, a projekt će se promovirati i putem radijske kampanje te ostalih medija. Grad Zadar, također, planira razvijati i provesti uvođenje pametnog sustava distribucije energije koji djeluje pod niskim razinama napona kroz tzv. SMART CITY tehnologiju za koju su već određena pilot područja.

Jedna od ključnih mjera poticanja energetske učinkovitosti jest u sektoru prometa, a očituje se u vidu poticanja korištenja hibridnih i električnih vozila. G. 2014. Ministarstvo zaštite okoliša i prirode i Fond za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost pokrenuli su projekt „Vozimo ekonomično" s ciljem poticanja čišćeg transporta u Hrvatskoj i smanjenja onečišćenja

zraka. Kroz projekt se građanima i tvrtkama dodjeljuju bespovratna sredstva za kupnju električnih i hibridnih automobila te električnih skutera, motocikala i četverocikala (FZOEU, 2016). Kroz taj projekt Fond za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost u suradnji s Ministarstvom zaštite okoliša i prirode godišnje objavi dva Javna poziva za sufinanciranje nabave električnih i hibridnih vozila. Tako je prema podacima Fonda za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost u Zadarskoj županiji u 2014. g. bilo odobreno sufinanciranje četrnaest vozila (13 fizičkim i 1 pravnim osobama) (tab. 99.). U 2015. g. sufinancirana su i električna (uključujući i hibridna električna) vozila pa je u Zadarskoj je županiji odobreno sveukupno 50 sufinanciranja vozila. Uslijed značajnog povećanja sufinanciranja (257 %) 2015. u odnosu na 2014. g. iskorištenost sufinanciranja značajno se smanjila, no treba naglasiti da u trenutku dostavljanja ovih podataka (siječanj 2016.) rok za iskorištavanje sufinanciranja za 2015. g. nije bio istekao, moguće je da će broj kupljenih vozila, a time i iskorištenost dijelom porasti. To bi omogućilo izgradnju punionica za opskrbu električnih vozila i prateće infrastrukture.

Tab. 98. Broj odobrenih i kupljenih električnih, hibridnih i hibridnih električnih „plug-in" vozila u Zadarskoj županiji 2014. i 2015. godine

Vozila prema pogonskoj tehnologiji	2014.			2015.		
	odobreno	kupljeno	iskorištenost (%)	odobreno	kupljeno	iskorištenost (%)
električno vozilo	0	0	/	34	4	11,8
hibridno vozilo	14	13	92,9	15	9	60,0
hibridno električno 'plug-in' vozilo	0	0	/	1	1	100,0
UKUPNO	**14**	**13**	**92,9**	**50**	**14**	**28,0**

Od ostalih se projekata vezanih uz energetsku učinkovitost u prometu mogu izdvojiti tek dva aktivna projekta: Projekt poticanja čišćeg transporta „Nabavka vozila na električni pogon za prijevoz bolesnih i unesrećenih osoba za potrebe Mjesnog odbora Silba" te Projekt poticanja čišćeg transporta „Izrada baze podataka o cestama Općine Preko s modulom Sustav održavanja cesta". Od dva se projekta koja su bila usmjerena na uvođenje i proširenja sustava javnih gradskih bicikala u Gradu Zadru odustalo (FZOEU, 2016).

Prema Strategiji razvoja Grada Zadra (2013) planirano je povećanje energetske učinkovitosti u proizvodnji energije i neposrednoj potrošnji energije na području Grada Zadra temeljem Strategije energetskog razvoja Republike Hrvatske, utvrđene energetske politike Grada Zadra i Zakona o učinkovitom korištenju energije u neposrednoj potrošnji (2014). Navedeno se

planira postići provođenjem projekta Sustavno gospodarenje energijom u gradovima i županijama u Hrvatskoj; identifikacijom mogućih mjera i aktivnosti energetske učinkovitosti po sektorima za ostvarenje zacrtanih ciljeva uštede energije, sanacijom i obnovom gradskih pročelja u svrhu povećanja energetske učinkovitosti i zamjenom energetski neučinkovite javne rasvjete s energetski učinkovitijim žaruljama.

2.3.3.9. Zaključak

Iako je UP Zadar umjereno siromašno postojećim vodnim resursima, posebice na otocima i priobalnom području, voda je prema svim mjerilima kvalitetna i zdravstveno ispravna te ju odlikuje izvrsna kakvoća. Najvažniji vodovodni sustav regionalnog značenja nalazi se na rijeci Cetini koja opskrbljuje Zadar te dijelove Ravnih kotara i Bukovice, ali je nedostatna za potrebe cijele Zadarske županije. Prosječna priključenost kućanstava UP-a Zadra na vodovod iznosi 93,1 %. U prostornom smislu, općine Ravnih kotara imaju manji postotak priključenosti na postojeću vodovodnu mrežu. Iste općine evidentirale su manju ukupnu potrošnju vode u odnosu na prosjek UP-a Zadra te u recentnom razdoblju bilježe trend smanjenja potrošnje vode po glavi stanovnika. Podatci dobiveni analizom u ovom poglavlju ukazuju kako UP Zadar valja u narednom planskom razdoblju priključiti kućanstva bez postojećeg priključka na vodoopskrbnu infrastrukturu, posebice u općinama Ravnih kotara. U planu su rekonstrukcije postojeće infrastrukture i jačanje kapaciteta za unaprjeđenje, održavanje i upravljanje vodoopskrbnim sustavom, a od velikog značenja trebala bi biti gradnja vodoopskrbne infrastrukture otoka koja bi omogućila sigurnost opskrbe, posebice tijekom najvećeg pritiska u vrijeme turističke sezone, kada na području cijelog UP-a Zadra postoji problem nedostatka pitke vode. Još uvijek nedovoljna informiranost lokalnog stanovništva i posjetitelja o obzirnom i štedljivom korištenju vode i nedostatni poticaji izgradnje kolektora kišnice s prikladnim pročišćivačima i vodospremama povećavaju rizik nestašice vode tijekom ljetnih mjeseci.

Kanalizacijska infrastrukturu UP-a Zadra obuhvaća četiri odvodna sustava (Zadar, Bibinje-Sukošan, Ugljan i Novigrad). S obzirom na nedostatak podataka po JLS, analiza je provedena na razini Grada Zadra. Postojeća pokrivenost kućanstava u Gradu Zadru iznosi 75,0 % što je znatno više od poraznog prosjeka Republike Hrvatske koji iznosi tek 43,0 %. Trend priključenosti kućanstava na kanalizacijsku infrastrukturu u razdoblju 2010.-2015. g. ukazuje na stalan porast broja priključenih kućanstava u Gradu Zadru. Iako je u planu Odvodnje d.o.o., ovlaštene tvrtke u Gradu Zadru, povećati priključenost kućanstava na 94 % do 2020. g., prema trenutnom trendu pokrivenost bi te godine trebala iznositi 82,8 %. Problem predstavljaju kućanstva koja nisu spojena na postojeću kanalizacijsku infrastrukturu. Njihov odvod uglavnom podrazumijeva postojanje septičkih jama koje najčešće ne zadovoljavaju standarde zaštite okoliša jer su često propusne pa se otpadne vode gube u podzemlju i otječu prema moru. U ostalim JLS nema evidencije stoga ju je potrebno provesti te širiti kanalizacijsku infrastrukturu sukladno potrebama stanovništva i u skladu sa zaštitom okoliša.

Adekvatno gospodarenje otpadom od iznimne je važnosti za krški okoliš kakvog karakterizira UP Zadar. Sukladno važnosti gospodarenja, UP Zadar odlikuje visok udio kućanstava uključenih u sustav organiziranog gospodarenja otpadom koji prosječno iznosi visokih 96,2 % (iako nema svih dostatnih podataka za sve JLS). Sektorom gospodarenja otpadom rukovode tri postojeće komunalne tvrtke na UP-u Zadru koji odvoze smeće na jedino odlagalište otpada koje se nalazi u Gradu Zadru – Diklo. Upravo je deficit odlagališta velik problem UP-a Zadra što posljedično uzrokuje visok broj ilegalnih odlagališta (njih čak 63), a posebice je problem uočljiv na otočju.

U Općini Kali trenutno je u sanaciji bivše odlagalište otpada te se na istom području planira gradnja reciklažnog dvorišta. Potrebno je povećati napore u pogledu edukacije građana o potrebi pravilnog odlaganja otpada kako bi se broj ilegalnih odlagališta smanjio. Na razini svih JLS UP-a Zadra valja smanjiti količine otpada, poboljšati odlaganje otpada na odlagalištima, poboljšati gospodarenje otpadom na otocima te povećati ulaganja u nova odlagališta otpada, primarno reciklažne i selektivne funkcije (postrojenja za reciklažu, reciklažni centri i dvorišta).

Plinoopskrbna infrastruktura je u gradnji, te je trenutno izgrađeno 42,3 % od planirane mreže, a 89,3 % postojeće infrastrukture već provodi plin. Gradnju je potrebno nastaviti i dovršiti, a izgrađenu infrastrukturu iskoristiti kao enormnu gospodarsku prednost ispred ostalih županija, gradova i općina Dalmacije bez izgrađene infrastrukture. Izgradnjom potpune plinoopskrbne infrastrukture otvaraju se mogućnosti za stvaranje sustava javnog grijanja koji bi riješio problem kratkog razdoblja nižih temperatura.

S obzirom na nedostatak podataka o elektroopskrbnoj infrastrukturi u UP-u Zadra, analiza potrošene električne energije UP-a nije bila moguća. Elektroopskrbnu funkciju obavlja Elektra Zadar te prikuplja podatke samo na razini cijele županije. Kao probleme postojeće infrastrukture Elektra Zadar navodi zastarjelu infrastrukturu na otocima koji su u sastavu Grada Zadra zbog čega dolazi do prekida u opskrbi električnom energijom te zastarjele podmorske kablove kojima je potrebna zamjena. Postojeću elektroopskrbnu infrastrukturu potrebno je obnoviti, a u prostore koji imaju manje razvijenu infrastrukturu potrebno je povećati ulaganja te postojeću mrežu modernizirati i nadograditi. Kako bi se stvorila energetska samostalnost, Zadarska županija proteklih godina nudi mogućnosti sufinanciranja izgradnje alternativnih izvora energije. Sukladno tome, proizvodnja električne energije iz obnovljivih izvora energije priključenih na distribucijsku mrežu Elektre Zadar na razini UP-a u znatnom je porastu. Od obnovljivih izvora najveći potencijal imaju energije Sunca i vjetra. Primjerice, broj fotonaponskih (solarnih) elektrana se u posljednje tri godine povećao na 14, a njihova instalirana snaga porasla je za 3,6 puta. Potrebno je uvesti dodatne mjere za poticanje iskorištavanja energije vjetra i povećati ulaganja u solarne elektrane, a rezultat bi donio povećanje energetske učinkovitosti, porast količine energije, smanjenje CO_2 i štetnosti na okoliš te smanjenje energetskog opterećenja u mjesecima turističke sezone. Posebice je to bitno za otočne predjele UP-a Zadra koji bi se na taj način mogli energetski osamostaliti. Grad Zadar raspolaže mnogim respektabilnim projektima kojima je cilj ušteda energije, povećanje korištenja obnovljivih izvora energije i smanjenje utjecaja na okoliš. Primjeri unaprjeđenja procesa postizanja energetske učinkovitosti vidljivi su u poticanju izgradnje instalacija postrojenja za eksploataciju obnovljivih energenata te fotonaponskih sustava na krovovima javnih objekata, sufinanciranju izgradnje privatnih postrojenja za eksploataciju obnovljivih energenata, poticanju povećanja korištenja obnovljivih energenata kod MSP-ova i provođenju aktivnosti promoviranja eksploatacije obnovljivih energenata.

2.3.4.

Prometna infrastruktura

Stranica Prijave 749

2.3.4. Prometna infrastruktura

Zbog svog geografskog položaja i historijskogeografskih uvjeta razvoja UP Zadar je danas sjecište važnih prometnih pravaca na regionalnoj, državnoj, pa i europskoj razini. Suvremeni prometni sustav na području UP-a Zadra po mnogočemu prednjači unutar prometnog sustava Republike Hrvatske, a to je važno jer omogućuje dnevna, tjedna i mjesečna kretanja radi obavljanja socijalnih funkcija (Pejdo i Ikić, 2014). Prometni sustav UP-a čine razgranata cestovna mreža lokalnih, regionalnih i državnih prometnica među kojima najistaknutiju ulogu imaju autocesta A1 i Jadranska magistrala, zatim Zračna luka Zadar, međunarodna željeznička pruga Zadar-Knin, putničko-pomorska luka Zadar, teretna luka Gaženica kao i velik broj luka, lučica, sidrišta, marina, trajektnih pristaništa u priobalju i na otocima (Sl. 108.). Cestovni, pomorski, zračni i željeznički promet u Zadarskoj županiji upućeni su na priobalje koje generira najveći dio robnih i putničkih tokova koji koriste usluge tih grana prometnog sustava. Upravo stoga litoralizacija je odredila izgled današnjeg, ali i budućega prometnog sustava UP-a i cijele Zadarske županije.

Sl. 108. Prometni sustav šireg područja UP-a Zadra

2.3.4.1. Cestovni promet

Cestovna prometna mreža na području UP-a Zadra većim je dijelom građena i unaprjeđivana tijekom druge polovice 20. i početkom 21. st., a najvećim je dijelom usmjerena političkim odlukama (Pejdo, 2012). Do svih naseljenih dijelova vode suvremene, asfaltirane prometnice najvećim dijelom usklađene s potrebama pojedinca na početku 21. st., iako se na otocima, posebice manjima one slabije održavaju.

U tab. 24. prikazani su podaci o duljini cestovne mreže na području UP-a Zadra 2015. g. na temelju podataka Hrvatskih cesta d.o.o., Županijske uprave za ceste Zadar (2015).Urbanim područjem prolazi autocesta A1 (tzv. Dalmatina) na trasi duljine 19.181 m (4,0 % ukupne duljine). Autocesta prolazi općinama Posedarje (11.506 m), Poličnik (3.984 m) i Zemunik Donji (3.691 m). U UP-u Zadru se nalaze tri čvora za izlaz/ulaz na autocestu: Posedarje, Zadar 1 i Zadar 2, a u neposrednoj blizini UP-a se nalazi i čvor Maslenica (preko Novskog Ždrila). S obzirom da se čvorovi Posedarje i Zadar 1 nalaze u Općini Posedarje, 3. zona UP-a autocestovno je najbolje povezana. Čvor Zadar 2 smješten je u 2. zoni, u Općini Zemunik Donji. Čvorišta raspoređena su sukladno prometnim potrebama luka, poslovnih zona i naselja Zadarske županije. Tako čvor Posedarje omogućava pristup autocesti stanovnicima otoka Paga i naselja Novigradskog mora dok čvorovi Zadar 1 i Zadar 2 distribuiraju prometne tokove prema Gradu Zadru i lučkom kompleksu, trajektnim vezama prema zadarskim otocima i Italiji. Preko čvora Zadar 2 optimalno je povezana Zračna luka Zemunik te pripadajuće JLS u Ravnim kotarima (ŽRS, 2011). Kako bi se povećala prometna dostupnost Grada Zadra, izgrađene su brze ceste Zadar 1 - Zadar koja prati trasu postojeće državne ceste D8 te Zadar 2 - Gaženica koja je položena novim koridorom, a važna je i za brz pristup Zračnoj luci Zadar te poslovnim zonama u južnom dijelu UP-a.

Ukupna dužina državnih cesta koje prolaze urbanim područjem je 133.612 m, a općine kroz koje ne prolaze državne ceste su Novigrad, Vrsi i Galovac. Sve državne ceste su zadovoljavajućeg profila odnosno asfaltirane su, uređene i opremljene dok neke županijske i lokalne ceste zahtijevaju rekonstrukciju. U razdoblju 2010.-2015. g. novoizgrađena je obilaznica Nina i Privlake na dionici državne ceste D306 most Vir - Kožino u duljini od 5,5 km. Ukupna dužina županijskih cesta koje prolaze urbanim područjem je 121.759 m, a općine kroz koje ne prolaze županijske ceste su Preko, Kali i Kukljica. Lokalne ceste u UP-u duljine su 182.730 m i one prolaze svim JLS-ima. Sve ostale ceste prema Zakonu o cestama (2014) klasificiraju se kao nerazvrstane ceste (prestaju biti razvrstane u javne ceste). Trenutno se intenzivno uređuje evidencija nerazvrstanih cesta, te prema gruboj procjeni dužina nerazvrstanih cesta samo za područje Grada Zadra iznosi 500 km (ŽRS, 2013).

Ukupna dužina svih prometnica koje prolaze urbanim područjem iznosi 457.282 m, a gustoća cesta[37] iznosi 587,2 m/km^2. Za usporedbu gustoća cestovne mreže na razini Zadarske županije iznosi 507,0 m/km^2, a na razini cijele države 470 m/km^2. Najveća gustoća cestovne mreže je u

[37] Gustoća cesta predstavlja omjer ukupne duljine cesta u metrima i površine urbanog područja u četvornim kilometrima.

Općini Vrsi (1.055,3 m/km²), a slijedi je Općina Bibinje (1.052,1 m/km²). Najmanju gustoću cestovne mreže ima Općina Sukošan (411,3 m/km²) što je potvrđeno i na fokus grupi o infrastrukturi i prometu na kojoj je zaključeno da tijekom turističke sezone dostupnost Sukošana iznimno smanjena te je predložena izgradnja obilaznice između Zadra i Biograda na Moru koja bi riješila taj problem.

Tab. 99. Pregled cestovnih prometnica na području UP-a Zadra 2015. godine

Vrsta cestovne prometnice	Duljina u UP-u (m)
autocesta	19.181
državne ceste	133.612
županijske ceste	121.759
lokalne ceste	182.730
UKUPNO	457.282

S ciljem podrobnijeg utvrđivanja prostornih karakteristika cestovne mreže u UP-u Zadru i komparabilnim statističkim jedinicama provedena je analiza njezine razvijenosti i povezanosti. Unatoč sporadičnoj nepotpunosti, javno dostupni prostorni podatci preuzeti s Open Street Mapa (Geofabrik, 2015) smatrani su dovoljno kvalitetnima, osobito imajući na umu nedostatak alternativnih ažuriranih izvora prostornih podataka ove vrste. U obzir su uzimane primarne, sekundarne, tercijarne ceste te autoceste kao posebna kategorija. Primarne i sekundarne ceste uglavnom odgovaraju državnim i županijskim cestama dok tercijarne ceste odgovaraju lokalnim cestama, iako u ovoj kategoriji ima znatno više odstupanja od stvarnosti, bilo zbog pogrešne klasifikacije ili zbog manjkave digitalizacije. Te su prometnice stoga dodatno provjerene.

Razvijenost cestovne mreže izražena je tzv. Engelovim koeficijentom koji se računa kao korijen iz umnožaka demografske i prostorne gustoće. Demografska se gustoća prometne mreže računa kao duljina cestovne mreže u kilometrima na 10.000 stanovnika, a prostorna gustoća kao duljina cestovne mreže u kilometrima na 100 km² površine teritorija. Za razliku od dviju komponenata od kojih se sastoji, a koje nisu dovoljno pouzdane na vrlo gusto ili vrlo rijetko naseljenim područjima, Engelov je koeficijent pouzdaniji pokazatelj i pogodniji za usporedbu, stoga je njegov izračun poslužio za usporedbu razvijenosti cestovne mreže na različitim teritorijalnim razinama (tab. 101.).

Tab. 100. Pokazatelji razvijenosti cestovne mreže po JLS-ima UP-a Zadra i komparabilnim statističkim jedinicama 2015. godine

Komparabilna statistička jedinica	Prostorna gustoća (km / 100 km²)	Demografska gustoća (km / 10.000 stan.)	Engelov koeficijent
Bibinje	125,58	40,80	71,58
Galovac	69,05	53,32	60,68
Kali	53,05	30,46	40,20
Kukljica	95,04	90,34	92,66
Nin	65,72	126,46	91,17
Novigrad	65,37	141,22	96,08
Poličnik	63,83	116,58	86,26
Posedarje	79,46	170,75	116,48
Preko	54,28	78,16	65,14
Ražanac	58,41	137,14	89,50
Sukošan	61,55	75,78	68,29
Škabrnja	79,23	100,62	89,29
Vrsi	69,63	125,67	93,54
Zadar	77,02	19,89	39,14
Zemunik Donji	72,12	192,18	117,73
UP Zadar	**70,03**	**48,97**	**58,56**
Zadarska županija	*49,21*	*105,54*	*72,07*
Republika Hrvatska	*55,83*	*73,74*	*64,17*

Razvijenost cestovne mreže kada se u obzir uzmu autoceste, državne, županijske i lokalne ceste u UP-u Zadru ispod je prosjeka i Republike Hrvatske i Zadarske županije što je vidljivo u vrijednosti Engelova koeficijenta koji za UP iznosi 58,56 dok je za županijsku odnosno državnu razinu njegova vrijednost jednaka 72,07 odnosno 64,17.

Razvijenost cestovne mreže najveća je u Zemuniku Donjem i Posedarju, a najmanja u Zadru i Kalima. Niska razvijenost prometne mreže u Zadru izvedena iz niskog Engelova koeficijenta

posljedica je znatno većeg broja stanovnika u Zadru u usporedbi s ostalim JLS, kao i činjenice da u izračunu nisu uzimane u obzir rezidencijalne ceste koje bi znatno napuhale vrijednosti razvijenosti mreže u Zadru za razliku od ostalih JLS u kojima su njihova prisutnost i utjecaj na rezultat manji.

Osim razvijenosti, posebnu važnost u organizaciji prostora ima povezanost prometne mreže koja se definira kao stupanj povezanosti svih čvorišta u promatranoj prometnoj mreži. Navedenu je veličinu moguće kvantificirati, a najjednostavniji indikatori koji mogu poslužiti u tu svrhu jesu indeksi koje je razvio Kansky (1963) i koji na temelju odnosa broja čvorova i veza na promatranom prostoru izražavaju u kolikoj je mjeri povezana prometna mreža. Unatoč postojanju većeg broja indikatora povezanosti mreže (alfa, beta, gama indeksi itd.), ovdje su prikazane izračunane vrijednosti gama indeksa, kojeg zbog jednostavnosti interpretacije preporučuje Black (2003). Gama indeks definira se kao odnos broja veza i maksimalnog mogućeg broja veza u toj mreži ili, drugim riječima, udio postojećeg broja veza u odnosu na broj veza koji bi postojao kada bi svi čvorovi bili međusobno povezani direktnim vezama. (Black, 2003; Rodrigue i dr., 2006). Jasno je da slučajevi u kojima su svi čvorovi direktno povezani u praksi gotovo da i ne postoje osim u manjim mrežama pa je nerealno očekivati vrijednosti gama indeksa jednake 1. Usporedbe radi, najviše su vrijednosti na županijskoj razini u Republici Hrvatskoj zabilježene za Međimursku županiju (0,507) i Grad Zagreb (0,480).

Povezanost mreže autocesta, državnih, županijskih i lokalnih cesta u Zadarskoj županiji (γ= 0,418) ispod je korespondentne vrijednosti za Republiku Hrvatsku (γ= 0,442) (tab. 102.). Nadalje, UP Zadar ima bolju povezanost od obje promatrane komparabilne statističke jedinice višeg reda veličine. Navedeno dokazuje gama indeks jednak 0,466, što znači da je povezanost najvažnijih cestovnih prometnica u UP-u Zadru 46,6 % od maksimalne moguće.

Vrijednosti gama indeksa po JLS-ima UP-a Zadra kreću se od 0,300 u slučaju Kala i Kukljice do 0,431 u slučaju Zadra. Vrlo niska povezanost cestovne mreže na otočnim općinama očekivana je zbog specifičnog izduženog oblika otoka Ugljana koji otežava poprečno povezivanje i stvaranje većeg broja čvorišta. Osim u Gradu Zadru, za koji je visoka povezanost očekivana zbog njegovog čvorišnog lokalnog, ali i regionalnog prometnogeografskog značenja, stupanj povezanosti cestovne mreže razmjerno je visok i u općinama Ražanac (0,419) i Posedarje (0,398). Riječ je o središnje položenim općinama u okviru UP-a kroz koje prolazi autocesta i gdje se stvaraju prometni čvorovi od kojih polaze cestovne veze prema Zadarskom kanalu, sjevernoj obalnoj zoni u Gradu Ninu te općinama Vrsi i Ražanac, otoku Pagu, područjima Ravnih kotara te Gorskoj Hrvatskoj. Zanimljiv je i visok stupanj povezanosti cestovne mreže u Općini Preko koji je iznimka među ostalim otočnim općinama UP-a Zadra. Posljedica je to povoljnije konfiguracije terena u sjevernom dijelu općine pa su time stvoreni uvjeti za stvaranje povezanije mreže koja tvori nekoliko zatvorenih kružnih putova.

Tab. 101. Pokazatelji povezanosti cestovne mreže po JLS-ima UP-a Zadra i komparabilnim statističkim jedinicama 2015. godine

Komparabilna statistička jedinica	Broj čvorova	Broj veza	Gama indeks
Bibinje	13	22	0,361
Galovac	3	6	0,375
Kali	2	3	0,300
Kukljica	2	3	0,300
Nin	9	19	0,328
Novigrad	12	17	0,347
Poličnik	21	36	0,371
Posedarje	27	41	0,398
Preko	16	19	0,388
Ražanac	11	18	0,419
Sukošan	18	24	0,316
Škabrnja	6	13	0,351
Vrsi	6	10	0,357
Zadar	161	223	0,431
Zemunik Donji	20	30	0,341
UP Zadar	**327**	**484**	**0,466**
Zadarska županija	*692*	*911*	*0,418*
Republika Hrvatska	*13.250*	*17.564*	*0,442*

Unatoč tomu što su prometna razvijenost i povezanost bitni čimbenici ukupnog gospodarskog razvoja, ne postoji statistički značajna korelacija između ranije iznesenog indeksa razvijenosti općina i Gradova 2013. g. s jedne strane te pokazatelja povezanosti cestovne mreže (gama indeksa) s druge strane. U slučaju kompozitnog pokazatelja razvijenosti cestovne mreže (Engelova koeficijenta) čak je detektirana negativna korelacija reprezentirana Pearsonovim koeficijentom korelacije od -0,51, odnosno -0,41 kada se izuzme Grad Zadar s ciljem isključenja ranije naglašenih tamošnjih neprirodno niskih vrijednosti razvijenosti mreže u korelacijsku analizu. Neočekivane vrijednosti proizlaze iz činjenice da je u otočnim općinama indeks razvijenosti među najvišima u UP-u, a razvijenost cestovne mreže vrlo niska. Suprotan odnos moguće je pronaći, primjerice, u Posedarju i Poličniku. Riječ je o prometnogeografski

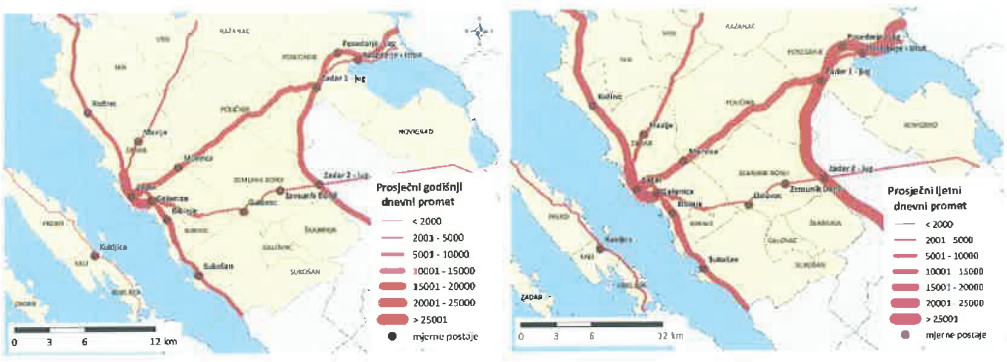
najznačajnijim općinama UP-a Zadra, koje su, međutim, društveno-gospodarski slabije razvijene te uz Škabrnju imaju najniži indeks razvijenosti.

Iz navedenih veza proizlazi da JLS sa slabije razgranatom i povezanom prometnom infrastrukturom i time slabijom dostupnošću ne treba automatski svrstavati među periferna područja sa slabijim mogućnostima razvoja jer ona imaju druge vrste iskoristivih prostornih potencijala koji im osiguravaju stabilan društveno-gospodarski razvoj. S druge strane, visoka dostupnost i razvijenost cestovnih prometnica najvišeg reda veličine ne osiguravaju nužno društveno-gospodarski razvoj sam po sebi pa potencijalna strateška orijentacija budućeg razvoja UP-a na valorizaciju povoljnog prometnogeografskog položaja mora biti praćena razvojnim mjerama u komplementarnim gospodarskim granama poput turizma.

Provođenjem mjera i aktivnosti optimalnog sustava brojenja prometa na cestama stvara se pretpostavka za uspostavu Nacionalnog prometnog modela koji će se koristiti za vrijeme trajanja buduće nacionalne prometne strategije, a koji će simulirati prometne obrasce u vremenu i prostoru s ciljem predviđanja funkcioniranja prometnog sustava. Naime, sustavno brojenje prometa provodi se u suglasju s preporukama UN – Ekonomske komisije za Europu još od 1971. g. Brojenjem prometa prikupljaju se podaci o broju i vrsti vozila na izabranim poprečnim presjecima cesta kao i drugi podaci koji služe kao bitan parametar prilikom projektiranja, donošenja odluka o izgradnji, rekonstrukciji i održavanju javnih cesta (PGOJC, 2013). U UP-u Zadru sustavom brojanja prometa obuhvaćeno je četrnaest cestovnih prometnica, od čega najvećim dijelom brojanje na državnim cestama, a manjim dijelom autocestama i županijskim cestama. U promatranom petogodišnjem razdoblju, sustav brojanja prometa proširio se sa devet mjernih postaja na brojačka mjesta Posedarje – istok (2011.), Bibinje i Mazija (2012.) te Zadar i Galovac (2014.). Rezultati brojanja prometa u 2014. u odnosu na 2010. g. ukazuju na kontinuiran trend rasta prosječnog godišnjeg dnevnog prometa (PGDP: 37,9 %) za razliku od prosječnog ljetnog dnevnog prometa (PLDP) koji je naizmjenice padao i rastao. Tako se bilježi trend rasta PLDP-a u 2010. i 2011. g., zatim pad u 2012.g., osjetni rast od 14,3 % u 2013. g. i ponovni pad od 14,2 % u 2014. g.

Gledajući općeniti odnos PGDP-a i PLDP-a brojačkih mjesta u 2014. g., PLDP je, kao i u ranijim razdobljima, veći od PGDP-a što je u skladu s porastom turističkih dolazaka tijekom ljetnog razdoblja. Usporedbom po pojedinim brojačkim mjestima možemo uočiti razlike između PGDP-a i PLDP-a koje su, u nekih cesta, naročito izražene zbog turističke ili tranzitne funkcije ceste (tab. 79. u prilogu). Primjerice brojačko mjesto Galovac nema značajnije razlike u porastu prometa PLDP-a u odnosu na PGDP iz čega je moguće zaključiti kako taj brojački odjeljak nema značajniju turističku i tranzitnu funkciju, kako tijekom cijele godine, tako i za vrijeme turističke sezone. S druge strane, ostalih trinaest brojačkih mjesta na području UP-a bilježe znatne razlike između PGDP-a i PLDP-a koji se za vrijeme turističke sezone na pojedinim brojačkim mjestima državnih i županijskih cesta povećava (Sukošan 39,7 %, Gaženica 28,0 %, Mazija 32,8 %, Zemunik Donji - sjever 19,8 %) ili udvostručuje (Posedarje - istok, Kukljica, Kožino). Najveće povećanje PLDP-a bilježe brojačka mjesta na čvorovima autocesta (Posedarje

- jug, Zadar 1 - jug, Zadar 2 - jug) gdje se PLDP u odnosu na PGDP u 2014. g. povećao više od 60 % što ukazuje na intenzivno korištenje usluga tih cesta u ljetnom razdoblju.

Sl. 109. Prosječni godišnji i ljetni dnevni promet na prometnicama s mjernim postajama u UP-u Zadru 2014. godine

Prema podacima MUP-a (2915) u UP-u Zadru 2014. g. dogodilo se 1.277 prometnih nezgoda od čega preko dvije trećine na području Grada Zadra (70,4 %) dok se u otočnim JLS-ima događa razmjerno manje nesreća nego u kopnenima. U tim su nezgodama stradale 493 osobe, ponovno najviše na području Grada Zadra (60,0 %), a od toga je poginulo 9 osoba (1,8 %), gotovo polovica na području Grada Zadra (4 osobe). U usporedbi s administrativnim jedinicama regionalne samouprave, 68,4 % svih prometnih nezgoda u Zadarskoj županiji (1.866) dogodilo se u UP-u Zadru koji pokriva tek četvrtinu površine županije (Statistički pregled, 2015). Pored toga u UP-u Zadru se dogodilo više nezgoda nego na području čak 14 županija što je dijelom posljedica veće prometnosti cesta, posebice u turističkoj sezoni. Ovom bi se području svakako trebala posvetiti posebna pozornost kako bi se smanjio broj prometnih nezgoda. Promatrajući broj poginulih osoba u prometu u UP-u Zadru, one čine svega 1,8 % ukupnog broja poginulih osoba u prometu u Zadarskoj županiji. Najintenzivniji promet odvija se na dijelu državne ceste D8 Zadar - Zeleni Hrast. Rekonstrukcijom ceste kroz Zadar, od Crnog do križanja Industrijska zona 2, znatno su popravljeni prometni elementi, a time i sigurnost prometa (SRGZ, 2013).

Prilikom odabira optimalnog prijevoznog sredstva značajnu ulogu ima vrijeme, točnije vrijeme koje putnik provede na putu od polazišta do odredišta. Uz to, neophodan čimbenik jest faktor brzine koji je opet povezan sa stanjem infrastrukture. U tablici 103. prikazano je srednje trajanje putovanja automobilom iz sjedišta JLS-a UP-a Zadra do odabranih hrvatskih gradova.

Tab. 102. Vrijeme putovanja automobilom i autobusom do najbližih gradova od sjedišta JLS-a UP-a Zadra

h:min	Srednje vrijeme putovanja					
	Šibenik	Split	Knin	Gospić	Rijeka	Zagreb
Zadar	01:17	02:01	02:05	01:24	03:40	03:26
Nin	01:25	02:09	01:55	01:26	03:42	03:28
Vrsi	01:25	02:09	01:55	01:21	03:36	03:22
Posedarje	00:59	01:43	01:30	00:55	03:11	02:57
Ražanac	01:11	01:56	01:42	01:08	03:24	03:09
Novigrad	01:10	01:54	01:34	01:34	03:22	03:08
Sukošan	01:03	01:48	01:54	01:14	03:30	03:15
Zemunik Donji	00:56	01:41	01:27	01:07	03:23	03:08
Poličnik	01:07	01:51	01:54	01:08	03:24	03:01
Bibinje	01:06	01:50	01:58	01:16	03:32	03:18
Galovac	01:01	01:46	01:32	01:12	03:28	03:13
Škabrnja	01:01	01:46	01:32	01:09	03:25	03:10
Preko	01:44	02:29	02:32	01:52	04:08	03:54
Kali	01:45	02:29	02:28	01:52	04:08	03:54
Kukljica	01:49	02:34	02:20	01:57	04:13	03:58

Program gradnje i održavanja javnih cesta za razdoblje 2013.-2016. g. na području Zadarske županije ne predviđaju se financijska ulaganja u autoceste i državne ceste dok se predviđa izdvajanje financijskih sredstava za ulaganje u županijske i lokalne ceste (PGOJC, 2013). S obzirom da ne postoje zasebni podaci za UP Zadar, oni su sagledani na razini županije. U ukupnim ulaganjima u županijske i lokalne ceste na razini županija u Hrvatskoj, Zadarska županija nalazi se na osmom mjestom s udjelom od 4,7 %. Najveća ulaganja u prometnice planirana su u Splitsko-dalmatinsku županiju (14,9 %), a veća su i u Primorsko-goransku i Istarsku dok su manja u Šibensko-kninsku i Dubrovačko-neretvansku županiju promatrajući regiju Jadranske Hrvatske. U navedenom razdoblju planirano je na području Zadarske županije

u redovno održavanje županijskih i lokalnih cesta utrošiti 107.617 kn dok se za investicijska ulaganja u navedenom četverogodišnjem razdoblju planira utrošiti upola manje financijskih sredstava (57.055 kn) (tab. 104.). U 2016. g. predviđeno je 19,3 % financijskih sredstava od ukupnog iznosa investicijskog ulaganja u poboljšanje i obnovu cestovne mreže Zadarske županije, te 23,0 % sredstava od ukupnog redovnog ulaganja u cestovnu mrežu.

Tab. 103. Plan ulaganja u županijske i lokalne ceste po vrsti ulaganja u Zadarskoj županiji u razdoblju 2013.-2016. godine

Vrsta ulaganja	Plan 2013.-2016.	2013.	2014.	2015.	2016.	Ukupno
Investicijsko ulaganje (kn)	107.617	25.503	10.052	10.500	11.000	57.055
Redovno ulaganje (kn)	57.055	33.871	24.322	24.681	24.743	107.617
Ukupno (kn)	164.672	59.374	34.374	35.181	35.743	164.672

Bez obzira na dobru prometnu povezanost Grada Zadra s državnim prometnim koridorima, postojeći prometni sustav unutar gradskog područja nije na zadovoljavajućoj razini. Nije ostvaren jedinstven prometni sustav jer su se pojedine prometne grane razvijale odvojeno čime je umanjena učinkovitost prometa u cjelini. Osnovnu uličnu mrežu grada karakterizira nedovoljna propusna moć u vremenima vršnog opterećenja (posebno u sezoni), kao i nepostojanje sustava cjelovite koordinacije semaforskih uređaja (SRGZ, 2013). Postojeća cestovna mreža u otočnim općinama UP-a mora se modernizirati što traži redovno održavanje kolničke konstrukcije i poboljšanje sigurnosti prometa postavljanjem odgovarajuće prometne signalizacije i realizacijom boljih tehničkih elemenata. Unutar većih naselja moraju se proširiti koridori cestovne mreže te izvršiti odgovarajuća regulacija prometa u cilju ostvarenja bolje protočnosti vozila tijekom ljetne sezone. Za sigurniji pješački promet moraju se izgraditi odgovarajući nogostupi (PPUOP, 2012; PPUOK, 2008). Na manjim otocima (Rivanj, Sestrunj) kolni promet nije predviđen obzirom da Strategijom i programom prostornog uređenja Republike Hrvatske ti otoci trebaju biti pošteđeni od automobilskog prometa poradi njihove ekološke važnosti od šireg interesa (PPUOP, 2012).

Strategija razvoja Grada Zadra (2013) predviđa sljedeće ključne mjere razvoja cestovne infrastrukture: izgradnju novih dionica državnih i nerazvrstanih cesta, izgradnju nedostajućih uličnih i cestovnih spojeva osnovne ulične mreže, rekonstrukciju raskrižja, postojećih ulica i asfaltiranje makadamskih ulica te poboljšanje pristupnih cesta na otocima koje izravno povezuju luke za putnički prijevoz. Mjere koje bi se do 2020. g. trebale poduzeti na polju upravljanja i nadzora nad cestovnim prometom uključuju modernizaciju signalne i sigurnosne opreme i uređaja te uvođenje inteligentnog prometnog sustava (ITS) nadzora i upravljanja prometom, kojim će se riješiti problem učestalih zastoja, uska grla, onečišćenje okoliša,

pravodobne informiranosti vozača i na taj način povećati sigurnost i protočnost prometa, smanjiti kašnjenja i učestale zastoje te onečišćenje okoliša. Uz navedeno, potrebne su još neke mjere kojima unaprijedio sustav za upravljanje i nadzor prometa i poboljšala sigurnost u prometu i to kroz: uvođenje fizičkih mjera za usporavanje prometa, poboljšanje regionalne mobilnosti kroz infrastrukturu TEN-T, sanaciju crnih/kritičnih točaka u prometnoj mreži, sanaciju točaka s najvećim brojem prometnih nezgoda te najvećim brojem nezgoda s poginulim i teško ozlijeđenim osobama.

2.3.4.2. Željeznički promet

Urbanim područjem Zadar prolazi jedna pruga koja povezuje Zadar s Kninom i ostatkom Dalmacije i Hrvatske. Pruga je izgrađena 1967. g. u duljini 95 km od čega urbanim područjem prolazi u duljini od 21,5 km, a međupostaje se nalaze u općinama Bibinje, Sukošan, Galovac i Škabrnja. Unatoč početno velikom značenju pruge za prvi ekonomski polet Zadra nakon Drugog svjetskog rata (Faričić, 2006), ona nije obnavljana od njenog osnutka i neelektrificirana je zbog čega je generirala velike godišnje gubitke. Kao takva proglašena je nerentabilnom te je od travnja 2014. g. zatvorena za putnički promet. Do kraja 2015. g. još uvijek nije započelo prometovanje vlakova za prijevoz putnika, već se on među željezničkim postajama privremeno odvija autobusima, dok se teretni promet odvija bez prekida. Na pruzi je u sklopu investicijskih radova u razdoblju 2013.-2015. g. kontinuirano obnovljena dionica Knin – Kistanje u ukupnoj duljini od 26,5 km te je osposobljena za najveću dopuštenu brzinu od 80 km/h (Hrvatske željeznice, 2015). Obnavljanje pruge na relaciji Kistanje – Zadar se očekuje.

O stanju pruge ponajviše ovisi luka Zadar koja sa svojim teretnim i putničkim terminalima može iskoristiti dodatne pravce roba i putnika, prije svega s naglaskom na Unsku prugu kojom se spaja Središnja Hrvatska s Bosnom i Hercegovinom (Hrvatske željeznice, 2015). Osim toga, stav Grada Zadra i Zadarske županije iznesen na fokus grupi o infrastrukturi i prometu bio je da je ova pruga od javnog interesa njihovih stanovnika i da je potrebno pronaći rješenje da se ista modernizira i održi te da se ponovno počne koristiti i za putnički promet.

U UP-u se nalazi 21,5 km željezničke pruge što čini 0,8 % duljine svih željezničkih pruga u Republici Hrvatskoj (2.604 km). Razmatrajući taj podatak u kontekstu prolaska kroz tri JLS UP-a i dugotrajnog procesa remonta, valja zaključiti da je stanje željezničke infrastrukture i mreže u UP-u nezadovoljavajuće, posebice kad se promatra povezanost s ostalim dijelovima Republike Hrvatske.

U 2011. g. željezničke postaje bile su polazište ili odredište za gotovo 65 tisuća putnika, a taj se broj do 2015. g. praktički prepolovio (-44,8 %). Pritom je najmanji broj putnika željeznicom s polazištem ili odredištem u UP-u bio 2013. g. nakon čega je zabilježen blagi oporavak (tab. 105., tab. 80. u prilogu). U promatranom je razdoblju broj putnika najviše opao na postajama Škabrnji i Zadr, a najviše je porastao na postaji Galovcima gdje su zabilježene i najveće oscilacije od godineu do godine. Broj putnika trebalo bi promatrati u odnosu s brojem vlakova koji su prometovali kroz UP. Naime, moguće je uočiti vezu između broja putnika i vlakova koja upućuje da je među navedenim parametrima djelovala tzv. pozitivna povratna petlja: smanjenje broja putnika dovelo je do ukidanja linija što se povratno odrazilo kroz daljnje smanjenje putnika koji su tražili druge oblike javnog prijevoza.

Tab. 104. Kretanje broja putnika kojima su željezničke postaje u UP-u Zadru polazište ili odredište tijekom putovanja vlakom u razdoblju 2010.-2015. godine

Željezničke postaje	Broj putnika	Indeks kretanja broja putnika (2010.=100,0)				
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Zadar	51.198	83,0	68,9	44,6	47,0	50,5
Bibinje	2.254	63,2	67,0	51,1	75,6	59,0
Sukošan	268	230,2	155,2	58,2	76,1	56,0
Galovci	907	34,8	107,8	52,4	28,1	369,2
Prkos	926	75,4	92,2	25,3	44,8	59,7
Škabrnje	9.200	94,0	88,4	61,6	63,8	49,5
UKUPNO	64.753	83,9	72,8	47,1	50,2	55,2
Broj vlakova	13	8	9	7	6	7

Teretni željeznički promet na pruzi Knin – Zadar odvija se bez prestanka, no obilježavaju ga značajne fluktuacije u mjesečnom broju teretnih vlakova. Teretni je promet prugom najveći u zimskim mjesecima, a najmanji u proljetnim i jesenskim. Ukupno su 2015. g. na pruzi zabilježena 162 teretna vlaka (tab. 106.).

Tab. 105. Broj prometovanja teretnih vlakova na pruzi Knin - Zadar po mjesecima 2015. godine

Mjesec	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	GOD.
Broj vlakova	40	32	24	6	4	4	30	8	0	2	4	8	162

Na željezničkim prugama u Zadarskoj županiji dogodilo se ukupno pet nesreća u razdoblju 2010.-2015. g. od čega na UP Zadar otpadaju dvije (u općinama Bibinje i Škabrnja) ili 0,8 % od

ukupnih 265 željezničkih prometnih nesreća u Hrvatskoj u istom razdoblju (tab. 107.). Sudionici nesreća u UP-u Zadru bili su prvenstveno vozači cestovnih motornih vozila koji su zbog neopreznosti na željezničkom prijelazu podletjeli pod vlakove. Pritom je jedna osoba poginula, a dvije su lakše ozlijeđene. Broj smrtno stradalih u željezničkom prometu na području UP Zadar čini 0,8 % od ukupno 118 poginulih osoba na teritoriju Republike Hrvatske, dok udio lakše ozlijeđenih osoba iznosi 1,6 % od 125 lakše ozlijeđenih osoba na državnoj razini u istom vremenskom razdoblju. Radi prevencije prometnih nesreća potrebna su daljnja ulaganja u uređenje pružnih prijelaza.

Tab. 106. Prometne nesreće u željezničkom prometu u Zadarskoj županiji 2010.-2015. godine

Datum događaja	Vrijeme događaja	JLS	Kilometarski položaj	Osiguranje ŽCP-a	Broj usmrćenih osoba	Broj teže ozlijeđenih osoba	Broj lakše ozlijeđenih osoba
11.11.2010.	15:50	Bibinje	088+894	SV+ZV+Pol	0	0	1
14.01.2012.	10:00	Škabrnja	074+103	PZ	1	0	1
09.02.2012.	09:23	Kistanje	025+103	SV+ZV	0	0	0
07.03.2012.	12:10	Plavno	197+094	PZ	0	0	0
28.01.2014.	14:45	Benkovac	050+946	PZ	0	0	0

Tablica 108. prikazuje trajanje putovanja vlakom od željezničkih postaja Zadar, Sukošan i Škabrnja prema makroregionalnim središtima Zagrebu, Splitu i Rijeci, subregionalnom središtu Kninu te mikroregionalnim središtima Gračacu i Benkovcu. Analiza vremenske komponente putovanja na navedenim relacijama pokazuje kako je Grad Zadar te općine Sukošan i Škabrnja željeznički povezane izravnim linijama samo sa gradovima Benkovac i Knin dok su na linijama prema trima hrvatskima makroregionalnim središtima i mikroregionalnom središtu Gračac potrebna presjedanja i čekanja vlakova čime se značajno produžuje vrijeme putovanje prema navedenim njima. Tako je za putovanje željeznicom na postojećim izravnim linijama UP-a Zadra prema Kninu u prosjeku potrebno 2 h i 4 min dok se to putovanje prema makroregionalnim središtima produžuje zbog nedostatka izravnih željezničkih veza. Primjerice, za putovanje željeznicom iz Zadra za Split potrebno je odvojiti 5 h i 23 min jer je nužno presjedanje u Kninu i čekanje izravnog vlaka Knin - Split. Najviše vremena iziskuje putovanje željeznicom na relaciji Zadar – Rijeka. Vrijeme putovanja iz postojećih željezničkih postaja unutar UP-a Zadra iznosi 12 h i 51 min, uz minimalno dva presjedanja u Kninu i Oštarijama od čega 5h i 28 min. otpada na među čekanje vlaka Oštarije – Rijeka. Sa Zagrebom Grad Zadar povezan je željezničkom linijom Zadar – Knin – Zagreb u vremenskom trajanju od 6 h i 55 min. u što je pribrojano i

odgovarajuće čekanje. Dakle, analizom vremenske komponente trajanja putovanja željeznicom iz UP Zadar može se uočiti kako navedeni željeznički prometni pravci nisu dovoljno valorizirani i da je potpuno vodstvo u povezivanju UP Zadar s ostalim makroregionalnim središtima Hrvatske preuzeo cestovni promet kojem nerentabilna željeznica ne može konkurirati.

Tab. 107. Trajanje putovanja do odabranih gradova vlakom sa željezničkih postaja u UP-u Zadru 2016. godine

h:min	Benkovac	Knin	Split	Gračac	Zagreb	Rijeka
Zadar	0:57	2:21	5:23*	3:19*	6:55*	13:08*
Sukošan	0:41	2:05	5:07*	3:03*	6:39*	12:52*
Škabrnja	0:22	1:46	4:49*	2:45*	6:21*	12:34*

Kada je u pitanju pristup pojedinim peronima na željezničkim postajama u UP-u Zadru osobama s invaliditetom, potpuno nesmetan pristup moguć je jedino na kolodvoru Zadar. U Sukošanu i Galovcu pristup je također moguć, međutim, uz napomenu mogućeg otežanog kretanja zbog nabijenog pješčano-šljunčanog materijala u podlozi. Kolodvori u Bibinju i Škabrnji imaju po dva perona od kojih po jedan nije prilagođen za osobe s invaliditetom. U oba je slučaja potrebno napraviti popođenje za prelazak preko kolosijeka s jednog perona na drugi, a u slučaju Bibinja potrebno je i asfaltirati pješčano-šljunčane površine s ciljem olakšanja kretanja.

Što se tiče planova za daljnji razvoj željezničkog prometa u UP-u, nema konkretnijih planova izuzev remonta kojeg planira i provodi HŽ infrastruktura. Premda Strategija razvoja Grada Zadra (2013) naglašava važnost uključivanja Zadra u glavne željezničke prometne pravce, čemu bi trebalo prethoditi poboljšanje kvalitete željezničke infrastrukture, izostaju konkretniji planovi do 2020. g. čime ovaj oblik prometa ostaje relativno zanemaren.

2.3.4.3. Zračni promet

U UP-u Zadru nalazi se mješoviti civilno-vojni aerodrom koji se sastoji od međunarodne civilne zračne luke otvorene za javni zračni promet (Zračna luka Zadar) i baze Hrvatskoga ratnog zrakoplovstva (93. Zrakoplovna baza Zemunik) koji je najvećim dijelom smješten na području Općine Zemunik Donji te manjim dijelom na području općina Sukošan i Bibinje (SUORDZLZ, 2014). Od centra Zadra udaljen je 8 km (ŽRS, 2011.) Jedini je aerodrom u Republici Hrvatskoj koji raspolaže s dvije uzletno-sletne staze, dimenzija 2.500 m ↘ 45 m odnosno 2.000 m ↘ 45 m. Aerodrom ima iznimno povoljne mogućnosti prostornoga širenja i daljnjega ukupnoga razvoja (ZLZ, 2016).

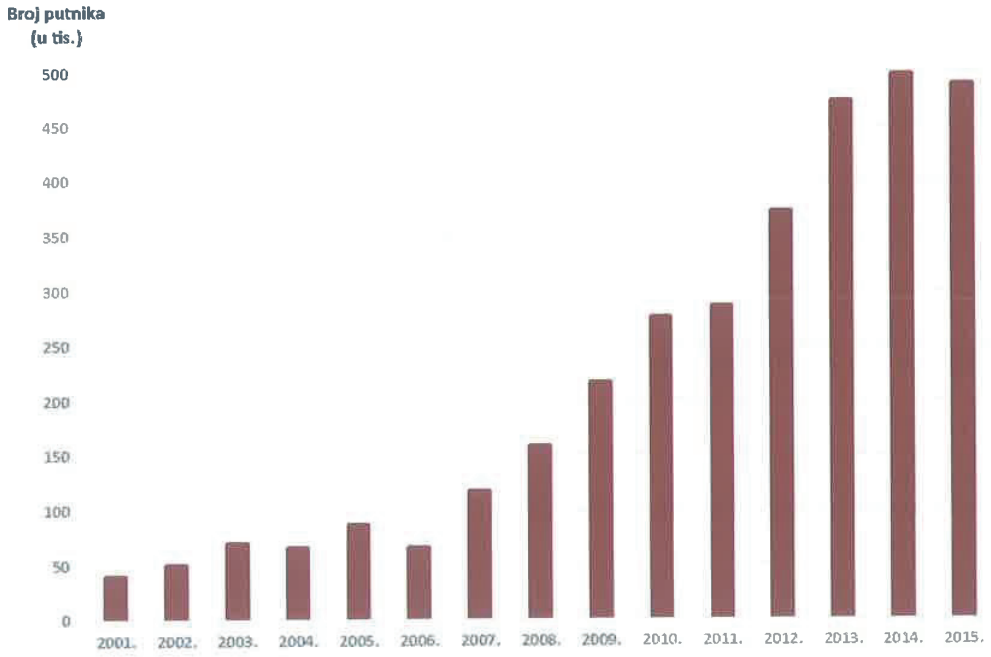
Uz međunarodni vojni školski centar za obuku vojnih pilota i tehničara na svim tipovima zrakoplova, aerodrom je i matična baza protupožarnoj eskadrili Hrvatskog ratnog zrakoplovstva čija je glavna zadaća pružanje zračne podrške civilnim institucijama u akcijama gašenja požara dok u javnom zračnom prometu aerodrom prvenstveno služi potrebama civilnoga putničkog prometa. Razvojem turističkog gospodarstva na cjelokupnom području sjevernodalmatinske regije i susjednim gravitirajućim prostorima Zračna luka preuzima sve veću ulogu u inozemnom turističkom prometu što je vidljivo u stalnom porastu prometa putnika. U skladu sa suvremenim navikama turista koje je kreirao i omogućio niskotarifni zračni prijevoz, dio prometne potražnje koji bi prirodno mogao biti preusmjeren na druge obalne aerodrome ide preko zadarske zračne luke (ZLZ, 2016).

Zadarski aerodrom jedini je operativni aerodrom u UP-u s odobrenjem za uporabu koji je prema Zakonu o zračnim lukama (2015) u vlasništvu Republike Hrvatske s 55 %, Zadarske županije s 20 %, Grada Zadra s 20 % te Općine Zemunika Donjeg s 5 % udjela. Treba napomenuti i kako na prostoru nekadašnje vojarne Šepurine (između Zatona i Petrčana) postoji izgrađena operativna površina za zrakoplove tj. asfaltirana uzletno-sletna staza (1.030 m x 30 m) i pripadajuća platforma koja u ovom trenutku nije u upotrebi te kao takva predstavlja značajan, ali neiskorišten resurs.

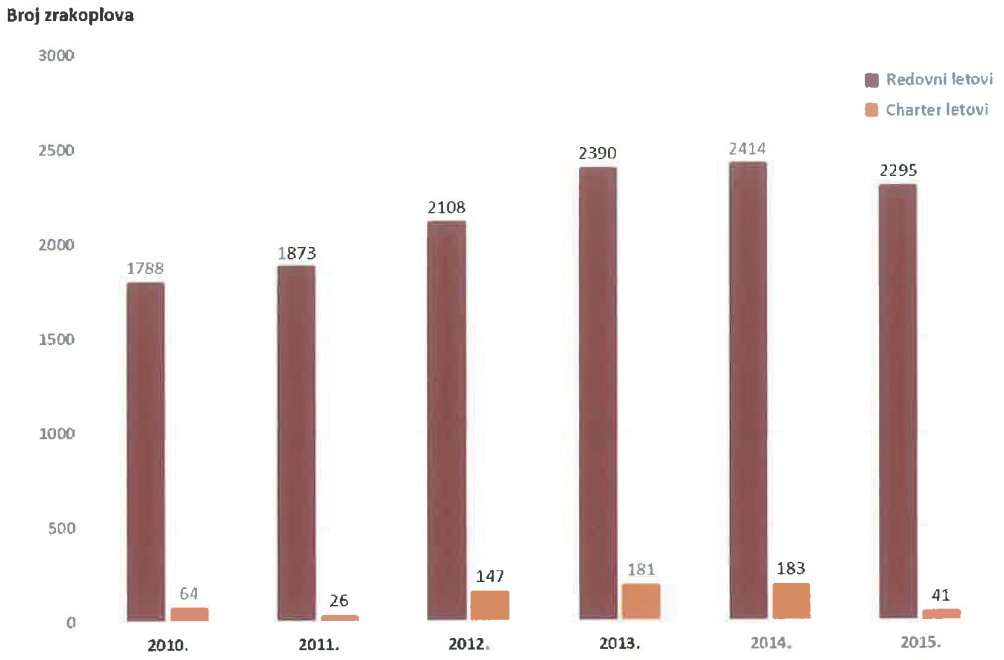
Zadarski je aerodrom za civilni zračni promet otvoren početkom 1969. g., kada je ujedno i dovršena dogradnja postojećeg vojnog aerodroma. U razdoblju do 1991. g. prihvaćao je i otpremao oko 150.000 putnika godišnje. U rujnu 1991. g. zauzet je od strane agresorske vojske, a završetak Domovinskoga rata dočekao je potpuno uništen i onesposobljen za rad. Nakon obnove i izgradnje novoga putničkoga terminala ostvareni putnički promet bio je na razini od oko jedne trećine prijeratnih vrijednosti. Pristupanje Republike Hrvatske jedinstvenom europskom zrakoplovnom prostoru (kojim je tržište zračnoga prijevoza unutar EU otvoreno za sve linijske zračne prijevoznike iz EU) otvorilo je tržište naše zemlje i omogućilo dolazak niskotarifnih prijevoznika, a posebno se značajnim za zadarsku zračnu luku pokazalo uvođenje niskotarifnih letova irske aviokompanije Ryanair 2007. g. kojoj je Zračna luka Zadar 2013. g. postala baza, s jednim baziranim zrakoplovom.

Zračna luka Zadar posljednjih nekoliko godina bilježi izuzetan rast prometa putnika (Sl. 110.) i zrakoplovnih operacija (Sl. 111.) koji se počeo ostvarivati 2007. g. što je zračnu luku dovelo

na četvrto mjesto u državi prema ostvarenom prometu putnika odnosno na treće mjesto u Jadranskoj Hrvatskoj. U razdoblju 2010.-2014. g. bilježi se kontinuiran rast broja zrakoplova na redovnim zrakoplovnim linijama, odnosno 35 % više dolazaka zrakoplova u 2014. g. u odnosu na 2010. (Sl. 111.). U 2015. g. bilježi se blagi pad od 5,2 % broja putničkih i teretnih zračnih linija u odnosu na 2014. g., a u istom je međurazdoblju vidljiv i pad broja putnika od 1,9 % (tab. 81. u prilogu). Broj putnika u Zračnoj luci Zadar od 2001. g. udvostručio se do 2005. g., točnije zabilježeno je povećanje od 121 % (tab. 81. u prilogu). Dolazak niskotarifnih prijevoznika 2007. g. potaknuo je konstantan rast ukupnog broja putnika na svim kategorijama letova. Tako se u razdoblju 2007.-2014. g. bilježi ogroman skok u broju putnika koji se utrostručio (Sl. 110.). Radi usporedbe, 2014. g. u odnosu na početno promatrano razdoblje od 2001. g. zabilježen je porast od 457.453 putnika.

Sl. 110. Broj putnika u Zračnoj luci Zadar u razdoblju 2001.-2015. godine

Sl. 111. Broj slijetanja i polijetanja u Zračnoj luci Zadar u razdoblju 2010.-2015. godine

Zbog izrazito sezonalnog karaktera većina prometa putnika se ostvarivala tijekom trajanja turističke sezone od lipnja do rujna dok se u posljednjoj, 2015. g bilježi nešto drugačiji trend (tab. 82. u prilogu). Značajan je porast broja putnika u pred- i postsezoni (travanj i studeni) u odnosu na 2014. dok se u glavnoj turističkoj sezoni (lipanj – rujan) bilježi pad od 2,4 %. Primjerice u četiri ljetna mjeseca u 2014. g. ostvaren je promet od 325.843 putnika dok je u 2015. g. taj promet iznosio 318.337 putnika. S druge strane u pred- i postsezoni 2014. g. zabilježen je promet od 81.488 putnika, a 2015. g. od 95.319 putnika što je povećanje od 17 % i ukazuje na pozitivan trend produženja turističke sezone UP-a Zadra. U oba promatrana razdoblja najmanji udio prometa ostvaren je u zimskom razdoblju od prosinca do ožujka. Promjene su ipak uočljive budući da je 2015. g. u tom razdoblju ostvaren ukupan promet od 10.066 putnika što predstavlja porast od 15,7 % u odnosu na 2014. g. (8.700 putnika). U 2015. godini udio ostvarenog prometa u zimskom razdoblju iznosi 2,1 % ukupnog ostvarenog prometa što je povećanje u odnosu na 1,7 % 2014. g.

Izrazitu važnost u putničkom prometu Zračne luke Zadar imaju charter letovi[38]. U Zračnoj luci Zadar ugovoreni su 2007. g. niskobudžetni charter letovi s aviokompanijom RyanAir koja ostvaruje veliki dio ukupnog prometa putnika i prtljage (oko dvije trećine ukupnog broja

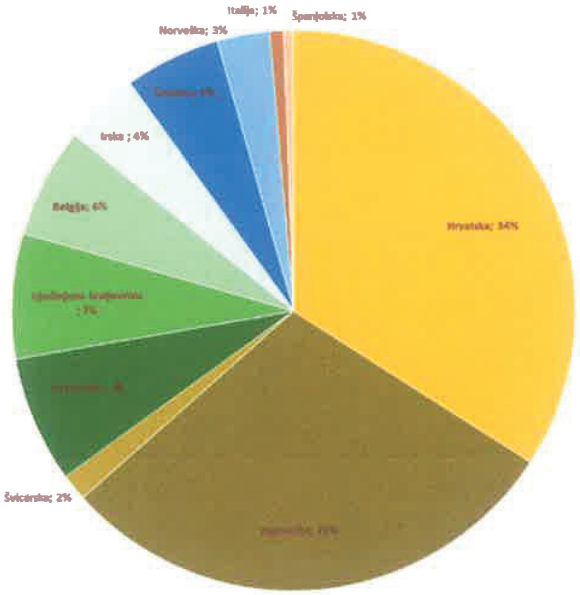
[38] *Charter letovi su posebnim ugovorom ili aranžmanom organizirani avionski letovi koji nemaju karakter redovnih, već privremenih ili povremenih zračnih linija (Barnjak, 2006).*

putnika) i bitan je faktor u razvoju turizma za urbano područje i područje Zadarske županije. Treba spomenuti da su prilikom održavanja fokus grupa na temu turizma te infrastrukture i prometa predstavnici privatnog sektora iznijeli stav da je postojeći model sufinanciranja niskotarifne aviokompanije Ryanair dugoročno neodrživ, iako su svjesni gospodarske važnosti postojanja niskotarifnih zračnih linija prema Zadru iz razvijenih dijelova Europe.

Komercijalni teretni prijevoz u Zračnoj luci Zadar u potpunosti je zanemariv budući da se isključivo odnosi na aviokompanijski materijal za potrebe RyanAirove baze i poslovnice Croatia Airlinesa. Radi usporedbe, više kilograma prtljage preveze samo jedan zrakoplov nego što je ukupni ostvareni mjesečni teretni promet u Zračnoj luci Zadar (ZLZ, 2016).

Važna je prednost Zračne luke Zadar njena dobra povezanost sa Srednjom i Zapadnom Europom. Na Sl. 112. prikazan je godišnji broj odlazaka zrakoplova prema destinacijama u 2015. g. Tjedne rotacije[39] na prikazanim linijama odvijaju se jednom ili dva puta, a samo nekoliko najprometnijih tri do maksimalno pet puta tjedno u srpnju (Charleroi u Belgiji i Stansted u Ujedinjenom Kraljevstvu). Tako su u 2015. g. najučestaliji inozemni letovi iz Zračne luke Zadar bili usmjereni prema 12 njemačkih destinacija (34,2 %), zatim prema Francuskoj (Marseille, Beauvais-Tillé, Paris-Orly) i Ujedinjenom kraljevstvu (London Stansted, Manchester). Najmanji udio prometovanja bio je usmjeren prema Španjolskoj (Barcelona, 0,5 %) i Italiji (Roma Fiumicino, 0,8 %). Međutim, kako je vidljivo iz tablice 83. u prilogu, ponuda destinacija kao i broj ostvarenih letova prema pojedinim destinacijama značajno se mijenjao tijekom razdoblja 2010.-2015. g.

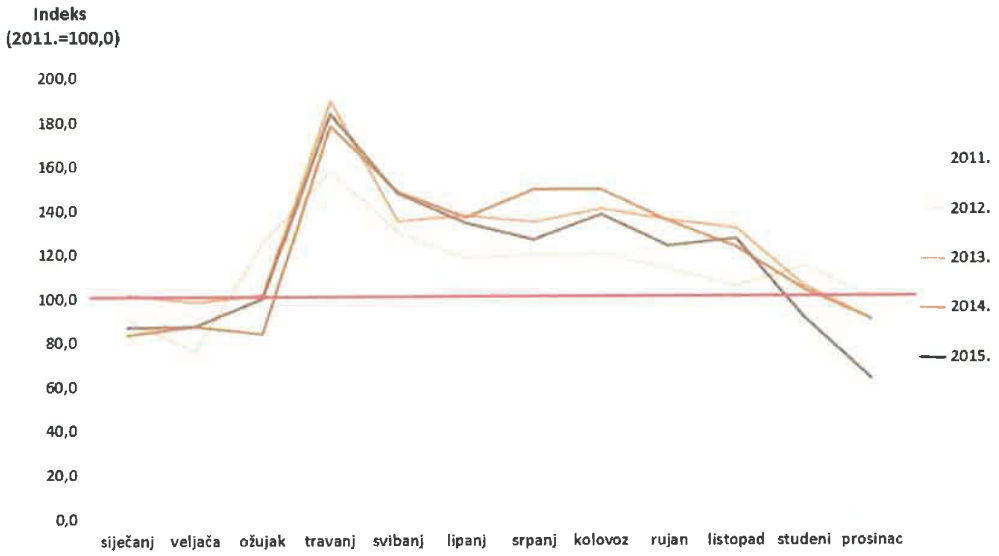
[39] *Jedna rotacija obuhvaća dvosmjerno putovanje s po jednim polaskom i dolaskom u polazišnoj i odredišnoj zračnoj luci.*

Sl. 112. Broj redovnih letova prema aerodromima u Hrvatskoj i drugim europskim zemljama iz Zračne luke Zadar 2015. godine

Kako je vidljivo iz tablice 84. u prilogu, tijekom godine se najveći broj letova ostvaruje u razdoblju od travnja do listopada kad je ukupan dnevni broj letova veći od 1.000. U istim je mjesecima u razdoblju 2010.-2015. zabilježen trend povećanja broja letova, a moguće je uočiti da taj broj najviše raste u radnim proljetnim mjesecima dok u studenom i prosincu osjetno opada (Sl. 113.).

Stranica Prijave 769

Sl. 113. Kretanje ukupnog broja redovitih zračnih linija po mjesecima iz Zračne luke Zadar u razdoblju 2010.-2015. godine

Dnevno nema više od jednog polaska prema nekoj destinaciji. Izuzetak su domaće linije za Zagreb i Pulu (34,2 % ukupnog prometa) koje su operativne tijekom cijele godine, s tim da u zimskom redu letenja ima po jedan odlazak za Zagreb (ujutro) i Pulu (navečer) odnosno dva puta dnevno u ljetnom redu letenja (dodatni popodnevni let preko Pule za Zagreb). Sve destinacije dostupne su u vremenskom okviru od maksimalno tri sata (najveći broj destinacija udaljeno je oko 1,5 do 2 sata) (ZLZ, 2016). U 2016. g. iz Zračne luke Zadar prometovati će deset avioprijevoznika prema 28 europskih i dvije domaće destinacije (Sl. 114.).

Sl. 114. Dvosmjerne zračne linije iz Zračne luke Zadar 2016. godine

Sustavni razvoj turizma kao gospodarske djelatnosti koja je trenutno primarni faktor u generiranju prometa putnika i zrakoplova odrazit će se i na razvoj infrastrukture zračnoga prometa, odnosno uslijed povećanja turističkih dolazaka bit će potreban veći prostor za prihvat i otpremu zrakoplova, putnika i prtljage. Prioritete u razvoju Zračne luke Zadar čine cjelovita rekonstrukcija i produljenje uzletno-sletne staze, proširenje stajanki za prihvat i otpremu zrakoplova, zadovoljavanje zrakoplovnih propisa i preporučene prakse te dogradnja putničkog terminala i pripadajućih mu sadržaja. U Strategiji razvoja Grada Zadra (2013) za razdoblje 2013.-2020. g. još se navodi i izgradnja heliodroma. Također je potrebno istaknuti kako aerodrom nema alternativni cestovni pristup, odnosno jedini je pristup moguć cestom koja se spaja na čvor Babindub na brzoj cesti Zadar 2 – Gaženica. Iako ova činjenica u idealnim uvjetima nema utjecaja na poslovanje aerodroma, u slučaju veće prometne nezgode na postojećoj pristupnoj cesti ili nekog drugog izvanrednog događaja, pristup aerodromu bio bi vrlo otežan ili možda čak i onemogućen. Takav slučaj, naročito u vrijeme turističke sezone kada je promet

najintenzivniji, drastično bi umanjio razinu kvalitete usluga koje se pružaju korisnicima zračnog prijevoza. To je prepoznato i u fokus grupi o infrastrukturi i prijevozu te bi svakako jedan od prioriteta u narednom planskom razdoblju trebala biti gradnja alternativnih pristupnih cesta (barem jedna) prema Zračnoj luci.

Što se tiče pristupačnosti infrastrukture Zračne luke za osobe s invaliditetom, u Studiji o utjecaju na okoliš rekonstrukcije i dogradnje Zračne luke Zadar (2014) navodi se da će se na prostoru Zračne luke Zadar na svim mjestima pješačkih prijelaza preko kolnika izvesti spušteni rubnjaci i adekvatne rampe. U Cjeniku usluga u zračnom prometu Zračne luke Zadar (2015) navodi se da je sukladno Uredbi o pravima osoba s invaliditetom i osoba smanjene pokretljivosti koje koriste zračni prijevoz dužna pružiti potrebnu pomoć u zračnoj luci te prilikom ukrcaja i iskrcaja. Zračna luka Zadar obavlja prihvat i otpremu sve potrebne opreme za kretanje, uključujući opremu kao što su invalidska kolica, te priznatih pasa pratitelja.

2.3.4.4. Pomorski promet

S obzirom da UP Zadar obuhvaća kopneni i otočni dio, pomorski promet je izrazito važan u funkcionalnoj povezanosti UP-a. Glavno čvorište pomorskog prometa je Grad Zadar. Na području Grada Zadra smještene su putnička luka Zadar (Gradska luka) i nova, državna putničko-teretna luka Zadar - Gaženica. Od ljeta 2015. g. cjelokupni je lokalni i međunarodni trajektni promet kao i većina cruising prometa premješten u novu trajektnu luku Gaženica dok su vezovi u staroj Gradskoj luci ustupili mjesto turističkim brodovima, jahtama te manjim cruiserima. Brzobrodske lokalne linije i dalje prometuju iz stare Gradske luke (Lučka uprava Zadar, 2016). Svrha je ovog projekta smanjiti pritisak putničkih brodova na povijesnu jezgru Zadra. Nova luka će uslijed prikladnije veličine i dubine moći primati sve vrste putničkih i ro-ro brodova uključujući i one najveće. Prema podacima Lučke uprave Zadar, Gradska luka godišnje je ostvarivala promet od oko 2,7 milijuna putnika i 350 tisuća vozila sa stalnim trendom rasta od 8 % godišnje posljednjih godina.

Od 1997. g. u Zadru djeluje Lučka uprava Zadar koja upravlja četirima lukama u UP-u: Gradskom lukom Zadar (za putnički promet), Lukom Gaženica (za putnički i trajektni promet), Teretnom lukom Gaženica te Ribarskom lukom Vela Lamjana - Kali. Trajektnim, brodskim i brzobrodskim linijama[40] grad Zadar je povezan sa Zadarskim otocima (na kojima se nalaze pristaništa za brodove), otokom Lošinjem i Gradom Anconom (Sl. 115.). Na teritoriju UP-a Zadra prometuju četiri trajektne, tri brodske i pet brzobrodskih linija (tab. 109.). Najveći dio lokalnog linijskog prometa obavlja nacionalni brodar Jadrolinija Rijeka, a uz njega postoje još dva brodara: Miatrade s jednom brzobrodskom linijom i G&V line s dvije brodske i jednom brzobrodskom linijom.

[40] *Sukladno članku 4., stavku 1. Zakona o prijevozu u linijskom i povremenom obalnom pomorskom prometu (2013) linija predstavlja relaciju ili skup relacija od početka do završetka prijevoza, na kojoj se obavljaju prijevoz putnika, tereta i vozila prema objavljenom redu plovidbe s jednim ili više plovila. Državne linije povezuju obalu s naseljenim otocima i otoke međusobno i dužobalne linije dok su lokalne linije one linije kojima se poboljšava pomorsko prometno povezivanje naseljenih otoka i naselja kopna, otoka međusobno ili povezivanju naselja na kopnu na području općine, odnosno grada.*

Tab. 108. Trajektne, brodske i brzobrodske linije s polaskom iz Luke Zadar 2016. godine

Broj linije	Postaje na liniji	Vrsta linije	Luka polaska	Brodar	Broj okvirnih ticanja godišnje
433	Zadar (Gaženica) - Rivanj - Sestrunj - Zverinac - Molat	trajektna	Gaženica	Jadrolinija	230
431	Zadar (Gaženica) - Preko (Ugljan)	trajektna	Gaženica	Jadrolinija	5.500
401	Zadar (Gaženica) - Ist - Olib - Silba - Premuda - Mali Lošinj	trajektna	Gaženica	Jadrolinija	220
434	*Zadar – Brbinj (Dugi otok)*	*trajektna*	*Gaženica*	*Jadrolinija*	*880*
435	Zadar (Gaženica) - Bršanj (Iž) - Rava - Mala Rava	trajektna	Gaženica	Jadrolinija	350
9403	Zadar - Molat - Brgulje - Zapuntel - Ist	brzobrodska	Gradska luka Zadar	Jadrolinija	430
9404	Zadar - Rivanj - Sestrunj - Zverinac – Božava (Dugi otok) - Brbinj (Dugi otok)	brzobrodska	Gradska luka Zadar	Jadrolinija	400
9404a	Zadar - Mali Iž - Veli Iž - Mala Rava - Rava	brzobrodska	Gradska luka Zadar	Jadrolinija	300
431a	Zadar - Preko (Ugljan)	brodska	Gradska luka Zadar	Jadrolinija	3.200
405	Zadar - Iž - Rava	brodska	Gradska luka Zadar	G&V Line	450
405a	Zadar - Sali (Dugi otok) - Zaglav (Dugi otok)	brodska	Gradska luka Zadar	G&V Line	300
9406	Zadar - Sali (Dugi otok) - Zaglav (Dugi otok) - Bršanj (Iž)	brzobrodska	Gradska luka Zadar	G&V Line	1.000
9401	Olib - Silba - Premuda (Krijal)	brzobrodska	Gradska luka Zadar	Miatrade	370
51	*Zadar - Ancona*	*međunarodna*	*Gaženica*	*Jadrolinija*	*70*
				Ukupno	13.700

Većina prometa ostvaruje se na trajektnoj i brodskoj liniji Zadar - Preko s oko 8.700 ticanja godišnje što ju čini ne samo najprometnijom linijom na području UP-a već i na Jadranu. Najmanji broj ticanja ostvaruju trajektne linije 401 Zadar (Gaženica) - Ist - Olib - Silba - Premuda - Mali Lošinj (220 ticanja) i 433 Zadar (Gaženica) - Rivanj - Sestrunj - Zverinac - Molat (230 ticanja). Ovaj podatak ne iznenađuje obzirom na negativan trend naseljenosti otoka. Prema informacijama Lučke uprave Zadar dužobalni linijski promet već duže vrijeme ne funkcionira, kako na razini Hrvatske, tako i na području UP-a Zadra. Zadar je dugo imao i stalnu cjelogodišnju trajektnu vezu prema Anconi koja je, međutim, radi opadanja prometa od 2011.

g. zamijenjena sezonskom te se godišnje u prosjeku ostvari 70 ticanja. Plovidba na navedenoj liniji traje oko 7 sati dok putovanja na lokalnim linijama traju od 25 minuta na brodskoj liniji Zadar - Preko do 3,5 sati trajektnom linijom prema otoku Silbi.

Sl. 115. Putničke linije u pomorskom prometu iz Luke Zadar i Luke Gaženica

Budući da Lučka uprava Zadar ne raspolaže podacima o broju putnika na trajektnim i brodskim linijama na razini JLS-a, ne može se analizirati njihov broj i kretanje po linijama. Ukupni promet u lukama pod ingerencijom Lučke uprave Zadar bilježi trend smanjenja broja putnika i porasta broja prevezenih vozila. U promatranom razdoblju 2010.-2015. g. ostvaren je ukupan promet od 13.934.644 putnika u Luci Zadar[41] (tab. 85. u prilogu). U promatranom razdoblju došlo je do smanjenja prometa putnika i povećanja prometa vozila u Luci Zadar. Naime, broj putnika relativno je stagnirao do 2013. g., u 2014. g. je uslijedio pad, a u 2015. g. blagi oporavak (tab. 110., Sl.116.). Od 2010. do 2013. g. stagnirao je i broj prevezenih vozila, no od 2014. g., opozitno kretanju broja putnika promet vozila je rastao.

[41] Pod Lukom Zadar podrazumijevaju se putnički lučki terminali u gradu Zadru: Gradska luka Zadar i Luka Gaženica.

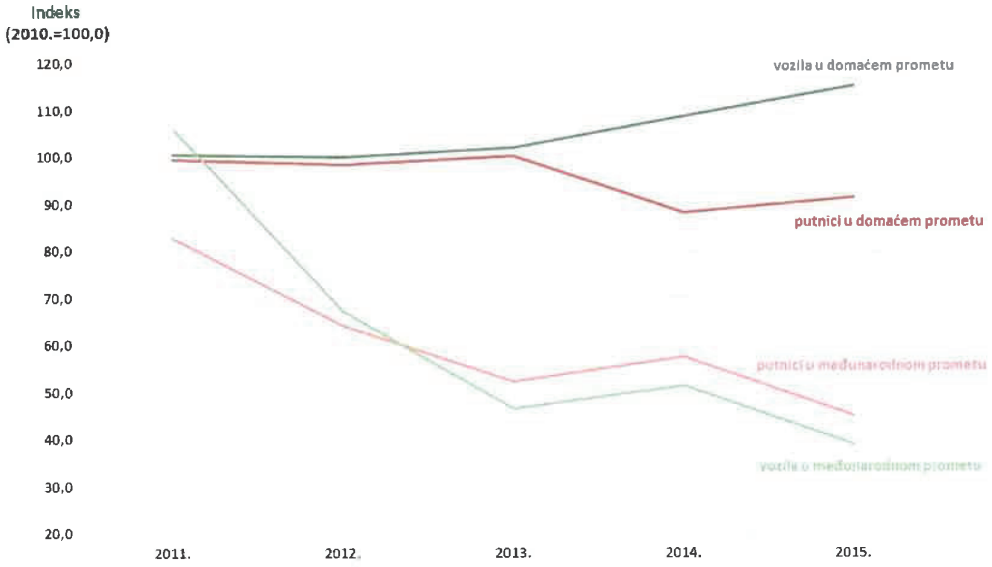
Tab. 109. Promet putnika i vozila u domaćem i međunarodnom prometu u Luci Zadar u razdoblju 2010.-2015. godine

Godina	Indeks broja putnika u pomorskom prometu (2010.=100,0)			Indeks broja vozila u pomorskom prometu (2010.=100,0)		
	domaći	međunarodni	ukupno	domaći	međunarodni	ukupno
2010. (broj putnika/vozila)	*2.362.054*	*73.880*	*2.435.934*	*312.939*	*14.319*	*327.258*
2011.	99,5	82,7	99,0	100,6	106,0	100,8
2012.	98,3	64,2	97,3	100,0	67,2	98,6
2013.	100,2	52,3	98,8	102,0	46,5	99,6
2014.	88,1	57,4	87,2	108,6	51,4	106,1
2015.	91,3	45,0	89,9	115,2	39,0	111,9

Premda postoji velik broj trajektnih, brodskih i brzobrodskih linija koje povezuju zadarske otoke, sve su linije usmjerene prema Gradu Zadru uslijed čega međupovezanost otoka, kako je vidljivo i na slici 115., nije velika kako bi se očekivalo. Tu je prvenstveno problem u međupovezanosti otoka u sjevernom i južnom dijelu UP-a i šireg okruženja. Uslijed toga se ne ostvaruje ni snažnija povezanost među stanovnicima različitih otoka, a to svakako djeluje i kao nepovoljan čimbenik demografskog razvoja. Jedan od načina poboljšanja usluga i promocije međuotočke povezanosti moglo bi biti planiranje i poticanje izgradnje benzinskih postaja na otocima uz plovne putove za nautičare čime bi se omogućila veća frekventnost i potencijalno omogućio jači gospodarski razvoj.

Promatrajući razliku prometa putnika i vozila na domaćim i međunarodnim linijama, valja uočiti da je udio međunarodnih putnika u ukupnom lučkom prometu tek 2,1 %, a udio vozila 2,9 % uslijed čega ta kretanja nisu značajno utjecala na kretanje ukupnog prometa putnika i vozila u Luci Zadar. Jedina međunarodna linija iz Luke Zadar je Jadrolinijina linija Zadar - Ancona. G. 2010. došlo je do promjena u međunarodnom prometu luke kao posljedica skraćivanja razdoblja prometovanja linije. Naime, te je godine linija prometovala od travnja do prosinca i ostvarila je godišnji promet od 73.880 putnika dok su u prva tri mjeseca putnici bili usmjereni na put do Ancone iz Luke Split. Do 2016. g. prometovanje je svedeno na svega tri ljetna mjeseca (lipanj-rujan) kad je ostvaren promet od 33.215 putnika. Na taj se način broj putnika u promatranom razdoblju više nego prepolovio (-55,0 %). U istom je razdoblju još više opao promet vozila (-61,0 %). Treba spomenuti kako je u Luci Zadar oko 70.000 putnika prometovalo na kružnim

putovanjima, a koji se statistički ubrajaju u međunarodne putnike, kao i 35.000 posade koja se ne ubraja u statistiku. Tako je prema procjenama Lučke uprave Zadar u 2015. g. prometovalo oko 2,4 milijuna putnika i oko 370.000 vozila, od čega na međunarodni promet otpada oko 105.000 putnika te oko 6.000 vozila. S obzirom na navedeno, potrebno je stvaranje uvjeta i poticanje formiranja mreže bržih i učestalih veza na linijama s drugim jadranskim i mediteranskim lukama što će omogućiti kvalitetniju mobilnost u pomorskom prometu. Međuotočka povezanost bi se unaprijedila odvajanjem trajektnih i brodskih linija koje prevoze cestovna vozila od brzih turističkih putničkih linija što bi olakšalo i organizaciju prometa na otocima s malim prihvatnim kapacitetima.

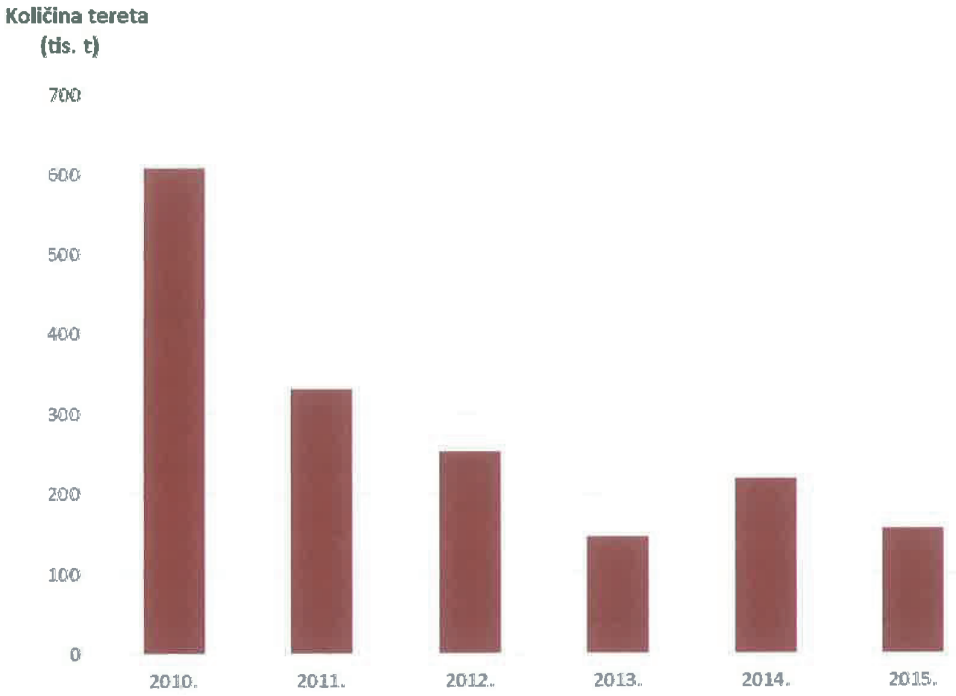

Sl. 116. Promet putnika i vozila u domaćem i međunarodnom prometu u Luci Zadar u razdoblju 2010.-2015. godine

U Gradskoj luci Zadar nalazi se deset vezova od kojih su dva namijenjena međunarodnom prometu putnika dok su ostali vezovi namijenjeni za lokalni brodski prijevoz kao i za ribarske i turističke brodove te jahte. Putničko-trajektna luka Gaženica sastoji se od dvanaest vezova od čega je pet namijenjeno za međunarodni trajektni i cruising promet dok se ostalih sedam koristi za lokalni trajektni linijski promet. Putnička luka Gaženica trenutno udovoljava svim osnovnim sigurnosnim i međunarodnim standardima te će se izgradnjom zgrade putničkog terminala steći uvjeti i za uvođenje potpunog Šengenskog režima.

Promet teretne luke Gaženica u razdoblju 2010.-2015. g. bilježi trend pada (Sl. 117.). Teretni se promet ukupno smanjio za 74,3 % u promatranom razdoblju. Premda je 2014. g. zabilježen rast teretnog prometa, on je bio kratkotrajnog karaktera pa je već 2015. g. nanovo uslijedio

pad, mada manji nego u prethodnom razdoblju. Razlozi relativno slabog teretnog prometa u odnosu na druge luke Jadranske Hrvatske u duljem vremenskom kontekstu su loša željeznička infrastruktura koja bi omogućila intermodalni promet te slaba opremljenost stare teretne luke (Pejdo i Ikić, 2014). Teret na ovoj luci uključuje tekući, rasuti i generalni teret te kontejnere.

Sl. 117. Teretni promet Luke Gaženica u razdoblju 2010.-2015. godine u tonama

Putnička luka Gaženica prilagođena je za pristup osobama s invaliditetom s obzirom da je opremljena trakama za slijepe osobe te su ukrcajne rampe i nogostupi projektirani na način da su u mogućnosti služiti osobama smanjene mobilnosti.

U budućem planskom razvoju pomorskog prometa na području UP-a Zadra jest izgradnja zgrade terminala u Luci Gaženica, poslovni razvoj cjelokupnog lučkog područja koji se sastoji od promišljanja djelatnosti i aktivnosti na lučkom području koje se mogu dati u koncesiju, a samim time dinamizirati mogućnost razvoja luke, poslovnih subjekata kao i stvaranja novih radnih mjesta. Također, vrlo značajan dio plana je promotivni, odnosno marketinški pristup kako bi se osigurao nastavak snažnog rasta prometa u međunarodnom segmentu, posebice cruising turizma.

2.3.4.5. Zaključak

UP Zadar posjeduje zadovoljavajuću cestovnu infrastrukturu državnih cesta i autocesta, dok županijske i lokalne ceste donekle zaostaju te im je potrebna rekonstrukcija. Unutarnja povezanost cestovnom mrežom na kopnu je povoljna. Postoje tri izlaza na autocestu (dva su u III. zoni urbanog područja), a povezanost između glavne pomorske luke, zadarske zračne luke i autoceste je izvrsna. Kako je prometna povezanost JLS-a analizirana pomoću gustoće cestovne mreže, Engelovim koeficijentom te gama indeksom, rezultati analize ipak prikazuju prostorne neusklađenosti u realnom stanju mreže cestovnog prometa. Najmanju gustoću cestovne mreže ima Općina Sukošan (411,3 /km2) što rezultira stvarnim prometnim zastojima koji se identificiraju u tijeku turističke sezone. Iz toga razloga potrebno je izgraditi obilaznicu Zadar – Biograd na Moru kako bi se Općina Sukošan rasteretila prometnog opterećenja. Engelov koeficijent (uzima u obzir i površinu i broj stanovnika) prikazuje kako je razvijenost cestovne mreže manja (58,56) od županijskog i državnog prosjeka što ukazuje na nedostatak ulične prometne infrastrukture u Gradu Zadru. Gama indeks uzima u obzir čvorove i veze između čvorova različitih cesta i prema tom pokazatelju UP Zadar ima bolju povezanost mreže autocesta, državnih, županijskih i lokalnih cesta. Pokazatelji PLDP i PGDP ukazuju kako je u UP-u Zadru potrebno proširiti glavne koridore cestovne mreže te modernizirati regulaciju prometa kako bi se ostvarila veća protočnost prometa, posebice tijekom ljetne sezone. Iako sve dosadašnje strategije navode potrebu gradnje novih dionica državnih cesta, veći prioritet trebale bi biti županijske ceste koje bi stvorile potencijalnu alternativu u slučaju prometnog opterećenja postojeće mreže. Uz navedeno, potrebne su još neke mjere kojima bi se unaprijedio sustav za upravljanje i nadzor prometa te poboljšala sigurnost u prometu. One bi obuhvatile uvođenje fizičkih mjera za usporavanje prometa, poboljšanje regionalne mobilnosti kroz infrastrukturu TEN-T, sanaciju crnih/kritičnih točaka u prometnoj mreži, sanaciju točaka s najvećim brojem prometnih nezgoda te najvećim poginulih i teško ozlijeđenih osoba.

Jedina željeznička pruga koja postoji je Zadar-Knin koja je neelektrificirana i zastarjela, a od 2014. g. je proglašena nerentabilnom te je zatvorena za prijevoz putnika. Veza između željezničkih postaja privremeno se odvija autobusima. Unatoč nerentabilnosti putničkog prometa, pruga se i dalje koristi za teretni prijevoz dobara iz pomorske luke Zadar što predstavlja temeljni motiv za modernizaciju pruge. Željeznička pruga bi time mogla smanjiti prometno (kamionsko) opterećenje prometnica od pomorske luke do autoceste, a željeznička pruga bi mogla vratiti putničku funkciju koja je građanima II. i III. zone UP-a Zadra potrebna. Poboljšanje željezničkog prometa trebalo bi se odvijati kroz infrastrukturnu obnovu željezničke pruge i kolodvora, sufinanciranje pripreme projektnih rješenja za unaprjeđenje željezničkog prometa i povećanje frekventnosti linija željezničkog prometa ukoliko za to postoje potrebe.

Zračna infrastruktura izuzetno je važna za gospodarstvo UP Zadra zbog direktne povezanosti sa Srednjom i Zapadnom Europom. Od dolaska aviokompanije Ryanair, zračna luka Zadar bilježi trend povećanja broja putnika te redovnih i čarter letova, međutim njihova sezonalnost je

782/1056

iznimno izražena što implicira na važnost zračne luke u razvoju turističkih djelatnosti UP-a Zadra. Trenutna zračna infrastruktura u skladu je s normama i standardima, a kao problem ističe se nepostojanje alternativnog prilaza zračnoj luci što bi u vrijeme velikih cestovnih zastoja u turističkoj sezoni moglo otežati prilaz luci u slučaju neželjenih događaja. Zračna luka Zadar, jedina u Hrvatskoj, raspolaže s dvije asfaltirane uzletno-sletne staze, a treća se nalazi u Zatonu i može poslužiti u izvanrednim situacijama. Prioriteti u daljnjem razvoju trebali bi se uklapati u okvir rekonstrukcije i modernizacije postojeće infrastrukture, proširenje putničkog terminala i popratnih sadržaja te spajanje na alternativnu cestovnu prometnicu. Zračna luka od iznimnog je interesa za gospodarstvo i turizam UP-a Zadra i potrebno je postojeći potencijal maksimalno iskoristiti.

Za UP Zadar, zbog funkcionalnosti i povezanosti između otočnog i kopnenog dijela, od važnog značenja je pomorski promet. Lučka uprava Zadar raspolaže s četiri pomorske luke (Gradska luka Zadar, Luka Gaženica, teretna luka Gaženica i otočna ribarska luka Vela Lamjana – Kali). Grad Zadar povezan je sa zadarskim otocima, otokom Lošinjem, a sezonski je i s talijanskom lukom Ancona. Ipak, najjača povezanost je s otokom Ugljanom na relaciji Zadar – Preko što ojačava gospodarske i funkcionalne spone između kopnenog i otočnog dijela UP-a Zadra. Iako, posljednji podatci ukazuju na trend smanjenja broja putnika i porasta broja prevezenih vozila u lukama Lučke uprave Zadar, dok teretne luke ne mogu razviti svoj potpuni potencijal zbog loše željezničke pruge koja trenutno ne može omogućiti intermodalnu funkciju transporta dobara. Velik problem nalazi se u međupovezanosti otoka u sjevernom i južnom dijelu UP-a i šireg okruženja. Iz navedenog razloga, ne ostvaruje se povezanost među stanovnicima otočja, što djeluje kao nepovoljan čimbenik demografskog i gospodarskog razvoja. Radi uravnoteženog polifunkcionalnog razvoja potrebno je ulagati u povezivanje otočja s kopnom, ali i međusobnu povezanost između otoka, a postojeću infrastrukturu potrebno je modernizirati. To obuhvaća izgradnju, obnovu i održavanje luka i pristaništa na obali i na otocima. Trenutna luka u Gaženici predstavlja velik lučko-gospodarski projekt koji bi dinamizirao prostor i dao nove mogućnosti razvoju luke, gospodarstva ali i omogućio socio-ekonomske promjene.

783/1056

2.3.5.

Urbani prijevoz

ZADAR URBANO PODRUČJE

Stranica Prijave 781

2.3.5. Urbani prijevoz

U ovom poglavlju obrađen je promet i prijevoz koji služi za mobilnost građana unutar urbanog područja. Pritom je pozornost posvećena povezanosti pojedinih dijelova UP-a javnim prijevozom, intermodalnoj infrastrukturi kao i dostupnosti javnog prijevoza osobama s invaliditetom. Urbani prijevoz važna je komponenta urbanog sustava jer omogućuje ljudima dostupnost različitih socijalnih funkcija koje se koriste na dnevnoj razini ili rjeđe.

2.3.5.1. Javni prijevoz

Oblici javnog prijevoza koji postoje na urbanom području su autobusni, trajektni i brodski prijevoz. Usluge javnog autobusnog prijevoza putnika u UP-u vrše Liburnija d.d. kao glavni prijevoznik te drugi prijevoznici (Lišane transport d.o.o., Rastavac d.o.o., P.o. Bili, Zadar; Čazmatrans d.d., Čazma; Čazmatrans Nova d.o.o., Prijevoz putnika d.o.o. Zadar, P.O Antonio Tours, Croatia Zadar Line d.d. u stečaju, VTV Pavlić d.o.o., Laurus Promet d.o.o., Panturist d.d.; APP Požega, Slavonija bus d.o.o. te Velebit tours d.o.o.). Na području Grada Zadra gdje je korištenje javnog prijevoza najvećeg intenziteta nalazi se deset autobusnih linija (Sl. 118.).

Sl. 118. Mreža gradskog autobusnog prijevoza u Gradu Zadru

Gradske linije dostupne su putnicima u vremenskom razdoblju od 05.00 – 23.00 sata tijekom zime te od 05.00 – 24.00 sata tijekom ljeta. Najfrekventnija linija voznog reda je linija 5 Puntamika - Autobusni kolodvor gdje uslijed preklapanja s linijom 8 Diklo - Puntamika - Autobusni kolodvor - Gradsko groblje dođe i do 72 polaska tijekom jednog radnog dana u ljetnoj sezoni (01.07.-01.09.). Slijedi linija 3 Autobusni kolodvor – Bili Brig – Plovanija s 49 polazaka tokom jednog radnog dana tijekom ljeta. Učestala frekventnost navedenih linija izravna je posljedica potreba putnika kako prema Puntamici, posebice tijekom ljeta poradi dostupnosti gradske plaže i turističkih sadržaja, tako i prema Bilom Brigu kao izvorištu velikog broja putnika tijekom cijele godine. Ostale linije imaju manji broj polazaka određen brojem putnika, ali ne manje od 12 polazaka tijekom radnog dana (npr. Autobusni kolodvor - Supernova). Vremenski raspored linija javnog prijevoza po stajalištima je različit. Na najfrekventnijim linijama polazak autobusa organiziran je svakih 10-20 minuta dok je kod najmanje frekventnih linija organiziran svakih 60 minuta.

Egzaktan broj putnika prema danu, mjesecu ili godinu nemoguće je precizno odrediti jer ne postoji svakodnevno brojanje putnika. Putnici korisnici usluga Liburnija prijevoza ovisno o svom statusu na raspolaganju imaju mogućnost kupnje jednosmjerne i dvosmjerne putne karte, mjesečne putne iskaznice i godišnje karte. Broj prevezenih putnika bitno se razlikuje u razdobljima jutarnjeg i poslijepodnevnog vršnog trenutka u odnosu na ostatak dana te su između ostalog značajne razlike u broju putnika radnim danom i tijekom vikenda kada je taj broj znatno manji.

Dostupnost Autobusnog kolodvora osobama s invaliditetom omogućena je prilagođenim rampama postavljenim na ulazno-izlaznim sadržajima autobusnog kolodvora i gradskih stanica. Ulazak osoba s invaliditetom u gradske autobuse moguć je kroz prilagođena stražnja ili srednja dvokrilna vrata koja dodatno imaju i prilagođenu pristupnu rampu. Pored toga gradski autobusi imaju mogućnost podešavanja visine kako bi ulazak i izlazak iz njih bio dodatno olakšan. U gradskim autobusima također postoji tzv. „slobodan" prostor, neposredno nasuprot ulazne rampe, u koji se mogu smjestiti invalidska kolica.

Prijevoz putnika plovilima s otoka prema Gradu Zadru i u suprotnom smjeru također ima obilježja javnog prijevoza na teritoriju UP-a Zadra. Trajektni prijevoz osigurava Jadrolinija d.d. Rijeka, brodski prijevoz G&V Line ladera i Jadrolinija d.d. Rijeka, a brzobrodski prijevoz Miatrade Zadar i Jadrolinija d.d. Rijeka. Putnički brodski promet između Zadra i zadarskih otoka od 2012. do 2013. g. na nekim se linijama povećao, a na drugima smanjio (tab. 86. u prilogu). Najveći je porast zabilježen na liniji Božava-Žverinac-Sestrunj-Rivanj-Zadar (53 %). Na svim linijama na kojima je moguć prijevoz vozila, on je porastao. Relativno mala frekventnost brodskog prometa radi rentabilnosti linija jedan je od uzroka socio-ekonomskog nazadovanja udaljenijih otoka, a nepostojanje redovitih veza među otocima (izuzev onih koji su na istim brodskim ili trajektnim linijama) onemogućuje društvenu i gospodarsku sinergiju otoka i razvoj potencijalnog otočnog središta (Faričić, 2012). Upravo to je prepoznato i na fokus grupi o infrastrukturi i prometu te je naglašena potreba za međusobno povezivanje otoka kako putnici pri putovanju s jednog

otoka na drugi ne bi morali putovati kroz luku Zadar. Stoga bi nalaženje adekvatnog rješenja trebalo biti jedan od prioriteta u narednom planskom razdoblju.

Uslijed malih udaljenosti među postajama, željeznički promet na području UP-a također ima svojstva javnog prijevoza. Najveća udaljenost vlakom unutar UP-a iznosi svega 34 minute (tab. 111.). Osnovni problem željezničkog prijevoza je njegovo postojanje samo u južnom dijelu UP-a, a uz to je 2016. g. problem još uvijek i remont pruge uslijed kojeg se taj prijevoz obavlja autobusima. HŽ procjenjuje da četvrtina svih putnika kojima su postaje u UP-u polazište ili odredište putuje unutar UP-a.

Tab. 110. Trajanje putovanja vlakom među željezničkim postajama u UP-u Zadru

h:mm	Zadar	Bibinje	Sukošan	Debeljak	Galovac	Prkos	Škabrnja
Zadar		0:06	0:16	0:20	0:24	0:30	0:34
Bibinje	0:06		0:09	0:13	0:17	0:23	0:27
Sukošan	0:16	0:09		0:04	0:08	0:14	0:18
Debeljak	0:20	0:13	0:04		0:04	0:10	0:14
Galovac	0:24	0:17	0:08	0:04		0:05	0:09
Prkos	0:30	0:23	0:14	0:10	0:05		0:04
Škabrnja	0:34	0:27	0:18	0:14	0:09	0:04	

U Programu socijalne skrbi Grada Zadra (2014) navodi se da osobe s invaliditetom imaju pravo na besplatni javni prijevoz za što je u proračunu Grada u 2015. g. bilo osigurano 200.000,00 kuna, a u planu proračuna za 2016. g. i projekcijama za 2017. g. naveden je isti iznos. Uz to, kako bi se osobama s invaliditetom učinili dostupnima svi sadržaji u zajednici (gospodarski, politički, sportski, kulturni, rekreacijski itd.), Grad Zadar nabavio je posebno prilagođeno kombi vozilo kojim upravlja poduzeće Liburnija d.o.o. Prijevoz se obavlja po pozivu korisnika, besplatan je za korisnike, a sve troškove snosi Grad Zadar.

Liburnija d.d. kao najznačajniji autobusni prijevoznik u javnom prometu u UP-u svoje usluge nudi kroz 80 autobusa. Na javnim gradskim linijama Liburnija Zadar prometuje s 15 autobusa marke Mercedes Citaro s kapacitetom od 34 do 37 sjedećih mjesta, uvećano za 58 do 74 stajaća mjesta. Navedeni autobusi stari su između 4 i 10 godina te prema navodima poduzeća svi imaju ugrađene klima uređaje i u odličnom su voznom stanju. Pored toga, svi autobusi imaju ugrađene dizelske motore.

Vozni park ostalih autobusnih prijevoznika je kako slijedi: Čazmatrans promet – 44 autobusa, Antonio Tours – 16 autobusa, Stari Velim d.o.o. – 6 autobusa i 2 kombija te Lišane Transturist – 4 autobusa. Prosječna starost voznog parka iznosi 8 godina, a sva vozila su na dizelski pogon.

Autobusi gradskog prijevoza Liburnije d.o.o. imaju sređen pristup za invalide, kako sjedala, tako i niskopodni ulaz. Kada su u pitanju autobusi prigradskog prometa, prisutna je razlika između starijih i novijih vozila pri čemu neka od starijih vozila nemaju prilagođen ulaz i sjedala dok novija imaju. Za razliku od Liburnije, tvrtke Čazmatrans i Antonio Tours, koje također nude prijevozne usluge stanovnicima na području UP-a, nemaju autobuse prilagođene za osobe s invaliditetom. Riječ je o niskopodnim autobusima što osobama s invaliditetom uvelike otežava kretanje.

Trajektni je promet Jadrolinije prilagođen osobama s invaliditetom što je važno zbog činjenice da na otočnom prostoru prevladava starije stanovništvo uz koje se veže veća pojavnost teškoća u obavljanju svakodnevnih aktivnosti.

Planovi budućega razvoja javnoga prijevoza u Gradu Zadru obuhvaćaju elektronsku naplatu putne karte, ugradnju vanjskih zaslona na važnija autobusna stajališta, povećanje duljine i mreže autobusnih linija. Također se planira obnova voznog parka javnog prijevoza, nabava suvremenih niskopodnih autobusa te autobusa koji manje zagađuju okoliš (električni ili biodizel). Rezultati ovih mjera trebali bi dovesti do jednostavnijeg, jeftinijeg i bržeg javnog prijevoza s boljom informiranošću putnika o dolascima i polascima vozila te do bolje povezanosti s gradskom regijom (SRGZ, 2013). U skladu s ostvarenjem navedenog mogao bi se izraditi masterplan održive urbane mobilnosti cijelog UP-a Zadra.

2.3.5.2. Taxi-prijevoz

Taxi-prijevoz podrazumijeva individualni prijevoz od željene adrese do traženog odredišta. Taxi-vozilo prilagođeno je prijevozu jednog ili manje grupe putnika u gradskom ili međugradskom prometu, ovisno o potražnji. Autotaxi prijevoz na području Grada Zadra trenutno se obavlja na temelju Dozvole za obavljanje autotaksi prijevoza. Dozvolu izdaje Upravni odjel za gospodarstvo i obrtništvo Grada Zadra, na razdoblje od pet godina. Dozvola nije prenosiva i može je koristiti samo autotaksi prijevoznik kojem je izdana.

Vozilo s kojim se obavlja autotaksi prijevoz na području Grada Zadra je osobni automobil namijenjen za autotaksi prijevoz putnika koji ima najviše pet sjedala u koje je uključeno i sjedalo za vozača. Vozila su na dizelski i benzinski pogon dok je 2015. g. registrirano jedno vozilo na hibridni pogon. U 2010. i 2011. g. Grad nije definirano kvotu dozvola za autotaksi prijevoz dok je u razdoblju 2012.-2014. g. izdano je 110 dozvola godišnje, a 2015. g. izdano je 115 autotaksi dozvola. Sukladno povećanju broja izdanih dozvola pretpostavlja se i trend rasta putnika koji radije odabiru privatni prijevoz u odnosu na javni. Odlukom od veljače 2015. g. na području Općine Zemunika Donjeg 38 autotaksi prijevoznika ispunilo je kriterije za obavljanje taxi-prijevoza na području iste JLS. Uglavnom se radi o moderno opremljenom voznom parku koji udovoljava svim specifičnim potrebama putnika. Za ostale JLS UP-a ne postoje podaci o obavljanju autotaksi-prijevoza. Potreba za taxi-prijevozom naročito je naglašena u turističkoj sezoni kada se potreba za takvim oblikom prijevoza povećava.

2.3.5.3. Intermodalna infrastruktura

Intermodalna infrastruktura obuhvaća čvorišta za prelazak s jednog oblika prijevoza na drugi. U UP-u Zadru su to: Luka Gaženica (prelazak autobus – trajekt i autobus – brodski prijevoz), Gradska luka Zadar (prelazak autobus – brodski prijevoz, autobus – brzobrodski prijevoz) te Zračna luka Zadar (prelazak zračni prijevoz – autobus). Liburnija d.d. osigurava i javni autobusni prijevoz između Grada Zadra i zračne luke Zadar. Povezanost Zračne luke Zadar s trajektnom lukom Gaženica tijekom godine prilagođava se potrebama putnika. Autobusne linije u smjeru Zračne luke Zadar i obratno organizirane su prema rasporedu polazaka, odnosno dolazaka aviona, te kao takve iz smjera Zračne luke Zadar prema gradu prometuju kroz luku Gaženica kako bi putnici prema otocima imali izravan pristup trajektnoj luci.

Na području Zadarske županije, a ujedno i Grada Zadra ne postoji organiziran objedinjeni intermodalni prijevoz, mada postoji projektna ideja integriranog prijevoza putnika na području Zadarske županije koji bi integrirao sve oblike prometa (vlak, autobus i brod) u jedinstveni prijevozni sustav te omogućio uvođenje jedinstvenih prijevoznih karata (tarifna unija), učestale polaske i primjenu taktnog voznog reda te kvalitetno informiranje korisnika. S obzirom da do njegove razrade nije došlo, projekt i dalje postoji u obliku koncepta da će jednoga dana zaživjeti.

U Strategiji razvoja Grada Zadra (2013) navodi se kako je u planu izgradnja novih intermodalnih terminala te izgradnja i usklađivanje prometne infrastrukture za potrebe intermodalnog prijevoza. Tome valja pridodati i prilagodbu logističkih i administrativnih procesa potrebama intermodalnog prijevoza i priprema dokumentacije za prijavu projekata za sufinanciranje iz EU fondova.

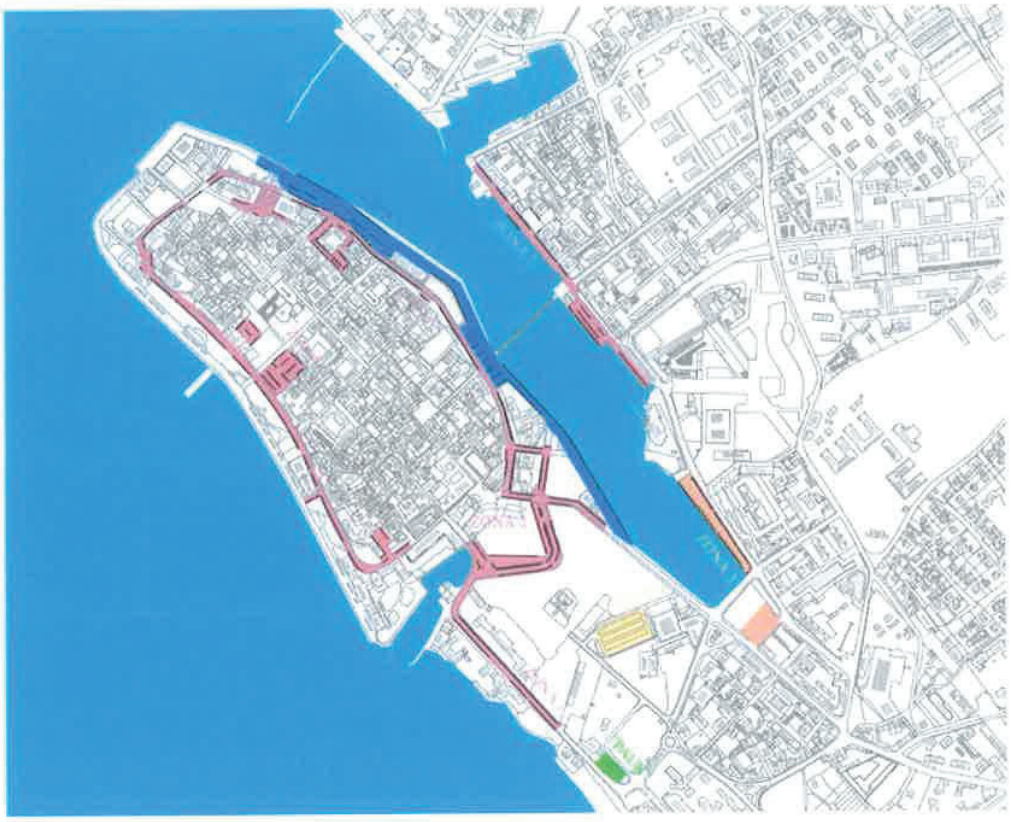
2.3.5.4. Promet u mirovanju

Gradski se promet prečesto reducira samo na promet u kretanju dok se promet u mirovanju (parkiranje, stacionirani promet) zanemaruje. Parkiranje je nezaobilazni dio prometa i bez njegovog primjerenog rješavanja ne može se cjelovito i učinkovito regulirati ni unutargradski promet koji mora biti u funkciji kvalitete života u urbanim naseljima. Rješavanje problema parkiranja je imperativna potreba današnjice koja zahtjeva upravljačka znanja u području prometne politike. Prometna politika treba služiti potrebama građana u osiguranju njihove mobilnosti, pristupačnosti, ekonomičnosti, energetske racionalnosti, te očuvanja i zaštite okoliša. Stoga, da bi gradska prometna politika bila prihvatljiva, mora biti komplementarna i usmjerena na restrukturiranje prometa u korist javnog gradskog prometa (JGP), pješaka i biciklista (Rešetar i Dekanić, 2014).

Broj registriranih vozila godišnje kontinuirano raste što se uz postojeće, neprimjerene prometnice i stalno smanjenje slobodnih javnih, gradskih prostora itekako nepovoljno odražava na prometne (ne)prilike. Tijekom izrade Strategije podaci PU Zadar o broju registriranih motornih vozila u razdoblju 2010.-2015. g. nisu bili dostavljeni što je dovelo do nemogućnosti praćenja stanja i trendova u rastu ili smanjenju broja motornih vozila i njihovog učinka na UP Zadar, a posebice na Grad Zadar.

Na području UP-a Zadra promet u mirovanju se najvećim dijelom odnosi na cestovni i pomorski promet, u smislu parkirališta i javnih garaža, te parkirališta za brodove (luka i lučica) gdje brodovi pristaju. U gradu Zadru sve javne površine označene kao parkirališna mjesta pod naplatom regulirane su od strane tvrtke koncesionara Obale i lučice d.o.o. Navedena je tvrtka osnovana u svrhu gospodarenja i održavanja javnih površina namijenjenih smještaju motornih vozila i brodica.

Naplatna parkirališna mjesta na javnim površinama na području Poluotoka i Branimirove obale dvostruko su zonirana. Primarna je zonacija na dvije zone – plavu i bijelu, a razlikuju se prema režimu zadržavanja. Plava zona određena je na najfrekventnijem dijelu Poluotoka, kako po vozilima u kretanju, tako i vozila u mirovanju. Predviđena je za maksimalan protok tj. izmjenu parkiranih vozila, a ne za trajno, odnosno cjelodnevno zadržavanje vozila na parkiralištima. Zona obuhvaća obilježena parkirna mjesta od tzv. zgrade Pegle do zgrade Lučke kapetanije. Južnom stranom, plava zona omeđena je gradskim zidinama ili Bedemima zadarskih pobuna. Sva ostala parkirališna mjesta na Poluotoku i na Branimirovoj obali obilježena su kao bijela, odnosno druga zona i na njima nije ograničeno vrijeme zadržavanja vozila. Uz to provedena je i zonacija na četiri sekundarne zone s obzirom na cijenu parkiranja pri čemu se poklapaju plava zona i prva cjenovna zona te bijela zona i druga, treća i četvrta cjenovna zona (Sl.119.).

Sl. 119. Parkirne zone na području grada Zadra

Ukupna parkirališna površina kojom gospodari Obala i lučice d.o.o. obuhvaća 1.822 parkirna mjesta od čega ih se preko polovice nalazi u 2. cjenovnoj zoni (tab. 112.).

Tab. 111. Broj parkirnih mjesta prema cjenovnim zonama u gradu Zadru 2016. godine

Cjenovna zona	Broj parkirnih mjesta	Udio u ukupnom broju parkirnih mjesta (%)
I.	320	18 %
II.	1.030	57 %
III.	252	14 %
IV.	220	12 %
Sveukupno	**1.822**	**100 %**

U Gradu Zadru nema javnih garaža kojima upravlja Grad. Garaže su u privatnom vlasništvu, no u cijelosti se ili djelomično koriste kao javne. Javne garaže u centru grada su u zgradi TIZ-a (650 parkirnih mjesta) te u Trgovinskom centru Relji (400 parkirnih mjesta). Ostale javne garaže, uglavnom su dostupne u sklopu trgovačkih centara u različitim dijelovima grada.

Prema registriranim podacima turističkih zajednica i JLS-a UP-a Zadra parkirališta postoje još u općinama Sukošanu (osam parkirališta) i Bibinjama (parkiralište s naplatom na plaži) te Gradu Ninu (tri parkirne zone s ukupno 590 parkiranih mjesta).

Daljnji razvoj parkirališno-garažnog sustava Grada Zadra trebao bi se temeljiti na integraciji prometnih sustava javnog gradskog prijevoza i sustava javnih parkirališta. Kako bi se rasteretilo gradsko središte, a kasnije i postupno ukinuo promet za motorna vozila na području Poluotoka (izuzev za rezidente) što predstavlja jedan od ciljeva prometnog razvoja, sljedeći važan korak bio bi izgradnja parking-garaža i izvanuličnih parkirališta na obodu centralne zone za stanovnike, zaposlene i turiste po principu „park and ride" (hrv. „parkiraj i vozi se"). Srž je takvog pristupa mreža dobro uređenih i lako pristupačnih parkirališnih lokacija, uz ključne komunikacije oko grada koje su sa središtem grada povezane brzim i čestim autobusnim vezama pri čemu atraktivna cijena parkirališne karte uključuje i vožnju javnim gradskim prijevozom (Rešetar i Dekanić, 2014). Cilj je osposobiti sustav u koje će se vozačima više isplatiti parkirati na jeftinim obodnim parkiralištima, a do raznih se lokacija u središtu grada voziti JGP-om, nego tražiti slobodno parkirališno mjesto i plaćati puno skuplje parkiranje u užemu gradskom središtu. Primjena ovakvog pristupa svakako bi podrazumijevala izradu projekata kojima bi cilj bio uređenje pojedinih rubnih parkirališta te integriranje s linijama JGP-a na području Grada. U svrhu hitnijeg rješavanja problema opterećenja i gužvi u središnjem dijelu grada valjalo bi uvesti na postojeća parkirališta na Poluotoku režim parkiranja s restriktivno ograničenim vremenom trajanja parkiranja u zonama s najvećim stupnjem atraktivnosti, a za najuži centar stimulirati samo kratkotrajno parkiranje. Uz to bi trebalo nastaviti, a po potrebi i postrožiti kontrolu i premještanje vozila te sankcioniranje prekršaja u parkiranju. Svime navedenim smanjilo bi se ulično parkiranje, povećale potrebe za javnim garažama te se oslobodio prostor ekološki prihvatljivijim rješenjima (biciklističke staze, prometni trak za električna vozila i sl.).

Postojeći planovi vezani uz promet u mirovanju obuhvaćaju osiguravanje parkiranja stanovnicima središta grada i izgradnju dodatne parkirališne površine s naglaskom na javne garaže i parkirališta na frekventnim stajalištima javnog prometa. S obzirom da promet u mirovanju na području grada uključuje i pomorski promet, daljnji plan razvoja svakako bi trebao obuhvatiti projekt izgradnje molova za brodice koje pristižu s otoka iz zadarskog okruženja, posebice otoka Ugljana, s kojim Zadar svakodnevno komutira. To znači da je potrebno povećanje površine rezervirane za korisnike komunalnog veza na području Grada Zadra i osiguranje prostora za brodski promet u mirovanju stanovnika otoka (dijelovi operativne obale Luke za javni promet državnog značaja, dio obale pod upravljanjem JLS-a, dio obale namijenjen za ostale tipove luka). Integriranjem pomorskog prijevoza i sustava javnih bicikala (Bike-

sharing) te taksi prijevoza došlo bi povećanja upotrebe JGP-a, smanjenja gužvi na Poluotoku, posebice u sezoni, te povećanja pješačkih zona i biciklističkih staza.

2.3.5.5. Biciklistička infrastruktura

U fokus grupi o infrastrukturi i prometu kao važan je problem identificirana biciklistička infrastruktura. Naime, naglašeno je da biciklističke staze još uvijek ne postoje u mnogim JLS, a tamo gdje postoje često nisu dovoljno sigurne za prometovanje i ne odgovaraju potrebama korisnika, posebno djeci (preuske su i često izgrađene uz odvodne kanale). Stoga bi ovom problemu u narednom razdoblju trebalo posvetiti pažnju.

Razvoj biciklističkog prometa jedna je od mogućnosti smanjenja prometnih gužvi u naseljima, posebice tijekom turističke sezone, a koja je u skladu s održivim razvojem. Nextbike sustav javnih bicikala u razvojnom je planu imao uspostavu mreže u Gradu Zadru (Nextbike, 2015), no uslijed poteškoća u pregovorima koje nisu omogućile sklapanje ugovora između Grada Zadra i Nextbikea, projekt još nije zaživio. U gospodarskom smislu uređenje biciklističke infrastrukture i uvođenje sustava javnih bicikala moglo bi predstavljati i bazu za razvoj cikloturizma (turizma s upotrebom bicikla) što je prepoznato kao razvojna mogućnost i u Županijskoj razvojnoj strategiji Zadarske županije (2011).

Planirane su mjere razvoja biciklističke infrastrukture sukladno Strategiji razvoja Grada Zadra (2013) izrazito generičke, a uključuju uobičajene mjere kojima se nastoji popularizirati biciklistički promet naspram ostalih vrsta javnog i privatnog prijevoza u gradu. U planu je povećanje duljine izgrađenih biciklističkih staza i razne kampanje popularizacije biciklističkog prometa u gradu, između ostaloga i kroz edukaciju građana. Porastom svijesti o korištenju bicikala kao ravnopravnog javnog gradskog prijevoznog sredstva stvorili bi se uvjeti za uređenje bike and ride sustava čime bi se promovirala intermodalna rješenja.

2.3.5.6. Zaključak

Urbani prijevoz UP-a Zadra obuhvaća autobusni, trajektni i brodski prijevoz. Autobusni prijevoz sastoji se od deset autobusnih linija od kojih je najfrekventnija linija broj 5 koja prometuje na relaciji Puntamika – Autobusni kolodvor, odnosno koja prolazi kroz centralni dio Grada Zadra. Učestala frekventnost posljedica je potreba putnika prema Puntamici, posebice tijekom turističke sezone zbog dostupnosti gradske plaže i turističkih sadržaja. Trajektni i brodski prijevoz također imaju karakter javnog gradskog prijevoza jer povezuju otoke na kojima postoji veći broj dnevnih migranata. Međutim, brodski promet ima malu frekventnost i nisku rentabilnosti linija zbog socio-ekonomskog nazadovanja udaljenijih otoka, a nepostojanje redovitih linija na nekim otocima dodatno onemogućuje socio-ekonomski razvoj. U skladu s tim, predviđena je nabava manjih putničkih brodova koji zadovoljavaju niske emisije ugljika. U okviru budućeg razvoja, a u svrhu povećanja kvalitete života stanovništva na otocima kojima prijeti demografsko izumiranje, potrebno je međusobno povezati otoke kako bi putnici pri putovanju s jednog otoka na drugi izbjegli presjedanje u luci Zadar. Na taj način bi se luka rasteretila dijela prometa, a otocima bi se omogućila veća prometna funkcija koja bi sa sobom donijela i dio drugih funkcija te bi se omogućio put socio-ekonomskim promjenama i revitalizaciji otoka. S obzirom na potencijal intermodalne funkcije prometa u Gradu Zadru ali i na razini cijelog UP-a Zadra, potrebno je organizirati funkcionalan sustav kako bi se povezale četiri ključne komponente javnog gradskog prijevoza: autobusni, trajektni, brodski i zračni prijevoz, a nakon obnove pruge i željeznički putnički promet kao oblik javnog prigradskog prijevoza. U planu je gradnja novih intermodalnih terminala te izgradnja i usklađenje postojeće prometne infrastrukture za potrebe intermodalnog prijevoza. Organizacija sustava intermodalnog prijevoza omogućila bi uvođenje jedinstvenih prijevoznih karata, bolju organizaciju prometa, rasterećenje trenutne cestovne infrastrukture, uštedu energije, zaštitu okoliša, bolju povezanost između i unutar JLS te bolju funkcionalnu integraciju slabije razvijenih JLS unutar UP-a Zadra. Stvaranje intermodalnog sustava dalo bi prednost slabije razvijenim granama javnog gradskog prijevoza koje bi doživjele modernizaciju i rekonstrukciju infrastrukture. Smanjilo bi se opterećenje trenutnih parkirnih kapaciteta ponajviše u Gradu Zadru, a Grad bi napokon mogao organizirati pješačke zone. Smanjenje javnih parkirnih mjesta na Poluotoku Sve navedeno smanjilo bi prometnu zagušenost, smanjilo bi se ulično parkiranje i prometni prekršaji, povećale bi se potrebe za javnim garažama na periferiji te bi se oslobodio prostor za ekološki prihvatljiva rješenja kao što su biciklističke staze i sl. Trenutna biciklistička infrastruktura nedostatna je potrebama i standardima.

795/1056

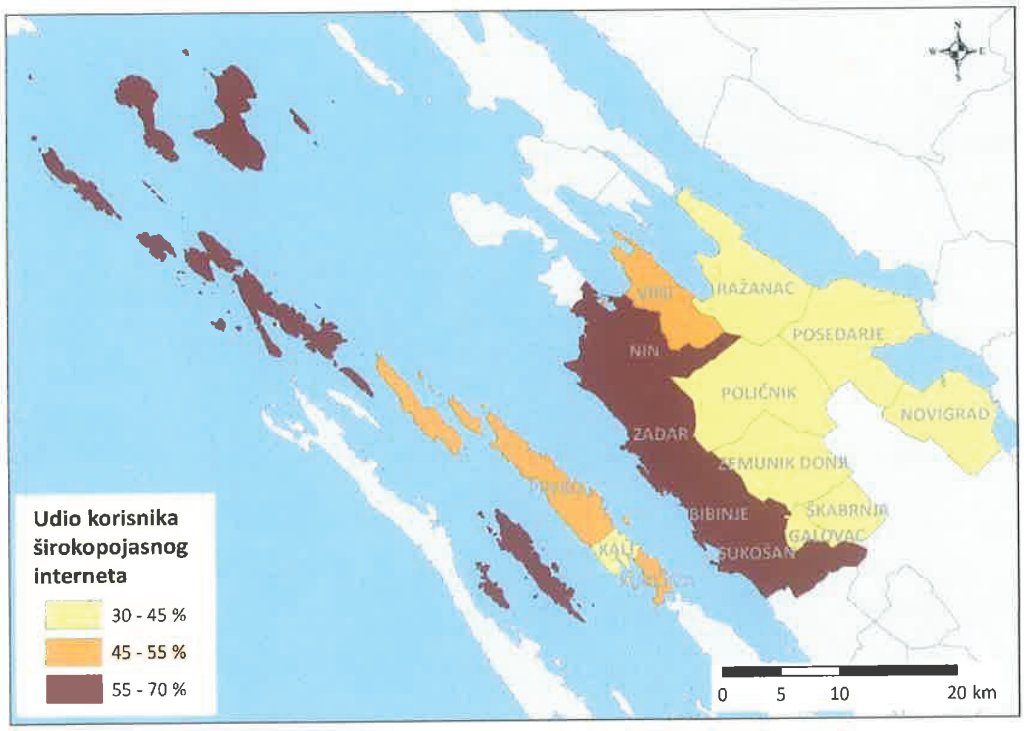
2.3.6.

Internetska infrastruktura

Stranica Prijave 793

2.3.6. Internetska infrastruktura

Širokopojasni pristup internetu zajednički je naziv za načine povezivanja na internet koji omogućuju velike brzine prijenosa podataka. Pokrivenost širokopojasnom infrastrukturom u UP-u je vrlo visoka, a HT provodi projekt modernizacije i ubrzanja usluga kojim će do kraja 2015. g. širokopojasni internet biti dostupan svima. Unatoč velikoj pokrivenosti potrebnom infrastrukturom, u prosjeku manje od polovice stanovništva koristi širokopojasni internet (Sl. 120.). Prema podacima iz HAKOM-a (2014) udio stanovništva koji ga koristi varira između 24,0 % u Općini Novigradu i 64,9 % u Gradu Zadru. Na razini Zadarske županije i Republike Hrvatske taj udio iznosi oko 22 % što znači da je korištenje u UP-u Zadru iznad županijskog i nacionalnog prosjeka. Najveći broj korisnika širokopojasnog pristupa internetu koristi brzinu od 2 do 4 Mbit/s s tim da mogućnost korištenja interneta brzine veće od 50 Mbit/s imaju jedino stanovnici Grada Zadra, odnosno njegova kopnenog dijela[42] (tab. 87. u prilogu).

Sl. 120. Korištenje širokopojasnog interneta po JLS-ima UP-a Zadra krajem 2014. godine

[42] Na otocima koji administrativno pripadaju Gradu Zadru brzina interneta iznimno je niska zbog zastarjele infrastrukture.

Na fokus grupi o infrastrukturi i prometu naglašen je problem telekomunikacijske infrastrukture otoka budući da do njih nema postavljenih optičkih podvodnih kablova već su povezani radijskim vezama pa je i dostupna brzina interneta niska. Takvo stanje jasno upućuje da bi poboljšanje infrastrukture za širokopojasni internet na zadarskim otocima trebao biti jedan od prioriteta u Strategiji. To znači da je potrebno postojećim planskim dokumentima omogućiti izgradnju infrastrukture pokretnih i nepokretnih komunikacijskih mreža. Neki od planiranih zahvata za unaprjeđenje internetske infrastrukture moraju biti vezani i uz planiranje i izgradnju mreže telekomunikacijskog sustava korištenjem isključivo digitalnih sustava prijenosa po svjetlovodnim kabelima te ulaganje u razvoj postojećih komunikacijskih mreža i izgradnju nove infrastrukture širokopojasnog pristupa. Predviđa se i razvoj Backhaul mreža sljedeće generacije u NGN bijelim područjima i instalacija HotSpotova na Poluotoku u Gradu Zadru i središnjim naseljima UP-a.

798/1056

2.4.

Okvir upravljanja razvojem

ZADAR URBANO PODRUČJE

Stranica Prijave 796

2.4. Okvir upravljanja razvojem

Prema Zakonu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (2014) urbana područja se ustrojavaju radi učinkovitijeg planiranja, usklađivanja i provedbe politike regionalnog razvoja, posebno njezine urbane dimenzije. Ona imaju ključnu ulogu u pokretanju razvoja u širim zonama gradova razvijajući gospodarske mogućnosti, inovacijski potencijal, ljudski kapital i kulturu. Uslijed velike populacijske i gospodarske koncentracije, urbana područja su istodobno i žarišta značajnih socioekonomskih problema poput nezaposlenosti, socijalne isključenosti, siromaštva. Upravo je to sve razlog što se donosi strategija razvoja urbanog područja, a koja služi za usmjeravanje razvoja kojim upravljaju subjekti iz javnog, privatnog i civilnog sektora. S obzirom da razvojni potencijali i problemi u urbanim područjima nadilaze granice jedinica lokalne samouprave, nužni su partnerstvo i sinergija među JLS-ima za iskorištavanje tih potencijala i rješavanje problema. Pritom oni trebaju biti usklađeni sa strateškim planovima, ciljevima i prioritetima definiranim na lokalnoj, županijskoj, nacionalnoj i EU razini.

Načela koja vode izradu SRUP-a, a time i upravljanje razvojem su nediskriminacija i održivi razvoj kako bi cjelokupan razvoj UP-a u konačnici doveo do smanjenja socijalne isključenosti i nejednakog postupanja te do očuvanja i povećanja kvalitete okoliša, njegovih resursnih potencijala te prilagođenosti i otpornosti na okolišne promjene.

Upravljanje razvojem u UP-u Zadru provodi se kroz javni, privatni i civilni sektor. Javni sektor podrazumijeva upravna tijela jedinica lokalne samouprave i razvojne agencije, privatni sektor obuhvaća privatna poduzeća i obrte, a civilni sektor zaklade i udruge građana. Vodeću ulogu u planiranju i upravljanju razvojem imaju upravna tijela jedinica lokalne samouprave. Pritom valja naglasiti važnost LAG-ova kao lokalnih partnerstava koja povezuju dionike iz sva tri sektora.

Valja spomenuti da se za urbana područja ustrojavaju partnerska vijeća kao savjetodavna tijela koja sudjeluju u donošenju SRUP-a, utvrđivanju prioriteta razvoja UP-a, predlaganju strateških projekata važnih za razvoj UP-a te provedbi i praćenju provedbe strategije i projekata (Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske, 2014).

800/1056

2.4.1.

Javni sektor

Stranica Prijave 798

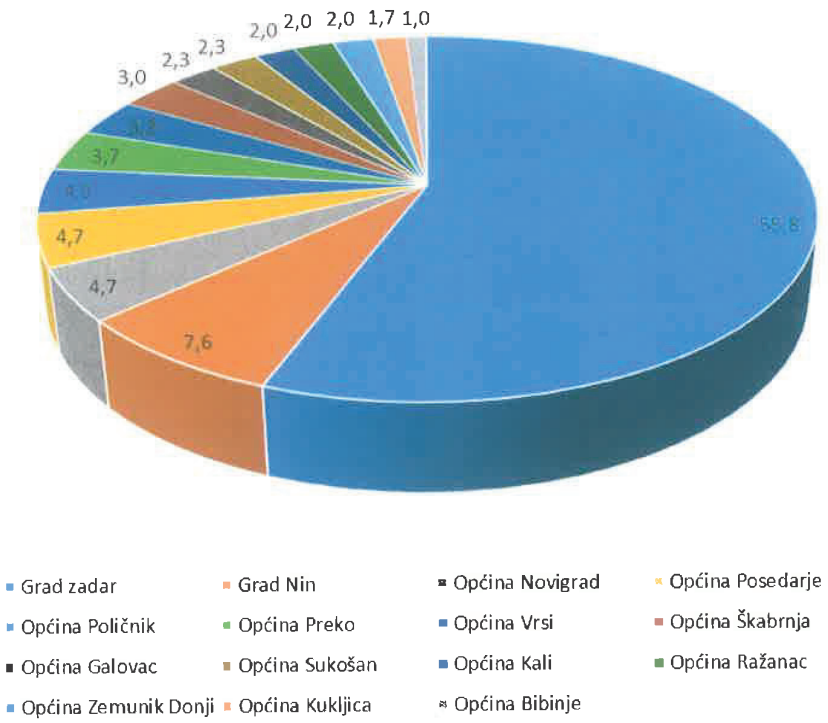
2.4.1. Javni sektor

Ključni dionici upravljanja razvojem UP-a Zadra su upravna tijela gradova i općina koji čine UP te ustanove Zadarske županije za prostorni i regionalni razvoj. Upravna tijela JLS-a čine gradsko/općinsko vijeće kao predstavničko tijelo te gradonačelnik/načelnik i upravni odjeli kao izvršno tijelo. Gradovi imaju strukturu upravnih odjela (Grad Zadar trinaest odjela, Grad Nin tri odjela) dok općine imaju jedinstveni upravni odjel. Upravni odjeli pokrivaju samoupravni djelokrug gradova i općina koji prema Zakonu o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (NN 19/13) obuhvaća prostorno i urbanističko planiranje, uređenje naselja i stanovanje, komunalno gospodarstvo, primarnu zdravstvenu zaštitu, socijalnu skrb, brigu o djeci, odgoj i osnovno obrazovanje, kulturu, tjelesnu kulturu i sport, zaštitu potrošača, zaštitu i unaprjeđenje okoliša, protupožarnu i civilnu zaštitu, promet i ostale poslove, a Grad Zadar kao veliki grad u djelokrugu ima još i održavanje javnih cesta te izdavanje građevinskih i lokacijskih dozvola. Osim upravnih odjela, u planiranju razvoja važnu ulogu imaju i gradska/općinska poduzeća i ustanove.

Najveći broj gradskih/općinskih ustanova i poduzeća nalazi se u Gradu Zadru koji je osnivač/suosnivač 21 ustanove i vlasnik/suvlasnik dvanaest poduzeća. U ostalim JLS broj javnih poduzeća i ustanova najčešće se kreće od jedne do tri, s tim da se ustanove gotovo u cijelosti odnose na dječje vrtiće i turističke zajednice dok su poduzeća u velikoj mjeri vezana uz obavljanje komunalne djelatnosti. Prikaz svih poduzeća i ustanova po JLS-ima nalazi se u tablici 88. u prilogu. Od javnih poduzeća poseban značaj imaju ona koja djeluju na području većeg broja JLS unutar UP-a pri čemu ona predstavljaju važne dionike u smislu sinergičnog upravljanja razvojem prostora. Primjer takvog poduzeća je Vodovod d.o.o. Zadar koji djeluje na prostoru triju gradova i šesnaest općina u široj okolici Zadra.

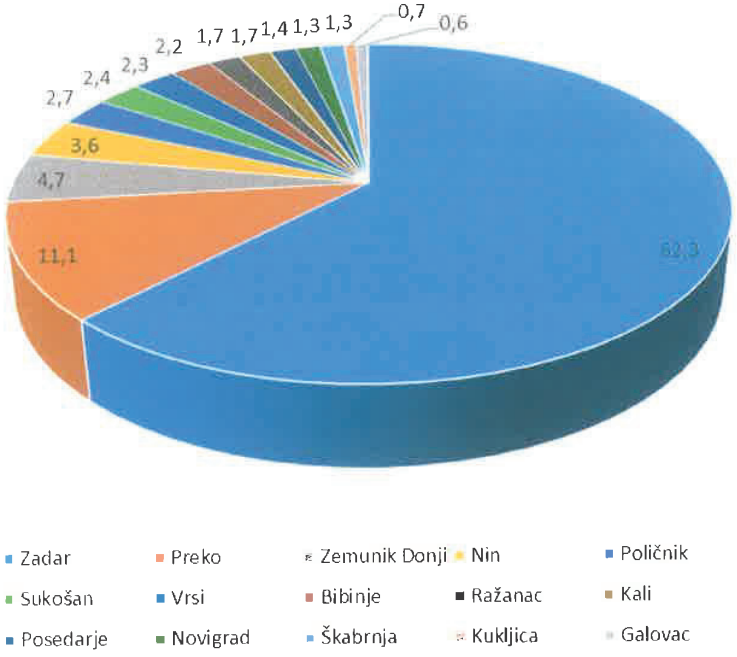
Ukupno je u upravnim tijelima JLS-a na području UP-a zaposlena 301 osoba. Najveći dio (55,8 %) zaposlen je u upravi Grada Zadra što je u skladu s udjelom stanovnika od gotovo dvije trećine UP-a. Grad Nin drugi je najzastupljeniji prema broju zaposlenih s udjelom od 7,6 % (23 zaposlena), dok se broj zaposlenih u općinama kreće od tri u Bibinju do četrnaest u Novigradu i Posedarju (Sl. 121.). Grad Zadar tako ima najveće ljudske kapacitete za provođenje razvojnih projekata, pri čemu 50,0 % zaposlenih ima visoku stručnu spremu. Zaposleni u upravnim tijelima ostalih JLS-a imaju u pravilu visoku stručnu spremu na pozicijama gradonačelnika/načelnika i pročelnika upravnih odjela, dok se na ostalim pozicijama uz osobe s visokom nalaze i osobe sa srednjom stručnom spremom. Detaljan popis zaposlenih po upravnim odjelima Grada Zadra i ostalih JLS-a prema razini obrazovanja nalazi se u tablicama 89. i 90. u prilogu. Postojeći rad javne uprave ukazuje na velike mogućnosti unaprjeđenja, a to se posebice odnosi na unaprjeđenje sustava upravljanja vlastitim ljudskim resursima te povećanjem kvalitete usluge kroz širenje informacijsko-komunikacijskih tehnologija u javnom upravljanju. To se može postići kroz korištenje suvremenih digitalnih usluga (web servis za

upravljanje vlastitim ljudskim resursima, web servis za informiranje o natječajima za subvencioniranje, financiranje i edukaciju građana te uvođenjem GIS-a za praćenje stanja u prostoru). Rad javne uprave se također, može poboljšati i obrazovanjem djelatnika za unaprjeđenje kompetencija ili za provedbu aktivnosti međunarodne suradnje.

Sl. 121. Udjeli zaposlenih u upravnim tijelima po JLS-ima UP-a Zadra 2015. godine

Važan aspekt upravljanja razvojem i provođenja aktivnosti i projekata su financijske mogućnosti. Među JLS-ima na području UP-a postoje značajne razlike prema veličini proračuna što utječe na veće, odnosno manje mogućnosti pojedinih JLS-a za sudjelovanje u provođenju pojedinih projekata. Ukupan planirani proračun svih JLS-a za 2016. g. iznosi 655,8 milijuna kuna (tab. 91., 92. u prilogu) što je povećanje od 8,3 % u odnosu na prethodnu godinu. Očekivano, najveći proračun ima Grad Zadar u iznosu od 408,8 milijuna kuna (62,3 % ukupnog proračuna svih JLS 2016. g.). Prema planiranim proračunima slijede općine Preko i Zemunik Donji te Grad Nin (Sl. 122.). Primjetno je kako Grad Zadar zauzima vodeće mjesto prema proračunu i broju zaposlenih u upravnim tijelima, stoga se očekuje snažna suradnja njega i drugih JLS-a u planiranju, pripremi i realizaciji projekata od značaja za cijeli UP prvenstveno u smislu pomoći manjim JLS-ima koje imaju slabe resursne i kadrovske mogućnosti, odnosno ograničene kapacitete provedbe projekata, prvenstveno velikih.

Sl. 122. Udjeli JLS-a UP-a Zadra prema planiranim proračunima za 2016. godinu u ukupnom zbroju proračuna

Javna poduzeća na području Grada Zadra prednjače prema broju zaposlenih i resursnim kapacitetima (tab. 93. u prilogu), stoga se očekuje visok stupanj njihove uključenosti u provođenje razvojnih projekata na području cijelog UP-a i suradnja s ostalim javnim i privatnim poduzećima s područja ostalih JLS-a. Prema ljudskim kapacitetima treba istaknuti već spomenuti Vodovod d.o.o. Zadar koji zapošljava 280 osoba i Nasadi d.o.o. sa 137 zaposlenih. Gradska poduzeća u Zadru provode mnoge projekte relevantne za njihovo područje djelovanja te imaju značajno iskustvo u njihovoj pripremi i provođenju.

Važan dionik u pripremi i provedbi projekata je i Agencija za razvoj Zadarske županije Zadra Nova d.o.o. čiji su osnivači Zadarska županija i Grad Zadar. Agencija je osnovana kako bi davala sustavnu potporu u pokretanju i daljnjem razvitku Zadarske županije i poticala održivi razvoj Županije kroz pripremu kapaciteta za privlačenje EU sredstava, provedbu politike regionalnog razvoja, pomaganje razvoja malog i srednjeg poduzetništva, privlačenje i pružanje podrške ulagačima, te promicanje energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije (Zadra Nova, 2015). U vidu toga Agencija ima središnju ulogu u pripremi strateških dokumenata i projekata na regionalnoj i lokalnoj razini. G. 2015. u Agenciji je bilo zaposleno devetnaest osoba od čega je trinaest zaposleno na projektima. Proračun za provedbu projekata te godine iznosio je 2,3 milijuna kuna. Zadra Nova d.o.o. jedan je od ključnih subjekata u pripremi i realizaciji planova i

projekata na području UP-a zbog stručnog kadra i iskustva u provođenju projekata, ali i mogućnosti okupljanja većeg broja dionika iz javnog, civilnog i privatnog sektora u sklopu provedbe projekata.

Druga važna agencija je Agencija za ruralni razvoj Zadarske županije AGRRA koja je nezaobilazan dionik u planiranju razvoja ruralnih dijelova UP-a i gospodarskih djelatnosti primarnog sektora. Agencija ima sedam zaposlenika koji rade na pripremi i provedbi projekata, a proračun je 2015. g. iznosio 1,2 milijuna kuna. Za planiranje razvoja ljudskih resursa i inovacijske infrastrukture poslovnog sektora ključni je dionik Ustanova za razvoj kompetencija, inovacija i specijalizacije Zadarske županije INOVAcija. U INOVAciji je na projektima zaposleno pet osoba te jedan stručni suradnik dok se sredstva za projekte izdvajaju iz županijskog proračuna. Osnivač AGRRE i INOVAcije je Zadarska županija.

Veliku ulogu u upravljanju razvojem imaju i turističke zajednice budući da je turizam jedna od osovina gospodarskog razvoja UP-a Zadra. Urede turističke zajednice imaju sve JLS izuzev triju općina bez izlaza na more (Galovac, Škabrnja, Zemunik Donji). S obzirom da su uredi turističkih zajednica umreženi u sklopu Turističke zajednice Zadarske županije te imaju redovita koordinacijska okupljanja (ŽRS, 2011), njihov potencijalni doprinos razvoju UP-a mogao bi biti vrlo značajan. TZ Zadarske županije obuhvaća 30 lokalnih turističkih zajednica te je značajan akter u promidžbi turizma na području županije, ali i JLS-a. Planirani proračun TZ za 2016. g. iznosi 5,8 milijuna kuna (Program rada TZ Zadarske županije za 2016. godinu, 2015). Prema programu rada za 2016. g. naglasak se stavlja na standardizaciju i brendiranje proizvoda ponajviše se usmjeravajući na nautički, aktivni, kulturni i ruralni turizam.

U vidu prostornog razvoja na području Zadarske županije, pa tako i UP-a, djeluje Zavod za prostorno uređenje Zadarske županije. Sjedište Zavoda je u Zadru, a na poslovima prostornog uređenja radi trinaest zaposlenika (Europski poslovni registar, 2016). Zavod je važan iz aspekta prostornog razvoja područja UP-a čemu može doprinijeti konzultacijom s tijelima JLS-a prilikom izrade Prostornog plana županije i drugih relevantnih dokumenata vezanih uz prostorno uređenje.

S obzirom da je Grad Zadar kao najveća JLS pokretač osnivanja urbanog područja Zadar te ima najveće kadrovske i resursne mogućnosti, za očekivati je da će biti predvodnik u planiranju i implementaciji razvoja UP-a. Snage Zadra leže u tome što ima najveći broj upravnih odjela i zaposlenih u njima te najviše iskustva u provođenju širokog aspekta razvojnih projekata. Javna poduzeća Zadra često djeluju na području većeg broja JLS u zadarskoj okolici prema čemu pokrivaju veći teritorijalni obuhvat i značajan su faktor teritorijalne integracije. Uz to Grad Zadar, kao i njegova poduzeća/ustanove, imaju znatno veće proračune u odnosu na ostale JLS što znači kako Grad može značajno pomoći pri realizaciji projekata čiji će se pozitivni efekti osjetiti na širem području UP-a. Agencije i ustanove za razvoj Zadarske županije imaju značajnu ulogu u pripremi i provedbi projekata te će biti izuzetno važne u planiranju budućih aktivnosti kao i prilikom okupljanja većeg broja različitih dionika iz sva tri relevantna sektora. Na njihovu važnost i snagu ukazuju analizirani podaci o broju zaposlenika, proračunima i sudjelovanju u

Stranica Prijave 802

provedbi velikog broja projekata što će biti od velike koristi u budućem razvoju UP-a. Projekti na razini JLS-a u najvećoj mjeri se odnose na infrastrukturne projekte pri čemu je vidljiv nedostatak projekata integriranog karaktera, odnosno onih čiji efekti zahvaćaju više sektora. Problem u provođenju projekata s aspekta dionika u javnom sektoru mogli bi predstavljati nešto slabiji kadrovski i resursni kapaciteti malih JLS-a te nedostatak javnih poduzeća i ustanova koji pokrivaju određeno razvojno područje u njima. U skladu s tim, potrebna je optimizacija poslovnih procesa javne uprave koji bi se trebala provesti kroz unaprjeđenje rada javnih ustanova i poduzeća te razvoj informacijskih i komunikacijskih tehnologija u javnom upravljanju čime će se poboljšati komunikacija s građanima (web servisi i uspostavljanje GIS-a za praćenje stanja u prostoru). Budući da je SRUP vrlo važna za postizanje horizontalnih načela razvoja potrebno je uvesti i sustav nadzora za praćenje učinaka provedbe i evaluacije provedenih aktivnosti što bi povećalo kvalitetu upravljanja i praćenja njihovog provođenja.

806/1056

2.4.2.

Privatni sektor

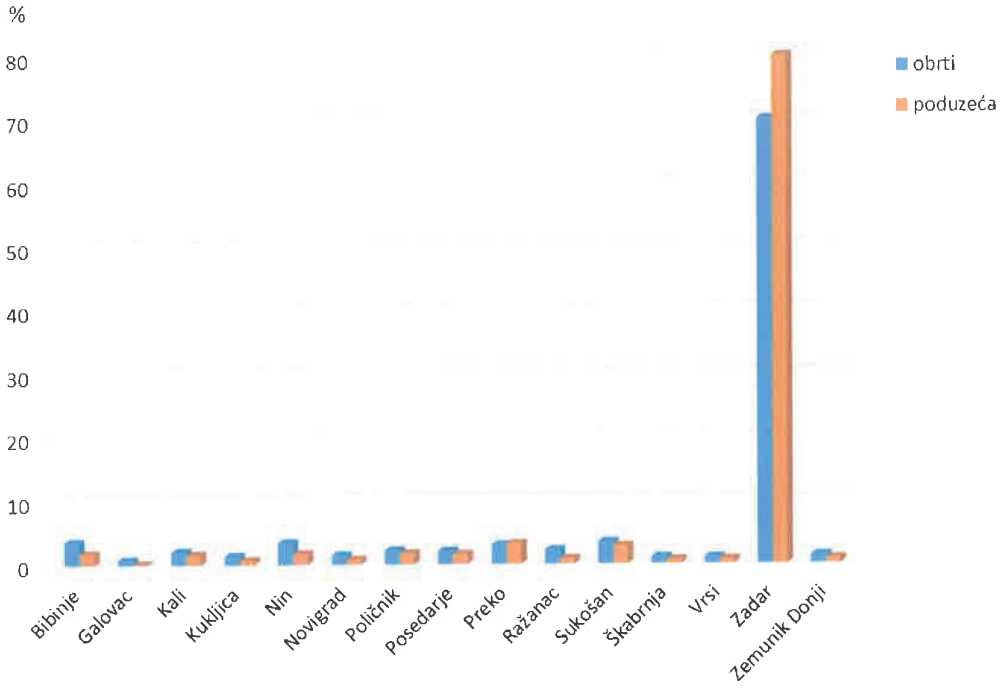
Stranica Prijave 804

2.4.2. Privatni sektor

Privatni sektor čine privatni gospodarski subjekti koji su organizirani u Županijsku komoru Zadar (u sklopu Hrvatske gospodarske komore) i Udruženje obrtnika Zadar (u sklopu Obrtničke komore Zadarske županije odnosno Hrvatske obrtničke komore). Prema najnovijim podacima privatni sektor u UP-u predstavlja 2.627 aktivnih poduzeća (FINA, 2015) te 2.689 aktivnih obrta (UO Zadar, 2016). Za obradu privatnih gospodarskih subjekata u sklopu ovog poglavlja koristit će se rezultati analize provedene u poglavlju 3.2.3. Poslovno okruženje s naglaskom na trendovima poslovanja poduzeća i obrtništvu.

Prema broju poduzeća i obrta u odnosu na UP ističe se Grad Zadar s visokim udjelima od 70,1 % obrta i 80,0 % poduzeća (Sl. 123.). Podaci ukazuju na izrazito velike kapacitete Grada Zadra prema broju subjekata privatnog sektora dok se s druge strane u ostalim JLS nalazi relativno mali broj njih. Prema broju poduzeća 2014. g. slijede općine Preko s 3,3 % i Sukošan s 2,9 % od ukupnog broja. Prema udjelu obrta nakon Zadra su najznačajniji Bibinje (3,6 %), Nin (3,5 %) i Sukošan (3,5 %) dok nešto manji udio ima Preko (3,1 %). Primjetno je kako je unatoč velikoj dominaciji Zadra u relativnim omjerima obrtništvo ipak nešto razvijenije u ostalim JLS-ima u odnosu na poduzeća kod kojih su četiri petine smještene u Zadru.

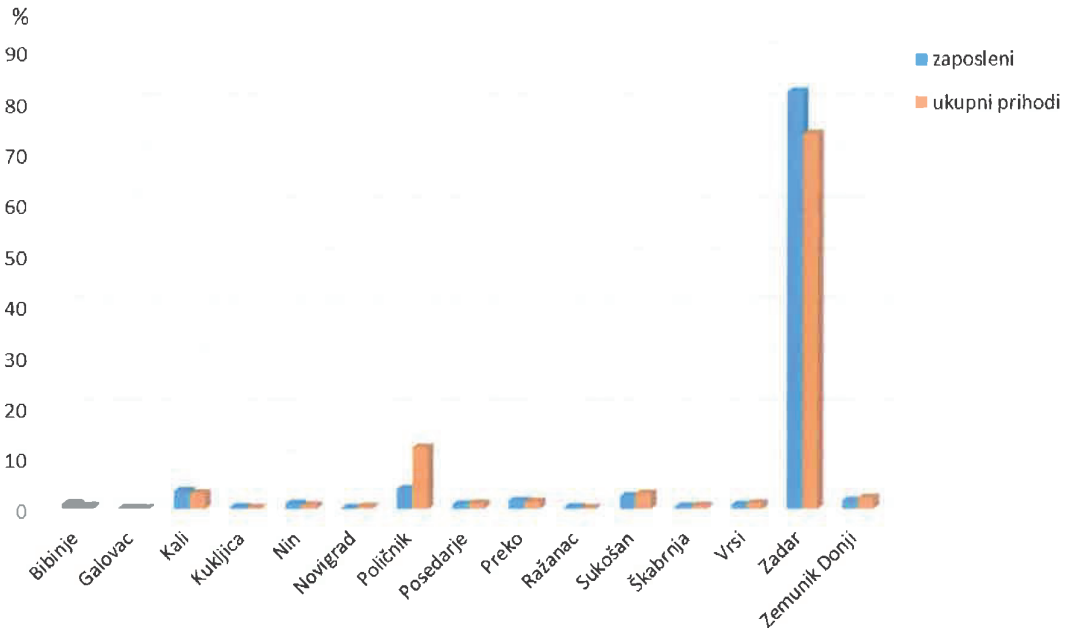
ZADAR URBANO PODRUČJE
Stranica Prijave 805

Sl. 123. Udio obrta i poduzeća u njihovom ukupnom broju po JLS-ima UP-a 2014. godine (poduzeća) i 2015. godine (obrti)

Najveći broj poduzeća JLS-a i UP-a odnosi se na mala poduzeća (98,8 % na razini UP-a) što ukazuje na postojanje velikog broj dionika relativno malih ljudskih i resursnih kapaciteta. Na području UP-a 2014. g. nalazilo se ukupno 25 srednje velikih poduzeća, pri čemu je njih čak dvadeset smješteno u Gradu Zadru dok se ostala nalaze na područjima još četiri JLS-a (dva u Općini Kali i po jedno u općinama Sukošan, Vrsi i Zemunik Donji). Od velikih poduzeća sedam ih se nalazi u Gradu Zadru te jedno u Poličniku.

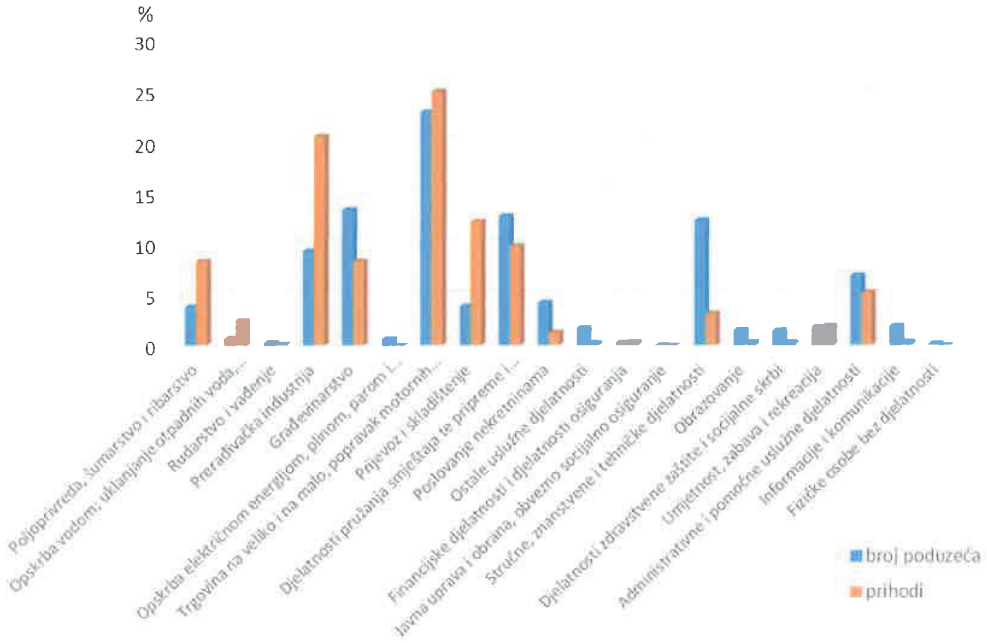
Grad Zadar dominira i prema broju zaposlenih i količini ukupnih prihoda poduzeća. Ukupan broj zaposlenih u poduzećima na području UP-a iznosi 15.755 pri čemu se na Zadar odnosi 81,9 %. Prema ukupnim prihodima na Zadar otpada 73,7 % pri čemu je vidljivo da je produktivnost slabija u usporedbi s udjelom zaposlenih. Zbog ovako snažne dominacije Zadra ostale JLS imaju male relativne pokazatelje, no treba izdvojiti Općinu Poličnik gdje je u poduzećima bilo zaposleno 3,9 % od ukupnog broja zaposlenih u UP-u, a ostvareni prihodi zauzimali su udio od relativno visokih 12,1 % (Sl. 124.). Podaci ukazuju na izrazitu produktivnost poduzeća na području Poličnika. S nešto značajnijim udjelom zaposlenih i prihoda još se izdvajaju općine Kali i Sukošan.

Sl. 124. Udio zaposlenih i ukupnih prihoda poduzeća po JLS-ima UP-a Zadra 2014. godine

ZADAR URBANO PODRUČJE
Stranica Prijave 807

Prema strukturi poduzeća po djelatnostima na području UP-a može se zaključiti kako su sva razvojna područja relativno dobro pokrivena brojem privatnih poduzeća (Sl.125.). Najveći broj poduzeća djeluje u tercijarnom sektoru pri čemu su značajno zastupljene trgovina na veliko i malo te djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane. Za planiranu diversifikaciju gospodarstva značajan pokazatelj je vrlo dobra zastupljenost sekundarnog sektora, prvenstveno prerađivačke industrije i građevinarstva. Poduzeća primarnog sektora su nešto slabije zastupljena u odnosu na ranije navedene djelatnosti, no njihov broj nije zanemariv te postoji dovoljno dionika koji mogu sudjelovati u provedbi projekata vezanih uz prvenstveno poljoprivredu i ribarstvo, ali i ostalih projekata vezanih uz povezivanje poljoprivrede s turizmom i prerađivačkom industrijom.

Sl. 125. Udio broja poduzeća i prihoda prema djelatnostima na području UP-a Zadra 2014. godine

Iz podataka je primjetno kako najveće kapacitete u privatnom sektoru ima Grad Zadar koji dominira u svim analiziranim aspektima. Od ostalih JLS u pojedinim aspektima mogu se izdvojiti neke koje imaju relativno visoke vrijednosti (u odnosu na većinu ostalih JLS izuzev Zadra) prema udjelu broja poduzeća, prihoda ili zaposlenih. Generalno gledano, u privatnom sektoru JLS UP-a dominiraju obrti s nešto većim udjelima u odnosu na poduzeća što ih čini važnim dionicima u upravljanju razvojem UP-a i provedbi razvojnih projekata. U strukturi poduzeća prema veličini dominiraju mala poduzeća koja ostvaruju i najviše prihoda. S obzirom na izuzetno veliki broj malih poduzeća koja je potrebno uključiti u upravljanje razvojem UP-a može se

zaključiti kako će od ključne važnosti biti usklađivanje velikog broja dionika te njihovih kapaciteta, želja i djelovanja. Po broju subjekata privatnog sektora unutar pojedinih razvojnih područja može se zaključiti kako su sva relativno dobro pokrivena te postoji dovoljan broj dionika koji mogu poticati projekte i aktivno sudjelovati u njihovoj pripremi i provedbi. Zbog potencijalno izrazito velikog broja dionika iz privatnog sektora i potrebe za međusektorskom suradnjom koja će biti izražena radi potrebe ostvarenja ciljeva ove Strategije značajnu ulogu imat će razvojne organizacije kao koordinatori cijelog procesa.

812/1056

2.4.3.

Civilni sektor

Stranica Prijave 810

2.4.3. Civilni sektor

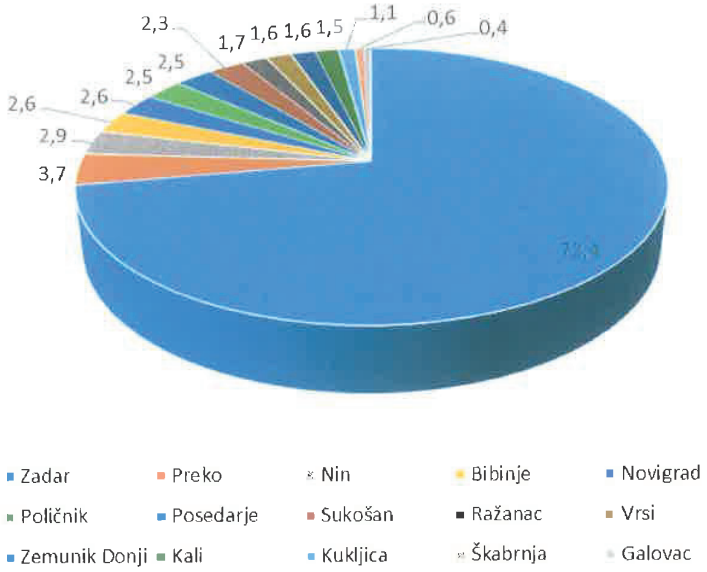
Civilni sektor čine neprofitne organizacije građana, prije svega udruge i zaklade. Udruge omogućuju organizirano djelovanje građana na različitim poljima obuhvaćenim ovom strategijom i na taj način postaju važan dionik razvoja urbanog područja. Iako se udruge većim dijelom financiraju iz proračuna jedinica državne uprave te regionalne i lokalne samouprave, one predstavljaju nevladine odnosno neovisne aktere u planiranju razvoja i pružanju usluga.

U Registru udruga u Republici Hrvatskoj je na dan 15. 3. 2016. g. bilo registrirano 1120 udruga sa sjedištem u JLS-ima UP-a Zadra što je 66,0 % svih udruga Zadarske županije. U Gradu Zadru je od toga djelovalo 72,4 % svih udruga. U razdoblju od 6.11.2015.-15.3.2016. g. broj udruga porastao je za 10 na području UP-a, što je porast od 0,9 %. Navedeni podatak ukazuje na značajan rast broja udruga kao najvažnijeg aktera civilnog sektora te na veliku važnost koju će one imati u upravljanju razvojem na području UP-a.

Najveći broj udruga nalazi se u Gradu Zadru u kojem je registrirano nešto manje od tri četvrtine svih udruga UP-a (Sl. 126.). U ostalim JLS-ima broj udruga je značajno manji što je u skladu s višestruko manjim brojem stanovnika u odnosu na Zadar. Izuzev Zadra prema broju udruga ističu se općine Preko (3,7 %), Nin (2,9 %), Bibinje i Novigrad (2,6 %) te Poličnik i Posedarje (2,5 %). Najmanji broj udruga registriran je na području Galovca i Škabrnje, gdje djeluje tek nekoliko njih. S obzirom na mali broj udruga te slabe kapacitete i resurse, civilni sektor pojedinih JLS-a ne pokriva u dovoljnoj mjeri sva razvojna područja koja su dio Strategije. Iz toga proizlazi kako je na području nekih JLS-a potrebno poticati daljnji razvoj cjelokupnog civilnog sektora putem kojeg će lokalno stanovništvo moći u većoj mjeri sudjelovati u oblikovanju razvojnih mjera i upravljanju razvojem svog područja, kao i cijelog UP-a.

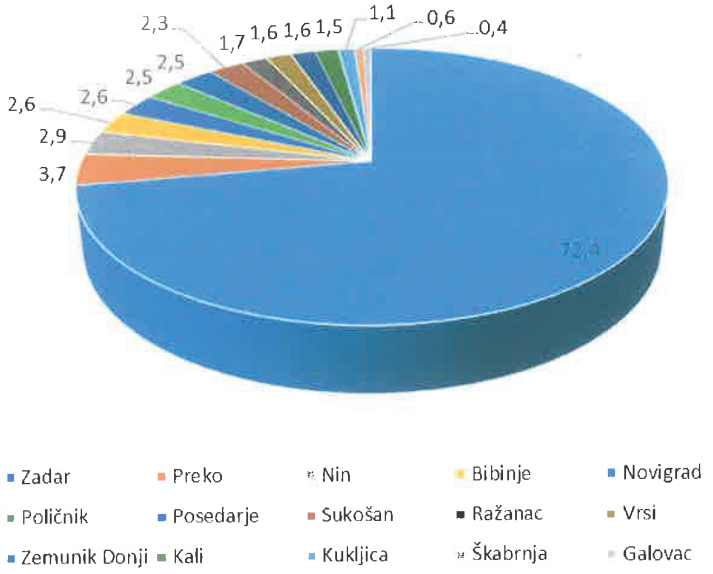
Stranica Prijave 811

814/1056

Sl. 126. Udruge po JLS-ima UP-a Zadra na dan 15.3.2016. godine

Za analizu pokrivenosti razvojnih područja ove Strategije koristit će se podaci na razini Zadarske županije. Zbog činjenice da su dvije trećine udruga registrirane i djeluju na području UP-a podaci na razini Zadarske županije u velikoj su mjeri reprezentativni te je pomoću njih moguće okvirno odrediti pokrivenost razvojnih područja. Na razini Zadarske županije petina svih udruga registrirana je u području sporta, dok je područje kulture i umjetnosti zastupljeno s 16,4 % (Sl. 127., tab. 94. u prilogu). Za razvoj gospodarstva što je najvažniji cilj u sklopu Strategije izuzetno je bitan podatak kako je u području gospodarstva registrirano 6,3 % svih udruga, prema čemu je to područje treće najzastupljenije. Podatak ukazuje kako u civilnom sektoru postoji značajan broj dionika koji mogu sudjelovati u razvoju gospodarstva, međusobno se umrežavati i surađivati s dionicima javnog i privatnog sektora. Održivi razvoj je još jedno važno područje, a u njemu djeluje 4,5 % registriranih udruga. Dovoljan broj dionika u ovom području je značajan iz razloga što je upravo održivi razvoj jedan od temeljnih postulata koji se pruža kroz velik broj ciljeva i prioriteta usmjerenih ka razvoju UP-a. Uz to ovo područje se odnosi na održivi razvoj različitih aspekata – gospodarstva, okoliša i društva, stoga je postojanje civilnih dionika u njemu od izuzetne važnosti. Pojedina značajna područja kao što su međunarodna suradnja te obrazovanje, znanost i istraživanje nisu dovoljno zastupljena, a od izuzetne su važnosti za promicanje cjelokupnog razvoja UP-a, stoga je potrebno jačati broj i kapacitete udruga u tim područjima.

Sl. 127. Udruge prema području djelovanja u Zadarskoj županiji na dan 15.3.2016. godine

Značajan problem na području djelovanja udruga je njihova nepovezanost što posebice dolazi do izražaja kod udruga čije djelovanje ima iste ciljane skupine, a nema sinergije u ostvarenju njihovih programa i projekata. U skladu s tim, povećava se i sumnja u neracionalno trošenje i rascjepkanosti u mjerenju učinaka programa i projekata financiranih proračunskim sredstvima. Stoga bi u svrhu ostvarivanja boljih rezultata upravljanja razvojem valjalo potaknuti umrežavanje udruga i omogućiti racionalizaciju troškova za ona područja djelovanja koja se bave istim ciljanim skupinama. Istraživanja temeljena na mišljenjima stručnjaka pokazala su kako je ulaganje u ljudske resurse ključan čimbenik razvoja civilnog sektora te da mnoge organizacije koje djeluju unutar njega često precjenjuju postojeće ljudske resurse (Bežovan i Ivanović, 2009). Stoga je razvoj ljudskih resursa od velikog značaja za osnaživanje dionika civilnog sektora, prvenstveno udruga, ali isto tako i financijskih resursa, tehničkih kapaciteta i organizacije vodstva. To znači da je potrebno ojačati svijest građana o važnosti i mogućnostima da djeluju u organizacijama civilnog društva kroz pripremu, donošenje i provođenje javnih politika kroz organizaciju tribina i skupova u skladu sa dostupnim vlastitim mogućnostima.

816/1056

2.4.4.

Sinergija u upravljanju razvojem

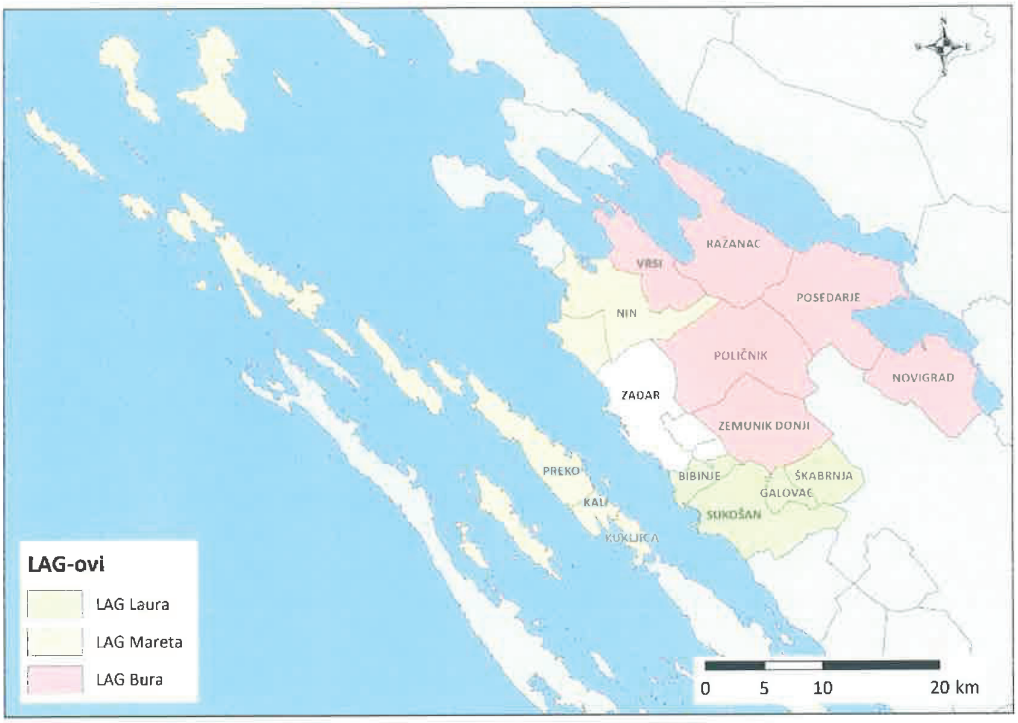
Stranica Prijave 814

2.4.4. Sinergija u upravljanju razvojem

Ključ za obuhvatno i uključivo upravljanje razvojem je partnerski odnos i sinergično djelovanje svih dionika koji mogu doprinijeti tijekom planiranja i provedbe programa upravljanja razvojem. Jedan od oblika takvog sinergičnog djelovanja su lokalne akcijske grupe (LAG-ovi) koje kroz partnerstvo dionika kombiniraju ljudske i financijske resurse iz sva tri sektora i na taj način osnažuju zajedničke i međusektorske projekte (HMRR, 2015). S obzirom da se LAG-ovi osnivaju u izvangradskim područjima, na prostoru UP-a djeluju tri LAG-a koja pokrivaju sve JLS uključujući i Grad Zadar u kojem međutim ne pokrivaju samo naselje Zadar. To su LAG Bura, LAG Laura i LAG Mareta (Sl. 128).

LAG Bura registriran je 15.2.2012. g., no s aktivnim radom započeo je u svibnju 2015. g. Područje LAG-a obuhvaća devet JLS na području Zadarske županije od čega ih se šest nalazi u sastavu UP-a Zadra. S obzirom na nedavan početak aktivnog rada LAG Bura nije sudjelovao u pripremi i provedbi projekata, a trenutno je u tijeku izrada Lokalne razvojne strategije za razdoblje 2014.-2020. g. U proračunu LAG-a za 2016. g. za pripremu i provedbu projekata predviđeno je 836 tisuća kuna (LAG Bura, 2016).

LAG Laura registriran je 16.5.2009. g. te od tada aktivno djeluje na području trinaest JLS koje obuhvaća. LAG čini velik broj članova iz javnog (14), privatnog (21) i civilnog sektora (8) čime se postiže značajan stupanj sinergičnost u pripremi i provođenju projekata. LAG je sudjelovao u provedbi brojnih projekata od čega 65 projekata sufinanciranih nacionalnim sredstvima (ukupna vrijednost svih projekata iznosi 4,5 milijuna kuna) te 31 projektu sufinanciranom EU sredstvima (ukupne vrijednosti 950 tisuća eura). Projekti su provođeni u svih trinaest JLS i unutar sva tri sektora (javnog, privatnog i civilnog) prema čemu LAG Laura ima veliko iskustvo koje će biti od velikog značenja u upravljanju razvojem UP-a. U LAG-u dvije osobe kontinuirano rade na pripremi projekata, a proračun za projekte u 2015. g. iznosio je 200 tisuća kuna (LAG Laura, 2016).

Sl. 128. Područje djelovanja LAG-ova na prostoru UP-a Zadra 2015. godine

Kao dionici koji značajno doprinose sinergiji i partnerskom odnosu LAG-ovi su od izuzetne važnosti za upravljanje razvojem na području UP-a Zadra. Iskustvo pojedinih LAG-ova u pripremi i provođenju velikog broja projekata u sva tri sektora bogatstvo je koje ima presudan utjecaj na njihovu ulogu u koordinaciji svih dionika i usklađivanju njihovih želja i mogućnosti. Potencijal LAG-ova leži i u njihovom međusobnom umrežavanju i suradnji čime se dobiva mogućnost djelovanja na cijelom području UP-a, ali i širem prostoru. U svrhu kvalitetnog, sinergičnog i održivog upravljanja razvojem UP-a Zadra nužno je poticati daljnje djelovanje LAG-ova kao i uključivanje većeg broja dionika iz javnog, privatnog i civilnog sektora u njih.

Suradnja između svih aktera razvoja može se razviti kroz unutarsektorsku i krozsektorsku suradnju između različitih institucija i organizacija koje sudjeluju u lokalnom razvoju. To znači uvođenje standardiziranih pravila za međusobnu suradnju, organizaciju redovitih tematskih radnih sastanaka sektorskih predstavnika te uspostavljanje platforme za umrežavanje subjekata iz sva tri sektora. Posebnu ulogu u jačanju ljudskih potencijala i suradnje navedenih sektora ima organiziranje aktivnosti za edukaciju o mogućnostima korištenja sredstava EU za sve relevantne dionike koji su uključeni u razvoj UP-a.

2.4.5 Zaključak

Iz dosadašnjih analiza proizlazi da razvojni potencijali i problemi nadilaze granice jedinica lokalne samouprave te da su nužni partnerstvo i sinergija među JLS-ima za iskorištavanje tih potencijala i rješavanje problema. Pritom oni trebaju biti usklađeni sa strateškim planovima, ciljevima i prioritetima definiranim na lokalnoj, županijskoj, nacionalnoj i EU razini.

Upravljanje razvojem u UP-u Zadru provodi se kroz javni, privatni i civilni sektor. Vodeću ulogu u planiranju i upravljanju razvojem imaju upravna tijela jedinica lokalne samouprave.

Najveći broj gradskih/općinskih ustanova i poduzeća nalazi se u Gradu Zadru koji je osnivač/suosnivač 21 ustanove i vlasnik/suvlasnik dvanaest poduzeća. U ostalim JLS broj javnih poduzeća i ustanova najčešće se kreće od jedne do tri, s tim da se ustanove gotovo u cijelosti odnose na dječje vrtiće i turističke zajednice dok su poduzeća u velikoj mjeri vezana uz obavljanje komunalne djelatnosti.

Postojeći rad javne uprave ukazuje na velike mogućnosti unaprjeđenja, a to se posebice odnosi na unaprjeđenje sustava upravljanja vlastitim ljudskim resursima te povećanjem kvalitete usluge kroz širenje informacijsko-komunikacijskih tehnologija u javnom upravljanju. To se može postići kroz korištenje suvremenih digitalnih usluga (web servis za upravljanje vlastitim ljudskim resursima, web servis za informiranje o natječajima za subvencioniranje, financiranje i edukaciju građana te uvođenjem GIS-a za praćenje stanja u prostoru). Rad javne uprave se također, može poboljšati i obrazovanjem djelatnika za unaprjeđenje kompetencija ili za provedbu aktivnosti međunarodne suradnje.

Javna poduzeća na području Grada Zadra prednjače prema broju zaposlenih i resursnim kapacitetima, stoga se očekuje visok stupanj njihove uključenosti u provođenje razvojnih projekata na području cijelog UP-a i suradnja s ostalim javnim i privatnim poduzećima s područja ostalih JLS. Važan dionik u pripremi i provedbi projekata je i Agencija za razvoj Zadarske županije Zadra Nova d.o.o. čiji su osnivači Zadarska županija i Grad Zadar. Druga važna agencija je Agencija za ruralni razvoj Zadarske županije AGRRA koja je nezaobilazan dionik u planiranju razvoja ruralnih dijelova UP-a i gospodarskih djelatnosti primarnog sektora. Za planiranje razvoja ljudskih resursa i inovacijske infrastrukture poslovnog sektora ključni je dionik Ustanova za razvoj kompetencija, inovacija i specijalizacije Zadarske županije INOVAcija. Veliku ulogu u upravljanju razvojem imaju i turističke zajednice budući da je turizam jedna od osovina gospodarskog razvoja UP-a Zadra. Urede turističke zajednice imaju sve JLS izuzev triju općina bez izlaza na more (Galovac, Škabrnja, Zemunik Donji). Problem u provođenju projekata s aspekta dionika u javnom sektoru mogli bi predstavljati nešto slabiji kadrovski i resursni kapaciteti malih JLS te nedostatak javnih poduzeća i ustanova koji pokrivaju određeno razvojno područje u njima. U skladu s tim, potrebna je optimizacija poslovnih procesa javne uprave koji bi se trebala provesti kroz unaprjeđenje rada javnih ustanova i poduzeća te razvoj informacijskih i komunikacijskih tehnologija u javnom upravljanju čime će se poboljšati komunikacija s građanima (web servisi i uspostavljanje GIS-a za praćenje stanja u prostoru).

820/1056

Privatni sektor čine privatni gospodarski subjekti koji su organizirani u Županijsku komoru Zadar (u sklopu Hrvatske gospodarske komore) i Udruženje obrtnika Zadar (u sklopu Obrtničke komore Zadarske županije odnosno Hrvatske obrtničke komore). Prema najnovijim podacima privatni sektor u UP-u predstavlja 2.627 aktivnih poduzeća (FINA, 2015) te 2.689 aktivnih obrta (UO Zadar, 2016). Prema broju poduzeća i obrta u odnosu na UP ističe se Grad Zadar s visokim udjelima od 70,1 % obrta i 80,0 % poduzeća (Sl. 123). Primjetno je kako je unatoč velikoj dominaciji Zadra u relativnim omjerima obrtništvo ipak nešto razvijenije u ostalim JLS u odnosu na poduzeća kod kojih su četiri petine smještene u Zadru. Zbog ovako snažne dominacije Zadra ostale JLS imaju male relativne pokazatelje, no treba izdvojiti Općinu Poličnik gdje je u poduzećima bilo zaposleno 3,9 % od ukupnog broja zaposlenih u UP-u, a ostvareni prihodi zauzimali su udio od relativno visokih 12,1 % (Sl.124.).

Po broju subjekata privatnog sektora unutar pojedinih razvojnih područja može se zaključiti kako su sva relativno dobro pokrivena te postoji dovoljan broj dionika koji mogu poticati projekte i aktivno sudjelovati u njihovoj pripremi i provedbi.

Civilni sektor čine neprofitne organizacije građana, prije svega udruge i zaklade. U Registru udruga u Republici Hrvatskoj je na dan 15. 3. 2016. g. bilo registrirano 1120 udruga sa sjedištem u JLS UP-a Zadra što je 66,0 % svih udruga Zadarske županije. U Gradu Zadru je od toga djelovalo 72,4 % svih udruga.

Izuzev Zadra prema broju udruga ističu se preko (3,7 %), Nin (2,9 %), Bibinje i Novigrad (2,6 %) te Poličnik i Poseradje (2,5 %). Najmanji broj udruga registriran je na području Galovca i Škabrnje, gdje djeluje tek nekoliko njih. S obzirom na mali broj udruga te slabe kapacitete i resurse, civilni sektor pojedinih JLS ne pokriva u dovoljnoj mjeri sva razvojna područja koja su dio Strategije. Iz toga proizlazi kako je na području nekih JLS potrebno poticati daljnji razvoj cjelokupnog civilnog sektora putem kojeg će lokalno stanovništvo moći u većoj mjeri sudjelovati u oblikovanju razvojnih mjera i upravljanju razvojem svog područja, kao i cijelog UP-a.

Ključ za obuhvatno i uključivo upravljanje razvojem je partnerski odnos i sinergično djelovanje svih dionika koji mogu doprinijeti tijekom planiranja i provedbe programa upravljanja razvojem. Jedan od oblika takvog sinergičnog djelovanja su lokalne akcijske grupe (LAG-ovi) koje kroz partnerstvo dionika kombiniraju ljudske i financijske resurse iz sva tri sektora i na taj način osnažuju zajedničke i međusektorske projekte (HMRR, 2015). S obzirom da se LAG-ovi osnivaju u izvangradskim područjima, na prostoru UP-a djeluju tri LAG-a koja pokrivaju sve JLS uključujući i Grad Zadar u kojem međutim ne pokrivaju samo naselje Zadar. To su LAG Bura, LAG Laura i LAG Mareta (Sl. 128). Posebno ističemo iskustvo LAG-a Laura koji je sudjelovao u provedbi brojnih projekata od čega 65 projekata sufinanciranih nacionalnim sredstvima (ukupna vrijednost svih projekata iznosi 4,5 milijuna kuna) te 31 projektu sufinanciranom EU sredstvima (ukupne vrijednosti 950 tisuća eura). Projekti su provođeni u svih trinaest JLS i unutar sva tri sektora (javnog, privatnog i civilnog) prema čemu LAG Laura ima veliko iskustvo koje će biti od velikog značenja u upravljanju razvojem UP-a.

821/1057

LITERATURA

Avilov, M., Zwirn Periš, Ž., 2015: *Studenti u akademskoj godini 2013./2014.*, Statističko izvješće 1523, Državni zavod za statistiku, Zagreb.

Babić, D., Golja, G., Le Cunff, J., 2011: *Program zaštite i poboljšanja kakvoće zraka na području Zadarske županije*, Dvocut ECRO, Zadar, 2011.

Bacalja, D., 2015: *Mjesečni statistički bilten 8*, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Područni ured Zadar, Zadar.

Bacalja, D., Franović, M., Perin, V., Wingerdt, L., 2010: *Izvješće o strukovnome obrazovanju i tržištu rada za Zadarsku županiju za 2008. godinu*, ABU Consult, ABK, gtz, Zadar.

Barić, M., Bulić, B., 2015: Mjesečni statistički bilten 8, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Zagreb.

Bartoluci, M., 2006: Unapređenje kvalitete sportsko-rekreacijskih sadržaja u hrvatskom turizmu, u: *Zbornik radova 15. ljetne škole kineziologa Republike Hrvatske* (ur. Findak, V.), Hrvatski kineziološki savez, Rovinj.

Bašić, F., 2014: Regionalizacija hrvatske poljoprivrede u zajedničkoj poljoprivrednoj politici EU, *Civitas Crisiensis* 1 (1), 143-176.

Bečić, M., 2014: Preobrazovanost na tržištu rada Republike Hrvatske, Privredna kretanja i ekonomska politika 23 (1), 9-36.

Bejaković, P., 2004: *Konkurentnost radne snage u Hrvatskoj: stanje i problemi*, Institut za javne financije, Zagreb.

Bežovan, G., Ivanović, M., 2009: *Razvoj civilnog društva u Hrvatskoj*, UNDP, Zagreb.

Bilas, V., Franc, S., 2006: Uloga inozemnih izravnih ulaganja i načini poticaja, *EFZG Serija članaka u nastajanju* 13, 1-16.

Black, R., 2003: *Transportation: A Geographical Analysis*, The Guilford Press, London.

Blaće, A., 2014: *Prilog poznavanju regionalne strukture Primorske Hrvatske - regionalizacija ravnokotarskog prostora*, *Geoadria* 19 (1), 129-148.

Bowen, J., 1955: *Population*, Cambridge University Press, Cambridge.

Bralić, A., Faričić, J. (ur.), 2010: *Višnja maraska: Bogatstvo Zadra i zadarske regije*, Sveučilište u Zadru, Maraska d.d., Zavod za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru, Zadar.

Cavrić, B., Toplek, S., Šiljeg, A., 2008a: Measuring sustainable urban development in selected coastal cities of Croatia: An indicator and GIS based approach for cities of Zadar and Pula, u: *Coastal Cities Summit: Values and Vulnerabilities*, St. Petersburg, Florida.

Cavrić, B., Toplek, S., Šiljeg, A., 2008b: Participatory measurements of sustainable urban development and quality of life in post-socijalist Zadar, *Spatium* 17-18, 45-55.

822/1017

Cavrić, B., Šiljeg, A., Toplek, S., Vukosav, B., 2008c: Uloga urbanističkih indikatora u mjerenju kvalitete urbanog života u post-socijalističkom gradu na primjeru Zadra (Hrvatska), u: *Drugi kongres geografa Bosne i Hercegovine, Zbornik sažetaka*, Hrvatski sabor, Neum, 67-68.Cindrić, K., Gajić-Čapka, M., Zaninović, K., 2010: Opažene klimatske promjene u Hrvatskoj, u: *Peto nacionalno izvješće Republike Hrvatske prema Okvirnoj konvenciji Ujedinjenih naroda o promjeni klime (UNFCCC)*, Državni hidrometeorološki zavod, Zagreb.

Costa, G., Bežovan, G., Palvariani, P., Brandsen, T., 2014: Urban Housing Systems in Times of Crisis, u: *Social Vulnerability in European Cities: The Role of Local Welfare in Times of Crisis* (ur. Ranci, C., Brandsen, T., Sabatinelli, S.), Palgrave Macmillan, Basingstoke, 160-186.

Coombes, M., Wong, C., Charlton, M., Atkins, D., 1994: Crime Risk in Urban and Rural Neighbourhoods: An Experimental Analysis of Insurance Data, *Environment and Planning B: Planning and Design* 21 (4), 489-504.

Curić, Z., Glamuzina, N., Opačić, V. T., 2013: *Geografija turizma: regionalni pregled*, Naklada Ljevak, Zagreb.

Dijanošić, B., 2012: Funkcionalna pismenost polaznika osnovnog obrazovanja odraslih od trećeg do šestog obrazovnog razdoblja, *Andragoški glasnik* 16 (1), 21-31.

Dvorski, K., 2010: *FDI – inozemna izravna ulaganja i konkuretnost hrvatskog gospodarstva*, Financijski klub, Zagreb.

Faričić, J., 2006: *Sjevernodalmatinski otoci u procesu litoralizacije – razvoj, problemi i perspektive*, disertacija, Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet, Geografski odsjek, Zagreb.

Faričić, J., Graovac, V., Čuka, A., 2010: Mali hrvatski otoci: radno-rezidencijalni prostor i/ili prostor odmora i rekreacije, *Geoadria* 15 (1), 145-185.

Faričić, J., 2012: *Geografija sjevernodalmatinskih otoka*, Školska knjiga, Zagreb.

Faričić, J., Marelić, T., 2014: Prirodno-geografske osnove razvitka Zadarske županije, u: *Potencijali društveno-gospodarskog razvitka Zadarske županije* (ur. Faričić, J.), Sveučilište u Zadru, Zadar, 44-61.

Fesenmaier, D. R., Goodchild, M. F., Morrison, S., 1979: The spatial structure od the rural-urban fringe: A multivariate approach, *Canadian Geographer* 23 (3), 255-265.

Friganović, M., 1990: *Demogeografija: stanovništvo svijeta*, Školska knjiga, Zagreb.

Galeković, S., 2011: Promjene u obrazovnoj strukturi ženskoga stanovništva u Republici Hrvatskoj od 1961. do 2006. godine, Kroatologija 2 (1), 42-58.

Gašparović, S., 2011: *Zračni promet i turizam Primorske Hrvatske*, Geoadria 16 (2), 155-187.

Geić, S., Ćorluka, G., Geić, J., 2014: Južno jadranski multiregionalni turistički klaster kao vrhunski svjetski brend, *Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku* 3-4, 49-74.

Gjenero, D., Gospočić, A., Mažar, D., 2010: *(Ne)jednakosti šansi za zaposlenje i ravnomjeran i održiv društveni razvitak Hrvatske: Istraživački izvještaj o položaju žena, pripadnica srpske nacionalne manjine na tržištu rada na Područjima od posebne državne skrbi*, UNDP, Zagreb.

Glavočić, D., 2011: Opustjele škole na Molatu, Premudi i Olibu, http://www.zadarskilist.hr/clanci/20022011/opustjele-skole-na--molatu-premudi-i-olibu (23.10.2015.)

Graovac, V., 2004: *Populacijski razvoj Zadra*, *Geoadria* 9 (1), 51-72.

Graovac Matassi, V., Bacalja, D., 2014: Demografski resursi i procesi u Zadarskoj županiji, u: *Potencijali društveno-gospodarskog razvitka Zadarske županije* (ur. Faričić, J.), Sveučilište u Zadru, Zadar, 62-83.

Grbac, B., 2010: *Marketinške paradigme: stvaranje i razmjena vrijednosti*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka.

Gregorić, M., Skendrović, Lj., 2012: Uloga poduzetništva i cjeloživotnog učenja u brendiranju turističke destinacije, *Učenje za poduzetništvo* 2 (2), 43-48.

Grizelj, M., Akrap, A., 2011: *Projekcije stanovništva Republike Hrvatske od 2010. do 2061.*, Državni zavod za statistiku, Zagreb.

Halamić, J, Miko, S. (ur.), 2009*: Geokemijski atlas Reublike Hrvatske*, Hrvatski geološki institut, Zagreb.

Hazl, V., Crnković Pozaić, S., Meštrović, B., Taylor, A., 2011: *Položaj žena na hrvatskom tržištu rada*, sažetak studije, WYG International, Zagreb.

Hughes, D., Borbély-Pecze, T. B., 2013: *Nezaposlenost mladih: kriza našeg okruženja*, Europska mreža politika cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja, Zagreb.

Ikić, D., Basioli, D., Pedišić, P., Mišulić, M., Jurin, M., Šare, I., 2015: Gospodarska kretanja Zadarske županije 31, Hrvatska gospodarska komora, Županijska komora Zadar, Zadar.

Ivić, P., 2014: Mogućnosti komplementarnoga održivog i uključivog gospodarskog razvitka Zadarske županije, u: Potencijali društveno-gospodarskog razvitka Zadarske županije (ur. Faričić, J.), Sveučilište u Zadru, Zadar, 96-104.

Jelušić, D., 2008: Odgovornost jedinica lokalne samouprave za naknadu štete nastale na nerazvrstanim cestama i javnim površinama, *Informator* 5698, 14-25.

Kasanko, M., Barredo, J. I., Lavalle, C., Sagris, V., 2005: Towards urban un-sustainability in Europe? An indicator-based analysis, u: *45th Congress of the European Regional Science Association: "Land Use and Water Management in a Sustainable Network Society", 23-27 August 2005, Amsterdam, The Netherlands*, European Regional Science Association, Amsterdam, 1-20.

824/1052

Katić, M., Masar, M., Matošić, M., Novak Penga, H., Oštarić, R., Radman, N., Senkić-Klapan, M., Ugrinić, Lj. (ur.), 2013: Knjižnice Zadarske županije: vodič, Društvo knjižničara Zadar, Zadar.

Kerovec, N., 2001: Poteškoće u zapošljavanju osoba starije dobi, Revija za socijalnu politiku 8 (3), 267-277.

Kevrić, V., 2014: Strateško planiranje u Zadarskoj županiji i pametna regionalna specijalizacija, u: Potencijali društveno-gospodarskog razvitka Zadarske županije (ur. Faričić, J.), Sveučilište u Zadru, Zadar, 106-115.

Kiš, J., Krunić, N., 2015: Bruto domaći proizvod za Republiku Hrvatsku, NKPJS – 2. razina i županije za razdoblje 2000. - 2012. (ESA 2010), Priopćenje 51/12.1.6, Državni zavod za statistiku, Zagreb.

Kiš, J., Sabljak, N., 2014: Bruto domaći proizvod za Republiku Hrvatsku, NKPJS – 2. Razina i županije u 2011., Priopćenje 51/12.1.2, Državni zavod za statistiku, Zagreb.

Klempić Bogadi, S., Podgorelec, S., 2009: Sociodemografske značajke i procesi u hrvatskim obalnim gradovima, *Geoadria* 14 (2), 221-247.

Knego, J., Rudež, Z., 2015: *Regionalni program uređenja i upravljanja morskim plažama Zadarske županije*,

Koisova, E., 2013: Slovak Republic in the context of disparity development, *Economics and Management* 18 (4), 666-673.

Koller-Trbović, N., Žižak, A., Jeđud, I., 2009: Nezaposlenost i socijalna isključenost mladih u Hrvatskoj : perspektiva nezaposlenih, *Kriminologija i socijalna integracija* 17 (2), 89-105.

Koščević, T., Avilov, M., 2011: *Socijalna skrb u 2009. i 2010.*, Statistička izvješća 1448, Državni zavod za statistiku, Zagreb.

Kožić, I., 2013: Kolika je sezonalnost turizma u Hrvatskoj?, *Ekonomski vjesnik* 2, 470-480.

Kožul, M., Ražnjević, D., 2015: *Turizam u primorskim gradovima i općinama u 2014.*, Statistička izvješća 1540, Državni zavod za zapošljavanje, Zagreb.

Krajnović, A., Strenja, A., Bosna, J., 2013: Model za razvoj brenda u industriji hrane i pića – primjer zadarskog likera Maraschino, *Oeconomica Jadertina* 1, 50-72.

Kubásek, M., Hřebíček, J., 2013: Crowdsource Approach for Mapping of Illegal Dumps in the Czech Republic, *International Journal of Spatial Data Infrastructures Research* 8, 144-157.

Ladbrook, D. A., 1988: Why are crime rates higher in urban than in rural areas? – Evidence from Japan, *Australian & New Zealand Journal of Criminology* 21 (2), 81-103.

Lajić, I., Klempić Bogadi, S., 2012: Migracijska komponenta u suvremenome demografskom razvoju Rijeke i priobalja Primorsko-goranske županije, *Migracijske i etničke teme* 28 (2), 165-187.

Lukić, A., 2012: *Mozaik izvan grada: tipologija ruralnih i urbaniziranih naselja Hrvatske*, Meridijani, Zagreb.

Magaš, D., 2013: *Geografija Hrvatske*, Sveučilište u Zadru, Odjel za geografiju i Meridijani, Zadar.

Magaš, D., 2014: Osnovne odrednice prometno-geografskoga i geostrateškoga značenja Zadarske regije, u: *Potencijali društveno-gospodarskog razvitka Zadarske županije* (ur. Faričić, J.), Sveučilište u Zadru, Zadar, 12-31.

Magaš, D., Faričić, J., 1999: Prirodno-geografska obilježja otoka Rave u Zadarskom arhipelagu, *Geoadria* 4, 33-60.

Magaš, D., Faričić, J., 2000: Geografske osnove razvitka otoka Ugljana, *Geoadria* 5, 49-92.

Magaš, D., Faričić, J., 2002: Problemi suvremene socio-geografske preobrazbe otoka Oliba, *Geoadria* 7 (2), 35-62.

Magaš, D., Faričić, J., Surić, M., 1999: Prirodno-geografska obilježja otoka Premude u Zadarskom arhipelagu, *Geoadria* 4, 61-88.

Malenica, Z., 2011: Siromaštvo u Hrvatskoj (1990-2010), *Politička misao* 48 (3), 65-81.

Mamut, M., 2010a: Geoekološki i turistički potencijal krajolika otoka Ugljana, *Socijalna ekologija Zagreb* 19 (3), 247-271.

Mamut, M., 2010b: Primjena metode relativnog vrednovanja reljefa na primjeru otoka Rave (Hrvatska), *Naše more* 57 (5-6), 260-271.

Marušić, L., 2014: Transfer znanja i tehnologija kao jedna od temeljnih zadaća modernoga sveučilišta – primjer Sveučilišta u Zadru, u: *Potencijali društveno-gospodarskog razvitka Zadarske županije* (ur. Faričić, J.), Sveučilište u Zadru, Zadar, 124-129.

McKeown, R., Hopkins, C. A., Rizzi, R., Chrystalbridge, M., 2006: *Education for Sustainable Development Toolkit*, UNESCO, Pariz.

Mihevc, Z., 2015: Brendiranje gradova kao ekonomska nužnost, *Tehnički glasnik* 9 (2), 198-201.

Miočić, D., 2016a: *Izvješće o provođenju programa „Kabinet za ranu intervenciju" za 2014. godinu*, Caritas Zadarske nadbiskupije, Zadar.

Miočić, D., 2016b: *Izvješće o provođenju programa „Kabinet za ranu intervenciju" za 2015. godinu*, Caritas Zadarske nadbiskupije, Zadar.

824 /1078

Nadrljanski, Đ., 2006: Informatička pismenost i informatizacija obrazovanja, *Informatologija* 39, 262-266.

Nejašmić, I., 2005: *Demogeografija: stanovništvo u prostornim odnosima i procesima*, Školska knjiga, Zagreb.

Njegač, D., Toskić, A., Nejašmić, I., 2010: Landscape Diversity of the Rural-urban Fringe of Zagreb, u: *The Permanent European Conference for the Study of the Rural Landscape, 24th Session: Living in Landscapes: Knowledge, Practice, Imagination*, University of Latvia, Riga.

Oliva, E., Paliaga, M., 2012: Research of influence of autochtonous regional products on regional brand – example of the Istrian Region, *Ekonomska misao i praksa* 21 (1), 363-380.

Opačić, V. T., 2009: Recent Characteristics of the Second Home Phenomenon in the Croatian Littoral, *Hrvatski geografski glasnik* 71 (1), 33-64.

Osberg, L., Xu, K., 2008: How Should We Measure Poverty in a Changing World? Methodological Issues and Chinese Case Study, *Review of Development Economics* 12 (2), 419–441.

Peći Marčetić, V., 2014: *Pokretne knjižnice u Hrvatskoj: poticaj osnivanju bibliobusne službe u Gradskoj knjižnici i čitaonici Požega*, diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski faultet, Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti, Zagreb.

Pejdo, A., 2012: *Razvoj prometnog sustava Zadarske županije u kontekstu litoralizacije Hrvatske*, Sveučilište u Zadru, Zadar.

Pejdo, A., Ikić, D., 2014: Razvoj prometne infrastrukture Zadarske županije u okvirima hrvatskog i europskog prometnog sustava, u: *Potencijali društveno-gospodarskog razvitka Zadarske županije* (ur. Faričić, J.), Sveučilište u Zadru, Zadar, 84-96.

Perica, E., Cerjak, M., Mikuš, O., 2010: Mogućnosti i potencijalne prijetnje hrvatskom maslinarstvu u Europskoj uniji, *Pomologia Croatia* 16 (3-4), 73-88.

Perišić, A., Wagner, V., 2015: Development index: analysis of the basic instrument of Croatian regional policy, *Financial Theory and Practice* 39 (2), 205-236.

Perović, S., Kutrović Folić, N., 2012: Braunfild regeneracija - imperativ za održivi urbani razvoj, *Građevinar* 64 (5), 373-383.

Poljanac, M., Radoš, D., Švedek, I., 2015: *Program zaštite zraka, ozonskog sloja, ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe klimatskim promjenama za područje Grada Zadra*, Grad Zadar, Zadar.

Poljičanin, T., Benjak, T. (ur.), 2015: *Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2014. godinu*, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Zagreb.

827/1978

Radeljak, P., 2014: *Metoda scenarija u prostornom planiranju: primjer Južnoga hrvatskoga primorja*, disertacija, Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet, Geografski odsjek, Zagreb.

Rašić Bakarić, I., Bačić, K., Božić, Lj., 2015: *Mapiranje kreativnih i kulturnih industrija u Republici Hrvatskoj*, studija, Ekonomski institut, Zagreb.

Ravetz, J., Fertner, C., Sick Nielsen, T., 2013: The Dynamics of Peri-Urbanization, u: *Periurban futures: Scenarios and models for land use change in Europe* (ur. Nilsson, K., Pauleit, S., Bell, S., Aalbers, C., Sick Nielsen, T.), Springer, Heidelberg.

Rephann, T. J., 1999: Links between rural development and crime, *Papers in Regional Science* 78 (4), 365-386.

Resnik, D. B., 2010: Urban Sprawl, Smart Growth, and Deliberative Democracy, *American Journal of Public Health* 100 (10), 1852-1856.

Rešetar, V., Dekanić, D., 2014: *Promet u mirovanju i prometno redarstvo*, Tkanica d.o.o., Proventus Natura d.o.o., Zagreb, Cerna.

Rodrigue, J-P., Comtois, C., Slack, B., 2006: *The Geography of Transport Systems*, Routledge, London.

Rogoznica, 2014

Ruppert, K., Schaffer, F., Maier, J., Paesler, R., 1981: *Socijalna geografija*, Školska knjiga, Zagreb.

Säynäjoki, E., Heinonen, J., Junnila, S., 2013: Urban density and local sustainability – a case study in Finland, u: *19th annual Pacific Rim Real Estate Society Conference Melbourne, Australia, January 13-16, 2013*, Pacific Rim Real Estate Society, Melbourne.

Šorgić, B., Botinčan, B., Kušan, V., Berta, A., Šćulac, T., Antunović, B., Borić, B., Kljaković-Gašpić, F., Maslać, M., Popijač, A., Peternel, H., Rapić, S., Klaić-Jančijev, D., Bukovec, D., Kušan, U., Pilaš, I., Burić, M., 2013: *Izvješće o stanju okoliša Zadarske županije*, Zadarska županija, Zadar.

Tekić, I., 2013: *Prostorne promjene nastale pošumljavanjem alepskim borom na širem šibenskom području*, diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet, Geografski odsjek, Zagreb.

Tomić-Koludrović, I., Tonković, Ž., Zdravković, Ž., 2014: *Zadarska riva kao prostor urbanosti*, Sveučilište u Zadru, Zadar.

Tonković, Ž., 2011: Razvojne politike i njihovi nositelji: primjer Zadra, u: Okrugli stol: *Akteri društvenih promjena u prostoru. Transformacija prostora i kvalitete života u Hrvatskoj*, Institut za društvena istraživanja, Zagreb, 14. 12. 2011.

Tonković, Ž., 2015: Trgovački centri i promjene u gradskoj jezgri: slučaj Zadra, *Sociologija i prostor* 53 (1), 3-20.

Urban audit, http://goo.gl/txerV6 (19.10.2015.)

Van de Kaa, D. J., 1987: Europe's Second Demographic Transition, *Population Bulletin* 42 (1), 1-59.

Vlakić, M., 2015: Poduzetnički inkubator mijenja ime u Inovativni Zadar i zastupat će i strane tvrtke, http://www.zadarskilist.hr/clanci/30012015/poduzetnicki-inkubator-mijenja-ime-u--inovativni--zadar-i-zastupat--ce-i-strane--tvrtke (17.3.2016.)

Vresk, M., 2002: *Grad i urbanizacija: Osnove urbane geografije*, Zagreb, Školska knjiga.

Vrtiprah, V., 2006: Kulturni resursi kao činitelj turističke ponude u 21. stoljeću, *Ekonomska misao i praksa* 15 (2), 279-296.

Vuksan, M., 2015: Prvi ozbiljni korak u sanaciji odlagališta deponija u Diklu: Čistoća dobila 2 mil. dolara od Svjetske banke, http://www.zadarski.hr/teme/clanak/id/5436/prvi-ozbiljni-korak-u-sanaciji-deponija-u-diklu-cistoca-dobila-2-mil-dolara-od-svjetske-banke (26.1.2016.).

Wertheimer-Baletić, A., 1999: *Stanovništvo i razvoj*, MATE, Zagreb.

Wertheimer-Baletić, A., 2013: Demografska posttranzicijska etapa u zapadnoj Europi – obilježja i čimbenici (razdoblje 1960. – 2010. godine), *Rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Razred za društvene znanosti* 516, 121-152.

Zelenko, I., 2013: Predstavljen Atlas vjetra Zadarske županije, http://www.vjetroelektrane.com/hrvatska-i-regija/1365-predstavljen-atlas-vjetra-zadarske-zupanije (16.10.2015.)

827/1052

IZVORI PODATAKA

Baltazar, *Kakvoća mora*, http://baltazar.izor.hr/plazepub/kakvoca_detalji10 (22.01.2016.)

Brkić, V., 2011a: Amić: *Tjeraju nas s naše zemlje!*, http://www.zadarskilist.hr/clanci/17092011/amic-tjeraju-nas-s-nase-zemlje (25.1.2016.)

Brkić, V., 2011b: *Romi napustili Zemunik i doselili u Sukošan*, http://www.zadarskilist.hr/clanci/27042011/romi-napustili-zemunik--i-doselili-u-sukosan (25.1.2016.)

Broj studenata na visokim učilištima od 2008./09. do 2013./14. godine., Agencija za znanost i visoko obrazovanje, https://www.azvo.hr/hr/visoko-obrazovanje/statistike/44-statistike/689-broj-studenata-na-visokim-uilitima-za-0910-i-1011-godinu (6.10.2015.)

Centar za socijalnu skrb Zadar, Socijalne usluge, http://www.czss-zadar.hr/djelatnosti/socijalne-usluge (12.10.2015.)

Cindrić, K., Gajić-Čapka, M., Pandžić, K., Zaninović, K., 2013: Opažene klimatske promjene u Hrvatskoj, u: *Šesto nacionalno izvješće Republike Hrvatske prema Okvirnoj konvenciji Ujedinjenih naroda o promjeni klime (UNFCCC)*, Državni hidrometeorološki zavod, Zagreb.

Cjenik usluga u zračnom prometu, Zračna luka Zadar d.o.o., 2015.

Copernicus Land Monitoring Services, EU-DEM 45000-25000, http://land.copernicus.eu/insitu/eu-dem-derived-products/eu-dem (10.11.2015.)

Cromaris, O nama, http://www.cromaris.hr/o-nama-s18 (6.11.2015.)

Dolasci i noćenja turista u 2014., *Priopćenje LI/4.3.2.*, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2015.

Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe, NN 107/07.

EEA, 2012: *Urban adaptation to climate change in Europe: Challenges and opportunities for cities together with supportive national and European policies*, EEA Report 2/2012, European Environment Agency, Kopenhagen.

e-Pravosuđe, Pravosudna tijela Republike Hrvatske, http://sudovi.pravosudje.hr (12.11.2015.)

Europa 2020: A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth, Europska komisija, Bruxelles, 2010.

Stranica Prijave 827

Europski poslovni registar, http://www.eupr.hr/zavod-za-prostorno-uredenje-zadarske-zupanije/s55671.html (16.3.2016.)

Eurostat (a), *GDP and main components (output, expenditure and income)*, http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/nama_10_gdp (27.1.2016.)

Eurostat (a), http://ec.europa.eu/eurostat (19.11.2015.)

Eurostat (b), *GDP per capita - annual Data*, http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/nama_aux_gph (27.1.2016.)

Eurostat (b), Glossary: Unemployment, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Unemployment (19.11.2015.)

FINA (a), Poslovnice, http://www.fina.hr/Default.aspx?sec=914 (12.11.2015.)

FINA (b), Financijski rezultati poslovanja poduzetnika sa sjedištem na području velikog urbanog područja Zadra, http://www.fina.hr/Default.aspx?art=11705 (1.12.2015.)

Fond za ulaganje u znanost i inovacije (SIIF) – O nama, http://siif2.com/siif/o-nama/ (29.10.2015.)

G&V Line ladera brodske linije, http://gv-zadar.hr/brodske-linije (20.1.2016.).

Geofabrik open street map, http://www.openstreetmap.de/karte.html (9.11.2015.)

Glavni plan razvoja turizma Zadarske županije 2013.-2023. [GPRTZŽ], Zadra Nova, Sveučilište u Zadru, Zadar, 2013.

Glavni plan razvoja turizma Zadarske županije 2013.-2023. [GPRTZŽ], Zadra Nova, Sveučilište u Zadru, Zadar, 2013.

Godišnje izvješće o radu stacionarne zdravstvene ustanove (2015)

Godišnje statističko izvješće o domovima i korisnicima socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj u 2013. godini, Ministarstvo socijalne politike i mladih Republike Hrvatske, Uprava za provedbu socijalne politike, organizaciju i nadzor ustanova, Zagreb, 2014.

Gospodarska kretanja Zadarske županije, br. 24, Hrvatska gospodarska komora – Županijska komora Zadar, Zadar, 2011.

Grad Nin, http://www.nin.hr/hr/bastina (11.10.2015.).

Grad Zadar, 2016

Gradska knjižnica Zadar, Knjiga u điru - bibliobus Gradske knjižnice Zadar, http://www.gkzd.hr/?q=hr/bibliobus (25.11.2015.)

Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti [HAKOM], http://bbzone.hakom.hr (10.10.2015.)

HEP, 2012, 2013

Hrvatska obrtnička komora – trgovačka društva i obrti, http://www.hok.hr/statistika/trgovacka_drustva_i_obrti (11.1.2016.)

Hrvatska mreža za ruralni razvoj [HMRR], Što je LAG?, http://www.hmrr.hr/hr/leader/sto-je-lag (6.11.2015.)

Hrvatska vatrogasna zajednica [HVZ], http://www.hvz.hr/clanovi/lokacija/zadarska-zupanija (4.10.2015.)

Hrvatske ceste d.o.o., Županijska uprava za ceste Zadar, http://www.zuc-zadar.hr (12.10.2015.)

Hrvatski centar za razminiranje, www.hcr.hr (12.10.2015.)

Hrvatski nacionalni portal Registra onečišćavanja okoliša, http://hnproo.azo.hr/FacilityLevels.aspx (12.10.2015.)

HTZ, 2014: ADAC Zadar – godišnji susret predstavnika ADAC-a, *HTZ glasnik* 49, 110-110.

HZJZ, 2015: *Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2014. godinu* (ur. Poljičanin, T., Benjak, T.), Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Zagreb.

HŽ Putnički prijevoz, Vozni red, http://www.hzpp.hr/voznired (16.2.2016.)

Ikić, D., Basioli, D., Pedišić, P., Mišulić, M., Jurin, M., Šare, I., 2015: *Gospodarska kretanja Zadarske županije 31*, Hrvatska gospodarska komora, Županijska komora Zadar, Zadar.

INOVAcija, O nama, http://www.inovacija-zadar.hr/o-nama (24.11.2015.)

Inovativni Zadar – O nama, http://inzad.hr/o-nama-1/ (2.10.2015.)

Invest in Zadar County, Poduzetničke zone, http://www.investinzadar-croatia.com/poduzetnicke-zone (23.11.2015.)

IPA-Maraska, O projektu, http://ipa-marasca.com/o_projektu.php (16.11.2015.)

Izvješća hrvatskih muzeja 2014., Zadarska županija, http://mdc.hr/hr/mdc/publikacije/izvjesca-muzeja/arhiva-izvjesca-muzeja/izvjesca-muzeja-2014 (23.12.2015.)

Izvješće DORH-a za 2014. godinu, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, Zagreb, 2015.

Izvješće o kakvoći mora na morskim plažama Zadarske županije u 2014. godini, Zavod za javno zdravstvo Zadar, Služba za zdravstvenu ekologiju, Zadar, 2014.

Izvješće o obavljenoj reviziji – osnivanje i ulaganja u opremanje i razvoj poduzetničkih zona na području Zadarske županije, Državni ured za reviziju – Područni ured Zadar, Zadar, 2014.

Izvješće o provedbi Plana gospodarenja otpadom Zadarske županije za 2013. godinu, Zadarska županija, 2014.

Izvješće o provedbi Plana gospodarenja otpadom Zadarske županije za 2014. godinu, Zadarska županija, Zadar, 2015.

Izvješće o radu Policijske uprave Zadarske 2009., 2010., 2014., 2015., 2016.

Izvješće o stanju neusklađenih odlagališta, 2016

Izvješće o stanju okoliša u Zadarskoj županiji [ISOZŽ], OIKON d.o.o. institut za primijenjenu ekologiju, Zagreb, 2013.

Izvješće o stanju prostora Republike Hrvatske 2008.-2012. [ISPRH], Ministarstvo graditeljstva i prostornoga uređenja Republike Hrvatske, Zavod za prostorno planiranje, Zagreb, 2013.

Jadrolinija, Red plovidbe, http://www.jadrolinija.hr/red-plovidbe/lokalne-linije-01-01---28-05-2015-28-09---31-12-2015- (26.11.2015.)

Javne zelene površine u 2008., Priopćenje 6.1.13., Državni zavod za statistiku, 2009.

Kiš, J., Krunić, N., 2015: Bruto domaći proizvod za Republiku Hrvatsku, NKPJS – 2. razina i županije za razdoblje 2000. - 2012. (ESA 2010), *Priopćenje* 51/12.1.6, Državni zavod za statistiku, Zagreb

Koncertni ured Zadar [KUZD], O nama, http://www.kuzd.hr/hr/pages/?id=1 (25.11.2015)

Kultura i umjetnost u 2013., Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2015.

Liburnija-Zadar.hr, Prikaz mreže gradskih linija, http://www.liburnija-zadar.hr/karta/index.php# (4.11.2015.)

Lučka uprava Zadar, http://www.port-authority-zadar.hr (12.10.2015.)

Lučka uprava Zadar, http://www.port-authority-zadar.hr (12.10.2015.)

Ljetni plovidbeni red 2016. - Linija 9401 Olib - Silba - Premuda – Zadar, Miatrade, http://www.miatours.hr/plovidbeni-red/novo-2016/ljetni (6.2.2016.)

Metodološka objašnjenja: Bruto domaći proizvod Republike Hrvatske, izračun u tekućim i stalnim cijenama, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2013, www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2013/12-01-03_01_2013h_met.docx (27.1.2016.)

Ministarstvo gospodarstva, Energija u Hrvatskoj 2013.: Godišnji energetski pregled, http://www.mingo.hr/public/energetika/EnergijauRH2013.pdf (8.2.2016.)

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Kulturne djelatnosti, http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=5 (25.11.2015.)

Ministarstvo poljoprivrede, 2014

Ministarstvo socijalne politike i mladih Republike Hrvatske, Služba za mlade, http://www.mspm.hr/djelokrug_aktivnosti/mladi/sluzba_za_mlade (3.11.2015.)

Ministarstvo unutarnjih poslova [MUP] (b), Maloljetnička delinkvencija, http://www.mup.hr/1167.aspx (21.12.2015.)

Ministarstvo unutarnjih poslova [MUP], 2015a: *Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2014. godini*, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Služba za strateško planiranje, analitiku i razvoj, Zagreb.

Ministarstvo unutarnjih poslova [MUP], 2015a: *Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2015. godini*, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Služba za strateško planiranje, analitiku i razvoj, Zagreb.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Popis dječjih vrtića, http://www.mzos.hr/dbApp/pregled.aspx?appName=Vrtici (14.10.2015.)

MISportal, Hrvatski centar za razminiranje, https://misportal.hcr.hr/HCRweb/faces/simple/Map.jspx (31.12.2014.)

Mreža osnovnih škola – Škole bez prostornih prepreka, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Zagreb, 2016.

Nacionalna lista pokazatelja za turizam – nacrt, Agencija za zaštitu okoliša, Zagreb, 2008.

Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine (2007)

Naselja i stanovništvo Republike Hrvatske 1857.-2001., Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, http://www.dzs.hr/Hrv/DBHomepages/Naselja%20i%20stanovnistvo%20Republike%20Hrvatske/Naselja%20i%20stanovnistvo%20Republike%20Hrvatske.htm (6.10.2015.)

Sveučilište u Zadru, http://www.unizd.hr (13.10.2015.)

Tablice mortaliteta Republike Hrvatske od 2010. do 2012., Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2014.

Natura 2000, http://natura2000.dzzp.hr/natura/ (15.10.2015.)

Natura Jadera (a), http://natura-jadera.com/karte/karta-zasticena.html (15.10.2015.)

Natura Jadera (b), http://natura-jadera.com/zasticena-podrucja/ZnacajniKrajobrazi/Osljak.html (15.10.2015.)

Natura Jadera (c), http://natura-jadera.com/zasticena-podrucja/SpomeniciPrirode/ZeleniHrast.html (15.10.2015.)

Natura Jadera (d), http://natura-jadera.com/zasticena-podrucja/SpomeniciPrirode/ZeleniHrast.html (15.10.2015.)

Natura Jadera (e), http://natura-jadera.com/zasticena-podrucja/LokalitetiUPripremiZaProglasenje/SilbanskiGrebeni.html (15.10.2015.)

Nextbike, Nextbike i partneri: Lideri održive mobilnosti u Jugoistočnoj Europi!, http://www.udruga-gradova.hr/wordpress/wp-content/uploads/2015/10/Bed-Bike-%C5%A0ibenik.pdf (5.11.2015.)

Nin – kalendar događanja, http://www.nin.hr/hr/vodic/kalendar-dogadjanja=misec8 (25.11.2015.)

Nova definicija MSP-a – Vodič za korisnike, Europska komisija, 2005.

Nacionalni program razvoja socijalnog turizma [NPRST], Ministarstvo turizma, Zagreb, 2014.

Obala i lučice, Parking, http://www.oil.hr/parking.php (22.12.2015.)

Odluka o osnovici za izračun iznosa zajamčene minimalne naknade, Vlada Republike Hrvatske, Zagreb, 2014.

Odvodnja d.o.o. Zadar, http://www.odvodnja.hr (16.10.2015.)

Okvir za izradu Strategije niskougljičnog razvoja Republike Hrvatske – sažetak, Ministarstvo zaštite okoliša i prirode Republike Hrvatske, Zagreb, 2013,

Općina Poličnik, Dopisi Općine Poličnik Vladinom Uredu za nacionalne manjine, http://www.opcina-policnik.hr/images/dokumenti/demant2012/2..pdf (25.1.2016.)

Plan gospodarenja otpadom Grada Zadra, Grad Zadar, Zagreb, 2011.

Plan gospodarenja otpadom općine Kali za razdoblje od 2014. do 2019. godine, 2014., Općina Kali, 2014.

Plan gospodarenja otpadom Zadarske županije, Zadarska županija, 2009.

Plan implementacije Garancije za mlade, Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, Zagreb, 2014.

Plan zaštite i spašavanja za Šibensko-kninsku županiju, DLS d.o.o. Rijeka, 2013.

Plan navodnjavanja za područje Zadarske županije, Sveučilište u Zagrebu, Agronomski fakultet, Zagreb, 2006.

Popis poljoprivrede 2003. godine, Državni zavod za statistiku, Zagreb, www.dzs.hr.

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. godine, Državni zavod za statistiku, Zagreb, www.dzs.hr.

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, Državni zavod za statistiku, Zagreb, www.dzs.hr.

Popis tvrtki upisanih u Očevidnik pravnih i fizičkih osoba koje se bave djelatnošću prijevoza otpada prema Zakonu o otpadu, Agencija za zaštitu okoliša, 2014.

Popis tvrtki upisanih u Očevidnik pravnih i fizičkih osoba koje se bave djelatnošću prijevoza otpada prema Zakonu o otpadu, Agencija za zaštitu okoliša, 2014.

Popis tvrtki upisanih u Očevidnik pravnih i fizičkih osoba koje se bave djelatnošću prijevoza otpada prema Zakonu o otpadu, Agencija za zaštitu okoliša, 2014.

Pravilnik o javnoj turističkoj infrastrukturi, Ministarstvo turizma, Zagreb, 2009.

Pravilnik o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjenom pokretljivosti, Ministarstvo graditeljstva i prostornoga uređenja Republike Hrvatske, NN 61/07.

Pravilnik o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Zagreb, 2015.

Preporuke za obrazovnu upisnu politiku i politiku stipendiranja, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Zagreb, 2015.

Procjena ugroženosti stanovništva, materijalnih i kulturnih dobara te okoliša od katastrofa i velikih nesreća – Zadarska županija, DLS d.o.o. Rijeka, 2011.

Procjena ugroženosti stanovništva, materijalnih i kulturnih dobara te okoliša opasnosti, nastanka i posljedica velikih nesreća i katastrofa - Zadarska županija, DLS d.o.o. Rijeka, 2015.

Procjena ugroženosti za Posedarje, 2015

Program građenja i održavanja javnih cesta za razdoblje od 2013. do 2016. godine, Vlada Republike Hrvatske, Zagreb, 2013.

Program javnih potreba u sportu Grada Zadra za 2015. godinu, Gradsko vijeće Grada Zadra, Zadar, 2014, http://www.szgz.hr/wp-content/uploads/2015/05/Javne-potrebe-u-sportu-program-2015.pdf (2.2.2016.)

Program potreba Upravnog odjela za socijalnu skrb i zdravstvo Grada Zadra za 2015. godinu, Grad Zadar, 2014.

Program rada TZ Zadarske županije za 2016. godinu, TZ Zadarske županije, Zadar, 2015, http://www.zadar.hr/wp-content/uploads/2015/03/t4_prijedlog-programa-rada-tz-zadarske-zupanije-2016.pdf

Program socijalne skrbi 2013.-2015., Grad Zadar, 2014.

Program zaštite zraka, ozonskog sloja, ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe klimatskim promjenama za područje Grada Zadra, Ekonerg d.o.o., Zagreb, 2015.

Program zaštite zraka, ozonskog sloja, ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe na klimatske promjene Grada Zadra, Grad Zadar, Zagreb, 2015.

Projekt Poticanje energetske efikasnosti u Hrvatskoj – O projektu, http://www.enu.fzoeu.hr/o-projektu (3.2.2016.)

Prostorni plan uređenja Općine Kali, Općina Kali, 2014.

Prostorni plan uređenja općine Kukljica, Zavod za prostorno planiranje, Zadar, 2008.

Prostorni plan uređenja općine Preko, Općina Preko, 2012.

Prostorni plan Zadarske županije [PPZŽ], Zavod za prostorno planiranje Zadarske županije, Zadar, 2006.

Prostorni plan Zadarske županije, Zavod za prostorno planiranje Zadarske županije, 2014.

Provedbeni plan obrane od poplava branjenog područja, Sektor F – južni Jadran, Branjeno područje 26: Područje maloga sliva Zrmanja - Zadarsko primorje, Hrvatske vode, 2014.

PRPZZŽ, 2010

PU Zadarska, Policijske postaje, http://zadarska.policija.hr/MainPu.aspx?id=1414 (12.11.2015.)

R&D expenditure just over 2 % of GDP in the EU28 in 2013: First estimates of Research & Development in 2013, NewsRelease 174, Eurostat, 2014.

Registar kulturnih dobara, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=6212 (4.11.2015.)

Registar muzeja, galerija i zbirki u RH, Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb, www.mdc.hr (12.10.2015.)

Registar onečišćavanja okoliša, Agencija za zaštitu okoliša Republike Hrvatske, http://roo-preglednik.azo.hr/Default.aspx (12.10.2015.)

Registar onečišćavanja okoliša, Agencija za zaštitu okoliša Republike Hrvatske, http://roo-preglednik.azo.hr/Default.aspx (12.10.2015.)

Registar onečišćavanja okoliša, http://roo-preglednik.azo.hr/Default.aspx (12.10.2015.)

Registar projekata i postrojenja za korištenje obnovljivih izvora energije i kogeneracije te povlaštenih proizvođača (OIEKPP), http://oie-aplikacije.mingo.hr/pregledi (12.10.2015.)

Registar udruga u Republici Hrvatskoj, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, https://registri.uprava.hr/#!udruge (15.3.2016.)

Smjernice za izradu strategija razvoja urbanih područja, praćenje njihove provedbe i vrednovanje, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije Republike Hrvatske, Zagreb, 2015.

Smjernice za izradu strategije razvoja urbanih područja, praćenje njihove provedbe i vrednovanje, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske Unije, Zagreb, 2015.

Smjernice za izradu županijskih razvojnih strategija, praćenje i vrednovanje njihove provedbe, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije Republike Hrvatske, Zagreb, 2015.

Socijalni plan Zadarske županije, Savjet za socijalnu skrb Zadarske županije, Zadar, 2015.

Srednjoškolski đački dom u Zadru, http://dom-srednjoskolski-zd.skole.hr (14.10.2015.)

Strategija razvoja ljudskih potencijala Zadarske županije [SRLJP], Zadarska županija, 2011.

Strategija prostornog razvoja Republike Hrvatske, Nacrt konačnog prijedloga [SPRRH], Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja Republike Hrvatske, Hrvatski zavod za prostorni razvoj, Zagreb, 2015.

Strategija razvoja društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2015. do 2020. godine [SRDPRH], Ministarstvo rada i mirovinskog sustava Republike Hrvatske, Zagreb, 2015.

Strategija razvoja Grada Zadra 2013.-2020. [SRGZ], Grad Zadar, Razvojna agencija Zadarske županije ZADRA d.o.o., Zadar, 2013.

Strategija razvoja kulturnog turizma „Od turizma i kulture do kulturnog turizma" [SRKT], Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, Zagreb, 2003.

Strategija razvoja ljudskih potencijala Zadarske županije 2014.-2020., Zadarska županija, Zadar, 2015.

Strategija razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj 2013.-2020. [SRPRH], Ministarstvo poduzetništva i obrta Republike Hrvatske, Zagreb, 2013.

Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine, Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo turizma, 2013.

Strateške odrednice za razvoj zelenog gospodarstva: Zeleni razvoj Hrvatske, Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva Republike Hrvatske, Zagreb, 2011.

Studija o utjecaju na okoliš rekonstrukcije i dogradnje Zračne luke Zadar [SUORDZLZ], Dvocut ECRO, Zagreb, 2014, http://www.mzoip.hr/doc/studija_o_utjecaju_na_okolis_51.pdf (12.2.2016.)

UN (1995: 57)

Upisna područja osnovnih škola Republike Hrvatske, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, 2011.

Upisnik poljoprivrednih gospodarstava, Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju Republike Hrvatske, http://www.apprrr.hr/upisnik-poljoprivrednih-gospodarstava-1149.aspx (9.11.2015.)

Uredba o indeksu razvijenosti, Vlada Republike Hrvatske, Zagreb, 2010.

Ustav Republike Hrvatske, NN 85/10.

ViaMichelin, www.viamichelin.com (12.10.2015.)

Vodoopskrbni plan Zadarske županije, Zadarska županija, 2008.

Vodovod d.o.o. Zadar, http://www.vodovod-zadar.hr (12.10.2015.)

Vojna imovina, http://vojnaimovina.milimap.com/ (11.10.2015.)

Vrijednosti indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti 2010., Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije Republike Hrvatske, Zagreb, 2010.

Vrijednosti indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti 2013., Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije Republike Hrvatske, Zagreb, 2013.

Wheelmap – servis za pronalazak mjesta dostupnih za prilaz kolicima za invalide, http://wheelmap.org/map#/?zoom=14 (2. 2. 2016.)

Zadar 2020: It's time, Grad Zadar, Zadar, 2015

Zadar Airport, 2016

Zadarski Internet Portal [ZIP], Kategorija: zdravstvo, http://www.ezadar.hr/vodic/zdravstvo (12.10.2015.)

Zadarski Internet Portal, Kategorija: zdravstvo, http://www.ezadar.hr/vodic/zdravstvo (12.10.2015.)

Zadra Nova, O nama, http://www.zadra.hr/o-nama (6.11.2015.)

Zajednica Talijana Zadar, O nama, http://www.comunitaitalianizara.eu/o-nama (25.1.2016.)

Zakon o energetskoj učinkovitosti, NN 127/14.

Zakon o gradnji, NN 153/13.

Zakon o komunalnom gospodarstvu, NN 36/15

Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, NN 19/13

Zakon o obrazovanju odraslih, NN 24/10.

Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, NN 152/14.

Zakon o održivom gospodarenju otpadom, NN 94/13

Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju, NN 94/13.

Zakon o prostornom uređenju, NN 153/13.

Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske, NN 147/14.

Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske, NN 153/09.

Zakon o socijalnoj skrbi, NN 99/15.

Zakon o šumama, NN 94/14

Zakon o tržištu električne energije, NN 102/15

Zakon o unapređenju poduzetničke infrastrukture, NN 41/14

Zakon o zaštiti zraka, NN 47/14

Zakon o zdravstvenoj zaštiti, NN 154/14.

Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN 60/15.

Zakon o zračnim lukama, NN 78/15.

Zakonu o najmu stanova, NN 22/06

Zaninović, K. (ur.), 2008: *Klimatski atlas Hrvatske*, Državni hidrometeorološki zavod, Zagreb.

Zdravstveno-statistički ljetopis Zadarske županije za 2014. godinu [ZSLJZŽ], Zavod za javno zdravstvo Zadar, Zadar, 2015.

Županijska razvojna strategija Splitsko-dalmatinske županije 2011.-2013., Splitsko-dalmatinska županija, Split, 2011.

Županijska razvojna strategija Zadarske županije 2011.-2013., Zadarska županija, Razvojna agencija Zadarske županije – Zadra, Zadar, 2011.

NEPUBLICIRANI IZVORI PODATAKA

Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, 2016

Državni ured za turizam Zadarske županije, 2016

Državni zavod za statistiku, Republika Hrvatska, Zagreb, 2015.

Elektra Zadar, 2015, 2016

EVN, 2015, 2016

Faričić, J., 2015: *Definiranje urbanog područja Zadra*, Zadar.

FINA, 2015b,

FZOEU, 2016

HRšume, 2016

HZPP, 2016

HZZ PU Zadar, 2015

HŽ infrastruktura, 2016

Hrvatske agencije za malo gospodarstvo, inovacije i investicije, 2016

Hrvatske željeznice, 2015

CzSS Zadar, 2015

Centar za socijalnu skrb, 2016

Eurostat, 2012

Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, 2015

Hrvatski zavod za zapošljavanje, Područni ured Zadar [HZZ PU Zadar], 2015

LAG Bura, 2016

LAG Laura, 2016

Ministarstvo poljoprivrede, Uprava ribarstva, 2016.

Njuškalo, 2016.

Općina Bibinje, 2016

Općina Kali, 2016

PRILOZI

Popis slika

Sl. 1. Hispometrijska karta urbanog područja Zadar
Sl. 2. Klimadijagram meteorološke postaje Zadar za razdoblje 1971.-2000. godine
Sl. 3. Broj stanovnika po JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine
Sl. 4. Prostorni razmještaj naselja prema demografskoj veličini u UP-u Zadru 2011. godine
Sl. 5. Gustoća naseljenosti po JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine
Sl. 6. Prostorni razmještaj stanovništva po naseljima UP-a Zadra 2011. godine
Sl. 7. Gustoća naseljenosti po naseljima UP-a Zadra 2011. godine
Sl. 8 Prirodna promjena u JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine
Sl. 9 Usporedba općeg kretanja stanovništva UP-a Zadra, Zadarske županije i Republike Hrvatske u razdoblju 1948.-2011. godine
Sl. 10. Grafički prikaz općeg kretanja stanovništva po JLS-ima UP-a Zadra (bez Grada Zadra) 1948.-2011. godine
Sl. 11. Opće kretanje stanovništva naselja Grada Zadra po zonama u razdoblju 1948.-2011. godine
Sl. 12. Kretanje broja stanovnika u Gradovima i naseljima Zadru i Šibeniku od 1900. godine
Sl. 13. Tipologija općeg kretanja stanovništva po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2011.-2014. godine
Sl. 14. Koeficijent feminiteta stanovništva starog 20-39 godina po JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine
Sl. 15. Koeficijent feminiteta izdvojenih prostornih cjelina Grada Zadra 2011. godine
Sl. 16. Dobno-spolni sastav stanovništva UP-a Zadra 2001. i 2011. godine
Sl. 17. Dobno-spolni sastav stanovništva po zonama UP-a Zadra 2011. godine
Sl. 18. Indeks starosti po JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine
Sl. 19 Dobno-spolna struktura stanovništva grada Zadra, prigradskih kopnenih te otočnih naselja Grada Zadra 2011. godine
Sl. 20. Indeks starosti izdvojenih prostornih cjelina Grada Zadra 2011. godine
Sl. 21. Udio stanovništva starijeg od 65 godina po JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine
Sl. 22. Osobe s teškoćama u obavljanju svakodnevnih aktivnosti u UP-u Zadru 2011. godine
Sl. 23. Kretanje očekivanog trajanja života u Zadarskoj županiji u razdoblju 2003.-2015. godine
Sl. 24. Projekcija općeg kretanja stanovništva Grada Zadra i zona UP-a Zadra do 2021. godine
Sl. 25. Projekcija promjene ukupnog broja stanovnika po JLS-ima UP-a Zadra između 2011. i 2021. godine
Sl. 26. Projekcija dobno-spolnog sastava stanovništva UP-a Zadra 2021. u odnosu na 2011. godinu
Sl. 27. Etničke manjine u UP-u Zadru 2011. godine (u %)
Sl. 28. Promjene u broju pripadnika najvećih etničkih skupina u UP-u Zadru u razdoblju 1991.-2011. godine
Sl. 29. Naselja UP-a Zadra prema centralitetu 2012. godine
Sl. 30. Godišnja zauzetost kreveta u bolnicama u UP-u Zadru u razdoblju 2010.-2014. godine
Sl. 31. Stajališta bibliobusa 1 (plavo) i 2 (crveno) Gradske knjižnice Zadar
Sl. 32. Udio napuštenih u ukupnom broju stanova za stanovanje po JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine
Sl. 33. Udio stanova koji su se koristili povremeno po JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine
Sl. 34. Kretanje broja oglasa za nekretnine po zonama UP-a Zadra u razdoblju 2011.-2015. godine
Sl. 35. Opskrbljenost zahodom, kupaonicom, kuhinjom i vodovodom po JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine
Sl. 36. Korisnici zajamčene minimalne naknade po JLS-ima UP-a Zadra 2014. godine
Sl. 37. Nezaposlenost u UP-u Zadru i komparabilnim statističkim jedinicama prema spolu 2015. godine
Sl. 38. Odnos udjela zaposlenog mladih u ukupnom broju zaposlenih i udjela mladih u ukupnoj populaciji po JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine

Sl. 39. Udjeli pojedinih oblika prihoda u ukupnim prihodima po JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine
Sl. 40. Prostorni razmještaj stanovništva bez prihoda u UP-u Zadru 2011. godine
Sl. 41. Korisnici financijske pomoći socijalne skrbi po JLS-ima UP-a Zadra 2014. godine
Sl. 42. Stanovništvo starije od 65 godina i ustanove za smještaj starijih osoba po JLS-ima UP-a Zadra 2014. godine
Sl. 43. Prostorna raspodjela dječjih vrtića u UP-u Zadru 2015. godine
Sl. 44. Udio djece predškolske dobi koja pohađa dječji vrtić po JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine
Sl. 45. Razlika u udjelu nezaposlenih žena u odnosu na nezaposlene muškarce po JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine
Sl. 46. Prostorna raspodjela osnovnih škola u UP-u Zadru 2015. godine
Sl. 47. Upisani studenti na studijske programe Sveučilišta u Zadru u razdoblju 2009.-2014. godine
Sl. 48. Broj studenata koji su u određenoj godini završili pojedine razine visokoškolskog obrazovanja na Sveučilištu u Zadru u razdoblju 2010.-2015. godine
Sl. 49. Kretanje priljeva nove djece u odabrane funkcionalne dobne kohorte u UP-u Zadru u razdoblju 2012.-2021. godine
Sl. 50. Promjena priljeva nove djece u jasličku dob (odnos ukupnog razdoblja 2017.-2021. prema ukupnom razdoblju 2012.-2016. godine)
Sl. 51. Promjena priljeva nove djece u vrtićku dob (odnos ukupnog razdoblja 2017.-2021. prema ukupnom razdoblju 2012.-2016. godine)
Sl. 52. Promjena priljeva nove djece u osnovnoškolsku dob (odnos ukupnog razdoblja 2017.-2021. prema ukupnom razdoblju 2012.-2016. godine)
Sl. 53. Promjena priljeva nove djece u srednjoškolsku dob (odnos ukupnog razdoblja 2017.-2021. prema ukupnom razdoblju 2012.-2016. godine)
Sl. 54. Obrazovna struktura stanovništva starijeg od 15 godina po JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine
Sl. 55. Udio ženskog stanovništva prema razini obrazovanja po JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine
Sl. 56. Indeks razvijenosti JLS UP-a Zadra 2013. godine
Sl. 57. Kretanje udjela BDP-a županija Jadranske Hrvatske u ukupnom nacionalnom BDP-u u razdoblju 2008.-2012. godine
Sl. 58. Kretanje BDP-a u Europskoj uniji, Republici Hrvatskoj, Republici Srbiji i Zadarskoj županiji u ukupnom nacionalnom BDP-u u razdoblju 2008.-2012. godine
Sl. 59. Djelatnosti prema udjelu u ukupnom BDP-u Zadarske županije 2012. godine
Sl. 60. Kretanje BDP-a po stanovniku po statističkim regijama i županijama u razdoblju 2008.-2012. godine
Sl. 61. Kretanje BDP-a po stanovniku u Europskoj uniji, Republici Hrvatskoj, Republici Srbiji i Zadarskoj županijama u razdoblju 2008.-2012. godine
Sl. 62. Koeficijent zamjene radnog kontingenta po JLS-ima UP-a Zadra i komparabilnim statističkim jedinicama 2001. i 2011. godine
Sl. 63. Indeks promjene radnoga kontingenta po JLS-ima UP-a Zadra 2021. u odnosu na 2011. godinu
Sl. 64. Prosječna stopa zaposlenosti po JLS-imau UP-u Zadru u razdoblju 2011.-2014. godine
Sl. 65. Razlike u prosječnoj stopi zaposlenosti muškaraca i žena po JLS-imau UP-u Zadru u razdoblju 2011.-2014. godine
Sl. 66. Stopa zaposlenosti prema dobnim skupinama u UP-u Zadru 2011. godine
Sl. 67. Udio dnevnih migranata prema Gradu Zadru u ukupnom broju dnevnih migranata UP-a Zadra po JLS-ima 2011. godine
Sl. 68. Prosječna stopa nezaposlenosti po JLS-ima UP-a Zadra za razdoblje 2011.-2014. godine na dan 31. 12.
Sl. 69. Razlike u prosječnim stopama nezaposlenosti muškaraca i žena po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2011.-2014. godine na dan 31.12.
Sl. 70. Stope nezaposlenosti po dobnim skupinama u UP-u Zadru u razdoblju 2011.-2014. godine na dan 31.12.

Sl. 71. Prosječna stopa nezaposlenosti mladih (15-29 godina) po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2010.-2014. godine
Sl. 72. Prosječni udio dugotrajno nezaposlenih osoba u ukupnom broju nezaposlenih po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2011.-2014. godine
Sl. 73. Odnos broja poduzeća i površine JLS-a u UP-u Zadru 2014. godine
Sl. 74. Odnos broj poduzeća i stanovništva po JLS-ima UP-a Zadra 2014. godine
Sl. 75. Kretanje ukupnog broja poduzeća po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2010.-2014. godine
Sl. 76. Kretanje broja poduzeća po zonama UP-a Zadra u razdoblju 2010.-2014. godine
Sl. 77. Kretanje udjela broja poduzeća i prihoda prema djelatnostima UP-a Zadra 2010. i 2014. godine
Sl. 78. Godišnji hod broja obrta po zonama UP-a Zadra 2015. godine
Sl. 79. Izravna strana ulaganja po županijama Jadranske Hrvatske u razdoblju 1993.-2015. godine
Sl. 80. Turističke cjeline Zadarske županije koje ulaze u prostor UP-a Zadra
Sl. 81. Kretanje broja dolazaka i noćenja po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2011.-2014. godine
Sl. 82. Prosječni udio broja dolazaka i noćenja u JLS u prosječnom ukupnom broju dolazaka i noćenja u UP-u Zadru u rzadoblju 2011.-2014. godine
Sl. 83. Odnos prosječnog broja dolazaka domaćih i stranih turista po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2011.-2014. godine
Sl. 84. Prosječna duljina boravka gostiju u danima po turističkim zajednicama u UP-u Zadru u 2013. i 2014. godini
Sl. 85. Dolasci i noćenja po mjesecima u UP-u Zadru 2014. godine
Sl. 86. Prosječni udjeli dolazaka stranih turista prema zemlji podrijetla i posjećenosti zona UP-a Zadra u razdoblju 2011.-2014. godine
Sl. 87. Struktura smještajnih objekata s obzirom na evidentirane dolaske i noćenja turista u UP-u Zadru 2014. godine
Sl. 88. Rezultat razdoblja u turističkim djelatnostima u Gradu Zadru u razdoblju 2010.-2014. godine
Sl. 89. Kretanje broja poljoprivrednih poslovnih subjekata prema tipu u UP-u Zadru u razdoblju 2010.-2014. godine
Sl. 90. Kretanje broja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava u UP-u Zadru, Zadarskoj županiji i Republici Hrvatskoj u razdoblju 2010.-2014. godine
Sl. 91. Broj OPG-a s obzirom na demografsku veličinu JLS-a UP-a Zadra 2014. godine
Sl. 92. Broj otvorenih i zatvorenih poljoprivrednih poslovnih subjekata po JLS-ima UP-a Zadra 2015. godine
Sl. 93. Kretanje veličine navodnjavanih površina prema tipu poljoprivrednog zemljišta u UP-u Zadru u razdoblju 2011.-2015. godine
Sl. 94. Kretanje udjela JLS UP-a Zadra u ukupnoj površini navodnjavanih zemljišta u razdoblju 2011.-2015. godine
Sl. 95. Udio OPG-a prema dobnim skupinama u ukupnom broju OPG-a po županijama Jadranske Hrvatske 2015. godine
Sl. 96. Kretanje broja ribarskih plovila u UP-u Zadru i Zadarskoj županiji u razdoblju 2010.-2015. godine
Sl. 97. Kretanje udjela ribarskih plovila prema tipu u ukupnom broju ribarskih plovila u UP-u Zadru u razdoblju 2010.-2015. godine
Sl. 98. Godišnji ulov morskih organizama u Zadarskoj županiji i Republici Hrvatskoj u razdoblju 2010.-20014. godine
Sl. 99. Izvori emisija u okoliš po JLS-ima u UP-u Zadru 2014. godine
Sl. 100. Prostorna skica sustava odvodnje otpadnih voda u Gradu Zadru 2015. godine
Sl. 101. Minski sumnjiva područja šireg područja Zadra i Zadarske županije na dan 31. 12. 2014. (označeno crveno)
Sl. 102. Seizmičke zone u Hrvatskoj za povratno razdoblje od 500 godina
Sl. 103. Lokacije poslovnih subjekata koje se smatraju rizičnima za javnost u UP-u Zadru 2015. godine
Sl. 104. Zaštićene prirodne vrijednosti i prirodne vrijednosti predložene za zaštitu u UP-u Zadru 2015. godine

Sl. 105. Područja u sklopu ekološke mreže Natura 2000 na širem zadarskom području
Sl. 106. Opskrbljenost javnim vodovodom po JLS-ima UP-a Zadra 2001. godine
Sl. 107 Godišnja potrošnja vode po stanovniku po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2013.-2015. godine
Sl. 108. Prometni sustav šireg područja UP-a Zadra
Sl. 109. Prosječni godišnji i ljetni dnevni promet na prometnicama s mjernim postajama u UP-u Zadru 2014. godine
Sl. 110. Broj putnika u Zračnoj luci Zadar u razdoblju 2001.-2015. godine
Sl. 111. Broj slijetanja i polijetanja u Zračnoj luci Zadar u razdoblju 2010.-2015. godine
Sl. 112. Broj redovnih letova prema aerodromima u Hrvatskoj i drugim europskim zemljama iz Zračne luke Zadar 2015. godine
Sl. 113. Kretanje ukupnog broja redovitih zračnih linija po mjesecima iz Zračne luke Zadar u razdoblju 2010.-2015. godine
Sl. 114. Dvosmjerne zračne linije iz Zračne luke Zadar 2016. godine
Sl. 115. Putničke linije u pomorskom prometu iz Luke Zadar i Luke Gaženica
Sl. 116. Promet putnika i vozila u domaćem i međunarodnom prometu u Luci Zadar u razdoblju 2010.-2015. godine
Sl. 117. Teretni promet Luke Gaženica u razdoblju 2010.-2015. godine u tonama
Sl. 118. Mreža gradskog autobusnog prijevoza u Gradu Zadru
Sl. 119. Parkirne zone na području grada Zadra
Sl. 120. Korištenje širokopojasnog interneta po JLS-ima UP-a Zadra krajem 2014. godine
Sl. 121. Udjeli zaposlenih u upravnim tijelima po JLS-ima UP-a Zadra 2015. godine
Sl. 122. Udjeli JLS-a UP-a Zadra prema planiranim proračunima za 2016. godinu u ukupnom zbroju proračuna
Sl. 123. Udio obrta i poduzeća u njihovom ukupnom broju po JLS-ima UP-a 2014. godine (poduzeća) i 2015. godine (obrti)
Sl. 124. Udio zaposlenih i ukupnih prihoda poduzeća po JLS-ima UP-a Zadra 2014. godine
Sl. 125. Udio broja poduzeća i prihoda prema djelatnostima na području UP-a Zadra 2014. godine
Sl. 126. Udruge po JLS-ima UP-a Zadra na dan 15.3.2016. godine
Sl. 127. Udruge prema području djelovanja u Zadarskoj županiji na dan 15.3.2016. godine
Sl. 128. Područje djelovanja LAG-ova na prostoru UP-a Zadra 2015. godine

Popis tablica

Tab. 1. Prosječne stope nataliteta i mortaliteta UP-a Zadra u razdoblju 2010.-2014. godine

Tab. 2. Prirodno kretanje stanovništva po naseljima Grada Zadra u razdoblju 2010.-2014. godine

Tab. 3. Doseljeno stanovništvo u UP Zadar i Zadarsku županiju u razdoblju 2011.-2014. godine

Tab. 4. Odseljeno stanovništvo prema mjestu emigracije u UP-u Zadru i Zadarskoj županiji u razdoblju 2011.-2014. godine

Tab. 5. Regije općeg kretanja stanovništva u UP-u Zadru

Tab. 6. Pokazatelji sastava stanovništva prema spolu po JLS-ima UP-a Zadra i komparabilnim statističkim jedinicama 2011. godine

Tab. 7. Pokazatelji sastava stanovništva prema dobi i spolu po JLS-ima UP-a Zadra i komparabilnim statističkim jedinicama 2011. godine

Tab. 8. Udio žena u fertilnoj dobi po zonama UP-a Zadra i komparabilnim statističkim jedinicama 2001.-2011. godine

Tab. 9. Regije općeg kretanja stanovništva u UP-u Zadru prema projekciji za 2021. godinu

Tab. 10. Kretanje broja liječnika po JLS-ima UP-a Zadra i u Zadarskoj županiji u razdoblju 2015.-2016. godine (stanje na dan 1.1.)

Tab. 11. Kretanje broja medicinskih sestara po JLS-ima UP-a Zadra i u Zadarskoj županiji u razdoblju 2015.-2016. godine (stanje na dan 1.1.)

Tab. 12. Kretanje broja kreveta, ispisanih pacijenata po krevetu i godišnja zauzetost kreveta bolnica u UP-u Zadru u razdoblju 2010.-2014. godine

Tab. 13. Kapaciteti stacionarnih ustanova u Zadarskoj županiji i komparabilnim statističkim jedinicama 2014. godine

Tab. 14. Broj ustanova i udruga u kulturi po JLS-ima UP-a Zadra 2015. godine

Tab. 15. Broj odigranih predstava i posjetitelja u kazalištima UP-a Zadra u sezoni 2013./2014.

Tab. 16. Broj sportsko-rekreacijskih sadržaja po JLS-ima UP-a Zadra 2015. godine

Tab. 17. Pregled kućanstava prema osnovi korištenja stambene jedinice u UP-u Zadru, Zadarskoj županiji i Republici Hrvatskoj 2011. godine

Tab. 18. Kretanje prosječnih cijena oglašenih nekretnina u Gradu Zadru, UP-u Zadru i Zadarskoj županiji u razdoblju 2011.-2015. godine

Tab. 19. Prosječni mjesečni dohodak po stanovniku po JLS-ima UP-a Zadra i komparabilnim statističkim jedinicama u razdobljima 2006.-2008. i 2010.-2012. godine

Tab. 20. Pregled ustanova u sustavu socijalne skrbi u UP-u Zadru 2015. godine

Tab. 21. Kretanje broja pružene financijske pomoći socijalne skrbi prema vrsti pomoći na području djelovanja Centra za socijalnu skrb Zadar razdoblju 2010.-2015. godine

Tab. 22. Broj novoudomljene i novoposvojene djece te novoudomljenih odraslih osoba na području djelovanja Centra za socijalnu skrb Zadar u razdoblju 2010.-2015. godine

Tab. 23. Broj beskućnika u Gradu Zadru u razdoblju 2010.-2015. godine

Tab. 24. Broj kaznenih djela i stopa kriminaliteta u UP-u Zadru u razdoblju 2009.-2014. godine

Tab. 25. Broj kaznenih dijela i prekršaja u PU Zadarskoj 2013.-2015.g.

Tab. 26. Kretanje broja kaznenih djela maloljetničke delinkvencije u razdoblju 2010.-2014. godine

Tab. 27. Kretanje broja kaznenih dijela zloupotrebe droga od 2008.-2010.g.

Tab. 29. Broj učenika s posebnim obrazovnim potrebama u UP-u Zadru u razdoblju 2012.-2016. godine

Tab. 30. Prilagođenost matičnih i područnih osnovnih škola po JLS-ima UP-a Zadra osobama s invaliditetom

Tab. 31. Srednje škole u UP-u Zadru prema upisnim kvotama, broju učenika i razrednih odjela šk. g. 2013./2014.

Tab. 32. Odnos broja studenata i stanovnika grada sjedišta odabranih sveučilišta u ak. god. 2013./2014.

Tab. 33. Broj studenata koji su u određenoj godini završili pojedine razine visokoškolskog obrazovanja na Sveučilištu u Zadru u razdoblju 2010.-2015. godine

Stranica Prijave 843

Tab. 34. Broj upisanih studenata i obranjenih disertacija te nastavnika na doktorskim studijima Sveučilišta u Zadru po akademskim godinama u razdoblju 2010.-2015. godine
Tab. 35. Projekcija broja djece koja ulaze u predškolsku, osnovnoškolsku i srednjoškolsku dob u razdoblju 2012. - 2021. godine u UP-u Zadru
Tab. 36. Indeks promjene broja djece koja ulazi u jasličku, vrtićku, osnovnoškolsku i srednjoškolsku dob po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2017.-2021. godine u odnosu na razdoblje 2012.-2016. godine
Tab. 37. Obrazovna struktura stanovništva starijeg od 15 godina u UP-u Zadru i komparabilnim statističkim jedinicama 2011. godine
Tab. 38. Obrazovna struktura stanovništva starijeg od 15 godina prema spolu u UP-u Zadru i komparabilnim statističkim jedinicama 2011. godine
Tab. 39. Struktura nepismenosti stanovništva starijeg od 10 godina prema spolu po JLS-ima UP-a Zadra i u komparabilnim statističkim jedinicama 2011. godine
Tab. 40. Udio stanovnika starijih od 10 godina prema sposobnosti korištenja internetom po JLS-ima UP-a Zadra i u komparabilnim statističkim jedinicama 2011. godine
Tab. 41. Obrazovni programi kojima treba korigirati upisne kvote i kvote za stipendiranje učenika i studenata iz UP-a Zadra 2016. godine
Tab. 42. Indeks razvijenosti JLS UP-a Zadra i Zadarske županije 2010. i 2013. godine
Tab. 43. Radno sposobno stanovništvo po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2011.-2014. godine
Tab. 44. Radno aktivno stanovništvo po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2011.-2014. godine
Tab. 45. Stopa aktivnosti po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2011.-2014. godine
Tab. 46. Zaposleni u UP-u Zadru u razdoblju 2011.-2014. godine
Tab. 47. Stopa nezaposlenosti u UP-u Zadru i Zadarskoj županiji u razdoblju 2011.-2014. godine
Tab. 48. Kretanje nezaposlenosti i emigracije u UP-u Zadru u razdoblju 2011.-2014. godine
Tab. 49. Nezaposlene osobe prema najvišoj završenoj školi u UP-u Zadru u razdoblju 2011.-2014. godine
Tab. 50. Broj uključenih osoba u mjere smanjenja nezaposlenosti u Zadarskoj županiji 2014. i 2015. godine
Tab. 51. Broj poduzeća prema veličini u UP-u Zadru, Zadarskoj županiji i Republici Hrvatskoj u razdoblju 2010.-2014. godine
Tab. 52. Udio poduzeća prema veličini po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2010.-2014. godine
Tab. 53. Pregled poduzeća prema veličini i prihodima u UP-u Zadru 2014. godine
Tab. 54. Ukupni indeks kretanja broja poduzeća prema veličini po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2010.-2014. godine
Tab. 55. Kretanje broja poduzeća i njihovih prihoda prema djelatnostima u UP-u Zadru u razdoblju 2010.-2014. godine
Tab. 56. Kretanje broja poduzeća prema veličini i njihovih prihoda prema djelatnostima u UP-u Zadru u razdoblju 2010.-2014. godine
Tab. 57. Osnovni financijski podaci o poslovanju poduzeća u UP-u Zadru i Zadarskoj županiji 2013. i 2014. godine
Tab. 58. Pregled broja poduzeća, prihoda i dobiti po JLS-ima UP-a Zadra 2014. godine
Tab. 59. Kretanje ukupnih prihoda poduzeća po zonama UP-a Zadra i komparabilnim statističkim jedinicama 2010.-2014. godine
Tab. 60. Kretanje udjela prihoda malih poduzeća u ukupnim prihodima poduzeća po JLS-ima UP-a Zadra i komparabilnim statističkim jedinicama 2010.-2014. godine
Tab. 61. Dinamika broja obrta u UP-u Zadru u razdoblju 2011.-2015. godine
Tab. 62. Kretanje broja obrta po sekcijama u Udruženju obrtnika Zadar u razdoblju 2011.-2015. godine
Tab. 63. Kretanje broja obrtnika i zaposlenih u obrtima u Zadarskoj županiji u razdoblju 2011.-2015. godine
Tab. 64. Pregled poduzetničkih zona po JLS-ima UP-a Zadra 2015. godine
Tab. 65. Projekti razvoja moderne infrastrukture poslovne potpore u UP-u Zadru u razdoblju 2010.-2015. godine
Tab. 66. Projekti u sektoru kulturnih i kreativnih industrija u UP-u Zadru 2015. godine

Stranica Prijave 844

Tab. 67. Prijavljeni projekti usmjereni na smanjenje emisije ugljika na širem području UP-a Zadra 2015. godine
Tab. 68. Smještajni kapaciteti po vrstama objekata u UP-u Zadru 2014. godine
Tab. 69. Broj smještajnih jedinica po vrstama objekata u Gradu Zadru u razdoblju 2010.-2015. godine na dan 1. 10.
Tab. 70. Kapaciteti smještajnih jedinica po vrstama objekata u Gradu Zadru u razdoblju 2010.-2015. godine na dan 1. 10.
Tab. 71. Broj hotela po kategorijama kvalitete smještaja u Gradu Zadru u razdoblju 2010.-2015. godine na dan 1. 10.
Tab. 72. Smještajni kapaciteti po kategorijama kvalitete hotelskog smještaja u Gradu Zadru u razdoblju 2010.-2015. godine na dan 1. 10.
Tab. 73. Pregled objekata s potencijalom za kongresni turizam u Gradu Zadru 2015. godine
Tab. 74. Pregled plaža prema materijalu podloge po JLS-ima UP-a Zadra 2015. godine
Tab. 75. Broj plaža uvrštenih u Regionalni program uređenja i upravljanja morskim plažama Zadarske županije
Tab. 76. Posjećenost muzeja u Gradu Zadru 2014. godine
Tab. 77. Financijski rezultat razdoblja 2010.-2014. godine po JLS-ima UP-a Zadra
Tab. 78. Ekološke poljoprivredne površine po odabranim županijama Jadranske Hrvatske u razdoblju 2010.-2013. godine
Tab. 79. Godišnji ulov morskih organizama prema vrsti u Zadarskoj županiji i Republici Hrvatskoj u razdoblju 2010.-2014. godine
Tab. 80. Broj uzgajivača i uzgajališta morskih organizama prema vrsti u Zadarskoj županiji i Republici Hrvatskoj na dan 30. studenog 2015. godine
Tab. 81. Kvaliteta zraka na pokretnim mjernim postajama u gradu Zadru u razdoblju 2003.-2008. godine te u godinama 2011. i 2014.
Tab. 82. Kakvoća mora na plažama po JLS-ima UP-a u razdoblju 2011.-2014. godine
Tab. 83. Pregled onečišćenja tla u UP-u Zadru
Tab. 84. Mjere za ublažavanje klimatskih promjena i prilagodbu klimatskim promjenama na području Grada Zadra
Tab. 85. Privredni subjekti koji koriste opasne tvari koje potencijalno mogu izazvati toksične oblake u UP-u Zadru
Tab. 86. Poslovni subjekti koji koriste opasne tvari koje potencijalno mogu izazvati požare u UP-u Zadru
Tab. 87. Poslovni subjekti koji koriste opasne tvari koje potencijalno mogu izazvati eksploziju u UP-u Zadru
Tab. 88. Javne zelene površine po JLS-ima UP-a Zadra 2015. godine*
Tab. 89. Prostorni i resursni podaci o gospodarskim jedinicama na teritoriju UP-a Zadra 2016. godine
Tab. 90. Broj gospodarskih subjekata za preradu drveta i ostvareni prihodi u Zadarskoj županiji u razdoblju 2010.-2014. godine
Tab. 91. Pregled brownfield objekata po JLS-ima UP-a Zadra 2015. godine
Tab. 92. Priključenost stanovništva i gospodarskih subjekata na sustav pročišćavanja otpadnih voda na području Grada Zadra u razdoblju 2010. - 2015. godine
Tab. 93. Broj kućanstava uključenih u odvoz komunalnog otpada i broj odvoza tjedno po JLS-ima UP-a Zadra 2015. godine
Tab. 94. Plinovodna mreža na području Zadarske županije krajem 2015. godine
Tab. 95. Udio obračunskih mjernih mjesta u kućanstvima, poslovnim subjektima i javnoj rasvjeti u ukupnom broju obračunskih mjernih mjesta po JLS-ima UP-a Zadra 2015. godine
Tab. 96. Količina nabavljene, prodane i izgubljene električne energije po mjesecima u Zadarskoj županiji 2014. godine
Tab. 97. Kretanje broja fotonaponskih elektrana prema instaliranim kapacitetima u UP-u Zadru 2013.-2016. godine
Tab. 98. Fotonaponske elektrane u UP-u Zadru 2015. godine

Tab. 99. Broj odobrenih i kupljenih električnih, hibridnih i hibridnih električnih „plug-in" vozila u Zadarskoj županiji 2014. i 2015. godine

Tab. 100. Pregled cestovnih prometnica na području UP-a Zadra 2015. godine

Tab. 101. Pokazatelji razvijenosti cestovne mreže po JLS-ima UP-a Zadra i komparabilnim statističkim jedinicama 2015. godine

Tab. 102. Pokazatelji povezanosti cestovne mreže po JLS-ima UP-a Zadra i komparabilnim statističkim jedinicama 2015. godine

Tab. 103. Vrijeme putovanja automobilom i autobusom do najbližih gradova od sjedišta JLS-a UP-a Zadra

Tab. 104. Plan ulaganja u županijske i lokalne ceste po vrsti ulaganja u Zadarskoj županiji u razdoblju 2013.-2016. godine

Tab. 105. Kretanje broja putnika kojima su željezničke postaje u UP-u Zadru polazište ili odredište tijekom putovanja vlakom u razdoblju 2010.-2015. godine

Tab. 106. Broj prometovanja teretnih vlakova na pruzi Knin - Zadar po mjesecima 2015. godine

Tab. 107. Prometne nesreće u željezničkom prometu u Zadarskoj županiji 2010.-2015. godine

Tab. 108. Trajanje putovanja do odabranih gradova vlakom sa željezničkih postaja u UP-u Zadru 2016. godine

Tab. 109. Trajektne, brodske i brzobrodske linije s polaskom iz Luke Zadar 2016. godine

Tab. 110. Promet putnika i vozila u domaćem i međunarodnom prometu u Luci Zadar u razdoblju 2010.-2015. godine

Tab. 111. Trajanje putovanja vlakom među željezničkim postajama u UP-u Zadru

Tab. 112. Broj parkirnih mjesta prema cjenovnim zonama u gradu Zadru 2016. godine

Stranica Prijave 846

895/1057

Popis tablica u prilogu

Tab. 1. Pokazatelji prirodnog kretanja stanovništva po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2010.-2014. godine

Tab. 2. Prirodno kretanje stanovništva u naseljima Grada Zadra u razdoblju 2010.-2014. godine

Tab. 3. Opće kretanje stanovništva po JLS UP-a Zadar u razdoblju 1948.-2011. godine

Tab. 4. Opće kretanje stanovništva po naseljima Grada Zadra u razdoblju 1948.-2011. godine

Tab. 5. Tipizacija općeg kretanja stanovništva

Tab. 6. Odabrani pokazatelji spolne i dobne strukture stanovništva naselja Grada Zadra i komparabilnih statističkih jedinica 2011. godine

Tab. 7. Kretanje očekivanog trajanja života u Zadarskoj županiji u razdoblju 2003.-2015. godine

Tab. 8. Kretanje udjela žena u fertilnoj dobi po JLS-ima UP-a Zadra 2001. i 2011. godine

Tab. 9. Projekcija ukupnog broja stanovnika po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2011.-2021. godine s uračunatim migracijama

Tab. 10. Ustanove društvene infrastrukture po JLS-ima UP-a Zadra 2015. godine

Tab. 11. Zdravstvene ustanove po JLS-ima UP-a Zadra 2014. godine

Tab. 12. Kretanje broja kreveta, ispisanih pacijenata po krevetu i godišnja zauzetost kreveta bolnica u UP-u Zadar u razdoblju 2010.-2014. godine

Tab. 13. Ustanove kulturne infrastrukture po JLS UP-a Zadar 2015. godine

Tab. 14. Kretanje broja stanovnika, stanova i kućanstava po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2001.-2011. godine

Tab. 15. Stanovi prema načinu korištenja po JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine

Tab. 16. Kretanje broja oglasa za nekretnine na internetskom oglasniku Njuškalu po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2011.-2015. godine

Tab. 17. Nastanjeni stanovi prema pomoćnim prostorijama i instalacijama o JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine

Tab. 18. Zaposleno stanovništvo prema dobi u UP-u Zadar 2011. godine

Tab. 19. Broj korisnika pomoći socijalne skrbi na području djelovanja Centra za socijalnu skrb Zadar razdoblju 2010.-2015. godine

Tab. 20. Korisnici pomoći socijalne skrbi po JLS UP-a Zadar 2014. godine

Tab. 21. Prosječni dohodak po stanovniku po JLS UP-a Zadar i komparabilnim statističkim jedinicama u razdobljima 2006.-2008. i 2010.-2012. godine

Tab. 22. Popis ustanova socijalne skrbi u UP-u Zadar 2015. godine uključujući broj zaposlenih i broj korisnika usluga

Tab. 23. Broj dječjih vrtića, programa predškolskog odgoja i djece uključene u te programe po JLS UP-a Zadar 2015. godine

Tab. 24. Pregled lokalnog sustava osnovnih škola u UP-u Zadar u razdoblju 2010.-2015. godine

Tab. 25. Kretanje broja novih prvostupnika prema sveučilišnim studijskim programima Sveučilišta u Zadru u razdoblju 2010.-2015. godine

Tab. 26. Kretanje broja novih magistara struke prema sveučilišnim studijskim programima Sveučilišta u Zadru u razdoblju 2010.-2015. godine

Tab. 27. Kretanje upisnih kvota na preddiplomske studijske programe na Sveučilištu u Zadru 2010. i 2015. godine

Tab. 28. Pregled programa obrazovanja odraslih u UP-u Zadar i bližoj okolici u rzadoblju 2011.-2015. godine

Tab. 29. Kretanje BDP-a u Republici Hrvatskoj i nižim komparabilnim statističkim jedinicama u razdoblju 2008.-2012. godine

Tab. 30. Kretanje BDP-a po stanovniku u Republici Hrvatskoj i nižim komparabilnim statističkim jedinicama u razdoblju 2008.-2012. godine

Stranica Prijave 847

Tab. 31. Promjena ukupnog broja stanovnika i broja stanovnika u radnoj dobi po JLS UP-a Zadar 2021. u odnosu na 2011. godinu
Tab. 32. Dinamika radnog kontigenta po JLS UP-a Zadar 2001. i 2011. godine
Tab. 33. Kretanje broja zaposlenih po JLS UP-a Zadar u razdoblju 2011.-2014. godine
Tab. 34. Stope zaposlenosti prema spolu po JLS UP-a Zadar u razdoblju 2011.-2014. godine
Tab. 35. Stopa zaposlenosti prema sektorima djelatnosti u UP-u Zadar 2011. godine
Tab. 36. Zaposleni dnevni migranti po JLS u UP-u Zadar i komparabilnim statističkim jedinicama 2011. godine
Tab. 37. Stope nezaposleni po JLS UP-a Zadar u razdoblju 2011.-2014. godine
Tab. 38. Nezaposleno stanovništvo prema spolu po JLS UP-a Zadar u razdoblju 2011.-2014. godine
Tab. 39. Nezaposleno stanovništvo prema dugotrajnosti nezaposlenja po JLS UP-a Zadar u razdoblju 2011.-2014. godine
Tab. 40. Kretanje ukupnih prihoda poduzeća po JLS UP-a Zadar i komparabilnim statističkim jedinicama u razdoblju 2010.-2014. godine
Tab. 41. Gustoća poduzeća u UP-u Zadar 2014. godine
Tab. 42. Kretanje broja poduzeća prema veličini po JLS UP-a Zadar u razdoblju 2010.-2014. godine
Tab. 43. Kretanje broja novootvorenih i ugašenih poslovnih subjekata po JLS UP-a Zadar u razdoblju 2010.-2014. godine
Tab. 44. Kretanje broja poduzeća i njihovih prihoda prema djelatnostima u UP-u Zadar u razdoblju 2010.-2014. godine
Tab. 45. Kretanje broja malih poduzeća i njihovih prihoda prema djelatnostima u UP-u Zadar u razdoblju 2010.-2014. godine
Tab. 46. Kretanje broja srednjih poduzeća i njihovih prihoda prema djelatnostima u UP-u Zadar u razdoblju 2010.-2014. godine
Tab. 47. Kretanje broja velikih poduzeća i njihovih prihoda prema djelatnostima u UP-u Zadar u razdoblju 2010.-2014. godine
Tab. 48. Prosječan godišnji broj obrta u UP-u Zadar u razdoblju 2011.-2015. godine
Tab. 49. Pregled poduzetničkih zona po JLS UP-a Zadar 2015. godine
Tab. 50. Pokrenuti projekti razvoja moderne poduzetničke potporne infrastrukture u UP-u Zadar u razdoblju 2010.-2015. godine
Tab. 51. Kretanje broja dolazaka po JLS UP-a Zadar u razdoblju 2011.-2014. godine
Tab. 52. Kretanje broja noćenja po JLS UP-a Zadar u razdoblju 2011.-2014. godine
Tab. 53. Dolasci domaćih i stranih turista po JLS UP-a Zadar 2015. godine
Tab. 54. Noćenja domaćih i stranih turista po JLS UP-a Zadar 2015. godine
Tab. 55. Dolasci turista po vrstama smještajnih objekata po JLS UP-a Zadar 2014. godine
Tab. 56. Noćenja turista po vrstama smještajnih objekata po JLS UP-a Zadar 2014. godine
Tab. 57. Kulturne manifestacije po JLS UP-a Zadar 2015. godine
Tab. 58. Broj kulturnih dobara prema tipu po JLS UP-a Zadar 2015. godine
Tab. 59. Razlika prihoda i rashoda u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane po JLS UP-a Zadar i komparabilnim statističkim jedinicama u razdoblju 2010.-2014. godine
Tab. 60. Kretanje broja poslovnih subjekata registriranih za obavljanje poljoprivredne djelatnosti prema tipu u UP-u Zadar, Zadarskoj županiji i Republici Hrvatskoj u razdoblju 2010.-2014. godine
Tab. 61. Broj poslovnih subjekata registriranih za obavljanje djelatnosti u poljoprivredi po JLS UP-a Zadar u razdoblju 23010.-2014. godine
Tab. 62. Kretanje broja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava po JLS UP-a Zadar i komparabilnim statističkim jedinicama u razdoblju 2010.-2014. godine
Tab. 63. Kretanje broja otvorenih i zatvorenih poslovnih subjekata registriranih za obavljanje poljoprivredne djelatnosti u UP-u Zadar, Zadarskoj županiji i Republici Hrvatskoj u razdoblju 201.-2014. godine

851/1056

Tab. 64. Kretanje broja novootvorenih i zatvorenih poljoprivrednih poslovnih subjekata po JLS UP-a Zadar u razdoblju 2010.-2015. godine

Tab. 65. Prosječno kretanje broja novootvorenih i zatvorenih poljoprivrednih poslovnih subjekata po JLS UP-a Zadar u razdobljima 2010.-2015. i 2010.-2014. godine

Tab. 66. Kretanje broja ekoloških poljoprivrednih gospodarstava po JLS UP-a Zadar u razdoblju 2010.-2015. godine

Tab. 67. Kretanje veličine navodnjavanih površina prema tipu poljoprivrednog zemljišta u UP-u Zadar u razdoblju 2011.-2015. godine

Tab. 68. Kretanje veličine navodnjavanih površina prema tipu poljoprivrednog zemljišta po JLS UP-u Zadar u razdoblju 2011.-2015. godine

Tab. 69. Kretanje broja ribarskih plovila prema tipu u UP-u Zadar i Zadarskoj županiji u razdoblju 2010.-2015. godine

Tab. 70. Kretanje broja uzgajališta i ovlaštenika za marikulturnu proizvodnju po JLS UP-a Zadar u razdoblju 2010.-2014. godine

Tab. 71. Kretanje površina uzgajališta i dopuštene količine uzgoja za marikulturnu proizvodnju po JLS UP-a Zadar u razdoblju 2010.-2014. godine

Tab. 72. Odnos broja stanovnika i stambenih jedinica i predviđenog broja urušenih zgrada te količine otpada uslijed snažnog potresa u UP-u Zadar

Tab. 73. Potresi s epicentrom na području UP-a Zadar i okolnih županija (u stupnjevima MSK ljestvice) u razdoblju 1880.-2005. godine

Tab. 74. Vatrogasne postrojbe UP-a Zadar i komparabilnih statističkih jedinica 2015. godine

Tab. 75. Popis postojećeg stanja i planirane namjene brownfield objekata u UP-u Zadar 2015. godine

Tab. 76. Priključenost na vodoopskrbni sustav po JLS UP-a Zadar 2011. godine

Tab. 77. Potrošnja vode po JLS UP-a Zadar 2014. godine

Tab. 78. Broj obračunskih mjernih mjesta po kategorijama uključenih u organizirani odvoz otpada po JLS UP-a Zadar 2015. godine

Tab. 79. Prosječni godišnji i ljetni dnevni promet po mjernim mjestima u UP-u Zadar u razdoblju 2010.-2014. godine

Tab. 80. Broj putnika kojima su željezničke postaje u UP-u Zadar polazište ili odredište tijekom putovanja vlakom u razdoblju 2010.-2015. godine

Tab. 81. Statistika prometa u Zračnoj luci Zadar u razdoblju 2001.-2015. godine

Tab. 82. Broj putnika po mjesecima u Zračnoj luci Zadar u 2014. i 2015. godini

Tab. 83. Broj redovnih letova prema aerodromima u Hrvatskoj i drugim europskim zemljama iz Zračne luke Zadar u razdoblju 2010.-2015. godine

Tab. 84. Kretanje broja redovnih zračnih linija po mjesecima iz Zračne luke Zadar u razdoblju 2010.-2015. godine

Tab. 85. Promet putnika i vozila u domaćem i međunarodnom prometu u Luci Zadar u razdoblju 2010.-2015. godine

Tab. 86. Broj putnika i vozila na brodskim linijama u UP-u Zadar za razdoblje 2012.-2013. godine

Tab. 87. Kućanstva s pristupom širokopojasnom internetu po JLS UP-a Zadar krajem 2014. godine

Tab. 88. Upravni odjeli, ustanove i poduzeća JLS UP-a Zadar 2015. godine

Tab. 89. Broj zaposlenih po odjelima Grada Zadra 2015. godine

Tab. 90. Struktura zaposlenih u javnoj upravi po JLS UP-a Zadar 2015. godine (ne uključujući Grad Zadar)

Tab. 91. Proračuni JLS UP-a Zadar 2015. i 2016. godine

Tab. 92. Odjeli za provođenje razvojnih projekata, broj zaposlenih i proračun 2015. godine po JLS/LAG-ovima/agencijama

Tab. 93. Broj zaposlenih po javnim poduzećima Grada Zadra 2015. godine

Tab. 94. Udruge prema području djelovanja u Zadarskoj županiji na dan 15.3.2016. godine

Stranica prijave 849

PRILOZI

PRILOZI

Tab. 1. Pokazatelji prirodnog kretanja stanovništva po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2010.-2014. godine

JLS	Stopa nataliteta (‰)					Stopa mortaliteta (‰)					Stopa prirodne promjene (‰)				
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Bibinje	11,84	10,83	12,77	11,91	11,80	7,56	7,05	7,26	8,93	7,37	4,28	3,78	5,51	2,98	4,42
Galovac	12,16	11,35	9,65	8,02	12,11	8,10	8,91	9,65	12,84	7,26	4,05	2,43	0,00	-4,81	4,84
Kali	11,67	10,44	10,37	11,53	6,08	9,83	17,20	16,48	10,92	9,12	1,84	-6,76	-6,10	0,61	-3,04
Kukljica	8,60	10,03	4,23	6,85	6,64	15,76	20,06	21,14	23,28	25,25	-7,16	-10,03	-16,91	-16,43	-18,60
Nin	10,57	7,29	10,87	7,83	10,23	11,30	10,57	10,87	13,88	13,05	-0,73	-3,28	0,00	-6,05	-2,82
Novigrad	21,58	9,35	15,97	18,94	20,14	25,18	23,02	23,95	15,30	24,61	-3,60	-13,67	-7,98	3,64	-4,47
Poličnik	12,08	11,86	12,47	13,92	11,24	11,41	11,41	9,13	8,84	9,03	0,67	0,45	3,34	5,08	2,20
Posedarje	10,54	10,54	9,94	9,13	10,28	11,64	9,98	10,22	9,96	10,28	-1,11	0,55	-0,28	-0,83	0,00
Preko	7,62	9,20	8,03	7,89	6,79	18,66	17,08	15,54	16,04	16,60	-11,04	-7,88	-7,51	-8,15	-9,81
Ražanac	11,22	9,18	10,83	7,69	11,99	11,22	13,27	15,90	11,70	16,33	0,00	-4,08	-5,07	-4,01	-4,33
Sukošan	11,78	10,47	10,59	11,98	11,25	7,86	7,42	10,37	10,48	10,19	3,93	3,05	0,22	1,50	1,06
Škabrnja	10,70	11,26	14,05	11,79	11,35	12,95	11,82	7,87	6,17	6,24	-2,25	-0,56	6,18	5,61	5,11
Vrsi	6,33	9,74	9,64	4,32	7,70	9,25	9,25	10,12	8,63	12,99	-2,92	0,49	-0,48	-4,32	-5,29
Zadar	10,78	10,63	10,69	10,75	10,23	8,13	8,35	8,87	8,65	9,71	2,65	2,28	1,82	2,11	0,52
Zemunik Donji	12,14	8,74	10,74	7,84	12,39	14,08	15,05	19,03	21,07	14,87	-1,94	-6,31	-8,30	-13,23	-2,48
UP ZADAR	10,89	10,45	10,77	10,57	10,36	9,35	9,51	9,97	9,70	10,49	1,54	0,95	0,80	0,87	-0,12

Stranica Prijave 851

Tab. 2. Prirodno kretanje stanovništva u naseljima Grada Zadra u razdoblju 2010.-2014. godine

Naselje / prostorna cjelina	Broj živorođenih					Broj umrlih					Prirodna promjena					Ukupna prirodna promjena 2010. - 2014.	Ukupno stanovnika 2011.	Stopa prirodne promjene 2010. - 2014. (‰)
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.			
Prigradska kopnena naselja	14	22	22	19	9	17	26	26	28	23	-3	-4	-4	-9	-14	-34	*1984*	-17,14
Babindub	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	31	0,00
Crno	0	4	8	6	5	3	9	11	8	4	-3	-5	-3	-2	1	-12	537	-22,35
Kožino	10	14	10	8	2	7	12	7	8	10	3	2	3	0	-8	0	815	0,00
Petrčane	3	4	4	5	2	6	5	8	12	9	-3	-1	-4	-7	-7	-22	601	-36,61
Otočna naselja	12	5	9	7	9	28	36	50	36	54	-16	-31	-41	-29	-45	-162	*1607*	-100,81
Brgulje	4	0	0	0	0	2	1	1	1	1	2	-1	-1	-1	-1	-2	48	-41,67
Ist	1	0	0	2	0	2	4	6	3	2	-1	-4	-6	-1	-2	-14	182	-76,92
Mali Iž	1	0	1	0	0	7	5	4	7	8	-6	-5	-3	-7	-8	-29	215	-134,88
Molat	0	1	0	0	1	1	7	4	1	5	-1	-6	-4	-1	-4	-16	107	-149,53
Olib	3	0	2	2	1	3	1	7	2	6	0	-1	-5	0	-5	-11	140	-78,57
Premuda	0	0	0	0	0	2	0	1	0	0	-2	0	-1	0	0	-3	64	-46,88
Rava	1	1	1	0	0	1	2	3	2	4	0	-1	-2	-2	-4	-9	117	-76,92
Silba	1	1	1	0	5	3	6	7	5	11	-2	-5	-6	-5	-6	-24	292	-82,19
Veli Iž	1	2	4	3	2	6	10	17	13	14	-5	-8	-13	-10	-12	-48	400	-120,00
Zapuntel	0	0	0	0	0	1	0	0	2	3	-1	0	0	-2	-3	-6	42	-142,86
Zadar	790	773	777	785	752	565	565	590	585	651	225	208	187	200	101	921	*71,471*	12,89
Grad Zadar	842	827	839	837	788	655	689	742	713	805	187	138	97	124	-17	529	*75,062*	7,05

Stranica Prijave 852

Tab. 3. Opće kretanje stanovništva po JLS UP-a Zadar u razdoblju 1948.-2011. godine

JLS	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2001.	2011.
Bibinje	1.530	1.684	2.053	2.590	3.065	3.777	3.923	3.985
Galovac	1.067	1.189	1.364	1.449	1.351	1.426	1.190	1.234
Kali	2.281	2.305	2.251	2.405	1.829	2.245	1.731	1.638
Kukljica	1.563	1.612	1.473	1.375	716	868	650	714
Nin	4.874	5.263	5.321	5.413	4.425	6.055	4.603	2.744
Novigrad	3.029	3.139	3.260	3.417	3.103	2.920	2.368	2.375
Poličnik	4.334	4.729	5.158	5.528	5.144	6.266	4.664	4.469
Posedarje	3.552	3.884	4.110	4.250	3.990	3.995	3.513	3.607
Preko	7.189	7.030	6.929	6.510	4.382	4.613	3.871	3.805
Ražanac	3.618	3.956	3.966	3.767	3.287	3.805	3.107	2.940
Sukošan	3.069	3.314	3.825	3.839	3.894	4.363	4.402	4.583
Škabrnja	1.515	1.725	1.992	2.169	1.967	2.350	1.772	1.776
Vrsi	2.398	2.536	2.561	2.605	2.246	2.772	2.453	2.053
Zadar	23.610	25.465	33.464	50.520	67.154	80.355	72.718	75.062
Zemunik Donji	4.040	4.649	4.960	4.535	4.267	4.657	1.903	2.060
1. zona bez G. Zadra	*11.871*	*12.797*	*13.760*	*14.447*	*13.630*	*16.967*	*15.381*	*13.365*
2. zona	*10.956*	*12.292*	*13.474*	*13.681*	*12.729*	*14.699*	*9.529*	*9.539*
3. zona	*10.199*	*10.979*	*11.336*	*11.434*	*10.380*	*10.720*	*8.988*	*8.922*
4. zona	*11.033*	*10.947*	*10.653*	*10.290*	*6.927*	*7.726*	*6.252*	*6.157*
UP Zadar	67.669	72.480	82.687	100.372	110.820	130.467	112.868	113.045
Zadarska županija	*154.026*	*162.682*	*174.957*	*190.356*	*194.098*	*214.777*	*162.045*	*170.017*
Republika Hrvatska	*3.779.858*	*3.936.022*	*4.159.696*	*4.426.221*	*4.601.469*	*4.784.265*	*4.437.460*	*4.284.889*

Stranica Prijave 853

Tab. 4. Opće kretanje stanovništva po naseljima Grada Zadra u razdoblju 1948.-2011. godine

Naselje	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2001.	2011.
Babindub	6	53	21	31	20	33	8	31
Brgulje	252	247	202	132	76	56	53	48
Crno	604	631	602	584	742	662	420	537
Ist	552	544	495	412	299	237	202	182
Kožino	497	516	501	510	457	498	583	815
Mali Iž	861	810	617	454	212	189	147	215
Molat	467	424	335	247	135	114	96	107
Olib	914	805	585	569	226	714	147	140
Petrčane	614	621	612	512	534	575	617	601
Premuda	320	273	213	152	98	73	58	64
Rava	411	371	305	234	147	120	98	117
Silba	514	444	397	339	198	221	265	292
Veli Iž	1.321	1.224	1.021	847	556	468	410	400
Zapuntel	258	259	234	168	90	52	58	42
Zadar	16.019	18.243	27.324	45.329	63.364	76.343	69.556	71.471
kopnena naselja bez g. Zadra	*1721*	*1821*	*1736*	*1637*	*1753*	*1768*	*1628*	*1984*
otočna naselja	*5.870*	*5.401*	*4.404*	*3.554*	*2.037*	*2.244*	*1.534*	*1.607*

Stranica Prijave 854

Tab. 5. Tipizacija općeg kretanja stanovništva

Kratica	Naziv	Predznak migracijske bilance	Predznak prirodne promjene	Predznak općeg kretanja stanovništva	Odnos apsolutnih vrijednosti (O - opće kretanje, PP - prirodna promjena)
I_1	porast imigracijom	+	+	+	
I_2	obnova imigracijom	+	-	+	O > PP
I_3	slaba obnova imigracijom	+	-	+	O < PP
I_4	vrlo slaba obnova imigracijom	+	-	-	
E_1	emigracija	-	+	+	
E_2	depopulacija	-	+	-	PP > O
E_3	izrazita depopulacija	-	+	-	PP < O
E_4	izumiranje	-	-	-	

857/1058

Stranica Prijave 855

Tab. 6. Odabrani pokazatelji spolne i dobne strukture stanovništva naselja Grada Zadra i komparabilnih statističkih jedinica 2011. godine

Naselje / *prostorna cjelina*	Broj stanovnika	Muškarci	Žene	Udio muškaraca (%)	Udio žena (%)	Koeficijent maskuliniteta	Koeficijent femineiteta	Indeks starosti	Udio mladog (%)	Udio starog (%)
Prigradska kopnena naselja	***1.984***	***968***	***1.016***	***48,79***	***51,21***	***95,28***	***104,96***	***164,54***	***18,85***	***23,39***
Babindub	31	14	17	45,16	54,84	82,35	121,43	BSS*	48,39	0,00
Crno	537	265	272	49,35	50,65	97,43	102,64	195,45	18,25	24,02
Kožino	815	403	412	49,45	50,55	97,82	102,23	106,67	21,60	19,63
Petrčane	601	286	315	47,59	52,41	90,79	110,14	324,07	14,14	29,12
Otočna naselja	***1.607***	***829***	***778***	***51,59***	***48,41***	***106,56***	***93,85***	***1134,38***	***5,91***	***45,18***
Brgulje	48	28	20	58,33	41,67	140,00	71,43	2300,00	2,08	47,92
Ist	182	94	88	51,65	48,35	106,82	93,62	9700,00	0,55	53,30
Mali Iž	215	106	109	49,30	50,70	97,25	102,83	1566,67	5,12	43,72
Molat	107	53	54	49,53	50,47	98,15	101,89	BMS*	1,87	62,62
Olib	140	76	64	54,29	45,71	118,75	84,21	3250,00	3,57	46,43
Premuda	64	35	29	54,69	45,31	120,69	82,86	900,00	6,25	42,19
Rava	117	64	53	54,70	45,30	120,75	82,81	2266,67	5,13	58,12
Silba	292	156	136	53,42	46,58	114,71	87,18	500,00	7,88	32,53
Veli Iž	400	196	204	49,00	51,00	96,08	104,08	537,93	10,50	39,00
Zapuntel	42	21	21	50,00	50,00	100,00	100,00	BMS*	0,00	80,95
Zadar	***71.471***	***33.936***	***37.535***	***47,48***	***52,52***	***90,41***	***110,61***	***96,38***	***22,43***	***15,67***
Komparabilne statističke jedinice										
Grad Zadar	*75.062*	*35.733*	*39.329*	*47,60*	*52,40*	*90,86*	*110,06*	*103,54*	*21,98*	*16,50*
Zadarska ž.	*170.017*	*83.504*	*86.513*	*49,12*	*50,88*	*96,52*	*103,60*	*117,48*	*21,72*	*18,54*
Republika Hrvatska	*4.284.889*	*2.066.335*	*2.218.554*	*48,22*	*51,78*	*93,14*	*107,37*	*116,28*	*20,92*	*17,70*

Stranica Prijave 856

Tab. 7. Kretanje očekivanog trajanja života u Zadarskoj županiji u razdoblju 2003.-2015. godine

Godina	Očekivano trajanje života (godine)		
	muškarci	žene	ukupno
2003.	73,8	80,4	77,1
2004.	74,1	80,5	77,3
2005.	74,0	80,4	77,2
2006.	75,2	80,6	78,0
2007.	74,8	80,6	77,7
2008.	74,7	81,3	78,0
2009.	75,0	81,0	78,0
2010.	75,6	80,9	78,3
2011.	75,8	82,0	78,9
2012.	76,1	82,4	79,2
2013.	76,9	83,2	80,0
2014.	76,8	81,3	79,0
Ukupna promjena	**3,0**	**0,9**	**1,9**

3501/658

Stranica Prijave 857

Tab. 8. Kretanje udjela žena u fertilnoj dobi po JLS-ima UP-a Zadra 2001. i 2011. godine

Komparabilna statistička jedinica	2001.			2011.			Indeks promjene udjela žena u fertilnoj dobi
	broj žena u fertilnoj dobi (15 - 49 g.)	ukupan broj žena	udio (%)	broj žena u fertilnoj dobi (15 - 49 g.)	ukupan broj žena	udio (%)	
Bibinje	993	1.929	51,5	942	1.992	47,3	91,9
Galovac	268	587	45,7	276	616	44,8	98,1
Kali	385	851	45,2	296	796	37,2	82,2
Kukljica	104	318	32,7	112	354	31,6	96,7
Nin	1.069	2.311	46,3	554	1.390	39,9	86,2
Novigrad	468	1.148	40,8	486	1.161	41,9	102,7
Poličnik	1.049	2.232	47,0	1.027	2.197	46,8	99,5
Posedarje	714	1.717	41,6	789	1.766	44,7	107,4
Preko	671	1.845	36,4	568	1.807	31,4	86,4
Ražanac	687	1.531	44,9	582	1.437	40,5	90,3
Sukošan	1.087	2.203	49,3	1.020	2.269	45,0	91,1
Škabrnja	409	863	47,4	402	892	45,1	95,1
Vrsi	*općina nije postojala*			410	1.026	40,0	/
Zadar	18.633	37.591	49,6	18.192	39.329	46,3	93,3
Zemunik Donji	435	985	44,2	422	1.066	39,6	89,6
UP Zadar	**26.972**	**56.111**	**48,1**	**26.078**	**58.098**	**44,9**	**93,4**
Zadarska županija	*38.088*	*81.877*	*46,5*	*37.654*	*86.513*	*43,5*	*93,6*
Republika Hrvatska	*1.080.121*	*2.291.020*	*47,2*	*972.948*	*2.218.554*	*43,9*	*93,0*

Tab. 9. Projekcija ukupnog broja stanovnika po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2011.-2021. godine s uračunatim migracijama

JLS	Projicirani broj stanovnika										
	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Bibinje	3.985	4.007	4.045	4.016	4.044	4.053	4.061	4.068	4.075	4.081	4.087
Galovac	1.234	1.242	1.231	1.215	1.232	1.233	1.234	1.234	1.235	1.235	1.235
Kali	1.638	1.656	1.627	1.638	1.621	1.612	1.603	1.594	1.585	1.576	1.567
Kukljica	714	733	729	697	696	685	674	664	653	643	632
Nin	2.744	2.795	2.767	2.718	2.731	2.719	2.705	2.692	2.678	2.663	2.649
Novigrad	2.375	2.364	2.327	2.307	2.321	2.314	2.305	2.295	2.284	2.272	2.260
Poličnik	4.469	4.509	4.487	4.515	4.519	4.520	4.520	4.518	4.515	4.511	4.505
Posedarje	3.607	3.605	3.590	3.576	3.579	3.569	3.558	3.545	3.532	3.518	3.502
Preko	3.805	3.883	3.815	3.769	3.725	3.674	3.621	3.568	3.514	3.459	3.403
Ražanac	2.940	2.979	2.944	2.907	2.914	2.905	2.897	2.889	2.881	2.875	2.869
Sukošan	4.583	4.632	4.609	4.613	4.617	4.614	4.610	4.605	4.599	4.592	4.584
Škabrnja	1.776	1.779	1.771	1.752	1.778	1.780	1.781	1.783	1.784	1.786	1.787
Vrsi	2.053	2.068	2.053	2.020	2.027	2.016	2.005	1.995	1.984	1.973	1.963
Zadar	75.062	75.009	74.984	74.840	74.808	74.673	74.516	74.337	74.138	73.919	73.680
Zemunik Donji	2060	2.058	2.017	2.034	2.014	2.006	1.998	1.990	1.982	1.974	1.966
UP Zadar	113.045	113.316	112.997	112.618	112.624	112.371	112.088	111.777	111.439	111.075	110.688

Stranica Prijave 859

Tab. 10. Ustanove društvene infrastrukture po JLS-ima UP-a Zadra 2015. godine

JLS	Tip ustanove										UKUPNO
	kulturno-umjetničke ustanove	odgojno-obrazovne ustanove	zdravstvene ustanove	ustanove socijalne skrbi	sigurnosne ustanove	pravosudne ustanove	financijske ustanove	poštanske ustanove	vatrogasne ustanove	religijske ustanove	
Bibinje	1	3	5	0	0	0	0	1	0	5	15
Galovac	0	1	2	1	0	0	0	0	1	1	6
Kali	1	1	3	0	0	0	0	1	1	2	9
Kukljica	0	1	1	1	0	0	0	1	1	3	8
Nin	6	2	7	0	0	0	1	1	1	8	26
Novigrad	2	2	2	0	0	0	0	2	1	7	16
Posedarje	0	3	6	0	0	0	0	1	1	11	22
Preko	0	3	3	1	0	0	0	3	1	7	18
Poličnik	0	3	8	0	0	0	0	1	0	21	33
Ražanac	1	1	3	0	0	0	0	1	1	8	15
Sukošan	0	3	5	1	0	0	0	1	1	5	16
Škabrnja	0	2	2	0	0	0	0	1	1	3	9
Vrsi	0	1	2	1	0	0	0	1	1	4	10
Zadar	29	55	127	15	4	4	2	14	3	55	308
Zemunik Donji	0	2	3	1	1	0	0	1	0	2	10
UP ZADAR	40	83	179	21	5	4	3	30	14	142	521

Izvori podataka: Zadra Nova, 2015; e-Pravosuđe, 2015; FINA, 2015a; PU Zadarska, 2015

Stranica Prijave 860

Tab. 11. Zdravstvene ustanove po JLS-ima UP-a Zadra 2014. godine

JLS	Primarna zdravstvena zaštita						Sekundarna zdravstvena zaštita			Zdravstveni zavodi		Ljekarna
	Dom zdravlja	Ordinacije opće medicine	Privatne ordinacije opće medicine u koncesiji	Ordinacije dentalne medicine	Privatne ordinacije dentalne medicine u koncesiji	Ustanove za zdravstvenu njegu u kući	Opća bolnica	Specijalna bolnica	Poliklinika	Zavod za javno zdravstvo	Zavod za hitnu medicinu	
Bibinje	0	0	2	0	2	0	0	0	0	0	0	1
Galovac	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Kali	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Kukljica	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nin	0	0	3	0	1	0	0	0	0	0	1	2
Novigrad	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Poličnik	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	1	2
Posedarje	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Preko	0	0	2	0	2	0	0	1	0	0	1	2
Ražanac	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Sukošan	0	0	2	0	2	0	0	0	0	0	0	1
Škabrnja	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Vrsi	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Zadar	1	10	34	7	31	5	1	0	16	1	1	20
Zemunik Donji	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1
UP ZADAR	**1**	**12**	**51**	**9**	**45**	**5**	**1**	**1**	**16**	**1**	**4**	**33**
Zadarska županija	*6*	*23*	*72*	*16*	*63*	*7*	*1*	*2*	*17*	*1*	*9*	*43*
Udio UP-a u Zadarskoj županiji (%)	*16,7*	*52,2*	*70,8*	*56,3*	*71,4*	*71,4*	*100,0*	*50,0*	*94,1*	*100,0*	*44,4*	*76,7*
Udio Grada Zadra u UP-u Zadar (%)	*100,0*	*83,3*	*66,7*	*77,8*	*68,9*	*100,0*	*100,0*	*0,0*	*100,0*	*100,0*	*25,0*	*60,6*

Izvor podataka: ZSLJŽ, 2015

Stranica Prijave 861

Tab. 12. Kretanje broja kreveta, ispisanih pacijenata po krevetu i godišnja zauzetost kreveta bolnica u ŽP-u Zadar u razdoblju 2010.-2014. godine

Ustanova	Odjel	2010.			2011.			2012.			2013.			2014.		
		broj kreveta	broj ispisanih pacijenata po krevetu	godišnja zauzetost kreveta	broj kreveta	broj ispisanih pacijenata po krevetu	godišnja zauzetost kreveta	broj kreveta	broj ispisanih pacijenata po krevetu	godišnja zauzetost kreveta	broj kreveta	broj ispisanih pacijenata po krevetu	godišnja zauzetost kreveta	broj kreveta	broj ispisanih pacijenata po krevetu	godišnja zauzetost kreveta
Psihijatrijska bolnica Ugljan	Psihijatrija	-	-	-	-	-	-	14	53,00	397,14	14	50,21	310,71	14	43,93	233,50
	Kronične duševne bolesti	483	1,02	287,59	483	1,22	313,45	469	1,59	305,12	469	1,50	295,69	469	1,34	287,18
	ukupno	497	0,99	279,48	483	1,22	313,45	483	3,08	307,78	483	2,92	296,13	483	2,58	285,63
Opća bolnica Zadar	Interna	139	39,99	293,19	139	39,85	291,67	139	41,67	298,68	139	41,00	296,83	139	42,54	289,32
	Infektologija	18	35,61	154,44	18	32,89	137,17	18	32,06	144,83	18	37,44	162,56	18	38,00	186,00
	Dermatologija	10	20,80	111,10	10	18,90	71,40	10	21,80	96,90	10	18,00	75,20	10	3,90	19,80
	Neurologija	25	52,84	343,44	27	48,44	322,59	25	48,64	317,84	25	38,68	290,96	25	38,16	294,44
	Psihijatrija	24	26,92	341,88	25	27,88	334,08	24	29,75	348,54	24	29,83	348,08	24	30,50	350,54
	Pedijatrija	28	49,07	239,93	28	46,64	232,04	28	56,89	274,18	28	57,04	289,57	28	49,21	261,04
	Kirurgija	94	40,97	236,17	94	41,41	224,95	89	45,62	239,35	93	38,18	206,32	93	40,61	202,39
	Dječja kirurgija	6	72,50	134,83	6	78,00	148,17	6	78,17	147,00	6	74,67	140,33	6	79,17	141,83
	Neurokirurgija	10	60,10	285,10	10	54,80	226,10	9	61,89	312,11	9	57,22	226,22	9	58,11	307,22
	Maksilofacijalna kirurgija	3	36,33	278,00	3	25,67	147,00	3	30,00	169,33	3	18,33	154,67	3	21,33	95,33
	Urologija	16	66,56	290,00	20	58,00	223,45	16	77,19	312,81	16	63,81	301,00	16	60,56	289,00
	ORL	16	63,88	323,44	20	52,65	264,35	20	52,30	245,85	20	47,35	224,40	20	47,55	220,50
	Oftalmologija	16	70,19	205,31	16	76,94	205,69	16	61,94	175,00	16	68,44	194,19	16	58,13	158,13
	Ginekologija	70	64,31	252,83	72	64,26	226,79	72	87,21	234,63	72	61,79	205,53	72	59,68	200,64
	Anesteziologija	13	119,15	482,62	13	119,69	484,46	12	132,58	511,42	12	129,08	525,00	12	138,92	598,25
	ukupno	488	49,19	270,33	501	48,39	254,88	487	54,27	267,63	491	47,79	254,00	491	47,56	250,01

Izvor podataka: Godišnje izvješće o radu stacionarne zdravstvene ustanove, 2015

Stranica Prijave 862

Tab. 13. Ustanove kulturne infrastrukture po JLS UP-a Zadar 2015. godine

JLS	Muzeji i povijesne zbirke	Knjižnice i arhivi	Glazbene ustanove, kazališta i kinematografi
Bibinje	- Etnografska zbirka	- 1 osnovnoškolska knjižnica	-
Galovac	-	- 1 osnovnoškolska knjižnica	-
Kali	-	- Narodna knjižnica Kali	-
Kukljica	-	-	-
Nin	- Muzej ninskih starina - Riznica Zlato i srebro Grada Nina - Muzej soli - Dom kulture - Barokna kuća - Galerija Višeslav	- 1 osnovnoškolska knjižnica	-
Novigrad	- Zavičajni muzej	- Knjižnica i čitaonica Novigrad - 2 osnovnoškolske knjižnice	-
Poličnik	-	- 1 osnovnoškolska knjižnica	-
Posedarje	-	- 1 osnovnoškolska knjižnica	-
Preko	-	- 1 osnovnoškolska knjižnica	-
Ražanac	-	- Knjižnica Jurja Barakovića - 1 osnovnoškolska knjižnica	-
Sukošan	-	- 1 osnovnoškolska knjižnica	-
Škabrnja	-	- 1 osnovnoškolska knjižnica	-
Vrsi	-	-	-
Zadar	- Arheološki muzej - Muzej antičkog stakla - Narodni muzej - Područna etnografska zbirka Veli Iž - Područna kulturno-povijesna zbirka Mali Iž - Pomorsko-povijesna zbirka Zavoda za povijesne znanosti - Stalna izložba crkvene umjetnosti	- Gradska knjižnica Zadar (7 lokacija od čega dvije na Olibu i Silbi te 2 bibliobusa) - Sveučilišna knjižnica Sveučilišta u Zadru - Znanstvena knjižnica Zadar - Državni arhiv u Zadru - Knjižnica Zavoda za povijesne umjetnosti HAZU u Zadru - Knjižnica Narodnog muzeja Zadar - Knjižnica Arheološkog muzeja Zadar - Knjižnica Muzeja antičkog stakla - Knjižnica Konzervatorskog odjela Ministarstva kulture u Zadru - Stručna knjižnica Opće bolnice Zadar - Knjižnica Samostana sv. Franje	- Koncertni ured Zadar - Hrvatsko narodno kazalište Zadar - Kazalište lutaka Zadar - Teatar Teatro VeRRdi - Umjetnička organizacija Dragon Teatar - Cinestar Zadar

Stranica Prijave 863

		- Knjižnica Samostana sv Mihovila - Knjižnica Samostana benediktinki sv. Marije - Knjižnica Stolnog kaptola sv. Stošije - Knjižnica Stalne izložbe crkvene umjetnosti - Knjižnica nadbiskupskog sjemeništa Zmajević - 10 osnovnoškolskih knjižnica - 16 srednjoškolskih knjižnica - 1 knjižnica u učeničkom domu	
Zemunik Donji	-	- 1 osnovnoškolska knjižnica	-
UP ZADAR UKUPNO	- 15 muzeja i povijesnih zbirki	- 19 knjižnica - 21 osnovnoškolska knjižnica - 16 srednjoškolskih knjižnica - 1 knjižnica u učeničkom domu	- 1 glazbena ustanova - 4 kazališta - 1 kinematograf

Izvori podataka: Zadra Nova, 2015; Katić i dr., 2013; KUZD, 2015; Ministarstvo kulture, 2015

Stranica Prijave 864

Tab. 14. Kretanje broja stanovnika, stanova i kućanstava po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2001.-2011. godine

Komparabilna statistička jedinica	Broj stanovnika			Broj stanova			Broj stanovnika po stanu			Broj kućanstava 2011.	Prosječan broj osoba po kućanstvu			Omjer broja stanova i kućanstava
	2001.	2011.	Promjena (%)	2001.	2011.	Promjena (%)	2001.	2011.	Promjena (%)		2001.	2011.	Promjena (%)	
Bibinje	3.923	3.985	1,6	1.504	2.332	55,1	2,6	1,7	-34,5	1.235	3,7	3,2	-12,7	1,9
Galovac	1.190	1.234	3,7	367	475	29,4	3,2	2,6	-19,9	374	3,6	3,3	-7,0	1,3
Kali	1.731	1.638	-5,4	1.021	1.213	18,8	1,7	1,4	-20,4	640	2,9	2,6	-11,1	1,9
Kukljica	650	714	9,8	653	837	28,2	1,0	0,9	-14,3	290	2,8	2,5	-11,2	2,9
Nin i Vrsi	4.603	4.797	4,2	3.828	4.937	29,0	1,2	1,0	-19,2	1.624	3,3	3,0	-10,3	3,0
Novigrad	2.368	2.375	0,3	1.313	1.615	23,0	1,8	1,5	-18,5	809	3,1	2,9	-3,9	2,0
Poličnik	4.664	4.469	-4,2	1.458	2.125	45,7	3,2	2,1	-34,3	1.354	3,7	3,3	-9,8	1,6
Posedarje	3.513	3.607	2,7	1.819	2.530	39,1	1,9	1,4	-26,2	1.214	3,2	3,0	-6,0	2,1
Preko	3.871	3.805	-1,7	2.749	3.866	40,6	1,4	1,0	-30,1	1.427	2,7	2,4	-13,2	2,7
Ražanac	3.107	2.940	-5,4	1.875	2.427	29,4	1,7	1,2	-26,9	1.030	3,1	2,9	-8,7	2,4
Sukošan	4.402	4.583	4,1	1.695	2.592	52,9	2,6	1,8	-31,9	1.459	3,5	3,1	-11,1	1,8
Škabrnja	1.772	1.776	0,2	496	601	21,2	3,6	3,0	-17,3	500	3,5	3,6	0,3	1,2
Zadar	72.718	75.062	3,2	31.122	41.003	31,7	2,3	1,8	-21,7	27.461	3,0	2,7	-10,0	1,5
Zemunik Donji	1.903	2.060	8,3	683	998	46,1	2,8	2,1	-25,9	641	3,2	3,0	-6,9	1,6
UP ZADAR	**110.415**	**113.045**	**2,4**	**50.583**	**67.551**	**33,5**	**2,2**	**1,7**	**-23,3**	40.058	/	2,8	/	**1,7**
Zadarska županija	*162.045*	*170.017*	*4,9*	*91.932*	*134.247*	*46,0*	*1,8*	*1,3*	*-28,2*	60.436	/	*2,8*	/	*2,2*
Republika Hrvatska	*4.437.460*	*4.284.889*	*-3,4*	*1.877.126*	*2.246.910*	*19,7*	*2,4*	*1,9*	*-19,3*	1.517.249	/	*2,8*	/	*1,5*

Napomena: S obzirom da je Općina Vrsi izdvojena iz Grada Nina kao zasebna općina u međupopisnom razdoblju, ne postoje odvojeni podaci za tu općinu za 2001. zbog čega su u tablici dani skupni podaci za Grad Nin i Općinu Vrsi za obje godine (2001. i 2011.)

Izvori podataka: Popis stanovništva 2001., Popis stanovništva 2011.

Stranica Prijave 865

Tab. 15. Stanovi prema načinu korištenja po JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine

JLS	Ukupno		Stanovi za stalno stanovanje				Stanovi koji se koriste povremeno			Stanovi u kojima se samo obavlja djelatnost		
	broj	udio (%)	ukupni udio u JLS (%)	udio nastanjenih stanova u ukupnom broju stanova za stalno stanovanje po JLS (%)	udio privremeno nenastanjenih stanova u ukupnom broju stanova za stalno stanovanje po JLS (%)	udio napuštenih stanova u ukupnom broju stanova za stalno stanovanje po JLS (%)	ukupni udio u JLS (%)	udio stanova za odmor i rekreaciju u ukupnom broju stanova koji se koriste povremeno po JLS (%)	udio stanova koji se koriste u vrijeme sezonskih radova i u poljoprivredi u ukupnom broju stanova koji se koriste povremeno po JLS (%)	ukupni udio u JLS (%)	udio stanova za iznajmljivanje turistima u ukupnom broju stanova u kojima se samo obavlja djelatnost po JLS (%)	udio stanova za ostale djelatnosti u ukupnom broju stanova u kojima se samo obavlja djelatnost po JLS (%)
Bibinje	2.332	3,45	62,31	84,86	14,59	0,55	26,16	100,00	0,00	11,54	100,00	0,00
Galovac	475	0,70	94,53	81,96	16,70	1,34	5,26	76,00	24,00	0,21	100,00	0,00
Kali	1.213	1,80	84,75	62,06	36,38	1,56	10,72	100,00	0,00	4,53	100,00	0,00
Kukljica	837	1,24	40,38	83,73	12,43	3,85	48,15	100,00	0,00	11,47	96,88	3,13
Nin	2.589	3,83	63,69	55,79	40,99	3,21	28,97	99,87	0,13	7,34	78,95	21,05
Novigrad	1.615	2,39	65,20	76,64	21,56	1,80	33,62	100,00	0,00	1,18	94,74	5,26
Poličnik	2.125	3,15	97,79	64,97	31,04	3,99	2,02	88,37	11,63	0,19	50,00	50,00
Posedarje	2.530	3,75	54,07	88,08	10,75	1,17	42,37	100,00	0,00	3,56	100,00	0,00
Preko	3.866	5,72	64,25	56,96	35,47	7,57	29,69	99,65	0,35	6,05	99,15	0,85
Ražanac	2.427	3,59	54,84	76,78	13,07	10,14	42,52	100,00	0,00	2,64	96,88	3,13
Sukošan	2.592	3,84	66,40	84,49	10,98	4,53	21,53	98,39	1,61	12,08	100,00	0,00
Škabrnja	601	0,89	99,83	83,17	13,83	3,00	0,17	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Vrsi	2.348	3,48	43,10	68,28	26,28	5,43	51,45	100,00	0,00	5,45	100,00	0,00
Zadar	41.003	60,70	88,51	74,82	24,14	1,03	7,42	99,77	0,23	4,08	82,82	17,18
Zemunik Donji	998	1,48	92,59	69,16	26,30	4,55	7,21	97,22	2,78	0,20	50,00	50,00
UP ZADAR	**67.551**	**100,00**	**79,61**	**73,78**	**24,17**	**2,05**	**15,75**	**99,68**	**0,32**	**4,64**	**89,22**	**10,78**
Zadarska županija	*134.247*	/	*62,90*	*71,00*	*25,50*	*3,51*	*29,97*	*99,25*	*0,75*	*7,12*	*95,59*	*4,41*

Stranica Prijave 866

Tab. 16. Kretanje broja oglasa za nekretnine na internetskom oglasniku Njuškalu po JLS-ima UP-a Zadra u razdoblju 2011.-2015. godine

Komparabilna statistička jedinica	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	Indeks 2015./2011.	Prosječni udio u ukupnom broju oglasa u UP-u 2011.-2015. (%)
Bibinje	262	306	319	447	679	259,2	1,6
Galovac	2	10	0	0	0	0,0	0,0
Kali	194	181	153	127	237	122,2	0,7
Kukljica	85	129	149	202	245	288,2	0,7
Nin	880	1.564	1.601	1.852	2.856	324,5	7,1
Novigrad	164	198	174	221	320	195,1	0,9
Poličnik	119	104	157	195	235	197,5	0,7
Posedarje	220	479	498	472	698	317,3	1,9
Preko	515	641	683	1.048	1.370	266,0	3,4
Ražanac	324	367	575	644	878	271,0	2,3
Sukošan	814	1.319	1.305	1.426	1.953	239,9	5,5
Škabrnja	14	3	2	18	3	21,4	0,0
Vrsi	3	0	0	0	0	0,0	0,0
Zadar	12.114	15.703	18.167	20.288	26.121	215,6	74,8
Zemunik Donji	67	91	71	104	141	210,4	0,4
UP Zadar	**15.779**	**21.095**	**23.854**	**27.040**	**35.736**	**226,5**	**100,0**
1. zona	14.073	18.892	21.392	24.013	31.609	224,6	89,0
1. zona bez Grad Zadra	1.959	3.189	3.225	3.725	5.488	280,1	14,2
2. zona	202	208	230	317	379	187,6	1,1
3. zona	708	1.044	1.247	1.337	1.896	267,8	5,0
4. zona	794	951	985	1.377	1.852	233,2	4,8
grad Zadar	11.151	13.998	16.470	18.501	23.329	209,2	67,6
ostala naselja Grada Zadra	963	1.705	1.697	1.787	2.792	289,9	7,2

Stranica Prijave 867

Tab. 17. Nastanjeni stanovi prema pomoćnim prostorijama i instalacijama o JLS-ima UP-a Zadra 2011. godine

Komparabilna statistička jedinica	Nastanjeni stanovi		Stanovi koji imaju:			Stanovi s instalacijama:				Stanovi s klimatizacijom
	ukupno	udio u UP-u (%)	sanitarni čvor (%)	kupaonicu (%)	kuhinju (%)	vodovoda (%)	kanalizacije (%)	električne energije (%)	plina (%)	
Bibinje	1.233	3,11	99,92	98,78	100,00	100,00	100,00	100,00	0,97	33,25
Galovac	368	0,93	98,64	97,83	100,00	99,46	98,64	100,00	0,27	20,92
Kali	638	1,61	100,00	98,28	100,00	100,00	100,00	100,00	1,10	62,85
Kukljica	283	0,71	100,00	99,29	100,00	100,00	100,00	100,00	1,41	65,37
Nin	920	2,32	99,24	97,61	100,00	99,24	99,24	100,00	1,63	36,96
Novigrad	807	2,03	99,38	98,51	99,88	99,63	99,50	100,00	0,25	26,89
Poličnik	1.350	3,40	97,85	95,78	100,00	98,52	98,07	99,70	2,37	26,22
Posedarje	1.205	3,04	98,51	96,60	99,92	99,09	98,84	99,92	0,41	32,95
Preko	1.415	3,57	99,36	96,89	100,00	99,58	99,51	100,00	0,78	56,61
Ražanac	1.022	2,58	99,32	95,99	99,90	98,92	99,12	99,80	1,08	34,25
Sukošan	1.454	3,66	98,69	97,25	100,00	98,97	98,76	99,79	1,44	33,84
Škabrnja	499	1,26	99,20	98,60	99,80	99,40	99,40	100,00	0,60	24,25
Vrsi	691	1,74	98,55	94,79	100,00	98,55	98,70	100,00	1,01	34,73
Zadar	27.153	68,44	99,88	99,44	99,93	99,93	99,92	100,00	1,92	55,70
Zemunik Donji	639	1,61	98,59	96,24	99,84	98,90	98,59	100,00	1,10	25,35
UP ZADAR	**39.677**	**100,00**	**99,61**	**98,71**	**99,94**	**99,71**	**99,66**	**99,97**	**1,66**	**49,58**
Zadarska županija	*59.954*	/	*98,86*	*97,62*	*99,92*	*99,12*	*99,02*	*99,80*	*1,48*	*43,01*
Republika Hrvatska	*1.496.558*	/	*97,45*	*96,07*	*99,87*	*98,19*	*97,98*	*99,83*	*36,55*	*30,71*

Stranica Prijave 868

Tab. 18. Zaposleno stanovništvo prema dobi u UP-u Zadar 2011. godine

JLS	Ukupno	Stopa zaposlenosti	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65 i više
Zadar	26.665	52,58	2,51	28,03	63,95	75,37	73,60	70,13	66,22	61,09	44,56	23,76	1,45
Nin	797	44,01	1,34	34,19	60,23	70,97	71,33	62,09	59,41	51,05	33,33	12,45	0,57
Bibinje	1.136	42,66	1,78	35,23	62,08	68,54	64,84	57,79	43,88	42,24	31,85	13,36	0,94
Galovac	366	44,96	4,82	47,62	58,82	70,83	67,19	62,69	45,78	45,36	30,77	7,84	0,53
Kali	562	52,92	11,11	45,24	68,42	75,47	65,05	77,03	73,33	54,62	47,69	16,30	0,30
Kukljica	206	47,58	9,68	44,74	56,10	65,52	67,44	61,29	66,67	66,67	54,17	11,76	0,94
Novigrad	625	42,29	3,33	37,68	67,91	73,23	57,36	54,66	56,38	37,87	28,15	9,52	0,00
Poličnik	1.350	45,45	5,70	38,44	70,61	73,38	63,97	60,00	57,75	39,34	29,10	10,96	0,30
Posedarje	981	41,64	4,82	43,40	58,85	71,63	56,76	55,20	53,36	45,65	28,34	11,11	0,15
Preko	1.021	43,88	3,33	48,28	65,50	62,68	62,29	57,06	56,89	51,28	36,42	16,42	0,61
Ražanac	770	40,17	3,87	30,69	66,08	59,56	57,76	55,63	50,81	38,37	33,06	13,96	0,47
Sukošan	1.339	44,41	3,11	41,45	65,08	69,55	66,55	56,12	55,56	44,48	29,55	12,35	0,88
Škabrnja	540	46,71	5,69	41,82	70,34	75,54	65,74	65,71	47,90	46,43	28,80	12,37	0,80
Vrsi	567	42,60	6,96	32,59	68,42	66,67	61,54	56,20	60,68	46,67	33,57	8,38	0,72
Zemunik Donji	610	45,42	4,04	43,61	67,39	72,22	70,97	63,22	58,33	43,45	30,85	13,55	0,00
UP ZADAR	37.535	49,79	3,10	31,88	64,33	73,65	70,71	66,76	62,57	55,47	40,30	19,73	1,10

Izvor podataka: Popis stanovništva 2011.

Stranica Prijave 869

Tab. 19. Broj korisnika pomoći socijalne skrbi na području djelovanja Centra za socijalnu skrb Zadar razdoblju 2010.-2015. godine

Razina pomoći	Vrsta pomoći		2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
DRŽAVNA POMOĆ	Stalna pomoć	*broj pomoći*	743	717	634	729	682	726
		broj obuhvaćenih osoba	1.621	1601	1569	1747	1345	...
	Jednokratna pomoć	*broj pomoći*	1.370	1.090	1.061	1.204	1.298	1.491
		broj obuhvaćenih osoba	1.107	893	907	1.025	1.035	...
	Doplatak za pomoć i njegu		1.645	1.629	1.520	1.580	1.602	1.569
	Osobna invalidnina		446	453	435	516	517	529
	Naknada do zaposlenja		37	...	...	...	26	28
LOKALNA I REGIONAL-NA POMOĆ	Pomoć za podmirenje troškova stanovanja		1.964	1.720	1.416	1.426	1.088	...
	Pomoć za ogrjev		745	729	465	657	688	676
UKUPNO		*Ukupno*	6.950	6.338	5.531	6.112	5.901	5.394
		Ukupno državnih pomoći	4.241	3.889	3.650	4.029	4.125	4.343
		Ukupno lokalnih i regionalnih pomoći	2.709	2.449	1.881	2.083	1.776	1.051

Izvor podataka: Centar za socijalnu skrb Zadar, 2016

Stranica Prijave 870

Tab. 20. Korisnici pomoći socijalne skrbi po JLS UP-a Zadar 2014. godine

JLS	Broj stanovnika	Broj pomoći	Broj pomoći na 1.000 stanovnika
Bibinje	3.985	186	46,7
Galovac	1.234	43	34,8
Kali	1.638	38	23,2
Kukljica	714	23	32,2
Nin	2.744	107	39,0
Novigrad	2.375	125	52,6
Poličnik	4.469	224	50,1
Posedarje	3.607	196	54,3
Preko	3.805	109	28,6
Ražanac	2.940	149	50,7
Sukošan	4.583	195	42,5
Škabrnja	1.776	126	70,9
Vrsi	2.053	96	46,8
Zadar	75.062	3.198	42,6
Zemunik Donji	2.060	153	74,3
UP ZADAR	113.045	4.968	43,9

Izvor podataka: Centar za socijalnu skrb Zadar, 2015

Stranica Prijave 871

Tab. 21. Prosječni dohodak po stanovniku po JLS UP-a Zadar i komparabilnim statističkim jedinicama u razdobljima 2006.-2008. i 2010.-2012. godine

KSJ	Prosječni dohodak po stanovniku (kn)			Vrijednost prosječnog dohotka po stanovniku u odnosu na naclonalni prosjek (RH=100,0)		
	2006.-2008.	2010.-2012.	Indeks	2006.-2008.	2010.-2012.	Indeks
Bibinje	16.501	18.641	113,0	48,6	53,3	109,7
Galovac	19.848	26.766	134,9	66,2	90,8	137,2
Kali	24.579	28.299	115,1	91,1	97,9	107,5
Kukljica	24.554	22.724	92,5	90,9	72,1	79,3
Nin i Vrsi	20.236	22.020	108,8	68,2	68,9	101,0
Novigrad	19.904	21.475	107,9	66,5	66,4	99,8
Poličnik	16.085	19.891	123,7	46,4	59,0	127,2
Posedarje	19.472	21.086	108,3	64,2	64,6	100,6
Preko	21.667	24.334	112,3	75,7	79,6	105,2
Ražanac	15.613	17.832	114,2	43,9	49,5	112,8
Sukošan	18.639	21.026	112,8	59,8	64,3	107,5
Škabrnja	20.140	21.211	105,3	67,7	65,1	96,2
Vrsi	13.570	14.069	103,7	33,1	32,2	97,3
Zadar	26.706	29.170	109,2	102,2	101,9	99,7
Zemunik Donji	25.453	23.487	92,3	95,7	75,7	79,1
UP ZADAR	**23.961**	**26.469**	**110,5**	91,2	**92,0**	**100,9**
Zadarska županija	*22.196*	*24.163*	108,9	56,2	50,6	90,0
Republika Hrvatska	*26.280*	*28.759*	109,4	100,0	100,0	100,0

Izvori podataka: Vrijednosti indeksa razvijenosti, 2010, 2013; Popis stanovništva 2001., 2011

Stranica Prijave 872

Tab. 22. Popis ustanova socijalne skrbi u UP-u Zadar 2015. godine uključujući broj zaposlenih i broj korisnika usluga

Sektor	Naziv ustanove	Potencijalni korisnici	JLS	Broj korisnika usluga			Istodobni smještajni kapacitet korisnika			Lista čekanja na dan 31.12.		
				2014.	2015.	indeks	2014.	2015.	indeks	2014.	2015.	indeks
Javni	*Dom za odgoj djece i mladeži Zadar*	djeca i mlađe osobe	Zadar	149	156	104,7	16	17	106,3	17	22	129,4
	Dom za odrasle osobe Sveti Frane	psihički bolesne odrasle osobe	Zadar	62	61	98,4	64	60	93,8	127	189	148,8
	Dom za psihički bolesne odrasle osobe Zemunik	psihički bolesne odrasle osobe	Zemunik Donji	150	147	98,0	150	...	...	100	93	93,0
	Dom za starije i nemoćne osobe Zadar	starije osobe	Zadar	461	458	99,4	331	372	112,4	1.667	1.783	107,0
	Psihijatrijska bolnica Ugljan, Odjel za socijalnu skrb	psihički bolesne odrasle osobe	Preko	...	20	...	...	20	...	...	...	...
Privatni	*Centar za rehabilitaciju Sunce*	djeca s posebnim potrebama	Zadar	9	...	...	...	...	...	...	...	...
	Blanka d.o.o.	starije osobe	Zadar	277	...	...	380	...	...	...	...	...
	Vesela palma d.o.o.	starije osobe	Zadar									
	Hrvoje Vlašić	starije osobe	Sukošan									
	Ivanka Vojvodić	starije osobe	Kukljica									
	Jasna Perinić	starije osobe	Vrsi									
	Marina Vujević	starije osobe	Galovac									
	Mirjana Vučemilović-Jurić	starije osobe	Zadar									
	Stipe Filipi	starije osobe	Zadar									
	Tina Čerina	starije osobe	Zadar									
	Vedran Vuković	starije osobe	Zadar									
Civilni	*Kabinet za ranu intervenciju Caritasa Zadarske županije*	djeca s razvojnim teškoćama i rizicima te njihove obitelji	Zadar	128	200	156,3	0	0	100,0	...	...	...
	Pučka kuhinja Caritasa Zadarske županije	siromašne osobe	Zadar	...	...	...	-	-	-	-	-	-
	Prenoćište za beskućnike Sv. Vinko Paulski	beskućnici	Zadar	72	...	...	12	12	100,0	0	0	100,0

Stranica Prijave 873

	Volonterski centar Zadar	sve socijalno ugrožene osobe	Zadar	...	...	...	0	0	-	0	0	-
	Crveni križ	sve socijalno ugrožene osobe	Zadar	...	...	...	...	...	...	...	...	...

Izvor podataka: Centar za socijalnu skrb, 2018

Stranica Prijave 874

Tab. 23. Broj dječjih vrtića, programa predškolskog odgoja i djece uključene u te programe po JLS UP-a Zadar 2015. godine

JLS	Broj dječjih vrtića	Broj područnih objekata	Broj programa predškolskog odgoja	Broj djece uključene u programe predškolskog odgoja	Broj odgajatelja	Prosječan broj djece po programu	Prosječan broj odgajatelja na 10 djece
Bibinje	1	0	1	52	...	...	...
Galovac	0	0	0	-	-	-	-
Kali	1	0	2	42	2	21	0,5
Kukljica	1	0	1	...	1	...	...
Nin	1	2	6	...	...	...	...
Novigrad	0	0	0	-	-	-	-
Poličnik	1	0	3	123	9	41	0,7
Posedarje	1	0	3	60	5	20	0,8
Preko	1	2	6	85	5	14,2	0,6
Ražanac	1	0	0	-	-	-	-
Sukošan	1	1	4	145	...	36,3	...
Škabrnja	1	0	2	66	...	66	...
Vrsi	1	0	2	37	...	37	...
Zadar	25	32	53	4.093	...	77,2	...
Zemunik Donji	1	0	3	...	...	...	...
UP ZADAR	**37**	**37**	**86**	...	...	...	...

Napomena: u Općini Ražanac dječji vrtić je izgrađen i opremljen, no uslijed izmjene lokalne vlasti početkom 2016. g. još nije bio u funkciji

Izvor podataka: Zadra nova, 2016

Stranica Prijave 875

Tab. 24. Pregled lokalnog sustava osnovnih škola u UP-u Zadar u razdoblju 2010.-2015. godine

JLS	Broj osnovnih škola	Broj područnih škola	Broj učenika po školskim godinama					Broj razrednih odjela po školskim godinama					Prosječan broj učenika po razrednom odjelu po školskim godinama				
			2010./ 2011.	2011./ 2012.	2012./ 2013.	2013./ 2014.	2014./ 2015.	2010./ 2011.	2011./ 2012.	2012./ 2013.	2013./ 2014.	2014./ 2015.	2010./ 2011.	2011./ 2012.	2012./ 2013.	2013./ 2014.	2014./ 2015.
Bibinje	1	0	399	389	377	397	402	19	18	17	18	18	21,0	21,6	22,2	22,1	22,3
Galovac	1	1	192	186	182	172	173	14	8	14	14	14	13,7	23,3	13,0	12,3	12,4
Kali	0	1	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Kukljica	0	1	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Nin	1	3	298	305	307	293	298	20	20	20	19	20	14,9	15,3	15,4	15,4	14,9
Novigrad*	2	1	81	74	60	56	53	8	7	7	7	7	10,1	10,6	8,6	8,0	7,6
Poličnik	1	1	260	239	328	233	228	19	18	18	17	17	13,7	13,3	18,2	13,7	13,4
Posedarje	1	5	301	289	274	271	268	21	20	20	20	20	14,3	14,5	13,7	13,6	13,4
Preko	1	6	321	310	244	338	332	23	23	23	23	23	14,0	13,5	10,6	14,7	14,4
Ražanac	1	1	208	207	210	211	207	21	21	21	21	21	9,9	9,9	10,0	10,0	9,9
Sukošan	1	1	362	242	324	326	304	19	19	19	19	18	19,1	12,7	17,1	17,2	16,9
Škabrnja	1	1	217	212	226	215	219	12	12	13	13	14	18,1	17,7	17,4	16,5	15,6
Vrsi	0	1	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Zadar	10	18	6.930	7.047	6.684	6.671	6.669	329	327	330	331	331	21,1	21,6	20,3	20,2	20,1
Zemunik Donji	1	0	157	146	153	151	150	8	8	8	8	8	19,6	18,3	19,1	18,9	18,8
UP ZADAR	22	41	9.726	9.646	9.369	9.334	9.303	513	501	510	510	511	19,0	19,3	18,4	18,3	18,2

** Podaci o broju učenika u OŠ Brace Radić Pridraga nisu dostavljeni ni uračunati u vrijednosti navedene u tablici.*

Napomena: broj učenika u područnim školama u općinama Kali i Kukljica uvršteni su u broj učenika OŠ Valentin Klarin Preko, a broj učenika u PŠ Vrsi uključen je u broj učenika matične OŠ Nin.

Izvor podataka: Zadr nova, 2016

Stranica Prijave 876

Tab. 25. Kretanje broja novih prvostupnika prema sveučilišnim studijskim programima Sveučilišta u Zadru u razdoblju 2010.-2015. godine

Studijski program		Broj novih prvostupnika						Udio u ukupnom broju novih prvostupnika (%)					
		2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Preddiplomski dvopredmetni studijski programi	Arheologija	12	4	2	4	0	0	1,7	0,6	0,3	0,6	0,0	0,0
	Engleski jezik i književnost	35	38	50	44	40	47	5,0	5,6	6,9	6,2	5,9	6,6
	Etnologija i antropologija	21	11	14	8	11	10	3,0	1,6	1,9	1,1	1,6	1,4
	Filozofija	13	14	26	18	23	23	1,9	2,1	3,6	2,5	3,4	3,2
	Francuski jezik i književnost	33	28	44	35	25	35	4,7	4,2	6,1	4,9	3,7	4,9
	Geografija	13	18	17	14	7	16	1,9	2,7	2,4	2,0	1,0	2,2
	Grčki jezik i književnost	1	4	0	6	2	2	0,1	0,6	0,0	0,9	0,3	0,3
	Latinski jezik i književnost	2	9	2	10	7	7	0,3	1,3	0,3	1,4	1,0	1,0
	Njemački jezik i književnost	35	32	33	34	27	28	5,0	4,8	4,6	4,8	4,0	3,9
	Pedagogija	28	34	45	47	33	29	4,0	5,0	6,2	6,6	4,9	4,0
	Povijest	13	16	1	3	4	9	1,9	2,4	0,1	0,4	0,6	1,3
	Povijest umjetnosti	4	0	0	0	0	1	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
	Prevoditeljski studij talijanskog jezika	9	8	18	14	11	12	1,3	1,2	2,5	2,0	1,6	1,7
	Ruski jezik i književnost	19	24	27	27	30	25	2,7	3,6	3,7	3,8	4,4	3,5
	Sociologija	27	22	30	23	17	22	3,8	3,3	4,2	3,3	2,5	3,1
	Španjolski jezik i književnost	12	10	20	26	23	17	1,7	1,5	2,8	3,7	3,4	2,4
	Talijanski jezik i književnost	27	22	29	32	28	21	3,8	3,3	4,0	4,5	4,1	2,9
	ukupno	**304**	**294**	**358**	**345**	**288**	**304**	**43,2**	**43,6**	**49,6**	**48,7**	**42,5**	**42,4**
Preddiplomski jednopredmetni studijski programi	Arheologija	13	14	21	18	21	22	1,9	2,1	2,9	2,5	3,1	3,1
	Brodostrojarstvo i tehnologija pomorskog prometa	5	13	6	4	14	14	0,7	1,9	0,8	0,6	2,1	2,0
	Hrvatski jezik i književnost	54	32	38	31	35	32	7,7	4,8	5,3	4,4	5,2	4,5
	Informacijske znanosti - knjižničarstvo	19	26	29	22	33	21	2,7	3,9	4,0	3,1	4,9	2,9
	Kultura i turizam	56	62	45	36	41	34	8,0	9,2	6,2	5,1	6,1	4,7
	Menadžment	77	82	56	40	51	34	11,0	12,2	7,8	5,7	7,5	4,7
	Nautika i tehnologija pomorskog prometa	27	27	17	41	27	57	3,8	4,0	2,4	5,8	4,0	8,0
	Povijest	8	7	14	19	25	15	1,1	1,0	1,9	2,7	3,7	2,1

879/1056

Stranica Prijave 877

	Povijest umjetnosti	9	6	6	9	8	6	1,3	0,9	0,8	1,3	1,2	0,8
	Primijenjena ekologija u poljoprivredi	0	0	0	6	16	15	0,0	0,0	0,0	0,9	2,4	2,1
	Primijenjena geografija	12	21	24	22	8	19	1,7	3,1	3,3	3,1	1,2	2,7
	Psihologija	16	12	13	18	29	31	2,3	1,8	1,8	2,5	4,3	4,3
	Studij sestrinstva	32	20	38	33	33	39	4,6	3,0	5,3	4,7	4,9	5,4
	Studij za odgojitelje	71	58	57	64	49	74	10,1	8,6	7,9	9,0	7,2	10,3
	ukupno	**399**	**380**	**364**	**363**	**390**	**413**	**56,8**	**56,4**	**50,4**	**51,3**	**57,5**	**57,6**
Preddiplomski studijski programi UKUPNO		**703**	**674**	**722**	**708**	**678**	**717**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**

Izvor podataka: Sveučilište u Zadru, 2016

Tab. 26. Kretanje broja novih magistara struke prema sveučilišnim studijskim programima Sveučilišta u Zadru u razdoblju 2010.-2015. godine

Studijski program		Broj novih magistara						Udio u ukupnom broju novih magistara (%)					
		2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Diplomski dvopredmetni studijski programi	Engleski jezik i književnost; smjer: nastavnički	8	30	20	20	25	19	4,0	8,0	4,4	4,0	5,4	3,8
	Engleski jezik i književnost; smjer: znanstveni	3	5	2	4	8	3	1,5	1,3	0,4	0,8	1,7	0,6
	Etnologija i antropologija	0	3	7	12	7	8	0,0	0,8	1,5	2,4	1,5	1,6
	Filozofija; smjer: nastavnički	8	9	8	5	10	12	4,0	2,4	1,7	1,0	2,1	2,4
	Francuski jezik i književnost; smjer: nastavnički	3	15	16	13	18	16	1,5	4,0	3,5	2,6	3,9	3,2
	Francuski jezik i književnost; smjer: prevoditeljski	0	0	0	0	1	5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	1,0
	Geografija; smjer: nastavnički	7	11	15	11	11	17	3,5	2,9	3,3	2,2	2,4	3,4
	Hispanistika; smjer: opći	0	0	0	0	0	1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2
	Hispanistika; smjer: prevoditeljski	0	0	0	0	0	1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2
	Grčki jezik i književnost	0	2	5	2	2	0	0,0	0,5	1,1	0,4	0,4	0,0
	Latinski jezik i rimska književnost	0	4	5	8	4	2	0,0	1,1	1,1	1,6	0,9	0,4
	Njemački jezik i književnost; smjer: nastavnički	8	17	18	22	20	22	4,0	4,6	3,9	4,4	4,3	4,3
	Njemački jezik i književnost; smjer: prevoditeljski	0	0	0	0	1	0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0
	Pedagogija	13	27	24	28	24	33	6,5	7,2	5,2	5,6	5,1	6,5
	Povijest	3	10	17	12	14	4	1,5	2,7	3,7	2,4	3,0	0,8
	Povijest umjetnosti; smjer: nastavnički	0	1	1	0	3	0	0,0	0,3	0,2	0,0	0,6	0,0
	Ruski jezik i književnost; smjer: nastavnički	8	2	8	11	21	13	4,0	0,5	1,7	2,2	4,5	2,6
	Ruski jezik i književnost; smjer: prevoditeljski	0	1	0	3	1	5	0,0	0,3	0,0	0,6	0,2	1,0
	Sociologija	7	10	16	18	13	15	3,5	2,7	3,5	3,6	2,8	3,0
	Suvremena talijanska filologija	12	19	21	28	19	24	6,0	5,1	4,6	5,6	4,1	4,7
	Ukupno	**80**	**166**	**183**	**197**	**202**	**200**	40,2	44,5	40,0	39,3	43,3	39,5
Diplomski jednopredmetni	Arheologija	2	8	16	20	11	21	1,0	2,1	3,5	4,0	2,4	4,2
	Ekologija u kulturi i turizmu	0	0	0	3	10	3	0,0	0,0	0,0	0,6	2,1	0,6
	Hrvatski jezik i književnost	8	30	36	38	28	26	4,0	8,0	7,9	7,6	6,0	5,1

Stranica Prijave 879

	Informacijske znanosti - knjižničarstvo	8	10	3	1	14	32	4,0	2,7	0,7	0,2	3,0	6,3
	Kulturna baština i turizam	0	0	15	16	11	10	0,0	0,0	3,3	3,2	2,4	2,0
	Kulturna i prirodna baština u turizmu	0	0	0	0	0	2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4
	Kulturna sociologija	0	0	0	0	1	2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,4
	Lingvistika	0	0	0	3	6	3	0,0	0,0	0,0	0,6	1,3	0,6
	Menadžment	6	38	64	73	48	52	3,0	10,2	14,0	14,6	10,3	10,3
	Novinarstvo i odnosi s javnostima	2	3	1	16	23	13	1,0	0,8	0,2	3,2	4,9	2,6
	Pisana baština u digitalnom okruženju	2	0	3	7	2	0	1,0	0,0	0,7	1,4	0,4	0,0
	Poduzetništvo u kulturi i turizmu	1	24	18	21	20	21	0,5	6,4	3,9	4,2	4,3	4,2
	Povijest	2	13	14	4	8	13	1,0	3,5	3,1	0,8	1,7	2,6
	Povijest umjetnosti; smjer: konzervatorski i muzejsko-galerijski	2	2	8	1	5	3	1,0	0,5	1,7	0,2	1,1	0,6
	Povijest umjetnosti; smjer: znanstveni	2	3	1	1	1	0	1,0	0,8	0,2	0,2	0,2	0,0
	Primijenjena geografija	7	17	6	14	17	14	3,5	4,6	1,3	2,8	3,6	2,8
	Psihologija	8	14	15	12	12	15	4,0	3,8	3,3	2,4	2,6	3,0
	Romanistika	1	3	2	4	1	2	0,5	0,8	0,4	0,8	0,2	0,4
	Suvremena talijanska filologija	2	0	2	0	1	2	1,0	0,0	0,4	0,0	0,2	0,4
	Ukupno	**53**	**165**	**204**	**234**	**219**	**234**	26,6	44,2	44,5	46,7	46,9	46,2
Integrirani preddiplomski i diplomski studijski programi	Integrirani preddiplomski i diplomski učiteljski studij	66	42	46	42	31	48	33,2	11,3	10,0	8,4	6,6	9,5
	Integrirani preddiplomski i diplomski učiteljski studij u Gospiću	0	0	25	28	15	24	0,0	0,0	5,5	5,6	3,2	4,7
	Ukupno	**66**	**42**	**71**	**70**	**46**	**72**	33,2	11,3	15,5	14,0	9,9	14,2
Diplomski i integrirani preddiplomski i diplomski studijski programi UKUPNO		**199**	**373**	**458**	**501**	**467**	**506**	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Izvor podataka: Sveučilište u Zadru, 2016

Stranica Prijave 880

Tab. 27. Kretanje upisnih kvota na preddiplomske studijske programe na Sveučilištu u Zadru 2010. i 2015. godine

Studijski program		2010./2011.		2015./2016.		Razlika kvota (2015./2010.)	
		Hrvatski državljani	Strani državljani	Hrvatski državljani	Strani državljani	Hrvatski državljani	Strani državljani
Redovno studiranje	Engleski jezik i književnost	60	3	80	3	20	0
	Arheologija	40	2	40	2	0	0
	Primijenjena ekologija u poljoprivredi	30	0	25	2	-5	2
	Podvodne znanosti i tehnologije	/	/	25	2	25	2
	Menadžment	60	2	40	2	-20	0
	Poslovna informatika	30	0	/	/	-30	0
	Etnologija i antropologija	20	2	30	2	10	0
	Filozofija	50	2	50	2	0	0
	Francuski jezik i književnost	50	2	55	2	5	0
	Španjolski jezik i književnost	60	2	40	2	-20	0
	Geografija; smjer: znanstveni	20	2	20	2	0	0
	Geografija; smjer: nastavnički	30	2	30	2	0	0
	Njemački jezik i književnost	80	2	70	5	-10	3
	Informacijske znanosti - knjižničarstvo	50	5	32	2	-18	-3
	Učiteljski studij	60	2	45	2	-15	0
	Predškolski odgoj (Rani predškolski odgoj i obrazovanje)	50	2	35	2	-15	0
	Latinski jezik i rimska književnost	30	2	30	2	0	0
	Grčki jezik i književnost	20	2	20	2	0	0
	Hrvatski jezik i književnost	50	5	50	5	0	0
	Ruski jezik i književnost	40	5	30	5	-10	0
	Učiteljski studij u Gospiću	/	/	35	0	35	0
	Pedagogija	50	2	50	2	0	0
	Povijest (jednopredmetni)	60	2	20	2	-40	0
	Povijest (dvopredmetni)	/	/	30	2	30	2
	Povijest umjetnosti (jednopredmetni)	30	2	10	2	-20	0

883/1056

Stranica Prijave 881

	Povijest umjetnosti (dvopredmetni)	/	/	40	2	40	2
	Psihologija	30	2	33	2	3	0
	Sociologija	40	2	40	2	0	0
	Talijanski jezik i književnost	50	2	50	2	0	0
	Talijanski jezik; smjer: prevoditeljski	30	2	25	2	-5	0
	Kultura i turizam	50	3	58	2	8	-1
	Sestrinstvo	40	2	30	2	-10	0
	Brodostrojarstvo i teh. pom. prometa	40	2	40	2	0	0
	Nautika i teh. pom. prometa	40	2	40	2	0	0
	Teološko-katehetski studij	/	/	25	0	25	0
	Ukupno	**1290**	**67**	**1273**	**74**	**-17**	**7**
Izvanredno studiranje	Primijenjena ekologija u poljoprivredi	10	0	15	2	5	2
	Podvodne znanosti i tehnologije	/	/	20	2	20	2
	Menadžment	60	2	55	4	-5	2
	Predškolski odgoj (Rani predškolski odgoj i obrazovanje)	50	2	50	2	0	0
	Kultura i turizam	30	3	37	3	7	0
	Brodostrojarstvo i teh. pom. prometa	30	2	60	2	30	0
	Nautika i teh. pom. prometa	60	2	60	2	0	0
	Sestrinstvo	/	/	5	0	5	0
	Ukupno	**240**	**11**	**297**	**17**	**57**	**6**
Svi studijski programi UKUPNO		**1530**	**78**	**1570**	**91**	**40**	**13**

Izvor podataka: Sveučilište u Zadru, 2016

884/2016

Stranica Prijave 882

Tab. 28. Pregled programa obrazovanja odraslih u UP-u Zadar i bližoj okolici u razdoblju 2011.-2015. godine

Obrazovne ustanove	Broj srednjoškolskih programa formalnog obrazovanja	Broj ostalih programa formalnog i neformalnog obrazovanja	Broj polaznika			
			2011./2012.	2012./2013.	2013./2014.	2014./2015.
Pučko otvoreno učilište Zadar	0	13	92	104	82	162
Pučko otvoreno učilište Erudio	0	62	...	...	...	...
Otvoreno učilište Algebra	0	21	366	237	137	145
Pučko otvoreno učilište AS	0	48				591
Strukovna škola Vice Vlatkovića Zadar	19	31	...	...	...	...
Pomorska škola Zadar	2	0	24	26	23	14
Zadarska privatna gimnazija	1	0	7	0	0	0
Medicinska škola Ante Kuzmanića Zadar	1	1	...	...	...	...
Ukupno*	**23**	176	**636**	**514**	**390**	469
Srednja škola Bartula Kašića Pag	*0*	*1*	-	*6*	*6*	*7*
Srednja škola Kneza Branimira Benkovac	*0*	*12*	*59*	*99*	*69*	*59*
Pučko otvoreno učilište Biograd	*0*	*3*	*29*	*28*	*33*	*42*
UKUPNO*	**23**	**192**	*724*	*647*	*498*	*577*

* *Kako nisu sve navedene obrazovne ustanove dostavile podatke o broju polaznika, a jedna je dostavila zbrojni podataka za sve godine u promatranom razdoblju, ovaj zbroj ne predstavlja potpunu vrijednost*

Izvor podataka: Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, Pučka učilišta i Srednje škole Grada Zadra, 2016

Stranica Prijave 883

Tab. 29. Kretanje BDP-a u Republici Hrvatskoj i nižim komparabilnim statističkim jedinicama u razdoblju 2008.-2012. godine

komparabilna statistička jedinica	2008.		2009.			2010.			2011.			2012.		
	BDP (tis. EUR)	udio u RH (%)	BDP (tis. EUR)	udio u RH (%)	indeks (2008=100)	BDP (tis. EUR)	udio u RH (%)	indeks (2008=100)	BDP (tis. EUR)	udio u RH (%)	indeks (2008=100)	BDP (tis. EUR)	udio u RH (%)	indeks (2008=100)
Republika Hrvatska	48.134.630	100,00	45.093.442	100,00	93,68	45.021.983	100,00	93,53	44.737.403	100,00	92,94	43.959.161	100,00	91,33
Kontinentalna Hrvatska	32.741.256	68,02	30.794.998	68,29	94,06	30.752.482	68,31	93,93	30.667.643	68,55	93,67	30.030.123	68,31	91,72
Jadranska Hrvatska	15.393.374	31,98	14.298.444	31,71	92,89	14.269.501	31,69	92,70	14.069.759	31,45	91,40	13.929.038	31,69	90,49
Istarska ž.	2.848.782	5,92	2.769.798	6,14	97,23	2.772.959	6,16	97,34	2.742.579	6,13	96,27	2.633.482	5,99	92,44
Primorsko-goranska ž.	4.007.260	8,33	3.699.954	8,21	92,33	3.715.936	8,25	92,73	3.734.623	8,35	93,20	3.873.438	8,81	96,66
Ličko-senjska ž.	495.849	1,03	447.624	0,99	90,27	423.932	0,94	85,50	408.967	0,91	82,48	387.552	0,88	78,16
Zadarska ž.	1.631.657	3,39	1.487.150	3,30	91,14	1.435.493	3,19	87,98	1.412.100	3,16	86,54	1.397.584	3,18	85,65
Šibensko-kninska ž.	938.532	1,95	816.225	1,81	86,97	865.724	1,92	92,24	864.165	1,93	92,08	846.696	1,93	90,21
Splitsko-dalmatinska ž.	4.121.571	8,56	3.804.059	8,44	92,30	3.796.039	8,43	92,10	3.698.731	8,27	89,74	3.582.512	8,15	86,92
Dubrovačko-neretvanska ž.	1.349.723	2,80	1.273.633	2,82	94,36	1.259.416	2,80	93,31	1.208.593	2,70	89,54	1.207.775	2,75	89,48

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2015

Stranica Prijave 884

Tab. 30. Kretanje BDP-a po stanovniku u Republici Hrvatskoj i nižim komparabilnim statističkim jedinicama u razdoblju 2008.-2012. godine

komparabilna statistička jedinica	2008.		2009.			2010.			2011.			2012.		
	BDP pc	indeks (RH=100)	BDP pc	indeks (RH=100)	indeks (2008=100)	BDP pc	indeks (RH=100)	indeks (2008=100)	BDP pc	indeks (RH=100)	indeks (2008=100)	BDP pc	indeks (RH=100)	indeks (2008=100)
Republika Hrvatska	11.166	100	10.471	100	93,78	10.479	100	93,85	10.446	100	93,55	10.297	100	92,22
Kontinentalna Hrvatska	*11.300*	*101,20*	*10.653*	*101,73*	*94,27*	*10.672*	*101,84*	*94,44*	*10.682*	*102,26*	*94,53*	*10.500*	*101,97*	*92,92*
Grad Zagreb	19.625	175,76	18.369	175,42	93,60	19.211	183,33	97,89	18.910	181,03	96,36	18.506	179,72	94,30
Zagrebačka ž.	8.573	76,78	8.259	78,87	96,34	7.755	74,00	90,46	7.900	75,63	92,15	7.791	75,66	90,88
Krapinsko-zagorska ž.	7.283	65,23	6.511	62,18	89,40	6.174	58,92	84,77	6.275	60,08	86,16	6.246	60,66	85,76
Varaždinska ž.	9.303	83,31	8.816	84,19	94,77	8.338	79,57	89,63	8.334	79,79	89,58	8.300	80,61	89,22
Koprivničko-križevačka ž.	9.496	85,05	9.761	93,21	102,79	9.108	86,92	95,91	9.342	89,44	98,38	9.156	88,92	96,42
Međimurska ž.	9.173	82,15	8.643	82,54	94,22	8.353	79,71	91,06	8.449	80,88	92,11	8.436	81,92	91,97
Bjelovarsko-bilogorska ž.	7.921	70,94	7.649	73,04	96,57	7.059	67,36	89,12	7.041	67,41	88,89	6.879	66,81	86,85
Virovitičko-podravska ž.	7.178	64,28	6.426	61,36	89,52	6.179	58,97	86,08	6.329	60,59	88,17	6.199	60,20	86,36
Požeško-slavonska ž.	6.925	62,02	6.375	60,88	92,06	6.404	61,11	92,48	6.283	60,15	90,73	6.101	59,25	88,10
Brodsko-posavska ž.	6.460	57,86	5.963	56,95	92,31	5.852	55,85	90,59	5.899	56,47	91,32	5.853	56,84	90,60
Osječko-baranjska ž.	9.262	82,95	8.638	82,49	93,26	8.246	78,69	89,03	8.321	79,66	89,84	8.093	78,59	87,38
Vukovarsko-srijemska ž.	6.959	62,32	6.469	61,77	92,96	6.123	58,43	87,99	6.216	59,50	89,32	5.996	58,23	86,16
Karlovačka ž.	8.389	75,13	7.612	72,70	90,74	7.539	71,94	89,87	7.745	74,15	92,32	7.621	74,01	90,85
Sisačko-moslavačka ž.	7.989	71,55	7.905	75,49	98,95	8.079	77,10	101,13	8.268	79,15	103,49	8.148	79,13	101,99
Jadranska Hrvatska	*10.890*	*97,53*	*10.101*	*96,47*	*92,75*	*10.087*	*96,25*	*92,63*	*9.964*	*95,39*	*91,50*	*9.885*	*95,99*	*90,77*

Primorsko-goranska ž.	13.463	120,57	12.443	118,83	92,42	12.515	119,43	92,96	12.608	120,70	93,65	13.110	127,32	97,38
Ličko-senjska ž.	9.359	83,82	8.569	81,83	91,56	8.243	78,66	88,08	8.067	77,23	86,20	7.764	75,40	82,96
Zadarska ž.	9.723	87,08	8.806	84,10	90,57	8.460	80,74	87,01	8.286	79,33	85,22	8.169	79,34	84,02
Šibensko-kninska ž.	8.405	75,27	7.333	70,03	87,25	7.848	74,90	93,37	7.929	75,91	94,34	7.869	76,42	93,62
Splitsko-dalmatinska ž.	9.074	81,26	8.361	79,84	92,14	8.340	79,59	91,91	8.129	77,83	89,59	7.875	76,48	86,79
Istarska ž.	13.722	122,90	13.292	126,94	96,87	13.298	126,90	96,91	13.179	126,16	96,04	12.677	123,11	92,38
Dubrovačko-neretvanska ž.	11.103	99,44	10.408	99,40	93,74	10.265	97,95	92,45	9.860	94,39	88,80	9.861	95,77	88,81

Izvor podataka: Državni zavod za statistiku, 2015

Tab. 31. Promjena ukupnog broja stanovnika i broja stanovnika u radnoj dobi po JLS UP-a Zadar 2021. u odnosu na 2011. godinu

JLS	Ukupan broj stanovnika			Broj stanovnika radnoga kontingenta		
	2011.	2021.	Indeks promjene broja stanovnika (2021./2011.)	2011.	2021.	Indeks promjene radnog kontingenta (2021./2011.)
Bibinje	3.969	4.213	106,14	2.663	2.591	97,30
Galovac	1.234	1.228	99,51	814	808	99,28
Kali	1.628	1.666	102,36	1.062	944	88,91
Kukljica	698	840	120,37	433	339	78,24
Nin	2.744	2.973	108,34	1.811	1.565	86,43
Novigrad	1.390	1.694	121,88	1.478	1.437	97,25
Poličnik	4.469	4.605	103,04	2.970	2.987	100,57
Posedarje	3.607	3.533	97,96	2.356	2.181	92,59
Preko	3.805	4.279	112,45	2.327	1.745	74,98
Ražanac	2.940	3.159	107,43	1.917	1.665	86,88
Sukošan	4.583	4.974	108,53	3.015	2.834	94,01
Škabrnja	1.776	1.658	93,36	1.156	1.172	101,35
Vrsi	2.053	2.097	102,14	1.331	1.200	90,13
Zadar	75.062	73.683	98,16	50.709	47.543	93,76
Zemunik Donji	2.060	1.985	96,35	1.343	1.161	86,43
UP ZADAR	112.018	112.587	100,51	75.385	70.173	93,09

Izvor podataka: Popis stanovništva 2011 ; Tablice mortaliteta, 2014: Državni zavod za statistiku 2015

Stranica Prijave 887

850/588

Tab. 32. Dinamika radnog kontigenta po JLS UP-a Zadar 2001. i 2011. godine

Komparabilna statistička jedinica	2001.						2011.					
	Radni kontingent	Broj osoba u dobi 10-14 godina	Broj osoba u dobi 60-64 godina	Koeficijent ulaska u radni kontingent	Koeficijent izlaska iz radnog kontigenta	Koeficijent zamjene radnog kontingenta	Radni kontingent	Broj osoba u dobi 10-14 godina	Broj osoba u dobi 60-64 godina	Koeficijent ulaska u radni kontingent	Koeficijent izlaska iz radnog kontigenta	Koeficijent zamjene radnog kontingenta
Biblnje	2.629	276	171	10,5	6,5	161,4	2.663	264	262	9,9	9,8	100,8
Galovac	1.232	82	63	6,7	5,1	130,2	814	86	51	10,6	6,3	168,6
Kali	1.106	82	98	7,4	8,9	83,7	1.062	88	135	8,3	12,7	65,2
Kukljica	385	31	40	8,1	10,4	77,5	433	23	85	5,3	19,6	27,1
Nin	3.032	300	284	9,9	9,4	105,6	1.811	132	249	7,3	13,7	53,0
Novigrad	1.444	146	165	10,1	11,4	88,5	1.478	176	147	11,9	9,9	119,7
Poličnik	2.971	336	225	11,3	7,6	149,3	2.970	338	228	11,4	7,7	148,2
Posedarje	2.225	232	229	10,4	10,3	101,3	2.356	206	270	8,7	11,5	76,3
Preko	2.365	170	315	7,2	13,3	54,0	2.327	114	402	4,9	17,3	28,4
Ražanac	1.995	205	175	10,3	8,8	117,1	1.917	129	222	6,7	11,6	58,1
Sukošan	2.961	309	231	10,4	7,8	133,8	3.015	286	324	9,5	10,7	88,3
Škabrnja	1.126	114	83	10,1	7,4	137,3	1.156	135	97	11,7	8,4	139,2
Vrsi	/	/	/	/	/	/	1.331	124	179	9,3	13,4	69,3
Zadar	49.638	4.567	3.945	9,2	7,9	115,8	50.709	4236	4903	8,4	9,7	86,4
Zemunik Donji	1.221	125	98	10,2	8,0	127,6	1.343	98	155	7,3	11,5	63,2
UP ZADAR	**74.330**	**6.975**	**6.122**	9,4	8,2	**113,9**	**75.385**	**6.435**	**7.709**	8,5	**10,2**	**83,5**
Zadarska županija	*106.148*	*10.267*	*9.360*	*9,7*	*8,8*	*109,7*	*111.652*	*9.759*	*11.812*	*8,7*	*10,6*	*82,1*
Republika Hrvatska	*2.969.981*	*268.584*	*262.016*	*9,0*	*8,8*	*102,5*	*2.873.828*	*235.402*	*272.740*	*8,2*	*9,5*	*86,3*

Napomena: Općina Vrsi osnovana je između dva Popisa stanovništva izdvajanjem iz Grada Nina

Izvor podataka: Popis stanovništva 2001. i Popis stanovništva 2011.

L

8501/0888

Tab. 33. Kretanje broja zaposlenih po JLS UP-a Zadar u razdoblju 2011.-2014. godine

JLS	Broj zaposlenih					Radni kontingent (projekcija)					Stopa zaposlenosti (%)				
	2011.	2012.	2013.	2014.	Prosjek 2011. - 2014.	2011.	2012.	2013.	2014.	Prosjek 2011. - 2014.	2011.	2012.	2013.	2014.	Prosjek 2011. - 2014.
Bibinje	1.270	1.282	1.306	1.290	1.287,0	2.663	2.666	2.665	2.646	2.660	47,7	48,1	49,0	48,7	48,4
Galovac	461	478	456	444	459,8	814	824	830	831	825	56,6	58,0	55,0	53,4	55,7
Kali	654	665	661	642	655,5	1.062	1.052	1.029	1.032	1.044	61,6	63,2	64,3	62,2	62,8
Kukljica	252	257	271	271	262,8	433	424	406	390	413	58,2	60,6	66,8	69,4	63,8
Nin	928	957	946	972	950,8	1.811	1.765	1.747	1.730	1.763	51,2	54,2	54,1	56,2	53,9
Novigrad	867	854	840	834	848,8	1.478	1.475	1.477	1.482	1.478	58,7	57,9	56,9	56,3	57,4
Poličnik	1.582	1.589	1.643	1.660	1.618,5	2.970	2.999	3.000	3.020	2.997	53,3	53,0	54,8	55,0	54,0
Posedarje	1.164	1.172	1.180	1.203	1.179,8	2.356	2.334	2.315	2.303	2.327	49,4	50,2	51,0	52,2	50,7
Preko	1.269	1.303	1.299	1.268	1.284,8	2.327	2.251	2.185	2.118	2.220	54,5	57,9	59,5	59,9	57,9
Ražanac	870	863	870	897	875,0	1.917	1.893	1.867	1.843	1.880	45,4	45,6	46,6	48,7	46,6
Sukošan	1.587	1.563	1.580	1.594	1.581,0	3.015	2.999	3011	2.987	3.003	52,6	52,1	52,5	53,4	52,6
Škabrnja	642	652	650	637	645,3	1.156	1.161	1.164	1.168	1.162	55,5	56,1	55,8	54,5	55,5
Vrsi	642	638	647	612	634,8	1.331	1.301	1.293	1.297	1.306	48,2	49,0	50,0	47,2	48,6
Zadar	28.107	27.839	27.813	28.070	27.957,3	50.709	50.496	50.229	50.013	50.362	55,4	55,1	55,4	56,1	55,5
Zemunik Donji	779	776	752	764	767,8	1.343	1.323	1.323	1.299	1.322	58,0	58,7	56,8	58,8	58,1
UP ZADAR	41.074	40.888	40.914	41.158	41.008,5	75.385	74.964	74.541	74.160	74.763	54,5	54,5	54,9	55,5	54,9

Izvor podataka: Ministarstvo financija, Porezna uprava, 2015

Tab. 34. Stope zaposlenosti prema spolu po JLS UP-a Zadar u razdoblju 2011.-2014. godine

JLS	2011.				2012.				2013.				2014.				prosjek 2011.-2014.	
	Muškarci		žene		muškarci		žene		muškarci		žene		muškarci		žene		M	Ž
	broj	stopa (%)	broj	stopa (%)	broj	stopa (%)	broj	stopa (%)	broj	stopa (%)	broj	stopa (%)	broj	stopa (%)	broj	stopa (%)	stopa (%)	stopa (%)
Bibinje	150	11,3	128	9,6	161	12,1	133	10,0	157	11,8	143	10,7	199	15,0	148	11,1	12,5	10,4
Galovac	86	20,0	91	23,8	89	20,6	90	23,5	79	18,3	89	23,2	84	19,5	87	22,7	19,6	23,3
Kali	344	59,9	100	20,5	390	67,9	103	21,1	397	69,2	124	25,4	373	65,0	122	25,0	65,5	23,0
Kukljica	97	41,3	32	16,2	93	39,6	33	16,7	96	40,9	30	15,2	93	39,6	32	16,2	40,3	16,0
Nin	272	29,2	177	20,1	277	29,7	181	20,6	269	28,9	198	22,5	262	28,1	217	24,7	29,0	22,0
Novigrad	93	11,8	84	12,2	91	11,5	90	13,1	97	12,3	77	11,2	95	12,0	78	11,3	11,9	11,9
Poličnik	206	13,1	178	12,8	176	11,2	135	9,7	181	11,5	116	8,3	232	14,7	203	14,6	12,6	11,3
Posedarje	164	13,3	129	11,5	151	12,2	137	12,2	173	14,0	139	12,4	161	13,0	157	14,0	13,1	12,5
Preko	345	26,7	385	37,2	327	25,3	370	35,8	328	25,4	379	36,7	323	25,0	373	36,1	25,6	36,4
Ražanac	113	5,9	56	5,5	126	6,6	63	6,2	117	6,1	60	5,9	112	5,8	70	6,8	6,1	6,1
Sukošan	258	16,7	165	11,2	250	16,2	164	11,1	267	17,3	175	11,9	300	19,5	187	12,7	17,4	11,7
Škabrnja	61	10,2	17	3,1	66	11,0	15	2,7	68	11,3	20	3,6	60	10,0	33	5,9	10,6	3,8
Vrsi	55	7,9	19	3,0	47	6,8	24	3,8	48	6,9	21	3,3	72	10,4	32	5,0	8,0	3,8
Zadar	17.160	70,1	16.419	62,6	16.610	67,8	16.302	62,2	16.094	65,7	16.251	62,0	15.807	64,5	16.327	62,3	67,0	62,3
Zemunik Donji	55	8,0	99	15,0	50	7,3	89	13,5	48	7,0	91	13,8	60	8,8	112	17,0	7,8	14,9
UP ZADAR	19.459	50,8	18.079	47,5	18.904	49,3	17.929	47,1	18.419	48,1	17.913	47,0	18.233	47,6	18.178	47,7	48,9	47,3

Izvor podataka: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, 2015

892/2056

Stranica Prijave 890

Tab. 35. Stopa zaposlenosti prema sektorima djelatnosti u UP-u Zadar 2011. godine

Sektor djelatnosti	Djelatnost	UP ZADAR			ZADARSKA ŽUPANIJA		REPUBLIKA HRVATSKA	
		Zaposleni	Udio u ukupnom broju zaposlenih (%)	Udio po sektorima (%)	Udio u ukupnom broju zaposlenih (%)	Udio po sektorima (%)	Udio u ukupnom broju zaposlenih (%)	Udio po sektorima (%)
PRIMARNI SEKTOR	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	1.205	3,21	5,08	5,46	8,02	4,46	5,78
	Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom...	703	1,87		2,56		1,32	
SEKUNDARNI SEKTOR	Rudarstvo i vađenje	108	0,29	15,98	0,72	18,05	0,36	25,38
	Prerađivačka industrija	3.130	8,34		9,82		16,89	
	Građevinarstvo	2.412	6,43		6,42		7,01	
	Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	347	0,92		1,09		1,12	
TERCIJARNI SEKTOR	Trgovina na veliko i na malo, popravak motornih vozila i motocikala	7.363	19,61	39,00	13,58	28,99	16,13	29,69
	Prijevoz i skladištenje	3.494	9,31		4,66		5,04	
	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	2.776	7,40		7,15		4,91	
	Poslovanje nekretninama	176	0,47		0,58		1,15	
	Djelatnosti kućanstava kao poslodavaca	50	0,13		0,88		0,28	
	Ostale uslužne djelatnosti	782	2,08		2,14		2,18	
KVARTARNI SEKTOR	Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	1.159	3,09	37,77	4,53	43,76	3,51	36,33
	Javna uprava i obrana, obvezno socijalno osiguranje	3.351	8,93		10,09		8,80	
	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	1.434	3,82		4,07		5,09	
	Obrazovanje	3.289	8,76		10,56		7,78	
	Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	2.746	7,32		7,76		6,78	
	Umjetnost, zabava i rekreacija	935	2,49		1,86		1,71	
	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	1.261	3,36		4,89		2,66	
KVINTALNI SEKTOR	Informacije i komunikacije	631	1,68	1,68	0,48	0,48	2,40	2,40
OSTALO	Djelatnosti izvanteritorijalnih organizacija i tijela	8	0,02	0,49	0,00	0,70	0,02	0,42
	Nepoznata djelatnost	175	0,47		0,70		0,40	

Izvor podataka: Popis stanovništva 2011.

Stranica Prijave 891

Tab. 36. Zaposleni dnevni migranti po JLS u UP-u Zadar i komparabilnim statističkim jedinicama 2011. godine

komparabilna statistička jedinica (KSJ)	ukupan broj stanovnika	ukupno zaposleni	zaposleni dnevni migranti u UP-u/KSJ-u		zaposleni dnevni migranti u Grad Zadar		
			broj	udio u ukupnom broju zaposlenih (%)	broj	udio u ukupnom broju zaposlenih (%)	udio u ukupnom broju zaposlenih dnevnih migranata (%)
Bibinje	3.985	1.136	796	70,1	682	60,0	85,7
Galovac	1.234	366	297	81,1	227	62,0	76,4
Kali	1.638	562	126	22,4	56	10,0	44,4
Kukljica	714	206	43	20,9	28	13,6	65,1
Nin	2.744	797	447	56,1	317	39,8	70,9
Novigrad	2.375	625	406	65,0	301	48,2	74,1
Poličnik	4.469	1.350	1.047	77,6	803	59,5	76,7
Posedarje	3.607	981	622	63,4	406	41,4	65,3
Preko	3.805	1.021	395	38,7	126	12,3	31,9
Ražanac	2.940	770	467	60,6	351	45,6	75,2
Sukošan	4.583	1.339	938	70,1	710	53	75,7
Škabrnja	1.776	540	437	80,9	353	65,4	80,8
Vrsi	2.053	567	283	49,9	192	33,9	67,8
Zadar	75.062	26.665	3.114	11,7	/	/	/
Zemunik Donji	2.060	610	422	69,2	335	54,9	79,4
UP ZADAR	113.045	37.535	9.840	26,2	4.887	13,0	49,7
UP Zadar bez Grada Zadra	37.983	10.870	6.726	61,9	4.887	45,0	72,7
Zadarska županija	170.017	52.753	15.968	30,3	/	/	/
Republika Hrvatska	4.284.889	1.503.867	595.146	39,6	/	/	/

Izvor podataka: Popis stanovništva 2011.

Stranica Prijave 892

Tab. 37. Stope nezaposleni po JLS UP-a Zadar u razdoblju 2011.-2014. godine

JLS	Nezaposleni					Radno aktivno stanovništvo					Stopa nezaposlenosti (%)				
	2011.	2012.	2013.	2014.	Prosjek 2011. - 2014.	2011.	2012.	2013.	2014.	Prosjek 2011. - 2014.	2011.	2012.	2013.	2014.	Prosjek 2011. - 2014.
Bibinje	326	314	347	240	306,8	1596	1596	1653	1530	1593,8	20,4	19,7	21,0	15,7	19,2
Galovac	84	101	103	80	92,0	545	579	559	524	551,8	15,4	17,4	18,4	15,3	16,6
Kali	56	64	63	49	58,0	710	729	724	691	713,5	7,9	8,8	8,7	7,1	8,1
Kukljica	36	43	38	29	36,5	288	300	309	300	299,3	12,5	14,3	12,3	9,7	12,2
Nin	187	205	210	163	191,3	1115	1162	1156	1135	1142,0	16,8	17,6	18,2	14,4	16,7
Novigrad	160	209	237	194	200,0	1027	1063	1077	1028	1048,8	15,6	19,7	22,0	18,9	19,0
Poličnik	326	388	425	293	358,0	1908	1977	2068	1953	1976,5	17,1	19,6	20,6	15,0	18,1
Posedarje	247	263	271	190	242,8	1411	1435	1451	1393	1422,5	17,5	18,3	18,7	13,6	17,0
Preko	139	152	139	125	138,8	1408	1455	1438	1393	1423,5	9,9	10,4	9,7	9,0	9,7
Ražanac	196	198	193	149	184,0	1066	1061	1063	1046	1059,0	18,4	18,7	18,2	14,2	17,4
Sukošan	367	392	369	277	351,3	1954	1955	1949	1871	1932,3	18,8	20,1	18,9	14,8	18,1
Škabrnja	104	128	138	92	115,5	746	780	788	729	760,8	13,9	16,4	17,5	12,6	15,1
Vrsi	231	246	223	172	218,0	873	884	870	784	852,8	26,5	27,8	25,6	21,9	25,5
Zadar	4.740	5.282	5.267	4.024	4.828,3	32847	33121	33080	32094	32785,5	14,4	15,9	15,9	12,5	14,7
Zemunik Donji	143	136	163	131	143,3	922	912	915	895	911,0	15,5	14,9	17,8	14,6	15,7
UP ZADAR	7.342	8.121	8.186	6.208	7.464,3	48416	49009	49100	47366	48472,8	15,2	16,6	16,7	13,1	15,4

Izvor podataka: Ministarstvo financija, Porezna uprava, 2015

Tab. 38. Nezaposleno stanovništvo prema spolu po JLS UP-a Zadar u razdoblju 2011.-2014. godine

JLS	Radno aktivno stanovništvo		31.12.2011.				31.12.2012.				31.12.2013.				31.12.2014.				prosjek 2011.-2014.	
	M	Ž	M		Ž		M		Ž		M		Ž		M		Ž		M	Ž
			broj	stopa	broj	stopa	broj	stopa	broj	stopa	broj	stopa	broj	stopa	broj	stopa	broj	stopa	stopa	stopa
Bibinje	807	664	135	16,7	191	28,8	136	26,8	178	26,8	152	18,8	195	29,4	107	13,3	133	20,0	16,4	26,2
Galovac	259	259	33	12,7	51	28,3	38	35,0	63	35,0	29	11,2	74	41,1	28	10,8	52	28,9	12,4	33,3
Kali	408	408	17	4,2	39	16,2	22	17,4	42	17,4	23	5,6	40	16,6	19	4,7	30	12,4	5,0	15,7
Kukljica	167	167	13	7,8	23	25,0	20	25,0	23	25,0	17	10,2	21	22,8	16	9,6	13	14,1	9,9	21,7
Nin	282	282	87	30,9	100	23,5	92	26,5	113	26,5	102	36,2	108	25,4	75	26,6	88	20,7	31,6	24,0
Novigrad	449	449	57	12,7	103	31,6	87	37,4	122	37,4	91	19,6	146	44,8	86	19,2	108	33,1	17,7	36,7
Poličnik	957	957	148	15,5	178	23,5	181	27,3	207	27,3	191	20,0	234	30,8	144	15,0	149	19,6	17,3	25,3
Posedarje	741	741	112	15,1	135	29,5	134	28,2	129	28,2	132	17,8	139	30,4	97	13,1	93	20,4	16,0	27,1
Preko	696	696	67	9,6	72	14,8	73	16,2	79	16,2	70	10,1	69	14,2	57	8,2	68	14,0	9,6	14,8
Ražanac	582	582	82	14,1	114	33,6	95	30,4	103	30,4	88	15,1	105	31,0	67	11,5	82	24,2	14,3	29,8
Sukošan	941	941	162	17,2	205	27,4	178	28,6	214	28,6	162	17,2	207	27,7	127	13,5	150	20,1	16,7	25,9
Škabrnje	365	365	45	12,3	59	21,1	60	24,3	68	24,3	69	18,9	69	24,6	44	12,1	48	17,1	14,9	21,8
Vrsi	407	407	87	21,4	144	48,0	82	54,7	164	54,7	81	19,9	142	47,3	64	15,7	108	36,0	19,3	46,5
Zadar	16.421	16.421	2.031	12,4	2.709	17,2	2.277	19,1	3.005	19,1	2.308	14,1	2.959	18,8	1.829	11,1	2.195	13,9	12,9	17,3
Zemunik Donji	398	398	65	16,3	78	22,3	64	20,6	72	20,6	73	18,3	90	25,8	64	16,1	67	19,2	16,7	22,0
UP ZADAR	21.391	23.880	3.141	13,2	4.201	19,6	3.539	21,4	4.582	21,4	3.588	15,0	4.598	21,5	2.824	11,8	3.384	15,8	13,7	19,6

Izvor podataka: HZZ PU Zadar, 2015

9501/968

Stranica Prijave 894

Tab. 39. Nezaposleno stanovništvo prema dugotrajnosti nezaposlenja po JLS UP-a Zadar u razdoblju 2011.-2014. godine

JLS	2011.		2012.		2013.		2014.		prosjek za 2011.-2014.	
	udio nezaposlenih (%)									
	do 1 g.	dulje od 1. g.	do 1 g.	dulje od 1. g.	do 1 g.	dulje od 1. g.	do 1 g.	dulje od 1. g.	do 1 g.	dulje od 1. g.
Bibinje	49,4	50,6	58,6	41,4	61,4	38,6	58,3	41,7	56,9	43,1
Galovac	76,2	23,8	73,3	26,7	58,3	41,7	66,3	33,8	68,5	31,5
Kali	55,4	44,6	73,4	26,6	65,1	34,9	73,5	26,5	66,9	33,2
Kukljica	91,7	8,3	81,4	18,6	68,4	31,6	72,4	27,6	78,5	21,5
Nin	71,7	28,3	74,1	25,9	74,8	25,2	73,0	27,0	73,4	26,6
Novigrad	77,5	22,5	79,9	20,1	65,4	34,6	64,4	35,6	71,8	28,2
Poličnik	56,7	43,3	63,9	36,1	62,1	37,9	64,5	35,5	61,8	38,2
Posedarje	60,3	39,7	63,5	36,5	66,8	33,2	72,6	27,4	65,8	34,2
Preko	66,2	33,8	69,7	30,3	69,8	30,2	76,8	23,2	70,6	29,4
Ražanac	55,6	44,4	59,6	40,4	55,4	44,6	67,1	32,9	59,4	40,6
Sukošan	55,0	45,0	59,7	40,3	56,1	43,9	70,0	30,0	60,2	39,8
Škabrnja	51,9	48,1	70,3	29,7	62,3	37,7	68,5	31,5	63,3	36,8
Vrsi	61,9	38,1	68,7	31,3	65,0	35,0	71,5	28,5	66,8	33,2
Zadar	61,2	38,8	66,3	33,7	63,8	36,2	68,3	31,7	64,9	35,1
Zemunik Donji	60,8	39,2	65,4	34,6	66,3	33,7	67,9	32,1	65,1	34,9
UP ZADAR	60,8	39,2	66,3	33,7	63,6	36,4	68,2	31,8	64,7	35,3

Izvor podataka: HZZ PU Zadar, 2015

Stranica Prijave 895

9501/1058

Tab. 40. Kretanje ukupnih prihoda poduzeća po JLS UP-a Zadar i komparabilnim statističkim jedinicama u razdoblju 2010.-2014. godine

Komparabilna statistička jedinica	Ukupni prihodi (u mil. kn)					Indeks promjene (2014./2010.)
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	
Bibinje	39,15	48,19	72,40	74,14	38,68	98,8
Galovac	36,90	41,76	43,79	1,15	2,31	6,3
Kali	346,60	439,75	332,49	363,98	263,48	76,0
Kukljica	10,99	4,96	10,47	18,46	15,30	139,2
Nin	79,03	93,07	68,50	59,44	61,04	77,2
Novigrad	26,12	36,18	41,20	32,47	37,08	142,0
Poličnik	431,81	460,55	382,18	1.043,19	1.039,64	240,8
Posedarje	84,36	97,12	87,70	99,04	89,40	106,0
Preko	71,58	737,61	72,43	84,46	123,12	172,0
Ražanac	16,12	16,94	15,22	21,67	17,56	108,9
Sukošan	111,64	128,88	138,21	159,10	260,15	233,0
Škabrnja	55,63	43,55	55,20	58,91	49,15	88,3
Vrsi	81,74	78,33	72,93	73,59	91,54	112,0
Zadar	7.071,14	6.326,68	6.634,83	6.352,76	6.353,62	89,9
Zemunik Donji	64,49	67,18	94,03	187,56	183,34	284,3
UP Zadar	8.527,32	8.620,76	8.121,59	8.629,93	8.625,41	101,2
Zadarska županija	10.542,64	10.705,09	10.235,84	11.027,42	11.354,75	107,7

Izvor podataka: FINA, 2016

Stranica Prijave 896

Tab. 41. Gustoća poduzeća u UP-u Zadar 2014. godine

JLS	Površina (km²)	Ukupan broj poduzeća	Broj poduzeća po km²	Broj stanovnika	Broj poduzeća na 1.000 stanovnika
Bibinje	12,86	48	3,73	3.985	12,45
Galovac	9,45	5	0,53	1.234	4,52
Kali	9,41	42	4,46	1.638	25,64
Kukljica	6,79	19	2,80	714	26,61
Nin	52,86	47	0,89	2.744	17,13
Novigrad	51,31	23	0,45	2.375	9,68
Poličnik	81,61	48	0,59	4.469	10,74
Posedarje	77,51	44	0,57	3.607	12,20
Preko	54,79	87	1,59	3.805	22,87
Ražanac	54,79	25	0,46	2.940	8,50
Sukošan	56,16	76	1,35	4.583	16,58
Škabrnja	22,55	18	0,80	1.776	10,14
Vrsi	36,85	20	0,54	2.053	9,74
Zadar	193,88	2.101	10,84	75.062	27,99
Zemunik Donji	54,95	24	0,44	2.060	11,65
UKUPNO	775,77	2.627	3,39	113.045	23,24

Izvor podataka: FINA, 2015

Tab. 42. Kretanje broja poduzeća prema veličini po JLS UP-a Zadar u razdoblju 2010.-2014. godine

KSJ	Mala poduzeća					Srednja poduzeća					Velika poduzeća					Sva poduzeća				
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Bibinje	35	39	44	46	48	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	35	39	44	46	48
Galovac	8	8	7	6	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8	8	7	6	5
Kali	45	48	46	39	40	2	1	1	1	2	0	0	0	0	0	47	49	47	40	42
Kukljica	15	12	15	20	19	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	15	12	15	20	19
Nin	37	39	36	40	47	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	37	39	36	40	47
Novigrad	12	17	17	24	23	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	12	17	17	24	23
Poličnik	45	51	51	61	47	4	2	2	2	0	0	0	0	1	1	49	53	53	64	48
Posedarje	40	49	45	53	44	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	40	49	45	53	44
Preko	66	73	74	83	87	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	66	74	74	83	87
Ražanac	20	22	21	27	25	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	20	22	21	27	25
Sukošan	64	67	67	72	75	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	64	67	67	72	76
Škabrnja	17	15	13	20	18	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	17	15	13	20	18
Vrsi	11	14	13	15	19	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	12	15	14	16	20
Zadar	1.771	1.796	1.790	1.852	2.075	23	23	22	23	20	6	5	5	4	6	1.800	1.824	1.817	1.879	2.101
Zemunik Donji	21	21	23	23	23	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	21	21	23	24	24
UP Zadar	2.207	2.271	2.262	2.381	2.595	30	27	26	28	25	6	6	5	5	7	2.243	2.304	2.293	2.414	2.627
1. zona	1.918	1.955	1.950	2.025	2.264	24	24	23	24	22	6	5	5	4	6	1.948	1.984	1.978	2.053	2.292
1. zona bez G. Zadra	147	159	160	173	189	1	1	1	1	2	0	0	0	0	0	148	160	161	174	191
2. zona	91	95	94	110	93	4	2	2	3	1	0	0	0	1	1	95	97	96	114	95
3. zona	72	88	83	104	92	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	72	88	83	104	92
4. zona	126	133	135	142	146	2	1	1	1	2	0	1	0	0	0	128	135	136	143	148
Zadarska županija	*2.957*	*3.071*	*3.044*	*3.195*	*3.466*	*42*	*39*	*36*	*39*	*38*	*6*	*6*	*6*	*5*	*8*	*3.005*	*3.116*	*3.086*	*3.239*	*3.512*

Izvor podataka: FINA, 2016

Stranica Prijave 898

Tab. 43. Kretanje broja novootvorenih i ugašenih poslovnih subjekata po JLS UP-a Zadar u razdoblju 2010.-2014. godine

KSJ	Broj novootvorenih poslovnih subjekata					Broj ugašenih poslovnih subjekata					Ukupna promjena broja poslovnih subjekata				
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Bibinje	3	3	5	12	11	0	1	18	0	8	3	2	-13	12	3
Galovac	2	1	0	1	1	0	0	4	0	0	2	1	-4	1	1
Kali	0	1	1	1	2	0	0	6	4	5	0	1	-5	-3	-3
Kukljica	3	1	4	2	1	0	0	6	0	3	3	1	-2	2	-2
Nin	2	8	2	11	12	0	0	23	1	6	2	8	-21	10	6
Novigrad	1	1	1	4	1	0	1	5	0	1	1	0	-4	4	0
Poličnik	8	4	8	11	7	0	0	14	2	5	8	4	-6	9	2
Posedarje	6	4	2	11	4	0	3	15	5	5	6	1	-13	6	-1
Preko	6	6	9	12	14	1	0	12	4	9	5	6	-3	8	5
Ražanac	0	4	4	7	7	0	1	8	2	2	0	3	-4	5	5
Sukošan	3	6	6	19	9	1	0	21	7	12	2	6	-15	12	-3
Škabrnja	4	1	0	7	1	0	0	3	1	3	4	1	-3	6	-2
Vrsi	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0
Zadar	136	160	204	291	285	16	36	516	107	178	120	124	-312	184	107
Zemunik Donji	1	2	2	3	9	0	0	8	0	2	1	2	-6	3	7
UP Zadar	**175**	**204**	**248**	**392**	**364**	**18**	**42**	**659**	**133**	**239**	**157**	**162**	**-411**	**259**	**125**
Zadarska županija	*239*	*278*	*324*	*541*	*497*	*22*	*57*	*929*	*168*	*360*	*217*	*221*	*-605*	*373*	*137*

Izvor podataka: FINA, 2016

Stranica Prijave 899

901/059

Tab. 44. Kretanje broja poduzeća i njihovih prihoda prema djelatnostima u UP-u Zadar u razdoblju 2010.-2014. godine

Djelatnost	Broj poduzeća					Prihodi poduzeća (kn)				
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	85	88	92	98	99	478.111.072	643.964.963	615.196.176	728.845.762	712.378.146
Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom...	17	17	18	20	19	223.860.066	241.395.163	229.878.179	204.778.419	215.361.097
Rudarstvo i vađenje	7	9	9	7	8	29.795.235	22.840.600	20.990.737	20.634.103	11.371.634
Prerađivačka industrija	227	222	216	234	244	1.583.460.241	1.629.829.043	1.556.285.666	1.588.220.869	1.775.469.113
Građevinarstvo	332	339	330	325	351	887.347.305	789.858.128	657.034.543	661.051.097	716.146.003
Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	4	9	9	15	18	871.331	374.745	203.232	175.723	1.941.906
Trgovina na veliko i na malo, popravak motornih vozila i motocikala	613	611	596	602	604	2.628.314.867	2.597.548.204	2.352.022.293	2.239.724.451	2.158.923.601
Prijevoz i skladištenje	85	85	80	89	101	1.399.719.312	1.247.034.729	1.132.925.956	1.154.656.599	1.049.884.446
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	191	208	222	259	334	511.214.191	560.593.789	601.189.483	942.051.322	845.755.728
Poslovanje nekretninama	102	107	103	106	110	36.015.615	52.257.141	63.328.311	136.031.148	105.265.191
Ostale uslužne djelatnosti	30	35	36	36	45	11.181.451	14.505.744	16.782.229	16.677.558	19.249.408
Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	9	10	8	8	8	32.151.245	25.869.799	26.914.141	28.428.009	29.215.922
Javna uprava i obrana, obvezno socijalno osiguranje	2	1	1	1	1	3.439.683	1.789.762	1.483.271	1.655.930	1.219.129
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	255	268	265	293	324	223.246.703	230.109.477	245.083.176	282.569.103	271.241.348
Obrazovanje	31	36	34	37	40	21.757.822	29.151.818	21.089.551	23.720.823	31.751.714
Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	27	30	35	39	39	18.509.535	21.129.668	20.043.032	21.651.468	27.417.114
Umjetnost, zabava i rekreacija	29	26	29	37	48	86.946.484	95.721.355	101.325.679	115.592.164	168.906.513
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	145	153	160	158	180	301.768.514	370.773.774	419.196.584	425.322.363	446.797.447

Stranica Prijave 900

Informacije i komunikacije	48	47	47	47	50	47.291.496	44.504.348	38.857.355	36.399.359	34.526.984
Fizičke osobe bez djelatnosti	*4*	*3*	*3*	*3*	*4*	*2.313.680*	*1.504.656*	*1.760.544*	*1.744.933*	*2.585.254*
UKUPNO	**2.243**	**2.304**	**2.293**	**2.414**	**2.627**	**8.527.315.848**	**8.620.756.906**	**8.121.590.138**	**8.629.931.203**	**8.625.407.698**

Izvor podataka: FINA, 2016

903/056

Tab. 45. Kretanje broja malih poduzeća i njihovih prihoda prema djelatnostima u UP-u Zadar u razdoblju 2010.-2014. godine

Djelatnost	Broj poduzeća					Prihodi poduzeća (kn)				
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	83	86	90	96	96	212.887.621	284.951.214	287.861.302	349.985.288	282.971.435
Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom...	14	13	14	16	15	82.661.535	25.483.151	26.913.289	28.734.823	28.436.840
Rudarstvo i vađenje	7	9	9	7	8	29.795.235	22.840.600	20.990.737	20.634.103	11.371.634
Prerađivačka industrija	217	215	210	226	235	439.207.863	525.081.122	1.181.771.441	512.902.237	507.252.045
Građevinarstvo	328	335	327	323	349	575.462.986	521.233.615	479.146.836	492.663.651	584.788.069
Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	4	9	9	15	18	871.331	374.745	203.232	175.723	1.941.906
Trgovina na veliko i na malo, popravak motornih vozila i motocikala	607	605	590	596	600	1.698.017.963	1.698.121.186	1.509.669.412	1.519.163.631	1.514.420.893
Prijevoz i skladištenje	81	81	76	85	97	132.740.605	125.047.682	113.309.083	143.107.312	145.552.696
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	186	204	218	255	330	133.452.066	164.688.581	182.124.328	266.633.325	379.746.507
Poslovanje nekretninama	102	107	103	105	110	36.015.615	52.257.141	63.328.311	135.984.113	105.265.191
Ostale uslužne djelatnosti	30	35	36	36	45	11.181.451	14.505.744	16.782.229	16.677.558	19.249.408
Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	9	10	8	8	8	32.151.245	25.869.799	26.914.141	28.428.009	29.215.922
Javna uprava i obrana, obvezno socijalno osiguranje	2	1	1	1	1	3.439.683	1.789.762	1.483.271	1.655.930	1.219.129
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	255	268	265	293	324	223.246.703	230.109.477	245.083.176	282.569.103	271.241.348
Obrazovanje	31	36	34	37	40	21.757.822	29.151.818	21.089.551	23.720.823	31.751.714
Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	27	30	35	39	39	18.509.535	21.129.668	20.043.032	21.651.468	27.417.114
Umjetnost, zabava i rekreacija	28	25	28	36	47	27.767.134	22.092.890	37.915.323	46.296.142	95.359.842
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	144	152	160	157	179	256.045.852	320.630.537	419.196.584	365.643.502	404.487.346

Stranica Prijave 902

804/1056

Informacije i komunikacije	48	47	46	47	50	47.291.496	44.504.348	34.895.372	36.399.359	34.526.984
Fizičke osobe bez djelatnosti	*4*	*3*	*3*	*3*	*4*	*2.313.680*	*1.504.656*	*1.760.544*	*1.744.933*	*2.585.254*
UKUPNO	**2.207**	**2.271**	**2.262**	**2.381**	**2.595**	**3.984.817.421**	**4.131.367.736**	**4.690.481.194**	**4.294.771.033**	**4.478.801.277**

Izvor podataka: FINA, 2016

Tab. 46. Kretanje broja srednjih poduzeća i njihovih prihoda prema djelatnostima u UP-u Zadar u razdoblju 2010.-2014. godine

Djelatnost	Broj poduzeća					Prihodi poduzeća (kn)				
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	2	2	2	2	2	265.223.451	359.013.749	327.334.874	378.860.474	141.652.779
Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom...	2	3	3	3	3	82.935.400	148.488.085	132.685.255	109.708.760	115.351.992
Rudarstvo i vađenje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Prerađivačka industrija	8	5	5	7	8	380.965.137	349.325.328	309.853.857	392.665.928	431.974.202
Građevinarstvo	4	4	3	2	2	311.884.319	268.624.513	177.887.707	168.387.446	131.357.934
Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Trgovina na veliko i na malo, popravak motornih vozila i motocikala	5	5	5	5	3	646.270.097	616.569.216	564.721.412	451.663.443	389.957.803
Prijevoz i skladištenje	3	3	3	3	3	101.172.739	101.974.625	112.348.462	125.726.575	119.614.615
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	4	3	3	3	2	207.459.143	224.516.405	233.665.277	480.703.799	168.125.261
Poslovanje nekretninama	0	0	0	1	0	0	0	0	47.035	0
Ostale uslužne djelatnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Javna uprava i obrana, obvezno socijalno osiguranje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Obrazovanje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Umjetnost, zabava i rekreacija	1	1	1	1	1	59.179.350	73.628.465	63.410.356	69.296.022	73.546.671
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	1	1	0	1	1	45.722.662	50.143.237	0	59.678.861	42.310.101

9501/305

Stranica Prijave 904

Informacije i komunikacije	0	0	1	0	0	0	0	3.961.983	0	0
Fizičke osobe bez djelatnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
UKUPNO	30	27	26	28	25	2.100.812.298	2.192.283.623	1.925.869.183	2.236.738.343	1.613.891.358

Izvor podataka: FINA, 2016

Tab. 47. Kretanje broja velikih poduzeća i njihovih prihoda prema djelatnostima u UP-u Zadar u razdoblju 2010.-2014. godine

Djelatnost	Broj poduzeća					Prihodi poduzeća (kn)				
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	0	0	0	0	1	0	0	0	0	287.753.932
Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom...	1	1	1	1	1	58.263.131	67.423.927	70.279.635	66.334.836	71.572.265
Rudarstvo i vađenje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Prerađivačka industrija	2	2	1	1	1	763.287.241	755.422.593	64.660.368	682.652.704	836.242.866
Građevinarstvo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Trgovina na veliko i na malo, popravak motornih vozila i motocikala	1	1	1	1	1	284.026.807	282.857.802	277.631.469	268.897.377	254.544.905
Prijevoz i skladištenje	1	1	1	1	1	1.165.805.968	1.020.012.422	907.268.411	885.822.712	784.717.135
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	1	1	1	1	2	170.302.982	171.388.803	185.399.878	194.714.198	297.883.960
Poslovanje nekretninama	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ostale uslužne djelatnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Javna uprava i obrana, obvezno socijalno osiguranje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Obrazovanje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Umjetnost, zabava i rekreacija	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Stranica Prijave 906

Informacije i komunikacije	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Fizičke osobe bez djelatnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
UKUPNO	6	6	5	5	7	2.441.686.129	2.297.105.547	1.505.239.761	2.098.421.827	2.532.715.063

Izvor podataka: FINA, 2016

Tab. 48. Prosječan godišnji broj obrta u UP-u Zadar u razdoblju 2011.-2015. godine

JLS	Broj obrta						Udio u ukupnom broju obrta u UP-u (%)					
	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	prosjek	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	prosjek
Bibinje	94	98	97	100	98	97,4	3,1	3,3	3,4	3,6	3,6	3,4
Galovac	19	20	19	21	21	20,0	0,6	0,7	0,7	0,8	0,8	0,7
Kali	64	62	60	59	57	60,4	2,1	2,1	2,1	2,2	2,1	2,1
Kukljica	45	42	36	39	38	40,0	1,5	1,4	1,3	1,4	1,4	1,4
Nin	107	114	111	97	95	104,8	3,5	3,8	3,9	3,5	3,5	3,7
Novigrad	45	43	42	42	41	42,6	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Poličnik	78	77	75	65	61	71,2	2,6	2,6	2,7	2,4	2,3	2,5
Posedarje	68	69	65	60	58	64,0	2,2	2,3	2,3	2,2	2,2	2,2
Preko	86	86	87	87	83	85,8	2,8	2,9	3,1	3,2	3,1	3,0
Ražanac	67	64	63	61	61	63,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,3	2,2
Sukošan	115	112	104	102	95	105,6	3,8	3,8	3,7	3,7	3,5	3,7
Škabrnja	36	33	32	33	30	32,8	1,2	1,1	1,1	1,2	1,1	1,2
Vrsi	28	29	29	29	29	28,8	0,9	1,0	1,0	1,1	1,1	1,0
Zadar	2.133	2.072	1.962	1.908	1.885	1992,0	70,5	70,0	69,5	69,6	70,1	69,9
Zemunik Donji	42	41	40	37	37	39,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
UP Zadar	3.026	2.961	2.821	2.739	2.688	2848,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

910/1056

Stranica Prijave 908

Tab. 49. Pregled poduzetničkih zona po JLS UP-a Zadar 2015. godine

JLS	Broj poduzetničkih zona	Nazivi poduzetničkih zona	Naselje	Površina (ha)	Stanje aktivnosti zone	Namjena	Broj poduzeća	Broj radnih mjesta	Infrastrukturna opremljenost				Prometna povezanost	Cijena zemljišta (kn/m²)	Druge prednosti (olakšice i dr.)
									voda	struja	plin	kanalizacija			
Bibinje	2	PZ Lonići	Bibinje	50,0	aktivna	poslovanje, proizvodnja	20	...	u izgradnji	u izgradnji	u izgradnji	...	izlaz na državnu cestu D8 (Jadransku magistralu)	165,00	komunalni doprinos 30 kn/m³ umjesto 60 kn/m³
		PZ Gromica	Babindub	125,0	u pripremi	poslovanje, proizvodnja	...	...	...	...	...	...	izlaz na brzu cestu Zadar 2 - Gaženica	...	...
Kali	1	Vela Lamjana	Kali	24,3	aktivna	ribarska luka	4	174	...	...	...	...	lokalna cesta L63099 koja se spaja na državnu cestu D110	60,00	...
Nin	6	Mirila	Nin	9,7	aktivna	proizvodnja, zanatstvo	3	7	da	da	ne	ne	uz županijsku cestu Ž6011	80,00	-
		Poljica-Brig	Poljica	3,1	aktivna	proizvodnja, zanatstvo	1	7	da	djelomično	ne	ne	uz županijsku cestu Ž6011		
		Žerava	Žerava	24,4	neaktivna	...	0	0							
		Prvi brig	Zaton	12,0	neaktivna	proizvodnja, zanatstvo	0	0	da	da	ne	ne	Državna cesta D306	-	-
		Poljaci	Poljaci	3,2	neaktivna	...	0	0	...	...	...	...	...	...	...
		Bivši Bagat	Nin	2,9	aktivna	proizvodna	2	35	...	...	...	...	...	...	...
Novigrad	3	Pridraga 1	Pridraga	15,2	...	proizvodna	...	...	...	...	...	...	...	...	...
		Novigrad 1	Novigrad	1,8	...	proizvodna	1	2	...	...	...	...	...	...	...
		Novigrad 2	Novigrad	3,9	...	proizvodna	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Poličnik	4	GZ Grabi	Poličnik	40,0	aktivna	proizvodnja, poslovanje	17	oko 370	da	da	djelomično	ne	uz državnu cestu D8, blizina autoceste A1	75,00 - 115,00	područje posebne državne skrbi

Stranica Prijave 909

911/656

		GZ Murvica IK	Murvica	26,0	aktivna	proizvodnja, trgovina	10		da	da	djelom-ično	ne			
		GZ Murvica jug	Murvica	43,0	aktivna	proizvodnja, poslovanje	3		da	da	da	ne			
		GZ Mazija	Briševo	5,0	neaktivna	poslovanje, proizvodnja, stanovanje	0	0	ne	ne	ne	ne	uz županijsku cestu Ž6011		
Posedarje	1	PPZ Slivnica	Slivnica	38,0	aktivna	proizvodnja, servisiranje	2	14	djelomi čno	ne	ne	ne	izlaz Posedarje s autoceste A1	75,00	područje posebne državne skrbi; povoljna cijena zemljišta; olakšice za investitore : umanjeni komunalni doprinosi
Preko	3	Poslovna zona K3	Lukoran	2,83	neaktivna	logističko-distribucijska	0	0	ne	ne	ne	ne	...	...	...
		Poslovna zona K3 Ugljan-Fortošćine-Strihina	Ugljan	8,52	aktivna	logističko-distribucijska	2	5	djelom-ično	djelom-ično	djelom-ično	djelom -ično	državna cesta D110	...	...
		Poslovno servisna zona Muline K3	Ugljan	2,05	neaktivna	logističko-distribucijska	0	0	ne	ne	ne	ne	državna cesta D110	...	...
Sukošan	1	Barake	Debeljak	10,8	u pripremi	zanatske i servisne (uslužne) djelatnosti	0	0	ne	ne	ne	ne	lokalne ceste L 63104 i L 63105	nije definira na	-
Škabrnja	2	PZ Marinovac	Marinovac	10,0	u pripremi	proizvodnja, usluge	...	...	...	...	...	...	...	...	područje posebne državne skrbi
		PPZ Vlačine	Škabrnja	3,0	u pripremi	...	...	...	...	...	...	...	...	...	

912/050

Vrsi	1	Duševića mlin	Poljica	49,6	u pripremi	proizvodnja, usluge		0	ne	ne	ne	ne	kraj županijske ceste Ž6007	nije utvrđena	županijska cesta Zadar - Ražanac
Zadar	1	PZ Crno	Crno	15,0	aktivna	proizvodnja	48	54	...	ne	...	...	povezanost s autocestom A1, pomorskom lukom zračnom lukom	...	...
Zemunik Donji	3	SPZ Zemunik Gornji	Zemunik Gornji	13,8	neaktivna	poslovanje, stanovanje	0	0	djelom-ično	ne	ne	ne	blizina autoceste A1, luke Gaženica i zračne luke Zadar	...	područje posebne državne skrbi
		PPZ Zemunik - Zapad	Smoković	56,0	neaktivna	poslovanje, proizvodnja	0	0	...	...	...	...	...	...	
		PPZ Zemunik Gornji - Podvornice	Zemunik Gornji	...	neaktivna	...	0	0	...	...	...	...	...	...	

Legenda: GZ – gospodarska zona, PiZ – poslovno-industrijska zona, PSZ – poslovno-servisna zona, PZ – poduzetnička zona, SPZ – stambeno-poslovna zona

Izvori podataka: jedinice lokalne samouprave, 2016; Izvješće o obavljenoj reviziji, 2014; Zadra nova, 2016

Stranica Prijave 911

913/056

Tab. 50. Pokrenuti projekti razvoja moderne poduzetničke potporne infrastrukture u UP-u Zadar u razdoblju 2010.-2015. godine

Naziv projekta	Lokacija projekta	Nositelj projekta	Partneri na projektu	Koordinator pripreme i provedbe projekta	Procijenjena vrijednost projekta	Kratak opis projekta
Centar novih tehnologija - CeNT	GZ Murvica-jug, Općina Poličnik	Zadarska županija	Fakultet strojarstva i brodogradnje Sveučilišta u Zagrebu; Sveučilište u Zadru; Strukovna škola Vice Vlatković, Zadar; Tehnička škola Zadar	Ustanova za razvoj kompetencija, inovacija i specijalizacije Zadarske županije INOVAcija	35,8 mil. kn	Centar novih tehnologija obuhvaća izgradnju nužne poslovne infrastrukture: izgradnju i opremanje građevine specijaliziranog poduzetničkog inkubatora za tvrtke u području metaloprerađivačke industrije visoke dodane vrijednosti. Projektom se planira izgradnja i opremanje polivalentnog objekta koji ima proizvodnu i obrazovnu namjenu. Objekt će biti površine 3.000 m².
Plavo zeleni centar	PZ Bibinje, Općina Bibinje	Zadarska županija	Prehrambeno-biotehnološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu; Sveučilište u Zadru; Institut Ruđer Bošković; Poljoprivredna, prehrambena i veterinarska škola Stanko Ožanić, Zadar	Ustanova za razvoj kompetencija, inovacija i specijalizacije Zadarske županije INOVAcija	32,9 mil. kn	Kroz projekt Plavo zeleni centar planira se izgradnja specijaliziranog poduzetničkog inkubatora za prehrambeno-prerađivačku industriju, i to „plavi" dio za preradu ribe i „zeleni" dio za preradu voća, koja potiče poduzetništvo i inovacije pružajući poduzetnicima pristup visoko kvalitetnim uslugama kao i modernu infrastrukturu za obavljanje poslovnih djelatnosti. Plavo zeleni centar imat će površinu od 2.492,5 m² na parceli od 5.054 m².
Centar za edukaciju i razvoj	PZ Grabi, Općina Poličnik	Općina Poličnik	Zadarska županija; Sveučilište u Zadru; Udruga pčelara „Dalmatinka"	Ustanova za razvoj kompetencija, inovacija i specijalizacije Zadarske županije INOVAcija	3,5 mil. eur	Centar će pružati inkubaciju i konzultantske usluge poduzetnicima te će provoditi kontinuirano osposobljavanje i usavršavanje poduzetnika, istraživača, studenata i učenika kroz specijalizirane edukacije i sudjelovanje u istraživanjima i razvoju novih proizvoda uz stručni nadzor.
Centar kreativne industrije	Relje, Grad Zadar	Zadarska županija	Sveučilište u Zadru; Prirodoslovno-grafička škola Zadar; Škola primijenjene umjetnosti i dizajna Zadar	Ustanova za razvoj kompetencija, inovacija i specijalizacije Zadarske županije INOVAcija	24,8 mil. kn	Projekt je pokrenut iz razloga što je sektor kreativne industrije prepoznat kao sektor koji ima znatan potencijal za razvoj u Zadarskoj županiji i Republici Hrvatskoj. Opći cilj projekta je uspostaviti specijalizirani poslovni inkubator (površine 1.562 m²) za kreativnu industriju s težištem na filmskoj i IT industriji koji će omogućavanjem razvoja i transfera znanja podići konkurentnost navedenog sektora gospodarstva i povećati zaposlenost. Centar će istodobno obrazovati radnu snagu sukladno zahtjevima tržišta rada te

Stranica Prijave 912

						kapitalizirati sinergije tehnološke platforme kreativne industrije RH i EU. Projektom je planirana uspostava Centra za kreativnu industriju koji će služiti kao alat za regionalni gospodarski razvoj i podršku razvoju tehnologija, obrazovanja i poduzetništva u sektoru kreativne industrije. Projektu je dodijeljena tehnička pomoć za pripremu projektne dokumentacije od strane MRRFEU dok ga je Ministarstvo gospodarstva označilo kao 'Projekt od nacionalnog interesa'.

Legenda: GZ – gospodarska zona, PZ – poduzetnička zona

Izvor podataka: INOVAcija, 2016

Tab. 51. Kretanje broja dolazaka po JLS UP-a Zadar u razdoblju 2011.-2014. godine

KSJ	Broj dolazaka				Indeks broja dolazaka (2010.=100,0)			Prosječan udio u broju dolazaka u UP-u 2011.-2014.
	2011.	2012.	2013.	2014.	2012.	2013.	2014.	
Bibinje	38.958	41.610	42.972	45.530	106,8	110,3	116,9	6,8
Kali	2.478	2.497	3.301	3.111	100,8	133,2	125,5	0,5
Kukljica	8.136	7.428	8.312	8.344	91,3	102,2	102,6	1,3
Nin	102.212	114.797	113.219	118.184	112,3	110,8	115,6	18,1
Novigrad	5.561	5.588	5.889	5.707	100,5	105,9	102,6	0,9
Posedarje	7.707	7.029	12.335	9.292	91,2	160,0	120,6	1,5
Preko	22.350	23.899	25.047	20.103	106,9	112,1	89,9	3,7
Ražanac	13.118	13.944	14.649	16.476	106,3	111,7	125,6	2,3
Sukošan	44.238	45.976	46.613	47.089	103,9	105,4	106,4	7,4
Vrsi	12.894	13.346	13.888	15.728	103,5	107,7	122,0	2,3
Zadar	304.496	317.805	348.553	397.499	104,4	114,5	130,5	55,2
UP ZADAR	**562.148**	**593.919**	**634.778**	**687.063**	**105,7**	**112,9**	**122,2**	**100,0**
1. zona	502.798	533.534	565.245	624.030	106,1	112,4	124,1	89,8
1. zona bez Grada Zadra	*198.302*	*215.729*	*216.692*	*226.531*	*108,8*	*109,3*	*114,2*	*34,6*
3. zona	26.386	26.561	32.873	31.475	100,7	124,6	119,3	4,7
4. zona	32.964	33.824	36.660	31.558	102,6	111,2	95,7	5,4

Izvor podataka: Turističke zajednice JLS-a, 2015

316/1056

Tab. 52. Kretanje broja noćenja po JLS UP-a Zadar u razdoblju 2011.-2014. godine

KSJ	Broj noćenja				Indeks broja noćenja (2010.=100,0)			Prosječan udio u broju noćenja u UP-u 2011.-2014.
	2011.	2012.	2013.	2014.	2012.	2013.	2014.	
Biblnje	280.007	310.589	312.900	334.035	110,9	111,7	119,3	8,9
Kali	23.803	24.649	31.374	28.204	103,6	131,8	118,5	0,8
Kukljica	78.032	69.821	77.328	76.523	89,5	99,1	98,1	2,2
Nin	899.952	978.728	954.173	984.795	108,8	106,0	109,4	27,4
Novigrad	35.386	37.548	38.079	40.168	106,1	107,6	113,5	1,1
Posedarje	68.562	63.616	97.147	77.199	92,8	141,7	112,6	2,2
Preko	202.308	217.021	227.915	215.788	107,3	112,7	106,7	6,2
Ražanac	106.470	141.976	178.739	152.731	133,3	167,9	143,4	4,2
Sukošan	312.248	328.532	325.320	329.649	105,2	104,2	105,6	9,3
Vrsi	131.344	136.746	140.463	158.738	104,1	106,9	120,9	4,1
Zadar	1.234.567	1.287.819	1.381.899	1.491.540	104,3	111,9	120,8	38,7
UP ZADAR	**3.263.041**	**3.479.523**	**3.643.422**	**3.562.790**	**106,6**	**111,7**	**109,2**	**100,0**
1. zona	2.858.118	3.042.414	3.114.755	3.298.757	106,4	109,0	115,4	84,2
1. zona bez Grada Zadra	*1.623.551*	*1.754.595*	*1.732.856*	*1.807.217*	*108,1*	*106,7*	*111,3*	*47,3*
3. zona	210.418	243.140	313.965	270.098	115,6	149,2	128,4	7,1
4. zona	304.143	311.491	336.617	320.515	102,4	110,7	105,4	8,7

Izvor podataka: Turističke zajednice JLS-a, 2015

917/1058

Tab. 53. Dolasci domaćih i stranih turista po JLS UP-a Zadar 2015. godine

JLS	Domaći turisti					Strani turisti				
	2011.	2012.	2013.	2014.	indeks 2014. (2011.=100)	2011.	2012.	2013.	2014.	indeks 2014. (2011.=100)
Bibinje	3.113	3.594	3.384	3.666	117,8	35845	38016	39588	41864	116,8
Kali	330	327	429	364	110,3	2148	2170	2872	2747	127,9
Kukljica	1.384	1.499	1.224	1.321	95,4	6752	5929	7088	7023	104,0
Nin	12.314	14.536	11.715	10.765	87,4	89898	100261	101504	107419	119,5
Novigrad	925	822	822	878	94,9	4636	4766	5067	4829	104,2
Posedarje	2.190	1.581	3.109	1.687	77,0	5517	5448	9226	7605	137,8
Preko	1.802	1.863	1.749	1.593	88,4	9657	10445	11061	6234	64,6
Ražanac	1.207	2.025	1.781	2.166	179,5	11911	11919	12868	14310	120,1
Sukošan	6.919	6.734	6.435	6.184	89,4	37319	39242	40178	40905	109,6
Vrsi	4.919	4.614	4.400	5.131	104,3	7975	8732	9488	10597	132,9
Zadar	55.222	57.705	53.609	59.789	108,3	249274	260100	294944	337710	135,5
UP ZADAR	90.325	95.300	88.657	93.544	103,6	460932	487028	533884	581243	126,1

Izvor podataka: Turističke zajednice JLS-a, 2015

318/1056

Tab. 54. Noćenja domaćih i stranih turista po JLS UP-a Zadar 2015. godine

JLS	Domaći turisti					Strani turisti				
	2011.	2012.	2013.	2014.	indeks 2014. (2011.=100)	2011.	2012.	2013.	2014.	indeks 2014. (2011.=100)
Bibinje	29.374	33.072	32.693	35.453	120,7	250.633	277.517	280.207	298.582	119,1
Kali	3.824	4.267	4.853	3.952	103,3	19.979	20.382	26.521	24.252	121,4
Kukljica	19.005	16.493	13.395	15.298	80,5	59.027	53.328	63.933	61.225	103,7
Nin	100.746	99.793	94.709	87.110	86,5	799.206	878.935	859.464	897.685	112,3
Novigrad	14.452	12494	12.914	12.336	85,4	20.934	25.054	25.165	27.832	133,0
Posedarje	24.462	21.412	35.005	23.322	95,3	44.100	42.204	62.142	53.877	122,2
Preko	17.657	19.865	19.325	33.522	189,9	75.013	79.634	86.675	59.407	79,2
Ražanac	7.814	29.635	27.216	27.320	349,6	98.656	112.341	151.523	125.411	127,1
Sukošan	53.949	50.540	47.603	46.359	85,9	258.299	277.992	277.717	283.290	109,7
Vrsi	60.411	57.945	55.864	67.684	112,0	70.933	78.801	84.599	91.054	128,4
Zadar	208.841	215.904	185.688	188.816	90,4	1.025.726	1.071.915	1.196.211	1.302.724	127,0
UP ZADAR	540.535	561.420	529.265	541.172	100,1	2.722.506	2.918.103	3.114.157	3.225.339	118,5

Izvor podataka: Turističke zajednice JLS-a, 2015

Tab. 55. Dolasci turista po vrstama smještajnih objekata po JLS UP-a Zadar 2014. godine

JLS	Hoteli i turistička naselja	Kampovi	Privatni smještaj	Odmarališta	Vikend-kuće	Marine	Ukupno
Bibinje	0	1.498	21.140	0	1.463	21.429	45.530
Galovac	...	...	...	...	...	...	...
Kali	0	0	2.830	0	281	0	3.111
Kukljica	3.739	0	3.232	0	437	936	8.344
Nin	31.032	54.737	27.321	0	4.571	523	118.184
Novigrad	1.721	1.579	1.614	0	793	0	5.707
Poličnik	...	...	...	...	...	...	...
Posedarje	2.345	59	5.458	0	1.430	0	9.292
Preko	0	259	6.352	0	896	320	7.827
Ražanac	1.355	2.810	10.580	0	1.731	0	16.476
Sukošan	0	2.101	21.828	306	1.405	21.428	47.068
Škabrnja	...	...	...	...	...	...	...
Vrsi	0	338	11.204	0	4.186	0	15.728
Zadar	201.764	19.247	119.971	37.838	3.542	15.098	397.460
Zemunik Donji	...	...	...	...	...	...	...
UP Zadar	241.956	82.628	231.530	38.144	20.735	59.734	674.727

Izvor: Turistička zajednica Zadarske županije, 2015

Tab. 56. Noćenja turista po vrstama smještajnih objekata po JLS UP-a Zadar 2014. godine

JLS	Hoteli i turistička naselja	Kampovi	Privatni smještaj	Odmarališta	Vikend-kuće	Marine	Ukupno
Bibinje	0	15.832	159.403	0	28.146	130.654	334.035
Galovac	...	...	...	...	...	...	...
Kali	0	0	24.505	0	3.699	0	28.204
Kukljica	26.932	0	31.270	0	12.666	5.655	76.523
Nin	233.956	480.592	204.476	0	63.735	2.036	984.795
Novigrad	6.533	7.802	13.379	0	12.454	0	40.168
Poličnik	...	...	...	...	...	...	...
Posedarje	13.841	548	39.171	0	23.639	0	77.199
Preko	0	1.729	56.833	0	32.717	1.650	92.929
Ražanac	10.908	16.442	98.039	0	27.342	0	152.731
Sukošan	0	26.029	150.004	3.174	19.532	130.657	329.396
Škabrnja	...	...	...	...	...	...	...
Vrsi	0	3.666	90.515	0	64.557	0	158.738
Zadar	602.452	54.086	613.983	79.072	58.036	84.143	1.491.772
Zemunik Donji	...	...	...	...	...	...	...
UP Zadar	894.622	606.726	1.481.578	82.246	346.523	354.795	3.766.490

Izvor: Turistička zajednica Zadarske županije, 2015

950/126

Tab. 57. Kulturne manifestacije po JLS UP-a Zadar 2015. godine

JLS	Manifestacija	Vrijeme održavanja	Opis manifestacije
Bibinje	Procesija Uskrsnog Velikog petka	Veliki petak	U večernjim satima procesija kreće iz crkve Velike Gospe prema crkvi Sv. Roka u Starom selu. Zanimljivost je da mladi čitavim putem kuda ide velika procesija pale male baklje napravljene od luga i petroleja.
	Smotra folklora i običaja zadarskog i bibinjskog kraja	kraj srpnja / početak kolovoza	Na Smotri folklora i običaja zadarskog i bibinjskog kraja nastupaju folklorne skupine prvenstveno iz Zadarske županije, a gostuju i folklorne skupine iz Slavonije. Mimohod istih uz ples i pjesmu ide od centra mjesta prema starom selu na trg gdje je smještena pozornica i započinje pojedinačni nastup svake od skupina. Nakon zajedničke večere ide se starim kalama po Starom selu ponovo uz pjesmu i ples do dugo u noć. Nekako pred samu smotru folklora uklopi se i gostovanje gradišćanskih hrvata iz mađarskog grada Koljnofa koji su već više od 20 godina u prijateljskim odnosima s KUD-om I.G.Kovačić i tada se upriliči zajednički nastup koljnofskih hrvata i KUD-a ispred crkve Sv. Roka.
	Raspivano Bibinje	kraj kolovoza	Susreti dalmatinskih klapa koji se održavaju već trideset godina.
	Bibinjska fešta sv. Roka	15. kolovoza	U plićaku uvale Jaz postavlja se hrvatski barjak, pjeva se himna i započinje veliki vatromet. Iste večeri nastupa neki od renomiranih pjevača hrvatske estrade uz besplatnu roštiljadu. 16. kolovoza je Fešta odnosno procesija sa kipom Sv. Roka točno u podne ulicama Starog sela, a navečer glazbeni koncert i ples na otvorenom uz poznatog pjevača i besplatni ulaz.
	Ljetne ribarske fešte i dramske priredbe		
	Fešta Pozdrav ljetu		
Galovac	»Nad Galovcem misečina sjaje 2015«		Deseta smotra tradicijskog folklora pod nazivom u organizaciji jednog od središnjih društava s područja Ravnih kotara koje redovito diljem Hrvatske promovira običaje svog rodnog zavičaja.
Kali	Ribarska noć	početak kolovoza	Kualjske ribarske noći najstarija su fešta koja se održava na otvorenom u Kalima. Fešta je prava atrakcija za brojne domaće i inozemne posjetitelje i goste, a traje nekoliko dana.
Kukljica	Ribarske feštice		
	Fešta Gospe od Sniga	5. kolovoza	Od 1514. godine Gospin kip se uz pratnju brodova prevozi morskim putem iz Zavjetne crkve Gospe od sniga u uvalu Ždrelaščicau župnu crkvu sv. Pavla iz XVII. st.
	Izložbe umjetničke fotografije domaćih i inozemnih umjetnika		
	Večer čakavske poezije		Pjesnička večer kukljiških pjesnika i njihovih gostiju
	Nastup KUD-ova i folklornih skupina na otvorenom		
	2. Kukljica Open		Turnir u tenisu
	9. Plivački mini maraton Zelena Punta		

Nin	Blagdan Gospe od Zečeva	početak svibnja	Blagdan Gospe od Zečeva se slavi prvog ponedjeljka prije Blagdana Uzašašća, a okuplja veliki broj hodočasnika. Poslije misnog slavlja započinje svečani ophod vjernika ulicama grada Nina koje su blagdanski uređene. Vjernici pritom nose kip čudotvorne Gospe od Zečeva te pjevaju himnu Dobra Majko sa Zečeva te druge pjesme posvećene Djevici Mariji.
	Tradicionalno hodočašće na Gospin otočić	5. svibnja i 5. kolovoza	Ukazanje Gospe od Zečeva s tradicijskim hodočašćem na obližnji otočić Zečevo vezano je uz priču koja potječe s početka 16. stoljeća. Turci su, u znak odmazde zbog pretrpljenog poraza u Ninu, na obližnjem otočiću zapalili crkvu i samostan, poubijali redovnike te odnijeli Gospin kip. Legenda kaže da su ga bacili u more, a Gospa je sama „doplivala" u Nin te se 1516. godine ukazala udovici Jeleni. Stoga se svake godine 5. svibnja i 5. kolovoza priređuju jedinstvene procesije na otočiću Zečevo.
	Ninska šokolijada	srpanj	Ovo jedinstveno natjecanje održava se od 2003. godine i okuplja velik broj majstora u izradi šokola, ali i mnogo drugih mještana i gostiju koji uživaju u događanjima. Cijela priča započinje već na samom početku godine kada se meso za pripremu ove delicije dijeli prijavljenim natjecateljima, a završava u srpnju kad se odabiru najbolji šokolari.
	Festival sunca i svjetlosti u crkvi sv. Križa	21. lipnja	Ova se manifestacija temelji na valorizaciji astronomskog i arhitektonskog značaja crkve sv. Križa, predromaničke građevine križnoga tlocrta s kupolom koja ima osobite karakteristike. Naime, svaka strana crkve ima ovalni otvor, a njezina je izgradnja i pozicija u odnosu na položaj sunca kroz čitavu godinu zavisna o zimskom i ljetnom suncostaju i proljetnoj i jesenjskoj ravnodnevnici te je kreirana tako da služi kao sunčani sat i kalendar. Upravo je stoga promatranje igre svjetla i sjene izniman doživljaj za djecu i odrasle, znanstvenike i sve posjetitelje.
	Dani zaštitnika grada Nina sv. Marcele i sv. Anselma (Asela)	24. i 25. kolovoza	Na jedinstvenim crkvenim svečanostima slave se Dani zaštitnika grada Nina, sv. Marcele i sv. Anselma kojima je posvećena župna crkva, nekadašnja katedrala (6. – 18. stoljeće). Moći kršćanskih navjestitelja i prvih vjesnika kršćanstva na ninskom području, svetih Anselma, Ambroza i Marcele u skupocjenim moćnicima - relikvijarima u Ninu, štuju se od prvih stoljeća kršćanstva. Spadaju među najznačajnije predmete u crkvi i darove vjerskih i državnih velikana. Dan zaštitnika grada Nina uvijek je svečan te je uz vjerske svečanosti prilika za zabavu i veselje podjednako zanimljivo stanovnicima Nina i njihovim gostima.
Novigrad	Novigradsko kulturno ljeto		U mjestima Paljuv, Pridraga i Novigrad organiziraju se kulturno-zabavne manifestacije, turističke fešte i izložbe, a na mnogim manifestacijama sudjeluju KUD "Fortica" iz Novigrada i KUD "Luzarica" iz Pridrage. Među značajnije kulturne manifestacije u sklopu Novigradskog kulturnog ljeta ubrajaju se: - Dani sporta i glazbe - Pridraga, Sportski centar Mile Čulina Bulin – Konopijada, Boćarski turnir - Novigrad riva - Novigradska dagnja - Novigrad, Na škalinan – predstave, koncerti, Dan Općine Novigrad, Novigradske ljetne Jazz večeri - Novigradska fešta u 8. mjesecu - Tradicionalni susreti 4 Novigrada
Poličnik	Poličniku lipši si od grada	11. kolovoza 2015.	7. smotra folklora održana je u dvorištu crkve Sv. Nikole u Poličniku u 20:00 sati.
	Pismon će se uspomene čuvat	4. kolovoza 2012.	Održan je 9. tradicionalni susret dalmatinskih klapa u Poličniku u dvorištu crkve Sv. Nikole, a događaju je nazočilo oko dvjestotinjak žitelja.
Posedarje	Trka magaraca		

	Dani lavande	Srpanj	Manifestacija se provodi tradicionalno u organizaciji Udruge „Posedarje moje", a u suradnji s Turističkom zajednicom Općine Posedarje i pod pokroviteljstvom Općine Posedarje. Cilj manifestacije je upoznavanje sa lavandom te začinskim i ljekovitim biljem posedarskog kraja.
	Noć posedarske dagnje		Feštu na kojoj su bile četiri natjecateljske ekipe, oganizirala je Turistička zajednica Općine Posedarje uz svesrdnu pomoć prve dame od daganja Marijane Bolić, pionirke izvoza školjaka sa zadarskog područja u države EU. Glavna nakana ove gastro manifestacije je popularizacija tog deficitarnog zanimanja, ali i svježe i zdrave morsku hrane.
	Tisuću cvjetova za Posedarje		Udruga Posedarje moje, u suradnji s Turističkom zajednicom, a pod pokroviteljstvom Općine Posedarje, petu godinu za redom u središtu mjesta održala je gastro-eko-etno i zabavno-scensku manifestaciju.
Preko	Otočka besida	kolovoz	Manifestaciju čine igrokazi, humoreske, zanimljive inscenizacije poznatih melodija.
	Večer na Brižičevu dvouru	kolovoz	Pjesnička manifestacija
	Plava noć na Ugljanu	lipanj	Smotra folklora
Ražanac	Tradicionalni susret KUD-ova		
	Fešta od mora		
	Susret KUD-ova u Rtini		
	2. Ražanačka alka		
	3. Ražanačke ljetne igre		
	Regata "Đir oko Školja" i ribarski doručak		
	Fešta za Veliku gospu		
	Veliki đir na bicikli - Ražanac 2015		
Sukošan	Ribarske feštice	svakog četvrtka od 15.06. - 15.09.	
	Ispod kampanela i Zapivajmo Kasijanu		Tradicionalne klapske večeri
	Brudetijada	kraj kolovoza	Natjecanje u spravljanju brudeta. Svaka ekipa priprema brudet po svom tajnom receptu i sa ribom po želji.
	Sukošanska fešta	13. kolovoza	
	Trke tovara Memorijal Kenje Vijole & svićarenje	nedjelja prije Sukošanske fešte	Najstarija manifestacija te vrste u Dalmaciji, još od 1968. g. kada ju je organiziralo društvo „Sinji galeb" u čast „ranopreminule magarice (kenje) Vijole
	Babe luž	pokladni utorak	Ružni maškari koji se mogu vidjeti samo u Sukošanu. Posljednjeg dana poklada u Sukošanu maškaraju se samo muškarci i to ne bilo kako, već u „Babe luže". Obučeni u staru odjeću, zaogrnuti ovčjim runom, na glavi mizerije (ovčje ili kozje mišine), oko pasa zvona i razna druga čuda, u ustima trumbeta ili pištac, a u ruci vrića puna luga (pepela).
	Magunja kross	posljednja subota u travnju	Kros trim stazom (6 km) preko Tustice kroz posljednju oazu makije i prekrasnim pogledom na Ravne kotare s jedne, te Sukošan i Pašmaniski kanal s druge strane.

	Plivački maraton Pozdrav ljetu	prva nedjelja u rujnu	Sada već tradicionalni maraton pliva se od Rive do Makarske.
	Jadranske igre		Već nekoliko godina Jadranske igre slove za najbolju ljetnu zabavu na Jadranu, a njihov šarm, zabava i natjecateljski duh osvojio je i natjecatelje i publiku u Sukošanu.
Škabrnja	Susret KUD-ova	kolovoz	
	Dan obilježavanja stradanja Škabrnje	18. studenog	
Vrsi	Ribarska noć		Svako ljeto na mulu u Vrsima održavaju se regata kaića, nastupi klapa, Vrška alka, svićarenje ispred rive, potezanje konopa, vatromet.
	Vrsi moje, u srcu te nosim	kolovoz	Večer folklora i starih običaja
Zadar	Glazbene večeri u Sv. Donatu	srpanj i kolovoz	Obuhvaća niz koncerata i recitala klasične glazbe u Crkvi sv. Donata. Manifestacija se izvodi već gotovo pola stoljeća.
	Festival suvremene glazbe		
	Zadar snova		Međunarodni festival suvremenog eksperimentalnog teatra na kojem se izvode kazališne predstave priznatih europskih redatelja.
	Zadar Film forum festival		Predstavlja festival europske filmske produkcije u svrhu promocije filmske umjetnosti i zadarske regije kao filmske destinacije.
	TRAFO		Predstavlja platformu za kreativne aktivnosti koje čine impulsni program za razvoj društvene participacije i utjecanja u suvremenim događanjima po principu *umjetnost za društvo.*
	DM Millenium Jump		
	Noć punog miseca		
	Ribarski dani	2 dana u lipnju	
	HOKOM - međunarodni sajam hortikulture, komunalne opreme i zaštite okoliša	4 dana u rujnu	
	3. Zadar DigIT		
	55. Glazbene večeri u sv. Donatu		
	Ritam kulturizma 2015.		
	SP&M FIESTIVAL VAK"AN"ZA Multi – Dare Tournament		
	Rock climbing Molat		
	Jadranov veslački dvoboj		
	Ljetna plesna radionica		
	MONOPLAY – festival sola		
	Malonogometni turnir "2 na 2"		
	Povijesni đir po gradu	travanj-prosinac	

	"PRIJATELJI MORA: Tisuću devetsto i neke"		
	40. Otočki košarkaški turnir "Ist 2015."		
	Uskrs u našem mistu		
	Greenon movement 2015.		
	AVVANTURA film festival Zadar i FILM FORUM ZADAR MATCHMAKING	kolovoz	
	Basket tour 2015.		
	Zadar Aquatlon		
	TRAFO 2015.		
	DIVE IN KUP 2015.		
	KALELARGART		
	Karnevalić 057	veljača	
	KALIBARBESTIVAL		
	Festival kreativnosti i "uradi sam"kulture		
	5. Festival suvenira Zadarske županije		
	smotra folklora Zadarske županije		
	RISE UP FESTIVAL		
	4. Međunarodni zadarski plesni festival		
	2. po redu "Hitchcockove večeri 2015."		
	2. Falkensteiner Punta Skala triatlon		
	2. Falkensteiner Punta Skala triatlon		
	Studentski etnografski filmski festival SEF		
	Zadar 10k – noćna utrka		
	Međunarodna vrtna izložba "Cvijet Zadra"		

	Svjetski dan plesa posvećen Edith Piaf		
	Wings for life run – run / fun program		
Zemunik Donji	Dođi diko u Kotare ravne	srpanj/kolovoz	Večer pjesme, folklora i starih običaja

izvor podataka: Zadra nova, 2016.

Tab. 58. Broj kulturnih dobara prema tipu po JLS UP-a Zadar 2015. godine

JLS	Broj kulturnih dobara prema tipu				Udio kulturnih dobara prema tipu u UP-u (%)			
	nepokretno	pokretno	nematerijalno	ukupno	nepokretno	pokretno	nematerijalno	ukupno
Bibinje	3	2	0	5	2,4	1,8	0,0	2,1
Galovac	1	1	0	2	0,8	0,9	0,0	0,8
Kali	2	1	0	3	1,6	0,9	0,0	1,3
Kukljica	2	3	0	5	1,6	2,7	0,0	2,1
Nin	11	8	1	20	8,9	7,2	33,3	8,4
Novigrad	10	0	0	10	8,1	0,0	0,0	4,2
Poličnik	3	1	0	4	2,4	0,9	0,0	1,7
Posedarje	5	0	0	5	4,1	0,0	0,0	2,1
Preko	11	8	0	19	8,9	7,2	0,0	8,0
Ražanac	5	0	0	5	4,1	0,0	0,0	2,1
Sukošan	4	0	0	4	3,3	0,0	0,0	1,7
Škabrnja	2	0	0	2	1,6	0,0	0,0	0,8
Vrsi	3	0	0	3	2,4	0,0	0,0	1,3
Zadar	60	86	2	148	48,8	77,5	66,7	62,4
Zemunik Donji	1	1	0	2	0,8	0,9	0,0	0,8
UP Zadar	**123**	**111**	**3**	**237**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**

Izvor podataka: Registar kulturnih dobara, 2015

Tab. 59. Razlika prihoda i rashoda u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane po JLS UP-a Zadar i komparabilnim statističkim jedinicama u razdoblju 2010.-2014. godine

Komparabilna statistička jedinica	Financijski rezultat razdoblja (kn)					Ukupni financijski rezultat razdoblja 2010.-2014. (kn)
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	
Bibinje	-23.194	160.829	145.754	1.194.861	429.714	1.907.964
Galovac	81.974	105.862	29.586	47.181	19.542	284.145
Kali	-2.716.438	-1.947.856	-1.165.949	-1.226.407	-843.808	-7.900.458
Kukljica	-	-125.247	-177.668	-317.850	-122.723	-743.488
Nin	112.927	-78.608	-706.416	494.609	-20.390.557	-20.568.045
Novigrad	-62.744	-694.988	151.796	454.842	192.985	41.891
Poličnik	-68.283	-289.539	-275.486	-82.005	0	-715.313
Posedarje	27.548	227.755	69.349	310.403	239.318	874.373
Preko	-1.118.268	-115.030	-1.791.361	-150.242	508.528	-2.666.373
Ražanac	-6.032	-143.035	-116.931	-70.378	-19.299	-355.675
Sukošan	-3.152.350	-2.178.294	244.669	-247.738	118.788	-5.214.925
Škabrnja	-	-	-	16.858	1.670	18.528
Vrsi	-702	-23.061	5.773	17.135	7.438	6.583
Zadar	-177.233.032	-147.257.703	-87.888.418	-65.670.045	-49.114.687	-527.163.885
Zemunik Donji	-	-	-	-	-70.303	-70.303
Zadarska županija	*-215.148.512*	*-153.044.204*	*-76.020.708*	*-53.356.458*	*-56.126.993*	*-553.696.875*
Republika Hrvatska	*-1.738.167.648*	*-1.298.724.269*	*-723.125.235*	*175.771.153*	*-493.923.338*	*-4.078.169.337*

Izvor: FINA, 2016

325/1050

Stranica Prijave 927

Tab. 60. Kretanje broja poslovnih subjekata registriranih za obavljanje poljoprivredne djelatnosti prema tipu u UP-u Zadar, Zadarskoj županiji i Republici Hrvatskoj u razdoblju 2010.-2014. godine

KSJ	Godina	Broj poljoprivrednih poslovnih subjekata						Indeks kretanja (2010.=100,0)					
		Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo	Obrt	Trgovačko društvo	Zadruga	Ostali subjekti	Ukupno	Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo	Obrt	Trgovačko društvo	Zadruga	Ostali subjekti	Ukupno
UP Zadar	2010.	2.991	25	25	10	3	3.054	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	2011.	3.115	29	27	10	6	3.187	104,1	116,0	200,0	108,0	100,0	104,4
	2012.	3.053	32	27	11	6	3.129	102,1	128,0	200,0	108,0	110,0	102,5
	2013.	3.141	37	34	14	6	3.232	105,0	148,0	200,0	136,0	140,0	105,8
	2014.	3.210	39	37	15	6	3.307	107,3	156,0	200,0	148,0	150,0	108,3
Zadarska županija	2010.	7.266	70	45	24	5	7.410	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	2011.	7.514	79	49	27	9	7.678	103,4	112,9	180,0	108,9	112,5	103,6
	2012.	7.307	84	50	29	9	7.479	100,6	120,0	180,0	111,1	120,8	100,9
	2013.	7.407	87	59	32	10	7.595	101,9	124,3	200,0	131,1	133,3	102,5
	2014.	7.523	87	65	35	10	7.720	103,5	124,3	200,0	144,4	145,8	104,2
Republika Hrvatska	2010.	191.666	3.167	2.375	637	178	198.023	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	2011.	188.389	3.205	2.462	645	196	194.897	98,3	101,2	110,1	103,7	101,3	98,4
	2012.	185.738	3.215	2.576	657	197	192.383	96,9	101,5	110,7	108,5	103,1	97,2
	2013.	185.736	3.237	2.732	674	213	192.592	96,9	102,2	119,7	115,0	105,8	97,3
	2014.	184.527	3.009	2.741	606	215	191.098	96,3	95,0	120,8	115,4	95,1	96,5

Izvor podataka: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, 2016

XC

Tab. 61. Broj poslovnih subjekata registriranih za obavljanje djelatnosti u poljoprivredi po JLS UP-a Zadar u razdoblju 23010.-2014. godine

JLS	Tip poslovnog subjekta					Ukupno	
	obiteljsko gospodarstvo	obrt	ostali	trgovačko društvo	zadruga	broj	udio u UP-u (%)
Bibinje	82	2				84	2,54
Galovac	92			1	3	96	2,9
Kali	160			2	2	164	4,96
Kukljica	22					22	0,67
Nin	175	2		1	1	179	5,41
Novigrad	77	1		2		80	2,42
Poličnik	297	1			2	300	9,07
Posedarje	315	4		5	1	325	9,83
Preko	85				1	86	2,6
Ražanac	165	1				166	5,02
Sukošan	263	1			1	265	8,01
Škabrnja	176	1		1	1	179	5,41
Vrsi	32					32	0,97
Zadar	1.148	24	5	23	2	1.202	36,35
Zemunik Donji	121	2	1	2	1	127	3,84
UP Zadar	3.210	39	6	37	15	3.307	100

Izvor podataka: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, 2016

Tab. 62. Kretanje broja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava po JLS UP-a Zadar i komparabilnim statističkim jedinicama u razdoblju 2010.-2014. godine

JLS	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	indeks 2014./2010.
Bibinje	81	80	80	79	82	101,2
Galovac	90	92	89	87	92	102,2
Kali	168	170	159	159	160	95,2
Kukljica	22	22	22	22	22	100,0
Nin	154	162	164	174	175	113,6
Novigrad	70	78	77	77	77	110,0
Poličnik	287	294	292	295	297	103,5
Posedarje	313	319	306	309	315	100,6
Preko	81	83	81	83	85	104,9
Ražanac	159	163	159	164	165	103,8
Sukošan	245	252	251	257	263	107,3
Škabrnja	161	173	167	172	176	109,3
Vrsi	31	31	31	31	32	103,2
Zadar	1.026	1.084	1.064	1.116	1.148	111,9
Zemunik Donji	103	112	111	116	121	117,5
UP Zadar	**2.991**	**3.115**	**3.053**	**3.141**	**3.210**	**107,3**
Zadarska županija	*7.266*	*7.514*	*7.307*	*7.407*	*7.523*	*103,5*
Republika Hrvatska	*191.666*	*188.389*	*185.738*	*185.736*	*184.527*	*96,3*

Izvor podataka: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, 2016

534/1056

Stranica Prijave 930

Tab. 63. Kretanje broja otvorenih i zatvorenih poslovnih subjekata registriranih za obavljanje poljoprivredne djelatnosti u UP-u Zadar, Zadarskoj županiji i Republici Hrvatskoj u razdoblju 201.-2014. godine

KSJ	Godina	Obiteljska gospodarstva		Ostali		Ukupno			Indeks ukupno (2010.=100)		
		Otvoreno	Zatvoreno	Otvoreno	Zatvoreno	Otvoreno	Zatvoreno	Razlika	Otvoreno	Zatvoreno	Razlika
UP Zadar	2010.	134	59	10	0	144	59	85	100	100	100
	2011.	149	25	11	2	160	27	133	111,11	45,76	156,47
	2012.	62	124	6	2	68	126	-58	47,22	213,56	-68,24
	2013.	130	42	15	0	145	42	103	100,69	71,19	121,18
	2014.	123	54	7	1	130	55	75	90,28	93,22	88,24
	2015.	154	242	13	22	167	264	-97	115,97	447,46	-114,12
Zadarska županija	2010.	318	154	16	1	334	155	179	100	100	100
	2011.	315	67	22	2	337	69	268	100,9	44,52	149,72
	2012.	123	330	12	4	135	334	-199	40,42	215,48	-111,17
	2013.	243	143	22	6	265	149	116	79,34	96,13	64,8
	2014.	244	128	12	3	256	131	125	76,65	84,52	69,83
	2015.	247	481	20	49	267	530	-263	79,94	341,94	-146,93
Republika Hrvatska	2010.	6.177	3.160	412	130	6.589	3.290	3.299	100	100	100
	2011.	6.241	8.140	452	179	6.693	8.319	-1.626	101,58	252,86	-49,29
	2012.	3.225	5.866	284	147	3.509	6.013	-2.504	53,26	182,77	-75,9
	2013.	3.697	3.688	360	146	4.057	3.834	223	61,57	116,53	6,76
	2014.	3.236	4.449	302	588	3.538	5.037	-1.499	53,7	153,1	-45,44
	2015.	4.150	17.826	476	1567	4.626	19.393	-14.767	70,21	589,45	-447,62

Izvor podataka: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, 2016

Stranica Prijave 931

Tab. 64. Kretanje broja novootvorenih i zatvorenih poljoprivrednih poslovnih subjekata po JLS UP-a Zadar u razdoblju 2010.-2015. godine

JLS	Otvoreno						Zatvoreno						Razlika					
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Bibinje	3	0	1	2	5	7	3	1	1	3	1	10	0	-1	0	-1	4	-3
Galovac	4	3	2	2	6	4	2	1	4	3	0	8	2	2	-2	-1	6	-4
Kali	2	2	0	2	1	0	6	0	11	1	0	12	-4	2	-11	1	1	-12
Kukljica	3	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0
Nin	8	10	11	11	5	5	1	2	8	1	5	15	7	8	3	10	0	-10
Novigrad	3	8	3	2	3	1	1	0	3	1	2	8	2	8	0	1	1	-7
Poličnik	4	10	5	13	12	25	4	3	7	7	10	18	0	7	-2	6	2	7
Posedarje	5	10	2	10	11	10	8	3	15	7	5	46	-3	7	-13	3	6	-36
Preko	5	4	1	3	3	5	4	2	3	1	1	6	1	2	-2	2	2	-1
Ražanac	4	5	7	6	3	10	4	0	11	1	2	11	0	5	-4	5	1	-1
Sukošan	7	10	5	10	11	8	5	3	6	4	4	22	2	7	-1	6	7	-14
Škabrnja	7	13	3	7	7	7	3	1	9	2	3	6	4	12	-6	5	4	1
Vrsi	0	0	0	0	2	3	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	2
Zadar	85	73	25	71	54	74	18	10	45	10	20	92	67	63	-20	61	34	-18
Zemunik Donji	7	12	3	6	7	8	2	1	3	1	1	9	5	11	0	5	6	-1
UP Zadar	147	160	68	145	130	167	62	27	126	42	55	264	85	133	-58	103	75	-97

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, 2016

934/056

Stranica Prijave 932

Tab. 65. Prosječno kretanje broja novootvorenih i zatvorenih poljoprivrednih poslovnih subjekata po JLS UP-a Zadar u razdobljima 2010.-2015. i 2010.-2014. godine

JLS	Prosjek 2010.-2015.				Prosjek 2010.-2014.			
	Novootvoreni poljoprivredni poslovni subjekti	Zatvoreni poljoprivredni poslovni subjekti	Razlika	Indeks novootvoreni/zatvoreni	Novootvoreni poljoprivredni poslovni subjekti	Zatvoreni poljoprivredni poslovni subjekti	Razlika	Indeks novootvoreni/zatvoreni
Bibinje	3,0	3,2	-0,2	94,7	2,2	1,8	0,4	122,2
Galovac	3,5	3,0	0,5	116,7	3,4	2	1,4	170,0
Kali	1,2	5,0	-3,8	23,3	1,4	3,6	-2,2	38,9
Kukljica	0,5	0,2	0,3	300,0	0,6	0,2	0,4	300,0
Nin	8,3	5,3	3,0	156,3	9	3,4	5,6	264,7
Novigrad	3,3	2,5	0,8	133,3	3,8	1,4	2,4	271,4
Poličnik	11,5	8,2	3,3	140,8	8,8	6,2	2,6	141,9
Posedarje	8,0	14,0	-6,0	57,1	7,6	7,6	0	100,0
Preko	3,5	2,8	0,7	123,5	3,2	2,2	1	145,5
Ražanac	5,8	4,8	1,0	120,7	5	3,6	1,4	138,9
Sukošan	8,5	7,3	1,2	115,9	8,6	4,4	4,2	195,5
Škabrnja	7,3	4,0	3,3	183,3	7,4	3,6	3,8	205,6
Vrsi	0,8	0,3	0,5	250,0	0,4	0,2	0,2	200,0
Zadar	63,7	32,5	31,2	195,9	61,6	20,6	41	299,0
Zemunik Donji	7,2	2,8	4,3	252,9	7	1,6	5,4	437,5
UP Zadar	136,2	96,0	40,2	141,8	130	62,4	67,6	208,3

Izvor podataka: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, 2016

Stranica Prijave 933

Tab. 66. Kretanje broja ekoloških poljoprivrednih gospodarstava po JLS UP-a Zadar u razdoblju 2010.-2015. godine

JLS	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	Indeks 2015./2010.
Galovac	0	0	0	1	1	1	-
Nin	1	1	2	2	2	2	200,0
Novigrad	1	1	2	3	2	4	400,0
Poličnik	0	4	5	6	6	8	-
Posedarje	1	2	2	2	1	2	200,0
Preko	1	2	2	2	2	2	200,0
Sukošan	0	0	0	1	1	2	-
Zadar	9	13	15	19	21	28	311,1
UP Zadar	13	23	28	36	36	49	376,9
Zadarska županija	*50*	*69*	*72*	*99*	*117*	*161*	*322,0*
Republika Hrvatska	*1.182*	*1.158*	*1.393*	*1.740*	*2.232*	*3.154*	*266,8*
Udio UP-a Zadar u Zadarskoj županiji	*26,0*	*33,3*	*38,9*	*36,4*	*30,8*	*30,4*	*117,1*

Izvor podataka: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, 2016

Stranica Prijave 934

Tab. 67. Kretanje veličine navodnjavanih površina prema tipu poljoprivrednog zemljišta u UP-u Zadar u razdoblju 2011.-2015. godine

Tip poljoprivrednog zemljišta	2011.		2012.		2013.		2014.		2015.	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
Oranica	62,2	24,3	56,5	14,5	152,6	41,9	110,0	27,6	110,0	27,6
Staklenici na oranici	1,2	0,5	1,2	0,3	1,2	0,3	1,2	0,3	1,2	0,3
Livada	0,7	0,3	0,7	0,2	0,7	0,2	0,7	0,2	0,7	0,2
Kršhi pašnjak	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Vinograd	59,7	23,3	57,1	14,7	57,2	15,7	55,0	13,8	55,0	13,8
Iskrčeni vinograd	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,1	0,2	0,1
Maslinik	82,7	32,3	90,5	23,3	91,4	25,1	91,3	22,9	91,3	22,9
Voćnjak	47,9	18,7	52,2	13,4	59,0	16,2	137,6	34,5	137,6	34,5
Mješoviti višegodišnji nasadi	1,2	0,5	1,1	0,3	1,2	0,3	1,1	0,3	1,1	0,3
Ostale vrste korištenja zemljišta	0,6	0,2	129,3	33,3	0,9	0,2	1,6	0,4	1,6	0,4
Ukupno	256,3	100,0	388,7	100,0	364,4	100,0	398,8	100,0	398,8	100,0

Izvor podataka: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, 2016.

939/1056

Stranica Prijave 935

Tab. 68. Kretanje veličine navodnjavanih površina prema tipu poljoprivrednog zemljišta po JLS UP-u Zadar u razdoblju 2011.-2015. godine

JLS	2011.		2012.		2013.		2014.		2015.	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
Bibinje	2,0	0,8	1,9	0,5	1,9	0,5	1,9	0,5	1,9	0,5
Galovac	0,2	0,1	0,5	0,1	0,2	0,0	0,2	0,0	0,2	0,0
Kali	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0
Kukljica	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nin	42,1	16,4	42,7	11,0	42,7	11,7	42,3	10,6	42,3	10,6
Novigrad	5,6	2,2	6,3	1,6	6,3	1,7	6,3	1,6	6,3	1,6
Poličnik	28,5	11,1	28,0	7,2	27,2	7,5	27,3	6,9	27,3	6,9
Posedarje	93,7	36,6	85,6	22,0	85,6	23,5	84,7	21,2	84,7	21,2
Preko	4,1	1,6	4,5	1,2	4,7	1,3	4,7	1,2	4,7	1,2
Ražanac	13,0	5,1	13,2	3,4	13,5	3,7	12,9	3,3	12,9	3,3
Sukošan	9,1	3,5	9,5	2,5	9,5	2,6	9,1	2,3	9,1	2,3
Škabrnja	8,1	3,2	8,0	2,1	8,0	2,2	6,6	1,7	6,6	1,7
Vrsi	3,1	1,2	9,3	2,4	9,3	2,6	9,4	2,4	9,4	2,4
Zadar	24,2	9,4	22,8	5,9	23,7	6,5	23,7	5,9	23,7	5,9
Zemunik Donji	22,6	8,8	156,4	40,2	131,7	36,2	169,7	42,6	169,7	42,6
UP Zadar	256,3	100,0	388,7	100,0	364,4	100,0	398,8	100,0	398,8	100,0

Izvor podataka: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, 2016.

933/1056

Stranica Prijave 936

Tab. 69. Kretanje broja ribarskih plovila prema tipu u UP-u Zadar i Zadarskoj županiji u razdoblju 2010.-2015. godine

KSJ	Godina	Kočari	Plivaričari	Plovila za lov mrežama potegačama	Plovila za lov mrežama stajaćicama	Plovila za lov udičarskim alatima	Plovila za lov vršama	Višenamjenska plovila	Ukupno	
									broj	indeks (2010.=100,0)
UP Zadar	2010.	43	60	0	2	0	0	137	242	100,0
	2011.	39	52	0	1	0	0	141	233	96,3
	2012.	43	71	5	1	0	0	147	267	110,3
	2013.	39	75	6	0	0	1	146	267	110,3
	2014.	37	73	5	0	0	1	141	257	106,2
	2015.	38	73	5	3	0	1	138	258	106,6
Zadarska županija	2010.	86	76	1	7	0	0	323	493	100,0
	2011.	77	64	0	6	0	0	292	439	89,1
	2012.	97	87	8	9	0	1	326	528	107,1
	2013.	96	93	8	7	2	2	334	542	109,9
	2014.	89	91	7	7	2	2	328	526	106,7
	2015.	89	93	7	14	2	2	326	533	108,1

Izvor podataka: Ministarstvo poljoprivrede, Uprava ribarstva, 2015

939/1056

Stranica Prijave 937

Tab. 70. Kretanje broja uzgajališta i ovlaštenika za marikulturnu proizvodnju po JLS UP-a Zadar u razdoblju 2010.-2014. godine

JLS	Vrsta uzgoja	Broj uzgajališta					Indeks promjene (2010.=100,0)	Broj ovlaštenika					Indeks promjene (2010.=100,0)	Ovlaštenici 2014. g
		2010.	2011.	2012.	2013.	2014.		2010.	2011.	2012.	2013.	2014.		
Nin	Mrjestilište	1	1	1	1	1	100,0	1	2	1	1	1	100,0	CROMARIS DD
Zadar	BMR	3	3	4	4	4	133,3	2	2	2	2	2	100,0	Esso Grande d.o.o.
	Tuna	1	1	1	1	1	100,0	1	1	1	1	1	100,0	Martinović Fish d.o.o.
Kali	BMR	2	2	2	2	2	100,0	1	1	1	1	1	100,0	Kali tuna d.o.o.
	Tuna	2	2	2	2	2	100,0	2	2	1	1	1	50,0	CROMARIS D.D.
Kukljica	BMR	1	1	2	2	2	200,0	1	1	1	1	1	100,0	Kali tuna d.o.o.
Novigrad	Školjke	1	1	1	1	1	100,0	1	1	1	1	1	100,0	CROMARIS D.D.
UP Zadar	Ukupno	11	11	13	13	13	118,2	9	10	8	8	8	88,9	PECTEN d.o.o.

Izvor podataka: Ministarstvo poljoprivrede, Uprava ribarstva, 2015

Tab. 71. Kretanje površina uzgajališta i dopuštene količine uzgoja za marikulturnu proizvodnju po JLS UP-a Zadar u razdoblju 2010.-2014. godine

JLS	Vrsta uzgoja	Površina uzgajališta (m²)					Indeks (2010. =100,0)	Dopuštena količina (t)					Indeks (2010. =100,0)
		2010.	2011.	2012.	2013.	2014.		2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	
Nin	Mrjestilište	633	633	633	633	633	100,0	20.000.000	20.000.000	40.000.000	40.000.000	40.000.000	200,0
Zadar	BMR	30.000	30.000	35.000	35.000	35.000	116,7	140	140	230	230	230	164,3
	Tuna	120.000	120.000	120.000	120.000	120.000	100,0	500	500	500	500	500	100,0
Kali	BMR	58.628	58.628	58.628	58.628	58.628	100,0	1100	1.100	1.100	1.100	1.100	100,0
	Tuna	190.000	190.000	190.000	190.000	190.000	100,0	1470	1.470	1.470	1.470	1.470	100,0
Kukljica	BMR	5.625	5.625	73.242	73.242	73.242	1302,1	50	50	750	750	750	1500,0
Novigrad	Školjke	5.625	5.625	5.625	5.625	5.625	100,0	50	50	50	50	50	100,0
UP Zadar	Ukupno	409.878	409.878	482.495	482.495	482.495	117,7	3.310	3.310	4.100	4.100	4.100	123,9

Izvor podataka: Ministarstvo poljoprivrede, Uprava ribarstva, 2015

Tab. 72. Odnos broja stanovnika i stambenih jedinica i predviđenog broja urušenih zgrada te količine otpada uslijed snažnog potresa u UP-u Zadar

JLS	stupanj potresa	broj stanovnika	broj stambenih jedinica	broj zgrada s totalnim oštećenjem i rušenjem	količina otpada nastalog rušenjem objekata (m^3)
Nin	VIII°	2.744	920	18	7.217
Zadar	VIII°	75.062	27.189	518	207.692
Bibinje	VIII°	3.985	1.236	24	9.622
Galovac	VIII°	1.234	368	6	2.406
Kali	VIII°	1.638	638	13	5.212
Kukljica	VII°	714	283	2	802
Novigrad	VII°	2.375	807	6	2.406
Poličnik	VII°	4.469	1.351	11	4.410
Posedarje	VII°	3.607	1.206	11	4.410
Preko	VIII°	3.805	1.420	17	6.816
Ražanac	VII°	2.940	1.022	9	3.609
Sukošan	VIII°	4.583	1.455	27	10.826
Škabrnja	VII°	1.776	499	4	1.604
Vrsi	VII°	2.053	692	6	2.406
Zemunik Donji	VII°	2.060	641	5	2.005

Izvor: Procjena ugroženosti, 2015

Tab. 73. Potresi s epicentrom na području UP-a Zadar i okolnih županija (u stupnjevima MSK ljestvice) u razdoblju 1880.-2005. godine

GRAD/OPĆINA/ŽUPANIJA	V	VI	VII	VIII
Nin	6	2	0	0
Zadar	9	1	0	0
Zemunik Donji	10	3	0	0
Novigrad	12	2	0	0
UP Zadar *ukupno*	37	8	0	0
UP Zadar *udio (%)*	*30,1*	*36,4*	*0,0*	*0,0*
Zadarska županija	123	22	1	0
Splitsko-dalmatinska županija	3460	102	40	5

Izvor: Seizmološka služba Republike Hrvatske

Tab. 74. Vatrogasne postrojbe UP-a Zadar i komparabilnih statističkih jedinica 2015. godine

komparabilna statistička jedinica	Površina (u km²)*	Broj JVP-a	Broj DVD-a	Površina po vatrogasnoj postrojbi (u km²)
UP Zadar *ukupno*	790	1	22	34,3
UP Zadar *udio (%)*	*21,7*	*25,0*	*48,9*	-
Zadarska županija	3.646	4	45	74,4
Šibensko-kninska županija	2.984	4	24	106,6
Splitsko-dalmatinska županija	4.540	2	50	87,3
Primorsko-goranska županija	3.588	5	64	52,0
Istarska županija	2.813	11	35	61,2

*Izvor podataka: HVZ, 2015; *www.dzs.h*

Tab. 75. Popis postojećeg stanja i planirane namjene brownfield objekata u UP-u Zadar 2015. godine

JLS	Naziv objekta	Postojeće stanje i planirana namjena
Grad Zadar	Vojarna Marko Orešković (Stjepana Radića)	- u objektima smješteni: - Trgovački sud i Općinski sud u Zadru - uredi Ministarstva unutarnjih poslova - Gradska knjižnica - prostori Ureda državne uprave i Zadarske županije - Hitna pomoć - Obrtnička škola „Stanko Ožanić" i gradske udruge - u jednom objektu Grad Zadar pokazuje interes za potrebe smještaja Centra za mlade*
	Vojarna Đuro Đaković (Franka Lisice)	- u dijelu prostora dano pravo građenja Sveučilištu u Zadru i Zadarskoj nadbiskupiji radi izgradnje studentskog kampusa i pastoralnog centra
	Vojarna Ante Banine	- izgrađena športska dvorana Krešimir Ćosić (dio SRC Višnjik) - izgrađen zatvoreni plivački bazen i ostali javni sadržaji
	Vojarna Ravnice	- u izradi Detaljan plan uređenja - predviđa se izgradnja podzemne garaže, kongresnog centra, kina, kazališta, koncertne dvorane, hotela...
	Dom JNA	- sjedište Zadarske županije
	Vojarna na Molatu	- ne koristi se
	Vojarna na Istu	- ne koristi se
	Vojno skladište Crvene kuće	- sukladno DPU predviđena izgradnja 5 stambenih objekata, osnovne škole, vrtića i ostalih sadržaja javne namjene - izgrađeni stambeni objekti: - 1 objekt za potrebe stradalnika Domovinskog rata - 1 objekt za stanove izgrađene prema Programu društveno poticane stanogradnje - 1 objekt u dovršetku za izgradnju socijalnih stanova - planira se izgradnja: - 1 objekt za stanove prema Programu društveno poticane stanogradnje - 1 objekt za potrebe Ministarstva obrane - osnovne škole
	Vojno skladište Plovanija	- ne koristi se
	Vojno skladište Put Dikla	- izgrađen Dječji centar „Voštarnica" (još nije u funkciji zbog potrebe izvođenja konačnih radova)
	Vojno skladište Vlake	- ne koristi se
	Vojno skladište Konjušnica-Put Murvice	- izgrađeni trgovački centri
	Vojno skladište Smiljevac	- izgrađeni stanovi prema Programu društveno poticane stanogradnje
	Vojno skladište Kolovare	- ne koristi se
	Vojno skladište Gaženica	- ne koristi se

943/1056

Stranica Prijave 941

	Vojno skladište Babin dub	- ne koristi se
	Vojni hotel – Hotel Iž	- ne koristi se
	Vojno vježbalište-poligon - Šepurine	- ne koristi se
	Vojno vježbalište-poligon - Bokanjac	- ne koristi se
	Vojni aerodrom – Aerodrom Zemunik	- ne koristi se
Općina Nin	Vojarna Šepurine	- planiran turistički kompleks, zračna sportska pista te zona sporta i rekreacije
	Ciglana	- planiran turistički kompleks (turističko naselje) sa sportsko-rekreacijskim sadržajima
Općina Bibinje	Jelenica	- ne koristi se
	Brdo-Križ	- u funkciji spomen područja Domovinskog rata

* *Centar za mlade i proširenje Gradske knjižnice predviđeni su gradskim planovima, izrađena je i projektna dokumentacija, no zbog nedostatka sredstava gradnja nije započela. Projekt je aplikiranjem na natječaj Ministarstva regionalnog razvoja i EU fondova dobio sredstva tehničke pomoći te su mu osigurana sredstva za pripremu cost-benefit analize i feasibility studije. Cilj projekta je poticanje jačanja i umrežavanja organizacija civilnog društva s posebnim naglaskom na studentsku populaciju. Centar je zamišljen kao dvoetažni prostor od ukupno oko 3.100 m2, pri čemu je u prizemlju predviđen prostor za proširenje Gradske knjižnice, jedna velika multimedijalna dvorana, tri manje dvorane za kreativno izražavanje mladih te uredi za udruge mladih i studentske udruge s pomoćnim prostorijama (garderobe, sanitarni čvorovi itd.), dok su na katu predviđene još četiri manje dvorane za predavanja i radionice, 12 ureda za udruge te stan od 72 m2 koji bi trebao biti rezidencija za umjetnike.*

Izvor: Grad Zadar, 2016; ZADRA NOVA, 2016; Rogoznica, 2014

Tab. 76. Priključenost na vodoopskrbni sustav po JLS UP-a Zadar 2011. godine

JLS	Osobe koje imaju:							
	zahod		kupaonicu		kuhinju		instalaciju vodovoda	
	broj	*%*	*broj*	*%*	*broj*	*%*	*broj*	*%*
Zadar	74.327	99,4	74.075	98,4	74.356	100,0	74.344	99,4
Nin	2.728	99,0	2.700	98,7	2.744	99,1	2.728	99,0
Bibinje	3.967	99,5	3.935	98,7	3.971	99,6	3.971	99,6
Galovac	1.226	99,4	1.220	98,9	1.234	100,0	1.231	99,8
Kali	1.638	100,0	1.617	98,7	1.638	100,0	1.638	100,0
Kukljica	714	100,0	712	99,7	714	100,0	714	100,0
Novigrad	2.368	99,7	2.347	98,8	2.374	100,0	2.370	99,8
Poličnik	4.415	98,8	4.352	97,4	4.467	100,0	4.435	99,2
Posedarje	3.569	98,9	3.535	98,0	3.605	99,9	3.583	99,3
Preko	3.355	88,2	3.294	86,6	3.364	88,4	3.358	88,3
Ražanac	2.931	99,7	2.865	97,4	2.939	100,0	1.011	34,4
Sukošan	4.530	98,8	4.492	98,0	4.556	99,4	1.439	31,4
Škabrnja	1.769	99,6	1.765	99,4	1.775	99,9	496	27,9
Vrsi	2.039	99,3	1.989	96,9	2.052	100,0	2.039	99,3
Zemunik Donji	1.899	92,2	1.876	91,1	1.913	92,9	1.901	92,3
UP ZADAR	**111.475**	**98,6**	**110.774**	**98,0**	**111.702**	**98,8**	**105.258**	**93,1**

Izvor podataka: Popis stanovništva 2011.

Tab. 77. Potrošnja vode po JLS UP-a Zadar 2014. godine

JLS	2013.			2014.			2015.		
	Potrošnja vode		Potrošnja po stanovniku	Potrošnja vode		Potrošnja po stanovniku	Potrošnja vode		Potrošnja po stanovniku
	Količina (m^3)	Udio u UP-u (%)	m^3/godina	Količina (m^3)	Udio u UP-u (%)	m^3 /godina	Količina (m^3)	Udio u UP-u (%)	m^3/godina
Bibinje	222.453	3	56	225.838	3,2	57	251.857	3,3	57
Galovac	44.515	0,6	36	37.901	0,5	31	45.991	0,6	31
Kali	62.649	0,9	38	62.557	0,9	38	69.925	0,9	38
Kukljica	39.427	0,5	56	73.838	1	103	87.522	1,1	106
Nin	436.967	6	159	409.071	5,8	149	469.088	6,1	149
Novigrad	57.752	0,8	42	46.655	0,7	20	75.718	1	34
Poličnik	222.690	3,1	50	194.463	2,7	44	253.114	3,3	44
Posedarje	208.931	2,9	58	175.108	2,5	49	230.529	3	49
Preko	246.673	3,4	65	208.029	2,9	55	273.692	3,6	55
Ražanac	150.460	2,1	51	134.399	1,9	46	161.760	2,1	46
Sukošan	278.184	3,8	61	243.516	3,4	53	298.610	3,9	53
Škabrnja	31.199	0,4	18	28.106	0,4	16	36.661	0,5	16
Vrsi	146.363	2	71	132.247	1,9	64	156.149	2	64
Zadar	4.974.904	68,2	66	4.940.721	69,7	66	5.104.012	66,5	66
Zemunik Donji	174.051	2,4	84	176.146	2,5	86	156.149	2	86
UP Zadar	7.297.218	100	65	7.088.595	100	63	7.670.778	100	68

Izvor: Vodovod d.o.o., 2015

Tab. 78. Broj obračunskih mjernih mjesta po kategorijama uključenih u organizirani odvoz otpada po JLS UP-a Zadar 2015. godine

Jedinica lokalne samouprave	Broj OMM-a			
	kućanstva	poslovni subjekti	javna rasvjeta	ukupno
Bibinje	1.943	105	13	2.061
Galovac	441	20	5	466
Kali	1.117	80	12	1.209
Kukljica	786	63	6	855
Nin	2.784	195	25	3.004
Novigrad	1.173	33	19	1.225
Poličnik	1.702	133	36	1.871
Posedarje	2.162	136	32	2.330
Preko	3.563	260	36	3.859
Ražanac	2.247	102	29	2.378
Sukošan	2.705	186	28	2.919
Škabrnja	583	24	8	615
Vrsi	2.042	54	10	2.106
Zadar	42.526	4.976	245	47.747
Zemunik Donji	958	66	21	1.045
UP ZADAR	66.732	6.433	525	73.690

Izvor: Elektra Zadar, 2016

Tab. 79. Prosječni godišnji i ljetni dnevni promet po mjernim mjestima u UP-u Zadar u razdoblju 2010.-2014. godine

Brojačko mjesto		Godina										Indeks promjene 2014./2010.	
		PGDP					PLDP						
Oznaka	Ime	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	PGDP	PLDP
4925	Posedarje - istok	...	4.115	4.138	4.082	4.341	...	9.532	9.881	9.814	9.649	...	...
4810	Murvica	12.579	13.023	1.301	13.056	13.459	17.722	18.482	18.472	18.763	19.225	107,0	108,5
4825	Bibinje	...	...	8.855	11.971	11.919	...	...	...	18.791	18.225	...	...
4814	Sukošan	7.050	7.206	7.282	7.293	7.207	12.255	11.772	11.723	11.853	11.949	102,2	97,5
4815	Kukljica	1.373	1.299	1.291	1.281	1.283	2.720	2.689	2.651	2.658	2.603	93,4	95,7
4808	Kožino	9.105	9.375	9.467	9.508	9.533	18.733	19.414	19.332	19.366	18.963	104,7	101,2
4827	Zadar	...	...	...	...	20.130	...	...	...	...	27.028	...	...
4820	Gaženica	6.330	6.705	6.215	6.312	6.430	8.667	8.869	8.302	8.393	8933	101,6	103,1
4806	Posedarje - jug	12.158	12.917	12.218	12.662	12.904	31.890	33.910	32.233	34.034	34.780	106,1	109,1
4809	Zadar 1 - jug	9.775	10.406	9.845	10.215	10.398	25.897	27.731	26.262	27.792	28.457	106,4	109,9
4921	Zadar 2 - jug	10.126	10.692	10.156	10.549	10.772	25.590	27.236	25.965	27.324	28.135	106,4	109,9
4823	Mazija	...	...	4.309	4.762	4.859	...	...	6.744	7.191	7.236	...	...
4812	Zemunik Donji - sjever	3.346	3.155	3.012	3.045	3.101	3.878	3.929	3.817	3.820	3.865	92,7	99,7
4826	Galovac	...	...	...	...	2.021	...	...	...	...	2.278	...	...

Izvor: Hrvatske ceste, 2016.

Stranica Prijave 946

Tab. 80. Broj putnika kojima su željezničke postaje u UP-u Zadar polazište ili odredište tijekom putovanja vlakom u razdoblju 2010.-2015. godine

Željeznička postaja	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Zadar	51.198	42.508	35.254	22.822	24.067	25.834
Bibinje	2.254	1.424	1.510	1.152	1.704	1.330
Sukošan	268	617	416	156	204	150
Debeljak	0	96	0	0	0	0
Galovci	907	316	978	475	255	3.349
Prkos	926	698	854	234	415	553
Škabrnje	9.200	8.648	8.130	5.670	5.867	4.558
Ukupno	64.753	54.307	47.142	30.509	32.512	35.774

Izvor podataka: HŽ infrastruktura, 2016

Tab. 81. Statistika prometa u Zračnoj luci Zadar u razdoblju 2001.-2015. godine

Godina	Broj polijetanja i slijetanja	Broj putnika	Broj charter letova
2001.	/	39.244	/
2002.	/	49.949	/
2003.	/	69.876	/
2004.	/	65.853	/
2005.	/	86.857	/
2006.	/	65.423	/
2007.	/	116.304	/
2008.	/	157.978	/
2009.	/	215.868	/
2010.	1.788	275.272	64
2011.	1.873	284.980	26
2012.	2.108	371.256	147
2013.	2.390	472.572	181
2014.	2.414	496.697	183
2015.	2.295	487.652	41
Ukupno	**12.868**	**3.255.781**	**642**

Izvor podataka: ZLZ, 2016

Stranica Prijave 947

Tab. 82. Broj putnika po mjesecima u Zračnoj luci Zadar u 2014. i 2015. godini

Mjesec	2014.	2015.
Siječanj	2.164	2.021
Veljača	1.858	1.888
Ožujak	2.657	4.928
Travanj	37.095	43.921
Svibanj	54.182	59.322
Lipanj	71.295	68.568
Srpanj	102.345	83.998
Kolovoz	98.021	96.033
Rujan	76.707	69.738
Listopad	44.393	51.398
Studeni	3.959	4.608
Prosinac	2.021	1.229
Ukupno	496.697	487.652

Izvor: ZLZ, 2016

Tab. 83. Broj redovnih letova prema aerodromima u Hrvatskoj i drugim europskim zemljama iz Zračne luke Zadar u razdoblju 2010.-2015. godine

Država	Destinacija	Broj odlazaka					
		2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Belgija	Charleroi	96	118	139	137	150	145
Češka	Brno/Ostrava	34	-	-	-	-	-
Slovačka	Bratislava	-	11	12	13	11	-
Hrvatska	Zagreb	556	600	600	506	513	477
	Pula	301	325	321	328	329	307
Danska	Billund	-	-	62	66	65	-
Irska	Dublin	59	46	-	60	71	98
Švicarska	Zürich	-	39	42	5		16
	Bern	-	-	-	20	20	20
Italija	Roma Fiumicino	-	-	-	-	-	18
	Bari	35	-	-	-	-	-
	Pisa	18	-	-	-	-	-
Norveška	Oslo Rygge	59	69	73	70	67	70
	Haugesund	-	-	-	60	37	-
	Torp-Sandefjord	-	-	-	38	38	-
Njemačka	Berlin-Schönefeld	26	33	-	-	-	-
	Berlin-Tegel	-	-	19	18	23	30
	Bremen	44	-	-	-	-	-
	Köln	90	67	68	64	65	58
	Weeze	68	62	71	66	60	89
	Hannover	26	-	-	-	-	49

CX

	Stuttgart	63	59	62	59	67	61
	Hahn	76	62	70	68	77	67
	München	31	94	106	69	122	44
	Frankfurt	-	-	48	51	56	75
	Düsseldorf	-	-	22	25	42	59
	Hamburg	-	-	-	-	12	35
	Karlsruhe/Baden	-	-	61	60	60	92
	Friedrichshafen	47	40	24	25	23	13
Švedska	Stockholm Skavsta	60	93	64	64	60	63
	Göteborg	-	-	-	60	59	-
	Göteborg Landvetter	-	-	-	-	-	63
Ujedinjeno kraljevstvo	London Stansted	82	155	112	105	110	103
	Liverpool	-	-	-	60	-	-
	Manchester	-	-	-	-	61	63
	Edinburgh	17	-	-	-	-	-
	East Midlands	-	-	18	28	-	-
Francuska	Beauvais-Tillé	-	-	-	-	83	74
	Paris-Orly	-	-	-	-	9	25
	Marseille	-	-	62	65	67	69
	Paris CDG	-	-	22	100	-	-
Španjolska	Barcelona	-	-	-	-	-	12
Poljska	Gdansk	-	-	11	22	16	-
	Poznan	-	-	-	19	17	-
	Warszawa	-	-	19	44	24	-
Ruska Federacija	Domodedovo	-	-	-	15	-	-
UKUPNO		1788	1873	2108	2390	2414	2295

Izvor: ZIZ, 2016

Tab. 84. Kretanje broja redovnih zračnih linija po mjesecima iz Zračne luke Zadar u razdoblju 2010.-2015. godine

	siječanj	veljača	ožujak	travanj	svibanj	lipanj	srpanj	kolovoz	rujan	listopad	studeni	prosinac	UKUPNO
Broj redovnih zračnih linija													
2010.	60	54	68	123	186	227	268	268	232	193	57	52	1.788
2011.	49	51	78	181	226	239	262	268	224	193	50	52	1.873
2012.	54	41	85	194	241	268	321	322	262	203	65	52	2.108
2013.	61	53	69	233	251	312	360	376	314	254	60	47	2.390
2014.	50	47	57	219	276	310	399	400	313	237	59	47	2.414
2015.	52	47	68	226	274	304	339	369	286	245	52	33	2.295
UKUPNO	326	293	425	1.176	1.454	1.660	1.949	2.003	1.631	1.325	343	283	12.868
PROSJEK	54,3	48,8	70,8	196,0	242,3	276,7	324,8	333,8	271,8	220,8	57,2	47,2	2.144,7
Indeks (2010.=100,0)													
2011.	81,7	94,4	114,7	147,2	121,5	105,3	97,8	100,0	96,6	100,0	87,7	100,0	104,8
2012.	90,0	75,9	125,0	157,7	129,6	118,1	119,8	120,1	112,9	105,2	114,0	100,0	117,9
2013.	101,7	98,1	101,5	189,4	134,9	137,4	134,3	140,3	135,3	131,6	105,3	90,4	133,7
2014.	83,3	87,0	83,8	178,0	148,4	136,6	148,9	149,3	134,9	122,8	103,5	90,4	135,0
2015.	86,7	87,0	100,0	183,7	147,3	133,9	126,5	137,7	123,3	126,9	91,2	63,5	128,4

Izvor podataka: ZLZ, 2016

Tab. 85. Promet putnika i vozila u domaćem i međunarodnom prometu u Luci Zadar u razdoblju 2010.-2015. godine

Godina	Promet putnika			Promet vozila		
	Domaći	Međunarodni	Ukupno	Domaći	Međunarodni	Ukupno
2010.	2.362.054	73.880**	2.435.934	312.939	14.319**	327.258
2011.	2.349.575	61.112	2.410.687	314.828	15.174	330.002
2012.	2.321.836	47.434	2.369.270	312.908	9.623	322.531
2013.	2.367.215	38.626*	2.405.841	319.251	6.658*	325.909
2014.	2.080.811	42.406*	2.123.217	339.758	7.354*	347.112
2015.	2.156.480	33.215*	2.189.695	360.474	5.580*	366.054
Ukupno	13.637.971	296.673	13.934.644	1.960.158	58.708	2.018.866
Prosjek	2.272.995	49.446	2.322.441	326.693	9.785	336.478
Prosječni udio (%)	97,9	2,1	100,0	97,1	2,9	100,0

** *prva tri mjeseca linija Zadar-Ancona nije prometovala*

* *linija Zadar – Ancona prometuje 3 mjeseca godišnje (lipanj-rujan)*

Izvor podataka: Lučka uprava Zadar, 2016

Tab. 86. Broj putnika i vozila na brodskim linijama u UP-u Zadar za razdoblje 2012.-2013. godine

Linija	Putnici			Vozila		
	2012.	2013.	Indeks 2013./2012.	2012.	2013.	Indeks 2013./2012.
401/ Zadar-Premuda- Mali Lošinj	25.696	24.568	95	6.451	6.617	102
431/ Zadar-Preko	1.606.123	1.642.286	102	244.473	247.800	101
433/ Zadar-Sestrunj-Žverinac-Molat	15.865	17.548	110	4.151	4.373	105
405/435/ Zadar-Bršanj-Rava + 9404/A Zadar-Iž-Rava	93.529	101.481	108	8.568	9.090	106
9403/Ist-Molat-Zadar	42.197	41.227	97	-	-	-
9401/Premuda-Silba-Olib-Zadar	65.978	62.908	95	-	-	-
9404/Božava-Žverinac-Sestrunj-Rivanj-Zadar	24.029	36.892	153	-	-	-

Izvor: Lučka uprava Zadar, 2015

Tab. 87. Kućanstva s pristupom širokopojasnom internetu po JLS UP-a Zadar krajem 2014. godine

JLS	Udio stanovništva koje koristi internet brzine (%):							Udio stanovništva koje koristi internet (%)
	2 do 4 Mbit/s	4 do 10 Mbit/s	10 do 20 Mbit/s	20 do 30 Mbit/s	30 do 50 Mbit/s	50 do 100 Mbit/s	>100 Mbit/s	
Zadar	26,73	19,53	16,82	1,67	0,11	0	0,09	64,95
Nin	35,12	16,00	0,86	0	0	0	0	51,99
Bibinje	39,27	23,40	1,13	0	0	0	0	63,81
Galovac	25,67	12,03	1,07	0	0	0	0	38,77
Kali	28,75	8,13	0,63	0	0	0	0	37,50
Kukljica	29,66	10,00	0,69	0	0	0	0	40,34
Novigrad	19,78	3,96	0,25	0	0	0	0	23,98
Poličnik	28,73	8,57	0,89	0,07	0	0	0	38,26
Posedarje	28,91	8,98	0,58	0	0	0	0	38,47
Preko	33,08	10,02	0,42	0,07	0	0	0	43,59
Ražanac	28,64	7,67	0	0	0	0	0	36,31
Sukošan	39,62	16,38	0,96	0	0,07	0	0	57,03
Škabrnja	31,60	6,80	0,20	0	0	0	0	38,60
Vrsi	37,23	9,38	0,72	0	0	0	0	47,33
Zemunik Donji	28,55	8,74	1,09	0	0	0	0	38,38

Izvor: Hakom, 2015

Tab. 88. Upravni odjeli, ustanove i poduzeća JLS UP-a Zadar 2015. godine

JLS	upravni odjeli	gradska/općinska ustanova	gradsko/općinsko poduzeće
Zadar	Upravni odjel za prostorno uređenje i graditeljstvo, Upravni odjel za provedbu dokumenata prostornog uređenja i građenja, Upravni odjel za komunalne djelatnosti, Upravni odjel za razvitak otoka i zaštitu okoliša, Upravni odjel za gospodarstvo i obrtništvo, Upravni odjel za gradsku samoupravu i opće poslove, Upravni odjel za kulturu i šport, Upravni odjel za odgoj i školstvo, Ured za unutarnju reviziju, Upravni odjel za financije, Upravni odjel za gospodarenje gradskom imovinom, Upravni odjel za socijalnu skrb i zdravstvo, Upravni odjel za EU fondove	Agencija za razvoj Zadarske županije Zadra nova, Kulturno vijeće Grada Zadra, Hrvatsko narodno kazalište, Glazbene večeri u Sv. Donatu, Gradska knjižnica, Znanstvena knjižnica, Dječji vrtić Radost, Dječji vrtić Sunce, Dječji vrtić za djecu s posebnim potrebama Latica, OŠ Stanovi, OŠ Krune Krstića, OŠ Petra Preradovića, OŠ Šimuna Kožičića Benje, OŠ Šime Budinića, OŠ Smiljevac, OŠ Bartula Kašića, OŠ Zadarski otoci i OŠ Voštarnica, Glazbena škola Blagoja Berse, Javna Vatrogasna postrojba Zadar, Turistička zajednica Grada Zadra	Nasadi d.o.o., Tržnica Zadar d.o.o., Odvodnja d.o.o., Liburnija d.o.o., Čistoća d.o.o., Vodovod d.o.o., Dom hrvatske mladeži d.o.o., Zadarski šport, Obala i lučice d.o.o., ŠC Višnjik d.o.o., Inovativni Zadar d.o.o., Eko d.o.o.,
Nin	Uravni odjel za upravno-pravne i opće poslove, Upravni odjel za gospodarstvo i financije, Upravni odjel za komunalne poslove	Dječji vrtić Morska vila Nin, Turistička zajednica Grada Nina	Komunalac Nin d.o.o
Bibinje	Jedinstveni upravni odjel	Dječji vrtić Leptirići, Turistička zajednica Općine Bibinje	T.D. Bibinjac d.o.o.
Galovac	Jedinstveni upravni odjel	-	-
Kali	Jedinstveni upravni odjel	Dječji vrtić Srdelica, Narodna knjižnica, Turistička zajednica Općine Kali	Hripa d.o.o.
Kukljica	Jedinstveni upravni odjel	Dječji vrtić Manulica, Turistička zajednica Općine Kukljica	Komunalno poduzeće Sabuša d.o.o.,
Novigrad	Jedinstveni upravni odjel	Knjižnica i čitaonica Novigrad, Etnografski muzej Novigrad, Turistička zajednica Općine Novigrad	Komunalno poduzeće Galeb d.o.o
Poličnik	Jedinstveni upravni odjel	Dječji vrtić Zvončić, Turistička zajednica Općine Poličnik	Poličnik d.o.o. za komunalnu i uslužnu djelatnost
Posedarje	Jedinstveni upravni odjel	Dječji vrtić Cvrčak, Turistička zajednica Općine Posedarje	KTD Baščica d.o.o.
Preko	Jedinstveni upravni odjel	Dječni vrtić Lastavica, Pučko otvoreno učilište Dom na žalu, Turistička zajednica Općine Preko	Otok Ugljan d.o.o., Obala i parkovi d.o.o.,
Ražanac	Jedinstveni upravni odjel	Dječji vrtić Ražanac, Turistička zajednica Općine Ražanac	-
Sukošan	Jedinstveni upravni odjel	Dječji vrtić Zlatna lučica, Turistička zajednica Općine Sukošan	Zlatna luka Sukošan d.o.o., Odvodnja Bibinje – Sukošan d.o.o.
Škabrnja	Jedinstveni upravni odjel	Dječji vrtić Maruškica	Latra d.o.o. Škabrnja
Vrsi	Jedinstveni upravni odjel	Dječji vrtić Vrška vila, Turistička zajednica Općine Vrsi	Komunalac d.o.o.

Stranica Prijave 953

Zemunik Donji	Jedinstveni upravni odjel	Dječji vrtić Zvjezdice	Zemunik d.o.o.

Tab. 89. Broj zaposlenih po odjelima Grada Zadra 2015. godine

Odjel	Stručna sprema				
	NKV	SSS	VSS	VŠS	Ukupno
Upravni odjel za EU fondove	0	0	5	0	5
Upravni odjel za financije	0	13	11	2	26
Upravni odjel za gospodarenje gradskom imovinom	0	4	7	1	12
Upravni odjel za gospodarstvo i obrtništvo	0	0	4	1	5
Upravni odjel za gradsku samoupravu i opće poslove	6	14	5	2	27
Upravni odjel za komunalne djelatnosti	0	18	9	5	32
Upravni odjel za kulturu i šport	0	4	5	0	9
Upravni odjel za odgoj i školstvo	0	0	5	0	5
Upravni odjel za prostorno uređenje i graditeljstvo	0	3	15	4	22
Upravni odjel za provedbu dokumenata prostornog uređenja i građenja	0	2	14	6	22
Upravni odjel za razvitak otoka i zaštitu okoliša	0	0	3	0	3
Ukupno	6	58	83	21	168

Izvor: Grad Zadar, 2016

Stranica Prijave 954

Tab. 90. Struktura zaposlenih u javnoj upravi po JLS UP-a Zadar 2015. godine (ne uključujući Grad Zadar)

JLS	Struktura kadrova u javnoj upravi UP-a	Ukupno zaposlenih
Bibinje	Općinski načelnik- Zamjenik načelnika- Jedinstveni upravni odjel-pročelnik- VSS,	3
Galovac	Općinski načelnik - VSS, Zamjenik načelnika-SSS, Pročelnica UO- VŠS, Komunalni redar - SSS, Komunalni radnik-NKV, Pomoćnica voditelja EU projekta- SSS(voditelj projekta-načelnik), Pripravnik-prvostupnik ekonomije	7
Kali	Općinski načelnik- dipl.ing. elektrotehnike-VSS, Pročelnica jedinstvenog upravnog odjela- dipl.iur-VSS Stručni suradnik za proračun i financije-SSS, Stručni suradnik za komunalne poslove-SSS, Referent za komunalnu djelatnost-SSS, Čistačica(NKV/SSS)	6
Kukljica	Općinski načelnik -VSS, Zamjenica općinskog načelnika -VSS, Pročelnik jedinstvenog upravnog odjela - VSS, Voditelj proračunsko financijskih poslova - VSS, Referent - SSS	5
Nin	Gradonačelnik- VŠS Zamjenica-VSS UO za upravne, pravne i opće poslove: 5 službenika - VSS, 1 namještenik- SSS; UO za gospodarstvo i financije: pročelnik -VSS, 2 službenika- SSS; UO za komunalne poslove - 3 službenika - VSS, 2 službenika- VŠS, 6 službenika- SSS, 2 pripravnika-VSS	23
Novigrad	Općinski načelnik - VSS, Zamjenik načelnika - SSS, Jedinstveni upravni odjel: 3 djelatnika -VSS, 3 djelatnika -SSS, Komunalni odjel: 4 djelatnika - SSS, 2 djelatnika -NKV	14
Poličnik	Općinski načelnik - VŠS, Pročelnik JUO – VŠS, Voditelj odsjeka za financije, proračun, nadzor i javnu nabavu – VSS	12

	Računovodstvena referentica – SSS, Administrativni tajnik – SSS, Viši referent za društvene djelatnosti - VŠS, Viši referent za poslove lokalne samouprave i imovinsko-pravne poslove – VŠS, Viši referent za računovodstvene poslove – VŠS, Viši stručni suradnik za EU fondove i javnu nabavu – VSS, Referent za komunalnu infrastrukturu, komunalno i poljoprivredno redarstvo- SSS, Spremačica – NKV, Portir – SSS	
Posedarje	Općinski načelnik-VSS, Zamjenik načelnika, Viši stručni suradnika za ekonomske poslove-VSS, Komunalni referent- SSS, Voditelj odjela za društvene djelatnosti-SSS, Voditelj odjela za financije-SSS, Pročelnik JUO-SSS, Pravnik-VSS, 6 komunalnih djelatnika- SSS	14
Preko	Općinski načelnik -VSS, Viši referent za protokol i odnose s javnošću (bacc. oec.), Viši referent za upravljanje općinskom imovinom (ing. pom. prom.), Administrativni referent (dipl. novinar), Jedinstveni upravni odjel- Pročelnica (prof.) Viši savjetnik za pravne i zajedničke poslove (dipl. iur), Viši savjetnik za proračun i financije (dipl.oecc), Savjetnik za EU fondove (mag.novinarstva), Referent razreza i naplate općinskih poreza, Komunalni redar, Spremačica	11
Ražanac	Načelnik općine - VŠS, Zamjenik načelnika općine - SSS, Pročelnik Jedinstvenog upravnog odjela-VŠS , Voditeljica odsjeka za financije, proračun, nadzor i javnu nabavu-VSS, Računovodstveni referent-VSS, komunalni redar - SSS, administrativna tajnica - SSS, Stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa-VSS	6

Sukošan	Općinski načelnik -SSS , Zamjenik općinskog načelnika -VŠS , Pročelnica jed.upravnog odjela-VSS, 1 referent- VSS, 1 referent- VŠS, 2 referenta - SSS	7
Škabrnja	Općinski načelnik-SSS, Zamjenica načelnika- VSS, Administrativna djelatnica-SSS, Voditelj računovodstva-SSS, Komunalni djelatnik-VSS, 4 komunalna djelatnika-SSS	9
Vrsi	Općinska načelnica -VSS, Zamjenik načelnice - SSS, Pročelnik jedinstvenog upravnog odjela-VSS, Voditelj financijsko-računovodstvene službe-VSS, Voditelj komunalne službe-SSS, Komunalni redar-SSS, 4 komunalna radnika-SSS, Pripravnik na stručnom osposobljavanju-VSS	10
Zemunik Donji	Općinski načelnik -VSS, Zamjenik načelnika-VŠS, Pročelnica JUO- VŠS, Voditelj računovodstva-SSS, Komunalni odjel- 1 djelatnik - VSS, Čistačica- SSS	6

Izvor: JLS, 2016

Tab. 91. Proračuni JLS-A UP-a Zadra 2015. i 2016. godine

JLS	Financijska vrijednost proračuna (kn)	
	2015.	2016.
Bibinje	13.714.949,00	14.501.300,00
Galovac	1.976.000,00	3.982.000,00
Kali	17.266.575,00	10.917.984,00
Kukljica	3.905.196,00	4.350.000,00
Nin	18.297.300,00	23.905.000,00
Novigrad	11.212.319,39	8.480.530,00
Poličnik	21.997.509,00	17.759.000,00
Posedarje	8.800.000,00	9.169.000,00
Preko	76.612.000,00	73.003.300,00
Ražanac	11.380.000,00	11.357.000,00
Sukošan	15.305.000,00	15.451.500,00
Škabrnja	5.473.000,00	8.228.500,00
Vrsi	12.588.905,00	15.206.000,00
Zadar	378.243.993,00	408.837.418,00
Zemunik Donji	8.677.500,00	30.660.000,00

Izvor: JLS, 2016

Tab. 92. Odjeli za provođenje razvojnih projekata, broj zaposlenih i proračun 2015. godine po JLS/LAG-ovima/agencijama

Institucija	Odjel za projekte	Broj zaposlenih na projektima	Proračun za projekte
LAG Bura	ne	ne	Predviđeni proračun za 2016. je 836.283,23 kn
LAG Laura	ne	2	200.000,00 kn
LAG Mareta	-	-	-
Zadra Nova	da	13	2.285.742,86 kn
AGRRA	da	7	1.200.000 kn
INOVAcija	ne	5 zaposlenih + 1 stručni suradnik	u sklopu proračuna Zadarske županije
Općina Bibinje	ne	3 zaposlena	Ukupno planirana sredstva u proračunu općine za razvojne projekte u 2015. godini: 4.790.000,00 kn
Općina Galovac	ne	2 zaposlenika 1 suradnik za EU fondove	NE
Općina Kali	ne	1 stručni suradnik za EU fondove	Ukupno planirana sredstva u proračunu općine za razvojne projekte u 2015. godini: 5.339.000,00 kn
Općina Kukljica	ne	ne	-
Grad Nin	ne	1 zaposlen 1 pripravnik	300.000 kn
Općina Novigrad	ne	ne	-
Općina Poličnik	ne	1 stručni suradnik za EU fondove	-
Općina Preko	Odjel za EU fondove	1 zaposlenik u odjelu za EU fondove	500.000 kn
Općina Posedarje	ne	2 zaposlenika	2.500.000,00 kn
Općina Ražanac	ne	1 zaposlenik 1 stručni suradnik za EU fondove	200.000,00 -300.00,00 kn
Općina Sukošan	ne	ne	-
Općina Škabrnja	ne	ne	-
Općina Vrsi	ne	ne	-
Grad Zadar	Upravni odjel za EU fondove	5 stalno zaposlena, 2 stručna suradnika za EU fondove, 3 zaposlena na ugovor o djelu	2 .967.718,00 €
Općina Zemunik Donji	ne	ne	-
Zadarska županija	*Upravni odjel za razvoj i europske procese*	*7* *(četiri su stalna zaposlenika Županije koji dio radnog*	-

Stranica Prijave 959

		vremena rade na projektima, a tri su novozaposlena koja imaju ugovore na određeno za vrijeme trajanja projekta, neki na puno radno vrijeme a neki na pola)	

Izvor podataka: JLS, LAG-ovi, agencije, 2016

Tab. 93. Broj zaposlenih po javnim poduzećima Grada Zadra 2015. godine

Poduzeće	Broj zaposlenih
NASADI d.o.o.	137
Tržnica Zadar d.o.o.	13
Odvodnja d.o.o.	79
Liburnija d.o.o.	-
Čistoća d.o.o.	-
Vodovod d.o.o.	280
Zadarski šport	-
Obala i lučice d.o.o.	-
ŠC Višnjik d.o.o.	-
INOVATIVNI ZADAR d.o.o.	3
Eko d.o.o.	-
Zadra Nova	19

Izvor: Grad Zadar, 2016

Stranica Prijave 960

Tab. 94. Udruge prema području djelovanja u Zadarskoj županiji na dan 15.3.2016. godine

Područje djelovanja	Broj
Gospodarstvo	42
Branitelji i stradalnici	16
Demokratska politička kultura	18
Duhovnost	4
Hobistička djelatnost	7
Kultura i umjetnost	110
Ljudska prava	36
Međunarodna suradnja	9
Obrazovanje, znanost i istraživanje	18
Održivi razvoj	30
Ostala područja djelovanja	8
Socijalna djelatnost	24
Sport	139
Tehnička kultura	13
Zaštita i spašavanje	24
Zaštita okoliša i prirode	31
Zaštita zdravlja	13
Ukupno	671

Izvor podataka: Registar udruga Republike Hrvatske, 2016

963/1956

Stranica Prijave 961

PRILOG 3. PREGLED SCENARIJA RAZVOJA URBANOG PODRUČJA ZADRA

NASLOV	PLAVI SCENARIJ	ZELENI SCENARIJ	SIVI SCENARIJ
PODNASLOV	Polifunkcionalni gospodarski razvoj uz održivo korištenje prostornih resursa i tehnološki razvoj	Monokultura turizma uz održivo korištenje prostornih resursa	Monokultura turizma uz neodrživo korištenje prostornih resursa
KRATKI OPIS	- razvoj različitih gospodarskih djelatnosti (turizma, industrije, poljoprivrede i ribarstva) - značajno unaprjeđenje kvalitete i kvantitete društvenih funkcija i sadržaja te povećanje kvalitete života - razvoj temeljen na primjeni načela razvoja tzv. pametnog grada (veće korištenje obnovljivih energenata, održiva mobilnost, razvoj tehnologija...)	- dominacija turizma u gospodarskom razvoju - razvoj ostalih djelatnosti (industrije, poljoprivrede i ribarstva) kao dopunskih djelatnosti turizmu - sezonsko povećanje gospodarske aktivnosti - unaprjeđenje broja društvenih funkcija i sadržaja te povećanje kvalitete života - razvoj temeljen na primjeni načela razvoja tzv. čistog grada (veće korištenje obnovljivih energenata, održiva mobilnost, odvojeno prikupljanje otpada, prikupljanje kišnice...)	- izrazita dominacija turizma u gospodarskom razvoju - daljnje smanjenje gospodarske važnosti ostalih djelatnosti - intenzivna koncentracija gospodarske aktivnosti tijekom turističke sezone i u priobalju (litoralizacija i centralizacija) - stagnacija razvoja društvenih funkcija i sadržaja te polarizacija u životnom standardu
Demografski trendovi	- veća imigracija mlađeg stanovništva - pozitivna prirodna promjena - nastavak demografskog starenja	- nastavak sadašnjih demografskih trendova - demografsko obnavljanje imigracijom (mlađeg stanovništva) - minimalna pozitivna prirodna promjena - nastavak demografskog starenja	- pogoršanje demografskih trendova - depopulacija otoka i ruralnih zona (emigracija mlađeg, reproduktivnog stanovništva) - privremena sezonska imigracija - negativna prirodna promjena - izrazito demografsko starenje
Zdravstvo i socijalna skrb	- pojačano doseljavanje starijeg, umirovljenog stanovništva u potrazi za idealnim bioklimatskim uvjetima - razvoj i poboljšanje ponude zdravstvenih i usluga socijalne skrbi	- doseljavanje starijeg, umirovljenog stanovništva u potrazi za idealnim bioklimatskim uvjetima - razvoj i poboljšanje ponude zdravstvenih i usluga socijalne skrbi	- povećanje pritiska na zdravstvene i usluge socijalne i palijativne skrbi - spor razvoj zdravstvenih i socijalnih ustanova
Odgoj, obrazovanje i zaposlenost	- povećanje ulaganja u različite obrazovne programe usklađene s potrebama lokalnog gospodarstva - poboljšanje ponude kvalificirane radne snage - povećanje broja radnih mjesta i značajan rast zaposlenosti	- povećanje ulaganja u različite obrazovne programe usklađene s potrebama turizma - poboljšanje ponude radne snage kvalificirane za djelatnosti povezane s turizmom - povećanje broja radnih mjesta u djelatnostima povezanim s turizmom i rast zaposlenosti u proljetnim i jesenskim mjesecima	- iznimno povećanje sezonske zaposlenosti i izvansezonske nezaposlenosti - smanjenje broja radnih mjesta u neturističkim djelatnostima - smanjenje potreba za odgojno-obrazovnim programima i ustanovama, posebice u unutrašnjosti i na otocima

Stranica Prijave 962

	- povećanje potreba za predškolskim i osnovnoškolskim ustanovama i programima te njihovo otvaranje/uvođenje	- povećanje potreba za predškolskim i osnovnoškolskim ustanovama i programima te njihovo otvaranje/uvođenje	- intenzivno ulaganje u obrazovne programe povezane s turističkim djelatnostima, poglavito u Gradu Zadru
Poduzetništvo i obrtništvo	- daljnji razvoj infrastrukture poslovne potpore (specijalizacija zona i bolja iskorištenost) - poticanje industrijske proizvodnje - jače privlačenje investicija - veće korištenje nacionalnih i fondova EU - otvaranje novih pogona i obrta, povećanje proizvodnje i konkurentnosti gospodarstva - snažnija suradnja između Sveučilišta i drugih znanstveno-tehnoloških institucija i poslovnih subjekata - jači transfer znanja i tehnologija iz znanosti u poslovni sektor - povećanje kvalitete ponude proizvoda i usluga	- slab razvoj infrastrukture poslovne potpore - privlačenje investicija u poslovne subjekte povezane s turizmom - korištenje nacionalnih i fondova EU - povećanje kvalitete ponude i usluga u turizmu - otvaranje novih poduzeća i obrta, većinom povezanih s turizmom - manje povećanje suradnje između Sveučilišta i poslovnih subjekata - transfer znanja i tehnologija te kvalificirane radne snage u poslovni sektor	- stagnacija ili nazadovanje poslovnog sektora - ulaganja usmjerena u poduzeća i obrte usmjerene na zadovoljavanje potreba masovnog turizma - minimalna povezanost znanstvenog i poslovnog sektora - slabi poslovni rezultati poduzeća i obrta nepovezanih s turizmom - ovisnost postojećih srednjih i velikih poduzeća o vlastitom financiranju i izvozu - smanjenje mogućnosti korištenja nacionalnih i fondova EU
Turizam, kultura i rekreacija	- razvoj selektivnih oblika turizma - privlačenje novih turista zainteresiranih za turističku ponudu drukčiju od uobičajene 3S ponude (sun, sea & sand) - privlačenje turista veće platežne moći - produljenje turističke sezone na veći dio godine - kombiniranje turističke ponude među JLS-ima - razvoj tzv. planimor turizma - razvoj kruzerskog turizma - otvaranje lokalnih obrta za pružanje proizvoda i usluga turistima - razvoj kulturnih i sportsko-rekreacijskih sadržaja te veće financiranje zaštite i očuvanja kulturne baštine	- snažan razvoj selektivnih oblika turizma - snažno privlačenje novih turista zainteresiranih za turističku ponudu drukčiju od uobičajene 3S ponude (sun, sea & sand) - privlačenje turista veće platežne moći - razvoj oblika ruralnog turizma temeljenog na lokalnim resursima - produljenje turističke sezone na veći dio godine - kombiniranje turističke ponude među JLS-ima - razvoj tzv. planimor turizma - razvoj kruzerskog turizma i rast posjećenosti otoka - otvaranje brojnih obrta za pružanje proizvoda i usluga turistima - snažan razvoj kulturnih i sportsko-rekreacijskih sadržaja uslijed razvoja turističke ponude	- nastavak razvoja masovnog turizma - slab razvoj selektivnih oblika turizma - slab razvoj kulturnoturističke ponude - slabo povećanje socio-kulturnih sadržaja i usluga za lokalno stanovništvo - snažna zasnovanost turističke ponude na tzv. 3S ponudi (sun, sea & sand) - privlačenje turista slabije platežne moći - značajno povećanje potreba za smještajnim kapacitetima - nastavak nepotpune provedbe prostornih planova - jačanje apartmanizacije i betonizacije obale - nastavak divlje gradnje i degradacija krajolika - izrazita sezonalnost turizma (u ljetnim mjesecima)

Stranica Prijave 963

		- značajno financiranje zaštite, očuvanja i turističke valorizacije kulturne baštine - veliko povećanje turističke ponude i poboljšanje turističkog iskustva - snažno brendiranje (eko)destinacije	- izrazito povećanje sezonskih gužvi u turističkim zonama - povećanje broja nisko- i srednjekvalitetnih smještajnih i ugostiteljskih sadržaja
Poljoprivreda, ribarstvo i marikultura	- jače povezivanje s turizmom i prerađivačkom industrijom - veća turistička potražnja za lokalnim prehrambenim proizvodima i njihov plasman u lokalne ugostiteljske objekte - povećanje broja poljoprivrednih gospodarstava i malih ribara - povećanje broja mješovitih poljoprivrednih gospodarstava usmjerenih na agroturističku ponudu i privlačenje turista zainteresiranih doživjeti ruralno iskustvo - poticanje osnivanja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava i osiguravanje plasmana njihovih proizvoda na tržištu - poboljšanje iskorištenosti zemljišta i primjena mjera okrupnjavanja - razvoj poljoprivrednih i ribarskih zadruga - nastavak ulaganja u održivu marikulturu - zatvaranje ribogojilišta štetnih za marinske ekosustave - organizacija edukacija poljoprivrednika za prilagodbu i ublažavanje klimatskih promjena	- jače povezivanje s turizmom - intenzivna turistička potražnja za lokalnim prehrambenim proizvodima i njihov plasman u lokalne ugostiteljske objekte - povećanje broja poljoprivrednih gospodarstava i malih ribara - povećanje broja mješovitih poljoprivrednih gospodarstava usmjerenih na agroturističku ponudu i privlačenje turista zainteresiranih doživjeti ruralno iskustvo - poticanje osnivanja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava i osiguravanje plasmana njihovih proizvoda na tržištu - multifunkcionalno korištenje zemljišta - razvoj poljoprivrednih i ribarskih zadruga - nastavak ulaganja u održivu marikulturu - zatvaranje ribogojilišta štetnih za marinske ekosustave	- propadanje poljoprivredne i ribarske proizvodnje - minimalno institucionalno poticanje poljoprivrede i ribarstva - razvoj marikulture usmjerene na izvoz - zapuštanje poljoprivrednih površina i prenamjena u građevinsko zemljište u priobalnim zonama
Zaštita prirode i okoliša	- povećanje kakvoće okoliša, kvalitete životnog okruženja te turističke atraktivnosti krajolika - uvođenje ekološki prihvatljivih praksi - povećanje energetske učinkovitosti zgrada, prometa i infrastrukture kao rezultat	- određeno povećanje pritiska na prirodne resurse - veća opasnost od balastnih voda po marinske ekosustave i bioraznolikost - povećanje kakvoće okoliša i turističke atraktivnosti krajolika	- izrazito povećanje pritiska na okoliš i prirodne resurse - smanjenje dostupnosti i kvalitete pitke vode - degradacija plaža i obalnih krajolika

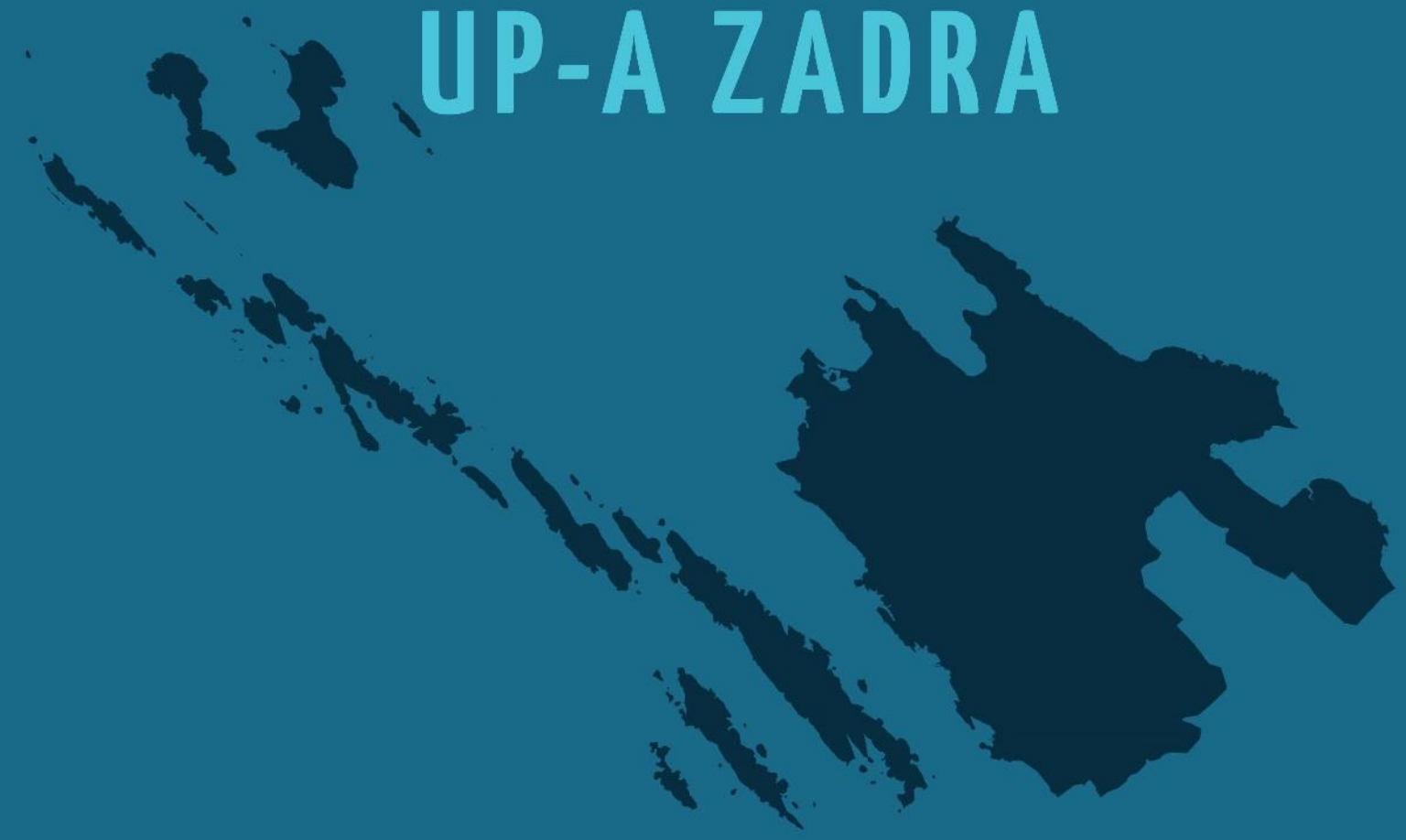
	korištenja obnovljivih energenata i modernih tehnologija - održivo gospodarenje otpadom (odvojeno prikupljanje i recikliranje) - smanjenje broja divljih odlagališta otpada - veća zastupljenost sadržaja vezanih uz zaštitu i očuvanje okoliša te učinke divljeg odlaganja otpada u odgojno-obrazovnim programima	- uvođenje ekološki prihvatljivih praksi - povećanje energetske učinkovitosti zgrada, prometa i infrastrukture kao rezultat korištenja obnovljivih energenata i modernih tehnologija - održivo gospodarenje otpadom (odvojeno prikupljanje i recikliranje) - smanjenje broja divljih odlagališta otpada - veća zastupljenost sadržaja vezanih uz zaštitu i očuvanje okoliša te učinke divljeg odlaganja otpada u odgojno-obrazovnim programima	- iznimno povećanje količine otpada i otpadnih voda - povećanje nekontroliranog, ilegalnog odlaganja otpada - pojačano ispuštanje otpadnih voda u okoliš bez pročišćavanja - ispuštanje balastnih voda iz turističkih plovila - porast ugroženosti litoralnih i marinskih ekosustava i bioraznolikosti
Komunalna, energetska i prometna infrastruktura	- povećanje ulaganja u modernizaciju i izgradnju infrastrukture - decentralizacije prometne mreže i bolja prometna povezanost zona i otoka međusobno - razvoj svih oblika prometa - uvođenje novih zračnih i trajektnih linija - modernizacija lučke infrastrukture - veća gospodarska važnost prometa i veći promet roba - nedostatak parkirnih mjesta i veće ulaganje u javni prijevoz - razvoj biciklističke infrastrukture	- povećanje ulaganja u modernizaciju i izgradnju infrastrukture koja se koristi u turističke svrhe - decentralizacije prometne mreže i bolja prometna povezanost zona i otoka međusobno - razvoj svih oblika prometa - uvođenje novih zračnih i trajektnih linija - modernizacija lučke infrastrukture - povećanje kruzerskog prometa - nedostatak parkirnih mjesta i veće ulaganje u javni prijevoz - razvoj biciklističke infrastrukture i ruta	- mala ulaganja u modernizaciju i izgradnju infrastrukture - centralizacija prometne mreže u I. zonu - povećanje povezanosti priobalne zone i otoka Ugljana - porast prometne zagušenosti i smanjenje kvalitete cestovnih prometnica - povećanje gužvi u lukama i smanjenje funkcionalnosti lučke infrastrukture - nedostatak parkirnih mjesta u priobalnoj zoni
Uvjetna socio-ekonomska zonacija UP-a	- poljoprivredna zona: *Ravni kotari, otoci* (tzv. voćarsko-maslinarska zona) - poslovna zona: *središnji dio UP-a* - turistička zona: *priobalje i otok Ugljan*	- glavna turistička zona: *priobalje i otoci* - poljoprivredno-agroturistička zona: *Ravni kotari*	- primarna turistička zona: *priobalje* - sekundarna turistička zona: *otok Ugljan* - zona socioekonomskog propadanja: *Ravni kotari i manji otoci*

Stranica Prijave 965

ZADAR

PRILOG
3

PREGLED SCENARIJA RAZVOJA UP-A ZADRA

PRILOG 3. PREGLED SCENARIJA RAZVOJA URBANOG PODRUČJA ZADRA

NASLOV	PLAVI SCENARIJ	ZELENI SCENARIJ	SIVI SCENARIJ
PODNASLOV	Polifunkcionalni gospodarski razvoj uz održivo korištenje prostornih resursa i tehnološki razvoj	Monokultura turizma uz održivo korištenje prostornih resursa	Monokultura turizma uz neodrživo korištenje prostornih resursa
KRATKI OPIS	- razvoj različitih gospodarskih djelatnosti (turizma, industrije, poljoprivrede i ribarstva) - značajno unaprjeđenje kvalitete i kvantitete društvenih funkcija i sadržaja te povećanje kvalitete života - razvoj temeljen na primjeni načela razvoja tzv. pametnog grada (veće korištenje obnovljivih energenata, održiva mobilnost, razvoj tehnologija…)	- dominacija turizma u gospodarskom razvoju - razvoj ostalih djelatnosti (industrije, poljoprivrede i ribarstva) kao dopunskih djelatnosti turizmu - sezonsko povećanje gospodarske aktivnosti - unaprjeđenje broja društvenih funkcija i sadržaja te povećanje kvalitete života - razvoj temeljen na primjeni načela razvoja tzv. čistog grada (veće korištenje obnovljivih energenata, održiva mobilnost, odvojeno prikupljanje otpada, prikupljanje kišnice…)	- izrazita dominacija turizma u gospodarskom razvoju - daljnje smanjenje gospodarske važnosti ostalih djelatnosti - intenzivna koncentracija gospodarske aktivnosti tijekom turističke sezone i u priobalju (litoralizacija i centralizacija) - stagnacija razvoja društvenih funkcija i sadržaja te polarizacija u životnom standardu
Demografski trendovi	- veća imigracija mlađeg stanovništva - pozitivna prirodna promjena - nastavak demografskog starenja	- nastavak sadašnjih demografskih trendova - demografsko obnavljanje imigracijom (mlađeg stanovništva) - minimalna pozitivna prirodna promjena - nastavak demografskog starenja	- pogoršanje demografskih trendova - depopulacija otoka i ruralnih zona (emigracija mlađeg, reproduktivnog stanovništva) - privremena sezonska imigracija - negativna prirodna promjena - izrazito demografsko starenje
Zdravstvo i socijalna skrb	- pojačano doseljavanje starijeg, umirovljenog stanovništva u potrazi za idealnim bioklimatskim uvjetima - razvoj i poboljšanje ponude zdravstvenih i usluga socijalne skrbi	- doseljavanje starijeg, umirovljenog stanovništva u potrazi za idealnim bioklimatskim uvjetima - razvoj i poboljšanje ponude zdravstvenih i usluga socijalne skrbi	- povećanje pritiska na zdravstvene i usluge socijalne i palijativne skrbi - spor razvoj zdravstvenih i socijalnih ustanova
Odgoj, obrazovanje i zaposlenost	- povećanje ulaganja u različite obrazovne programe usklađene s potrebama lokalnog gospodarstva - poboljšanje ponude kvalificirane radne snage - povećanje broja radnih mjesta i značajan rast zaposlenosti	- povećanje ulaganja u različite obrazovne programe usklađene s potrebama turizma - poboljšanje ponude radne snage kvalificirane za djelatnosti povezane s turizmom - povećanje broja radnih mjesta u djelatnostima povezanim s turizmom i rast zaposlenosti u proljetnim i jesenskim mjesecima	- iznimno povećanje sezonske zaposlenosti i izvansezonske nezaposlenosti - smanjenje broja radnih mjesta u neturističkim djelatnostima - smanjenje potreba za odgojno-obrazovnim programima i ustanovama, posebice u unutrašnjosti i na otocima

	- povećanje potreba za predškolskim i osnovnoškolskim ustanovama i programima te njihovo otvaranje/uvođenje	- povećanje potreba za predškolskim i osnovnoškolskim ustanovama i programima te njihovo otvaranje/uvođenje	- intenzivno ulaganje u obrazovne programe povezane s turističkim djelatnostima, poglavito u Gradu Zadru
Poduzetništvo i obrtništvo	- daljnji razvoj infrastrukture poslovne potpore (specijalizacija zona i bolja iskorištenost) - poticanje industrijske proizvodnje - jače privlačenje investicija - veće korištenje nacionalnih i fondova EU - otvaranje novih pogona i obrta, povećanje proizvodnje i konkurentnosti gospodarstva - snažnija suradnja između Sveučilišta i drugih znanstveno-tehnoloških institucija i poslovnih subjekata - jači transfer znanja i tehnologija iz znanosti u poslovni sektor - povećanje kvalitete ponude proizvoda i usluga	- slab razvoj infrastrukture poslovne potpore - privlačenje investicija u poslovne subjekte povezane s turizmom - korištenje nacionalnih i fondova EU - povećanje kvalitete ponude i usluga u turizmu - otvaranje novih poduzeća i obrta, većinom povezanih s turizmom - manje povećanje suradnje između Sveučilišta i poslovnih subjekata - transfer znanja i tehnologija te kvalificirane radne snage u poslovni sektor	- stagnacija ili nazadovanje poslovnog sektora - ulaganja usmjerena u poduzeća i obrte usmjerene na zadovoljavanje potreba masovnog turizma - minimalna povezanost znanstvenog i poslovnog sektora - slabi poslovni rezultati poduzeća i obrta nepovezanih s turizmom - ovisnost postojećih srednjih i velikih poduzeća o vlastitom financiranju i izvozu - smanjenje mogućnosti korištenja nacionalnih i fondova EU
Turizam, kultura i rekreacija	- razvoj selektivnih oblika turizma - privlačenje novih turista zainteresiranih za turističku ponudu drukčiju od uobičajene 3S ponude (sun, sea & sand) - privlačenje turista veće platežne moći - produljenje turističke sezone na veći dio godine - kombiniranje turističke ponude među JLS-ima - razvoj tzv. planimor turizma - razvoj kruzerskog turizma - otvaranje lokalnih obrta za pružanje proizvoda i usluga turistima - razvoj kulturnih i sportsko-rekreacijskih sadržaja te veće financiranje zaštite i očuvanja kulturne baštine	- snažan razvoj selektivnih oblika turizma - snažno privlačenje novih turista zainteresiranih za turističku ponudu drukčiju od uobičajene 3S ponude (sun, sea & sand) - privlačenje turista veće platežne moći - razvoj oblika ruralnog turizma temeljenog na lokalnim resursima - produljenje turističke sezone na veći dio godine - kombiniranje turističke ponude među JLS-ima - razvoj tzv. planimor turizma - razvoj kruzerskog turizma i rast posjećenosti otoka - otvaranje brojnih obrta za pružanje proizvoda i usluga turistima - snažan razvoj kulturnih i sportsko-rekreacijskih sadržaja uslijed razvoja turističke ponude	- nastavak razvoja masovnog turizma - slab razvoj selektivnih oblika turizma - slab razvoj kulturnoturističke ponude - slabo povećanje socio-kulturnih sadržaja i usluga za lokalno stanovništvo - snažna zasnovanost turističke ponude na tzv. 3S ponudi (sun, sea & sand) - privlačenje turista slabije platežne moći - značajno povećanje potreba za smještajnim kapacitetima - nastavak nepotpune provedbe prostornih planova - jačanje apartmanizacije i betonizacije obale - nastavak divlje gradnje i degradacija krajolika - izrazita sezonalnost turizma (u ljetnim mjesecima)

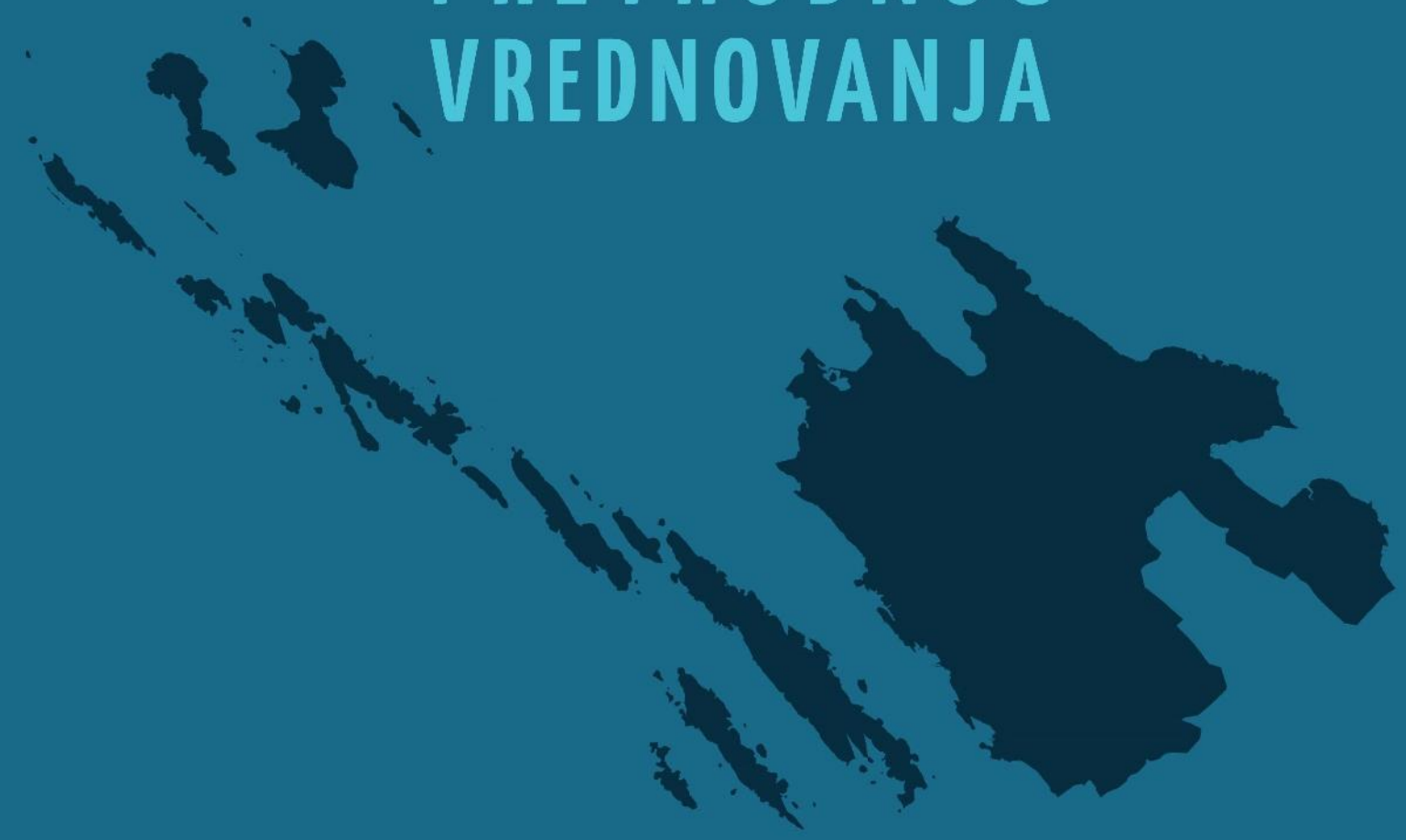
		- značajno financiranje zaštite, očuvanja i turističke valorizacije kulturne baštine - veliko povećanje turističke ponude i poboljšanje turističkog iskustva - snažno brendiranje (eko)destinacije	- izrazito povećanje sezonskih gužvi u turističkim zonama - povećanje broja nisko- i srednjekvalitetnih smještajnih i ugostiteljskih sadržaja
Poljoprivreda, ribarstvo i marikultura	- jače povezivanje s turizmom i prerađivačkom industrijom - veća turistička potražnja za lokalnim prehrambenim proizvodima i njihov plasman u lokalne ugostiteljske objekte - povećanje broja poljoprivrednih gospodarstava i malih ribara - povećanje broja mješovitih poljoprivrednih gospodarstava usmjerenih na agroturističku ponudu i privlačenje turista zainteresiranih doživjeti ruralno iskustvo - poticanje osnivanja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava i osiguravanje plasmana njihovih proizvoda na tržištu - poboljšanje iskorištenosti zemljišta i primjena mjera okrupnjavanja - razvoj poljoprivrednih i ribarskih zadruga - nastavak ulaganja u održivu marikulturu - zatvaranje ribogojilišta štetnih za marinske ekosustave - organizacija edukacija poljoprivrednika za prilagodbu i ublažavanje klimatskih promjena	- jače povezivanje s turizmom - intenzivna turistička potražnja za lokalnim prehrambenim proizvodima i njihov plasman u lokalne ugostiteljske objekte - povećanje broja poljoprivrednih gospodarstava i malih ribara - povećanje broja mješovitih poljoprivrednih gospodarstava usmjerenih na agroturističku ponudu i privlačenje turista zainteresiranih doživjeti ruralno iskustvo - poticanje osnivanja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava i osiguravanje plasmana njihovih proizvoda na tržištu - multifunkcionalno korištenje zemljišta - razvoj poljoprivrednih i ribarskih zadruga - nastavak ulaganja u održivu marikulturu - zatvaranje ribogojilišta štetnih za marinske ekosustave	- propadanje poljoprivredne i ribarske proizvodnje - minimalno institucionalno poticanje poljoprivrede i ribarstva - razvoj marikulture usmjerene na izvoz - zapuštanje poljoprivrednih površina i prenamjena u građevinsko zemljište u priobalnim zonama
Zaštita prirode i okoliša	- povećanje kakvoće okoliša, kvalitete životnog okruženja te turističke atraktivnosti krajolika - uvođenje ekološki prihvatljivih praksi - povećanje energetske učinkovitosti zgrada, prometa i infrastrukture kao rezultat	- određeno povećanje pritiska na prirodne resurse - veća opasnost od balastnih voda po marinske ekosustave i bioraznolikost - povećanje kakvoće okoliša i turističke atraktivnosti krajolika	- izrazito povećanje pritiska na okoliš i prirodne resurse - smanjenje dostupnosti i kvalitete pitke vode - degradacija plaža i obalnih krajolika

	korištenja obnovljivih energenata i modernih tehnologija - održivo gospodarenje otpadom (odvojeno prikupljanje i recikliranje) - smanjenje broja divljih odlagališta otpada - veća zastupljenost sadržaja vezanih uz zaštitu i očuvanje okoliša te učinke divljeg odlaganja otpada u odgojno-obrazovnim programima	- uvođenje ekološki prihvatljivih praksi - povećanje energetske učinkovitosti zgrada, prometa i infrastrukture kao rezultat korištenja obnovljivih energenata i modernih tehnologija - održivo gospodarenje otpadom (odvojeno prikupljanje i recikliranje) - smanjenje broja divljih odlagališta otpada - veća zastupljenost sadržaja vezanih uz zaštitu i očuvanje okoliša te učinke divljeg odlaganja otpada u odgojno-obrazovnim programima	- iznimno povećanje količine otpada i otpadnih voda - povećanje nekontroliranog, ilegalnog odlaganja otpada - pojačano ispuštanje otpadnih voda u okoliš bez pročišćavanja - ispuštanje balastnih voda iz turističkih plovila - porast ugroženosti litoralnih i marinskih ekosustava i bioraznolikosti
Komunalna, energetska i prometna infrastruktura	- povećanje ulaganja u modernizaciju i izgradnju infrastrukture - decentralizacije prometne mreže i bolja prometna povezanost zona i otoka međusobno - razvoj svih oblika prometa - uvođenje novih zračnih i trajektnih linija - modernizacija lučke infrastrukture - veća gospodarska važnost prometa i veći promet roba - nedostatak parkirnih mjesta i veće ulaganje u javni prijevoz - razvoj biciklističke infrastrukture	- povećanje ulaganja u modernizaciju i izgradnju infrastrukture koja se koristi u turističke svrhe - decentralizacije prometne mreže i bolja prometna povezanost zona i otoka međusobno - razvoj svih oblika prometa - uvođenje novih zračnih i trajektnih linija - modernizacija lučke infrastrukture - povećanje kruzerskog prometa - nedostatak parkirnih mjesta i veće ulaganje u javni prijevoz - razvoj biciklističke infrastrukture i ruta	- mala ulaganja u modernizaciju i izgradnju infrastrukture - centralizacija prometne mreže u I. zonu - povećanje povezanosti priobalne zone i otoka Ugljana - porast prometne zagušenosti i smanjenje kvalitete cestovnih prometnica - povećanje gužvi u lukama i smanjenje funkcionalnosti lučke infrastrukture - nedostatak parkirnih mjesta u priobalnoj zoni
Uvjetna socio-ekonomska zonacija UP-a	- poljoprivredna zona: *Ravni kotari, otoci* (tzv. voćarsko-maslinarska zona) - poslovna zona: *središnji dio UP-a* - turistička zona: *priobalje i otok Ugljan*	- glavna turistička zona: *priobalje i otoci* - poljoprivredno-agroturistička zona: *Ravni kotari*	- primarna turistička zona: *priobalje* - sekundarna turistička zona: *otok Ugljan* - zona socioekonomskog propadanja: *Ravni kotari i manji otoci*

ZADAR

PRILOG
4

IZVJEŠTAJ O PROVEDENOM POSTUPKU PRETHODNOG VREDNOVANJA

SVEUČILIŠTE U ZADRU
Mihovila Pavlinovića 1
23 000 ZADAR

Zadar, 1. srpnja 2016.

GRAD ZADAR
Upravni odjel za EU fondove
Narodni trg 1
23 000 ZADAR

Predmet: *Završno izvješće o prethodnom vrednovanju izrade Strategije razvoja urbanog područja Zadra za razdoblje do 2020. godine*

A) OSNOVNI PODACI

Usluga: Prethodno vrednovanje (*ex ante* evaluacija) izrade Strategije razvoja urbanog područja Zadra za razdoblje do 2020. na osnovi Ugovora sklopljenog između Grada Zadra i Sveučilišta u Zadru 29. siječnja 2016. (Grad Zadar – Klasa: 300-01/15-01/05; Urbroj: 2198/01-2-16-26; Sveučilište u Zadru – Klasa: 602-04/1607/36, Urbroj: 2198-1-7901/16-01)

Naručitelj prethodnog vrednovanja: Grad Zadar

Izrađivači strategije: Urbanex d.o.o., Split i ZADRA nova, Zadar

Provoditelj prethodnog vrednovanja: Sveučilište u Zadru (evaluator: prof. dr. sc. Josip Faričić)

B) IZVJEŠĆE

1. Sažetak

Prethodno vrednovanje (*ex ante* evaluacija) izrade *Strategije razvoja urbanog područja Zadra za razdoblje do 2020. godine* (dalje: SRUP) obavljeno je na osnovi Ugovora sklopljenog

između Grada Zadra i Sveučilišta u Zadru 29. siječnja 2016. i to sukladno *Pravilniku o postupku i metodologiji vrednovanja politike regionalnog razvoja* (Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, Zagreb, 2015.). Pri tome je prethodno vrednovanje obuhvatilo metode i elemente predviđene *Smjernicama za izradu strategije razvoja urbanih područja, praćenje njihove provedbe i vrednovanje* (Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, Zagreb, 2015.)

Proces izrade SRUP-a primjereno je planiran, pripreman, vođen i dovršen, a temeljio se na zajedničkom strateškom interesu Grada Zadra i jedinica lokalne samouprave (dalje: JLS) Bibinje, Galovac, Kali, Kukljica, Nin, Novigrad, Poličnik, Posedarje, Preko, Ražanac, Sukošan, Škabrnja, Vrsi i Zemunik Donji koje tvore urbano područje (određeno sukladno *Smjernicama za izradu strategija razvoja urbanih područja, praćenje njihove provedbe i vrednovanje*) da se postigne uravnotežen i policentričan razvoj na cijelom urbanom području okupljenom oko vodećega regionalnog središta središnjega dijela hrvatskoga Jadrana. Uvažena je specifičnost prostornog obuhvata zadarskoga urbanog područja koje ima tri osnovne cjeline – otočnu, priobalnu i zaobalnu, te mogućnosti i ograničenja društveno-gospodarskoga razvoja koji se, uz ostalo, temelji na održivom, pametnom i uključivom rastu, platformi razvitka definiranoj strategijom *Europa 2020*.

Cjelovita analiza stanja i na njoj utemeljena analiza snaga, slabosti, prilika i prijetnji (dalje: SWOT analiza) bili su osnova za izradu SRUP-a, koji su Izrađivači strategije uskladili uz strategije, ciljeve i prioritete razvoja na višim i nižim teritorijalnim razinama (europskoj, državnoj, županijskoj i onoj JLS-a uključenih u urbano područje Zadra). SRUP je usklađen s dokumentima prostornog uređenja, od *Strategija prostornog razvoja Republike Hrvatske* (2015)., preko Prostornog plana Zadarske županije do prostornih planova JLS-a uključenih u urbano područje Zadra.

Tijekom izrade SRUP-a uvažavana su horizontalna načela nediskriminacije i održivoga razvoja koja su omogućila ravnopravnu zastupljenost svih osnovnih društvenih i gospodarskih dionika te istodobno pridonijeli izbjegavanju bilo kakve isključenosti i nejednakog postupanja (npr. prema nacionalnim manjinama, manjim gospodarskim subjektima i dr.). To je postignuto koordinacijom na razini Partnerskog vijeća urbanog područja Zadra, na razini radnih skupina, fokus grupa i načelnika svih JLS-a unutar zadarskoga urbanog područja pri čemu su uvažene potrebe, posebnosti i mogućnosti koji će pridonositi komplementarnom i na sinergiji zasnovanom razvoju. Radne skupine i fokus grupe su određene i okupljene tako da obuhvaćaju: 1) sadržajno sva motrišta društvenoga i gospodarskog života i 2) geografski sve jedinice lokalne samouprave koje čine dio zadarskoga urbanog područja. Četiri radne skupine

se bavile su se različitim aktivnostima koje bi se trebale zasnivati na konceptu (1) održivog, (2) pametnog i (3) uključivog rasta, sukladno strateškom dokumentu Europske unije kojim je obuhvaćeno razdoblje do 2020. godine, te zasebno (4) poljoprivreda, ribarstvo, ruralni razvoj. Na fokus grupama razmatrane su teme iz različitih gospodarskih sektora te oblika društvenoga života. Tako su postignuti sveobuhvatnost, relevantnost i integriranost, posebno u sastavljanju SWOT analize i strateškog okvira SRUP-a, a u konačnici i cijeloga SRUP-a.

Priprema i izrada SRUP-a temeljila se na odlukama političkih tijela JLS-a, putem koordinacijskog vijeća te predstavničkih tijela JLS-a zadarskoga urbanog područja, koji su obuhvatili demokratsku proceduru od zasnivanja urbanog područja Zadra, preko rasprave i usuglašavanja popisa strateških projekata do prihvaćanja pojedinih elemenata, a zatim i usvajanja cjelovitoga SRUP-a.

Postupak izrade Cjelovite analize stanja, SWOT analize, strateškoga okvira, definiranja baze 10 strateških projekata i, u konačnici, SRUP-a u cjelini, pratilo je kontinuirano prethodno vrednovanje. Ono je obuhvatilo rad s Naručiteljem, koordinacijskim vijećem, Izrađivačima te Partnerskim vijećem, radnim skupinama i fokus grupama. Primjedbe i prijedlozi iznošeni su usmeno na sastancima te u pisanoj formi, vrlo iscrpno uz nacrt Cjelovite analize stanja, SWOT analize, strateškog okvira, baze strateških projekata i radnih verzija nacrta SRUP-a. Prijedlozi su obuhvaćali potrebu uključivanja više relevantnih izvora prostornih podataka, uputili na prikladnost analize na razini naselja, posebno u slučaju otoka koji pripadaju Gradu zadru i za koje nisu mjerodavni podatci koji se odnose na cijelu JLS (npr. u pogledu gustoće naseljenosti, BDP-a, različitih elemenata standarda života i dr.), upozorili na neprimjerenost potpune primjene *Uredbe o indeksu razvijenosti* (Narodne novine, br.63/99) i na njoj zasnovane *Odluke o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti* (Narodne novine, br. 158/13) jer *de facto* ne odgovara stvarnom stanju na otocima na što su do sada višekratno upozoravali predstavnici otočnih JLS te predstavnici mjesnih odbora i civilnog društva s otoka u sastavu Grada Zadra, važnost ravnomjernog razvitka i uspostave platforme za koheziju unutar urbanog područja Zadra te jačanje funkcionalnih veza grada s pripadajućim urbaniziranim i ruralnim prostorom te odabira 10 strateških projekata koji će obuhvatiti potrebe Zadra te potrebe svih ostalih JLS unutar urbanoga područja na polju infrastrukture, gospodarstva i društva.

Rezultat suradnje Izrađivača strategije, koordinacijskog vijeća u kojem su ravnopravno sudjelovali predstavnici svih JLS urbanog područja Zadra, Partnerskog vijeća, radnih skupina, fokus grupa i ex-ante evaluatora jest nacrt SRUP-a koji kompetentno, metodološki

primjereno, sadržajno cjelovito i pregledno te konzistentno i koherentno definira strategiju razvoja urbanog područja Zadra do 2020. s:

1) jasnom vizijom,

2) relevantnim ciljevima koji opisuju planirane promjene koje se trebaju postići s osnovnom zadaćom održivoga razvoja Zadra i pripadajućeg urbanog područja koje čine JLS kao dijelovi iste funkcionalne cjeline,

3) jasno definiranim razvojnim prioritetima koji logično proizlaze iz strateških ciljeva, obuhvaćaju razne sektore i usmjereni su prema međusobno povezanim aktivnostima i

4) mjerama koje konkretiziraju prioritete sa specifičnim aktivnostima, programima i projektima koji znatno pridonose ostvarenju prioriteta i ciljeva razvoja urbanog područja Zadra.

Priređen je indikativni financijski okvir kojim se razrađuju planirana sredstva namijenjena ostvarenju prioriteta i ciljeva, po izvorima financiranja za cijelo razdoblje obuhvaćeno SRUP-om. Posebno su elaborirani strateški projekti, osnova postizanja temeljnih ciljeva i prioriteta strategije razvoja zadarskoga urbanog područja.

SRUP prati sveobuhvatna i vrlo detaljna Cjelovita analiza stanja – dokument zasnovan na više tisuća podataka pretočenih u relevantne informacije temeljem kojih je bilo moguće utvrditi postojeće stanje na cijelom zadarskom urbanom području, uočiti prevladavajuće trendove i izdvojiti mogućnosti i probleme. Uz mnoge prirodne i kulturne resurse koji se mogu prikladno vrednovati u društvenom i gospodarskom razvoju urbanoga, urbaniziranog i ruralnog dijela zadarskoga urbanog područja, istaknuti su i osnovni problemi, osobito demografski koji zahvaćaju većinu JLS-a unutar urbanoga područja. Posebno je važno da je naglasak dan na diverzifikaciju i komplementarnost gospodarskog razvitka koji valja zasnivati na suradnji gospodarskoga sektora i društvenih ustanova s ciljem inovativnog iskoraka na bazi transfera znanja i tehnologija. Svakako, Cjelovita analiza stanja bila je izvrsna podloga za izradu SRUP-a.

2. Uvod

SRUP je izrađen na osnovi *Smjernica za izradu strategije razvoja urbanih područja, praćenje njihove provedbe i vrednovanje* (Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, Zagreb, 2015.), a uvažavajući zakonski okvir – *Zakon o regionalnom razvoju RH* (Narodne

novine, br. 147/14). Prethodno je definiran prostorni obuhvat urbanog područja Zadra na temelju kriterija utvrđenih u *Smjernicama za izradu strategija razvoja urbanih područja, praćenje njihove provedbe i vrednovanje*. Sukladno kriteriju da okolne JLS mogu biti obuhvaćene urbanim područjem uz središnju JLS toga područja ako minimalno 30% zaposlenih dnevno migriraju prema gradu-središtu urbanog područja. Prema tom kriteriju urbano područje Zadar obuhvaća obalni i zaobalni prostor od onoga u obalnom pročelju s JLS sa sjedištima u Zadru, Bibinjama i Sukošanu do Novigradskog i Karinskog mora na sjeveroistoku istoku te otoke koji administrativno ulaze u sastav Grada Zadra. S obzirom an to da je uz navedeni kriterija sukladno spomenutim Smjernicama moguće i uvođenje dodatnih, kriterija koji odgovaraju specifičnim funkcionalnim aspektima različitih urbanih područja, uz kriterij zaposlenih dnevnih migranata u grad-središte urbanog područja korišten je i dodatni kriterij socioekonomske funkcionalne povezanosti. Prema tom su kriteriju u obuhvat urbanog područja Zadar uključene i otočne općine sa sjedištem na otoku Ugljanu (Preko, Kali i Kukljica), a s kojima je Zadar intenzivno povezan, višestruko intenzivnije nego s udaljenijim otocima koji mu administrativno pripadaju.

Završno izvješće obuhvaća analizu i ocjenu Cjelovite analize stanja, procjenu potpunosti i kvalitete SWOT analize, ocjenu strateškog okvira i SRUP-a kao cjelovitog dokumenta. Uz sažetak i uvod, pet je osnovnih cjelina izvješća, i to:

– Kontekst vrednovanja

– Metodološki pristup

– Opis SRUP-a, uključujući mjere i proračun

– Odgovori na evaluacijska pitanja

– Zaključci i preporuke

3. Kontekst vrednovanja

Proces izrade SRUP-a temeljio se na zajedničkom strateškom interesu Grada Zadra i jedinica lokalne samouprave (JLS) Bibinje, Galovac, Kali, Kukljica, Nin, Novigrad, Poličnik, Posedarje, Preko, Ražanac, Sukošan, Škabrnja, Vrsi i Zemunik Donji koje tvore urbano područje (određeno sukladno *Zakon o regionalnom razvoju RH*, Narodne novine, br. 147/14 i

Smjernicama za izradu strategija razvoja urbanih područja, praćenje njihove provedbe i vrednovanje) da se postigne uravnotežen i policentričan razvoj na cijelom urbanom području okupljenom oko vodećega regionalnog središta središnjega dijela hrvatskoga Jadrana. Uvažena je specifičnost prostornog obuhvata zadarskoga urbanog područja koje ima tri osnovne cjeline – otočnu, priobalnu i zaobalnu, te mogućnosti i ograničenja društveno-gospodarskoga razvoja koji se, uz ostalo, temelji na održivom, pametnom i uključivom rastu, platformi razvitka definiranoj strategijom *Europa 2020*.

Cjelovita analiza stanja i na njoj utemeljena analiza snaga, slabosti, prilika i prijetnji (SWOT analiza) bili su osnova za izradu SRUP-a, koju su Izrađivači strategije uskladili uz strategije, ciljeve i prioritete razvoja na višim i nižim teritorijalnim razinama (europskoj, državnoj, županijskoj i onoj JLS-a uključenih u urbano područje Zadra). SRUP je usklađen s dokumentima prostornog uređenja, od *Strategije prostornog razvoja Republike Hrvatske* (2015.), preko Prostornog plana Zadarske županije do prostornih planova JLS-a uključenih u urbano područje Zadra.

Prema metodologiji prethodnog vrednovanja, sukladno *Pravilniku o postupku i metodologiji vrednovanja politike regionalnog razvoja* (Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, Zagreb, 2015.) Izrađivači i evaluator od samog početka izrade ostvarili su kontinuiranu suradnju, i to s ciljem permanentnoga unaprjeđenja kvalitete teksta razvojne strategije u svim fazama njezine izrade, pripremljena su fazno i konačno izvješće. Završni nacrt SRUP-a je upućen u postupak usvajanja zajedno sa završnim izvješćem o prethodnom vrednovanju čije su primjedbe, nalazi i naputci upućeni izrađivaču, već ugrađeni u tekst nacrta. Završno izvješće je upućeno na razmatranje kao dio cjeline SRUP-a na sjednicu Partnerskog vijeća urbanog područja Zadra zakazanu za 8. srpnja 2016.

4. Metodološki pristup

Prethodno vrednovanje (*ex ante* evaluacija) izrade SRUP-a za razdoblje do 2020. obavljeno je na osnovi Ugovora sklopljenog između Grada Zadra i Sveučilišta u Zadru 29. siječnja 2016. i to sukladno *Pravilniku o postupku i metodologiji vrednovanja politike regionalnog razvoja* (Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, Zagreb, 2015.). Pri tome je prethodno vrednovanje obuhvatilo metode i elemente predviđene *Smjernicama za izradu*

strategije razvoja urbanih područja, praćenje njihove provedbe i vrednovanje (Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, Zagreb, 2015.)

Prethodno vrednovanje obuhvatilo je rad na svim sastavnicama koje čine nacrt SRUP-a te rad sa svima koji su sudjelovali u izradi SRUP-a predstavnicima JLS-a koje čine zadarsko urbano područje, Izrađivačima, članovima partnerskog vijeća, radnih skupina i fokus grupa. Evaluator je bio u stalnoj komunikaciji s Izrađivačima, davao je primjedbe, upute i prijedloge koji pridonose kvaliteti metodologije, strukture i sadržaja SRUP-a. Tim izrađivača pri tome je pokazao kompetentnost, inovativnost, otvorenost za suradnju i kritičko razmišljanje o razvojnim problemima i potrebama urbanoga područja i, posebno, motiviranost. Suradnja između Izrađivača, Naručitelja i evaluatora bila je izvrsna.

Da bi se prethodno vrednovanje obavilo kompetentno, obavljene su odgovarajuće pripreme. Proučena je znanstvena i stručna literatura o zadarskom urbanom području, ali i urbanim aglomeracijama i drugim urbanim područjima, zatim o geografski srodnim sredozemnim obalnim regijama koje imaju neke slične mogućnosti i probleme razvitka u uvjetima sveobuhvatnih procesa litoralizacije, istodobne depopulacije otočnoga i zaobalnog područja, sektorsko osiromašenje gospodarskog sustava s intenzivnim razvojem turizma i trgovine, a slabljenja primarnoga i sekundarnog sektora ekonomskih djelatnosti, te jačanjem pritiska na atraktivni uski obalni pojas i pripadajući akvatorij. Vrednovanje je obavljeno putem evaluacijskih pitanja, primjedbi i prijedloga za izmjene i dopune, iznesenih usmeno na sastancima te detaljno elaboriranih putem u obliku pismene komunikacije. Također, proučeni su relevantni zakonski i podzakonski akti koji reguliraju regionalni razvoj, osobito tematiku izrade strategija razvoja te prostorno-planski dokumenti na razini države, zadarske županije i JLS-a unutar zadarskoga urbanog područja. Dragocjeno je bilo i sudjelovanje u pripremama strategija regionalnog razvoja Hrvatske na sjednicama i radionicama na razini partnerskog vijeća Jadranske Hrvatske i četiriju dalmatinskih županija.

Kao nužan preduvjet i osnova izradi SRUP-a uspostavljeno je Partnersko vijeće koje je na svom prvoj sjednici održanoj 6. studenoga 2016. pokrenulo izradu SRUP-a. U Partnerskom vijeću su zastupljena sva tijela i ustanove te dionici različitih društvenih i gospodarskih čimbenika s cijeloga urbanog područja Zadra. Partnersko vijeće održalo je drugu sjednicu 14. siječnja 2016. na kojoj su prikazani i raspravljeni do tada obavljeni poslovi vezani uz izradu SRUP-a te prihvaćena SWOT analiza. Treća sjednica Partnerskog vijeća održana je 21. lipnja 2016. s ciljem razmatranja strateškog okvira SRUP-a te rasprave o prijedlogu strateških projekata urbanog područja Zadra. Četvrta i ujedno završna sjednica partnerskog vijeća održana je 8. srpnja 2016. Nakon rasprave na toj sjednici su jednoglasno prihvaćeni SRUP te

Cjelovita analiza stanja i Prijedlog doprinosa ITU mehanizma provedbi strategije razvoja urbanog područja. Učestalost sastajanja, pozivi i dostava materijala, teme rasprave i metode rada Partnerskog vijeća bili su posve zadovoljavajući.

Izrađivači strategije prikladno je primijenio *Smjernice za izradu strategije razvoja urbanih područja, praćenje njihove provedbe i vrednovanje* te relevantne zakonske i podzakonske akte. Okupljene su radne skupine su određene i okupljene tako da obuhvaćaju: 1) sadržajno sva motrišta društvenoga i gospodarskog života i 2) geografski sve jedinice lokalne samouprave koje čine dio zadarskoga urbanog područja. Četiri radne skupine se bavile su se različitim aktivnostima koje bi se trebale zasnivati na konceptu (1) održivog, (2) pametnog i (3) uključivog rasta, sukladno strateškom dokumentu Europske unije kojim je obuhvaćeno razdoblje do 2020. godine, te zasebno (4) poljoprivreda, ribarstvo, ruralni razvoj. Zasnivanje radne skupine koja je razmatrala tematiku poljoprivreda, ribarstvo, ruralni razvoj bilo je utemeljeno na hipotezi da su te djelatnosti važne za velik dio urbanog područja Zadra. Tako su postignuti sveobuhvatnost, relevantnost i integriranost, a sve zasnovano na horizontalnim načelima nediskriminacije i održivoga razvoja. Da bi se to postiglo u maksimalnoj mogućoj mjeri okupljene su i fokus grupe koje su raspravljale o analizi stanja, razvojnim potrebama i potencijalima te o ciljevima, razvojnim prioritetima i mjerama. Fokus grupe okupljene su tako da budu zastupljeni različiti sektori gospodarstva te različite teme iz društvenoga života: poduzetništvo, gospodarstvo, turizam, poljoprivreda i ruralni razvoj, ribarstvo, okoliš i energetska efikasnost, infrastruktura i promet, odgoj i obrazovanje, kultura, sport, socijalna skrb, zdravstvo te institucionalno upravljanje. Također, prikupljanje relevantnih podataka i razmatranje razvojnih problema obavljeno je putem metode intervjua obavljenog s načelnicima i gradonačelnicima jedinica lokalne samouprave koje su uključene u urbano područje Zadra, i to putem standardiziranog upitnika sa 36 pitanja.

Priprema i izrada SRUP-a temeljila se na odlukama političkih tijela JLS-a, putem koordinacijskog vijeća te predstavničkih tijela JLS-a zadarskoga urbanog područja, koji su obuhvatili demokratsku proceduru od zasnivanja urbanog područja Zadra, preko rasprave i usuglašavanja popisa strateških projekata do prihvaćanja pojedinih elemenata, a zatim i usvajanja cjelovite SRUP-a.

Tim Izrađivača je dobro pripremio sastanke fokus grupa i radnih skupina okupljajući relevantne dionike iz različitih djelatnosti, primjenjujući pri tome načelo reprezentativnosti tijela i ustanova javnog sektora, civilnoga sektora i gospodarskog sektora te, osobito, akademske zajednice. Sastancima je prisustvovao i evaluator. Tim izrađivača je pripremio nacrt SWOT analize koji su bili osnova za razgovor i argumentirane rasprave okupljenih

dionika. Tim je uspješno moderirao sastanke i s okupljenima definirao osnovne tvrdnje i zaključke što je, uz odgovarajuće primjedbe i prijedloge evaluatora, iznesene usmenom i pisanom komunikacijom, omogućilo znatna poboljšanja nacrta SWOT analize. Stoga se može istaknuti da konačni tekst SWOT analize jasno prepoznaje i ističe snage, slabosti, prilike i prijetnje društvenoga i gospodarskog razvoja zadarskoga urbanog područja i da čini važan dio SRUP-a.

Sastanci Partnerskog vijeća, radnih skupina, fokus grupa i razgovor s (grado)načelnicima JLS-a unutar zadarskoga urbanog područja pridonijeli su završnoj verziji ocjene stanja, ukazivanju na razvojne probleme, uvažavajući posebnosti otočnoga, priobalnog i zaobalnog dijela urbanog područja Zadra. Rezultati rada fokus grupa su uvaženi i integrirani u nacrt SWOT analize.

Uz osnovne prijedloge i primjedbe, putem e-pošte razmotrene su i raspravljene manje primjedbe i prijedlozi evaluatora s ciljem manjih dorada metodologije u obradi različitih izvora prostornih podataka te izmjena i dopuna pojedinih činjenica i na njima zasnovanih zaključaka. Tijekom prethodnog vrednovanja Izrađivačima je sugerirano prikupljanje i obrada podataka na razini naselja što je pri sintezi SRUP-a moguće agregirati na razini JLS-a. To je osobito važno jer se jezgrena JLS – Grad Zadar – proteže na naselja na obali i na otocima koje obilježavaju različite društveno-gospodarske strukture, procesi, problemi i razvojne potrebe. Pri tome je ukazano na potrebu korištenja podataka Državnoga zavoda za statistiku, ostalih državnih i javnih ustanova te gospodarskih subjekata.

Evaluacijska pitanja odnosila su se tematski na pojedine cjeline Cjelovite analize stanja, SWOT analizu i nacrt SRUP-a. Metodološki su bila postavljana tako da je na njih moguće dati konkretne odgovore ili tako da su jasno upućivala na potrebne metodološke i sadržajne izmjene nacrta SRUP-a i cjelovite analize stanja koja mu je prethodila.

Tim Izrađivača odgovorio je na evaluacijska pitanja i prihvatio je primjedbe i prijedloge za izmjene i dopune teksta cjelovite analize stanja. Prethodnim vrednovanjem ukazano je na metodološke poteškoće i obilježja činjenica s obzirom na njihov izvor, pouzdanost i relevantnost. Poseban problem je što svi rezultati popisa stanovništva obavljenog 2011. još nisu obrađeni, rezultati popisa poljoprivrede iz 2003. obrađeni su na razini JLS, a neki službeni podatci su očigledno manjkavi, osobito oni koji se odnose na statistiku turističkih dolazaka i ostvarenoga broja noćenja (jer su podatci za pojedina naselja agrerirani, a empirijskim istraživanjima je utvrđeno da je nekima prikazan manji broj od onih koji su

stvarno posjetili turistička odredišta unutar zadarskoga urbanog područja), statistiku morskoga ribarstva (jer se ne evidentiraju svi dionici ribolova) i dr. Tijekom vrednovanja ukazano je na to da svi dostupni podatci nisu pouzdani pa je neke zaključke potrebno uzeti sa zadrškom.

Nacrt Cjelovite analize stanja zatim je poslužio kao kvalitetna osnova SWOT analizi koja se izrađivala u daljnjoj fazi sastavljanja SRUP-a. Tim Izrađivača odgovorio je na evaluacijska pitanja i prihvatio je primjedbe i prijedloge za izmjene i dopune teksta SWOT analize.

Radna verzija SRUP-a detaljno je razmotrena u okviru prethodnog vrednovanja. Tim Izrađivača odgovorio je na evaluacijska pitanja i prihvatio je primjedbe i prijedloge za izmjene i dopune teksta SRUP-a, s osobitim obzirom na strateški okvir u kojem su jasno i pregledno istaknuti ciljevi, prioriteti i mjere strategije.

U konačnici, pregledan je objedinjeni nacrt SRUP-a sa svim potrebnim elementima i Izrađivačima ukazano na sitne metodološke dvojbe (osobito relevantnost podataka dobivenih na razini JLS-a na geografski raspršenom obalnim i otočnom prostoru i aktualnost statističkih pokazatelja o gospodarstvu zadarskoga urbanog područja). Izrađivači su prihvatili sugestije i za Partnersko vijeće priredili završni nacrt SRUP-a u kojem su obuhvaćeni osnovni rezultati prethodnog vrednovanja.

5. Opis planskog dokumenta, mjera i proračuna

SRUP je dokument koji je sastavljen na način da polazi od potrebe uravnoteženoga i policentričnog razvoja na cijelom urbanom području okupljenom oko Zadra, vodećega regionalnog središta središnjega dijela hrvatskoga Jadrana. Uvažena je specifičnost prostornog obuhvata zadarskoga urbanog područja koje ima tri osnovne cjeline – otočnu, priobalnu i zaobalnu, te mogućnosti i ograničenja društveno-gospodarskoga razvoja koji se, uz ostalo, temelji na održivom, pametnom i uključivom rastu, platformi razvitka definiranoj strategijom *Europa 2020*.

Cjelovita analiza stanja i na njoj utemeljena analiza snaga, slabosti, prilika i prijetnji (dalje: SWOT analiza) bili su osnova za izradu SRUP-a, koju su Izrađivači strategije uskladili uz strategije, ciljeve i prioritete razvoja na višim i nižim teritorijalnim razinama (europskoj, državnoj, županijskoj i onoj JLS-a uključenih u urbano područje Zadra). SRUP je usklađen s dokumentima prostornog uređenja, od *Strategija prostornog razvoja Republike Hrvatske*

(2015)., preko Prostornog plana Zadarske županije do prostornih planova JLS-a uključenih u urbano područje Zadra.

Sveobuhvatna i vrlo detaljna Cjelovita analiza stanja je dokument zasnovan na više tisuća podataka pretočenih u relevantne informacije temeljem kojih je bilo moguće utvrditi postojeće stanje na cijelom zadarskom urbanom području, uočiti prevladavajuće trendove i izdvojiti mogućnosti i probleme.

Analiza postojećih stanja i trendova obuhvatila je zasebne teme: društvo s gospodarstvom, urbano okruženje i okvir upravljanja. Posve logično analiza društva i gospodarstva započinje s razmatranjem demografskog stanja i dinamika stanovništva. U okviru te cjeline analizirani su prostorni razmještaj stanovništva (s velikom koncentracijom stanovništva u naselju Zadar, a znatno rjeđom gustoćom naseljenosti u perifernim ruralnim, osobito otočnim prostorima), zatim prirodno kretanje stanovništva koje u većini JLS u okviru urbanoga područja obilježava negativna prirodna promjena (na pojedinim zadarskim otocima nataliteta uopće nema) i migracijska obilježja, tj. prostorna pokretljivost stanovništva u odnosu na bilancu iseljavanja i useljavanja te dnevne i tjedne migracije (cirkulacije). Dobno-spolnom sastavu stanovništva posvećena je odgovarajuća pozornost, osobito zbog brojnih implikacija općega starenja stanovništva. Temeljem općeg kretanja stanovništva i njegova dobnog sastava dana je projekcija stanovništva. Analizirane su i etničke skupine i manjine, i to na temelju statističkih podataka ali i rasprave u kojima su sudjelovali predstavnici svih zastupljenijih manjinskih zajednica (srpske, bošnjačke i talijanske). U cjelini o društvenoj infrastrukturi posebno su analizirane opća društvena infrastruktura, zatim zdravstvena infrastruktura, kulturna infrastruktura, sportsko-rekreacijska infrastruktura te stanovanje i stambeni fond. Općenito, istaknuta je velika koncentracija društvene infrastrukture u Zadru i njezin deficit u perifernim dijelovima urbanog područja što upućuje na potrebu kapilarnog prožiljavanja cijeloga urbanog područja potrebnom društvenom infrastrukturom te poticanjem projekata i programa koji će omogućiti znatnije umrežavanje okolnih JLS u raspoloživu infrastrukturu njezinim jačanjem i dostupnošću, gdje je moguće njezinom mobilnošću, a gdje je najpotrebnije i izgradnjom nove. Posebna pozornost usmjerena je na socijalno uključivanje i usluge socijalne skrbi, ponajprije na Socijalno stanje u cijelom urbanom području, a zatim iscrpno i na dostupnost i korištenje socijalnih usluga te kriminalitet i sigurnost građana. Opravdano i potrebno razmotreni su odgoj i obrazovanje , na svim razinama, od predškolske do sveučilišne. Analizirana je obrazovna infrastruktura, dana je projekcija predškolskog i školskog uzrasta, a elaborirano je i jedno od ključnih razvojnih pitanja: obrazovna struktura stanovništva i povezanost obrazovanja s tržištem rada. U tom kontekstu dani su prijedlozi

vezani uz pojedine obrazovne programe koji su suficitni (pojedini humanistički i društveni smjerovi bez jasnoga doprinosa društvu i gospodarstvu ili oni posve zastarjeli iz područja tehnike) i one koji su deficitni (u tzv. STEM području, osobito u području informatike, elektrotehnike i dr.), a ukazano je i na potrebu s tržištem i drugim potrebama građana povezano cjeloživotno obrazovanje. U studioznoj cjelini o gospodarstvu prikazana su opća gospodarska kretanja, BDP, tržište rada, radna snaga, zaposlenost i nezaposlenost. Analizirano je poslovno okruženje s detaljnim pregledom prostorne distribucije poduzeća, trendova poslovanja poduzeća i stranih izravnih ulaganja. Posebno su razmotreni obrtništvo, poduzetnička infrastruktura, suvremeni trendovi u poslovnom sektoru te povezanost znanosti i poslovnog sektora. Analizirani su i pojedini gospodarski sektori, i to posebno detaljno turizam, poljoprivreda i ribarstvo s marikulturom. U velikoj cjelini o urbanom okruženju razmotreni su gospodarenje urbanim okolišem i izloženost rizicima, kvaliteta i onečišćenost zraka, kvaliteta i onečišćenost voda, kvaliteta i onečišćenost tla te , posebno, klimatske opasnosti, prirodni rizici, antropogeni rizici i sustav prevencije rizika i djelovanja u slučaju katastrofa. Isto tako elaborirane su važne teme poput upravljanja javnim urbanim površinama, prirodne baštine i zaštićenih prirodnih vrijednosti, javnih zelenih površina, šumskih površina te nekadašnjih vojnih i industrijskih prostora. Ukazano je njihovu zaštitu, predstavljanje, znanstveno istraživanje i održivo vrednovanje u gospodarstvu. U urbanom okruženju važna je raznovrsna komunalna infrastruktura koja omogućuje elementarne funkcije stanovništva. Stoga su u Cjelovitoj analizi stanja razmotreni vodoopskrbna infrastruktura, kanalizacijska infrastruktura, gospodarenje otpadom, plinoopskrbna infrastruktura, sustav javnog grijanja, elektroopskrbna infrastruktura, eksploatacija alternativnih energenata i energetska učinkovitost. Učinkovitost društveno-gospodarskog sustava umnogome ovisi o prometnoj infrastrukturi koju su Izrađivači pomno elaborirali sukladno uvriježenoj sistematizaciji na cestovni, željeznički, zračni i pomorski promet. Posebno je analiziran urbani prijevoz, a zatim u sklopu njega javni prijevoz i taxi-prijevoz. Također, pozornost je posvećena intermodalnoj infrastrukturi, prometu u mirovanju i biciklističkoj infrastrukturi. S obzirom na značenje informacijsko-komunikacijskih sustava analizirana je i internetska infrastruktura. Završna veća cjelina Cjelovite analize stanja odnosi se na okvir upravljanja razvojem. Zasebno su analizirani javni, privatni i civilni sektor, te, naravno, sinergija u upravljanju razvojem. Nakon svakoga potpoglavlja oblikovan je zaključak kao temelj za kreiranje ciljeva, prioriteta i mjera u osnovnom dijelu SRUP-a, a priređen je i zaključak cijele analize stanja.

Uz mnoge prirodne i kulturne resurse koji se mogu prikladno vrednovati u društvenom i gospodarskom razvoju urbanoga, urbaniziranog i ruralnog dijela zadarskoga urbanog

područja, istaknuti su i osnovni problemi, osobito demografski koji zahvaćaju većinu JLS-a unutar urbanoga područja. Izrazita je demografska polarizacija na Zadar i ostala naselja, koja uz rijetke iznimke (npr. Bibinje) zahvaća intenzivna depopulacija i s njom povezano starenje stanovništva. Smanjuje se broj mladih radno sposobnih i biološki vitalnih stanovnika, a upravo je to ciljana populacija koju različitim mjerama treba pokušati zadržati u mjestima stanovanja jer su oni nositelji razvitka. Mjere mogu biti najidealnije zamišljene i zasnovane na izvrsno elaboriranim projektima i programima ali treba voditi računa o tome tko će ih provoditi! S druge strane, prevladavajuće starije stanovništvo, osobito u ruralnom otočnom i zaobalnom dijelu urbanog područja zaslužuje i potrebuje doličnu skrb, ne samo na elementarnoj razini socijalnih i zdravstvenih usluga već ih treba uvažavati kao nositelje kulturnoga prostornog identiteta i vrijedne članove zajednice bez obzira na spol, obrazovni, nacionalni, vjerski ili kakav drugi sastav. Posebno je važno da je naglasak dan na diverzifikaciju i komplementarnost gospodarskog razvitka koji valja zasnivati na suradnji gospodarskoga sektora i društvenih ustanova s ciljem inovativnog iskoraka na bazi transfera znanja i tehnologija.

SWOT analiza standardni je postupak utvrđivanja snaga, slabosti, prilika i prijetnji kojima se zapravo pregledno evidentiraju i utvrđuju, po pojedinim tematskim cjelinama, mogućnosti i ograničenja društveno-gospodarskog razvitka. U SWOT analizi zadarskoga urbanog područja snage i prilike okupljene su kao razvojni potencijali dok su slabosti i prijetnje prikazane kao generatori odgovarajućih razvojnih potreba, sve to za tematske cjeline društvo, gospodarstvo i urbano okruženje. S obzirom na to da se SWOT analiza temelji na Cjelovitoj analizi stanja te zaključcima rada Partnerskog vijeća, radnih skupina i fokus skupina te rezultatima upitnika kojim su vođeni strukturirani razgovori s predstavnicima JLS-a na području cijeloga urbanog područja Zadra, SWOT analiza je subjektivna i mjerodavna te jasno vodi prema ciljevima, priorotetima i mjerama koje nastojeći iskoristiti snage i prilike trebaju pridonijeti prostornim promjenama kako bi se prevladali ili barem umanjili negativni učinci slabosti i prijetnji.

Strateški okvir SRUP-a kao okosnica toga kontinenta logično i jasno, pregledno strukturirano i sistematizirano daje pregled razvojnih ciljeva, prioriteta i mjera. U cijelosti se temelji na horizontalnim načelima nediskriminacije i održivoga razvoja koja su omogućila ravnopravnu zastupljenost svih osnovnih društvenih i gospodarskih dionika te istodobno pridonijeli izbjegavanju bilo kakve isključenosti i nejednakog postupanja (npr. prema nacionalnim manjinama, manjim gospodarskim subjektima, perifernim dijelovima zadarskoga urbanog područja i dr.). To je postignuto koordinacijom na razini Partnerskog vijeća urbanog područja Zadra, na razini radnih skupina, fokus grupa i načelnika svih JLS-a unutar zadarskoga

urbanog područja pri čemu su uvažene potrebe, posebnosti i mogućnosti koji će pridonositi komplementarnom i na sinergiji zasnovanom razvoju.

Rezultat suradnje Izrađivača strategije, koordinacijskog vijeća u kojem su ravnopravno sudjelovali predstavnici svih JLS urbanog područja Zadra, Partnerskog vijeća, radnih skupina, fokus grupa i ex-ante evaluatora jest nacrt SRUP-a koji kompetentno, metodološki primjereno, sadržajno cjelovito i pregledno te konzistentno i koherentno definira strategiju razvoja urbanog područja Zadra do 2020. s:

1) jasnom vizijom u kojoj se ističe integralni razvoj koji podrazumijeva polifunkcionalno gospodarstvo uz održivo korištenje prostornih resursa, porast životnog standarda, tehnološki napredak i inovacije u urbanom okolišu te poboljšanje sustava upravljanja razvojem, obuhvatna je paradigma na kojoj će se temeljiti sveukupni razvoj urbanog područja Zadra do 2020. godine.,

2) ciljevima koji opisuju planirane promjene koje se trebaju postići s osnovnom zadaćom održivoga razvoja Zadra i pripadajućeg urbanog područja koje čine JLS kao dijelovi iste funkcionalne cjeline, sve prikazano po tri elementa – relevantnost, očekivani načini ostvarenja i dosljednosti to:

a) konkurentno gospodarstvo temeljeno na aktivnoj međusektorskoj integraciji

b) razvoj ljudskih potencijala i visoke kvalitete društvenih sadržaja i usluga

c) održivo gospodarenje prostornim resursima uz poboljšanu kvalitetu urbanog okoliša

d) dobro upravljanje;

3) jasno definiranim razvojnim prioritetima koji logično proizlaze iz strateških ciljeva, obuhvaćaju razne sektore i usmjereni su prema međusobno povezanim aktivnostima, svaki od njih prikazan po četiri osnovna elementa – cilj, opravdanje, opis i pokazatelji ishoda; pri tome je za svaki pokazatelj dana je njegova definicija, jedinica mjere, opis, a istaknuti su ciljana vrijednost, učestalost praćenja i izvor podataka;

4) mjerama koje konkretiziraju prioritete sa specifičnim aktivnostima, programima i projektima koji znatno pridonose ostvarenju prioriteta i ciljeva razvoja urbanog područja Zadra; svaka od mjera elaborirana je u obliku popisa indikativnih aktivnosti/programa/projekata, a dan je i pregled pokazatelja ishoda za svaku mjeru; pri tome je za svaki pokazatelj dana njegova definicija, jedinica mjere, opis, a istaknuti su ciljana vrijednost, učestalost praćenja i izvor podataka.

U strateškom okviru SRUP-a uz ciljeve, prioritete i mjere navedena su ciljana područja i izvori financiranja. Potrebno je istaknuti da se među pojedinačno navedenim ciljevima u SRUP-u paradigmatski izdvajaju i transverzalni ciljevi i to (1) ujednačavanje teritorijalnog razvoja (uz povećanje integriranosti Grada Zadra i njegovog periurbanog područja te uvažavajući teritorijalne posebnosti kao osnove za lokalni razvoj) te (2) istodobni razvoj javnog, privatnog i civilnog sektora i partnerstva među njima.

Priređen je indikativni financijski okvir kojim se razrađuju planirana sredstva namijenjena ostvarenju prioriteta i ciljeva, po izvorima financiranja za cijelo razdoblje obuhvaćeno SRUP-om. Posebno su elaborirani strateški projekti, osnova postizanja temeljnih ciljeva i prioriteta strategije razvoja zadarskoga urbanog područja.

6. Odgovori na evaluacijska pitanja

6. 1. Procjena organizacijske strukture SRUP-a

6. 1.1. Cilj i pozadina zadatka

Cilj zadatka je evaluirati menadžersku strukturu i implementaciju SRUP-a.

6. 1.2. Pitanja vrednovanja

Je li predviđena implementacija sustava i struktura upravljanja prikladna za uspješno provođenje intervencija (osobito na razini mjera, odnosno konkretnih aktivnosti/programa/projekata)?

Jesu li ljudski resursi i administrativni kapaciteti dovoljni za upravljanje SRUP-om?

6. 1.3. Zaključci ex-ante vrednovanja

Predložena organizacijska struktura ispunjava potrebe implementacije SRUP-a. Ostaje otvorenim koje su obaveze i dužnosti koje će Nositelj (Grad Zadar) dobiti od resornog ministarstva.

6. 2. Vrednovanje horizontalnih pitanja

6. 2.1. Cilj i pozadina zadatka

Cilj ovoga dijela je da osigura sukladnost SRUP-a sa zahtjevima općih i specifičnih pravila (1303/2013 EU propis, 1304/2013 EK propis, 1301/2013 EK propis) o jednakim mogućnostima i održivom razvoju koje je potrebno implementirati u razvojne strategije. Pri tome se posebna pozornost obraća na promociju jednakosti između muškaraca i žena te nediskriminacija po svakoj osnovi te održivom razvoju.

6. 2.2. Pitanja vrednovanja

Jesu l intervencije u SRUP-u u skladu sa zahtjevima jednakih prilika iz regulativa?

Jesu li intervencije u SRUP-u u skladu sa zahtjevima o održivom razvoju iz regulativa?

6. 2.3. Zaključci ex-ante vrednovanja

Kada je riječ o promocija jednakosti muškaraca i žena te nediskriminaciji po svakoj osnovi SRUP promiče i uključuje načelo jednakosti. Posebna pozornost posvećena je marginaliziranim i ranjivim skupinama stanovništva s obzirom na njihov društveni položaj, ali i u odnosu na prostornu relaciju jezgre i periferije.

U pogledu održivog razvoja SWOT analizom te ciljevima, prioritetima i mjerama postiže se ublažavanje ili potpuno izbjegavanje negativnih učinaka različitih aktivnosti na okoliš, osobito u atraktivnom obalnom, otočnom i pripadajućem morskom prostoru izloženo različitim pritiscima (turizam, promet, stanogradnja i dr.).

Već u samoj viziji stoji da je paradigma od koje se polazi u SRUP-u integralni razvoj koji podrazumijeva polifunkcionalno gospodarstvo uz održivo korištenje prostornih resursa, porast životnog standarda, tehnološki napredak i inovacije u urbanom okolišu te poboljšanje sustava upravljanja razvojem. To se postiže, uz ostalo, primjenom načela tzv. plave ekonomije koja korištenjem modernih tehnologija i inovacija omogućuje održivo korištenje prirodnih resursa (obnovljivi energenti, recikliranje i sl.), osigurava zadovoljenje osnovnih ljudskih potreba svim stanovnicima i unaprjeđuje prirodno i životno okruženje.

6. 3. Vrednovanje konzistentnosti financijskih alokacija s ciljevima programa

6. 3.1. Cilj i pozadina zadatka

Cilj ovog dijela vrednovanja je utvrditi raspodjelu financijskih sredstava za svaku pojedinu intervenciju na razini mjera.

6. 3.2. Pitanja vrednovanja

Jesu li financijska izdvajanja realna za ostvarenje relevantne intervencije?

Jesu li financijska sredstva u skladu s veličinom ciljeva, prioriteta i mjera?

6. 3.3. Zaključci ex-ante vrednovanja

Opis financijskih alokacija je dovoljan za provedbu SRUP-a. Očekivano, nedostaju detaljnije informacije koje će biti moguće prikazati tek nakon konkretnih radnji pripreme i aplikacije pojedinih projekata. Strateški okvir SRUP-a predviđa i okvirni pregled financijskih resursa, uključujući: EU fondove (putem ITU mehanizma i dr.), nacionalno kofinanciranje (osobito u pogledu projekata od nacionalnoga značaja poput zračne luke u Zemuniku i luke Gaženica), vlastita sredstva JLS-a zadarskoga urbanog područja i drugi izvori (su)financiranja.

6. 4. Vrednovanje pokazatelja

6. 4.1. Cilj i pozadina zadatka

Cilj ovog dijela je da se osigura da su pokazatelji prioriteta i mjera predviđenih SRUP-om pogodni za praćenje ostvarivanja razvojnih ciljeva.

6. 4.2. Pitanja vrednovanja

Jesu li pokazatelji izabrani u skladu sa stvarnim potrebama JLS-a i ciljevima SRUP-a?

U kojoj mjeri je vjerojatno da će ciljevi biti ostvareni, na temelju raspoloživih financijskih sredstava?

6. 4.3. Zaključci ex-ante vrednovanja

Pokazatelji su u skladu sa razvojnim ciljevima. Nije uočen nedostatak važnih elemenata

6. 5. Vrednovanje predloženog sustava praćenja i prikupljanja podataka

6. 5. 1. Cilj i pozadina zadatka

Cilj ovoga dijela je osigurati mjere prikupljanja podataka koje će zadovoljiti potrebe organizacijskog i kontrolnog sustava, praćenja i vrednovanja.

6. 5. 2. Pitanja vrednovanja

Jesu li metode prikupljanja podataka i podataka koji će se prikupiti, opisane u SRUP-u dovoljne da bi se osiguralo primjereno upravljanje, praćenje i evaluaciju SRUP-a?

Jesu li izvori podataka dovoljno pouzdani i relevantni sustava praćenja i vrednovanja?

6.5.3. Zaključci ex-ante vrednovanja

SRUP sadrži dovoljno detaljan plan praćenja, a iz popisa izvora podataka očekuje se osiguravanje mjerodavnih podataka za upravljanje, odnosno organizaciju i vrednovanje SRUP-a:

6. 6. Vrednovanje vanjske konzistencije SRUP-a s relevantnim strateškim dokumentima

6. 6. 1. Cilj i pozadina zadatka

Cilj ovoga dijela je ispitati vanjsku konzistenciju SRUP-a sa strateškim dokumentima (europska, nacionalna i županijska razna te razina JLS-a) te analizirati slažu li se s ciljevima strategije *Europa 2020* i ostalih razvojnih strategija i programa te prostorno-planskim dokumentima.

6. 6. 2. Pitanja vrednovanja

Kako SRUP pridonosi provedbi strategije Europa 2020?

Je li SRUP u skladu s ostalim relevantnim strateškim dokumentima na europskoj, nacionalnoj, županijskoj i lokalnoj razini?

Jesu li prioriteti i mjere SRUP-a u skladu s ciljevima relevantnih dokumenata?

6. 6. 3. Zaključci ex-ante vrednovanja

Općenito, SRUP je u velikoj mjeri prilagođen strateškim razvojnim i prostorno-planskim dokumentima na svim mjerodavnim razinama. To je očit rezultat kompetentnosti i informiranosti Izrađivača te uključivanja velikog broja dionika iz društvenoga i gospodarskog života, bilo javnoga bilo privatnoga sektora i civilnog društva koji već imaju odgovarajuća iskustva planiranja ili pripreme projekata s kojim se apliciralo na EU fondove te izvore financiranja na nacionalnoj i nižim razinama.

6. 7. Vrednovanje procesa planiranja intervencijskog plana

6. 7. 1. Cilj i pozadina zadatka

Cilj ovoga dijela je ispitati je li proces planiranja ispravno određen i upravljan, odnosno jesu li u obzir uzeti svi naputci u Smjernicama za izradu strategije razvoja urbanih područja, praćenje njihove provedbe i vrednovanje, jesu li obuhvaćeni svi relevantni dionici i razmotreni svi aspekti društveno-gospodarskog razvoja zadarskoga urbanog područja.

6. 7. 2. Pitanja vrednovanja

Jesu li metode planiranja pogodne i jesu li planerski kapaciteti dovoljni da bi donijeli željene rezultate?

Je li upravljanje procesom planiranja prikladno?

Poštuje li se načelo partnerstva tijekom procesa planiranja?

6. 7. 3. Zaključci ex ante vrednovanja

Metode planiranja izabrane za pripremu SRUP-a posve su primjerene za uspostavu logičnoga i konzistentnoga te preglednoga i dovoljno informativnog strateškog dokumenta. Upravljanje procesom pripreme i izrade SRUP-a bilo je prikladno. Tijekom pripreme i izrade SRUP-a poštivalo se načelo partnerstva o čemu svjedoče česti sastanci i sjednice predstavnika JLS-a koje čine zadarsko urbano područje, članova tima Izrađivača, članova Partnerskog vijeća, radnih skupina i fokus grupa.

7. Zaključci i preporuke

Postupak izrade Cjelovite analize stanja, SWOT analize, strateškoga okvira, definiranja baze 10 strateških projekata i, u konačnici, SRUP-a u cjelini, bilo je prikladno planirano, kompetentno vođeno i pripremao i pratilo ga je kontinuirano prethodno vrednovanje. Ono je obuhvatilo rad s Naručiteljem, koordinacijskim vijećem, Izrađivačima te Partnerskim vijećem, radnim skupinama i fokus grupama.

Evaluacijska pitanja, primjedbe i prijedlozi iznošeni su usmeno na sastancima te u pisanoj formi, vrlo iscrpno uz nacrt Cjelovite analize stanja, SWOT analize, strateškog okvira, baze strateških projekata i radnih verzija nacrta SRUP-a. Prijedlozi su obuhvaćali potrebu uključivanja više relevantnih izvora prostornih podataka, uputili na prikladnost analize na razini naselja, posebno u slučaju otoka koji pripadaju Gradu Zadru i za koje nisu mjerodavni podatci koji se odnose na cijelu JLS (npr. u pogledu gustoće naseljenosti, BDP-a, različitih elemenata standarda života i dr.), upozorili na neprimjerenost potpune primjene *Uredbe o indeksu razvijenosti* (Narodne novine, br.63/99) i na njoj zasnovane *Odluke o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti* (Narodne novine, br. 158/13) jer *de facto* ne odgovara stvarnom stanju na otocima na što su do sada višekratno upozoravali predstavnici otočnih JLS te predstavnici mjesnih odbora i civilnog društva s otoka u sastavu Grada Zadra, važnost ravnomjernog razvitka i uspostave platforme

za koheziju unutar urbanog područja Zadra te jačanje funkcionalnih veza grada s pripadajućim urbaniziranim i ruralnim prostorom te odabira 10 strateških projekata koji će obuhvatiti potrebe Zadra te potrebe svih ostalih JLS unutar urbanoga područja na polju infrastrukture, gospodarstva i društva.

Ishod je sljedeći: SRUP je koherentan dokument s jasnim i mjerljivim ciljevima, prioritetima i mjerama te odmjerenim i primjerenim pratećim indikativnim financijskim okvirom. Stoga je izvrsna osnova od koje se može očekivati provedba konkretnih aktivnosti koje će omogućiti poželjne promjene s osnovnim ciljem funkcionalne integracije i s tim u vezi unaprjeđenja kvalitete života svih stanovnika zadarskoga urbanog područja.

Evaluator:

prof. dr.sc. Josip Faričić

Sveučilište u Zadru